

St.prp. nr. 65
(1993-94)

**Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og
om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av
Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.**

St.prp. nr. 65
(1993-94)

**Om resultatet av Uruguay-runden (1986-93) og
om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av
Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.**

Fra GATT til WTO

Ved iverksettelsen av GATT 1.1.1948 var det 23 kontraherende parter:

Australia	Frankrike	Pakistan
Belgia	India	Storbritannia
Brasil	Kina	Syria
Burma	Libanon	Sør-Afrika
Canada	Luxemburg	Sør-Rhodesia
Ceylon	New Zealand	Tsjekkoslovakia
Chile	Norge	USA
Cuba		

Ved undertegnelsen av Final Act med resultatet av Uruguay-runden i Marrakesh, 15. april 1994 var følgende 125 land (tollområder) representert (deltok under Uruguay-runden):

Algerie	Hellas	Paraguay
Angola	Honduras	Peru
Antigua og Barbuda	Hong Kong	Polen
Argentina	India	Portugal
Australia	Indonesia	Qatar
Bahrain	Irland	Romania
Bangladesh	Island	*Rwanda
Barbados	Israel	*Saint Kitts og Nevis
Belgia	Italia	Saint Lucia
Belize	Jamaica	*Saint Vincent og Grenadinene
Benin	Japan	Senegal
Bolivia	Kamerun	Sentralafrikanske republikk
Botswana	Kenya	*Sierra Leone
Brasil	Kina	Singapore
Brunei	Kongo	Slovakia
*Burkina Faso	Korea	Spania
Burundi	Kuwait	Sri Lanka
Canada	Kypros	Storbritannia
Chile	*Lesotho	Surinam
Colombia	Liechtenstein	Sveits
Costa Rica	Luxemburg	Sverige
Cuba	Macao	*Swaziland
Danmark	Madagaskar	Sør-Afrika
De Europeiske Fellesskap	Malawi	Tanzania
*Dominica	Malaysia	Thailand
Dominikanske republikk	*Maldivene	*Togo
Egypt	Mali	Trinidad og Tobago
El Salvador	Malta	*Tsjad
Elfenbenskysten	Marokko	Tsjekiske republikk
Fiji	Mauretania	Tunis
Filippinene	Mauritius	Tyrkia
Finland	Mexico	Tyskland
Forente Arabiske Emirater	Mosambik	Uganda
Frankrike	Myanmar	Ungarn
Gabon	Namibia	Uruguay
*Gambia	Nederland	USA
Ghana	New Zealand	Venezuela
*Granada	Nicaragua	Zaire
Guatemala	Niger	Zambia
Guinea-Bissau	Nigeria	Zimbabwe
Guyana	Norge	Østerrike
*Haiti	Pakistan	

* Disse landene undertegnet ikke Sluttakten i Marrakesh, men kan tiltre i Geneve på et senere tidspunkt.

Følgende 21 land (tollområder) søker om medlemskap i GATT/WTO pr. juni 1994:

Albania	Honduras	Moldova
Algerie	Jordan	Nepal
Armenia	Kina	Panama
Belarus	Kinesisk Taipei	Russland
Bulgaria	Kroatia	Saudi Arabia
Ecuador	Latvia	Slovenia
Mongolia	Litauen	Ukraina

LESERVEILEDNING

1. GATT/WTO – litt om betegnelse

GATT (General Agreement on Tariffs and Trade, på norsk: Generalavtalen om tolltariffer og handel) er et avtaleverk som regulerer internasjonal handel. Det er også betegnelsen som ofte gis på det permanente sekretariat i Geneve som ivaretar avtaleverkets møtevirksomhet og forhandlingsrutiner.

Gjennom forhandlingene i Uruguay-runden er man blitt enige om å opprette en ny internasjonal organisasjon, World Trade Organization (WTO), på norsk: Verdens Handelsorganisasjon. I avtalen om å opprette WTO (WTO-avtalen) gjøres det klart at den nye organisasjonens virkefelt skal være GATT, dvs. GATT 1994 som inkluderer reglene i GATT 1947 og de multilaterale varehandelsavtalene (landbruk, tekstiler, tekniske handelshindringer osv.). Videre vil WTO omfatte de nye multilaterale avtalene om handel med tjenester (GATS) og handelsrelaterte sider ved immaterielle rettigheter (TRIPS) og enkelte plurilaterale avtaler som f.eks. offentlige innkjøp og handel med sivile fly.

Når WTO er opprettet vil man i dagligtale mer og mer benytte WTO som samlebegrepet på alle avtalene og regelverket innen internasjonal handel. GATT vil da etterhvert kun bli benyttet om selve Generalavtalen om tolltariffer og handel.

I denne proposisjonen har man forsøkt å skille mellom de ulike betegnelse. WTO-avtalen er avtalen om opprettelse av WTO. GATS er Generalavtalen om handel med tjenester (Tjenesteavtalen), TRIPS er Avtalen om handelsrelaterte sider ved immaterielle rettigheter osv. Samtidig finnes det i teksten uttrykk som GATT-systemet, GATT-avtalen, GATT/WTO-avtalen osv. der hvor man egentlig beskriver "resultatet av forhandlingene i Uruguay-runden".

2. De europeiske fellesskap (EF) – Den europeiske union (EU)

Den europeiske union (EU) ikke er et eget rettssubjekt og opptrer således ikke utad på vegne av medlemslandene. I Uruguay-runden var det EF som deltok i forhandlingene og signerte Sluttakten i Marrakesh.

3. Noen sentrale begreper:

Ikke-diskriminering

Bestevilkårsbehandling: Most-Favoured-Nation-Treatment (MFN): Artikkel I i GATT. De vilkår mht. toll og avgifter som tilstås ett land må også gjøres gjeldende overfor alle andre land som er kontraherende part (medlem) i GATT.

Nasjonal behandling: Artikkel III i GATT. Importerte produkter skal ikke gis mindre gunstig behandling mht. lover, forskrifter og krav enn hva som gis innenlandske produkter.

Bindingsliste

Oversikt over hvert lands forpliktelser mht. tollnivå/vilkår

Unntaksliste

Liste over unntak fra bestevilkårsbehandling (Tjenesteavtalen)

Bilateral

Tosidig (mellom to land)

Plurilateral

Flersidig (mellom flere, men et begrenset antall land)

Multilateral

Flersidig, flernasjonal (alle forhandlingsland)

Cairns-gruppen

Gruppe av 14 landbruksvareeksporterende land som arbeider for liberalisering av handel med landbruksvarer. Navnet stammer fra et møte holdt i Cairns, Australia i august 1986. Følgende er med: Argentina, Australia, Brasil, Canada, Chile, Colombia, Fiji, Filippinene, Indonesia, Malaysia, New Zealand, Thailand, Ungarn og Uruguay.

Quad-gruppen

EU, Japan, USA og Canada

FORKORTELSER

Kortversjon	Engelsk	Norsk
AMS	Aggregate Measurement of Support (in Agreement on Agriculture)	Samlet mål for støtte
ASEAN	Association of South East Asian Nations	Brunei, Filippinene, Indonesia, Malaysia, Singapore, Thailand
BISD	Basic Instruments and Selected Documents (published by GATT)	GATTs basisdokumentsamling
CCC	Customs Co-operation Council	Toll Samarbeidsrådet
CCC Secretariat	Secretariat of the Customs Cooperation Council	Sekretariat for Toll Samarbeidsrådet
Dispute Settlement Understanding/ DSU	Understanding on Rules and Procedures Governing the Settlement of Disputes	Tvisteløsningsavtale
DSB	Dispute Settlement Body	Tvisteløsningsorganet
FAO	Food and Agriculture Organization of the United Nations	FNs matvareprogram
GATS	General Agreement on Trade in Services	Generalavtalen om handel med tjenester
GATT 1994	General Agreement on Tariffs and Trade 1994	Generalavtalen om tolltariffer og handel 1994
GSP	General System of Preferences	Det generelle preferansesystem (overfor uland)
HS	Harmonized Commodity Description and Coding System	Det harmoniserte system
IMF	International Monetary Fund	Det internasjonale pengefond
ISO	International Organization for Standardization	Den internasjonale standardiseringsorganisasjon
ISO/IEC	ISO/International Electrotechnical Commission	ISO/Den internasjonale elektrotekniske komité
MFA	Arrangement Regarding International Trade in Textiles	Multifiberavtalen
NAFTA	North American Free Trade Area	Nord-amerikansk frihandels- område: Canada, Mexico, USA
PGE	Permanent Group of Experts (in Agreement on Subsidies and Countervailing Measures)	Den permanente ekspertgruppe (i Avtale om subsidiar og utjevningstiltak)
SCM	Subsidies and Countervailing Measures	Subsidier og utjevningstiltak
Secretariat	Secretariat of the World Trade Organization	WTOs sekretariat
SSG	Special Safeguard (in Agreement on Agriculture)	Særskilte beskyttelsestiltak (i Landbruksavtalen)
ST	Special Treatment (in Annex 5, Agreement on Agriculture)	Særbehandling (i Landbruksavtalens vedlegg 5)

TBT	Technical Barriers to Trade	Tekniske handelshindringer
TMB	Textiles Monitoring Body	Tekstilovervåkingsorgan
TPRB	Trade Policy Review Body	Organ for gjennomgang av handelspolitikken
TPRM	Trade Policy Review Mechanism	Mekanisme for gjennomgang av handelspolitikken
TRIMs	Trade-Related Investment Measures	Handelsrelaterte investeringstiltak
TRIPS	Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights	Handelsrelaterte sider ved immaterielle rettigheter
TSB	Textiles Surveillance Body	Tekstilkontrollorgan
World Bank	International Bank for Reconstruction and Development	Verdensbanken
WTO	World Trade Organization	Verdens handelsorganisasjon
WTO Agreement	Agreement Establishing the World Trade Organization	Avtale om opprettelse av Verdens handelsorganisasjon

INNHold

		Side			Side
Kap. 1	Innledning og sammendrag	*9	4.2	Ministermøtet i Brussel	
1.1	Innledning	*9		desember 1990	*40
1.2	*9	4.3	Avslutningsfasen	*40
1.3	Bakgrunn for forhandlingene, norske mål og organisering	*10			
1.3.1	Bakgrunn	*10		Kap. 5	Gjennomgang av avtalene
1.3.2	Norske mål og organisering	*10		5.1	Institusjoner
1.4	Sammendrag og vurdering av forhandlingsresultatet	*12		5.1.1	Sluttakten
1.4.1	Generelle vurderinger	*12		5.1.2	Avtalen om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO-avtalen)
1.4.2	Institusjoner	*13		5.1.3	Tvisteløsningsavtalen
1.4.3	Varer	*14		5.1.4	Avtalen om handelspolitiske gjennomganger (TPRM)
1.4.4	Regler	*19		5.2	Varer
1.4.5	Tjenester	*21		5.2.1	GATT 1994
1.4.6	Handelsmessige sider ved immaterielle rettigheter (TRIPS)	*21		5.2.2	Marrakesh-protokollen til GATT 1994 om resultatet av tollforhandlingene i Uruguay-runden
1.4.7	Offentlige innkjøp	*23		5.2.3	Landbruksavtalen
1.4.8	Utviklingslandene og Uruguay-runden	*24		5.2.4	Avtalen om tekstiler og klær
1.5	Økonomiske virkninger	*25		5.2.5	Avtalen om tekniske handelshindre (TBT-avtalen)
1.6	Fremtidige forhandlingsområder ...	*26		5.2.6	Avtalen om handelsrelaterte investeringstiltak (TRIMs)
1.7	Administrative og budsjettmessige konsekvenser	*27		5.2.7	Avtalen om anti-dumping
1.8	Rettslige spørsmål	*29		5.2.8	Avtale om gjennomføring av artikkel VII i GATT 1994 (Avtalen om tollverdi)
1.9	Forholdet til medlemskap i EU ...	*29		5.2.9	Avtalen om inspeksjon før forsendelse
Kap. 2	Handelspolitikk - aktuelle utfordringer	*30		5.2.10	Avtalen om opprinnelsesregler
2.1	Innledning	*30		5.2.11	Avtalen om importlisensiering
2.2	Hovedspørsmål i internasjonal handel i dag	*31		5.2.12	Avtalen om subsidier og utjevningssavgifter
2.4	Videre utvikling - perspektiver ...	*33		5.2.13	Avtalen om beskyttelsestiltak
2.4.1	Handel og miljø	*33		5.3	Avtalen om handel med tjenester ...
2.4.2	Sosiale rettigheter	*33		5.4	Avtalen om immaterielle rettigheter (Agreement on trade related aspects of intellectual property rights, TRIPS)
Kap. 3	Bakgrunn for forhandlingene, norske mål og organisering	*35		5.5	De plurilaterale avtaler
3.1	Bakgrunn	*35		5.5.1	Avtalen om offentlige innkjøp
3.2	Norske mål	*36			
3.3	Organisering av arbeidet	*37		Kap. 6	Vurdering av utfallet av forhandlingene i forhold til norske mål, samt konsekvenser for Norge
3.3.1	Det nordiske samarbeidet	*37		6.1	Institusjoner
3.3.2	Arbeidet i Norge	*37		6.1.2	Verdens Handelsorganisasjon (WTO)
Kap. 4	Forhandlingenes gang	*39			
4.1	Første fase 1986 - 1989	*39			

	Side		Side		
6.1.3	Tvisteløsning	*96	Sovjetunionen	*139	
6.2	Varer	*97	7.2.6	Nærmere om virkninger for utviklingslandene	*140
6.2.1	Industrivarer og fisk	*97	7.3	Virkninger for norsk økonomi	*142
6.2.2	Landbruksavtalen	*101	7.3.1	Innledning	*142
6.2.3	Tekstiler og klær (teko)	*106	7.3.2	Norges utenrikshandel - sammensetning og tollbelastning	*142
6.3	Regler	*107	7.3.3	Konsekvenser for virkemiddelbruken i Norge	*145
6.3.1	Anti-dumping	*107	7.3.4	Nærmere om norsk skjermingsstøtte	*146
6.3.2	Subsidier og utjevningsavgifter ..	*108	7.3.5	Makroøkonomiske virkninger av GATT/WTO-avtalen	*146
6.3.3	Avtalen om beskyttelsestiltak	*109	7.3.6	Nærmere om virkninger for tekstil- og bekledningssektoren	*148
6.3.4.	Avtalen om tekniske handelshindringer (TBT)	*110	7.3.7	Fiskerisektoren	*149
6.4	Generalavtalen for handel med tjenester (GATS)	*110	7.3.8	Jordbruket	*150
6.4.1	Innledning	*110	7.3.9	Landbruksbasert næringsmiddelindustri	*152
6.4.2	Nærmere om rammeavtalen og norske mål	*112	7.3.10	Tjenestesektorene	*153
6.4.3	Sektorvedlegg	*114	7.3.11	Offentlige innkjøp.	*154
6.4.4	Bindingslistene	*115			
6.4.5	Lister over unntak fra bestevilkårsprinsippet	*117	Kap. 8	Fremtidige forhandlingsområder ...	*156
6.4.6	Forhandlingsområdene som ikke ble avsluttet, videre forhandlinger, norske mål.	*117	8.1	Generelt	*156
6.5	Avtalen om handelsrelaterte sider ved immaterielle rettigheter	*119	8.2	Handel og miljø	*156
6.5.1	Bakgrunn	*119	8.3	Handel og sosiale rettigheter/ arbeidstaker-rettigheter	*158
6.5.2	Målsettinger	*120	8.4	Handel - investering/konkurransopolitikk	*159
6.5.3	Viktige interesseområder	*120			
6.5.4	Håndheving og tvisteløsning	*121	Kap. 9	Administrative og budsjettmessige konsekvenser	*161
6.5.5	Endringer i norske bestemmelser ...	*121	9.1	Administrative virkninger	*161
6.6	Offentlige innkjøp	*121	9.2	Budsjettmessige virkninger	*161
6.6.1	Generelt om betydningen av Avtalen	*121	9.3	Gjennomføring av avtalen om landbruk	*162
6.6.2	Nærmere om dekkningen under Avtalen	*122	9.3.1	Grensevern	*162
6.6.3	Nærmere om teksten	*124	9.3.2	Tollpreferanser	*163
6.6.4	Ytterligere åpning av de offentlige innkjøpsmarkeder	*125	9.3.4	Organisering av Statkorn og importordningen for korn	*164
6.6.5	Nasjonal gjennomføring av Avtalen	*125	9.3.5	Markedsregulering og eksportsubsidier	*165
6.7	Utviklingslandene og Uruguay-runden	*125	9.3.6	Jordbruksavtalen	*165
Kap. 7	Økonomiske virkninger av GATT/WTO-avtalen	*129			
7.1	Økonomiske virkninger av GATT/WTO-avtalen	*129	Kap. 10	Rettslige spørsmål	*166
7.1	Innledning	*129	10.1	WTO-avtalen	*166
7.2	Virkninger for verdensøkonomien	*130	10.2	Eksisterende norske lover og bestemmelser	*166
7.2.1	Generelt	*130	10.3	Konsekvenser av WTO-avtalen ...	*167
7.2.2	Enkelte elementer i avtalen	*131	10.3.1	Varer	*167
7.2.3	Oversikt over noen internasjonale studier av de økonomiske virkningene	*136	10.3.2	Tjenester	*168
7.2.4	Nærmere om virkninger for OECD-området	*138	10.3.3	Immaterielle rettigheter	*169
7.2.5	Nærmere om virkninger for Øst-Europa og tidligere		10.3.4	Offentlige innkjøp	*169
			10.3.5	Anvendelsen av WTO med tilhørende avtaler på Svalbard	*170

	Side		
VEDLEGG			
1. Sluttakten med resultatet av Uruguay-runden.....	3	12. Uttalelser fra sentrale norske organisasjoner og institusjoner	744
2. Generalavtalen om tolltariffer og handel (GATT 1947)	516	13. Sammensetningen av Regjeringens GATT-utvalg	780
3. Avtalen om handel med sivile luftfartøyer	602		
4. Avtalen om offentlige innkjøp	632	Særskilte vedlegg	
5. Den internasjonale meieriavtale	677	1. De norske bindingslistene for	
6. Den internasjonale avtale om storfekjøtt	715	- varer	
7. Punta-del-Este - erklæringen.....	723	- tjenester	
8. Marrakesh - erklæringen	733		
9. Mandat for WTOs Forberedende Komite	735	Utrykt vedlegg	
10. Ministervedtak om handel og miljø	738	1. Forhandlingspartenes bindingslister	
11. Handelsministerens innlegg på Marrakesh-møtet 15. april 1994	741		

St.prp. nr. 65

(1993-94)

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

Tilråddning fra Utenriksdepartementet av 23. september 1994, godkjent i Statsråd samme dag.

KAPITTEL 1

Innledning og sammendrag

1.1 INNLEDNING

Regjeringen legger med dette fram resultatet av forhandlingene i den åttende forhandlingsrunde innenfor rammen av Generalavtalen om tolltariffer og handel (GATT), Uruguay-runden, med anmodning om Stortingets godkjenning. Uruguay-runden startet i september 1986 i Punta-del-Este i Uruguay, og ble formelt avsluttet under et Ministermøte i Marrakesh i Marokko 15. april 1994 hvor 111 land¹ undertegnet Sluttakten med innholdet av alle forhandlingsresultatene.

Forhandlingsresultatet er det mest omfattende i GATTs historie. Resultatet vil medføre ytterligere utvikling og styrking av de internasjonale regler for handel på globalt nivå. Avtaleverket fra forhandlingene etablerer for første gang et globalt regelverk for handel med tjenester og handelsmessige sider ved immaterielle rettigheter. Videre etableres det regelverk for handel med jordbruksvarer og tekstiler som i praksis ikke har vært omfattet av det nåværende GATT-regelverk. Resultatet innebærer også videre nedbygging av eksisterende tollsatser og andre handelshindringer.

Avtalen om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) betyr at man får en omfattende, multilateral institusjon for både varehandel, tjenestehandel og immaterielle rettigheter, og et styrket regelverk knyttet

sammen av felles overordnede organer og et felles tvisteløsningssystem.

Avtalene som krever Stortingets samtykke til ratifikasjon er Avtalen om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (World Trade Organization, WTO), som inneholder de multilaterale avtalene om varer, tjenester og immaterielle rettigheter samt tvisteløsningssystemet, Avtalen om offentlige innkjøp, Den internasjonale meieriavtale og Den internasjonale avtale om storfekjøtt. De tre sistnevnte er såkalte plurilaterale avtaler med begrenset deltakelse. Det dreier seg om tidligere etablerte avtaler som er blitt endret i større eller mindre grad under Uruguay-runden. De vil inngå i WTO-strukturen, men de utgjør ikke en del av den såkalte «single undertaking» som må ratifiseres som en helhetlig pakke.²

Målet er at WTO-avtalen skal tre i kraft 1. januar 1995, eller så snart som mulig etter dette tidspunkt. Den endelige fastsetting av ikrafttredelsestidspunktet vil bli bestemt på en såkalt gjennomføringskonferanse mot slutten av 1994 og vil blant annet avhenge av ratifikasjonsprosessen i andre land.

1.2

Kap. 2 omhandler aktuelle utfordringer i handelspolitikken

¹ Ialt 125 land deltok på Marrakesh-møtet

² Avtalen om handel med sivile luftfartøyer inngår også som en plurilateral avtale, men denne ble ikke endret i Uruguayrunden.

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

1.3 BAKGRUNN FOR FORHANDLING- ENE, NORSKE MÅL OG ORGANI- SERING

1.3.1 Bakgrunn

I begynnelsen av 1980-årene gikk verdensøkonomien inn i den til da alvorligste stagnasjonsperioden i etterkrigstiden, og man opplevde en økende tendens til bilateralisering av handelsforbindelsene som følge av sterke proteksjonistiske strømninger. Flere land inngikk bilaterale løsninger om eksport/importbegrensninger i gråsonen av og ofte i strid med GATTs bestemmelser, og GATT-systemet hadde ikke tilstrekkelig styrke til å motstå en gradvis utvikling i proteksjonistisk retning. I tillegg ble det stadig klarere at manglende og/eller ikke-fungerende GATT-regler på sentrale sektorer kunne føre til handelskonflikter, f.eks. når det gjaldt handelen med landbruksvarer, med tjenester eller handelsmessige sider ved immaterielle rettigheter.

Et forsøk på å løse problemene ble gjort ved et Ministermøte i GATT i 1982, hvor det ble etablert et arbeidsprogram for GATTs videre virksomhet. Det viste seg imidlertid umulig å treffe operative vedtak på enkeltområder, og tanken ble lansert om at det var nødvendig med en omfattende forhandlingsrunde hvor en rekke områder ble brakt inn i forhandlingene og hvor disse skulle behandles som en «pakke». Blant annet skulle man ta sikte på å etablere et multilateralt regelverk for handelen med tjenester. Forutsetningen skulle være en helhetlig tilnærming til de internasjonale handelsproblemer, og at alle deltakere skulle slutte seg til alle resultater.

Etter vanskelige forhandlinger ble mandattet for en ny forhandlingsrunde, Uruguay-runden, vedtatt enstemmig på et ministermøte i Punta-del-Este i Uruguay i september 1986.

De overordnede målsettinger for forhandlingene var 1) å fremme videre nedbygging av eksisterende handelsbarrierer, 2) å styrke og videreutvikle de deler av GATTs eksisterende regelverk som ikke fungerte tilfredsstillende, samt 3) å tilpasse og utvide GATT-systemet til områder av sentral betydning for verdenshandelen der det ikke eksisterte et multilateralt regelverk.

1.3.2 Norske mål og organisering

Mål

Regjeringen har hele tiden hatt som hovedmål å styrke det multilaterale handelssystem. Dette er viktig for å sikre rettferdige konkurranseforhold mellom små og store land. Et godt utbygget og fungerende multilateralt regelverk er avgjørende for å ivareta våre eksport/import-interesser. Norges utstrakte handel med andre land har vært en sentral forutsetning for vår velstandsutvikling. Videre har det vært viktig å styrke regelverket i en tid med økende proteksjonistiske strømninger i internasjonal handelspolitikk, noe som særlig er viktig for land som står utenfor de store handelsmaktene.

I forhandlingene om videre nedbygging av eksisterende handelsbarrierer var det for Norge naturlig å legge vekt på å redusere de hindringer som norske produkter møter på markeder utenfor Europa, i første rekke USA, Canada, Japan, andre ikke-europeiske OECD-land, samt i de mest avanserte utviklingslandene.

Når det gjaldt landbruksforhandlingene var det på den ene siden utstrakt enighet om målet for å bedre forholdene på verdensmarkedet gjennom å redusere overproduksjon og salg av

Boks 1.1. Tidligere forhandlingsrunder under GATT

Forhandlingsrunder	Emne	Antall deltagerland
1947	Genève	Toll 23
1949	Annecy	Toll 13
1951	Torquay	Toll 38
1956	Genève	Toll 26
1960 - 1961	Genève (Dillon-runden)	Toll 26
1964 - 1967	Genève (Kennedy-runden)	Toll & Anti-dumping 62
1973 - 1979	Genève (Tokyo-runden)	Toll, ikke-tariffære handels-hindringer og rammeavtaler 102
1986 - 1993	Genève (Uruguay-runden)	En rekke nye felter som immaterielle rettigheter, tjenester m.v. i tillegg til tidligere områder 111

Kilde: GATT

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

landbruksprodukter til sterkt subsidierte priser. Dette har bl.a. svært negative konsekvenser for utviklingslandenes eksportmuligheter og det har bidratt til stadige handelskonflikter mellom særlig USA, Japan og EU. På den annen side var det et mål å sikre den nasjonale handlefriheten i landbrukspolitikken fordi landbrukspolitikken har stor betydning i en helhetlig politikk for å sikre bosetting og selssetting i hele Norge. Videre var det et klart mål for Norge å etablere et importvern for landbruksvarer som var uomtvistet i GATT, blant annet i lys av panelsaken om epler og pærer mellom Norge og USA i 1988/89 som Norge tapte, ref. boks 1.2.

For tekstilsektorens vedkommende var det politisk enighet i Norge om at siktemålet burde være å reintegrere tekstiler i GATT-avtalen og sikre multilateral disiplin for vern mot lavprisimport.

Når det gjaldt regelverket i GATT, var det et viktig mål var å styrke og klargjøre regelverket for antidumping, subsidier samt syste-

met for tvisteløsning, slik at mulighetene for nasjonale fortolkninger av regelverket og unilateral bruk av sanksjoner kunne minskes eller elimineres.

På viktige områder i verdenshandelen der det manglet et multilateralt regelverk var det fra norsk side et høyt prioritert mål å nå fram til en avtale om handel med tjenester, samt en avtale om handelsmessige sider ved immaterielle rettigheter.

Det har vært bred nasjonal enighet om betydningen av GATT for å ivareta Norges handelspolitiske interesser. Innst. S. nr. 253 (1987-88) fra Utenriks- og konstitusjonskomiteen om enkelte handelspolitiske spørsmål, som behandlet Stortingsmeldingen der Punta del Este-mandatet ble lagt fram for Stortinget, var enstemmig.

Også i Innstilling S. nr. 181 for 1989-90 om «Utviklingstrekk i det internasjonale samfunn og virkninger for norsk utenrikspolitikk» var det enstemmighet om følgende: «Komiteen er enig i at målet om å sikre Norges nærings-

Boks 1.2. Panelsaken mellom Norge og USA om epler og pærer

Uenigheten i siste halvdel av 1980-årene mellom Norge og USA om de norske sesongreguleringene på import av epler og pærer førte i 1988 til at USA ba om at et GATT-panel skulle vurdere saken i lys av GATTs regelverk. USA mente i utgangspunktet at det norske importforbudet i fruktseasongen ikke var i overensstemmelse med GATTs Art. XI: 1, som generelt forbyr bruk av kvantitative restriksjoner, og heller ikke kunne berettiges under unntaksmulighetene i Art. XI:2, fordi bl.a. Norge ikke hadde noe produksjonsbegrensende program for produksjon og omsetning av epler og pærer. Norge prosederte på at den legale basis for importrestriksjonene på epler og pærer var bestemmelsene i Protokollen om midlertidig anvendelse av GATT (PPA) som hjemlet tiltak basert på eksisterende lovgivning før iverksettelsen av GATT 1. januar 1948, og Norge viste til at eple- og pæreimporten var regulert av Loven om midlertidig importforbud av 1934. USA pekte bl.a. på at tidligere panelsaker i GATT hvor «PPA-bestemmelsene» var vurdert hadde vist at «eksisterende lovgivning» måtte underlegges en meget streng fortolkning, og at det var et klart skille mellom reguleringer og forordninger som kunne endres fortløpende og såkalt bydende lovgivning (mandatory legislation).

Panelet vurderte partenes argumenter

nøye gjennom flere måneder, og kom tidlig i 1989 med sin rapport hvor det ble konkludert at Norges importrestriksjoner på epler og pærer ikke var dekket av klausulen om «eksisterende lovgivning» i Protokollen om midlertidig anvendelse av GATT. Panelet anbefalte derfor at Norge endret sitt importregime for epler og pærer, slik at det ble overensstemmende med Norges forpliktelser under GATT. Panelrapporten ble vedtatt i GATTs råd 22. juni 1989.

Norge endret etter dette regimet for epler og pærer ved bl.a. å innføre strenge nasjonale begrensninger for produksjon og omsetning, og meddelte handelspartene i GATT at det norske importregimet var omgjort for å tilfredsstille kravene i GATTs Art. 11 :2(c). (Denne artikkelbestemmelsen gir en viss åpning for mengdebasert importregulering av landbruksvarer, men inneholder strenge og tildels uklare kriterier, noe som forklarer hvorfor det i Uruguay-runden fra enkelte land, bl.a. Norge, var et krav om «klargjøring av artikkel XI»).

USA var ikke fornøyd med måten Norge hadde fulgt opp panelrapporten på og flere oppklaringsrunder ble holdt utover 1989. Norge og USA ble til slutt enige om at eple- og pæresaken skulle finne sin løsning gjennom Uruguay-runden, og spørsmålet ble løst i avslutningsfasen i desember 1993.

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

grunnlag og sysselsetting og målet om et mer rettferdig internasjonalt økonomisk system, tilsier støtte til arbeidet for en liberal verdenshandel, der handelshindringer gradvis nedbygges. Arbeidet med å styrke GATT er av stor viktighet både handelspolitisk og utenrikspolitisk. Med Norges åpne utenriksøkonomi er landet best tjent med et internasjonalt handelssamkvem underlagt et omforent og forpliktende regelverk basert på frihandel. Hvis ikke de pågående forhandlingene i den såkalte Uruguay-runden lykkes, er det fare for at det vestlige frihandelssystemet vil bli oppdelt i tre store grupper av land (USA/Canada, Japan/andre Stillehavsland, EF/EFTA). En slik utvikling vil forsterke problemene for alle land, ikke minst de som står utenfor disse handelsblokkene.»

Organisering og gjennomføring

I GATT har det tradisjonelt eksistert et meget nært samarbeid mellom de nordiske EFTA-landene, Finland, Island, Norge og Sverige. Dette har gjort det mulig for de nordiske land å oppnå en helt annen innflytelse i forhandlingene enn om de hadde opptrådt alene. På basis av handelsstatistikk utgjør Norge, Sverige, Finland og Island den femte største «handelsgruppering» i verden, etter EF, USA, Japan og Canada. Det sier seg selv at de nordiske land ikke har vært enige om alle punkter i forhandlingene gjennom de 7 år forhandlingene varte. Likevel er det gjennom et samarbeid at det har vært mulig å nå de beste resultater med utgangspunkt i hvert enkelt lands nasjonale interesser. Samarbeidet i Uruguay-runden har fungert meget godt.

Det har også vært avholdt regelmessige nordiske samrådsmøter om de enkelte forhandlingsområder, der man har gjennomgått forhandlings situasjonen i sin helhet og lagt opp strategien for de videre forhandlinger. I tilknytning til samrådsmøtene har det vært arrangert møter med sjefsforhandlerne fra USA, EF og Danmark. Det har også vært en viss koordinering i EFTA-kretsen.

Fra norsk side har det dessuten vært lagt stor vekt på tosidig kontakt med Japan.

På en rekke forhandlingsområder har det også vært et nært samarbeid mellom nordiske og norske forhandlere og utviklingslandenes representanter.

Utenriksdepartementet har stått som hovedansvarlig for gjennomføringen av forhandlingene. Departementet har samarbeidet meget nært med andre berørte departementer, i første rekke Finansdepartementet, Landbruksdepartementet, Justisdepartementet, Kulturdepartementet, Nærings- og energide-

partementet og Administrasjonsdepartementet.

Høringsuttalelser

Etter forhandlingenes avslutning 15. desember 1993 og før undertegning av avtaleverket 15. april 1994 sendte Utenriksdepartementet 22. februar ut et høringsnotat til en rekke organisasjoner/institusjoner med anmodning om deres uttalelser om forhandlingsresultatet.

Uttalelser har kommet fra følgende organisasjoner og institusjoner: Næringslivets Hovedorganisasjon, Landsorganisasjonen i Norge, Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon, Norges Bank, Norges Bondelag, Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Den norske Bankforening, Norges Rederiforbund, Norges Fiskarlag, Forum for Utvikling og Miljø, Idegruppen om Nord/Sør, Den norske GATT-kampanjen og Mellomkirkelig Råd.

De fleste organisasjoner er tilfreds med at det lyktes å komme frem til et forhandlingsresultat etter syv års forhandlinger og at dette vil ha en positiv effekt på verdensøkonomien. Likeledes ser de fleste det som betydningsfullt at nye områder som tjenester, jordbruk, tekstiler og immaterielle eiendomsrettigheter nå er omfattet av et forbedret multilateralt regelverk.

Det fremkommer imidlertid en del spørsmål bl.a. vedrørende jordbruk, regionalstøtte og handel og miljø.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag er den eneste organisasjonen som fraråder at Norge slutter seg til forhandlingsresultatet av Uruguay-runden.

Høringsuttalelsene i sin helhet fremgår av vedlegg 12.

1.4 SAMMENDRAG OG VURDERING AV FORHANDLINGSRESULTATET

1.4.1 Generelle vurderinger

Et av Regjeringens sentrale mål i forhandlingene har vært å styrke GATT-systemet og regelverket i en tid med økende proteksjonistiske strømninger i internasjonal handelspolitikk. Dermed vil usikkerheten som har preget handelssystemet bli mindre, og stabiliteten i verdenshandelen øke. En styrking av handelssystemet innebærer også at den regionalisering vi har sett og som utvilsomt vil fortsette, vil være gjenstand for kontroll i forhold til det styrkede regelverket innenfor GATT/WTO. Når WTO-avtalen trer i kraft er norsk næringsliv sikret større stabilitet og forutsigbarhet i sine globale rammebetingelser, og det er

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

Regjeringens vurdering at dette vil skape tryg- gere vilkår for norske bedrifter og arbeids- plasser.

Styrkingen og utvidelsen av GATT-syste- met vil også gi en viktig impuls til verdens- økonomien og dermed øke mulighetene for in- vesteringer og etablering av nye arbeidsplas- ser. Deltakelse i GATT-samarbeidet gir trygg- het og forutsigbarhet og mulighet til å utnytte økonomiske fortrinn i forhold til andre land. Internasjonal arbeidsdeling og utstrakt bytte av varer og tjenester har ligget til grunn for utviklingen i norsk næringsliv, sysselsetting og velferd de seneste femti år. Multilaterale han- delsforhandlinger har i sin natur en tendens til å fokusere på produsent- og eksportinteresser, men Regjeringen vil også fremheve den betyd- ning forhandlingene har hatt for forbruker-in- teressene i form av lavere priser og større vareutvalg.

Det er også grunn til å understreke GATT- systemets betydning for reguleringen av de handelspolitiske forbindelser mellom de store handelsmakter, særlig USA, EF og Japan. Et effektivt multilateralt regelverk gjør at man kan håndtere tvister eller uoverensstemmelser innenfor et rammeverk som er basert på visse grunnleggende globale prinsipper, og som er helt nødvendig for at fordypningen av regio- nale samarbeidsordninger kan skje til gjensidig fordel for alle land, også for utviklingsland og land utenfor de regionale samarbeidsord- ninger.

1.4.2 Institusjoner

1.4.2.1 Verdens Handelsorganisasjon (WTO)

Ideen om en ny Verdens handelsorganisasjon er ikke nevnt spesielt i Punta del Este-erklæ- ringen fra 1986. Det fremgår imidlertid av denne erklæringen at Uruguay-runden skal anses som en såkalt «single undertaking», dvs. at hele forhandlingsresultatet skal aksepteres og iverksettes i sin helhet. For å sikre en effek- tiv iverksettelse var det behov for en form for paraply over resultatene på de ulike forhand- lingsområder. Spesielt gjaldt dette forholdet mellom avtalene som omhandler varehandel og de nye avtalene om tjenester og immateriel- le rettigheter.

Vurdering

Opprettelsen av Verdens handelsorganisasjon (WTO) vil etter Regjeringens oppfatning bidra til å sikre en bedre håndhevelse, gjennom- føring og etterlevelse av det nye GATT-regel- verket. WTO vil sikre at hele handelspolitik- ken ses i sammenheng, enten det dreier seg om

varehandel, tjenestehandel eller handelsmes- sige sider ved immaterielle rettigheter. GATT har fra 1948 til idag formelt sett har vært iverksatt på midlertidig basis. Dannelsen av WTO vil gjøre handelssystemet permanent, og gi det økt autoritet. For første gang i GATTs historie blir det institusjonalisert at det minst hvert annet år skal avholdes ministermøter. Opprettelsen av WTO vil også kunne føre til en effektivisering av arbeidet i GATT-syste- met, ikke minst i forhold til videre utbygging av regelverket. Det er videre viktig at man gjennom WTO kan integrere tvisteløsnings- systemet for hele GATT-systemet, dvs. at man ved brudd på regelverket for f.eks. immateri- elle rettigheter under visse forutsetninger kan bli møtt med mottiltak under regelverket for varehandel.

Etableringen av WTO er en videreføring og en forbedring av GATT-avtalen. Den nåvæ- rende praksis med konsensusbeslutninger vi- dereføres. Som under GATT-avtalen av 1947 åpnes det for unntak fra dette generelle prin- sipp. Det er imidlertid ventet at unntakene fra reglene vil benyttes i liten grad, slik praksis har vært i GATT. Det har vært en forståelse at GATT ville bryte sammen dersom viktige be- slutninger skulle avgjøres ved avstemninger, hvor landgrupperinger eventuelt gikk sammen pga. politiske forhold.

I forbindelse med muligheten til å gjøre unntak fra regelverket, som var et vanskelig tema under forhandlingene, mener Regjering- en at løsningen med en generell unntaksregel som åpner for adgang til vedtak med tre fjer- dedels flertall av samtlige medlemsland er til- fredsstillende. En slik løsning gir et bedre grunnlag for å ivareta små lands interesser. Regjeringen vil minne om at det fortsatt vil være nødvendig med konsensus i de tilfeller det dreier seg om unntak fra forpliktelser under en særskilt overgangsperiode eller i forbindelse med en gradvis iverksettelse. Det- te forhindrer enkelte land i overgangsperi- oden fra å omgå de forpliktelser de har påtatt seg.

WTO-avtalen er en vanlig folkerettslig av- tale. Vedtak i WTOs organer vil dermed kreve nasjonal oppfølging.

1.4.2.2 Tvisteløsning

Mål

Behovet for en effektivisering av tvisteløs- ningssystemet var en av de bakenforliggende årsaker til at forhandlingene i Uruguay-run- den ble innledet. Bl.a. fra amerikansk hold var det reist kritikk mot GATT-systemet for å være ineffektivt. En rekke panelrapporter er

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

blitt blokkert, dvs. at den tapende part har motsatt seg Råds-vedtak av en panelrapport der konklusjonen gikk i den annen parts favør. Parallellt har man sett at panelrapporter som faktisk er blitt vedtatt, ikke er blitt iverksatt i henhold til de anbefalinger/påbud som lå i panelrapportene. Dette bidro til svekkelse av GATT-systemets autoritet i begynnelsen av 80-årene. Årsaken var at det daværende tvisteløsningssystemet manglet klare regler. Et hovedmål i Uruguay-runden har derfor vært å effektivisere tvisteløsningssystemet slik at det får økt tiltro og slik at alle tvister blir behandlet multilateralt.

Et velfungerende og sterkt tvisteløsningssystem utgjør selve kjernen i et regelbasert system. Tvisteløsningssystemet knytter de ulike deler av GATT-systemet sammen. Effektiviteten i tvisteløsningen har direkte betydning for økonomiske aktører, og er derfor viktig for tilliten til systemet. Viktige norske mål har bl.a. vært en effektivisering av tvisteløsningsmaskineriet gjennom innføring av mer automatikk, like rettigheter for alle og klare tidsfrister for et panels arbeid.

Vurdering

Det er Regjeringens vurdering at resultatet i tvisteløsningsforhandlingene vil bidra til en styrking av det multilaterale handelssystemet.

I forhold til dagens system er det nye regelverket en sterk forbedring gjennom at det garanterer alle klagende parter rett til panel, samt at det sikrer at panelrapportene blir vedtatt og at de blir fulgt opp effektivt. Mens det tidligere var et krav om konsensus for å vedta en rapport, vil det nå være et krav om konsensus for ikke å vedta rapporten.

Innføringen av den nyopprettede ankeinstans er videre en viktig sikkerhetsventil i forhold til det automatiske tvisteløsningssystemet. Dette innebærer at dersom man er uenig i de juridiske vurderinger et panel har foretatt, kan man anke disse inn for ankeinstansen.

Regjeringen mener det er viktig for små land at det nå fastsettes klare tidsfrister for nasjonal oppfølging av panelrapporter, f.eks. gjennom oppheving av det tiltak som er funnet å være i strid med regelverket, eller i form av lovendringer for å bringe lovverket i tråd med landets internasjonale forpliktelser.

De nye reglene vil gi økt tillit til og effektivitet i gjennomføringen av regelverket. Dette øker sannsynligheten for bedre etterlevelse av regelverket, gir større forutsigbarhet i systemet og bidrar til å sikre et likeverdig regelverk for alle. Automatikken i tvisteløsningssystemet, kombinert med klarere materielle

regler vil bidra til en mer effektiv løsning av tvister mellom landene.

1.4.3 Varer

1.4.3.1 Industrivarer og fisk

Målet med tollforhandlingene var en gjennomsnittlig tollreduksjon på samme nivå som det som ble oppnådd i Tokyo-runden, dvs. 33 1/3%. Samtidig skulle høye tollsatser reduseres mer enn lave, tolleskalering skulle reduseres og man skulle vurdere mulighetene for å fjerne lave tollsatser.

Vurdering

Målsettingen med forhandlingene må sies å være nådd. Resultatet representerer den mest omfattende reduksjon av tollsatser i GATTs historie. Industrilandene vil etter forhandlingene forplikte seg til å redusere importtollen med mellom 35 og 40%. Japan vil få en reduksjon på hele 60% i sitt generelle tollnivå. Også mange utviklingsland har bidratt med tollreduksjoner, f.eks. Korea med en 40% reduksjon. På viktige industrisektorer som bygg- og anleggsutstyr, landbruksmaskiner, medisinsk utstyr, stål, destillert sprit, farmasøytiske produkter, papir, papp og tre, leker og møbler er det oppnådd enighet om tollfrihet blant de mest sentrale markeder og produsentnasjoner. For kjemiske produkter vil tollsatsene bli redusert ned til samme nivå i viktige land. Samtidig har bindingsgraden øket betydelig og omfanget av ikke-tariffære handelshindringer blitt redusert, spesielt i utviklingslandene. Tollreduksjonene vil i all hovedsak bli gjennomført i årlige etapper over 5 år, hvorav det første ved WTO-avtalens ikrafttredelse. For enkelte varegrupper er det etablert 10-årige iverksettelsesperioder for tollreduksjonene, f.eks. deler av kjemisektoren og teko-sektoren.

Det norske tilbud og resultatvurdering

Regjeringen har i forhandlingene hatt som et utgangspunkt at en vesentlig del av norsk import kommer fra land vi har frihandelsavtaler med, først og fremst fra EØS-området. De fleste norske industriprodukter er derfor allerede idag utsatt for tollfri konkurranse i dette området. Tollsatsene på det norske marked vil etter implementeringsperioden er over, ha blitt redusert med et aritmetisk gjennomsnitt på 42,6% eller et handelsveiet gjennomsnitt på 39,7%. Resultatet av forhandlingene vil føre til økt konkurranse på hjemmemarkedet fra landene utenfor frihandelsområdet. Det er Regjeringens vurdering at disse reduksjonene vil

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

Boks 1.3 Tollnivå/tollbinding/tolleskalering/effektiv tollbeskyttelse

Resultatet av tollforhandlingene kan ikke direkte utleses av selve avtaleverket. De konkrete tollreduksjonene, eller retttere sagt, hvert enkelt lands nye forpliktelser mht. *tollnivå* i forhold til andre GATT-medlemmer, fremgår av de enkelte lands bindingslister. Tollsatsene på denne listen skal benyttes på bestevilkårsbasis, dvs. at alle GATT-land skal behandles likt. Listene er vedlagt sluttokumentet fra forhandlingene og inngår i sluttresultatet. Listene viser hvilke tollsats i de enkelte lands tolltariffer som er bundet og nivået for *tollbindingen*, dvs. hvilke tollsats som ikke kan heves ut over det nivå som fastsettes i bindingslisten uten at man må kompensere sine handelspartnere. Resultatet av tollforhandlingene og det forpliktellesnivå hvert enkelt land

påtar seg, er derfor ikke likt for to land i forhandlingene. Utfallet vil avhenge av utgangspunktet, dvs. hvilket tollnivå man lå på og hvilken bindingsgrad man hadde, dvs. andelen av tolltariffen som er bundet i forhold til det totale antall tollsats.

Det hender at land har lave tollsats på importerte råvarer og halvfabrikata/innsatsvarer for derved å senke sine produksjonskostnader, mens det har høye tollsats på det ferdige produkt. Et slikt forhold, hvor tollnivået stiger med bearbeidingsgraden, kalles *tolleskalering*. Selv forholdsvis lave tollsats på det ferdige produkt kan i dette tilfelle innebære en betydelig *effektiv tollbeskyttelse* for bearbeidingsleddet i importlandet.

kunne gjennomføres uten vanskeligheter for norske næringsinteresser. Nedgangen i tollsatsene vil også være til fordel for forbrukerne, spesielt for de grupper som forbruker de varegrupper der tollbelastningen har vært høyest. Regjeringen viser ellers til kap. 2 og 7.

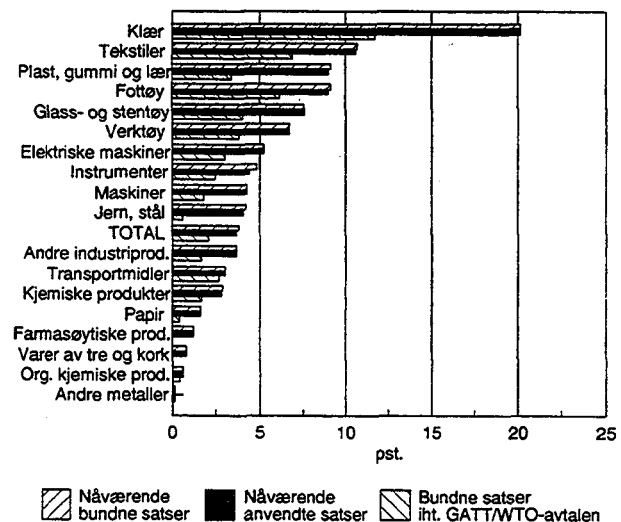
Når det gjelder tollforhandlingene mht. eksportsiden har viktige mål vært å redusere de høyeste tollsatsene, utvide bindingsnivået samt å oppnå reduserte tollsats på viktige norske eksportmarkeder. Siden eksporten til EØS-området og de viktigste land i Øst-Europa er dekket av frihandelsavtaler, har oppmerksomheten fra norsk side vært konsentrert om ikke-europeiske OECD-land, i første rekke USA og Japan, samt mer avanserte utviklingsland som ASEAN-landene og Korea samt visse land i Latin-Amerika. Landprioriteringen er i tråd med Innstilling fra nr. 253 (1987-88) fra Utenrikskomiteen og med de prioriteringer som har kommet fram gjennom et fortløpende samarbeid med norsk industri. Gjennom dette samarbeidet har ønsker om tollreduksjoner for konkrete produkter blitt fremmet i tosidige forhandlinger. Samtidig har det vært et samarbeid for å identifisere innen hvilke sektorer norske interesser tilsa forsiktighet mht. tollinnrømmelser på det norske marked eller deltakelse i sektorløsninger. Prioriterte norske sektorer i forhandlingene har vært fisk, møbler, elektronisk utstyr og kjemiske produkter.

Regjeringen mener utfallet av markedsadgangsforhandlingene tjener norske eksportinteresser. Gjennom økt bindingsgrad er forutsigbarheten i rammebetingelsene for norske eksportbedrifter økt betydelig. De fleste indu-

striland vil etter forhandlingene ha nærmere 100% bindingsgrad, i Latin-Amerika og Korea vil bindingsgraden gå opp mot 90 %, og den vil stige til 60% eller mer i ASEAN-landene.

Det er oppnådd enkelte gode resultater for norsk fiskeindustri. Japan har bl.a. senket tollene med 30% på de fiskeslag som er viktige for Norge, herunder røkelaks og frossenlaks. USA har forpliktet seg til å avvikle toll for flere fiskeprodukter, som sardiner i olje, fiskeboller og -puddinger og røkt makrell, forskjellige typer silde- og lakseprodukter samt for-

Figur 1.2. Gjennomsnittlige norske tollsats¹⁾ etter varegrupper. MFN-basis.

¹⁾ Handelsveide satser
Kilde: GATT

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

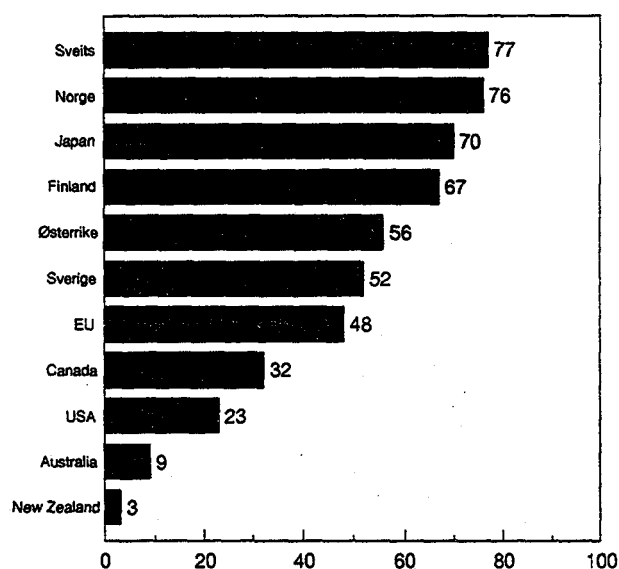
skjellige typer hvit fisk som saltet og tørket torsk. For fiskepinner vil tollsatsen i USA bli redusert med 50%. Også ASEAN-landene vil tilrettelegge for økt markedsadgang for norske fiskeprodukter ved at tollnivået senkes, samt at tollsatsene vil bli bundet. Flere av disse landene har foretatt en en bloc binding av tollsatsene på fiskeprodukter, og det reelle tollnivå kan i visse tilfeller være lavere enn tollbindingen.

1.4.3.2 Landbruk

Mål

Målet med landbruksforhandlingene har vært å legge grunnlaget for en reformprosess for handel med landbruksvarer slik at man på lang sikt får et mer markedsorientert handelsystem. Reformprosessen skal iverksettes gjennom forpliktelser mht. beskyttelse og støtte og gjennom etableringen av styrkede og mer effektive GATT-regler og disipliner. Beskyttelse og støtte skal gradvis reduseres når det gjelder markedsadgang, internstøtte og eksportsubsidiering. Reduksjonsforpliktelsene er gjenspeilet i det enkelte lands bindingslister for landbruk. Bindingslistene utgjøre en del av selve landbruksavtalen. Gjennomføringsperioden for avtalen er 6 år.

Figur 1.3. Grad av støtte til landbruket i 1993 uttrykt i produsentstøtte-ekvivalenter (PSE) i prosent¹⁾.

¹⁾ PSE-tallene i prosent viser næringsstøtten (budsjett- og skjermingsstøtte) andel av produksjonsverdien (inkl. støtte) for jordbruket.

Kilde: OECD.

Resultatet

Markedsadgang

Alle avtalelandenes importvern skal omgjøres til et tollbasert vern som er et grunnprinsipp i GATT, fra det tidspunktet Avtalen trer ikraft. Dette betyr at produkter som til nå har vært beskyttet av andre former for grensevern enn toll skal tariffiseres, dvs. tidligere grensevern skal erstattes med tollsatser. Etter dette skal alle tollsatser, både de man har hatt tidligere og de man har fått etter tariffisering, reduseres med 36 % i gjennomsnitt over en periode på 6 år. Minimumssatsen for reduksjon på hvert enkelt produkt må være 15 %.

Avtalen innfører begrepene eksisterende markedsadgang og minimum markedsadgang.

Eksisterende markedsadgang forutsettes opprettholdt med minst like gode vilkår som i en 3-årig basisperiode (1986-88). Minimums markedsadgang innebærer at det for de produkter hvor det hittil ikke har vært noen import, eller importen har ligget under 5% av innenlandsk forbruk i basisperioden skal det etableres tollkvoter på 3% av innenlandsk forbruk som skal økes til 5% i løpet av gjennomføringsperioden. Tollsatsen innenfor kvoten forutsettes å være lav eller minimal.

En egen regel om spesielle beskyttelsestiltak gir tillatelse til å innføre tilleggstoll for alle produkter hvor tollvern er innført enten der hvor importen skjer til en verdi som ligger under et spesielt referansenivå, eller i tilfelle av en brå økning av importen. Det er også en egen regel om utsettelse av tariffisering for spesielt sensitive produkter hvor det gis anledning til å vente med innføring av tollvern i opptil 6 år (10 år for utviklingsland), men hvor man da forplikter seg til en større minimum markedsadgang enn avtalen ellers forplikter til.

Internstøtte

Avtalen introduserer begrepene samlet mål for støtte (AMS) for å komme frem til grunnlaget for reduksjonsforpliktelsene på internstøtte. Denne skal reduseres med 20% over en periode på 6 år og skal deretter fryses på dette nivå (såkalt «gul» støtte). Visse typer støtte kan likevel unntas reduksjonsforpliktelsene (såkalte «blå» kriterier). Dette dreier seg om direkte utbetalinger under produksjonsbegrensende programmer, og som er basert på faste arealer eller avlinger eller på et fast antall dyr. Hvilke støtteformer som skal unntas vil fremgå av de årlige notifikasjoner til WTO.

Støtte som har minimal eller ingen innflytelse på handel (såkalt «grønn» støtte) er ikke underlagt reduksjonsforpliktelsene ovenfor. Dette dreier seg f.eks. om støtte til miljø, dis-

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av
Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

trikt, direkte inntektsstøtte, generell støtte til forskning, matvarelagring og krisehjelp.

Det vises til boks 5.3 i kap. 5.2.3.1 for nærmere forklaring av «gul, blå og grønn støtte».

Eksportsubsidiering

Eksportsubsidiebeløpene skal i løpet av 6 år reduseres med 36% og mengden subsidiert eksport skal reduseres med 21%. Basisperiode for beregning av reduksjonsforpliktelsene er 1986-90, men det er åpnet for fleksibilitet når det gjelder utgangspunkt for reduksjonene i selve gjennomføringsperioden.

Det er inntatt spesielle kriterier for matvarehjelp for å unngå at matvarehjelp blir brukt som en omgåelse av eksportstøtteforpliktelsene. Når det gjelder eksportstøtte til ferdigvarer gjelder reduksjonsforpliktelsen bare subsidiebeløp, og ikke mengde.

Avtalen inneholder en såkalt «fredsklausul» om at tiltak under subsidieavtalen ikke skal anvendes når det gjelder såkalt grønn støtte, samt internstøtte og eksportsubsidier som håndheves i samsvar med forpliktelsene. Reglene skal gjelde i 9 år.

Avtalen utgjør en del av en videre prosess med det langsiktige mål å sikre gradvise og reelle reduksjoner når det gjelder beskyttelse og støtte. Avtalen krever videre forhandlinger i det 5. året under gjennomføringsperioden som sammen med en vurdering av erfaringer fra disse 5 årene bl.a. skal ta hensyn til ikke-økonomiske faktorer, spesiell og differensiert behandling for utviklingslandene og målet om å etablere et mer rettferdig og markedsorientert handelssystem for landbruksprodukter.

Avtalen om veterinære og plantesanitære tiltak (SPS-avtalen)

Bruk av veterinære og plantesanitære bestemmelser overfor import, er begrunnet i behovet for å beskytte menneskers, dyrs og planters liv og helse. Konfliktsituasjoner oppstår når slike bestemmelser hindrer handel. SPS-avtalen omhandler hvordan konflikt mellom beskyttelsesinteresser og handelsinteresser skal avveies.

Bakgrunnen for at området ble trukket inn i Uruguay-rundeforhandlingene var at handelstiltak begrunnet i nettopp sanitære og plantesanitære bestemmelser var blitt et tiltagende problem, og det internasjonale regelverk ga få holdepunkter for en internasjonal disiplin.

Avtalen slår fast at hvert land selv kan fastsette sitt sikkerhetsnivå, dvs. hvor store risiki man aksepterer. Et land kan dermed

legge til grunn strengere standarder enn de som er fastsatt av internasjonale organisasjoner. Det valgte sikkerhetsnivået må imidlertid anvendes på en konsistent måte, slik at det ikke urettmessig legges ulike standarder til grunn for innenlandsk og importert vare.

Vurdering

Det er Regjeringens vurdering at Norge innenfor de rammer som settes av resultatet i Uruguay-runden i det alt vesentlige vil kunne gjennomføre norsk landbrukspolitikk etter retningslinjene i Stortingsproposisjon nr. 8 (92-93) om Landbruk i utvikling. Målet om å kunne opprettholde og videreutvikle et levedyktig landbruk som også ivaretar viktige ikke-økonomiske faktorer som miljø, distrikt, sosiale hensyn og matvaresikkerhet er oppnådd. Gjennom tilpasning av interne støtteordninger kombinert med et GATT-legalt importvern vil Norge ha den sikkerhet som er nødvendig for å planlegge og utvikle et levedyktig norsk landbruk. Strategien i St.prp. nr. 8 om å skape et mer robust og konkurransedyktig landbruk i fremtiden vil være sentral i denne sammenheng.

Selv om de umiddelbare effekter av landbruksavtalen ikke vil bli dramatiske vil Regjeringen peke på at avtaleverket legger en klar føring mot et fremtidig kostnadseffektivt og mer konkurransedyktig norsk landbruk. Et tollbasert importvern vil over tid føre til sterkere innslag av markedssignaler utenfra og prisene på importerte produkter vil få økende betydning for det prisnivå som vil råde i Norge. I tillegg vil forpliktelsene om å redusere støttetiltak som har handelsvridende effekter føre til at utformingen av støtten vil måtte endres i mer produksjonsnøytral retning.

Landbruksavtalen vil også ha betydning for næringsmiddelindustrien som i stor grad har vært skjermet fra internasjonal konkurranse pga. importvernet for norsk jordbruk. Forpliktelsene om å opprettholde nåværende markedsadgang, samt å åpne for minimums markedsadgang for varer hvor importen har vært liten eller ikke-eksisterende, vil føre til økt import av både jordbruks-råvarer og ferdigvarer.

Det er den utstrakte bruk av eksportsubsidier som i stor grad er årsaken til problemene i internasjonal jordbrukshandel. Bl.a. ved at subsidiert eksport utkonkurrerer utviklingslands eksport og derved fratrukker dem viktige eksportinntekter. Det er Regjeringens vurdering at Avtalens forpliktelser ikke i vesentlig grad vil påvirke norske eksportinteresser. Den

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av
Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

vil føre til en reduksjon av de beløp som bl.a. har bidratt til at visse norske jordbruksprodukter har kunnet nå fram på interessante eksportmarkeder, f.eks. ost og enkelte bearbejdede produkter. Regjeringen legger vekt på å sikre og videreutvikle en lønnsom og konkurransedyktig næringsmiddelindustri som også ivaretar sysselsettings- og distriktshensyn, og viser til St.prp. nr. 60 (1993-94) når det gjelder omstillingstiltak i 1994.

Et viktig resultat er etter Regjeringens syn at et GATT-legalt norsk importvern for jordbruksprodukter sikres. Eple og pære-saken demonstrerte at dagens importvern ikke var holdbart. For epler og pærer innebærer forhandlingsløsningen at Norge opphever den produksjonsregulering som de seneste år har vært i kraft. Uten en løsning i Uruguay-runden kunne ikke Norge ha foretatt en slik omlegging av importvernet uten å gi kompensasjon i forhold til våre handelspartnere fordi viktige tollsatser var bundet på et lavt nivå i GATT. Løsningen vil også gjennom omleggingen til et tollbasert vern gjøre det enklere å utforme ordninger for å gi utviklingslandene et reelt fortrinn på det norske marked.

Tollsatsene som er utregnet for de produkter som tidligere har vært underlagt im-

portregulering er gjennomgående svært høye pga. de betydelige prisforskjeller mellom prisene på verdensmarkedet og de interne norske priser. Selv etter reduksjonen på gjennomsnittlig 36% og minimum 15% for enkeltprodukter vil nivåene for de fleste varer gi en sterk beskyttelse mot import. Forhandlingsresultatet vil gi et større innslag av markeds-signaler utenfra gjennom økt import. Regjeringen ser det som en forutsetning at det nye tollvernet ikke skal føre til økte matpriser for forbruker.

1.4.3.3 Tekstiler og klær (teko)

Mål

Det generelle mål for tekstilforhandlingene var å integrere denne sektoren innenfor nye og styrkede GATT-regler. Internasjonal tekstilhandel har siden 1960-årene i realiteten vært unntatt fra GATT-regelverket ved at den har vært dekket av egne avtaler som har gitt adgang til tosidige forhandlinger om kvoter, den såkalte Multifiberavtalen.

Fra norsk side var det naturlig å ta utgangspunkt i Stortingets innstilling om å arbeide for en snarlig global integrering av teks-

Boks 1.4. Enkelte norske tollsatser på jordbruksvarer

Vare	Basistollsats		Tollsats etter reduksjon	
	Spesifikk ¹⁾	Ad valorem ²⁾	Spesifikk	Ad valorem
Storfekjøtt				
- skrotter	37,97	405%	32,28	344%
- utbeinet.....	140,01	405%	119,01	344%
Svinekjøtt				
- skrotter	28,99	428%	24,64	363%
- skinke o.l.....	64,69	428%	54,99	363%
Fjørfe kjøtt				
- kylling, hel.....	56,94	500%	48,40	425%
Melk, lettmelk	4,90	521%	4,17	443%
Smør.....	29,64	403%	25,19	343%
Ost.....	32,98	312%	28,04	265%
Tomater, sesong	15,26	178%	12,21	142%
Tomater, ikke sesong ..	0	0%	0	0%
Hvete.....	3,04	495%	2,13	347%
Bygg	2,49	454%	1,74	318%
Havre	2,03	310%	1,52	233%
Ris (mat)	0	0%	0	0%
Ris (til fôr).....	5,00	483%	3,50	338%

¹⁾ Kr. pr. kg.

²⁾ Procentsats

Av spesifikke eller ad valorem tollsatser benyttes de som til enhver tid er høyest.

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

tilhandelen under det regulære regelverket i GATT.

Resultat

Tekstil-avtalen fra Uruguay-runden betyr at alle mengdebaserte restriksjoner under multi-fiberavtalen (MFA) skal være avvirket i løpet av maksimalt 10 år, og at tekstilsektoren vil bli underlagt GATTs regelverk. Liberaliseringen av eksisterende kvoter skjer i hovedsak ved en progressiv økning av gjeldende vekst-rater. Tekstiler blir underlagt GATTs regelverk gjennom en trinnsvis integrering i denne perioden. Ved ikrafttreden av avtalen skal minst 16% av de omfattede produkter (målt i forhold til importvolumet i 1990) integreres. Etter 3 år skal ytterligere 17% integreres og etter 7 år minst nye 18%. Etter 10 år skal resten, dvs. opp til 49%, integreres i GATT. Hvert integreringsstadium skal omfatte garn, meterverar, ferdige tekstiler og klær. Hvilke produkter som skal integreres, må notifiseres til Tekstilovervåkningsorganet (TMB) i WTO 6 - 12 måneder på forhånd.

Dersom importen av tekstiler øker sterkt, er det to muligheter for å beskytte seg mot alvorlig skade på innenlandsk industri. Dersom produktet alt er integrert, må den normale beskyttelsesklausulen i GATT (artikkel XIX) anvendes. Hvis produktet ikke er integrert, kan imidlertid tekstilavtalens spesielle sikkerhetsklausul benyttes. Tiltakene må da treffes mot land som forårsaker skade på bakgrunn av en vesentlig importøkning fra det eller disse land. Tiltak kan ikke være i kraft mer enn 3 år.

Tekstilavtalen betyr at man har fått et forpliktende globalt regelverk for utfasing av MFA kvotene.

Vurdering

Regjeringens er tilfreds med utfallet av forhandlingene. Hovedmålet med forhandlingene om å integrere tekstilsektoren i GATT er oppnådd. Avtalen gir norsk industri tilnærmet like konkurranseforhold som øvrig europeisk industri. Samtidig er det ikke noe i regelverket som forhindrer en liberalisering på et tidligere tidspunkt dersom nasjonale vurderinger tilsier dette. Dette innebærer at man på norsk side kan følge opp intensjonene fra flertallet i Stortinget om en avvikling av kvoteordningene i løpet av en femårsperiode, dersom utviklingen i andre europeiske land tilsier dette. Når det gjelder tollreduksjon legges det i teko-avtalen opp til en 10-års nedtrappingsperiode på samme måte som andre aktører.

1.4.4 Regler

1.4.4.1 Anti-dumping

Norske mål i forhandlingene var å styrke og klargjøre regelverket som grunnlag for sterke disiplin i anvendelsen av anti-dumpingtiltak, for å unngå vilkårlighet og begrense mulighetene for bruk av anti-dumpingtiltak i proteksjonistisk øyemed.

Forhandlingene i Uruguay-runden har resultert i revisjon av Tokyo-runde-avtalen om anti-dumpingtiltak. I henhold til artikkel VI i GATT-avtalen, kan et land innføre anti-dumpingtiltak mot en vare som forsøkes innført til en lavere pris enn det som er normalt for varen, dersom slik dumpingimport medfører skade for den innenlandske industri. Den nye Avtalen gir regler for fastsettelse av normalpris og styrkede krav m.h.t. påvisning av klar sammenheng mellom dumping og den skade denne volder for innenlandsk industri. Bl.a. skal presisering av fare for skade ikke baseres på gjetninger, men på fastlagte økonomiske kriterier. Avtalen inneholder klarere regler for igangsetting av anti-dumpingundersøkelser, hvor myndighetene får ansvaret for å påse at anmodninger om undersøkelser tilfredsstillende fastlagte konkrete krav. Alle interesserte parter har krav på å få presentere sin sak, herunder forbrukerorganisasjoner. Regler for å iverksette av midlertidige tiltak og prisforpliktelser samt varigheten av anti-dumpingtiltakene (som regel 5 år) er blitt styrket og en anti-dumpingundersøkelse skal straks avsluttes der det fastslås at dumpingmarginen er under et fastlagt minimum.

Vurdering

Den nye Avtalen om anti-dumping innebærer en klargjøring av regelverket ved at reglene og begrepene på endel felter er strammet opp og gitt en mer presis utforming. Det er videre et viktig element at den nye Avtalen vil bli gjort gjeldende for alle WTOs medlemsland i motsetning i Tokyo-avtalen som hadde tilslutning av 25 land. Det er Regjeringens vurdering at den nye Avtalen om anti-dumping er en forbedring i forhold til eksisterende avtale og innebærer en klargjøring av regelverket og styrket disiplin. Det ble ikke foretatt omfattende endringer i Tokyo-avtalen slik at det fortsatt er betydelig rom for skjønn når anti-dumpingstiltak gjennomføres.

1.4.4.2 Subsidiar og utjevningssavgifter

Norske mål i forhandlingene var å styrke og klargjøre reglene for bruk av statsstøtte, sam-

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

tidig som det ble prioritert at enkelte typer subsidier skal kunne anvendes uten risiko for mottiltak.

Avtalen om subsidier og utjevningsavgifter bygger på art. VI, XVI og XXIII i GATT-avtalen. I motsetning til avtalen fra Tokyo-runden inneholder den nye Avtalen en definisjon av subsidier, som omfatter finansielle bidrag fra det offentlige i form av tilskudd, lån, dekning av driftsunderskudd, skattefordeler eller andre offentlige bidrag.

I følge den nye Avtalen deles subsidier inn i tre hovedgrupper:

- Forbudte subsidier
- Subsidier som det kan treffes mottiltak overfor
- Subsidier som det ikke kan treffes mottiltak overfor

Forbudte subsidier omfatter subsidier som er knyttet til eksport. Subsidier som det kan treffes mottiltak overfor (pålegges utjevningsavgifter), omfatter alle spesifikke subsidier som medfører skade for et annet lands industri eller direkte eller indirekte opphever fordeler bundet under GATT 1994. Det er nytt i Avtalen at skade for et annet lands industri skal anses å foreligge bl.a. når den totale subsidiering av et produkt overstiger 5 % ad valorem. Subsidier som det ikke kan tas mottiltak mot, omfatter subsidier som ikke er spesifikke. Spesifikke subsidier faller inn under denne kategori når de oppfyller visse betingelser og er notifisert på forhånd til subsidiekomiten. Dette omfatter subsidier til følgende formål:

- Støtte til forskning som utføres av bedrifter eller høyere undervisnings- og forsknings-sentra på kontraktsbasis.
- Regionalstøtte til klart definerte områder som er vanskeligstilte på grunnlag av bestemte objektive kriterier.
- Støtte for å fremme tilpasning til nye forureningskrav, forutsatt at støtten er en engangsstøtte og begrenset til 20 prosent av kostnadene.

I takt med økt subsidiedisiplin gir Avtalen også økt disiplin når det gjelder bruken av utjevningsavgifter. I forhold til Tokyo-runde-avtalen stilles det nå strengere krav til innføring og varighet av utjevningavgifter (5 år). Avtalen er begrenset til statsstøtte til industriprodukter og omfatter sålede ikke landbruk og tjenester. For landbruk gjelder regelverket i landbruksavtalen. For tjenester er det ikke utarbeidet noe regelverk om subsidier, men det vil bli innledet forhandlinger for å se om det er behov for slike regler.

Vurdering

Forhandlingsresultatet ligger nær opp til norske mål i forhandlingene da det omfatter klare regler for bruk av statsstøtte, samtidig som det åpner for bruk av bestemte typer subsidier uten fare for mottiltak. Norge fikk imidlertid ikke gjennomslag for alle sine mål; det ble ikke enighet om at befolkningstetthet skulle inngå som ett av kriteriene i forbindelse med distriktstøtte som det ikke kan tas mottiltak overfor. I Avtalen benyttes i stedet kriteriene sysselsetting og inntekt i forhold til landsgjennomsnittet. Det åpnes imidlertid også for bruk av andre kriterier i tillegg til disse som f.eks. befolkningstetthet. Innenfor distriktstøtteordningen viser foreløpige beregninger at regioner som Nord-Norge, store deler av Vestlandet og indre deler av Østlandet oppfyller kriteriene mht. inntekt og sysselsetting. Støtteordningene innenfor norsk regionalpolitikk er i prinsippet åpen for alle bedrifter i de regionalpolitisk prioriterte soner. Et viktig element i vurderingen av Avtalen er at den vil dekke alle WTOs medlemsland, mens Tokyo-runde-avtalen kun var undertegnet av 27 land. Regjeringen mener at det vil være en udelt fordel for Norge at alle land gjennom det nye regelverket vil måtte forholde seg til den samme subsidiedisiplin. Avtalen er en klar forbedring i forhold til Tokyo-avtalen.

1.4.4.3 Beskyttelsestiltak

Norges mål i forhandlingene var å få til en avtale om beskyttelsestiltak med omfattende dekning.

Hovedproblemet i forhandlingene var hvorvidt beskyttelsestiltak skulle gjøres gjeldende overfor alle eksportører uten noen form for forskjellsbehandling, eller om man selektivt skulle kunne «straffe» de eksportører som importlandets myndigheter mente forårsaket mest skade på den innenlandske industri. Regelverket er nå presisert, og alle slike tiltak skal gjennomføres på bestevilkårsbasis, dvs. at beskyttelsestiltaket skal ramme alle leverandørland, dog slik at man ved fastsettelse av importkvoter kan ta hensyn til uforholdsmessig stor importøkning fra enkelte leverandørland. Med regelverkendringene innføres klarere kriterier for vurdering av skade på innenlandsk industri, klare tidsgrenser, regler om at beskyttelsestiltak skal gjøres til gjenstand for gradvis nedtrapping eller liberalisering og klare konsultasjonsmekanismer.

Avtalen inneholder også forbud mot såkalte gråsonetiltak og pålegg om utfasing av eksisterende slike tiltak. Gråsonetiltak har i første rekke tatt form av frivillige eksportbegrens-

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

ningsavtaler og andre former for begrensninger i import eller eksport. Bruk av regelverket er gjort mer attraktivt gjennom at tiltak av varighet opp til tre år på visse vilkår fritas for mottiltak eller kompensasjon.

Vurdering

Det er Regjeringens vurdering at Avtalen om beskyttelsestiltak ivaretar norske interesser bl.a. ved at det er presisert at gråsonetiltak er forbudt. Avtalen vil bidra til at beskyttelsestiltak i fremtiden treffes på basis av et åpent og forutsigbart multilateralt regelverk, noe som vurderes som en fordel for små land som Norge, med en utpreget eksportorientert økonomi.

1.4.5 Tjenester

Mål

Ifølge forhandlingsmandatet fra Punta del Este-møtet i 1986, skulle det etableres en rammeavtale for handel med tjenester i GATT. Enkelte sentrale utviklingsland gikk i utgangspunktet sterkt i mot at handel med tjenester skulle inngå i forhandlingene. De mente dette forhandlingsområdet kun var av interesse for industrilandene og at det i tillegg ville trekke oppmerksomheten bort fra forhandlingene om markedsadgang for varer der utviklingslandenes hovedinteresser lå. Handel med tjenester ble derfor gitt særskilt status i forhold til varer ved at forhandlingene skulle foregå separat, men parallelt. Forhandlingsresultatene skulle imidlertid betraktes som en helhet («single undertaking»).

Det norske hovedmål var en sterkest mulig rammeavtale for tjenestehandel, kombinert med nasjonale forpliktelser om markedsadgang som ville føre til bedre rammebetingelser for norske tjenesteksportører. Videre var det viktig at alle tjenestesektorer skulle omfattes av avtalen.

Resultatet

Tjenesteforhandlingene omfattet alle tjenestesektorer, bl.a. skipsfart, finansielle tjenester, forsikring, telekommunikasjoner, veitransport og turisme. Et hovedspørsmål i forhandlingene var hvordan alle sektorer skulle integreres i Tjenesteavtalen.

Resultatet av forhandlingene ble en rammeavtale som omfatter «enhver tjeneste i en hvilken som helst sektor, med unntak av tjenester som ytes under utøvelse av statsmyndighet». Avtalen etablerer et regelverk for tjenestehandel med generelle og spesifikke forpliktelser,

og inkluderer vedlegg for luftfart, telekommunikasjonstjenester, finansielle tjenester og personbevegelser, med særskilte bestemmelser for disse områdene. Videre foreligger det bindingslister for alle medlemslandene og lister over nasjonale unntak fra bestevilkårsprinsippet. I tillegg er det vedlegg som legger forutsetninger og føringer for de videre forhandlingene på de områder som ikke ble ferdigforhandlet innen Uruguay-rundens slutt, nemlig finansielle tjenester, basis telekommunikasjoner, skipsfart og personbevegelser. Det var også enighet om å forhandle videre om subsidiedisipliner, beskyttelsesklausul og om offentlige innkjøp for tjenester. Tjenesteavtalen dekkes av tvisteløsningsmekanismen i WTO.

Vurdering

Ved ikrafttreddelsen av Generalavtalen for handel med tjenester vil det for første gang bli innført omfattende multilaterale regler og disipliner for alle tjenestesektorer. Man står nå godt rustet til fremtidige forhandlinger vedrørende en mer forutsigbar og rettferdig handel med tjenester og til å hindre en utvikling hvor det enkelte lands regulering av tjenestesektoren medfører urettferdige konkurranseforhold. Regjeringen anser det som spesielt viktig at avtalen er bygget på bestevilkårsprinsippet.

Tjenesteavtalen vil gjøre det enklere for en tjenesteksportør å gjøre seg kjent med sine rettigheter i et annet medlemsland. Tjenesteavtalen, med bindingslister, gir norske tjenesteksportører et sikrere multilateralt ramme-regelverk.

Regjeringen er lite tilfreds med at det ikke var mulig å oppnå enighet på skipsfartssektoren. Det er imidlertid positivt at sektoren er inkludert i rammeavtalen. Regjeringen har som mål for de videre forhandlinger at det foretas en reell liberalisering innen skipsfartssektoren med klare forpliktelser og med færrest mulig unntak fra bestevilkårsbehandling.

1.4.6 Handelsmessige sider ved immaterielle rettigheter (TRIPS)

Mål

På grunn av manglende håndhevelse av beskyttelsesreglene i internasjonale konvensjoner om immaterielle rettigheter var det et viktig mål for forhandlingene å skape regler innenfor handelssystemet som ville hindre at land gikk til ensidige handelstiltak mot handelsparter som ikke respekterte de internasjonale konvensjoner. Avtalen om immaterielle rettigheter (TRIPS) representerer et nytt område i GATT-sammenheng, og etablerer forbe-

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

dret beskyttelse for de aller fleste rettigheter av denne typen, som varemerker, geografiske varebetegnelser, industrielle mønstre, patenter m.m.

Resultat

Første del av avtalen nedfeller generelle prinsipper og hovedregler hvor blant annet prinsippet om nasjonal behandling og bestevilkårsbehandling inngår, med visse unntak.

Annen del av avtalen tar for seg de enkelte rettighetene og graden av beskyttelse. Når det gjelder patenter skal beskyttelsestiden være minst 20 år. Bioteknologiske oppfinnelser skal som hovedregel kunne patenteres på lik linje med andre oppfinnelser, men det står partene fritt å unnta visse metoder for behandling av dyr og planter såvel som vesentlig biologiske fremgangsmåter for produksjon av dyr og planter fra patentering. For opphavsrett og kopiering henviser avtalen i stor grad til Bern- og Romakonvensjonene. Når det gjelder beskyttelse av varemerker, geografiske betegnelser, forretningshemmeligheter, industridesign og kretsmønstre for integrerte kretser, er det foretatt en rekke presiseringer og forbedringer av standarder og beskyttelsesnivå.

Avtalens tredje del angir nærmere partenes forpliktelser til å innarbeide bestemmelser i nasjonal lovgivning som sikrer en effektiv håndhevelse av TRIPS-regelverket. Dette skal blant annet motvirke lange og kostbare prosedyrer. TRIPS-avtalen inneholder videre regler om blant annet skadeerstatning, midlertidige tiltak og grensekontroll. For nærmere spesifiserte grove overtredelser skal det åpnes for straffeforfølgning.

Den nyopprettede tvisteløsningssystemet under WTO skal også gjelde for TRIPS-avtalen.

Det er lagt opp til at industrilandene skal gjennomføre avtalen innen ett år etter ikrafttredelsen, mens det er en glidende overgangsperiode for andre land, hvor utviklingslandene får 5 år og de minst utviklede land får 11 år på gjennomføringen av de rettslige og strukturelle endringene. Det er imidlertid visse unntak, blant annet når det gjelder registrering av patentrettigheter.

Vurdering

TRIPS-avtalen innebærer en høyst påkrevet utvidelse av GATT-systemet. Det er oppnådd viktige målsetninger på områder hvor Norge har hatt sentrale eksportinteresser. Dette gjelder først og fremst etableringen av standarder og regler for industrielle mønstre, patenter og varemerker. Norge har her gått inn for at det

etableres en høy beskyttelse for å sikre våre industriprodukter mot ulovlig kopiering på eksportmarkedene.

Det var spesielt vanskelige forhandlinger om patenter. Sluttresultatet er at det skal gis minimum 20 års patentbeskyttelse. Utviklingslandene, og spesielt de minst utviklede landene, får lengre overgangsperioder.

Det har vært et norsk forhandlingsmål å åpne for at de enkelte land skal kunne unnta oppfinnelser på bioteknologiområdet fra patentering. På dette punkt åpner TRIPS-avtalen for det første for unntak etter det såkalte etiske kriteriet, som tillater de enkelte land å unnta oppfinnelser som strider mot moral og offentlig orden, eller hvor det er nødvendig for å verne menneskers, dyrs og planter liv og helse eller for å unngå alvorlig skade på miljøet. For det andre kan man utelukke fra patentbarhet planter og dyr og vesentlig biologiske fremgangsmåter for fremstilling av planter og dyr bortsett fra ikke-biologiske og mikrobiologiske fremgangsmåter. For land som ikke ønsker å gi patent på plantesorter, skal det tilrettelegges for beskyttelse av plantesorter ved hjelp av et eget system (som gjerne kan være plantesortsbeskyttelse i samsvarende med UPOV-konvensjonen).

Adgangen til å unnta vesentlige biologiske fremgangsmåter for fremstilling av planter og dyr reiser de samme fortolkningsproblemer som den tilsvarende bestemmelsen i den norske patentloven. Etter norsk oppfatning kan TRIPS-avtalen på dette punkt fortolkes på samme måte som patentloven fortolkes, dvs. som en generell bestemmelse for alle fremgangsmåter for fremstilling av planter og dyr.

Når det gjelder annet naturlig forekommende biologisk materiale enn planter og dyr, så som mikroorganismer og genetisk materiale, vil disse etter norsk patentpraksis som regel ikke anses for å være oppfinnelser. Det vil her dreie seg om rene oppdagelser. Biologisk materiale som har vært underlagt en viss bearbeiding eller isolering, er imidlertid i visse tilfeller å betrakte som oppfinnelser som kan patenteres. TRIPS-avtalen pålegger ikke Norge å endre praksis på disse punkter.

Et annet norsk interesseområde har vært rettigheter forbundet med opphavsrett. Det var et viktig norsk forhandlingsmål at det eksisterende regelverk i Bern-konvensjonen, som spesielt regulerer opphavsrettigheter, og Roma-konvensjonen, som gjelder utøvernes rettsstilling, ikke blir undergravet. Dette gjelder spesielt lengden av vernet. Avtalen innebærer at de norske kollektive ordninger vedrørende kasettavgiften og bibliotekvederlag ikke blir berørt. Videre gis datamaskinprogrammer en høy beskyttelsesgrad.

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

De internasjonale konvensjoner på immaterialrettens område har vært preget av mangel på effektive håndhevelsesmekanismer. Det var hele tiden et norsk forhandlingsmål å få innført klare og effektive sanksjons- og tvisteløsningsregler da dette er spesielt viktig for små land med begrenset handelspolitisk tyngde.

De muligheter til en effektiv håndhevelse som nå ligger inne i TRIPS-avtalen er etter Regjeringens syn et meget viktig element når det gjelder immaterielle rettigheter. Foruten å få samlet alle de materielle bestemmelsene i en avtale, har man fått et effektivt system for overholdelse av de forpliktelser som er nedfelt i avtalen.

1.4.7 Offentlige innkjøp

Parallelt med Uruguay-runden har det funnet sted forhandlinger om en ny, utvidet og forbedret GATT-avtale for offentlige innkjøp. Landene som har deltatt i forhandlingene er: Canada, EU, Finland, Hong Kong, Israel, Japan, Norge, Singapore Sveits, Sverige, Korea, USA og Østerrike. Avtalen vil tre i kraft 01.01.96.

I forhold til den tidligere GATT-avtalen om offentlige innkjøp, omtalt som 1988-avtalen, som for Norges vedkommende kun gjelder 19 navngitt etater, innebærer den nye Avtalen en kraftig utvidelse mht. dekkede etater. Avtalen regulerer større anskaffelser foretatt av offentlig sektor, det være seg av myndigheter sentralt, regionalt eller lokalt samt av virksomheter og organer som er kontrollert av det offentlige og som har som formål å møte allmennhetens behov og ikke har kommersiell eller industriell karakter. Videre omfatter den nye Avtalen i motsetning til 1988-avtalen ikke bare varekjøp, men også tjenesteanskaffelser samt bygg- og anleggskontrakter over nærmere angitte verdier, såkalte terskelverdier.

Overordnede mål med Avtalen er å bidra til en effektiv multilateral ramme for offentlige innkjøp og sikre at lovgivning og praksis baseres på prinsippene om nasjonal behandling og ikke-diskriminering samt sikre klarhet og innsyn i denne forbindelse. Avtalen inneholder detaljerte regler, bl.a. om anbudsprosedyrer, bruken av tekniske spesifikasjoner i anbudsinnbydelser, betingelser for kvalifisering av leverandører, kunngjøring av anbudsinnbydelser, tidsfrister for anbud og levering, innholdet i anbudsdokumenter, fremleggelse, mottagelse og åpning av anbud samt tildeling av kontrakter og informasjon i etterhånd om kontrakts-tildelinger.

Leverandørene gis adgang til individuell klage mot anbudsbehandlingen ved en nasjonal domstol eller lignende myndighet i oppdragsgiverens hjemland. Denne kan stoppe til-

delingsprosessen eller eventuelt gi den forbi-gåtte anbyder erstatning i tilfeller der det foreligger brudd på Avtalen. Denne direkte klageadgang i vedkommende land der kontrakten utlyses, kommer i tillegg til det generelle tvisteløsningssystem som gjelder delta-gerlandene imellom med adgang til å få saken prøvet av særskilt oppnevnte paneler gjennom den nye Avtalen og dens henvisninger til det generelle tvisteløsningssystemet under WTO.

Vurdering

Forhandlingene om en utvidelse og forbedring av regelverket for offentlige innkjøp har hatt bred støtte fra Norge. Avtalen som innebærer at betydelige offentlige anskaffelsesmarkeder åpnes for internasjonal konkurranse, forventes å bidra til mer effektive offentlige innkjøp. Samtidig vil Avtalen medføre økte markedsmuligheter for norsk leverandører og eksportbedrifter på andre lands offentlige innkjøpsmarkeder. Det norske offentlige innkjøpsmarked er allerede relativt åpent og vil ved Avtalens ikrafttredelse allerede være utsatt for konkurranse gjennom EØS-regelverket for offentlige anskaffelser, slik at Avtalen ikke antas å innebære vesentlige endringer for innenlandske leverandører på det norske markedet.

Norske forpliktelser etter Avtalen går ikke lengre enn i EØS-sammenheng mht. hvilke etater og anskaffelser som dekkes. EØS-reglene omfatter bl.a. flere forsyningsektorer, hele energisektoren samt telekommunikasjonssektoren. På den annen side gjelder den nye Avtalen om offentlige innkjøp i forhold til flere land, og opererer med en noe lavere terskelverdi for statlige etaters anskaffelser av varer og tjenester. I lys av de forpliktelser og rettigheter som Norge har i henhold til EØS-avtalen, har det vært ansett som hensiktsmessig å sikre en størst mulig grad av overensstemmelse mellom Avtalen og EØS-reglene for offentlige anskaffelser. Dette har man i det alt vesentlige oppnådd, noe som bidrar til å gjøre regelverket enklere å administrere for etater og myndigheter samtidig som muligheten for oversikt bedres for leverandører og andre som berøres av Avtalen.

Samtidig som betydelige offentlige innkjøpsmarkeder åpnes gjennom Avtalen, sikrer denne likeverdige og balanserte rettigheter og forpliktelser mellom de enkelte land i samsvar med norske målsetninger. Avtalen innebærer en forbedring og styrking av selve regelverket sammenholdt med 1988-avtalen. Blant annet gir mer effektive tvisteløsnings- og håndhevelsesmekanismer en bedre beskyttelse mot brudd på regelverket. Dette anses som særlig viktig for små land og er i samsvar med norske

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

interesser og målsetninger under forhandlingene.

1.4.8 Utviklingslandene og Uruguay-runden

I Punta del Este erklæringen ble det tatt inn spesielle henvisninger til behovet for særbehandling av utviklingslandene. Industrilandene skulle i forhandlingene bare kreve innrømmelser som var i tråd med utviklingslandenes utviklingsnivå. Samtidig er det tatt inn en henvisning til at utviklingslandene selv forventer at deres evne til å gi bidrag i forhandlingene vil bedres i tråd med deres økonomiske utvikling og at de følgelig forventer å delta i større grad innenfor rammen av rettigheter og forpliktelser under GATT-systemet. Det skulle videre tas spesielt hensyn til de minst utviklede land og til behovet for å fremme positive tiltak som kan lette en utvidelse av deres handelsmuligheter.

Forholdet til utviklingslandene er viet stor plass både i Stortingsmelding nr. 63 (86-87) og i Innst. S. nr. 253 (87-88). I tråd med formuleringene fra Punta del Este, ble det fra norsk side i forhandlingene lagt opp til større muligheter for å differensiere mellom utviklingsland. Det var tverrpolitisk enighet om behovet for å øke importen fra utviklingslandene. I Nord/Sør-meldingen St.meld. nr. 51 (91-92) understreket Regjeringen at en avslutning av Uruguay-runden ville være et viktig bidrag i arbeidet for å styrke det internasjonale regelverk på handelsområdet, noe som ville være spesielt viktig for land uten store ressurser. Regjeringens mål for import av landbruksvarer fra utviklingsland er å gi slik import bedre importvilkår til det norske marked enn det industriland generelt har, når dette er mulig sett i forhold til handelspolitiske og avtalemessige forpliktelser. For teko-sektorens vedkommende var det Stortingets syn at avvikling av restriksjonene burde sees i et 5-årsperspektiv, dersom utviklingen tilsa dette.

Utviklingslandenes deltakelse

Utviklingslandene har gjennom forhandlingsperioden lagt stadig større vekt på GATT-samarbeidet. Siden forhandlingene startet opp i 1986 har 24 nye utviklingsland sluttet seg til GATT. Til forskjell fra tidligere forhandlingsrunder har utviklingslandene deltatt svært aktivt i forhandlingene. Bakgrunnen for den økte vektleggingen av GATT er utviklingslandenes økte deltakelse i internasjonal handel, spesielt med ferdigvarer. Mellom 1970 og 1990 økte utviklingslandenes andel av ferdigvarehandelen fra mindre enn 10% til nærmere 20%. Forbedret markedsadgang og et resultat som ville

beskytte utviklingslandene fra diskriminerende eller ensidig handelspolitiske tiltak fra større lands side var blant de tema utviklingslandene la størst vekt på i forhandlingene.

Resultatet. Spesiell behandling av u-land i avtaleverket

Som et resultat av Uruguay-runden forutsettes alle deltakere å akseptere forhandlingsresultatet i sin helhet, dvs. å slutte seg til alle avtaler. Dette innebærer for utviklingslandene økte forpliktelser siden de aller fleste ikke sluttet seg til de særavtalene som ble fremforhandlet i Tokyo-runden. Utviklingslandene vil derfor etter ikrafttreddelsen av WTO-avtalen være omfattet av hele forhandlingspakken. Eventuell særbehandling av utviklingslandene må derfor fremgå av de enkelte avtalene.

Den konkrete utforming av bestemmelsene om særbehandling av utviklingsland varierer fra avtale til avtale. I WTO-avtalen er det ikke tatt inn noen spesielle regler om særbehandling av utviklingsland, utover at det skal opprettes en komite for handel og utvikling som bl.a. skal vurdere gjennomføringen av særbehandling overfor de minst utviklede land. Reglene om særbehandling av utviklingsland som inngår i GATT-avtalen, dvs. del IV som ble forhandlet fram i 1965, og adgangen til å særbehandle utviklingsland som kom i Tokyo-runden, inngår som integrerte deler av WTO. I en ministerbeslutning i Marrakesh ble det videre fastlagt at de minst utviklede land bare kan anmodes om å påta seg forpliktelser og innrømmelser i overensstemmelse med sitt utviklingsnivå. De minst utviklede land ble videre innvilget ett års utsettelse i overlevering av bindingslister både for varer og tjenester. I kap. 6.7 er det gitt en detaljert redegjørelse for særbehandlingen av utviklingslandene i de forskjellige avtaler.

Økonomiske virkninger

GATT/WTO-avtalens økonomiske virkninger for utviklingsland er vanskelig å beregne. Studier indikerer at avtalen vil være til fordel for utviklingslandene samlet. Det er særlig Asia og Latin-Amerika som vil tjene på avtalen og da spesielt på en åpning fra handel med jordbruksprodukter. For land i Afrika er virkningene mer varierende.

Vurdering

Siden utviklingslandene ikke er en ensartet gruppe, vil ikke en vurdering av forhandlingsresultatet for utviklingslandene under ett ha noen mening. Vurderingen av forhandlingsre-

sultatet vil variere mellom de ulike grupper land, avhengig av utviklingsnivå og økonomisk struktur, f.eks. i eksportsammenheng. Når man vurderer i hvilken grad utviklingslandene har oppnådd tilfredsstillende resultater i forhandlingene eller hvorvidt de er blitt presset til å påta seg urimelig store forpliktelser, må man også ta hensyn til deres bindingslister for varer. Selv om bindingsgraden, dvs. andelen av tollsatser som de er forpliktet til ikke å heve utover det nivå som er bundet i GATT, er øket betydelig for utviklingslandene, fra 21% til 65%, er bindingsgraden fremdeles lavere enn for industrilandene der den nå vil bli på nær 100%. Det er videre viktig å ta med i betraktningen hvilket nivå utviklingslandene har bundet sine tollsatser på. Dette nivået er betydelig høyere enn hva som er tilfellet for industrilandene.

Det er viktig å være klar over at fordelene ved en styrking av det multilaterale regelverket ikke lar seg måle. Videre bør man i en vurdering av utfallet heller legge en dynamisk enn en statisk synsmåte til grunn.

Det er Regjeringens vurdering at utviklingslandene vil nyte godt av den generelle etterspørselsvekst med økninger i handelsstrømmene, i inntekter og investeringer som en følge av Uruguay-runden. Bedring i ressursutnyttelsen som et resultat av markedsåpning virker positivt inn sammen med styrkingen av det multilaterale regelverket, og håndhevelse av dette gjennom det integrerte tvisteløsningssystemet. Regjeringen vil søke å utnytte de muligheter til særbehandling av utviklingsland som ligger i regelverket. Et viktig element i dette arbeid vil være en gjennomgang av ordningen med generelle tollpreferanser (GSP).

1.5 ØKONOMISKE VIRKNINGER

Gjennom nedbygging av toll og andre handelshindringer vil GATT/WTO-avtalen bidra til økt internasjonal handel og dermed være en viktig drivkraft for økonomisk vekst og velferd. Økende utenrikshandelen har vært en viktig forutsetning for den økonomiske og sosiale velstandsutviklingen som Norge og andre GATT-land har opplevd i etterkrigstiden.

Internasjonal handel muliggjør spesialisering. De ulike land produserer det de har best forutsetninger for å produsere, og importerer varer og tjenester som andre land har bedre forutsetninger for å produsere. Gjennom dette skjer det en internasjonal arbeidsdeling og en global effektivisering av produksjonen.

Små land med åpen økonomi har som oftest særlig nytte av handel med andre land. Dette har sammenheng med at deres ressurser ofte er begrensede eller ensidige, slik at det er mange

produkter de ikke har forutsetninger for å produsere.

For at et land skal kunne utnytte fordelene av lavere handelshindre må økonomien omstilles til produksjon som landet har relativt gode forutsetninger for. Dette innebærer normalt at produksjon og sysselsetting over tid reduseres i de importkonkurrerende næringene som får redusert skjermingen mot utenlandsk konkurranse og som samtidig er lite konkurransedyktige. Samtidig får eksportnæringene bedret sine muligheter til å ekspandere. Videre bidrar redusert proteksjonisme via bedret ressursutnyttelse og lavere priser til økt realinntekt og økt kjøpekraft hos husholdningene. Den økte etterspørselen som dette fører til, vil rette seg både mot import og hjemmeproduserte varer og tjenester, og dermed bidra til å styrke sysselsettingen. De omstillingene som må til for å utnytte fordelene av en friere verdenshandel kan forbigående gi en viss reduksjon i sysselsettingen. På noe sikt vil imidlertid virkningene på sysselsettingen bli positive.

Internasjonalt er det laget en del tallmessige anslag for de økonomiske virkningene av GATT/WTO-avtalen. I beregningene sammenliknes Uruguay-runden med en videreføring av dagens GATT-avtale. Disse anslagene indikerer at den nye avtalen vil bidra til en økning i nivået på produksjonen og realinntektene for verden som helhet på rundt 1 pst. når alle elementene i avtalen er iverksatt fullt ut og økonomiene har tilpasset seg disse, dvs. om en 7-10 år.

Det er imidlertid flere grunner til å anta at disse beregningene undervurderer de gunstige økonomiske virkningene av avtalen. For det første fanger de ikke opp virkningen av økt forutsigbarhet i bedriftenes internasjonale rammebetingelser. For det andre er virkningene av tjenesteavtalen (GATS) i hovedsak utelatt. For det tredje fanger metodene som er brukt ikke opp de mer langsiktige, dynamiske virkningene, som virkninger via økt produktivitet og et varig høyere investeringsnivå. Heller ikke virkningene gjennom økt sysselsetting eller økt kunnskapsoverføring er tatt med. Beregningene tar i hovedsak bare hensyn til den nedbyggingen av toll, kvoter og statsstøtte som ligger i avtalen.

For de vestlige industrilandene sett under ett antas de positive virkningene av GATT/WTO-avtalen å bli noe større enn for resten av verden. Dette skyldes blant annet at disse landene vil få en økning i nasjonalproduktet som følge av at de bygger ned den omfattende beskyttelsen og subsidieringen av sin egen landbruksproduksjon.

Blant utviklingslandene vil særlig de land i Asia og Latin-Amerika som eksporterer land-

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

bruksprodukter og tekstilvarer tjene på avtalen. I Afrika er virkningene mer varierende, og de afrikanske land må fortsatt måtte basere seg på GSP-ordningen og tradisjonell bistand. De fleste utviklingslandene har liten økonomisk makt og antas derfor å tjene på styrkingen av de nye ordningene for kontroll og tvisteløsning.

En del av de tidligere COMECON-landene er medlemmer av GATT. En rekke andre av disse landene, samt Kina, har søkt om medlemskap. Det antas at medlemskap samt den nye avtalens utvidelse av landenes forpliktelser vil påskynde reformprosessen i disse landene. Også for disse landene antas ordningene for kontroll og tvisteløsning å være viktige, bl.a. fordi disse landene har vært mye rammet av antidumping-tiltak, «frivillige» eksportbegrensninger o.l.

For Norge vil de økonomiske virkningene av GATT/WTO-avtalen være positive. Gevinsterne kan imidlertid bli litt mindre enn for verden sett under ett. Dette har sammenheng med at mesteparten av Norges utenrikshandel er med land i EØS-området eller andre europeiske land som vi har frihandelsavtaler med. Denne delen av utenrikshandelen påvirkes i hovedsak ikke direkte av avtalen. Norge har dessuten i utgangspunktet relativt lav toll på import fra øvrige land og eksporterer for en stor del varer som i liten grad møter tollbarrierer ute.

På den annen side vil Norge som et lite land være særlig tjent med et sterkt og omfattende regelverk for internasjonal handel, noe GATT/WTO-avtalen vil bidra til. Dette vil føre til mindre usikkerhet i de internasjonale rammebetingelsene for norske bedrifter med positive økonomiske virkninger. Disse virkningene er imidlertid svært vanskelig å kvantifisere.

Når det gjelder enkeltsektorer, vil bl.a. teko-næringen bli påvirket av opphevelse av importkvotene i Multifiberavtalen. Kvantitative restriksjoner, herunder importforbud, på landbruksimporten blir likeledes avvirket, og erstattet av tollsatser. Næringer som mottar mye budsjettstøtte og skjermingsstøtte, herunder landbruket og deler av næringsmiddelindustrien, vil bli påvirket av at støtten legges om og delvis trappes ned. Fiskerisektoren oppnår sikrere og bedret markedsadgang til enkelte markeder utenfor EØS-området.

For tjenesteytende næringer er det for tidlig å si hvordan virkningene blir. Dersom landene kommer til enighet om reduserte handelshindringer for skipsfarten, vil dette få positive virkninger for Norge. Skipsfartsnæringen vil imidlertid nyte godt av en økning i verdenshandelen som følge av resultatet av Uru-

guay-runden. Ulike anslag indikerer at GATT/WTO-avtalen alene vil kunne gi en økning i nivået på verdenshandelen på 12-20 pst.

1.6 FREMTIDIGE FORHANDLINGS-OMRÅDER

Utviklingen videre av det internasjonale handelssystem vil preges av ytterligere nye emner som i økende grad vil få betydning for internasjonale handelsrelasjoner. Bakgrunnen er globaliseringen av investeringer og handel, hvor stadig flere land ser seg tjent med deltakelse i den internasjonale arbeidsdeling. Dette skjerper konkurransen, og bidrar dermed til bedre ressursutnyttelse. Dette betyr at det blir stadig fler berøringspunkter mellom regelverket for internasjonal handel og interne politiske områder. En av de store utfordringene for WTO og det multilaterale handelssystem vil derfor bli å håndtere slike problemstillinger. Regjeringen vil påpeke at det er viktig for troverdigheten for WTO og dens regelverk at organisasjonen er i stand til å ta opp de utfordringer som de nye temaene representerer.

Det er allerede debatt og analyser igang om flere temaer, og det var ulike oppfatninger om hvordan disse skulle behandles i det mandat som ble vedtatt i Marrakesh om Forberedelseskomiteens arbeid i forbindelse med etableringen av WTO. De spørsmål som det har vært fokusert mest på hittil når det gjelder fremtidige forhandlingstemaer er handel og miljø, handel og sosiale rettigheter/arbeidstakerrettigheter, handel og investerings-/konkurransopolitikk.

Handel og miljø

Handel og miljø var ikke inkludert i mandatet for Uruguay-runden. I løpet av forhandlingene fikk imidlertid sammenhengen mellom handel og miljø en stadig mer sentral plass på den internasjonale dagsorden. Siden 1986 har to viktige internasjonale miljøavtaler som hjemler handelsrestriksjoner som et viktig virkemiddel, trådt i kraft. Disse er Montreal-protokollen og Basel-konvensjonen. Handel og miljø var likeledes et viktig tema på FNs konferanse om miljø og utvikling (UNCED) i 1992. I Agenda 21 konstateres det at et åpent, ikke-diskriminerende og forutsigbart multilateralt handelssystem fører til en mer effektiv ressursallokering, som i sin tur fører til mindre belastning på miljøet.

Denne økende oppmerksomheten omkring handel og miljøspørsmål førte til at flere internasjonale organisasjoner satte handel og miljø på dagsorden. I GATT har diskusjonen fore-

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

gått i en egen arbeidsgruppe siden høsten 1991. Dette arbeidet har ført til økt bevissthet om betydningen av å få større innsikt i disse problemstillingene. Miljø omtales i flere sammenhenger i Sluttakten fra UR. Bl.a. er målet om en bærekraftig utvikling tatt med i formålsparagrafen for WTO. Ved avslutningen av UR ble det vedtatt at en egen komité for handel og miljø skulle opprettes i WTO. Inntil WTO's ikrafttreden vil arbeidet foregå i en underkomite under Den forberedende komite i henhold til vedtatt arbeidsprogram.

Regjeringen legger vekt på at det foretas en gjennomgang av relevante deler av handelsregelverket med sikte på å komme fram til eventuelle fortolkninger/endringer for å unngå konflikter mellom miljømål og handelsregelverket og for å sikre at handelspolitikken i fremtiden bidrar til bærekraftig utvikling.

Sosiale rettigheter/Arbeidstakerrettigheter

Regjeringen vil arbeide for at arbeidstakerrettigheter skal inngå i regelverket for det multilaterale handelssystemet. Spørsmålet om arbeidstakerrettigheter i handelssammenheng er kontroversielt. Det har vært hevdet, da særlig fra utviklingslandenes side, at det foreligger en mulighet for at dette spørsmål kan bli brukt i proteksjonistisk øyemed. Etter Regjeringens oppfatning må denne motstand ikke hindre en grundig og bred diskusjon som kan bidra til en omforent forståelse av hvilke problemer man står overfor. Regjeringen vil i den forbindelse understreke at diskusjonen må baseres på de grunnleggende GATT-prinsipper, og at det vil være avgjørende viktig å klargjøre for utviklingslandene at man ikke vil fremme en utvikling der arbeidstakerrettigheter blir sett på som et skalkeskjul for proteksjonistiske tiltak, men at slike rettigheter tvertimot kan være et vesentlig bidrag til å styrke båndene mellom økonomisk og sosial utvikling.

Regjeringen vil i den forbindelse peke på den lange erfaring vi har i Norge for hvordan respekten for grunnleggende faglige rettigheter og en aktiv og konstruktiv dialog mellom arbeidslivets parter har bidratt til et fredelig arbeidsmarked, og sørget for at bedre sosiale vilkår har gått hånd i hånd med økonomisk vekst.

Fordi spørsmålet er kontroversielt og vanskelig vil Regjeringen forfølge det med utgangspunkt i grundige analyser og i samarbeid med andre land. Regjeringen har allerede foreslått i OECD at en studie foretas på bred basis og hvor man særlig tar inn i analysen de relevante konvensjoner som ILO har utarbeidet om grunnleggende arbeidstakerrettigheter.

Når WTO er etablert som organisasjon vil man videre arbeide for å få spørsmålet om arbeidstakerrettigheter på WTOs fremtidige dagsorden.

Handel og investerings-/konkurransopolitikk

Forholdet mellom handel og investeringspolitikk er kommet i fokus ettersom flere land gjennomfører tiltak med sikte på å øke produktiviteten, samtidig med at utenlandsinvesteringene vokser. Dette har igjen ført til en avdekking av hindringer i adgangen til å etablere seg i land der reformarbeidet er kommet kortere.

Etterhvert som virkningene av de tradisjonelle handelspolitiske virkemidlene er blitt redusert i betydning som en følge av forhandlingsrundene i GATT, vil også de ulike konkurransepolitiske forhold i de enkelte land kunne bidra til å vanskeliggjøre handelsstrømmene mellom landene. Det er derfor nødvendig med en harmonisering av de konkurransepolitiske virkemidlene, slik at de ikke virker konkurransevridende og derved proteksjonistiske.

Gjennom EØS-avtalen har EFTA-landene og EU et felles regelverk på disse områdene. I OECD er det igangsatt et omfattende arbeid som etterhvert skal lede fram til forhandlinger om en bindende avtale om investeringer der det tas utgangspunkt i allerede eksisterende forpliktelser.

I Uruguay-runden representerte forhandlingene om handelsrelaterte investeringstiltak (TRIMS) en begynnelse på området. Når det skal arbeides videre med disse spørsmål innenfor WTO/GATT vil det være viktig å ta hensyn til at det er betydelige økonomiske forskjeller mellom WTOs medlemsland. Regjeringen legger vekt på at det kan bli et samspill mellom OECD og WTO i det videre arbeid.

1.7 ADMINISTRATIVE OG BUDSJETTMESSIGE KONSEKVENSER

Generelt og isolert sett vil ikke ikrafttreden av WTO-avtalen nødvendigvis gjøre store endringer i administrative ordninger og arbeidsmåter i statsforvaltningen. I forhold til oppfølging av avtaleverket under WTO vil det være viktig å bygge videre på det samarbeidsmønster som eksisterte under forhandlingene, og som bør utvikles videre. Når det gjelder følgene av det nye importregimet på landbrukssektoren vil det imidlertid bli vesentlige forandringer i visse administrative ordninger. En forutsetter imidlertid at endringer i de administrative forhold og eventuelle styrkninger på enkelte om-

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

råder vil skje ved omdisponering av ressurser som brukes til andre administrative formål.

I henhold til GATT/WTO-avtalen skal handelsvridende jordbruksstøtte («gul støtte») reduseres med 20% i gjennomføringsperioden. Regjeringens oppfølging av denne reduksjonsforplikteksen og inndeling av støtte i ulike støttekategorier vil skje i tilknytning til utarbeidelsen av de årlige statsbudsjett og i de årlige jordbruksforhandlinger. Det er imidlertid Regjeringens mål å redusere nivået på de totale jordbruksoverføringene i tråd med de retningslinjer som er trukket opp i St.prp. nr. 8 (1992-93) Landbruk i utvikling og Stortingets innstilling til denne.

GATT/WTO-avtalen vil medføre budsjettmessige endringer på statsbudsjettets inntekt- og utgiftsside. Ved iverksettelse av avtalen vil dagens kvantitative vern på jordbruksvarer bli erstattet av et tollbasert vern. Inntektene fra et tollbasert importvern vil være avhengig av hvor stor importen vil bli og nivået på tollsatsene. Videre vil det skje endringer på statsbudsjettets inntekts- og utgiftsside som følge av at utgifter og inntekter ved dagens ordninger med importavgift på bearbejdede jordbruksvarer (RÅK-ordningen) og prisutjevningen på kjøtt, egg og poteter vil bli ført over statsbudsjettet. De budsjettmessige endringene som følge av disse forhold vil imidlertid balansere, og vil således ikke påvirke statsbudsjettets balanse. Et konkret anslag for tollinntekter på landbruksvarer er vanskelig å foreta. Et usikkert anslag kan være 1 100 mill. kroner.

Tollsatsene for jordbruksvarer som er bundet i Landbruksavtalen i GATT, vil inngå i den årlige tollproposisjonen til Stortinget fremmet av Finansdepartementet. Regjeringen legger opp til at Stortinget gjør vedtak om maksimalsatsene slik de fremgår av bindingslisten til GATT, samt de generelle retningslinjer for når tollsatsene kan avvike fra maksimalsatsene.

Tollinntekter inntektsføres i dag på Finansdepartementets budsjett. Dagens avgifter på importert kraftfôr, samt prisutjevningsavgiftene på importert matkorn inntektsføres på Landbruksdepartementets budsjett. Prisutjevningsavgifter for importregulerte jordbruksvarer og importavgifter under ordningen med råvarepriskompensasjon (RÅK-ordningen) går idag inn i egne fond som administreres av Statkorn. Inntektene fra prisutjevningsavgifter og RÅK-avgifter finansierer i dag eksportrestitusjoner for tilsvarende bearbejdede produkter.

Ved omleggingen til et tollbasert importvern vil disse avgiftene falle bort og bli erstattet med tollsatter. Imidlertid vil det fortsatt være behov for å finansiere de nevnte ordning-

ene som er sentrale deler av landbrukspolitikken. Inntektene fra toll på jordbruksvarer vil i sin helhet tilfalle statskassen. Regjeringen vil komme tilbake med konkrete og detaljerte anslag på inntekts- og utgiftssiden knyttet til importvernet og ordningene for næringsmiddelindustrien, og komme med forslag til endelig opplegg ved framleggelsen av salderingsproposisjonen for 1995. I denne sammenheng vil det spesielt være viktig å ha systemer som gir fleksibilitet og forutsigbarhet i korn- og kraftfôrpolitikken og ordningene for næringsmiddelindustrien.

Statkorn Forvaltning administrerer i dag det kvantitative importvernet for jordbruksvarer. Hovedregelen er at det åpnes for import når det er underdekning av innenlandske varer ved at det utstedes importlisenser for varer avgrenset til bestemte volum og tidsrom, eller det åpnes for fri import. Vurderingene foretas i samråd med markedsregulator og de private aktørene gjennom Importrådet for frukt og grønt samt Fellesutvalget for import av kjøtt og flesk. I Importrådet for frukt og grønnsaker er forbrukerinteresser, markedsaktører, interesseorganisasjoner og berørte departementer representert.

Ved omlegging av importvernet vil det kunne være aktuelt å opprette et importråd for hele sektoren med representasjon fra partene i jordbruksavtalen, næringsmiddelindustrien, handelen, arbeidstakersiden og Forbrukerrådet. Et slikt råd bør ha en rådgivende funksjon, og i mindre grad enn nåværende råd under jordbruksavtalen behandle enkeltsaker. Regjeringen vil vurdere organiseringen av dette når en får bedre erfaringsgrunnlag.

Regjeringen har i St.prp. nr. 48 (1993-94) skissert fremtidig organisering av Statkorn og hovedtrekk for iverksettelsen av GATT/WTO-avtalen på kornsektoren. Regjeringen foreslo å skille ut forretningsvirksomheten i Statkorn i et eget heleiet statlig aksjeselskap, samtidig som Statens kornforretning opprettholdes som forvaltningsbedrift, med ansvar for forvaltningsoppgavene i tilknytning til en ny markedsordning for korn. Regjeringen la videre til grunn for iverksettelsen av GATT/WTO-avtalen at Statens enerett til import av korn og kraftfôr oppheves. I Innst.S. nr. 188 (1993-94) har Stortinget gitt sin tilslutning til at det arbeides videre med de foreslåtte omlegginger.

Regjeringen vil fremlegge en egen tilleggsproposisjon til Statsbudsjettet for 1995 om omorganiseringen av Statkorn, samt en egen odelstingsproposisjon med forslag om de nødvendige endringer i lovgrunnlaget. Forvaltningsbedriftens virksomhet vil bli hjemlet i en endret kornlovgivning.

Regjeringen legger opp til at dagens system

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

med administrerte priser slik de fastsettes i Jordbruksavtalen skal videreføres. Produksjonsavhengig støtte til jordbruket må endres og reduseres i tråd med den nye GATT/WTO-avtalen. Regjeringen ser det som en forutsetning at endret importregime ikke skal føre til økte matvare-priser.

1.8 RETTSLIGE SPØRSMÅL

WTO-avtalen er en vanlig folkerettslig avtale, og de vedtak som treffes i WTO retter seg mot Norge som stat og vil måtte gjøre gjeldende internt ved nasjonalt vedtatte gjennomførings-tiltak. Det følger av WTO-avtalens hovedregel om beslutningstagning at praksis under GATT-1947 med vedtak etter konsensus skal videreføres. Dette skal være eneste fremgangsmåte for vedtak av grunnleggende betydning. Norsk ratifikasjon av WTO-avtalen vil måtte skje med Stortingets samtykke i henhold til Grunnlovens § 26, annet ledd om inngåelse av traktater av særlig viktighet.

Det understrekes at Generalavtalen om tolltariffer og handel av 1994, GATT 1994, er en integrert del av WTO-avtalen og er juridisk adskilt fra Generalavtalen om tolltariffer og handel av 1947, GATT 1947. Rettigheter og plikter under WTO-avtalen vil kun få virkning mellom parter som har godkjent Avtalen. Mellom parter i WTO som trekker seg fra GATT 1947 og medlemmer av GATT 1947 som ikke slutter seg til WTO, vil det således ikke eksistere noe avtaleforhold.

Tidspunktet for ikrafttreddelsen av WTO-avtalen skal bestemmes på en gjennomføringskonferanse som skal sammenkalles senest innen utgangen av 1994.

WTO-avtalen med tilhørende avtaler kan sies opp med seks måneders varsel ved skriftlig underretning til WTOs Generaldirektør.

Av WTO-avtalens art. XVI fremgår at «Hvert medlem skal sørge for at dets lover, forskrifter og administrative prosedyrer er i samsvar med dets forpliktelser i henhold til de vedlagte avtaler». For Norges del vil blant annet lovene om mellombels innførsleforbud og mellombels utførsleforbud måtte justeres. De mest vidtrekkende endringer i lovreglene som følger av avtaleverket under WTO gjelder landbrukssektoren. Med overgang til et tollbasert vern for alle produkter innenfor landbruksområdet vil det være behov for endringer av lovene om importregulering.

Det vil dessuten være nødvendig med visse endringer i tollregelverket, samt endringer i vis-

se lover og forskrifter når det gjelder finansielle tjenester, immaterielle rettigheter og offentlige innkjøp, ref. kap.10. Når det gjelder anvendelsen av WTO med tilhørende avtaler på Svalbard, har man fra norsk side tatt visse forbehold i forbindelse med Avtalen om handelen med tjenester og Avtalen om offentlige innkjøp.

1.9 FORHOLDET TIL MEDLEMSSKAP I EU

Regjeringen la 3. juni 1994 fram St.meld. nr. 40 «Om medlemskap i Den europeiske union» hvor det bl.a. framgår at «Norge vil ved medlemskap i EU overta de forpliktelser og rettigheter EF har som følge av Uruguay-runden. Norge og EU har undertegnet Sluttakten (Marrakesh, 15.4.94) og blir ved ratifikasjon og ikrafttredelse bundet av de forpliktelser som er nedfelt i dette avtaleverk.» Rettigheter og forpliktelser i henhold til Uruguay-rundens Sluttakt er i denne proposisjonen beskrevet ut fra dagens tilknytning til EU. Både Norge og EU blir bundet av disse rettigheter og forpliktelser når avtaleverket trer i kraft. Ved et eventuelt medlemskap i EU vil Norge bli omfattet av EFs felles handelspolitikk innenfor de rammer som gjelder i GATT. Dette innebærer at Norges bindingsliste over tollsatser for varer vil bli erstattet av EFs tilsvarende liste. For tjenester vil den norske bindingslisten bli innarbeidet i EFs felles liste. Regjeringens vurderinger av Uruguay-rundens resultater er i tråd med en langsiktig norsk politikk når det gjelder betydningen og utviklingen av det multilaterale handelssystem. Denne politikken vil være rettesnor for norske standpunkter i forhold til arbeidet i WTO også dersom Norge blir EU-medlem.

Regjeringen viser til St.meld. nr. 40 når det gjelder virkningene ved norsk deltakelse i EFs felles handelspolitikk og forholdet til det multilaterale handelssystem. Det slås bl.a. fast at det er betydelig grad av samsvar mellom Norges og EFs handelspolitikk. Begge baserer seg på GATTs regelverk, og likhetstrekkene ble ytterligere bekreftet under Uruguay-runden, hvor både Norge og EU la vekt på å styrke og utvikle det multilaterale handelssystem og fremme disiplinen innenfor GATT.

Norge vil ta stilling til resultatet av Uruguay-runden uavhengig av norsk medlemskap i EU. De endringer i rettigheter og forpliktelser som vil følge av et EU-medlemskap vil bli tatt opp i en egen proposisjon dersom medlemskap i EU blir besluttet.

KAPITTEL 2

Handelspolitikk – aktuelle utfordringer**2.1. INNLEDNING**

Internasjonal handel har vært en viktig drivkraft og forutsetning for økonomisk vekst i mange land, som derved også har blitt bedre i stand til å videreutvikle velferdssamfunnet.

Land handler med hverandre fordi de ser seg tjent med det. Ved å selge egenproduserte varer, og ved å kjøpe varer som det ikke selv er i stand til å produsere økes velstanden i landet. I tillegg fører handel til at land spesialisere seg på å produsere de varer de har best naturlige forutsetninger for. Dermed realiseres effektivitetsgevinster. Det oppstår dertil en internasjonal arbeidsdeling som bidrar til større verdiskaping.

Handel mellom land bidrar samtidig til at landene blir gjensidig avhengige av hverandre. Denne avhengighet samt internasjonale tvisteløsningsmekanismer bidrar til å redusere farer for konflikt mellom landene, og kan således sies å ha en stabiliserende virkning. Samtidig medfører avhengigheter som oppstår at det enkelte land blir påvirket av den politikk som føres i det land det handles med.

Norge er spesielt avhengig av å handle med andre land. Verdien av vår eksport utgjør omlag halvparten av alt vi produserer, og er en indikasjon på dette. Begrenset ressursgrunnlag gjør små land spesielt avhengige av å kunne bytte varer med andre land. Gjennom eksport av varer der Norge har naturlige fortrinn – dvs. fortsatt i stor grad råvarer og halvfabrikata – er vi i stand til å betale for varer importert fra andre land til en tilsvarende verdi. Jo mer vi får solgt av norske varer i utlandet, desto mer kan vi kjøpe for. Slik kan man si at internasjonalt varebytte har spilt en avgjørende rolle for den sterke velferdsutviklingen Norge og andre land har hatt siden krigen.

Små land som er avhengige av et begrenset antall eksportvarer er sårbare overfor endringer i markedsforholdene på nettopp disse produktene. Endringer i konjunkturer, importbestemmelser eller valutaforhold kan gi store utslag på eksportinntektene, noe som påvirker landets muligheter til å oppretthold sitt velferds- og velstandsnivå. Derfor er det avgjørende å ha felles regler som sikrer like vilkår for alle uten at noen fritt kan innføre

vilkårlige bestemmelser som rammer andre land eksport.

Alle land, men særlig de mindre land med liten tosidig forhandlingsstyrke, er tjent med et forutsigbart rammeverk for handelen med andre land.

Generalavtalen om tolltariffer og handel (GATT) har i etterkrigstiden vært det grunnleggende regelverk for internasjonal handel.

Norge har deltatt aktivt i internasjonalt samarbeid om handelspolitiske regler. Norge var en av de 23 opprinnelige kontraherende parter i GATT og har i hele etterkrigstiden deltatt aktivt i utviklingen og styrkingen av det multilaterale handelssystem, som i dag teller 123 land, og hvor ytterligere et tyvetalls land har som mål å slutte seg til.

2.2. HVORFOR GATT?

Fram til 1945 fantes ingen multilateral organisasjon eller avtale som etablerte regler og samarbeidsordninger for internasjonal økonomi. Mao hadde enkelte lands myndigheter full frihet til selv å innføre de ordninger de ønsket for å ivareta sine økonomiske interesser. Denne frihet ble ofte brukt i proteksjonistisk øyemed. I 1930-årene innførte f.eks. de fleste land importbegrensende tiltak og løpende nedskrivninger av sin valuta for å beskytte hjemlig produksjon og sysselsetting. Resultatet var en ond sirkel der alle etterhvert kom dårligere ut, med depresjon og massearbeidsløshet som følge.

Dette var bakgrunnen for at man mot slutten av annen verdenskrig innledet Bretton Woodsforhandlingene, som tok sikte på å etablere omforente spilleregler både for handel og økonomisk politikk. Forhandlingene førte bl.a. til opprettelsen av IMF og Verdensbanken. En ferdigforhandlet avtale med over femti land om å etablere en internasjonal handelsorganisasjon (ITO) – med ansvar bl.a. for regler om toll og handel, sysselsetting, råvareavtaler, konkurransepolitikk, internasjonale investeringer og tjenestehandling – strandet. På handelsområdet endte man derfor opp med Generalavtalen om tolltariffer og handel, GATT: Gjensidig forpliktelser om tollreduksjoner sammen med de grunnleggende handelsprinsipper som var nedfelt i ITO-avtalen ble det vi kjenner som GATT.

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

Det har vært et rammeverk for de globale handelsforbindelser siden 1948.

Den sentrale bestemmelse i GATT er beste-vilkårprinsippet, som skal hindre forskjells-behandling. Det betyr at en fordel gitt én handelspartner skal gis samtlige. GATT inneholder bestemmelser for hvordan og under hvilke omstendigheter land kan beskytte og støtte innenlandsk produksjon.

GATT ivaretar i hovedsak følgende tre funksjoner:

1) *Etablering av regler.* GATT utgjør et sett multilaterale regler for internasjonal handel, der landene har påtatt seg visse forpliktelser og fått visse rettigheter. Det er spesielt i små lands interesse å få etablert felles regler som alle respekterer, istedenfor en situasjon der det er alles kamp mot alle. I de senere for-handlingsrunder har det funnet sted en til-pasning og utvidelse av GATTs regelverk. I Uruguay-runden ble f.eks. områder som tjene-ster, patenter og landbruk for første gang gjenstand for felles disiplin. På tjenesteområ- det blir sektorer som skipsfart, finanser, tele-kommunikasjoner, turisme og transport nå un-derlagt et multilateralt rammeverk. Samtidig ble reglene bl.a. for anti-dumping og subsidier forbedret.

2) *Forum for forhandlinger.* GATT har vært forum for syv multilaterale forhandlingsrun-der om handelsspørsmål. Alle rundene har medført gjensidige reduksjoner i tollsatser. Si-den 1948 er det gjennomsnittlige tollnivået re-dusert fra omkring 40% til ca. 3-4% når resul-tatet av Uruguay-runden trer i kraft. Denne prosessen har i hele etterkrigstiden bidratt i betydelig grad til økt handel og utvikling glo-balt, og spesielt i land med stor utenrikshan-del. Nedbygging av handleshindre bidrar også til at betingelsene for internasjonal handel blir mer forutsigbare gjennom bedre markedsad-gang og håndhevelse av regelverket.

3) *Organ for løsning av handelskonflikter.* GATT brukes i økende grad som et tvisteløs-ningsorgan, der en regjering kan bringe inn en handelstvist med et annet land. Tvisteløsning i rammen av GATT er viktig for å unngå at øko-nomisk makt blir avgjørende på bekostning av etterlevelse av felles regler. Det berører ikke minst små land, som uten GATT risikerer å komme i en svært utsatt posisjon fordi de står uten trygghet for at også de store land følger reglene og ikke bare tar seg til rette.

2.3. HOVEDSPØRSMÅL I INTERNASJO-NAL HANDEL I DAG

Økt regionalisering er et markant trekk i in-ternasjonal økonomi idag. I Vest-Europa er denne prosessen kommet lengst gjennom eta-

bleringen av EUs indre marked, som knytter disse landene sammen i et grenseløst marked. Gjennom EØSavtalen integreres også Norge tettere med landene i Vest-Europa. Øst-Euro-pa trekkes med gjennom et omfattende avtale-verk som er bygget opp de senere år. USA, Ca-nada og Mexico inngikk i 1991 en frihandel-savtale (NAFTA), og i Sør-Amerika har flere land gått sammen om å opprette MERCOSUR, som har tollunion som mål. I Asia har den private regionaliseringen pågått i mange år. ASEAN-landene har besluttet å opprette et frihandelsområde innen år 2008 (AFTA).

Dette er eksempler på samarbeid som går lenger enn GATT ved at handelshindringene er ytterligere redusert på flere områder. Bak-grunnen er at landene ser klare fordeler ved et nærmere handelssamarbeid med de landene de handler mest med. Parallelt med denne utvik-lingen har antall medlemmer i GATT økt til 123 land idag. Over tyve nye land forhandler om medlemskap. Eksempelvis forhandler Russland, som har observatørstatus, og Kina, som var blant de opprinnelige parter, nå om medlemskap i GATT/WTO.

Denne utviklingen skyldes at erfaringer har vist at gjensidig nedbygging av handelsbarrierer innenfor regioner styrker handelen og gir de deltakende land velferdsgevinster. Selv om det relativt sett kan bety større gevinster for dem som deltar, vil de som står utenfor likevel kunne høste en absolutt gevinst. Dette fordi regional integrasjon gir økt etterspørsel, som også har positive ringvirkninger for tredje-land. For å unngå at en slik utvikling fører til konkurrerende blokkdannelser er det viktig at regionaliseringen finner sted innenfor et glo-balt regelverk som GATT. GATT-regelverket tillater tollunioner og frihandelsavtaler så lenge det ikke forverrer tredjelands handels-vilkår.

GATT er det eneste globale forum for han-delssamarbeid. Å stå utenfor dette samarbei-det, kan innebære svekket konkurransevne. Land utenfor GATT kan ikke tilby samme for-utsigbare vilkår som medlemmer, og kan som et resultat oppleve mindre investeringslyst fra utlandet. Dette er trolig også en av årsakene til at flere ikke-medlemmer ensidig praktiserer GATT-reglene.

Den raske teknologiske utviklingen har også bidratt til å knytte landene tettere sam-men økonomisk. Revolusjonen innen datatek-nologi, telekommunikasjoner og transport har fjernet de nasjonale grensene på mange sam-funnsområder. Denne utviklingen i retning av økt internasjonalisering har understreket be-hovet for samarbeid om felles regler.

Integrasjon i det internasjonale handels-system er en avgjørende betingelse for at ut-

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

viklingslandene skal kunne komme ut av det uføret de idag befinner seg i.

Som det eneste globale forum for handels-samarbeid har GATT en viktig rolle å spille i den sammenheng. Utfallet av Uruguay-runden utgjør et vesentlig bidrag og er etter Regjeringens mening kanskje det viktigste som er skjedd i forholdet mellom Nord og Sør på mange år. At utviklingslandene selv tillegger GATT stor vekt illustreres ved at 24 nye utviklingsland har sluttet seg til GATT siden Uruguay-runden tok til. I alt 90 av dagens 123 medlemmer i GATT er utviklingsland. Utviklingslandene har derfor i større grad enn før kunnet sette sitt preg på internasjonale handelsforhandlinger og har deltatt aktivt i hele prosessen.

Gruppen av utviklingsland er imidlertid langt fra ensartet. Det er store forskjeller mellom utviklingslandene mht. utviklingsnivå. Problemene og utfordringene i Singapore er for eksempel vesensforskjellige fra dem i India eller Tanzania. Felles er imidlertid at de alle ser store fordeler ved GATT og har i forhandlingene prioritert forbedret markedsadgang og klare regler.

Undersøkelser viser at utviklingslandene som gruppe pga. bedre markedsadgang vil tjene på resultatet av Uruguay-runden. Reduksjonen i tollsatser gjør at også utviklingslandene vil få økt eksport og økte inntekter. Størst er gevinsten for de utviklingslandene som allerede har stor utenrikshandel - i første rekke landene i Asia og Latin-Amerika.

Fordelene henger dessuten nært sammen med markedsadgang på de varer som utviklingslandene eksporterer - for en stor del råvarer. Av spesiell interesse for mange utviklingsland er landbruksvarer. Enorme subsidier og strenge importvern i mange industrialiserte land har ført til lave priser på landbruksvarer i tillegg til at utviklingslandene har møtt nærmest uoverstigelige importbarrierer på sine potensielt største markeder. Dette har over lengre tid ført til at mange utviklingsland ikke har kunnet selge sine viktigste produkter og dermed blitt frarøvet muligheten til vekst basert på egne ressurser. Utfallet av Uruguay-runden innebærer klare regler for støtte til produksjon og eksport av landbruksvarer og økt markedsadgang som ventelig vil føre til høyere priser. Dette vil være gunstig for mange utviklingsland, og fordelene vil bli større etterhvert som handelshindringer på landbrukssektoren blir trappet ytterligere ned.

Mange av de minst utviklede landene (MUL) er imidlertid importører av matvarer. For disse landene kan økte priser på landbruksvarer isolert sett bety en forverring. Dette vil man bøte på gjennom fordelaktig behandling av

disse landene på andre måter. Uruguay-runde-avtalen inneholder en rekke klausuler om særbehandling av MUL-landene. Grunnprinsippet er at disse landene ikke skal pålegges noen forpliktelser som ikke er i samsvar med deres utviklingsnivå, samtidig som det gis utstrakt adgang til positiv diskriminering til fordel for MUL-landene. For eksempel er MUL-landene unntatt fra alle reduksjonsforpliktelser i Avtalen om landbruk. Samtidig skal avtalebestemmelsene ikke være til hinder for f.eks. matvarehjelp til disse landene.

Nedbygging av handelshindre på tekstil- og enkelte tjenesteområder vil også innebære bedret markedsadgang på områder som er viktige for utviklingslandene. En annen side ved reduserte toll og handelshindringer globalt er dessuten at det blir lavere priser på en rekke produkter som utviklingslandene er avhengige av, noe som gjør dem i stand til å importere mer enn før.

Styrking av det multilaterale regelverk innebærer fordeler ikke minst for utviklingslandene. Selv om disse fordelene ikke lar seg måle, er ikke minst utviklingslandene selv opptatt av dette, fordi det kan gi dem en beskyttelse og trygghet de savner idag. Globale regler er avgjørende for små land uten store ressurser. Det kan gi ikke minst utviklingslandene et grunnlag for å utvikle konkurransedyktige eksportnæringer, og er av betydning også mht. å tiltrekke seg investeringer.

Regjeringen vil aktivt benytte resultatet av Uruguay-runden til positiv særbehandling av utviklingslandene. På den måten kan Norges innsats overfor utviklingslandene styrkes ved hjelp av handelspolitiske virkemidler. Et sentralt element i denne sammenheng vil være en gjennomgang og omlegging av GSP-systemet i forbindelse med overgangen til et tollbasert importvern på landbruksvarer. *Regjeringens målsetting er å gi utviklingsland fordelaktige vilkår ved norsk import av landbruksvarer, samtidig som ordningene utformes slik at det fortsatt er mulig å nå målene i den nasjonale landbrukspolitikken.*

Regjeringen mener derfor at resultatet av Uruguay-runden på mange måter er en milepæl mht. å trekke utviklingslandene nærmere med i det internasjonale handelssystemet. Det gjør det mulig for utviklingslandene i større grad å nyte godt av betydelige økninger i handelsstrømmene, inntekter og investeringer.

GATT, som frem til nå har hatt status som et midlertidig avtaleverk, får gjennom etableringen av en egen organisasjon for internasjonal handel (WTO) en ny institusjonell ramme. Regjeringen anser at dette vil styrke GATT/WTOs evne til å ivareta sine funksjoner - spesielt mht. håndhevelse av regelverket.

Regjeringen mener at Norge er best tjent med et godt utbygget og respektert multilateralt regelverk, som vi selv har vært med på å utforme og akseptere. Et slikt system er en bedre ramme for å ivareta våre handelsinteresser enn styrkeforholdet mellom oss og våre respektive handelspartnere. Sagt på en annen måte: Regjeringen ønsker et «regelbasert» system og ikke et «maktbasert» system. Dette innebærer at en styrking av det multilaterale handelssystemet i enkelte tilfelle må være overordnet nasjonale enkeltspørsmål.

2.4 VIDERE UTVIKLING - PERSPEKTIVER

I takt med økende internasjonalisering av landenes økonomier har forholdet mellom andre politikkområder og internasjonal handel kommet i fokus. Utviklingen internasjonalt på andre samfunnsområder stiller også nye krav til innholdet i handelssamarbeidet. Slike områder er bl.a. miljø, sosiale rettigheter, konkurransepolitikk og investeringsspørsmål. Det vises her til kapittel 8 for en nærmere omtale av disse temaene.

Regjeringen legger vekt på at disse spørsmål må søkes løst gjennom etablering av omforente internasjonale spilleregler. Hvis ikke vil tiltak som er begrunnet med beskyttelse av miljøet eller sosiale rettigheter kunne fremstå som skjulte beskyttelsestiltak for egen industri.

2.4.1 Handel og miljø

Hensyn til miljøet er ikke nytt i GATT-sammenheng. Økt vekt på miljø sto imidlertid ikke sentralt på dagsorden da Uruguay-runden startet i 1986, og ble dermed ikke inkludert i mandatet for forhandlingene. Med bakgrunn bl.a. i FNkonferansen for miljø og utvikling er dette imidlertid endret idag. Miljøhensyn i forhold til handel har derfor fått en stadig mer sentral plass også i GATT.

Etter initiativ fra Norge og de andre EFTA-landene startet GATT arbeidet med å vurdere sammenhengen mellom handelstiltak og miljøtiltak høsten 1991. Utviklingslandene var lenge motvillige til å ta opp denne debatten av frykt for at mer utviklede land vil benytte miljøvernens hensyn som et påskudd for å iverksette beskyttelsestiltak for egen industri. Samtidig er det åpenbart at innføring av miljøhensyn i f.eks. innenlands produksjon vil kunne fordyre produksjonsprosesser og lede til en vanskeligere konkurranseposisjon internasjonalt om andre land ikke har tilsvarende krav.

Arbeidet så langt i GATT og særlig i OECD viser at dette er en viktig problemstilling som

må analyseres nærmere før konklusjoner kan trekkes.

Regjeringens syn er at det overordnede mål er bærekraftig utvikling og at dette må ligge til grunn for alt internasjonalt arbeid i skjæringspunktet mellom handel og miljø. Regjeringen vil derfor arbeide for at handelspolitikken i fremtiden underbygger og styrker ivaretagelsen av miljøhensyn. Det må sikres at multilaterale handelsregler ikke fremstår som urettmessige hindringer for miljøpolitikken og ikke bidrar til å forsterke negative miljøtendenser. Samtidig bør det arbeides for å etablere enighet internasjonalt for hvilke vilkår som må oppfylles før handelspolitiske tiltak kan benyttes til å fremme miljømål. Dette er også i tråd med anbefalingene fra FN-konferansen om miljø og utvikling (UNCED), som uttrykker ønske om at miljø- og handelspolitikk utformes slik at de gjensidig styrker hverandre og begge bidrar til en bærekraftig utvikling.

Det vedtak om handel og miljø som inngår i Sluttakten, varsler at dette på en bredere front enn før settes på dagsordenen i WTO. Ministermøtet i Marrakesh vedtok et arbeidsprogram som skal kartlegge forholdet mellom handel og miljø med sikte på å utarbeide anbefalinger om hvorvidt det er påkrevet å foreta endringer i reglene for det multilaterale handelssystemet. Vedtaket innebærer likeledes at en underkomité under Den forberedende komité skal behandle handel og miljøspørsmål inntil WTOs ikrafttredelse, etterfulgt av en Komité for handel og miljø når WTO er etablert.

Regjeringen legger vekt på videre arbeid på området handel og miljø, der målet er at handelspolitikken skal bidra til bærekraftig utvikling. Det er viktig å få et sterkt multilateralt rammeverk som gjør det mulig å sikre at handelspolitikken utformes slik at miljøhensyn ivaretas. Et forpliktende multilateralt regelverk er også viktig for å redusere mulighetene for at enkeltland bruker miljøhensyn som et skalkeskjul for proteksjonistiske tiltak. Samtidig innser Regjeringen at nærmere analyse av sentrale problemstillinger er påkrevet for å få et bedre grunnlag for evt. å fremme forslag om revisjon av handelsregelverket i WTO.

2.4.2. Sosiale rettigheter

Sammenhengen mellom internasjonal handel og arbeidstakernes rettigheter er heller ikke en ny problemstilling i GATT-sammenheng. Allerede i det såkalte Havanacharteret av 1948, som skulle danne grunnlaget for den Internasjonale Handelsorganisasjon (ITO), var det lagt opp til at medlemmene skulle fatte

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

tiltak for å fjerne urettferdige arbeidsbetingelser.

Bakgrunnen for problemstillingen om sosiale rettigheter i handelssammenheng er at det eksisterer store forskjeller mht. i hvilken grad disse rettighetene er etablert i forskjellige land. Land med lite utviklede faglige rettigheter og dårlige arbeidsvilkår for arbeidstakerne, kan oppnå konkurransefordeler i forhold til land hvor eksportbedriftene er pålagt å ta en rekke sosiale hensyn som medfører økte kostnader. Sålenge rettighetene ikke gjelder alle land oppstår det fortrinn basert på sosiale forskjeller og utnyttelse av rimelig arbeidskraft, inklusive barnearbeid. Derfor har det tidligere vært foreslått - bl.a. av de nordiske land - å etablere en arbeidsgruppe innenfor rammen av GATT for å studere sammenhengen mellom sosiale rettigheter og handel.

Spørsmålet om sosiale rettigheter i handelssammenheng er imidlertid kontroversielt. Særlig u-landene frykter at innføring av adgang til sanksjoner eller minstestandarder innenfor rammen av GATT kan føre til skjult proteksjonisme ved at de risikerer å bli utsatt for nye handelshindringer på sine eksportmarkeder. I forbindelse med avslutningen av Uruguay-runden ble det imidlertid åpnet for at sammenhengen mellom internasjonal handel og sosiale rettigheter vil bli konkret fulgt opp i WTO.

Regjeringen tillegger dette spørsmålet stor vekt og vil prioritere arbeidet med å motvirke en utvikling i retning av økt press på lønninger, sosiale rettigheter samt lov og avtaleregulerte standarder internasjonalt. Regjeringen vil arbeide for at arbeidstakerrettigheter blir integrert i regelverket for internasjonal handel. Det er viktig også for troverdigheten til WTO og dens regelverk at organisasjonen er istand til å ta opp også disse utfordringene. Selv om spørsmålet om arbeidstakernes rettigheter i handelssammenheng er kontroversielt, mener Regjeringen at det ikke må være til hinder for en grundig og bred dialog med sikte på bedre rettigheter for arbeidstakere i alle land. Regjeringen understreker at handelsaspektene av diskusjonen må baseres på grunnleggende GATT-prinsipper, og vil arbeide for at spørsmålet ikke blir oppfattet som skjult proteksjonisme.

Regjeringen vil søke å utnytte den lange erfaring Norge har med respekt for grunnleggende faglige rettigheter. Det viser hvordan en aktiv og konstruktiv dialog mellom arbeidslivets parter har bidratt til et fredelig arbeidsmarked og sørget for at bedre sosiale vilkår har kommet parallelt med økonomisk vekst. For å få til en lignende utvikling i andre land, vil Regjeringen søke å opptre som en pådriver for internasjonale regler og avtaler som ivaretar arbeidstakernes rettigheter.

KAPITTEL 3

Bakgrunn for forhandlingene, norske mål og organisering**3.1 BAKGRUNN***Innledning*

Syv runder med multilaterale handelsforhandlinger har funnet sted før Uruguay-runden. De første rundene dreide seg utelukkende om reduksjon av toll, men dagsorden ble etterhvert utvidet til også å omfatte en tilpassing og utvidelse av GATTs regelverk, dvs. mer systemorienterte forhandlinger. Med vedtakelsen av Punta del Este-erklæringen i september 1986 ble forhandlingstemaene ytterligere utvidet til i tillegg å omfatte handel med tjenester, handelsrelaterte aspekter ved immaterielle rettigheter og handelsrelaterte aspekter ved investeringer. Det har således funnet sted en forskyvning bort fra de rene tollforhandlinger som man så fram til Kennedy-runden (1963-67), til mer systemorienterte forhandlinger i Tokyo-runden (1973-79) og i enda sterkere grad i Uruguay-runden (1986-93). Resultatet av Tokyo-runden ble lagt fram for Stortinget i Stprp. 25 (1979-80), og samtykke til ratifikasjon gikk av Stortinget 17.12.79.

Den internasjonale bakgrunn

De fleste industriland så på utfallet av forhandlingene i Tokyo-runden i 1979 som et brukbart resultat, spesielt på det ikke-tollmessige området. En rekke særavtaler - koder - var eksempelvis etablert på viktige felter som tekniske handelshindringer, antidumping, subsidier og importlisensiering. Felles for de fleste av disse var at de spesifiserte og videreførte eksisterende bestemmelser i Generalavtalen på de respektive feltene. Det var imidlertid relativt få land som sluttet seg til kodene, først og fremst industrilandene og enkelte mer avanserte utviklingsland. Forhandlingene i Tokyo-runden hadde dessuten resultert i forholdsvist betydelige tollreduksjoner, gjennomsnittlig 33 1/3 pst. Blant utviklingslandene var det derimot jevnt over misnøye med forhandlingsresultatet. Det ble hevdet at avtalen inneholdt lite på områder av spesiell interesse for disse landene, f.eks. landbruk, tropiske produkter og tekstiler. I Tokyo-runden ble riktignok landbruk for første gang behandlet som et eget forhandlingstema, men forhandlingene førte ikke fram til noe avtaleverk eller multi-

lateral disiplin på handelen med jordbruksvarer. Unntaket var enkelte tosidige avtaler om kvoter for f.eks. ost, og etablering av særavtaler med begrenset deltakelse for meieriprodukter og kjøtt. Avtalene fastla blant annet at medlemslandene ikke skulle eksportere til lavere priser enn de fastsatte minimumspriser.

Utviklingslandene var i første omgang interessert i var økt markedsadgang for sin eksport av landbruksprodukter. Her ble det ikke oppnådd særlige resultater. Utviklingslandene var videre misfornøyd med behandlingen av tekstilhandelen som ble håndtert som et separat problem gjennom forlengelsen av Multifiberavtalen MFA II (1978-81). Forlengelsen innebar en betydelig dreining av MFA i restriktiv retning, og forble i hovedsak slik også under den påfølgende MFA III (1981-86).

Økt proteksjonistisk press i en rekke industriland åpenbarte behovet for en styrking av GATT allerede tidlig i 80-årene. Ved et ministermøte i 1982 ble det etablert et arbeidsprogram for GATTs videre virksomhet. Det viste seg imidlertid vanskelig på basis av arbeidsprogrammet å treffe operasjonelle vedtak på enkeltområder. En videre, dynamisk ramme var nødvendig: en ny multilateral forhandlingsrunde. Ideen om en ny GATT-runde ble lansert så tidlig som i 1983. I løpet av 1985 ble det etterhvert klart at et stort flertall av GATTs medlemsland ønsket en ny forhandlingsrunde igangsatt. En mindre gruppe utviklingsland uttrykte lenge skepsis til en ny runde fordi de blant annet mente at industrilandene var ute etter nye innrømmelser fra utviklingslandene, mens i-landene selv hadde bidratt mest til problemene. Etter vanskelige forhandlinger ble endelig et forhandlingsmandat for en ny runde, Uruguay-runden, vedtatt ved en enstemmig ministererklæring i september 1986 i Punta del Este i Uruguay. Møtet viste at det hersket et bredt internasjonalt engasjement for å videreutvikle det handelspolitiske samarbeidet.

Internasjonale mål

Generelt kan de overordnede målene for Uruguay-runden sammenfattes i tre kategorier:

- å fremme videre nedbygging av eksisterende handelsbarrierer, dvs. reduksjoner av

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

- toll og kvantitative restriksjoner og andre ikke-tollmessige tiltak
- å styrke og videreutvikle de deler av GATTs eksisterende regelverk som ikke fungerte tilfredsstillende, eksempelvis reglene for beskyttelsestiltak, visse bestemmelser vedrørende handel med landbruksvarer og tekstiler, tvisteløsningsregelverket, m.v.
 - å tilpasse GATT-systemet til felter av sentral betydning for verdenshandelen der det ikke eksisterte et multilateralt regelverk, dvs. for handel med tjenester, handelsmessige sider ved immaterielle rettigheter og handelsrelaterte investeringstiltak

Mandatet for Uruguay-runden fastsatte de hovedspørsmål som skulle behandles i forhandlingene. Under en overordnet Forhandlingskomite (Trade Negotiations Committee - TNC) ble det besluttet å nedsette 15 forskjellige forhandlingsgrupper. De 15 forhandlings-temaene kan grupperes som følger:

- Institusjoner (Tvisteløsning og forhandlingene om opprettelse av en internasjonal handelsorganisasjon)
- Varer (GATT-avtalen, antidumping, subsidier/utjevningssavgifter, beskyttelsestiltak, importlisensiering, tekniske handelshindre, tollforhandlinger, tekstiler, landbruk, handelsrelaterte investeringstiltak)
- Tjenester
- Handelsrelaterte immaterielle rettigheter
- Avtaler med begrenset deltakelse, først og fremst offentlige innkjøp

Det ble slått fast at forhandlingene skulle betraktes som en «single undertaking», dvs. at alle deltakerne skulle slutte seg til alle resultatene. Dette skulle legge forholdene til rette for en helhetlig vurdering av de internasjonale handelsforbindelser mellom land, og gjøre det mulig å veie fordeler og ulemper opp mot hverandre, både i forholdet mellom sektorer og mellom land. En slik helhetstilnærming gjorde derimot forhandlingene ekstra kompliserte og ga rom for tildels voldsomme utfall fra sektorinteresser. Forhandlingene ble også komplisert ved at de ulike forhandlingstemaer var innbyrdes avhengig av hverandre, og at derfor innrømmelser på ett område ble koblet opp til fremgangen i forhandlingene på andre forhandlingsområder.

3.2 NORSKE MÅL

Regjeringens hovedmål i forhandlingene har vært å bidra til å styrke det multilaterale handelssystem. Det er viktig for å sikre rettferdige konkurranseforhold mellom små og store land. Et godt utbygget og fungerende multilateralt

regelverk er avgjørende for å ivareta våre eksport/import-interesser, og Norges utstrakte handel med andre land har vært en sentral forutsetning for vår velstandsutvikling og velferd.

Videre har det vært viktig å styrke regelverket i en tid med økende proteksjonistiske strømninger i internasjonal handelspolitikk. Dermed vil usikkerheten som har preget handelssystemet bli mindre, og stabiliteten i verdenshandelen øke. En styrking av handelssystemet innebærer også at framveksten av og videreutviklingen av regionale handelsavtaler er gjenstand for kontroll i forhold til det styrkede regelverket innenfor WTO.

Det har vært bred nasjonal enighet om betydningen av GATT for å ivareta Norges handelspolitiske interesser. Innst. S. nr. 253 (1987-88) fra utenriks- og konstitusjonskomiteen om enkelte handelspolitiske spørsmål, som behandlet Stortingsmeldingen der Punta del Este-mandatet ble lagt fram for Stortinget, var enstemmig. Også i Innstilling S. nr. 181 for 1989-90 om

«Utviklingstrekk i det internasjonale samfunn og virkninger for norsk utenrikspolitikk» var det enstemmighet om følgende: «Komiteen er enig i at målet om å sikre Norges næringsgrunnlag og sysselsetting og målet om et mer rettferdig internasjonalt økonomisk system, tilsier støtte til arbeidet for en liberal verdenshandel, der handelshindringer gradvis nedbygges. Arbeidet med å styrke GATT er av stor viktighet både handelspolitisk og utenrikspolitisk. Med Norges åpne utenriksøkonomi er landet best tjent med et internasjonalt handelssamkvem underlagt et omforent og forpliktende regelverk basert på frihandel. Hvis ikke de pågående forhandlingene i den såkalte Uruguay-runden lykkes, er det fare for at det vestlige frihandelssystemet vil bli oppdelt i tre store grupper av land (USA/Canada, Japan/andre stillehavsland, EF/EFTA). En slik utvikling vil forsterke problemene for alle land, ikke minst de som står utenfor disse handelsblokkene.»

I forbindelse med forhandlingene om å nedbygge handelshindringene har Norge i forhandlingene lagt stor vekt på å redusere de handelshindringer norske produkter møter på sine eksportmarkeder, i første rekke i USA, Canada, Japan, andre ikke-europeiske OECD-land, samt i de mest avanserte utviklingslandene.

Landbruksforhandlingene stilte Norge overfor flere avveiningsspørsmål. Det var på den ene siden utstrakt enighet om behovet for å bedre forholdene på verdensmarkedet ved å redusere overproduksjon og salg av landbruksprodukter til sterkt subsidierte priser. Dette hadde bl.a. svært negative konsekvenser for utviklingslandenes eksportmuligheter og det bidro til stadige handelskonflikter mellom

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

USA og EF-landene. På den annen side var det et mål å sikre den nasjonale landbruksproduksjonen ut fra betraktningen om at landbruksproduksjonen har stor betydning i en helhetlig politikk for å sikre bosetting og sysselsetting i hele Norge. Videre var det også klart at det ville være svært viktig for Norge å etablere et importvern for landbruksvarer som var uomtvistet i GATT, blant annet i lys av panelsaken om epler og pærer mellom Norge og USA i 1988/89, ref. kap. 6.2.2

For tekstilsektorens vedkommende var det politisk enighet i Norge om at siktemålet burde være å gjeninnføre tekstiler som en del av GATT-avtalen og sikre multilateral disiplin for vern mot lavprisimport gjennom forhandlingene.

Når det gjelder regelverket i GATT var norske mål å styrke og klargjøre regelverket særlig for anti-dumping og subsidier, samt systemet for tvisteløsning, slik at mulighetene for nasjonale fortolkninger av regelverket og unilateral bruk av sanksjoner kunne minskes eller elimineres. Det var også et måle å få til en avtale om beskyttelsestiltak med omfattende dekning.

På viktige områder i verdenshandelen der det manglet et multilateralt regelverk var det fra norsk side et høyt prioritert mål å nå fram til en avtale om handel med tjenester, samt en avtale om handelsmessige sider ved immaterielle rettigheter. Internasjonal handel med tjenester øker i betydning i forhold til varehandelen, og for Norge som en relativt sett stor tjenesteeksportør var det viktig å arbeide for et multilateralt regelverk for tjenestehandel som kunne baseres på de grunnleggende prinsippene i GATT-regelverket, nemlig bestevilkårs-behandling og nasjonal behandling. Videre var det viktig at alle tjenestesektorer skulle omfattes av avtalen.

Handelsmessige sider ved immaterielle rettigheter, f.eks. internasjonal omsetning av kopiprodukter eller forfalskede varer, har også vært et økende problem for norske foretak. Det har derfor vært et norsk mål å komme fram til et multilateralt regelverk som kan sikre en effektiv håndhevelse av de regler som gjelder på immaterial-rettens område.

3.3 ORGANISERING AV ARBEIDET

3.3.1 Det nordiske samarbeidet

I GATT har det tradisjonelt eksistert et meget nært samarbeid mellom de nordiske EFTA-landene, Finland, Island, Norge og Sverige. Dette har gjort det mulig for de nordiske land å oppnå en helt annen innflytelse i forhand-

lingene enn det som ville ha vært mulig dersom landene skulle forhandlet enkeltvis. Gjennom felles forhandlere har de nordiske land kunnet delta mer aktivt i forhandlingene enn om de hadde opptrådt alene. På basis av handelsstatistikk utgjør Norge, Sverige, Finland og Island den femte største «handelsgruppering» i verden, etter EF, USA, Japan og Canada. De nordiske land har ikke vært enige om alle punkter i forhandlingene gjennom de 7 år forhandlingene varte. Likevel er det gjennom et samarbeid at det har vært mulig å nå de beste resultater med utgangspunkt i hvert enkelt lands nasjonale interesser. Samarbeidet i Uruguay-runden har fungert meget godt.

Det har vært avholdt regelmessige nordiske samrådsmøter om de enkelte forhandlingsområder, der man har gjennomgått forhandlings-situasjonen i sin helhet og lagt opp strategien for de videre forhandlinger. I tilknytning til samrådsmøtene har det vært vært arrangert møter med sjefsforhandlerne fra USA, EF og Danmark. Gjennom forhandlingsfasen har det også vært en viss koordinering i EFTA-kretsen særlig på landbruksområdet.

Fra norsk side har det dessuten vært lagt vekt på bilateral kontakt med Japan. På en rekke forhandlingsområder har det også vært et nært samarbeid mellom nordiske forhandlere og utviklingslandenes representanter.

Norge har hatt det nordiske ansvaret på følgende forhandlingsområder: tvisteløsning, tropiske produkter, beskyttelsestiltak og TRIPS (handelsrelaterte sider ved immaterielle rettigheter). I tillegg forhandlet Norge anti-dumping og subsidier i sluttfasen, og hadde i praksis forhandlingsansvaret for skipsfart. Sverige har hatt ansvaret for tjenester, tollforhandlingene, GATT-systemets virkemåte og investeringer. Finland har på de øvrige nordiske EFTA-lands vegne forhandlet landbruk, subsidier, antidumping og tekstiler.

3.3.2 Arbeidet i Norge

Utenriksdepartementet har stått som hovedansvarlig for gjennomføringen av forhandlingene. Departementet har samarbeidet meget nært med andre berørte departementer, i første rekke Finansdepartementet, Landbruksdepartementet, Justisdepartementet, Kulturdepartementet, Nærings- og energidepartementet og Administrasjonsdepartementet.

Under forhandlingsperioden har det vært holdt regelmessige orienteringer for og drøftinger med Regjeringens rådgivende utvalg for handelspolitiske spørsmål (GATT-utvalget). Sammensetningen av utvalget fremgår av vedlegg 13.

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av
Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

I tillegg har forhandlingsforløpet vært drøftet i en rekke Referansegrupper sammensatt av representanter for de mest berørte departementer og organisasjoner i næringslivet for vedkommende forhandlingstema. Gruppene har vært åpne i den forstand at interesserte organisasjoner som har uttrykt ønske om

deltakelse, har blitt tatt opp som medlemmer. Det ble opprettet Referansegrupper for følgende forhandlingsområder: Landbruk, Tjenester, TRIPS (handelsrelaterte sider ved immaterielle rettigheter), Beskyttelsestiltak, Markedsadgang og Tropiske produkter.

KAPITTEL 4

Forhandlingenes gang**4.1 FØRSTE FASE 1986 - 1989**

Etter ministerkonferansen i Punta del Este i september 1986 kom forhandlingene i gang for alvor i januar 1987, og ble forutsatt å pågå til 1990. Som forutsatt i Ministererklæringen fra Punta del Este ble det avholdt et ministermøte i desember 1988 i Montreal, den s.k. Midtveisgjennomgangen. Formålet var å dra nytte av eventuelle tidlige resultater fra forhandlingene samt å legge basis for sluttfasen av forhandlingene.

I forberedelsene til Montrealmøtet ble det forhandlet intensivt om en markedsadgangspakke i form av spesielle tollettelser for tropiske produkter som skulle iverksettes før det endelige forhandlingsresultat. Det ble oppnådd enighet om en pakke som var prinsipielt viktig, da den bl.a. innebar at industriland, bl.a. Norge, samt enkelte mer avanserte utviklingsland, bidro med tollettelser. Selv om disse konsesjonene var av beskjeden omfang, viste de at utviklingslandene som gruppe ikke lenger kunne forvente å få konsesjoner i GATT uten at de økonomisk mest avanserte ga et visst bidrag selv. Prinsippet om særbehandling av utviklingsland i GATT står fast, men spesialordningene ville etter dette i sterkere grad kunne rettes inn mot å bedre situasjonen for de fattigste i gruppen.

I Montreal kom man videre fram til enighet om målsettingen for tollforhandlingene, dvs. at den totale tollreduksjon skulle være minst like stor som det resultat som ble oppnådd i Tokyorunden, mao. en tollreduksjon på minst 33 ½ pst. Oppmerksomheten ble spesielt rettet mot behovet for å redusere de høye tollsatsene, redusere tolleskaleringen og nytten av å fjerne lave tollsatser. Det ble videre fastlagt at det var en målsetting for forhandlingene å øke graden av binding av tollsatser i GATT.

Av andre viktige resultater fra Montreal kan nevnes at man i tjenesteforhandlingene nå skulle se på de generelle GATT-prinsippenes anvendelse for tjenestehandel, dvs. begreper som innsyn, bestevilkårsbehandling, nasjonal behandling, markedsadgang og progressiv liberalisering som ble forutsatt å videreføres også etter avslutningen av forhandlingene. Videre var det enighet om enkelte endringer i tvisteløsningsprosedyrene, som ble iverksatt

på midlertidig basis. Det dreide seg i første rekke om strammere tidsfrister i forbindelse med nedsetting av paneler og gjennomføring av panelprosessen.

Et vedtak som i ettertid har vist seg å være av stor betydning er opprettelsen av et system med s.k. landgjennomganger, dvs. en omfattende vurdering i GATT-regi av de enkelte landenes handelspolitikk. Eksaminasjonene ble innledet allerede 1989. Norge var gjenstand for sin første gjennomgang i september 1991.

For subsidier/utjevningssavgifters vedkommende innebar Montreal-møtet at det ble akseptert at subsidier skulle deles inn i tre grupper, hhv. forbudte subsidier, subsidier som det skulle kunne treffes mottiltak mot, og subsidier som skulle fritas for mottiltak.

I Montreal ble det derimot ingen enighet om landbruk, tekstiler, TRIPS (vern av immaterielle rettigheter) og beskyttelsestiltak. Nok en gang var det landbruksforhandlingene som var de vanskeligste. Midtveisgjennomgangen ble derfor først avsluttet ved et møte i Genève april 1989, der man kom fram til enighet om den videre fremgangsmåte på alle de utestående områder, bl.a. med det såkalte konsensusvedtaket på landbruk, jfr. kap. 6.2.2.1.

Midtveisgjennomgangen og de problemer man der sto overfor demonstrerte at en uttalt politisk vilje til å forhandle ikke nødvendigvis ville nedfelle seg i praktisk kompromissvilje. Dette var forsåvidt ikke uventet, gitt forhandlingenes kompleksitet og det store antall kontroversielle spørsmål på dagsordenen. Videre var den globale økonomiske situasjon usikker. Det var fortsatt vekst, men mot en bakgrunn av et historisk høyt antall arbeidsløse, urovekkelige inflasjonstendenser i enkelte toneangivende land, og en sterk ubalanse - med motsatt fortegn - i USAs og Japans utenrikshandel, dvs. to av de tre store handelsmakter. Erfaringene fra tidligere forhandlingsrunder i GATT hadde vist at internasjonale handelsforhandlinger er lettere å gjennomføre i perioder med jevn vekst og oppgang i økonomien. I vanskeligere tider vil det by på store politiske problemer å få aksept for en styrking av det internasjonale regelverk med sikte på et mer åpent og forutsigbart handelssamkvem. I slike perioder vil det internasjonale handelssystem

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

være under sterkt proteksjonistisk press. Dette var en av grunnene til at GATT-forhandlingene trakk ut, på tross av at det var tydelig for alle at GATT-regelverket ikke var sterkt nok, noe som ga seg utslag i fortsatte «frivillige» eksportbegrensningsavtaler, et økende antall antidumpingsaker osv.

4.2 MINISTERMØTET I BRÜSSEL DESEMBER 1990

Ved et møte i Uruguay-rundens øverste organ i juli 1989 ble det fastlagt som et mål at alle lands substansforslag skulle være på bordet i alle forhandlingsområder innen utgangen av 1989. Denne målsetting ble i hovedsak oppfylt. Tross betydelig innsats i forhandlingene fram til årsskiftet 1989/90, innså likevel stadig fler at sluttfasen ville bli meget vanskelig. Høsten 1989 bekreftet imidlertid også utviklingslandenes interesse for og aktive deltakelse i forhandlingene.

I løpet av 1990 viste det seg umulig å overholde tidsfristene for ferdigstilling av forhandlingstekster. Det ble likevel gjort betydelige fremskritt på tildels kompliserte områder som tjenester og TRIPS, mens forhandlingene om landbruk og teko fortsatt var vanskelige. Det samme var tilfellet for en rekke av regelverksdrøftelsene, spesielt for subsidier og antidumping.

Etter at det sommeren 1990 ble lagt fram et formannspapir i landbruksforhandlingene, la Norge, slik det ble bestemt i Uruguay-rundens øverste organ, fram en landliste og et åpnings-tilbud i oktober 1990 om hvordan Norge tok sikte på å oppfylle målsettingen om reduksjoner i støtte og vern til jordbruket.

Forhandlingene fram mot Ministermøtet var meget vanskelige. På flere forhandlingsområder, herunder sentrale områder som landbruk og antidumping, forelå det ikke noe omforent papir som utgangspunkt for de avsluttende forhandlinger. Under Ministermøtet fant det sted reelle fremskritt på enkelte av de mindre kontroversielle forhandlingsområdene, og flere land viste vilje til å inngå kompromisser. Men det viste seg at det ikke var mulig å komme til noe resultat i landbruksforhandlingene, noe som førte til at forhandlingene på alle andre områder stoppet opp.

I etterpåklokskapens lys kan man si at man på mange områder var kommet svært kort i forhandlingene, og at man derfor ikke hadde full oversikt over de politiske konsekvenser av de beslutninger man eventuelt ville ha fattet. I tillegg medførte utviklingen i Øst-Europa og Gulf-krisen at den politiske oppmerksomhet ble konsentrert om andre områder enn GATT-forhandlingene.

Under Ministermøtet tok EFTA-landene initiativ til å sette handel og miljø på dagsordenen i Uruguay-runden. På bakgrunn av den vanskelige situasjonen under Brussel-møtet og sterk motstand fra utviklingslandene vant man ikke tilslutning til forslaget. Etter initiativ i GATTs råd ble det imidlertid vedtatt å gjenoppta arbeidet i GATTs arbeidsgruppe for miljø. For en videre redegjørelse for arbeidet med handel og miljø i GATT vises til kapittel 8.

4.3 AVSLUTNINGSFASEN

I desember 1991 fremla GATTs generaldirektør et utkast til sluttokument, det såkalte Draft Final Act. Dokumentet var en blanding av ferdigforhandlede tekster og tekster som ble presentert av formennene for de ulike forhandlingsgrupper på eget ansvar.

I utkastet til sluttokument inngikk også opprettelse av en multilateral handelsorganisasjon som en overbygning og sammenknytning av de ulike delene av forhandlingsresultatet. Forhandlingene om en slik organisasjon kom ganske sent igang, og skjedde etter initiativ fra EF og Canada. Siktemålet var å sikre at hele handelspolitikken ble sett i sammenheng.

Det ble klart at det ikke ville være mulig å få aksept på hele forhandlingspakken. Det ble imidlertid vedtatt å forhandle videre på basis av utkastet til sluttokument. I desember 1992 måtte man likevel konstatere at man ikke hadde lyktes, og under forhandlingene hadde det blitt tydeliggjort at den konsentrasjon som hadde funnet sted om landbruksforhandlingene hadde overskygget en rekke utestående problemer på andre forhandlingsområder.

Våren 1993 ble den amerikanske regjeringens forhandlingsmandat forlenget, men med en endelig frist som i praksis innebar at forhandlingene måtte avsluttes innen 15. desember 1993. Tidspunktet for utløpet av forhandlingsmandatet var avtalt med andre viktige forhandlingspartner. Forhandlingsaktiviteten i Genève var imidlertid lav fram til sommeren 1993. I den såkalte Quad-kretsen, dvs. EF, USA, Japan og Canada, hadde man innsett at en avslutning innen fristen var avhengig at man løste de gjenstående problemer utenom landbruk. Man konsentrerte seg derfor i forberedelsene til det økonomiske toppmøtet i Japan i juli 1993 om markedsadgang for industrivarer. Gjennombruddet rett før toppmøtet ga en ny impuls til forhandlingene som ble startet opp igjen ved et møte midt i juli under ledelse av GATTs nye generaldirektør Peter Sutherland.

Forhandlingene i Geneve tok til for fullt etter sommerpausen i september 1993. Fremgangen var imidlertid fortsatt langsom. Etter

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av
Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

at NAFTA-avtalen ble godtatt i den amerikanske Kongress i slutten av november, ble det imidlertid større håp om et gjennombrudd. Fra norsk side ble det i denne fasen lagt stor vekt på regelverksforhandlingene. Sammen med de øvrige nordiske land gjorde man sitt ytterste for å unngå en gjenåpning av utkastet til slutt-dokument.

Etter at EF og USA i begynnelsen av desember kom til enighet på landbruk og regelverket, skjøt forhandlingene fart, og man fikk en meget intens slutfase i Genève. I slutfasen oppga Norge sitt unntakskrav for melk og visse melkeprodukter fra et tollbasert importvern, som det siste av de land som hadde krevet unntak. Ett av de siste problemene som ble løst var for øvrig skipsfart. Det ble enighet om at forhandlingene i denne sektor skulle videreføres med sikte på en liberalisering.

Forhandlingene ble avsluttet ved et møte i

Uruguay-rundens øverste organ 15. desember 1993. I tiden fram til undertegningen i april 1994 ble det utarbeidet en tekst til den ministerbeslutning om handel og miljø som var forutsatt i Sluttakten. Det slås fast at handel og miljø vil bli et viktig tema i WTOs fremtidige arbeid. Det skal etableres en egen Komite for handel og miljø. Et forslag om også å inkludere spørsmålet om handel og arbeidstakerrettigheter i WTOs fremtidige arbeidsprogram møtte imidlertid sterk motstand, da særlig blant utviklingslandene. I en kompromisstekst heter det at nye temaer kan tas opp, men uten at handel og arbeidsrettigheter nevnes eksplisitt i slutterklæringen. Grunnen var dermed lagt for undertegning av Sluttakten med tilhørende tekster. Den 15. april undertegnet ministre fra 111 land avtaleverket i Marrakesh i Marokko.

KAPITTEL 5

Gjennomgang av avtalene

Gjennomgangen av avtalene er gjort relativt detaljert og omfattende slik at den kan være til hjelp til å forstå selve avtaletekstene. Gjennomgangen følger stort sett kronologien i Sluttakten, bortsett fra at Tvisteløsningsavtalen og Avtalen om handelspolitiske gjennomganger (TPRM) er tatt med under «Institusjoner».

5.1 INSTITUSJONER**5.1.1 Sluttakten**

Sluttakten er en kort tekst som innledningsvis slår fast at Avtalen om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (World Trade Organization, WTO) og Minister-erklæringene og -beslutningene, slik de fremgår av alle vedlegg, er å betrakte som resultatet av forhandlingene og således utgjør en integrerende del av Sluttakten.

Videre fastslås at representantene ved å undertegne teksten er enige om å fremlegge Avtalen om WTO for sine respektive kompetente myndigheter med henblikk på godkjenning (ratifikasjon) av Avtalen, samt å vedta de aktuelle Ministererklæringer og -beslutninger.

Representantene er også enige om ønskeligheten av at alle deltakere slutter seg til WTO-avtalen, slik at den kan tre i kraft 1. januar 1995 eller så snart som mulig deretter. I den sammenheng skal det avholdes en implementeringskonferanse senest innen utgangen av 1994 for å bestemme ikrafttredelse av WTO.

Det slås videre fast at WTO-avtalen skal tiltres i sin helhet og at alle deltakere som var med i Uruguay-runden kan gjøre dette på basis av artikkel XIV i Avtalen. For deltakere i Uruguayrunden, men som ikke var kontraherende parter til GATT, må forhandlinger fullføres om å tiltre GATT før de kan bli medlemmer i WTO. For deltakere som ikke er kontraherende parter til GATT på det tidspunkt WTO-avtalen trer i kraft, må bindingslistene gjøres ferdig før de kan tiltre GATT og WTO.

5.1.2 Avtalen om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO-avtalen)

Etableringen av en internasjonal handelsorganisasjon var en målsetting allerede ved dannelsen av GATT i 1947.

Forhandlingene i Uruguay-runden har ført

til en avtale om opprettelse av en overordnet struktur i form av en ny Verdens Handelsorganisasjon, World Trade Organization (WTO). GATT-systemet, som hittil har vært basert på en avtale om handel og toll, vil gjennom etableringen av WTO bli styrket og effektivisert. WTO omfatter regelverk om varer, tjenester (GATS) og immaterielle rettigheter (TRIPS) som bindes sammen av felles organer og et nytt tvisteløsningssystem.

En viktig konsekvens av dette er at land ved medlemskap i WTO bindes av alle delavtalene. Dette gjelder imidlertid ikke for enkelte avtaler med en noe løsere tilknytning til WTO (med et begrenset antall deltakerland), som f.eks. Avtalen for offentlige innkjøp.

WTO-avtalen er en vanlig folkerettslig avtale. Beslutninger skal som hovedregel treffes ved konsensus på samme måte som i dagens GATT.

Avtalens preambel

I Avtalens innledning fastslås at målsettingene er å heve levestandarden og sikre full sysselsetting i samsvar med målsettingen om bærekraftig utvikling under hensyntaken til miljøbevaring og til ulike lands forskjellige utviklingstrinn. Videre skal utviklingslandene og især de minst utviklede blant dem sikres sin andel av veksten i internasjonal handel.

Formål (Art. II)

WTO skal utgjøre en felles institusjonell ramme for handelsforbindelser mellom medlemmene. WTO skal omfatte GATT som modifisert i Uruguay-runden, heretter kalt GATT 1994, samt fortolkende forståelser vedrørende en rekke ulike GATT-artikler. Dessuten omfattes en serie avtaler for ulike områder og ulike produkter som integrerte deler av WTO-avtalen. I tillegg omfattes nye områder ved egne avtaler. Dette gjelder Generalavtale om handel med tjenester (GATS), Avtale om handelsrelaterte sider ved immaterielle rettigheter (TRIPS), og Avtale om handelsrelaterte investeringstiltak. Disse nevnes særskilt i vedleggene til Avtalen. I tillegg inngår fire s.k. plurilaterale avtaler, med bindende rettigheter og plikter kun for de WTO-land som spesielt har tiltrådt disse avta-

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

lene. Dette gjelder Avtale om handel med sivile luftfartøyer, Avtale om offentlige innkjøp, Den internasjonale Avtale for meieriprodukter samt Den internasjonale avtale om storfekjøtt.

Oppgaver (Art. III)

WTO skal ha som oppgave å administrere WTO-avtalen og de multilaterale avtaler under denne, samt tjene som ramme for administrasjon av de plurilaterale avtaler, samt å utgjøre et forhandlingsforum for medlemmene m.h.t. deres multilaterale handelsspørsmål. WTO skal dessuten ta hånd om tvisteløsningsmekanismen i Vedlegg 2 til Avtalen og administrere den handelspolitiske gjennomgang (TPRM) for medlemslandene (Vedlegg 3). WTO skal søke å bidra til en bedre koordinert global økonomisk politikk gjennom samarbeid med Valutafondet og Verdensbanken.

Struktur (Art. IV)

Det styrende organ i WTO skal være en Ministerkonferanse, sammensatt av alle medlemsland, som møtes minst annethvert år. Ministerkonferansen kan treffe vedtak i alle spørsmål under de multilaterale handelsavtaler når et medlem anmoder om dette i samsvar med de respektive beslutningsregler. Et Hovedråd av representanter for alle medlemslandene skal møtes etter behov mellom Ministerkonferansene for blant annet å fungere som tvisteløsningsorgan med egen oppnevnt formann. Hovedrådet skal ha ansvaret for den handelspolitiske overvåkingsmekanisme (TPRM-gjennomgangene). I tillegg skal det nedsettes egne Råd for handel med varer, tjenester, og immaterielle rettigheter. Disse kan etablere underordnede organer hvor prosedyrereglene må godkjennes av de respektive råd. De organer som er etablert under de plurilaterale avtaler skal regelmessig holde Hovedrådet orientert om sin virksomhet.

Forbindelser med andre organisasjoner, sekretariat, budsjett og bidrag (Art.V - VII)

Hovedrådet skal treffe egnede tiltak for samarbeid med andre mellomstatlige organisasjoner og private interesseorganisasjoner om saker med tilknytning til WTO.

Ministerkonferansen skal utnevne en Generaldirektør og fastsette hans mandat, og Generaldirektøren skal utpeke sin stab med fastsettelse av deres mandat i samsvar med Ministerkonferansens vedtak. Sekretariatets stab skal være av ren internasjonal karakter, og den skal hverken innhente eller akseptere instruksjoner fra myndigheter utenfor WTO.

WTO skal finansieres ved bidrag fra medlemmene etter Hovedrådets budsjettvedtak, som treffes med minst to tredjedels flertall. Øvrige budsjettrutiner følger vanlig praksis fra internasjonale organisasjoner.

WTOs legale stilling og beslutningsregler (Art. VIII-IX)

WTO skal anses som en juridisk person som av medlemslandene innvilges den legale kapasitet samt nødvendige privilegier og immunitet som er vanlig for internasjonale organisasjoner.

WTO skal fortsette å fatte beslutninger ved konsensus etter den praksis som ble fulgt under GATT 1947. En beslutning ved konsensus er definert som en beslutning i en sak hvor intet medlem som er tilstede i det organ hvor beslutningen treffes, gjør innsigelse mot forslaget til beslutning. Med mindre annet er foreskrevet, skal det når det ikke er mulig å komme fram til en beslutning ved konsensus fattes beslutning i saken ved avstemning. Hvert medlem har en stemme. EF har samme antall stemmer som antall medlemsland om det stemmes på vegne av medlemslandene.

Retten til å fortolke Avtalen om opprettelse av WTO og de multilaterale avtaler tilligger eksklusivt Ministerkonferansen og Hovedrådet hvor vedtak i denne sammenheng skal fattes med tre fjerdedels flertall.

I unntakstilfeller kan Ministerkonferansen ved konsensus eller subsidiært tre fjerdedels flertall om konsensus ikke kan oppnås, beslutte å frita enkelte medlemmer fra de forpliktelser de er pålagt under de multilaterale handelsavtalene. Søknad om slikt unntak skal fremsettes gjennom de respektive råd som rapporterer direkte til Ministerkonferansen. Hvert av disse organer har 90 dagers frist for behandling av søknaden. Ministerkonferansen skal angi begrunnelse for å innvilge søknaden og angi tidsbegrensning av unntaket. Unntak av mer enn ett års varighet skal gjennomgås årlig av Ministerkonferansen for å se om det fremdeles er berettiget.

Avtaleendringer (Art. X)

Land som er medlemmer av Avtalen samt Hovedrådet og rådene for de respektive underliggende avtaler kan forelegge endringsforslag til ulike deler av avtalekomplekset for Ministerkonferansen som etter ulike, men restriktive, vedtaksprosedyrer for de ulike avtaler kan besørge forslagene vedtatt. Visse grunnleggende endringer i WTO-avtalen kan bare vedtas ved konsensus. Tilsvarende gjelder i forhold til GATT 1994, TRIPS og GATS for såvidt gjelder forpliktelsene

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

til bestevilkårsbehandling- og endringer i GATT 1994 vedrørende bindingslister.

Visse endringer av partenes rettigheter og plikter kan skje med to tredjedels flertall, med virkning for de medlemmer som godtar endringen. Videre kan Ministerkonferansen med tre fjerdedels flertall beslutte at slike endringer er av en slik art at medlemmene som ikke har akseptert disse, innen en viss frist i hvert enkelt tilfelle kan stå fritt til å trekke seg fra WTO eller forbli medlem med Ministerkonferansens samtykke.

For øvrig fastslås at endringer m.h.t. handelen med varer (GATT 1994) og immaterielle rettigheter (TRIPS) skal tre i kraft for alle medlemmer ved vedtagelse med to tredjedels flertall når endringene ikke er av en slik art at de endrer medlemmenes rettigheter og forpliktelser.

Visse endringer i GATS-avtalen, med unntak av slike som ikke bare kan fattes ved konsensus, trer i kraft etter vedtagelse med to tredjedels flertall for de medlemmer som godtar endringene. Videre åpnes det for at visse nærmere angitte endringer av mindre betydning kan tre ikraft for alle medlemmer når de er vedtatt med to tredjedels flertall. I tillegg angis en egen prosedyre for TRIPS-endringer som innebærer tilpasning til et høyere beskyttelsesnivå som er vedtatt og i kraft under andre avtaler som alle WTO-medlemmer har sluttet seg til.

Opprinnelig medlemskap og senere tiltredelse (Art. XI og XII)

Kontraherende parter til GATT 1947 og EF som tiltrer Avtalen skal betraktes som WTOs opprinnelige medlemmer. De minst utviklede land som er anerkjent som sådan av FN blir pålagt forpliktelser tilpasset deres finansielle- og handelsmessige behov eller administrative og institusjonell kapasitet.

Stater og tollsammenslutninger med selvstyre i eksterne handelsforbindelser skal kunne tiltre Avtalen på betingelser omforent med WTO. Vedtak om tiltredelse skal treffes av Ministerkonferansen med to tredjedels flertall. Tiltredelse til de plurilaterale avtaler skal skje etter bestemmelsene i disse avtaler.

Tilfeller hvor de multilaterale handelsavtalene ikke kommer til anvendelse mellom bestemte medlemmer. Godkjennelse, ikrafttredelse og deponering samt oppsigelse (Art. XIII - XV)

Land som motsetter seg nye lands tiltredelse til Avtalen, skal ikke være bundet av WTO-Avtalen med dens underliggende avtaler i forhold til disse. Medlemskapsinnsigelser kan

ikke gjøres gjeldende innbyrdes mellom partene til GATT 1947 med mindre dette allerede var notifisert under denne Avtale.

Avtalen skal tre i kraft den dato Ministrene fastsetter i samsvar med paragraf 3 i Sluttakten fra Uruguay-runden. Den skal etter dette være åpen for tiltredelse i to år og vil for parter som i denne periode deponerer sine ratifikasjonsinstrumenter, være gjeldende 30 dager etter at dette skjer. Parter som tiltrer Avtalen etter dens ikrafttredelse, skal oppfylle vilkårene for ikrafttredelse som om de hadde tiltrådt ved ikrafttredelse.

Medlemmer av Avtalen kan med seks måneders varsel trekke seg fra denne.

Diverse bestemmelser (Art. XVI)

WTO skal, medmindre annet er besluttet i Avtalen eller de multilaterale handelsavtaler, følge beslutninger, prosedyrer og vanlig praksis fra GATT 1947. Så langt som mulig skal GATT-sekretariatet overta som sekretariat for WTO og Generaldirektøren i GATT skal, inntil Ministerkonferansen har utnevnt Generaldirektør, fungere som sådan. Ved eventuell konflikt mellom bestemmelser i denne Avtale og de multilaterale avtaler skal denne Avtale gjelde. Det påligger medlemslandene å sikre at deres lover, forordninger og administrative prosedyrer er i samsvar med forpliktelsene fra de multilaterale handelsavtaler. Det kan ikke legges inn reserverasjoner mot noen del av denne Avtale, og til de multilaterale handelsavtaler bare i den utstrekning det gis adgang til det i vedkommende Avtale. Avtalen skal registreres i samsvar med artikkel 102 i FN-charteret.

5.1.3 Tvisteløsningsavtalen

Regler og prosedyrer for det nye tvisteløsningssystemet som vil gjelde innenfor WTO, er nedfelt i Avtale om regler og prosedyrer ved tvisteløsning (DSU).

Tvisteløsningsavtalen består av 27 artikler og 4 vedlegg og er hovedvedlegg 2 til WTO-avtalen.

Artikkel 1 definerer virkeområde og anvendelse ved at tvisteløsningsavtalen skal dekke alle tvister under de multilaterale og plurilaterale avtalene i vedlegg 1 til avtalen. De «dekkede avtalene» omfatter også WTO-avtalen og selve tvisteløsningsavtalen. Videre klargjøres det at der hvor de dekkede avtalene har «særlige eller ytterligere regler og prosedyrer» for tvisteløsning, skal disse ha forrang. Den inneholder også retningslinjer for anvendelse av regelverket der regler og prosedyrer i mer enn én dekket avtale berøres av en tvist.

Artikkel 2 oppretter Tvisteløsningsorganet,

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

DSB, (Dispute Settlement Body). DSB skal administrere de etablerte regler og prosedyrer i tvisteløsningsavtalen samt tvisteløsnings- og konsultasjonsbestemmelsene i de dekkede avtalene dersom ikke noe annet er bestemt i disse. DSBs myndighetsområde presiseres. Artikkelen inneholder også bestemmelser for tvister under en plurilateral avtale, dvs. en avtale med begrenset deltakelse, og omtaler DSBs informasjonsplikt. Videre sies at DSB skal møte så ofte som nødvendig for å utføre sitt arbeid innen de gitte tidsfrister og at DSB skal ta sine beslutninger ved konsensus. (Konsensus defineres i en fotnote til å bety en beslutning hvor intet medlem som er tilstede på møtet i DSB når beslutningen treffes reiser formell innvending mot beslutningen).

Artikkel 3 inneholder generelle bestemmelser og slår fast at medlemmene skal holde seg til etablerte prinsipper for håndtering av tvister som har vært anvendt i GATT 1947 samt de regler og prosedyrer som er videreutviklet og modifisert i denne Avtalen. Videre understrekes det at tvisteløsningssystemets rolle er å skape sikkerhet og forutsigbarhet i det multilaterale handelssystem, og at DSB ikke kan utvide eller innskrenke rettigheter eller forpliktelser under de dekkede avtalene. Betydningen av rask bileggelse av tvister for at WTO skal kunne fungere effektivt fremheves. Det legges vekt på betydningen av «tilfredsstillende» tvisteløsning. Artikkelen tar opp plikten til å melde om omforente løsninger på tvister samt at tredjeparter kan ta opp spørsmål i den forbindelse. Det slås også fast at omforente løsninger mellom partene er å foretrekke. Dersom omforent løsning ikke kan nås, er målet å sikre tilbaketrekking av det tiltak som finnes å stride mot bestemmelsene i en avtale. Som midlertidig alternativ kan det søkes kompensasjon eller opphevelse av konsesjoner eller andre forpliktelser vis-à-vis det andre medlemmet.

Det forutsettes at anmodning om meglings eller bruk av tvisteløsningsprosedyrene ikke skal anses som en «utfordrende handling», og det presiseres at kopling mellom klager og motklager i atskilte forhold ikke bør skje. Avtalen skal bare gjelde nye saker der anmodning om konsultasjoner kommer tidligst samme dag som WTO-avtalen trer i kraft. Til slutt angis visse alternative bestemmelser som kan anvendes av utviklingsland i saker de fremmer mot et industriland.

Artikkel 4 omhandler konsultasjoner og inneholder innledningsvis en intensjonsbestemmelse om å styrke og forbedre effektiviteten i konsultasjonsprosedyrene. Det presiseres at ethvert medlem skal se positivt på henvendelser fra andre om tiltak førstnevnte har truffet samt gi fyllestgjørende anledning til konsulta-

sjoner. Artikkelen fastsetter tidsfrister for besvarelse av en anmodning om konsultasjoner og påbegynnelse av konsultasjoner. Dersom fristene ikke holdes kan klagende part be om opprettelse av panel. Det medlem som ber om konsultasjoner skal behørig notifisere dette samt anmode om konsultasjoner skriftlig og med begrunnelse. Betydningen av å utnytte mulighetene i konsultasjonsprosessen før videre skritt tas av klagende part understrekes. Konsultasjoner skal være fortrolige og ikke berøre et medlems rettigheter i den videre behandling av saken. Det gjøres klart at klagende part kan be om opprettelse av panel dersom konsultasjoner ikke har ført til løsning av tvisten i løpet av nærmere angitte tidsfrister.

Hastesaker har spesielle frister for innledning av konsultasjoner og klagende part kan be om panel dersom løsning på tvisten ikke er funnet innen et bestemt antall dager. Partene i en hastesak samt de organer som er involvert, skal gjøre sitt beste for å få behandlet saken raskt. Medlemmene skal vie spesiell oppmerksomhet til utviklingslandenes problemer og interesser under konsultasjoner. Tredjepart gis rett til innen en frist å be partene samt DSB om å få være med i konsultasjonene når en «vesentlig handelsinteresse» er involvert. Tredjepart skal tas med i konsultasjonene på visse betingelser.

Artikkel 5 slår fast at velvillig mellomkomst, forlik og meglings kan anvendes når partene er enige om det og at forhandlingene skal være fortrolige og ikke berøre partenes rettigheter ved en eventuell videre behandling av saken. Det gjøres klart at enhver part i en tvist kan be om at meglingsprosedyrene innledes og avsluttes når som helst. En part kan be om opprettelse av et panel når prosedyrene er avsluttet.

Artikkel 6 omhandler DSBs tidsfrist for opprettelse av panel etter at klagende part har bedt om det, og setter krav til opplysninger om konsultasjoner har vært holdt. Søkeren kan komme med skriftlig forslag til annet mandat for panelet enn standardmandatet.

Artikkel 7 angir standardmandatet og sier at panelet skal ta stilling til relevante bestemmelser i de avtalene partene påberoper seg. Videre sies bl.a. at DSB ved opprettelse av panel kan gi panelets formann fullmakt til å sette opp et alternativt mandat i samråd med partene i tvisten.

Artikkel 8 har regler for panelets sammensetning og omhandler ulike kategorier «velkvalifiserte personer» som kan sitte i et panel og fastsetter bl.a. at de skal velges med tanke på å sikre uavhengighet. Det gjøres klart at borgere hos medlemmer som er involvert i tvisten, normalt ikke skal tjenestegjøre i et pa-

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

nel. Sekretariatet skal føre en veiledende liste etter visse kriterier over personer i eller utenfor statlig tjeneste som fyller kvalifikasjonskravene i paragraf 1. Et panel skal normalt ha 3 medlemmer, unntaksvis 5, og Sekretariatet skal foreslå kandidater til panelet. Generaldirektøren gis i oppgave å bestemme panelets sammensetning dersom det ikke er oppnådd enighet om dette innen et bestemt antall dager. Generaldirektøren skal ta sin beslutning i samråd med DSBs formann og formannen for relevant råd og komité og etter nærmere kriterier.

Artikkel 9 inneholder prosedyrer for tilfeller der det er flere parter som klager og at det kan opprettes bare ett panel også i de tilfeller der flere medlemmer reiser samme sak. Der det opprettes mer enn ett panel for behandling av samme sak, skal panelene i størst mulig grad bestå av de samme panelmedlemmer og synkroniseres i tid.

Artikkel 10 fremhever hensynet til tredjepart i tvistesaker og at de som har underrettet DSB om sin interesse i en sak, skal bli hørt av panelet og kunne legge frem skriftlige innlegg som skal reflekteres i panelrapporten. Tredjeparter skal også motta innleggene fra partene i tvisten i første møte i panelet. En tredjepart som mener at egne interesser helt eller delvis tilsesettes, kan i en sak som er i gang, anvende tvisteløsningsprosedyrene, om mulig slik at tvisten behandles av samme panel.

Artikkel 11 definerer panelets oppgave i en panelsak. Panelet skal bl.a. foreta en objektiv vurdering av de faktiske forhold og se på hvordan de dekkede avtaler berøres. Det legges vekt på konsultasjoner med partene i tvisten.

Artikkel 12 omhandler panelets arbeidsrutiner med tanke på å sikre høy kvalitet på panelrapporter, samt tidsplan for behandling av tvisten og frister for innlevering av skriftlige innlegg fra partene. Det gis prosedyreregler for innlevering av skriftlige innlegg. Bl.a. skal klagende part normalt innlevere sitt innlegg før den innklagede part. Videre skal panelet legge frem sin konklusjon i form av skriftlig rapport til DSB dersom partene i tvisten ikke har kunnet komme frem til en tilfredsstillende løsning. Det settes en tidsfrist for ferdigstilling av panelrapporten som normalt skal være 6 måneder fra panelets sammensetning og mandat er avklart. I hastesaker kan fristen senkes til 3 måneder. Det gis mulighet til å utvide tidsfristen for innlevering av panelrapport til 9 måneder etter skriftlig begrunnelse til DSB. Det gis romligere tidfrister både under konsultasjonsfasen og panelfasen der et utviklingsland er innklagede part i en sak, og det fremgår at panelrapporten i saker der ett eller

flere utviklingsland er part i en sak, skal angi hvordan det er tatt hensyn til bestemmelser i de dekkede avtalene om differensiert og gunstigere behandling for disse. Panelet kan etter anmodning fra den klagende part, utsette sitt arbeid i opptil 12 måneder.

Artikkel 13 gir paneler full frihet til å innhente opplysninger fra hvilken som helst person eller instans, inklusive innenfor et medlems jurisdiksjons område når dets myndigheter er underrettet, samt enhver relevant kilde eller eksperter. I vitenskapelige eller faglige spørsmål skal panelet også kunne be om uttalelse fra en rådgivende ekspertgruppe.

Artikkel 14 setter krav til fortrolighet og anonymitet.

Artikkel 15 omtaler reglene for foreløpig fremleggelse fra panelets side, først av utkast til beskrivende avsnitt og deretter av foreløpig rapport med konklusjoner, med kommentarrett fra partene i første tilfelle og mulighet for å be om ny gjennomgang av bestemte saksaspekter i siste tilfelle. Det fastslås at konklusjonene i endelig panelrapport skal drøfte de argumenter som er fremsatt under den foreløpige gjennomgangen.

Artikkel 16 omhandler muligheten for at en part i saken kan anke. Dersom en part har bestemt seg for å anke skal DSB ikke ta panelrapporten opp til vedtakelse. Det samme gjelder hvis DSB ved konsensus har besluttet å ikke vedta rapporten.

Artikkel 17 sier at et fast ankeorgan skal opprettes av DSB, bestående av sju personer hvorav tre tjenestegjør i hver sak. DSB skal oppnevne medlemmene av Ankeorganet for 4 år med mulighet for én gjenoppnevning. Ankeorganet skal bestå av personer med høy anseelse og dokumentert sakkyndighet i rettsspørsmål og internasjonal handel, uten tilknytning til noen regjering. Bare partene i en tvist kan anke, ikke tredjeparter som bare kan inngi skriftlige innlegg og bli hørt. Ankeorganet har i alminnelighet 60 dager på seg til å avgi sin rapport og aldri mer enn 90 dager. Det slås fast at det bare kan ankes over rettsspørsmål i panelets rapport samt panelets juridiske fortolkninger. En rapport fra Ankeorganet skal vedtas av DSB innen 30 dager etter distribusjon til medlemmene og godkjennes uten forbehold fra partenes side, som likevel kan uttale seg.

Artikkel 18 fastslår at panel eller Ankeorgan ikke skal ha kontakt med én av partene alene i en tvist om spørsmål som er til behandling, og gir bestemmelser om fortrolighet og bl.a. at en part har rett til å offentliggjøre egne standpunkter i en tvist.

Artikkel 19 sier at et panel eller Ankeorgan skal anbefale at det berørte medlem bringer et

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

tiltak som strider mot en dekket avtale, i samsvar med avtalens bestemmelser og dessuten foreslå hvordan dette skal skje, uten å utvide eller innskrenke rettigheter eller forpliktelser i de dekkede avtaler.

Artikkel 20 slår fast at fra et panel er opprettet, skal det normalt ikke gå mer enn 9 måneder før en rapport tas opp til avgjørelse av DSB, eller ikke mer enn 12 måneder når rapporten ankes.

Artikkel 21 omhandler overvåkning av gjennomføringen av anbefalinger og kjennelser og legger vekt på at DSBs anbefalinger og kjennelser blir gjennomført raskt og at særlig interesse skal rettes mot saker der interessene til utviklingsland berøres. Det medlem som er berørt av en panel- eller ankerapport, skal rapportere til DSB om sine planer om gjennomføring av rapportens anbefalinger og kjennelser. Det angis fremgangsmåter for fastsettelse av en frist for slik gjennomføring, inklusive voldgift der det ikke oppnås enighet. Lengste frist skal normalt være 15 måneder. Uenighet om faktisk gjennomføring av anbefalinger og kjennelser skal avgjøres ved anvendelse av tvisteløsningsprosedyrene og om mulig av det opprinnelige panel. Panelet har en nærmere angitt frist til å avgi rapport.

DSB skal overvåke gjennomføringen av vedtatte anbefalinger og kjennelser samt påse at dette spørsmålet settes på dagsorden for et møte i DSB 6 måneder etter at gjennomføringsfrist er satt. DSB kan vurdere andre hensiktsmessige tiltak der et utviklingsland er saksøker. Bl.a. innvirkning på medlemslandets økonomi kan tas hensyn til.

Artikkel 22 gjør det klart at kompensasjon og opphevelse av innrømmelser er midlertidige tiltak som kan anvendes dersom et tiltak som er funnet å være i strid med en dekket avtale, ikke bringes i overensstemmelse med denne, noe som er å foretrekke. Kompensasjon er frivillig. Det gis retningslinjer for forhandlinger om kompensasjon. Dersom det ikke oppnås enighet om kompensasjon innen en nærmere fastsatt tidsfrist, kan de parter som har søkt tvisteløsning be DSB om tillatelse til å oppheve innrømmelser eller andre forpliktelser overfor den innklagede part. Videre inneholder artikkelen en lang rekke prinsipper og prosedyrer for mottiltak og kryssende mottiltak. Disse prinsippene og prosedyrene innebærer at klagende part/parter har mulighet for å oppheve innrømmelser eller andre forpliktelser i primært samme sektor som avtalebruddet gjelder, dernest i en annen sektor under samme avtale og endelig under en annen dekket avtale (i de siste to tilfellene kryssende mottiltak). Det gis nærmere definisjon av «sektor» og «avtale». Det skal være en motsvarighet mellom

mottiltak og graden av tilsidesettelse av fordelene. Mottiltak kan ikke tillates av DSB dersom dette er forbudt under en dekket avtale. Muligheten finnes for å løse uenighet om graden av mottiltak eller brudd på forutsetningene om mottiltak ved voldgift. Slik voldgift skal være avsluttet innen en nærmere angitt frist. Voldgiftsmannen skal undersøke om graden av mottiltak er forholdsmessig eller om forutsetningene i artikkelen er brutt. DSB skal handle i samsvar med voldgiftsmannens avgjørelse. Det understrekes at mottiltak skal være midlertidig til en endelig løsning i samsvar med denne artikkel er funnet og at DSB skal overvåke gjennomføringen av vedtatte anbefalinger og kjennelser.

Artikkel 23 går inn på styrkingen av det multilaterale system, og understreker betydningen av å følge reglene og prosedyrene i denne Avtale når en part søker erstatning for manglende oppfyllelse av forpliktelser eller hel eller delvis tilsidesettelse av fordeler samt at en part ikke skal fastslå slikt avtalebrudd unilateralt, men søke tvisteløsning og følge prosedyrene i artiklene 21 og 22.

Artikkel 24 inneholder særskilte prosedyrer for minst utviklede land, hvor det fremholdes at det på alle trinn under påvisning av årsak til tvist og under de ulike stadier av tvisteløsning, skal tas særlige hensyn til de minst utviklede medlemsland. Når konsultasjoner som involverer et minst utviklet medlemsland ikke fører frem, skal Generaldirektøren og DSBs formann på anmodning fra vedkommende land tilby velvillig mellomkomst, forlik eller meglings.

Artikkel 25 gjør det klart at voldgift også kan være en egnet måte å løse tvister på når partene er enige om dette. Andre medlemmer skal gis melding, men kan bare bli part i voldgiftssaken med samtykke fra de opprinnelige parter. Det gis utfyllende regler bl.a. om forholdet til denne Avtalens bestemmelser.

Artikkel 26 gjelder en spesiell type klage der en part mener at dens rettigheter under en avtale direkte eller indirekte, helt eller delvis, er satt tilside som følge av et tiltak fra en annen part, men som ikke nødvendigvis er i strid med den aktuelle avtale. Det angis vilkår for anvendelse av denne avtalens prosedyrer når klage på slik «ikke-brudd» fremmes. («non-violation»klager)

Videre finnes en spesialregel for klager på grunnlag av andre forhold enn de som er omtalt under bokstav (a) eller (b) av Art. XXIII, 1 i GATT 1994. I slike saker skal prosedyrene i denne Avtalen bare gjelde delvis, og forøvrig gjelder det «gamle» tvisteløsningssystemet, dvs. uten automatikken i beslutning om eventuelle mottiltak.

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

Artikkel 27 beskriver Sekretariatets oppgaver overfor panelet, samt at utviklingsland kan få kvalifisert juridisk ekspertise stillet til disposisjon.

Vedlegg 1 lister de avtaler som denne avtalen dekker, d.v.s. WTO-avtalen, de multilaterale handelsavtalene (h.h.v. varer, tjenester og immaterielle rettigheter) og denne Avtalen samt de plurilaterale avtalene, bl.a. om offentlige innkjøp.

Vedlegg 2 inneholder en lang rekke «ytterligere regler og prosedyrer» (for tvisteløsning) inntatt i de dekkede avtalene.

Vedlegg 3 inneholder arbeidsrutiner i 12 punkter for panelene.

Vedlegg 4 inneholder regler og prosedyrer for rådgivende ekspertgrupper, ref. Art. 13.

5.1.4 Avtalen om handelspolitiske gjennomgang (TPRM)

TPRM-avtalen er en kort avtale som utgjør hovedvedlegg 3 til WTO-avtalen og inneholder følgende hovedelementer:

Målet for landgjennomgangene er å styrke det multilaterale handelssystem gjennom jevnlig vurdering og evaluering av alle sider ved medlemslandenes handelspolitikk og handelspraksis. Prinsippet om åpenhet, dvs innsynsmulighet og forståelse, i landenes nasjonale handelspolitiske system understrekes.

Det skal opprettes et Organ for gjennomgang av handelspolitikken (Trade Policy Review Body), (TPRB), hvis oppgave det er å foreta gjennomgangene. Som det fremgår av WTO-avtalen tilfaller denne oppgaven Hovedrådet. Gjennomgangsprosedyrene baseres på jevnlig gjennomgang. De medlemsland som har den største delen av verdenshandelen skal underkastes hyppigere eksaminasjon enn de land som har en lav andel. (Norge er i mellomgruppen og skal gjennomgås hvert fjerde år).

Gjennomgangene baseres på rapporter både fra medlemslandet som undersøkes og fra Sekretariatet. Det understrekes at drøftinger i TPRB skal konsenterer seg om medlemslandets handelspolitikk og handelspraksis. Det betyr at andre økonomisk/politiske spørsmål skal holdes utenfor gjennomgangsmekanismens virkeområde.

Avtalen inneholder bestemmelser som beskriver form og innhold i gjennomgangsrapportene. Disse bestemmelsene ble utformet allerede under Midtveisgjennomgangen i 1988.

Videre gir de land som underkastes betalingsbalansekonsultasjoner anledning til å utsette landgjennomgangen for å unngå en for stor administrativ byrde for landet.

TPRB pålegges å foreta en evaluering av landgjennomgangmekanismen senest fem år

etter at WTO-avtalen er trådt i kraft, og TPRB skal oppsummere hvilke faktorer som har innvirkning på det multilaterale handelssystem.

5.2 VARER

5.2.1 GATT 1994

GATT 1994 inngår som en del av Sluttakten fra Uruguay-runden. Denne avtalen om handel med varer inneholder bestemmelser fra GATT 1947. GATT 1947 er juridisk adskilt fra Sluttakten og inngår ikke i denne. Det er ikke foretatt substansielle endringer i GATT 1994 i forhold til GATT 1947, bortsett fra på et sentralt punkt. For GATT 1947 gjaldt generelt den såkalte Protokoll om midlertidig anvendelse (PPA), som innebar at Del II i Generalavtalen bare gjaldt «midlertidig». (Se boks når det gjelder omfanget av Del II). Dette innebar at de medlemsland som hadde undertegnet Protokollen om midlertidig anvendelse, påtok seg å anvende reglene i Del II i den utstrekning disse ikke var i strid med egen lovgivning som gjaldt ved tiltredelsen.

Ved innføringen av GATT 1994 faller Protokollen om midlertidig anvendelse bort. Imidlertid er det spesifisert at bestemmelsene i Del II fortsatt «ikke skal gjelde tiltak truffet av et medlem i henhold til spesifikk ufravikelig lovgivning, som dette medlem har innført før det ble avtalepart i GATT 1947, som forbyr bruk, salg eller leie av fartøyer som er bygd eller ombygd i utlandet og som går i kommersiell trafikk mellom steder i nasjonale farvann eller innenfor den eksklusive økonomiske sone.» Bestemmelsen refererer seg til Jones Act i USA, som reserverer all skipsfart i USA for amerikansk-bygde skip, og innebærer at denne fortsatt vil være unntatt fra reglene i Del II i GATT 1994. Det er presisert at dette unntaket bare vil gjelde så lenge USA ikke endrer Jones Act i restriktiv retning.

Forøvrig går endringene fra GATT 1947 til GATT 1994 stort sett ut på at terminologien er tilpasset WTO-avtalen. Når det gjelder forhandlingene i Uruguay-runden om fortolkningen av innholdet i visse sentrale GATT- artikler, f.eks. artiklene om anti-dumping og subsidier, vises til egen omtale av disse avtaler senere i dette kapittel.

Når det gjelder de avtaler som er inngått om fortolkningen av enkelte artikler, vises det direkte til oversettelsen. Dette gjelder avtale om fortolkning av Art. II:1(b) Konsesjonslister, Art. XVII Statshandelsforetak, Art. XXIV Tollunioner og frihandelsområder, Art. XXV Fellesopptreden av DE KONTRAHERENDE PARTER, Art. XXVIII Endringer i konsesjons-

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

listene, Art. XXXV Ikke-anvendelse, avtale om bestemmelser om betalingsbalanserestriksjoner, samt avtale om fortolkningen av bestemmelsene om unntak fra forpliktelser.

Etter som GATT 1947 ikke ble re-forhandlet i Uruguay-runden. Teksten til General-

avtalen om tolltariffer og handel (GATT 1947) datert 30. oktober 1947 med senere endringer er identisk med avtalen presentert i St.prp, nr 18 (1965-66) og følger for oversiktens skyld som trykt vedlegg nr. 2.

Boks 5.1: Generalavtalen om tolltariffer og handel (GATT 1947)

Avtalens struktur

Del I

Art. I er den grunnleggende artikkel som garanterer medlemslandene bestevilkårsbehandling.

Art. II omhandler aktuelle tollreduksjoner som er bundet i GATT.

Del II

Art. III forbyr intern beskatning og regulering som diskriminerer mot import.

Art. IV særskilte bestemmelser om kino-film),

Art. V fri adgang til transitt),

Art. VI anti-dumping og utjevningssavgifter), VII (beregning av tollverdien), VIII (gebyrer og formaliteter i forbindelse med eksport og import),

IX (opprinnelsesmerker) og X (offentliggjørelse og håndhevelse av handelsreguleringer) er de «tekniske artikler» som har som formål å hindre eller kontrollere mulige andre hindringer for handelen enn toll.

Art. XI til XIV omhandler kvantitative restriksjoner: XI gir generelt forbud mot kvantitative restriksjoner, XII hvordan de kan benyttes av betalingsbalanseårsaker, XIII krever anvendelse uten diskriminering, bortsett fra unntakene i XIV.

Art. XV omtaler samarbeidet mellom GATT og Det internasjonale pengefond.

Art. XVI omhandler eliminering av eksportsubsidier

Art. XVII krever at statsmonopoler ikke diskriminerer i handelen med utlandet.

Art. XVIII innrømmer utviklingslandene en viss fleksibilitet i anvendelse av toll og kvantitative restriksjoner for å beskytte beholdningen av utenlandsk valuta og for utviklingsformål.

Art. XIX beskriver krisetiltak mot import som skader innenlandske produsenter

Art. XX og XXI spesifiserer generelle unntak samt sikkerhetsunntak.

Art. XXII omhandler konsultasjoner og Art. XXIII tvisteløsning.

Del III

Art. XXIV regulerer frihandelsområders- og tollunioners fritak fra hovedregelen om bestevilkårsbehandling

Art. XXV gir regler for medlemslandenes fellesopptreden. Det er med bakgrunn i denne artikkel et land kan oppnå unntak (waiver)

Art. XXVI til XXXV gir regler for GATTs arbeid. Dette gjelder godkjenning og ikraft-tredelse (XXVI), tilbaketrekning av konseksjoner (XXVII), regler om tollforhandlinger og endringer i bindingslisten (XXVIII), forholdet mellom GATT og Havanna-charteret (XXIX), endringer i Generalavtalen (XXX), tilbaketrekning fra GATT (XXXI), definisjon av KONTRAHERENDE PARTER (medlemsland) (XXXII), tiltredelse til GATT (XXXIII), tillegg (annekser) til Generalavtalen (XXXIV) og ikke-anvendelse av GATT-reglene overfor visse medlemsland.

Del IV

Art. XXXVI, XXXVII og XXXVIII som ble tilføyet i 1965 omhandler utviklingslandenes spesielle forhold. Art. XXXVI setter opp prinsipp og mål.

Art. XXXVII stiller opp de forpliktelser medlemslandene påtar seg og Art. XXXVIII de fellestiltak medlemslandene påtar seg.

Avtalens hovedprinsipper

Ikke-diskriminering

Generalavtalens første grunnleggende prinsipp, bestevilkårsbehandling, er fastlagt i Art. I. Det innebærer at handelen skal foregå uten forskjellsbehandling. Alle medlemslandene er forpliktet til å gi andre medlemsland like gunstig behandling som de gir et hvert annet medlemsland ved pålegg og ad-

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

ministrering av toll og andre avgifter. Ikke noe land kan gi spesielle handelsfordeler til andre eller behandle et land dårligere. Landene står på like fot og skal nyte godt av ethvert tiltak som medfører lavere handelshindringer.

Forbudet mot forskjellsbehandling innebærer også at importerte varer ikke skal behandles dårligere enn nasjonalt produserte varer når det gjelder intern beskatning, merking, kvalitetskontroll osv., Art. III, om nasjonal behandling.

Unntak fra denne bestemmelse er bare tillatt i helt spesielle tilfeller, nemlig for tollunioner og frihandelsområder (Art. XXIV) og for utviklingsland (Del IV)

Beskyttelse med toll. Like konkurransevilkår

GATT forbyr ikke beskyttelse av nasjonal industri, men krever at når slik beskyttelse gis, skal det gjøres i form av toll og ikke andre tiltak som påvirker handelen (Art. XI). Ett av formålene med denne regelen, som er det andre grunnleggende prinsipp, er å vise omfanget av beskyttelse og redusere handelsforvridning.

Det er skapt et stabilt og forutsigbart grunnlag for handelen ved at medlemmene har bundet sine tollsatser (Art. II). Hvert medlemsland har oppført de bundne tollsatser i en konsesjonsliste som utgjør en integrerende del av Generalavtalen. Disse tollsatsene kan bare forhøyes etter forhandlinger med berørte handelspartnere som kan kreve kompensasjon i form av redusert toll for andre varer.

Kvantitative importrestriksjoner (Art. XI, XII, XIII, XIV)

Et generelt forbud mot mengdebegrensninger er en tredje grunnleggende bestemmelse i GATT, som ble opprettet i en tid da slike restriksjoner var svært utbredt og kanskje den største enkeltstående hindring for internasjonal handel (Art. XI). Det åpnes for unntak fra denne bestemmelse forutsatt at visse betingelser er oppfylt.

Industrilandene bruker nå kvantitative importrestriksjoner i mindre grad, men restriksjoner anvendes fremdeles i en viss utstrekning for å begrense importen av bl.a. landbruksvarer, tekovarer og stålvarer.

Den viktigste adgang til unntak fra forbudet mot kvantitative restriksjoner gjelder vanskeligheter med betalingsbalansen. Et land som vil benytte seg av denne adgang, må imidlertid akseptere jevnlig eksamina-

sjon og avvikle restriksjonene så snart som mulig (Art. XII). Utviklingsland har en noe utvidet adgang, og de kan innføre restriksjoner bl.a. for å starte eller utvide nasjonal produksjon (Del IV).

Kvantitative restriksjoner skal helst anvendes uten forskjellsbehandling mellom andre GATT-land (Art. XIII).

Generelle unntak

Under forutsetning av at tiltakene ikke anvendes diskriminerende eller at de innebærer skjulte restriksjoner for den internasjonale handel, er det adgang til å innføre restriksjoner bl.a. for å beskytte den offentlige moral, for å beskytte helse og liv for mennesker, dyr eller planter, for å beskytte nasjonale skatter av kunstnerisk, historisk eller arkeologisk verdi, som angår bevaring av naturressurser som ikke er uuttømmelige (Art. XX). I alt er det under denne artikkel regnet opp 11 kategorier som gir adgang til generelt unntak.

Det er også adgang til å treffe forholdsregler for beskyttelse av bl.a. vesentlig sikkerhetsinteresser i alvorlige internasjonale krisesituasjoner og til opprettholdelse av internasjonal fred og sikkerhet i samsvar med et medlems forpliktelser etter De Forente Nasjoners Pakt (Art. XXI).

Unntak som ikke dekkes av andre unntak-sadganger (waiver)

Det er erkjent i Generalavtalen at en regjering kan komme i en slik situasjon at den ikke har noe annet valg enn å gi en nasjonal industri midlertidig beskyttelse hvis importen som følge av forpliktelser landet har påtatt seg, finner sted i så meget større mengder og under slike forhold at det volder eller truer med å volde alvorlig skade for innenlandske produsenter av tilsvarende eller direkte konkurrerende vare. Landet har da adgang til enten å innføre restriksjoner på importen eller suspendere en tollnedsettelse (Art. XIX).

Når den økonomiske eller handelsmessige situasjon gjør det berettiget, kan et land søke om unntak fra spesielle forpliktelser (waiver) (Art. XXV).

Regionale handelsarrangementer (tollunioner og frihandelsområder)

Generalavtalen anser økonomisk integrering gjennom friere handel som fordelaktig og tillater slike grupperinger som et unntak fra

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

den grunnleggende regel om bestevilkårsbehandling, forutsatt at visse klart definerte kriterier er oppfylt. Disse kriteriene skal sikre at arrangementet letter handelen mellom de deltakende land, uten at det reises nye handelshindringer mot utenforstående land. På denne måten blir regional integrasjon et tillegg til det multilaterale handelssystem og ingen trussel mot det (Art. XXIV).

Regionale handelsgrupperinger kan ta form av tollunioner eller frihandelsområder. I begge tilfeller kreves at toll og andre hindringer for en vesentlig del av handelen mellom de deltakende land fjernes. I et frihandelsområde fører deltakerne sin egen utenrikshandelspolitikk, bl.a. når det gjelder tollpolitikk overfor utenforstående land. I en tollunion opprettes en felles tolltariff overfor utenforstående. I begge tilfeller kreves det at toll og andre reguleringer vedrørende handelen med utenforstående land ikke blir mer restriktiv enn før frihandelsområdet eller tollunionen ble opprettet.

Spesielle betingelser for utviklingsland

Mer enn to tredeler av medlemmene i GATT er utviklingsland, og flere har søkt om medlemskap. Allerede i 1965 ble Generalavtalen

utvidet med et nytt kapittel som oppmuntrer til «samvittighetsfullt og målbevist innsats av medlemslandene, både enkeltvis og i fellesskap» (Del IV). Her erkjennes utviklingslandenes behov for lettere adgang til verdensmarkedet for sine produkter, og industrilandene oppfordres til å avstå fra nye hindringer mot eksporten av råvarer og andre produkter av spesiell interesse for fattigere utviklingsland. Industrilandene erklærte også at de ikke venter gjensidighet for forpliktelser som de har påtatt seg i forhandlinger om nedsettelse av handelshindringer til fordel for utviklingslandene.

Det ble opprettet en egen komite, Komiteen for handel og utvikling, for å overvåke arbeidet med gjennomføring av bestemmelsene i det nye kapittelet.

I tilknytning til Tokyo-runden ble det i GATT i 1979 fattet vedtak om differensiert og gunstigere behandling, gjensidighet og større medvirkning av utviklingslandene

(Enabling clause/preferanseklausulen). Klausulen gir legalt grunnlag for industrilandene til å gi utviklingslandene fordelaktig særbehandling på det tolmessige området av betydning for deres eksport (GSP). Den gir også adgang til spesiell behandling av de minst utviklede land.

5.2.2 Marrakesh-protokollen til GATT 1994 om resultatet av tollforhandlingene i Uruguay-runden

Gjennom protokollen er det fastslått at medlemslandenes bindingslister, eller de tilbud som til slutt ble fremsatt i Uruguay-runden og senere verifisert, slik disse er vedlagt protokollen, skal utgjøre de respektive lands bindingslister fra den dag WTO-avtalen trer i kraft. De tollkonsepsjoner som der er innvilget skal implementeres ved fem årlige og like tollreduksjoner hvorav den første skal iverksettes fra samme dato om ikke annet er uttrykt i landenes bindingslister. Land som senere slutter seg til avtalen må gjennomføre tollavtrappingen som om de hadde vært medlemmer fra dag en WTO-avtalen trådte ikraft. Gjennomføringen av tollreduksjonene skal på anmodning gjennomgås multilateralt.

Den norske bindingslisten er vedlagt proposisjonen som særskilt vedlegg.

5.2.3. Landbruksavtalen

Som det fremgår av andre kapitler i proposisjonen var forhandlingene om landbruksavtale i Uruguay-runden blant de aller vanske-

ligste. Den avtale man endelig ble enig om reflekterer dette, blant annet ved at den tildels er svært komplisert. Det endelige avtaleverket på landbruk består av tre hoveddeler; 1) selve Avtalen om landbruk, som igjen består av to deler; A) bindingslistene og B) avtaleteksten; 2) Avtalen om veterinære og plantesanitære tiltak, og 3) Ministerbeslutningen om de minst utviklede landene og utviklingslandene med netto matvareimport.

5.2.3.1 Avtalen

I innledningen fastslås at formålet med Avtalen er å skape et grunnlag for en reformprosess innen verdenshandelen med jordbruksprodukter i tråd med den langsiktige målsetting om en mer rettferdig og markedsorientert handelsordning for jordbruksvarer. Dette skal blant annet skje gjennom etableringen av styrkede GATT-regler som kan korrigere og forebygge restriksjoner og skjevheter på verdens landbruksmarkeder.

Videre forplikter medlemmene seg til å inngå spesifikke, bindende forpliktelser innen områdene markedsadgang, intern støtte og eksportsubsidiering, samt å inngå en av-

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

tale om veterinære og plantasemitære spørsmål.

Det understrekes at forpliktelsene i forbindelse med reformprogrammet skal fordeles likt mellom alle medlemmene, idet det skal tas hensyn til andre interesser enn handel, herunder matvaresikkerhet og behovet for å verne om miljøet.

Det skal også tas spesielt hensyn til utviklingslandene, særlig de minst utviklede og de med netto matvareimport.

Bindingslistene

Bindingslistene reflekterer de aksepterte tilbud hvert enkelt land har fremlagt om sine konkrete forpliktelser i tilknytning til markedsadgang, intern støtte og eksportsubsidiering. Bindingslisten for Norge fremgår av særskilt vedlegg, mens de for de øvrige land finnes i uttrykt vedlegg.

Når det gjelder markedsadgang er bindingslisten for jordbruksprodukter i og for seg en integrert del av den totale bindingsliste som landene har lagt inn for alle varer om tollsatser, tollreduksjoner og tollkvoter.

Når det gjelder forpliktelsene om intern støtte og eksportsubsidiering er det etablert en egen del IV i bindingslistene som viser hvilke forpliktelser man har påtatt seg i avtaleperioden.

Avtaleteksten

Artikkel 1 definerer en del begreper som brukes i Avtalen.

«Avtalens gjennomføringsperiode» er bestemt til 6 år fra 1995, og hvert enkelt medlem kan selv bestemme om kalenderår, regnskapsår eller omsetningsår skal legges til grunn. Bestemmelsene i Avtalens art.13 om at medlemslandene skal utvise tilbørlig moderasjon i sine eventuelle klager på andres politikk, den såkalte «fredsklausulen», skal gjelde i 9 år fra ikrafttredelse.

(Enkelte andre definisjoner er ellers omtalt nedenfor i relasjon til de bestemmelser uttrykene refererer seg til i Avtalen).

Artikkel 2 angir de produkter som omfattes av Avtalen.

Utgangspunktet er kapittel 1-24 i Tolltariffen, som er den tradisjonelle «jordbruksdelen». Fisk og fiskeprodukter, som utgjør en del av kap.1-24, er imidlertid ikke en del av Landbruksavtalen.

I tillegg kommer enkelte produkter innenfor «industridelen» av Tolltariffen, som visse oljer, huder og skinn, rå silke, bomull, osv. Nøyaktig beskrivelse er gitt i vedlegg 1 til Landbruksavtalen.

Artikkel 3 presiserer at forpliktelsene i tilknytning til intern støtte og til eksportsubsidier utgjør forpliktelser som begrenser bruken av subsidier. Disse forpliktelsene skal heretter utgjøre en integrert del av GATT 1994.

Et medlem kan ikke overskride de nivåer som er angitt i del IV i bindingslistene med mindre *Artikkel 6* kommer til anvendelse for internstøtte og *Artikkel 9* for eksportsubsidier.

Artikkel 4 inneholder kravet om full overgang til tollbeskyttelse og presiserer at forpliktelsene i tilknytning til markedsadgang er de tollbindinger og tollkonsesjoner og andre forpliktelser som fremgår av bindingslistene. Videre slås det fast at medlemmene ikke skal opprettholde, ty til eller gå tilbake til grensevern av den type som det har vært nødvendig å omgjøre til tollvern.

Artikkel 4 åpner for muligheten til utsatt tariffisering for spesielt sensitive produkter og etter nærmere strenge kriterier. Reglene for utsatt tariffisering er gitt i vedlegg 5. Grunnleggende forutsetninger for produkter som ikke behøver å bli tariffisert med en gang er at importen har vært liten (mindre enn 3 prosent av konsumet), at produktet ikke har nydt godt av eksportsubsidier, og at det foreligger effektive tiltak for produksjonsbegrensning for råvaren. Prisen for utsatt tariffisering er imidlertid større forpliktelser til minimum markedsadgang enn det som Avtalen ellers pålegger. I stedet for minimum markedsadgang som starter på 3 og går til 5 prosent av konsumet, skal det for slike produkter gis en minimums markedsadgang tilsvarende 4 prosent, økende til 8 prosent.

Artikkel 5 inneholder bestemmelser om særskilte beskyttelsestiltak for å forhindre at overgangen til et tollbasert vern medfører en utilsiktet importøkning. Det gis anledning til i spesielle tilfelle å legge en tilleggsavgift (toll) på importerte jordbruksprodukter som har vært gjenstand for tariffisering, jfr. *artikkel 4* ovenfor, og i tillegg er merket SSG (særskilte beskyttelsestiltak) i medlemmets bindingsliste. En slik tilleggsavgift kan pålegges dersom det enten skulle skje en brå importøkning for et produkt, eller importverdien for et produkt skulle falle under en viss referansepris. Særskilte beskyttelsestiltak skal anvendes med åpenhet. Det er angitt nærmere regler om fremgangsmåte for notifikasjon. Et medlem som treffer et slikt tiltak skal gi alle interesserte medlemmer mulighet til å holde konsultasjoner angående vilkårene for anvendelsen av tiltaket.

Når det treffes tiltak etter bestemmelsene i *Artikkel 5* forplikter man seg til ikke å anvende bestemmelsene i *Artikkel XIX* i GATT 1994 eller *Artikkel 8* i Avtalen om beskyttelsestiltak.

Boks 5.2: Forutsetninger som nå ligger inne i de enkelte land bindingslister om markedsadgang:

Avtalens forpliktelser i tilknytning til markedsadgang innebærer for det første et krav om å endre alle typer av grensevern til tollbeskyttelse, såkalt tariffisering. Med dette menes at et medlem som for et jordbruksprodukt har hatt en annen type grensevern enn tollvern, som f.eks. mengdemessige importrestriksjoner, variable importavgifter, skjønsmessig eksportlisensiering (jfr. fotnote 1 til Avtalens Artikkel 4), er forpliktet til å erstatte denne type grensevern med tollsats som i hovedsak skal gjenspeile den samme grad av beskyttelse.

Når det er innført et tollbasert vern for alle jordbruksprodukter skal tollsatsene reduseres. Industrimedlemslandene skal over en periode på 6 år redusere tollsatsene med 36 prosent i gjennomsnitt. Utviklingsmedlemslandene skal over en periode på 10 år redusere tollsatsene med 24 prosent i gjennomsnitt. Minimum reduksjonssats for en tollsats er 15 prosent for industrimedlemsland og 10 prosent for utviklingsmedlemsland. De minst utviklede medlemslandene er fritatt fra reduksjonsforpliktelsene.

Forpliktelsene i tilknytning til markedsadgang for jordbruksprodukter innebærer også forpliktelser om *eksisterende markedsadgang* og *minimums markedsadgang*.

Eksisterende markedsadgang er den faktiske import som har skjedd av et produkt gjennomsnittlig i en treårig basisperiode (1986-88). Slik eksisterende markedsadgang forutsettes opprettholdt ved at man "skal tilby minst like gode vilkår som tidligere".

Dette kan blant annet oppnås gjennom etablering av kvoter, hvor tollsatsen er lavere enn den vanlige gjeldende sats.

For de produkter hvor det hittil ikke har vært noen import eller hvor importen har ligget under 5 prosent av innenlandsk konsum i basisperioden (1986-88), etableres en forpliktelse om minimums markedsadgang. Dette oppnås ved at det etableres tollkvoter som i utgangspunktet tilsvarende 3 prosent av innenlandsk konsum, og som deretter skal økes til 5 prosent i løpet av Avtalens gjennomføringsperiode. Tollsatsen innenfor kvoten forutsettes å være lav eller minimal.

Bestemmelsene om særskilte beskyttelsestiltak skal gjelde så lenge reformprosessen for handel med landbruksprodukter varer, jfr. Artikkel 20.

Artikkel 6 inneholder reduksjonsforpliktelsene for intern støtte. Forpliktelsene går ut på at den til enhver tid gjeldende totalstøtte til jordbruksprodusenter (såkalt total AMS) ikke skal overstige de nivåer som er angitt i bindingslistene for intern støtte. (Av bindingslistene fremgår det reduksjonsforpliktelsen generelt er 20 prosent i forhold til basis-perioden 1986-88).

Den totale AMS er definert som summen av de to begrepene «samlet mål for støtte» og «ekvivalent mål for støtte». «Samlet mål for støtte» (AMS) defineres som nivået på den årlige landbruksstøtten, enten det dreier seg om produktspesifikk støtte til produsenter av basisprodukter, eller støtte til landbruksprodusenter generelt. Støtteordninger som er unnatt reduksjonsforpliktelser i henhold til vedlegg 2 til Avtalen (såkalte «grønne» støtteordninger) skal ikke tas med. Vedlegg 3 til Avtalen har nærmere regler om beregning av AMS.

«Ekvivalent mål for støtte» defineres som nivået på den årlige støtte til produsenter av basisjordbruksprodukter som ikke kan beregnes i henhold til AMS-metoden. Vedlegg 4 til Avtalen har nærmere regler om beregning av ekvivalent mål for støtte.

Visse andre typer intern støtte skal heller ikke tas med i beregningen av det aktuelle lands til enhver tid gjeldende AMS og er således ikke underlagt reduksjonsforpliktelsene. Dette gjelder bl.a. investeringssubsidier i utviklingslandene, og intern støtte som ikke overstiger 5 prosent.

Ved beregningen av et medlems årlige AMS, som må holde seg innenfor reduksjonsforpliktelsene, er det også anledning til å unnta verdien av direkte utbetalinger i forbindelse med produksjonsbegrensende ordninger dersom:

- slike utbetalinger er basert på et fast areal og faste avlingsnivåer, eller
- slike utbetalinger foretas for inntil 85% av basisnivået for produksjonen, eller
- utbetalinger for husdyr foretas for et fast antall dyr.

(Under forhandlingene ble disse alternativene ofte omtalt som «blå» kriterier, og fritak

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

Boks 5.3: Støtteformer

Når det gjelder betegnelsen «gul, blå og grønn» støtte om de interne støtteformer er det viktig å være klar over at Avtalen i prinsippet bare har et hovedskille mellom støtte som skal reduseres, dvs. «gul»støtte, og støtte som ikke skal reduseres, dvs. «grønn» støtte. Når det gjelder «grønn» støtte er kriteriene for disse definert i vedlegg 2 til Avtalen, og de er generelt sett meget strenge. Stort sett kan man si at «grønne» støtteordninger er ordninger som ikke har noen, eller i tilfelle helt minimale virkninger på produksjon og handel. De skal for eksempel ikke omfatte overføringer fra forbrukerne eller prisstøtte til produsentene.

All støtte som ikke tilfredsstillers de «grønne» kriteriene er således i prinsippet «gul», og skal underlegges reduksjoner på 20%. Som det fremgår av beskrivelsen er det visse støtteformer i utviklingsland, samt «de minimis» støtte på 5% eller mindre i i-land som kan unntas fra reduksjonsforpliktelse

sene, ved at verdien av dem ikke skal inkluderes i den løpende AMS-beregningen. I tillegg, og av langt større betydning, kommer støtteformer som tilfredsstillers de «blå» kriteriene. Dette dreier seg om direkte utbetalinger under produksjonsbegrensende programmer og som er basert på faste arealer, eller avlinger, eller på et fast antall dyr. I utgangspunktet skal verdien av disse tas med i et medlemsland totale AMS. Men når man deretter år for år skal notisere den til enhver tid gjeldende AMS kan man trekke ifra verdien av «blå» støtte, og således enten helt eller delvis oppfylle reduksjonsforpliktelsen.

Generelt kan man si at dersom et medlemsland skulle være i den situasjon at man har støtteformer som oppfyller de «blå» kriterier, og slik støtte utgjør 20% eller mer av den totale støtten (total AMS), så kan landet i realiteten oppfylle reduksjonsforpliktelsene for intern støtte kun ved å trekke disse fra.

fra reduksjonsforpliktelsene kan gjøres ved at man unntar verdien av slike direkte utbetalinger fra beregningen av den til enhver tid gjeldende totale AMS ved de årlige notifikasjoner til GATT).

Artikkel 7 presiserer hvert medlems plikt til å påse at intern støtte som er unntatt reduksjonsforpliktelsene i henhold til vedlegg 2 til Avtalen (såkalt «grønn» støtte) til enhver tid tilfredsstillers de kriterier som er angitt i vedlegg 2.

Hvis det ikke kan bevises at et internt støttetiltak oppfyller kriteriene i vedlegg 2 skal det aktuelle støttetiltaket medregnes i medlemmets til enhver tid gjeldende AMS.

Artikkel 8 bestemmer at det ikke skal gis eksportsubsidier annet enn i samsvar med Avtalen og med forpliktelsene i vedkommende medlems bindingsliste.

Artikkel 9 spesifiserer innledningsvis at følgende former for eksportsubsidiering faller

Boks 5.4: Forutsetninger som nå ligger inne i de enkelte lands bindingslister om eksportsubsidiering:

Avtalen innebærer en forpliktelse til å redusere de årlige eksportsubsidiebeløpene og den årlige mengde subsidiert eksport. Industrimedlemslandene skal i løpet av 6 år redusere eksportsubsidiebeløpene med 36 prosent og mengden subsidiert eksport skal reduseres med 21 prosent. Forpliktelsene til å redusere mengden subsidiert eksport gjelder ikke for bearbejdede varer.

Utviklingsmedlemslandene skal i løpet av 10 år redusere eksportsubsidiebeløpene med 24 prosent og mengden subsidiert eksport med 14 prosent. De minst utviklede medlemslandene er fritatt fra reduksjonsforpliktelsene.

Basisperiode for beregning av reduksjonsforpliktelsene er 1986-90.

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

inn under reduksjonsforpliktelsene i henhold til Avtalen:

- Statlige direkte subsidier som er betinget av eksportresultatene;
- Statens salg eller avsetning for eksport av beholdninger av ikke-kommersiell karakter til en lavere pris enn den som kreves av innenlandske kjøpere av tilsvarende produkt;
- Utbetalinger ved eksport av et jordbruksprodukt som finansieres gjennom offentlige tiltak, uavhengig om utbetaling skjer over statskassen;
- Subsidier som gis for å redusere kostnadene ved markedsføring for eksport av landbruksprodukter, utover generelt tilgjengelige eksportfremmende eller rådgivende tjenester. Denne type eksportsubsidiering behøver ikke å bli redusert av utviklingsmedlemslandene.
- Interne transport- og fraktomkostninger for eksportforsendelser, foretatt eller beordret av staten på gunstigere vilkår enn forsendelser innenlands. Denne type eksportsubsidiering er imidlertid ikke omfattet av utviklingsmedlemslandenes reduksjonsforpliktelser i henhold til Avtalen.
- Subsidier til jordbruksprodukter som forutsetter at produktene inngår som en bestanddel i eksporterte produkter.

Etter nærmere vilkår er det adgang til å overstige de årlige forpliktelsesnivåene for eksportsubsidier fra og med det andre året i gjennomføringsperioden til og med det femte året dersom den samlede reduksjonen på henholdsvis 36 prosent og 21 prosent (24 prosent og 14 prosent for utviklingsmedlemsland) er oppfylt ved utgangen av gjennomføringsperioden.

Artikkel 10 har bestemmelser som skal forhindre at eksportsubsidie-forpliktelsene blir omgått. Andre former for eksportsubsidiering enn de som er nevnt i *Artikkel 9*, skal ikke anvendes på en måte som medfører eller kan medføre en omgåelse av eksportsubsidie-forpliktelsene i henhold til Avtalen. Ikke-kommersielle transaksjoner skal heller ikke brukes for å omgå slike forpliktelser.

Medlemmer som gir internasjonal matvarehjelp skal påse at slik hjelp ikke direkte eller indirekte er bundet til kommersiell eksport av landbruksprodukter.

Artikkel 11 sier at eksportsubsidien pr. enhet som betales for en bearbeidet jordbruksråvare ikke i noe tilfelle må overstige eksportsubsidien pr. enhet som ville blitt utbetalt ved eksport av selve råvaren.

Artikkel 12 bestemmer at dersom et medlem innfører et nytt eksportforbud eller en eksportrestriksjon på matvarer i henhold til Ar-

tikkel XI i GATT 1994, skal medlemmet ta behørig hensyn til de virkninger dette får for importmedlemmenes matvaresikkerhet.

Artikkel 13 inneholder den såkalte «fredsklausulen» og gir følgende bestemmelser om fritak fra eventuelle klager eller mottiltak:

- Interne støttetiltak som er fullt ut i samsvar med vedlegg 2 til Avtalen (såkalt «grønn» støtte) skal betraktes som subsidier det ikke kan tas mottiltak mot.
- Interne støttetiltak som er i fullt samsvar med bestemmelsene i *Artikkel 6* i Avtalen, herunder støttetiltak som er unntatt fra reduksjonsforpliktelsene fordi de faller inn under de såkalte «blå» kriterier, eller fordi de ikke overstiger de minimis nivåene i nevnte artikkel, skal være fritatt for iegging av utjevningssavgifter med mindre det fastslås at det foreligger skade eller fare for skade i henhold til *Artikkel VI* i GATT 1994 og del V i Subsidieavtalen.

Slike støttetiltak skal også være fritatt fra mottiltak på grunnlag av *Artikkel XVI* i GATT 1994 eller *Artikkel 5* og *6* i Subsidieavtalen, forutsatt at slike tiltak ikke innebærer økt støtte til en bestemt vare utover det som ble bestemt i løpet av omsetningsåret 1992.

Endelig skal de fritas fra mottiltak på basis av eventuelle «non-violation» klager i henhold til *Artikkel II* i GATT, etter betydningen i *Artikkel XXIII*, 1(b) i GATT 1994.

Artikkel 14 fastslår at medlemmene er enige om å iverksette Avtalen om veterinære og plantasemitære tiltak.

Artikkel 15 inneholder bestemmelser om spesiell og differensiert behandling av utviklingslandene og de minst utviklede land som innebærer at u-landene kan foreta reduksjonsforpliktelsene over 10 år, mens de minst utviklede landene ikke behøver å foreta noen reduksjoner.

Artikkel 16 bestemmer at industrimedlemslandene skal ta tilbørlig hensyn til mulige negative virkninger som reformprogrammet kan ha på de minst utviklede land og for utviklingsland med netto matvareimport. Landbrukskomiteen skal overvåke på egnet måte og følge opp denne beslutningen.

Artikkel 17 bestemmer at det skal opprettes en Landbrukskomite under WTO.

Artikkel 18 sier at Landbrukskomiteen skal følge utviklingen av Avtalens gjennomføring. Gjennomgangen skal skje på grunnlag av meldinger fremlagt av medlemmene. Ethvert medlem skal straks notifisere ethvert nytt internt støttetiltak eller endring av et eksisterende tiltak som det kreves fritak for.

Det skal tas hensyn til den virkning en særdeles høy inflasjon har på et medlems evne til

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

å overholde sine forpliktelser i tilknytning til intern støtte.

Medlemmene skal ha adgang til å reise spørsmål vedrørende gjennomføringen av Avtalens forpliktelser, og ethvert medlem kan ta opp et tiltak i Landbrukskomiteen som det mener et annet medlem burde ha meldt fra om.

Artikkel 19 bestemmer at konsultasjoner og tvisteløsning i henhold til Avtalen skal skje etter bestemmelsene i *Artikkel XXII* og *XXIII* i GATT 1994.

Artikkel 20 forplikter medlemmene til å møtes for å innlede forhandlinger for å videreføre reformprosessen ett år før Avtalens gjennomføringsperiode utløper. Dette skal skje under erkjennelsen av at de reduksjoner i støtte og vern som skal føre til en grunnleggende reform, er en kontinuerlig prosess. Det skal tas hensyn til de erfaringer som er høstet i forbindelse med gjennomføringen av reduksjonsforpliktelsene og virkningene på verdenshandelen med landbruksprodukter. Videre skal det tas hensyn til såkalte ikke-handelsmessige spørsmål, og målsetningen om å innføre et rettferdig og markedsorientert handelssystem for jordbruksprodukter. Endelig skal man ta hensyn til spesiell og differensiert behandling av utviklingsland.

Artikkel 21 fastsetter at bestemmelsene i GATT 1994 og de andre multilaterale handelsavtaler i vedlegg 1 A til Avtalen om opprettelse av WTO skal gjelde med forbehold for bestemmelsene i landbruksavtalen

Det bestemmes også at Avtalens vedlegg skal utgjøre en integrert del av Avtalen.

Vedleggene til Avtalen

Vedlegg 1 inneholder listen over produktene som omfattes av Avtalen. Generelt sett er det kapittel 1-24 i Tolltariffen, unntatt fisk og fiskeprodukter.

I tillegg kommer enkelte produkter fra kapitlene 29, 33, 35, 38, 41, 43, 50, 51, 52 og 53, hvorav de viktigste er eggehvitestoffer, modifisert stivelse og limstoffer.

Vedlegg 2 har de detaljerte kriterier for intern støtte som er unntatt fra reduksjonsforpliktelsene («grønn» støtte).

Det grunnleggende krav til slike støtteordninger er at de ikke har noen, eller bare minimale, handelsvridende virkninger eller virkninger på produksjonen. De kan således ikke omfatte overføringer fra forbrukerne eller prisstøtte til produsentene.

Videre er det et krav at støtten gis gjennom en offentlig ordning, finansiert med offentlige midler.

Viktige ordninger som kan falle innenfor denne kategori er: generelle tjenester vedrø-

rende opplæring, forskning, sykdomsbekjempelse, osv. Videre, matvarehjelp-programmer, direkte inntektstøtte til produsentene, inntektsgarantiordninger, støtte til strukturrendringer, og visse former for regionalstøtte og miljøstøtte.

Vedlegg 3 inneholder de nærmere regler for beregning av samlet mål for støtte, AMS.

Vedlegg 4 inneholder de nærmere regler for beregning av ekvivalent mål for støtte.

I *Vedlegg 5* med tillegg finnes de krav som stilles dersom et medlemsland skulle ønske å utsette omgjøringen til tollbasert grensevern for et produkt, dvs. utsette tariffiseringen.

5.2.3.2 Avtalen om veterinære og plantesanitære tiltak (SPS)

I den innledende teksten slås det fast at hvert medlemsland skal ha rett til å iverksette de veterinære og plantesanitære tiltak som landet anser som nødvendige, så fremt dette ikke innebærer en urettmessig diskriminering i forhold til andre land. Videre står hvert medlem fritt til å fastsette sitt sikkerhetsnivå. Det er en målsetting å harmonisere SPS standarder på basis av internasjonale standarder.

Artikkel 1 omhandler Avtalens virkeområde som er alle SPS tiltak som kan påvirke handelen direkte eller indirekte. Det heter videre at Avtalens vedlegg som er omtalt senere fullt ut inngår i Avtalen. Det slås fast at SPS-avtalen ikke påvirker plikter og rettigheter i Avtalen om tekniske handelshindringer (TBT-avtalen) når det gjelder tiltak utover SPS tiltak.

Vedlegg A til Avtalen omfatter definisjoner av de sentrale begreper i Avtalen.

Artikkel 2 omhandler rettigheter og forpliktelser. Hovedprinsippet er at et hvert medlem kan fastsette det sikkerhetsnivå det ønsker, og dermed SPS tiltak som sikrer det valgte nivået. Det kreves imidlertid at man er konsistent, dvs. at det sikkerhetsnivå en velger skal gjelde generelt, og ikke på en urettmessig måte skille mellom innenlandsk produksjon og import.

Artiklene 3 og 4 omhandler harmonisering av SPS standarder. Med sikte på å harmonisere SPS standarder skal partene ta utgangspunkt i internasjonale standarder og anbefalinger der slike finnes. Ytterligere SPS tiltak kan fastsettes dersom det foreligger en vitenskapelig begrunnelse for dette, eller dersom dette er nødvendig for å ivareta det valgte sikkerhetsnivået på en konsistent måte. Partene forplikter seg til å delta aktivt i arbeidet i de relevante internasjonale organisasjoner, bl.a. Codex Alimentarius Commission. Det Internasjonale Epizootie kontor (OIE) og innenfor

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

Den internasjonale Plantevernkonvensjonen (IPPC).

Det erkjennes at et valgt sikkerhetsnivå kan nås gjennom ulike typer tiltak, og partene skal derfor anerkjenne andre SPS-tiltak som likeverdige dersom eksportlandet kan påvise at sikkerhetsnivået ivaretas.

Artiklene 5 og 6 omhandler risikovurdering og fastsetting av beskyttelsesnivå samt hensyn til regionale forhold herunder sykdomsfrie områder. Det fastsettes hvilke forhold som skal vektlegges i risikovurderingen, bl.a. vitenskapelig grunnlag, inspeksjon, testingsmetoder, sykdomsfrie områder, og økologiske og miljømessige forhold. Dersom det vitenskapelige grunnlaget er usikkert eller uferdig, kan partene midlertidig fastsette bestemmelser ut fra de forhold som foreligger. For plante- og dyrehelse skal det videre legges vekt på økonomiske forhold som kostnadene ved et sykdomsutbrudd. Ved fastsetting av beskyttelsesnivået skal en legge vekt på at negative handelseffekter minimaliseres, og tiltakene skal ikke være mer handelshindrende enn det som er nødvendig for å sikre beskyttelsesnivået.

Partene erkjenner betydningen av konseptet med sykdomsfrie områder og områder med lav sykdomsforekomst. Dette konseptet åpner opp for en regionalisering av SPS-tiltak i tråd med bl.a. geografiske og økologiske forhold.

Artiklene 7 og 8 omhandler innsyn, kontroll og inspeksjon. Til disse artiklene hører også vedleggene B og C. Partene plikter å praktisere sine SPS-tiltak på en åpen måte. Dette innebærer nasjonal publisering og notifikasjon til WTO-sekretariatet dersom en anvender andre standarder enn de som er fastsatt av internasjonale organisasjoner. For å sikre innsyn og samarbeid skal partene utpeke ett myndighetsorgan som er ansvarlig for å besvare henvendelser fra andre parter. Notifikasjoner til WTOs sekretariat skal skje på engelsk, fransk eller spansk. Hovedprinsippet for bestemmelsene om kontroll og inspeksjon er at importvarer ikke skal behandles strengere enn det som er kontrollteknisk nødvendig. Kontrollavgiftene kan ikke overstige de faktiske kostnadene ved kontrollen. Det kan således ikke på en urettmessig måte utøves strengere kontroll for importvarer enn innenlandsk produserte produkter.

Kontroll- og inspeksjonssystemene skal omfatte klageadgang.

Artiklene 9 og 10 omhandler faglig bistand og spesiell og differensiert behandling av utviklingsland. Partene stiller seg positivt til å yte faglig bistand til utviklingsland, enten bilateralt eller gjennom de internasjonale organisasjoner. Slik bistand kan være i form av f.eks. teknologi, forskning og infrastruktur.

For utviklingsland åpnes det for tidsavgrensede unntak for forpliktelser under SPS-avtalen.

Artikkel 11 omhandler konsultasjoner og tvisteløsninger. Ved eventuelle panelsaker kan panelet etablere rådgivende tekniske grupper for å bistå panelet. Utover dette gjelder de ordinære tvisteløsningsbestemmelsene i artiklene XXII og XXIII i GATT.

Artiklene 12-14 omfatter forvaltning, gjennomføring og avsluttende bestemmelser. Det skal etableres en komitee for SPS-tiltak som skal være et forum for løpende konsultasjoner og for iverksettelse av Avtalen. Komiteen skal ha nær kontakt med de internasjonale organisasjonene, spesielt med Codex, OIE og IPPC. Komiteen skal etablere en prosedyre for harmonisering av standarder, bl.a. ved å utarbeide en oversikt over de standarder som partene anvender. Man skal søke å unngå duplisering av arbeid som utøves i de internasjonale organisasjoner. I de avsluttende bestemmelsene gis de minst utviklede land en overgangsperiode på 5 år for iverksettelse av Avtalen, og de øvrige utviklingsland en utsettelse på 2 år for deler av Avtalen.

5.2.3.3 *Ministerbeslutning om de minst utviklede land og utviklingsland med netto matvareimport*

En av beslutningene som inngår i Sluttakten tar for seg situasjonen for de minst utviklede land, samt utviklingsland med netto matvareimport, i lys av den reform som Landbruksavtalen innebærer.

Beslutningen slår fast at reformprosessen kan ha negative følger for disse land ved at tilgjengeligheten av billig importert mat kan bli svekket, samt at det kan oppstå kortsiktige problemer i finansieringen av normal kommersiell matvareimport.

Ministrene uttrykker derfor enighet om at det skal etableres mekanismer som sikrer at iverksettelsen av Landbruksavtalen fra Uruguay-runden ikke skal få negative konsekvenser for matvarehjelpen til utviklingsland, særlig de minst utviklede og de med netto matvareimport. Dette skal blant annet sikres gjennom arbeidet i Komiteen for Matvarehjelp under Matvarehjelp-konvensjonen av 1986, gjennom å vedta retningslinjer som sikrer at en økende del av matvarehjelpen gis på gavevilkår, samt å prioritere faglig og finansiell bistand til utviklingsland for å bedre produktivitet og infrastruktur i landbruket. Ministrene er videre enige om at de minst utviklede og utviklingsland med netto matvareimport skal gis spesielt gunstige vilkår når det gjelder eksportkreditter knyttet til matvareeksport. Beslutningen skal jevnlig følges opp av Minister-

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

konferansen under WTO, samt av Landbrukskomiteen.

5.2.4 Avtalen om tekstiler og klær

Nærmere om Avtalens hovedbestemmelser

Formål (Art. 1)

Avtalen inneholder bestemmelser som medlemslandene skal følge i overgangsperioden for å integrere tekstiler og klær inn i GATT.

Definisjon (Art. 1.7 og vedlegget)

Avtalen gjelder de produkter som er angitt i vedlegget til Avtalen.

Notifikasjon av eksisterende restriksjoner (Art. 2.1)

Alle kvantitative restriksjoner under Multifiberavtalens (MFA) artikkel 4 eller 7 og 8 som er i kraft dagen før ikrafttredelsen av Avtalen, skal innen 60 dager notifiseres til Tekstilovervåkningsorganet (TMB). Notifikasjonene skal inneholde opplysninger om kvotenivåer, vekstrater og fleksibilitetsbestemmelser. Notifikasjonene vil bli sirkulert til medlemslandene som innen 60 dager kan kommentere notifikasjonene. Notifikasjonene vil bli vurdert av TMB. Restriksjoner som ikke notifiseres, skal opphøre umiddelbart.

Alle ensidige restriksjoner under Multifiberavtalens artikkel 3 i kraft dagen før ikrafttredelsen av Avtalen, kan opprettholdes for den gjenværende av den opprinnelige varighetstid, dog ikke utover tolv måneder.

Integrasjonsprosessen (Art. 2.6 - 11)

Prosessen skal påbegynnes på ikrafttredelsesdatoen for Avtalen ved at hvert medlem skal integrere inn i GATTs normale regelverk produkter som utgjorde minst 16 prosent av medlemmets totale importvolum i 1990 for de varer som Avtalen omfatter. Produktene som skal integreres, skal omfatte varer fra alle de fire følgende produktgrupper: «tops» og garn, meter-varer, ferdige tekstilprodukter og klær.

Medlemmer som har kvantitative restriksjoner, skal notifisere til GATT-sekretariatet hvilke produkter som skal integreres innen den dato som er fastsatt av Ministermøtet i Marrakesh, dvs. innen 1. oktober 1994. Medlemmer som ikke har restriksjoner, men vil beholde retten til å benytte Avtalens spesielle beskyttelsesklausul, skal foreta en tilsvarende notifikasjon innen 60 dager etter Avtalens ikrafttredelse. Land som ikke har vært med-

lem av Multifiberavtalen siden 1986, må foreta notifikasjonene innen tolv måneder. Notifikasjonene gjøres tilgjengelige for andre land og TMB, som vil vurdere notifikasjonene.

De resterende produkter skal integreres i GATT i tre trinn:

- etter tre år skal integreres produkter som utgjør minst 17 prosent av medlemmets totale importvolum i 1990 for de produkter Avtalen omfatter. Integrasjonen skal omfatte alle fire ovennevnte produktgrupper;
- etter ytterligere fire år skal ytterligere 18 prosent integreres, utregnet og utvalgt som nevnt ovenfor;
- etter ytterligere tre år, skal hele tekstil- og konfeksjonssektoren være integrert i GATT, idet alle restriksjoner under denne Avtalen er eliminert.

Integrasjonsprogrammet ovenfor skal notifiseres til overvåkningsorganet (TMB), senest tolv måneder før iverksettelsen av hvert enkelt trinn. TMB sirkulerer programmet til medlemslandene.

Det er full anledning for et land til å gå fortere fram med integrasjonsprogrammet enn det som er skissert ovenfor, forutsatt at dette notifiseres til Overvåkningsorganet (TMB) minst tre måneder i forveien og trer i kraft fra begynnelsen av et avtaleår.

Liberaliseringsprosessen (Art. 2.12 - 16)

For gjenværende bilaterale kvantitative restriksjoner, skal i hvert av Avtalens tre første år det notifiserte kvotenivå økes med minst den angjeldende etablerte vekstrate, tillagt 16 prosent. Deretter skal slike gjenværende restriksjoner årlig økes minst som følger:

- i hvert av Avtalens fjerde til syvende år med angjeldende vekstrate for kvoten de tre første år, tillagt 25 prosent,
- i hvert av Avtalens åttende til tiende år med angjeldende vekstrate for kvoten i fjerde til syvende år, tillagt 27 prosent.

Ingenting i Avtalen skal forhindre et medlem i å avskaffe en kvote med virkning fra begynnelsen av et avtaleår, under forutsetning av at berørte eksporterende medlemmer og overvåkningsorganet (TMB) er underrettet minst tre måneder før. Notifikasjonsperioden kan reduseres til 30 dager dersom det land kvoten gjelder aksepterer dette. Ved liberaliseringer etter denne bestemmelse, skal det tas hensyn til behandlingen av tilsvarende eksport fra andre medlemmer.

Bestemmelsene om fleksibilitet for kvoter,

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

dvs. overføringer mellom kvoter og tidsperioder, skal være de samme som i de bilaterale MFA-avtalene før ikrafttredelse av denne Avtalen. Ingen begrensninger kan imidlertid opprettholdes for muligheten til å benytte de enkelte fleksibilitetsformene fullt ut.

Administrative avtaler som anses nødvendige for gjennomføringen av liberaliseringsprosessen, kan inngås mellom berørte medlemmer. Slike avtaler skal notifiseres til Overvåkningsorganet.

Liberalisering av ikke-MFA restriksjoner (Art. 3)

Innen 60 dager fra Avtalens ikrafttredelse, skal medlemmer som har andre restriksjoner notifisere slike restriksjoner til TMB. Notifikasjonene skal inneholde berettigelsen under GATT for restriksjonene (dersom slik finnes).

Restriksjoner som ikke er GATT-konforme, skal innen ett år etter Avtalens ikrafttredelse gjøres GATT-konforme, eller utfases etter et program som innen seks måneder presenteres til TMB. Programmet skal sørge for at restriksjonene utfases innenfor en periode som ikke overstiger ti år fra Avtalens ikrafttredelse.

Administrasjon av restriksjonene (Art. 4)

Restriksjoner (under artikkel 2 og 6) skal administreres av det eksporterende medlem. Importerende medlemmer behøver ikke å akseptere forsendelser utover kvotenivåene. Ved endringer i praktiseringen av restriksjonene, skal berørte medlemmer informeres og konsulteres på forhånd.

Omgåelser (Art. 5)

Medlemmene er enige i at omgåelser ved omlasting, omdirigering, falsk deklarasjon vedrørende opprinnelse og forfalskning av offisielle dokumenter, kullkaster gjennomføringen av denne Avtalen om integrering av tekstil- og konfeksjonssektoren i GATTs regelverk. Følgelig skal medlemmer etablere nødvendige legale bestemmelser og/eller administrative prosedyrer for å treffe tiltak mot slike omgåelser.

Likeledes er medlemmene enige om at ukorrekt deklarasjon av fiberinnhold, kvantum, varebeskrivelser eller -klassifisering, også kullkaster formålet med denne Avtalen.

Dersom et medlem antar at denne Avtalen omgås som nevnt foran og at utilstrekkelige mottiltak treffes, kan medlemmet konsultere berørte medlemmer. Slike konsultasjoner skal finne sted omgående. Dersom ingen løsning oppnås, kan saken tas opp med TMB. Medlemmene er enige om å samarbeide fullt ut for å

møte omgåelsesproblemene innenfor lover og bestemmelser.

Beskyttelsesklausulen for overgangsperioden (Art. 6)

Medlemmene erkjenner at det i overgangsperioden kan bli behov for å anvende en spesifikk overgangsbeskyttelsesmekanisme for varer som Avtalen omfatter og som ikke er integrert i GATT. Beskyttelsesklauselet skal anvendes så sparsomt som mulig.

Tiltak kan treffes når det er påvist at et produkt importeres i så sterkt økende mengde at importen skaper eller faktisk truer med å skape alvorlig skade for den innenlandske industrien som produserer tilsvarende og/eller direkte konkurrerende produkter. Den alvorlige skaden eller trusselen om dette må påviselig være forårsaket av økning i totalimporten av produktet og ikke av andre faktorer, så som teknologiske endringer eller endringer i forbrukernes preferanser.

Ved vurdering av alvorlig skade eller faktisk trussel om dette, skal medlemmet vurdere effekten av importen for tilstanden til den berørte industri gjennom endringer i slike relevante økonomiske forhold som produksjon, produktivitet, kapasitetsutnyttelse, lager, markedsandel, eksport, lønninger, sysselsetting, innenlandske priser, fortjeneste og investeringer.

Tiltak skal anvendes på en selektiv basis. Det eller de medlemmer som forårsaker skaden eller trussel om skade, skal bestemmes på basis av en sterk og betydelig økning i faktisk eller nær forestående import fra det (de) angjeldende medlem(mer). Importnivået skal sammenlignes med importen fra andre kilder, markedsandel, sammenlignbare importpriser og innenlandske priser.

Ved anvendelsen av overgangsbeskyttelsesklauselet, skal særlige hensyn tas til eksporterende medlemmer som følger:

- minst utviklede medlemsland skal gis behandling betydelig bedre enn den som gis andre medlemmer, fortrinnsvis på alle områder, men iallfall i totale vilkår;
- medlemmer hvis totale eksport av tekstiler og klær er liten og som står for kun en liten andel av totalimporten til det importerende medlem av det angjeldende produkt, skal gis en positiv behandling ved fastsettelse av kvotenivå, vekstrate og fleksibilitetsrater;
- for ullprodukter fra visse nærmere definerede ullproduserende medlemmer som er utviklingsland, skal spesielle hensyn tas ved fastsettelse av kvotenivå, vekstrater og fleksibilitetsbetingelser;

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

- gunstigere behandling skal gis til reimport av varer som medlemmet har eksportert til et annet medlem for bearbeiding, når reimporten kommer fra et medlem hvor denne type handel representerer en betydningsfull andel av medlemmets totale eksport av tekstiler og klær.

Før et medlem går til beskyttelsestiltak, skal berørte medlemmer konsulteres. Konsultasjonsanmodningen skal følges av relevant, oppdatert materiale. Ønsket begrensingsnivå skal også indikeres. Overvåkningsorganets formann skal samtidig tilstiles tilsvarende informasjon. Konsultasjonene skal holdes uten forsinkelser og normalt avsluttes innen 60 dager. Dersom konsultasjonene fører til felles forståelse om behov for eksportbegrensning, skal kvotenivået ikke være lavere enn eksporten eller importen fra angjeldende medlem i tolv måneders perioden, som sluttet to måneder før konsultasjonsanmodningen ble fremmet. Restriksjonen skal notifiseres til Overvåkningsorganet innen 60 dager, som skal avgjøre om begrensningen er berettiget.

Dersom konsultasjonene ikke fører til enighet innen 60 dager, kan det importerende medlemmet innen 30 dager innføre begrensninger, basert på importdata eller eksportdata. Samtidig skal Overvåkningsorganet underrettes. Også før utløpet av 60 dagers perioden kan saken etter anmodning fra et berørt medlem, tas opp med Overvåkningsorganet. I begge tilfeller skal Overvåkningsorganet vurdere saken og avgi sin anbefaling til berørte medlemmer innen 30 dager.

I høyst uvanlige og kritiske situasjoner, hvor forsinkelser vil medføre ubotelig skade, kan midlertidige tiltak treffes, under forutsetning av at konsultasjonsanmodning og notifikasjon til Overvåkningsorganet finner sted innen fem arbeidsdager. Dersom konsultasjonene ikke medfører enighet, skal Overvåkningsorganet underrettes innen 60 dager. Organet skal omgående vurdere saken og avgi sin anbefaling innen 30 dager. Dersom konsultasjonene medfører en omforent løsning, skal overvåkningsorganet underrettes innen 90 dager.

Restriksjoner truffet under beskyttelsesklausulen kan innføres for inntil tre år, uten forlengelse, eller inntil angjeldende produkt er integrert i GATT. Dersom kvoten gjelder for mer enn ett år, skal den årlig økes med minst seks prosent, med mindre noe annet er rettfærdiggjort overfor Overvåkningsorganet. I tillegg tillates en viss fleksibilitet ved at inntil ti prosent av en ubenyttet kvote kan overføres til neste års kvote («overføring»), og/eller inntil fem prosent av neste års kvote kan benyttes på forskudd («lån»). Samlet kan en kvote samme

år økes med opptil ti prosent ved bruk av «overføring» og «lån».

Dersom flere produkter settes under begrensning ved bruk av beskyttelsesklausulen, kan hver av disse overskrides med syv prosent ombytting dersom motsvarende reduksjon gjøres i en eller flere andre kvoter. For dette formål benyttes omforente omregningsfaktorer.

Dersom beskyttelsesklausulen anvendes for et produkt som var kvoteregulert under Multifiberavtalens bestemmelser i tolv månedersperioden før ikrafttredelsen av denne Avtalen, eller under denne Avtalens bestemmelser, og kvoten gjeninnføres innen ett år, skal kvotenivået fastsettes til det høyeste av tidligere kvotenivået og importen i tolv av de siste fjorten månedene.

Bestemmelser vedrørende andre forpliktelser som følge av Uruguay-runden (Art. 7)

En forpliktelse inkludert i Avtalen reflekterer at alle medlemmer skal:

- oppnå forbedret markedsadgang for tekstiler og klær gjennom tollreduksjoner og bindinger, reduksjon av opphevelse av ikke-tariffære handelshindringer, og lettelse i toll, administrative- og lisensformaliteter;
- føre en politikk med rettfærdige og likeverdige handelsvilkår for tekstiler og klær vedrørende dumping- og anti-dumpingregler og prosedyrer, subsidier og utjevningssavgifter, og beskyttelse av immateriell eiendomsrett;
- unngå diskriminering av tekstil- og konfeksjonssektoren når generelle handelspolitiske tiltak treffes. Slike tiltak skal notifiseres til Overvåkningsorganet.

Hvis et medlem antar at et annet medlem ikke oppfyller sine forpliktelser, kan dette tas opp i den relevante GATT-komite, og Overvåkningsorganet informeres.

Overvåkningsorganets rolle (Art. 8)

Overvåkningsorganets (TMB) rolle er:

- overvåke gjennomføringen av Avtalen;
- undersøke alle tiltak truffet under Avtalen og tiltakenes samsvar med Avtalen; og
- treffe de tiltak som kreves etter Avtalen.

Organet består av en formann og ti medlemmer. Sammensetningen skal være balansert og representativ for medlemslandene. Organets medlemmer oppnevnes av de land som Rådet har utpekt til dette. Medlemmene skal veksle mellom land over tid. Medlemmene skal utføre sine oppgaver på personlig basis, og ikke som landrepresentant.

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

Overvåkningsorganet utarbeider selv sine arbeidsprosedyrer, men det er forutsatt at konsensus innen organet ikke krever tilslutning av medlemmer oppnevnt av land direkte involvert i en uløst sak som organet behandler.

Endelig integreringsdato (Art. 9)

Etter 10 år skal denne Avtalen og restriksjoner under denne Avtalen avsluttes, og følgelig skal tekstil- og konfeksjonssektoren være fullt ut integrert i GATTs normale regelverk. Avtalen skal ikke forlenges.

Avtalens vareomfang (Vedlegget)

Vedlegget gir en detaljert oppstilling etter det harmoniserte varebeskrivelsessystem (HS) på seksstiftet nivå, over de produkter Avtalen gjelder for. Dette gjelder alt som normalt forstås med tekstil- og konfeksjonsvarer (HS kapittel 50 - 63), med unntak av råvarer (råsilke, ull, dyrehår, bomull, lin, hamp, jute, sisal, m.fl.) og kardedet eller kjemmet bomull. I tillegg omfattes spesielle varer under andre kapitler i HS med tekstilinnhold (som gasbind, vesker hovedsaklig av tekstiler, filthatter, hodeplagg av tekstiler, paraplyer, garn og metervarer av glassfiber, sikkerhetsbelter for biler, fallskjerm, tekstilbelter, puter og dyner av tekstilmaterialer, dukkeklær).

Det er spesifisert i vedlegget at beskyttelsestiltak under Avtalen ikke skal treffes mot nærmere spesifiserte håndarbeidsprodukter fra hjemmeindustrien i utviklingsland, eller tradisjonelle folklore-håndarbeidsprodukter. Beskyttelsestiltak skal heller ikke innføres mot produkter av ren silke.

5.2.5 Avtalen om tekniske handelshindre (TBT-avtalen)

Hovedformålet med Avtalen er å sikre at tekniske forskrifter og standarder så vel som prosedyrer for samsvarsvurdering ikke skaper unødige hindringer for handelen. De deltaken- de land har imidlertid rett til å innføre og opprettholde tiltak for å beskytte menneskers, dyrs og planters liv og helse og miljøet. I Avtalen oppfordres landene til å bruke internasjonale standarder når det er mulig, men det kreves ikke at de skal endre sine beskyttelsesnivåer som følge av standardisering.

Generelle bestemmelser (Art. 1)

Visse ord og uttrykk er definert i vedlegg 1, men ellers er terminologien for standardisering og prosedyrer for samsvarsvurdering i det

vesentlige i overensstemmelse med definisjoner vedtatt innenfor FN-systemet og av internasjonale standardiseringsorganisasjoner.

Avtalen gjelder for hele produktspekteret, så vel industri- som landbruksprodukter, samt for prosesser og produksjonsmetoder tilknyttet selve produktet. Men Avtalen gjelder ikke for veterinære og plantesanitære tiltak slik de er definert i vedlegg A til Avtalen om veterinære og plantesanitære tiltak.

Sentrale myndigheters utarbeidelse, fastsettelse og anvendelse av tekniske forskrifter (Art. 2)

Importerte produkter skal gis en behandling som ikke er mindre gunstig enn den som gis tilsvarende produkter av hjemlig opprinnelse og tilsvarende produkter fra andre land. Medlemmene skal sikre at tekniske forskrifter ikke skaper unødige hindringer for internasjonal handel og de skal ikke være mere restriktive enn nødvendig for å oppfylle legitime hensyn, som f.eks. nasjonal sikkerhet, hindre villedende praksis, beskyttelse av liv og helse for mennesker, dyr og planter og miljøet. Hvis det foreligger internasjonale standarder på området, skal de brukes som basis for forskrifter så langt dette er mulig. Avvik fra internasjonale standarder aksepteres når geografiske, klimatiske eller fundamentale problemer gjør det nødvendig, men andre land kan anmode om begrunnelse for avvik.

Medlemmene skal så langt som mulig delta i det internasjonale samarbeid om standardisering for produkter som de har eller vil utstede forskrifter for, og de skal innta en positiv holdning til andre medlemmers forskrifter selv om disse avviker fra deres egne.

Når et medlem vil gi forskrift for et område hvor det ikke foreligger noen internasjonal standard, eller hvis det tekniske innhold i en forskrift ikke er i samsvar med det tekniske innhold i en relevant internasjonal standard og forskriftene kan få vesentlig virkning på andre medlemmers handel, skal medlemmet:

- publisere melding om forslaget i en egnet publikasjon,
- underrette andre medlemmer gjennom melding til WTO med en kort redegjørelse for forslaget. Dette må gjøres i en så tidlig fase av arbeidet med forskriften at endringer kan foretas og eventuelle kommentarer tas i betraktning,
- på anmodning sende forslaget til andre medlemmer, og alltid hvis mulig identifisere avvik fra internasjonale standarder, og
- gi rimelig tid for andre medlemmer til å gi skriftlige kommentarer og overveie disse.

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

Denne prosedyren kan forkortes når det er nødvendig med omgående tiltak av hensyn til nasjonal sikkerhet, helse, miljø o.l.

Lokale myndigheters og ikke-statlige organers utarbeidelse, fastsettelse og anvendelse av tekniske standarder (Art. 3)

Medlemmene skal sikre at lokale myndigheter og ikke-statlige organer følger den angitte prosedyre med unntak av plikten til å sende melding til WTO. Når det gjelder etater og organer direkte under sentrale myndigheter, må de følge hele prosedyren uten unntak.

Utvikling, fastsettelse og anvendelse av standarder (Art 4)

Det er satt opp retningslinjer for utvikling av standarder i vedlegg 3, «Anvisning for utvikling, fastsettelse og anvendelse av standarder». Medlemmene skal sikre at offentlige standardiseringsorganisasjoner følger disse retningslinjene, og treffer slike rimelige tiltak som de måtte ha til rådighet for å sikre at lokale myndigheter og ikke-offentlige, frittstående organisasjoner følger dem. Dette gjelder også for regionale standardiseringsorganisasjoner som de nasjonale organisasjoner er medlem av.

Medlemmene er forpliktet til å sørge for at alle nasjonale standardiseringsorganisasjoner følger retningslinjene, uansett om disse har akseptert retningslinjene.

Når det gjelder vedlegg 3 inneholder dette retningslinjer for fremskaffelse av mer informasjon, særlig om de nasjonale standardiseringsorganisasjonenes virksomhet, og gjøre denne virksomheten mer åpen og oversiktlig. Dette skal oppnås ved at organisasjonene skal utarbeide et arbeidsprogram med opplysninger om standarder som planlegges, er under arbeid og er klare for fastsettelse. Melding om at programmet foreligger, skal kunngjøres i en egnet publikasjon og gjennom ISO/IEC Information Centre i Geneve. Organisasjonene skal ta kommentarer fra andre organisasjoner til de foreslåtte standarder i betraktning, på anmodning besvare kommentarene og klargjøre nødvendigheten av eventuelle avvik fra relevante internasjonale standarder.

Alle organisasjonene i medlemslandene kan tiltre Anvisningen i vedlegg 3, også regionale organisasjoner som de er tilknyttet. Tiltredelse til og fratredelse fra Anvisningen skal rapporteres til ISO/IEC Information Centre. I medlemsland hvor det er flere nasjonale organisasjoner, skal disse samordne sin kontakt med senteret, og deltakelse i internasjonale standardiseringsorganisasjoner skal alltid når det er mulig skje gjennom en nasjonal organisa-

sjon. Organisasjonene skal delta i det internasjonale samarbeid om standardisering i størst mulig utstrekning, unngå dobbeltarbeid og bruke internasjonale standarder.

Prosedyrer for sentrale myndigheters samsvarsvurdering (Art. 5).

Det er fastsatt visse prinsipper for slike prosedyrer. Bl.a. skal importerte produkter gis nasjonal behandling, og diskriminering er forbudt. Kravene til testing av produkter skal ikke være strengere enn nødvendig for å gi importlandets myndigheter adekvat grunnlag for å vurdere produktenes samsvar med forskrifter og standarder.

Det er fastsatt detaljerte regler for saksbehandlingen. Vurderingen skal utføres så raskt som mulig og forventet tid skal oppgis til søkeren. Krav om informasjon skal begrenses til det som er nødvendig for å vurdere samsvar og fastsette gebyr. Prøvestedet skal ikke være plassert slik at det skaper unødig bry for søkerne. Det skal etableres prosedyrer for klageadgang og for omgjøring av vedtak ved berettigete klager.

Medlemmene skal benytte internasjonale standarder eller rekommendasjoner som basis for samsvarsvurdering, men kan fravike disse når det er nødvendig av hensyn til nasjonal sikkerhet, helse, miljø og klimatiske forhold o.l. Når et medlem vil innføre en ny samsvarsprosedyre og det ikke finnes noen relevant internasjonal veiledning eller anbefaling eller det tekniske innhold i prosedyren avviker fra slike veiledninger eller anbefalinger, og prosedyren kan ha betydelig virkning på andre medlemmers handel, skal prosedyren notifiseres som forslag på samme måte som forslag til tekniske forskrifter. Det er også her adgang til å forkorte meldingsprosedyren av hensyn til sikkerhet, helse, miljø o.l.

Sentrale myndigheters anerkjennelse av samsvarsvurdering (Art. 6)

Medlemmene skal så langt som mulig sikre at resultatet av samsvarsvurderinger foretatt i andre medlemsland aksepteres. Hvis prosedyrene er forskjellige, er det en forutsetning at eksportlandets myndighet er overbevist om at eksportlandets prosedyrer sikrer samsvar med tekniske forskrifter og standarder like godt som egne prosedyrer. Det erkjennes at forutgående konsultasjoner kan være nødvendige for å komme frem til en gjensidig tilfredsstillende forståelse særlig vedrørende den tekniske kompetanse til vurderingsorganet i eksportlandet. Videre at godkjenning kan begrenses til vurderinger foretatt av utpekte organer i eksportlandet.

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

Lokale myndigheters og ikke-statlige organers samsvarsvurdering (Art. 7 og 8)

Medlemmene skal treffe slike rimelige tiltak som de måtte ha til rådighet for å sikre at slike organer etterkommer de bestemmelsene som gjelder for statlige organer med unntak av forpliktelsen til å notisere forslag til nye prosedyrer. Organer på nivå rett under sentrale myndigheter er likevel forpliktet til å melde, med mindre prosedyren i det vesentlige samsvarer med prosedyrer som sentral myndighet har notisert tidligere. Andre medlemmer kan anmode om at konsultasjoner om gjennomføringen, herunder notifisering, informasjon m.m. skjer gjennom sentrale myndigheter. Medlemmene er fullt ut ansvarlige for at bestemmelsene overholdes og skal treffe positive tiltak for dette.

Når det gjelder ikke-statlige organer som utfører samsvarsvurdering, skal medlemmene treffe tilgjengelige og rimelige tiltak for å sikre at slike organer følger bestemmelsene med unntak av meldingsforpliktelser. Videre skal ikke medlemmene treffe tiltak som direkte eller indirekte krever eller oppmuntrer slike organer til å opptre på en måte som er uforenlig med bestemmelsene om samsvarsvurdering.

Informasjon om tekniske forskrifter, standarder og prosedyrer for samsvarsvurdering (Art. 10)

Hvert medlem skal ha et opplysningskontor som kan besvare spørsmål fra andre medlemmer vedrørende bl.a. foreslåtte eller vedtatte tekniske forskrifter, standarder, prosedyrer for samsvarsvurdering og deltakelse i regionale, internasjonale standardiseringsorganisasjoner eller andre arrangementer innenfor rammen av denne Avtale.

Notifikasjoner vedrørende foreslåtte forskrifter, standarder og prosedyrer for samsvarsvurdering skal sendes til WTOs sekretariat, som distribuerer dem til medlemmene. Også avtaler vedrørende disse områder inngått mellom medlemmer skal notiseres.

Det kan ikke kreves at de tekster som ligger til grunn for meldingene skal publiseres på andre språk enn medlemmets eget, men medlemmer som er industriland skal på anmodning fra andre medlemmer levere tekstene, eventuelt en oppsummering på et GATT-språk (engelsk, fransk eller spansk).

Teknisk bistand til andre medlemmer og differensiert behandling av utviklingsland (Art. 11 og 12)

Medlemmene skal, hvis et utviklingsland anmoder om det, yte bistand med gjennomføring av Avtalen bl.a. med etablering av nasjonal

standardiseringsorganisasjon, medlemskap i relevante internasjonale organisasjoner, organer og prosedyrer for bedømmelse av overensstemmelse osv.

Avtalen tilsikrer utviklingslandene forskjellige former for særbehandling, bl.a. kan ikke industrilandene vente at utviklingslandenes produkter er i full overensstemmelse med internasjonale standarder og retningslinjer, og de skal innta en positiv holdning til avvik. Det viktigste er kanskje at utviklingsland kan få helt eller delvis tidsbegrenset og spesifisert unntak fra Avtalens forpliktelser.

Komiteen for tekniske handelshindringer (Art. 13)

Det skal nedsettes en Komite for tekniske handelshindringer med representanter fra hvert medlemsland. Komiteen skal møtes minst en gang i året for å gi medlemslandene anledning til konsultasjoner og til å drøfte saker av betydning for Avtalen.

Konsultasjon og tvisteløsning (Art. 14)

Konsultasjoner om og løsning av tvister vedrørende gjennomføring av Avtalen skal finne sted innenfor rammen av Tvisteløsningsorganet og skal mutatis mutandis følge tvisteløsningsreglene i GATT 1994.

Sluttbestemmelser (Art. 15)

Avtalen skal vurderes hvert tredje år, med henblikk på en tilpasning av rettigheter og forpliktelser.

Endringer i Avtalen av 1994 i forhold til Avtalen om tekniske handelshindringer av 1979

I den nye Avtalen er flere bestemmelser presisert og fortolket, enkelte bestemmelser er gjort forpliktende og Avtalens dekningsområde er noe utvidet.

Etter utvidelse av dekningsområdet omfatter Avtalen nå også prosesser og produksjonsmetoder som er relatert til produktets karakteristikk. Hva denne utvidelsen innebærer, kan illustreres av følgende eksempler: Det vil ikke være noen påviselig forskjell mellom tropisk tømmer fra forstlig forsvarlig drift og fra rovhugst. I dette tilfelle vil derfor prosessen dvs. hugsten ikke omfattes av Avtalen. Det forekommer i dag at dyrefor tilsettes syntetiske hormoner for å påvirke dyrenes vekt og vekst. Rester av hormoner vil kunne påvises i kjøttet fra slike dyr, og dermed faller denne prosessen inn under Avtalen.

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

Avtalen gjelder imidlertid ikke for dyre- og plantesanitære tiltak som omfattes av den nye Avtalen om dyre- og plantesanitære tiltak (tiltak for å beskytte menneskers, dyrs og planter liv og helse).

Hovedprinsippet i Avtalen av 1979 er at et land selv bestemmer nivået for beskyttelse av liv og helse for mennesker, dyr og planter og for miljøet. Landene skal i prinsippet basere sine forskrifter på internasjonale standarder og retningslinjer, men hvis et land finner å måtte sette høyere krav, kan andre land anmode om redegjørelse for avviket. I den nye Avtalen er dette prinsippet videreført og utvidet til også å gjelde for lokale myndigheter som utsteder forskrifter.

Mens bestemmelsene om standardisering i den gjeldende Avtalen er uforpliktende, har den nye Avtalen forpliktende bestemmelser og detaljerte retningslinjer for utvikling, fastsettelse og anvendelse av standarder. Medlemmene må sikre at nasjonale standardiseringsorganisasjoner, både offentlige og private, følger retningslinjene. Medlemmene må også sikre at regionale organisasjoner som nasjonale organisasjoner er medlemmer av, følger retningslinjene.

Bestemmelsene om prosedyrer for samsvarsvurdering foretatt av sentrale myndigheter er presisert og gjort mer detaljerte når det gjelder formelle krav, saksbehandling og frister. En søker har således rett til bl.a. å få oppgitt forventet behandlingstid og eventuelle forsinkelser. Prøvemyndigheten skal omgående kontrollere at søknaden er komplett. Det skal være en prosedyre for klage over bedømmelsen og for å få rette opp berettigete klager.

Medlemmene er fullt ansvarlige for at lokale myndigheter følger Avtalens bestemmelser om prosedyrer for samsvarsvurdering med visse mindre unntak. Etter den gjeldende Avtalen skal medlemmene bare bestrebe seg på å få lokale myndigheter til å følge bestemmelsene.

Etter den nye Avtalen er opplysningsplikten utvidet til å besvare spørsmål om medlemskap eller deltakelse i regionale eller internasjonale organisasjoner som utvikler standarder og systemer for samsvarsvurdering, videre opplysninger om medlemmene har bilaterale eller multilaterale arrangementer for standardisering. Norges Standardiseringsforbund fortsetter som opplysningskontor for Norge.

Nytt er også at industrilandsmedlemmer skal levere de dokumentene som dekkes av notifikasjonene, i praksis utkast til forskrifter, eventuelt en oppsummering, på et GATT-språk (engelsk, fransk eller spansk) hvis et medlem anmoder om det. Den gjeldende Avtalen har detaljerte bestemmelser om konsultasjoner og løsning av tvister. Etter den nye

Avtalen skal tvister behandles innenfor rammen av Tvisteløsningsorganet og skal tilsvarende følge tvisteløsningsreglene i GATT 1994.

Andre viktige nye bestemmelser er at lokale myndigheters (Stater, Länder, kantoner og provinser) som utferdiger tekniske forskrifter med betydning for handelen, må følge bestemmelsene om behandling av forskriftsforslag. Videre er Avtalen gjort gjeldende for tekniske forskrifter som fastsetter et produkts tilknyttede prosesser og produksjonsmetoder. Det gis også bindende retningslinjer for utvikling av standarder.

5.2.6 Avtalen om handelsrelaterte investeringstiltak (TRIMs)

Preambelen tar utgangspunkt i ønsket om å unngå virkninger av investeringstiltak som fører til handelsrestriksjoner og handelsvridning. Det er også et ønske om å gjøre det lettere å foreta investeringer på tvers av internasjonale grenser.

Artikkel 1 begrenser virkeområdet til investeringstiltak i forbindelse med handel med varer.

Artikkel 2 understreker at ingen av medlemmene kan anvende noe investeringstiltak som er i strid med ikke-diskrimineringsprinsippet (artikkel III i GATT 1994) eller mot bestemmelsen om kvantitative restriksjoner (artikkel XI i GATT 1994). Som vedlegg til Avtalen er det inntatt en illustrerende liste over handelsrelaterte tiltak som er uforenlige med forpliktelsen til nasjonal behandling.

Artikkel 3 fastslår at alle unntak i GATT 1994 får anvendelse på TRIMs-avtalen så langt det måtte passe.

Artikkel 4 gir utviklingsland rett til midlertidig å avvike fra bestemmelsene i artikkel 2.

Artikkel 5 fastslår at medlemmene innen 90 dager etter WTO-avtalens ikrafttreden skal melde fra til Rådet for handel med varer om alle handelsrelaterte investeringstiltak det enkelte land anvender i strid med Avtalen. Landene gis deretter to år på å avvikle tiltakene. Utviklingslandene gis fem år, og de minst utviklede land syv år. Rådet kan ytterligere forlenge overgangsperioden for utviklingsland som har særlige problemer.

Artikkel 6 omhandler medlemslandenes plikt til å opplyse om de ulike handelsrelaterte investeringstiltak som praktiseres og til en velvillig behandling av anmodninger om slike opplysninger.

Artikkel 7 bestemmer at det skal opprettes en Komite for handelsrelaterte investeringstiltak til å overvåke Avtalens virkemåte og gjennomføring samt gi medlemmer mulighet for konsultasjoner.

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

Artikkel 8 omhandler tvisteløsning under Avtalen med basis i art. XXII og XXIII i GATT 1994 som presisert ved Tvisteløsningsavtalen (DSU).

Artikkel 9 gir Rådet for varer i oppdrag å gjennomgå erfaringene med Avtalen etter at det er gått 5 år. Rådet skal også vurdere om Avtalen bør suppleres med bestemmelser om investeringspolitikk og konkurransepolitikk.

5.2.7 Avtalen om anti-dumping

Artikkel VI i GATT 1994 gir et medlemsland rett til å innføre anti-dumping tiltak mot eksportsalg til en pris som er lavere enn den normale pris for varen, dersom slik dumping-import medfører skade for den innenlandske industri.

I Uruguay-runden ble Avtalen om anti-dumpingtiltak i henhold til artikkel VI i Generalavtalen reforhandlet. Avtalen ble opprinnelig fremforhandlet i 1967 under Kennedy-runden og revidert under GATTs forrige forhandlingsrunde, Tokyo-runden. Bare et begrenset antall av GATTs medlemsland har vært tilsluttet Avtalen. I og med opprettelsen av WTO vil Avtalen gjelde for alle medlemsland.

Prinsipper (Art. 1)

Anti-dumpingtiltak kan bare anvendes under forhold omtalt i art. VI i GATT 1994 og etter at det er foretatt undersøkelser slik denne Avtale foreskriver i tråd med Avtalens prosedyrer og regler.

Påvisning av dumping (Art. 2)

I denne Avtale skal en vare anses å være dumpingvare, dvs. innført på markedet i et annet land til en pris som ligger under varens normalverdi, dersom varens eksportpris ved eksport fra et land til et annet land er lavere enn den sammenlignbare pris i vanlig handel for tilsvarende vare, når denne er bestemt for forbruk i eksportlandet.

Når det ikke finnes omsetning av tilsvarende vare i vanlig handel på det innenlandske marked i eksportlandet som gjør en reell sammenligning mulig (normalt 5% av markedet eller mer), skal dumpingmarginen fastsettes ved sammenligning med en sammenlignbar pris for tilsvarende vare ved eksport til et passende tredjeland, forutsatt at den prisen er representativ, eller med produksjonskostnadene i opprinnelseslandet tillagt et rimelig beløp for administrasjons-, salgs- og generalomkostninger og fortjeneste.

Alle kostnader skal normalt baseres på

regnskapstall fra eksportør eller produsent, forutsatt at disse regnskapstall er overensstemmende med generelt aksepterte regnskapsprinsipper i eksportlandet og rimelig reflekterer kostnader i forbindelse med produksjon og salg av varen.

Administrasjons- og salgskostnader og fortjeneste skal baseres på aktuelle data som knytter seg til produksjon og salg av tilsvarende vare under vanlige handelsforhold fra eksportøren eller produsenten som er gjestand for undersøkelse. Beregninger av dumpingmarginer skal normalt baseres på en sammenligning av en veid normalpris med veide gjennomsnittspriser ved all sammenlignbar eksport. Bare når det foreligger spesielle forhold kan det unntaksvis foretas sammenligninger mellom en veid normalpris og enkeltskipninger. Med « tilsvarende vare » skal forstås en vare som er identisk, dvs. lik på alle måter med det produkt som undersøkes, eller hvis et slikt produkt ikke finnes, et annet produkt som ikke er likt i alle henseende, men har karakteristika nær opp til det produkt som undersøkes.

Påvisning av skade (Art. 3)

Ved vurdering av om importen av en dumpet vare volder skade for den innenlandske produksjon, skal det foretas en objektiv vurdering av såvel størrelsen av importen og virkningen av den på de innenlandske priser på tilsvarende produkt, samt konsekvensene av dette for de innenlandske produsenter.

Med hensyn til volumet av dumpingimporten skal granskningsmyndighetene vurdere om det har vært en betydelig økning i dumpingimporten, enten absolutt eller i forhold til produksjon eller forbruk i landet. Med hensyn til dumpingimportens innvirkning på prisene, skal granskningsmyndighetene vurdere om det har vært en betydelig prisreduksjon ved dumpingimport sammenlignet med prisen på tilsvarende vare i importlandet eller om virkningen av slik import på annen måte har presset prisene i betydelig grad eller i betydelig grad har forhindret prisøkning som ellers ville ha funnet sted. Hverken en eller flere av disse faktorer kan nødvendigvis tillegges avgjørende betydning.

Når importen av et produkt er gjenstand for undersøkelse fra mer enn ett land, kan de undersøkende myndigheter bare legge til grunn virkningen av den samlede import av varen dersom dumpingmarginen er mer enn de minimis som definert i art. 5 nr. 8 og importens størrelse ikke er ubetydelig og den samlede virkning av importen er relevant i lys av konkurranseforholdet mellom den importerte

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

vare og den tilsvarende innenlands produserte vare.

Undersøkelsen av virkningen på vedkommende næring skal også innbefatte en vurdering av alle kjente faktorer utenom den dumpede import som på samme tid skader den innenlandske industri. Slik skadevirkning må ikke tilskrives den dumpede import. Relevante faktorer i denne sammenheng er bl.a. størrelse og pris på import som ikke selges til dumpingpriser, nedgang i etterspørselen eller endring av forbruksmønsteret, restriktiv praksis og konkurranse mellom utenlandske og innenlandske produsenter, utvikling i teknologi og eksportytelse og produktiviteten for den innenlandske industri.

Virkingen for den innenlandske industri av den dumpede import skal ses i lys av den innenlandske produksjon av tilsvarende vare når foreliggende data gjør det mulig å skille denne ut på grunnlag av slike kriterier som produksjonsprosess, produsentens salg og for tjeneste. Dersom dette ikke er mulig, skal virkingen av den dumpede import vurderes i relasjon til den nærmeste produktgruppe som inkluderer den dumpede importvare.

Fastsettelse av trussel om skade skal baseres på fakta og ikke bare på påstander, formodninger eller svake muligheter. Endrede forhold som kan skape en situasjon der dumping vil forårsake skade må være klart forutsett og overhengende. Når det tas standpunkt til om det foreligger skade, skal myndighetene bl.a. vurdere slike faktorer som: sterk økning av importen, eksportørens kapasitet og økning av denne, om importen kommer inn til priser som medfører et betydelig prispress på de innenlandske priser og medfører økt press for ytterligere import og undersøke varebeholdningen. Ingen av disse faktorer kan hver for seg være avgjørende, men totaliteten må lede til den konklusjon at videre import er overhengende hvis det ikke settes i verk mottiltak, vil dette volde alvorlig skade.

Når importen truer med å volde skade skal det vises særlig varsomhet med bruk av antidumpingtiltak.

Igangsetting og påfølgende undersøkelse (Art. 5)

En dumpingundersøkelse for å bestemme eksistensen, graden og virkningen av en påstått dumping skal igangsettes etter skriftlig anmodning fra den innenlandske industri eller på vegne av denne. Anmodningen skal inneholde bevis for dumping, skade og årsakssammenheng mellom importen og den påståtte skade. Myndighetene plikter å forvise seg om at alle de pålagte krav som Avtalen setter med hensyn bl.a. til priser, importutvikling osv. er

til stede før en undersøkelse innledes. Myndighetene skal vurdere nøyaktigheten av de opplysninger som er anført i anmodningen og om de tilfredsstiller kravene for å igangsette en undersøkelse.

En dumpingundersøkelse skal ikke iverksettes før myndighetene har fastlagt, etter å ha undersøkt graden av støtte, eller motstand mot anmodningen fra de innenlandske produsenter, at anmodningen er på vegne av den innenlandske industri. Anmodningen skal ansees å være «på vegne av den innenlandske industri» dersom den støttes av produsenter som samlet har en produksjon på mer enn 50 prosent av den totale produksjon av tilsvarende produkt. Ingen undersøkelse skal igangsettes dersom produsenter som støtter anmodningen til sammen representerer mindre enn 25 prosent av den totale produksjon av tilsvarende produkt.

Bevis for såvel dumping som skade skal vurderes samtidig når det tas standpunkt til om en undersøkelse skal settes i gang og deretter om midlertidige mottiltak skal innføres.

Undersøkelsen skal straks avsluttes dersom myndighetene finner at det ikke foreligger tilstrekkelige bevis eller at dumpingmarginen er under de minimis eller importen er ubetydelig. Dumpingmarginen skal anses å være de minimis når marginen er mindre enn 2 prosent av eksportprisen. Importen skal anses som ubetydelig når den utgjør mindre enn 3 prosent av totalimporten av det tilsvarende produkt. Dersom flere land samtidig er gjenstand for undersøkelse (kumulasjon) om dumping av samme vare, skal den avvises når importen utgjør mindre enn 7 prosent av totalimporten av tilsvarende vare.

Bevis (Art. 6)

Alle interesserte parter i en dumpingundersøkelse skal informeres om de opplysninger myndighetene krever og gis rimelig anledning til skriftlig å fremlegge alle bevis som de betrakter som nyttige med hensyn til den dumpingundersøkelse det dreier seg om.

Eksportører og utenlandske produsenter som mottar spørreskjema i forbindelse med dumpingundersøkelsen skal gis en frist på minst 30 dager til å svare på spørsmålene. Alle interesserte parter skal gis anledning til å se alle relevante opplysninger som ikke er fortrolige.

Under hele undersøkelsen skal alle interesserte parter ha full anledning til å forsvare sine interesser. Etter anmodning skal myndighetene gi partene anledning til å møtes for å forsvare sine synspunkter. Det skal tas hensyn

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

til fortrolige opplysninger. Myndighetene kan kreve at partene i såfall fremlegger ikke-konfidensielle sammendrag.

For å få stadfestet fremlagte opplysninger eller for å innhente ytterligere detaljer, kan myndighetene foreta undersøkelser i eksportlandet, forutsatt at de får samtykke av de firma det dreier seg om og forutsatt at de underretter myndighetene i vedkommende land og disse ikke gjør innsigelse. I tilfelle en slik anmodning blir avvist kan en foreløpig eller endelig avgjørelse, positiv eller negativ, tas på grunnlag av foreliggende fakta. Avtalens vedlegg II skal i såfall legges til grunn.

Myndighetene skal før endelig avgjørelse blir tatt, underrette alle interesserte parter om grunnlaget for avgjørelsen om å iverksette tiltak. Partene skal gis anledning til å forsvare sine interesser før tiltakene iverksettes.

Myndighetene skal fastsette individuelle dumpingmarginer for hver kjent eksportør eller produsent. I de tilfeller hvor antallet eksportører, produsenter, importører eller typen av produkt som er involvert er meget omfattende, kan myndighetene enten begrense undersøkelsen til et rimelig antall basert på et anerkjent statistisk utvalg eller på grunnlag av et utvalg som representerer størst mulig prosentandel av eksporten fra vedkommende land som med rimelighet kan undersøkes. Utvalget skal fortrinnsvis foretas i konsultasjoner med og etter samtykke fra berørte eksportører, produsenter eller importører.

Midlertidige tiltak (Art. 7)

Midlertidige tiltak kan bare anvendes etter en foreløpig positiv avgjørelse om at det foreligger dumping og at det foreligger tilstrekkelig bevis for skade. Midlertidige tiltak skal ikke anvendes med mindre myndighetene finner at de er nødvendige for at skade ikke skal voldes i den tid undersøkelsen pågår. Midlertidige tiltak kan iverksettes tidligst 60 dager etter at undersøkelse er iverksatt og skal bare omfatte import etter dette tidspunkt.

Prisløfter (Art. 8)

Undersøkelsen kan stilles i bero eller avsluttes uten anvendelse av midlertidige tiltak eller endelige anti-dumpingavgifter ved mottagele av tilfredsstillende frivillige tilsagn fra hver eksportør om å revidere sine priser eller å slutte å eksportere til dumping-priser til vedkommende land. Prisøkningen ved slike prisløfter skal ikke være høyere enn nødvendig for å eliminere dumpingmarginen.

Ileggelse og innkreving av anti-dumpingavgifter (Art. 9)

Avgjørelsen om å innføre en anti-dumpingavgift når alle krav for dette er oppfylt, tas av myndighetene i vedkommende importland. Avgiften skal høyst tilsvare dumpingmarginen. Det er ønskelig at den helst er lavere hvis dette er tilstrekkelig for å fjerne skadevirkningen for den innenlandske industri.

Hvis den anti-dumpingavgift som fastsettes ved den endelige avgjørelse er høyere enn den foreløpig betalte avgift, skal differansen ikke oppkreves. Hvis den anti-dumpingavgift som fastsettes ved den endelige avgjørelse er lavere enn den foreløpig betalte avgift, skal det skje en tilbakebetaling av differansen.

Tilbakevirkende kraft (Art. 10)

Midlertidige tiltak kan bare anvendes på produkter som importeres etter at en avgjørelse er tatt etter art. 7:1 og art. 9:1. Når en endelig avgjørelse om skade er tatt og det er funnet at virkningen av den dumpede import ville ha ført til skade hvis ikke en midlertidig avgift hadde vært pålagt, kan dumpingtollen anvendes retroaktivt for en tilsvarende periode som den midlertidige tollene har vært anvendt

Hvis den anti-dumpingavgift som fastsettes ved den endelige avgjørelse er høyere enn den midlertidige avgiften, skal differansen ikke oppkreves. Hvis den endelige dumpingavgiften er lavere enn den midlertidige, skal differansen tilbakebetales.

En endelig anti-dumpingavgift kan anvendes på importen inntil 90 dager før den midlertidige avgiften ble innført når myndighetene bestemmer at det foreligger historisk dumping av vedkommende vare som har medført skade eller at skade er voldt ved en massiv import over en relativt kort periode.

Ingen anti-dumpingavgift kan pålegges retroaktivt lengre tilbake enn fra det tidspunkt undersøkelsen om dumping ble satt i gang.

Varighet (Art. 11)

En anti-dumpingavgift skal gjelde bare så lenge, og i den grad, det er nødvendig for å motvirke dumping som volder skade. Alle anti-dumpingavgifter skal opphøre etter 5 år fra de ble innført, med mindre myndighetene bestemmer, etter en fornyet gjennomgang før denne dato, at opphevelse av anti-dumpingavgiften etter all sannsynlighet vil føre til fortsatt dumping og skade. Disse bestemmelser gjelder også for prisløfter.

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

Offentlig kunngjøring og redegjørelse om avgjørelser (Art. 12)

Når myndighetene mener at det foreligger tilstrekkelig grunnlag for å innføre en dumpingavgift skal de interesserte parter underrettes og avgjørelsen skal kunngjøres offentlig. Kunngjøringen skal bl.a. inneholde navn på eksportland, produktet det gjelder samt begrunnelse for tiltaket.

Rettslig prøving (Art. 13)

Alle medlemsland som har lovhjemmel om anti-dumpingtiltak, skal opprettholde rettslig voldgift eller administrative instanser eller prosedyrer som raskt kan overprøve administrative endelige avgjørelser og ny gjennomgang av disse. Overprøvingsinstansen skal være uavhengig av den myndighet som treffer avgjørelsen eller foretar ny gjennomgang.

Medlemmer som er utviklingsland (Art. 15)

Det erkjennes at de utviklede land må ta særlig hensyn til den spesielle situasjon som utviklingslandene er i når det gjelder anvendelsen av anti-dumpingtiltak i henhold til denne Avtalen.

Komiteen for anti-dumping (Art. 16)

Det skal opprettes en Komite for anti-dumping sammensatt av representanter for hvert av medlemslandene. Komiteen skal utføre de oppgaver som er pålagt den i Avtalen eller av partene og gi partene anledning til konsultasjoner i enhver sak forbundet med gjennomføring av Avtalen eller dens målsettinger. WTO-sekretariatet skal fungere som sekretariat for komiteen.

Konsultasjon og tvisteløsning (Art. 17)

Partene skal umiddelbart innberette til komiteen alle foreløpige eller endelige anti-dumpingtiltak som er tatt. Slike innberetninger vil være tilgjengelige i WTO-sekretariatet for gjennomsyn av statlige representanter. Partene skal likeledes, på halvårsbasis, meddele alle anti-dumpingtiltak som er tatt i de foregående seks måneder. Hvis ikke annet er foreskrevet, gjelder de generelle regler for Tvisteløsning. Hver part skal med velvilje behandle, og i størst mulig grad lette adgangen til konsultasjoner angående henvendelser som gjøres av en annen part med hensyn til ethvert forhold som angår gjennomføringen av denne Avtale.

Mener en part at konsultasjonene ikke har ført til en gjensidig akseptabel løsning, kan

parten henvise saken til Tvisteløsningsorganet (DSB). Også foreløpige tiltak kan henvises til DSB hvis vedkommende part mener at disse medfører vesentlige skadevirkninger og er i strid med Avtalen.

I art. 17:6 er det inntatt to retningslinjer for hvordan paneler skal opptre i forbindelse med behandlingen av tvister. Retningslinjene går bl.a. ut på at panelet skal vurdere om myndighetenes oppfatning av de faktiske forhold er riktig og om de har vurdert disse fakta på en upartisk og objektiv måte. Panelet skal tolke de relevante bestemmelser i avtalen i samsvar med folkerettens vanlige fortolkningsregler

Sluttbestemmelser (Art. 18)

Anti-dumpingtiltak som er iverksatt før denne Avtale trer i kraft skal anses innført senest fra dette tidspunkt, med mindre intern lovgivning allerede har bestemmelser om varigheten av de iverksatte anti-dumpingtiltakene. De bestemmelser som gjelder for undersøkelse og gjennomgang i denne Avtale kommer da til anvendelse.

Viktige endringer i forhold til tidligere Avtale

Den reviderte Avtalen gir større klarhet og mer detaljerte regler enn avtalen for Tokyo-runden.

Når det skal fastlegges om en vare eksporteres til dumpingpris, gir den nye Avtalen relativt spesifiserte regler for beregning av en vares kostpris når denne metode benyttes for å beregne «konstruert» normalverdi. Det skal foretas en rettferdig sammenligning av normalverdien med eksportprisen for å hindre en vilkårlig eller for stor dumpingmargin. Når en står overfor et stort antall transaksjoner skal dumpingmarginen vanligvis fastsettes på grunnlag av sammenligning mellom veid gjennomsnittlig normalverdi og veid gjennomsnittlig pris (art. 2).

Avtalen styrker kravene når importlandet skal finne frem til en årsakssammenheng mellom dumpingimporten og den skade den volder for den innenlandske industri. Bl.a. skal påvisning av fare for skade ikke baseres på gjetninger, men på nærmere fastlagte økonomiske kriterier (art.3).

Det er fastlagt klarere regler for igangsettning og gjennomføring av antidumpingundersøkelser. Myndighetene skal påse at anmodningen om undersøkelser tilfredsstillende fastlagte konkrete krav (art. 5.3). En dumpingundersøkelse skal straks avsluttes der myndighetene bestemmer at dumpingmarginen er «de minimis» som er definert som mindre enn 2 prosent av eksportprisen eller at importen ut-

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

gjør mindre enn 3 prosent av den samlede import av vedkommende vare (art.5.8).

Regler for å sette i verk midlertidige tiltak (art.7) og prisløfter samt varigheten av tiltakene er blitt styrket (art. 11). Varigheten av anti-dumpingavgiften er i hovedregelen 5 år, med mindre myndighetene bestemmer etter en ny gjennomgang av saken, at oppkreving av avgifter fortsatt er nødvendig. En dumpingundersøkelse skal avsluttes innen 18 måneder unntatt i helt spesielle tilfelle (art. 5.10). Når tallet på eksportører eller produsenter er meget stort, kan myndighetene begrense undersøkelsen til et statistisk gyldig utvalg på grunnlag av de opplysninger myndighetene har til rådighet eller til den høyeste prosent av eksportmengden for det aktuelle land som med rimelighet kan undersøkes (art. 6.10). Myndighetene skal gi industri som anvender varer som undersøkes, samt representative forbrukerorganisasjoner anledning til å legge frem opplysninger som er relevante for undersøkelsen (art. 6.12). Den nye avtalen klargjør den rolle paneler skal spille i tvisteløsninger i forbindelse med anti-dumpingtiltakene (art. 17).

5.2.8 Avtale om gjennomføring av artikkel VII i GATT 1994 (Avtalen om tollverdi)

Avtalen om gjennomføring av artikkel VII i GATT 1994, heretter omtalt som Avtalen om tollverdi, omfatter regler for beregning av varers tollverdi. Innledningsvis i Avtalen gis en introduksjon om beregningsprosedyren og visse generelle prinsipper fastslås. Avtalen består av fire deler.

I del I er det gitt regler om fastsettelsen av en vares tollverdi. Utgangspunktet er at tollverdien skal beregnes på grunnlag av den såkalte transaksjonsverdien, som er definert som «den faktiske pris som er betalt eller skal betales for varer solgt for eksport til importlandet», jfr. artikkel 1. I artikkel 1 er det klargjort hvilke forhold og omstendigheter ved salget og prisen som er en forutsetning for at prisen skal kunne godkjennes. Dersom salgsbetingelsene avviker fra disse kriteriene og tollverdien ikke kan fastsettes på grunnlag av transaksjonsverdien, skal den fastsettes i henhold til de prosedyrer som er angitt i artiklene 2 til 7. Transaksjonsverdien skal også i en del tilfeller justeres med visse kostnader som ifølge Avtalen skal utgjøre en del av tollverdien. Dette følger av artikkel 8.

I del II er det gitt bestemmelser om Avtalens administrasjon samt konsultasjoner og tvisteløsning mellom partene. Her gis bl.a. bestemmelsene om opprettelse av en Tollverdikomite, som har til oppgave å overvåke gjen-

nomføringen av Avtalen, samt å påse at målsettingen med Avtalen blir oppfylt. Det er også gitt bestemmelser om opprettelse av en Teknisk tollverdikomite som er etablert under Tollsamarbeidsrådet i Brussel.

Avtalens del III angir spesiell og differensiert behandling av utviklingsland, herunder spesielle overgangsordninger for utviklingsland som ikke har deltatt i GATTs Tollverdiavtale av 1979 når det gjelder anvendelsen av den nye Avtalen om tollverdi. Disse land har bl.a. anledning til å utsette anvendelsen av den nye Avtalen i fem år fra de blir medlemmer i WTO.

I den avsluttende delen, del IV, er det gitt bestemmelser om gjennomføring i nasjonal lovgivning, sekretariatsfunksjoner, mv.

Til Avtalen foreligger det videre et vedlegg I hvor det er gitt forklarende anmerkninger til artiklene 1 til 15, og et vedlegg II som inneholder regler om organiseringen og arbeidet i den Tekniske tollverdikomite under Tollsamarbeidsrådet. I vedlegg III til Avtalen gis det videre visse utfyllende bestemmelser om utviklingslandenes overgangsordninger under del III.

Sammenligning av Avtalen om tollverdi av 1994 og tilsvarende Avtale av 1979

Den nye Avtalen om tollverdi tilsvarende i all hovedsak Avtalen av 1979. Dette innebærer at det materielle innhold i bestemmelsene i de to avtalene i stor utstrekning er identiske. Det er imidlertid foretatt visse redaksjonelle endringer. For eksempel består den nye Avtalen av 24 artikler, mens den tidligere Avtalen omfattet 31 artikler. Ingen materielle endringer er gjort i artiklene 1 til 17.

En av Ministererklæringene som inngår i Sluttakten angår tollverdi og anvendelsen av artikkel 17 i Avtalen. I erklæringen gis det nærmere retningslinjer for hvorledes tollvesenet skal gå fram når man betviler riktigheten av de fremlagte opplysninger om tollverdien. Disse retningslinjene skal vedtas av Tollverdikomiteen.

Som nevnt ovenfor er det i Avtalens del II gitt bestemmelser om opprettelse av en Tollverdikomite og en Teknisk tollverdikomite. Tollverdikomiteen vil normalt møtes en gang i året, og anses som et overordnet organ som bl.a. fatter vedtak i saker som har vært behandlet i den Tekniske tollverdikomite. Sistnevnte har til oppgave å gi veiledende uttalelser i form av kommentarer eller forklaringer om spesielle verditekniske problemer som kan oppstå ved tolkningen av regelverket. Videre kan den utøve bestemte oppgaver som kan bli pålagt av Tollverdikomiteen.

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

5.2.9 Avtalen om inspeksjon før forsendelse

Inspeksjon før forsendelse (Preshipment Inspection, PSI) går ut på å engasjere private selskaper for å kontrollere enkeltheter ved oversjøiske leveranser, særlig pris, kvantum og kvalitet. Slik kontroll brukes av myndighetene i utviklingsland for å sikre nasjonale økonomiske interesser, f.eks. hindre kapitalflukt og kommersielt svik eller tollunndragelse, og for å kompensere for utilstrekkelige administrative rutiner.

I Avtalen erkjennes at GATTs prinsipper og forpliktelser skal gjelde for virksomheten til PSI-selskaper som er engasjert av myndigheter (regjeringer). De forpliktelser som gjelder for regjeringer som bruker PSI, omfatter ikke-diskriminering, åpenhet, beskyttelse av forretningshemmeligheter og å unngå urimelige forsinkelser og interessekonflikter mellom PSI-selskaper samt følge Avtalens retningslinjer for kontroll av priser.

De forpliktelser som gjelder for eksportlandet overfor land som bruker PSI, omfatter ikke-diskriminerende anvendelse av lover og forskrifter, omgående offentliggjøring av slike lover og forskrifter og yte teknisk bistand hvis det anmodes om det.

Avtalen etablerer en uavhengig undersøkelsesprosedyre for å løse tvister mellom eksportører og PSI-selskaper. Denne prosedyren skal administreres i fellesskap av en organisasjon som representerer PSI-selskaper og en organisasjon som representerer eksportørene.

Medlemslandene skal sende til WTO-sekretariatet de lover og forskrifter som utgjør grunnlaget for iverksettelsen av denne Avtalen, så vel som lover og forskrifter som gjelder for inspeksjon før forsendelse før Avtalen trer i kraft. Sekretariatet underretter de andre medlemslandene når slik informasjon er tilgjengelig.

Det internasjonale handelskammer (International Chamber of Commerce, ICC) og Den internasjonale sammenslutning av inspeksjonsselskaper (International Federation of Inspection Agencies, IFIA) har inngått avtale om lokalisering og finansiering av det uavhengige undersøkelsesorgan. Organet vil bli plassert i London i kontorene til ICC's International Maritime Bureau, og det er enighet om budsjett for de første tre årene.

5.2.10 Avtalen om opprinnelsesregler

I Avtalen om opprinnelsesregler del I er opprinnelsesreglene definert som de lover og bestemmelser som skal anvendes av ethvert GATT/WTO-medlem for å fastslå hvor en vare skal anses å ha sin opprinnelse.

Opprinnelsesreglene i Avtalen skal bl.a. anvendes i forbindelse med bestevilkårsbehandling (MFN-behandling), bruk av anti-dumping- eller utjevningsavgifter, beskyttelsestiltak, krav vedrørende merking av opprinnelse og i forbindelse med kvantitative restriksjoner og tollkvoter. Videre skal bestemmelsene anvendes i forbindelse med offentlige innkjøp og handelsstatistikk. Det er således de nasjonale (eller autonome) opprinnelsesregler som skal omfattes av GATT 1994. Det er forutsatt i Avtalen at bestemmelsene ikke skal gjelde for kontraktsmessige eller slike autonome handelsregimer som medfører innrømmelse av tollpreferanser utover det som er vist til i artikkel 1 i GATT 1994.

Avtalen representerer et rammeverk som skal videreutvikles med sikte på å oppnå et felles regelverk innen GATT. Formålet er å få felles internasjonale regler som er klare og forutsigbare, samt sikre at de nasjonale opprinnelsesregler ikke skaper unødvendige hindringer for internasjonal handel.

Det praktiske arbeidet med å videreutvikle reglene vil foregå i en egen ekspertgruppe under Tollsamarbeidsrådet (CCC) – Den tekniske komite. I Avtalens del IV er det fastslått hvilke prinsipper som skal legges til grunn ved utarbeidelsen av de felles opprinnelsesregler.

Det er sentralt at opprinnelsesreglene skal anvendes likt for alle formål, samt at bestemmelsene skal være objektive, forståelige og forutsigbare. Opprinnelsesreglene skal ikke kunne benyttes direkte eller indirekte som virkemidler for å nå handelspolitiske mål eller virke restriktive på internasjonal handel. Arbeidet med å harmonisere opprinnelsesreglene skal igangsettes så snart som mulig etter iverksettelsen av WTO, og siktemålet er at arbeidet skal være avsluttet innen tre år.

I Avtalens del II er det gitt retningslinjer for anvendelsen av de nasjonale opprinnelsesregler fram til man har utarbeidet harmoniserte opprinnelsesregler. Disse retningslinjer tilsvare i hovedsak de prinsipper som skal legges til grunn for arbeidet i Den tekniske komite med de felles opprinnelsesregler. Blant annet skal WTO-landene ikke anvende opprinnelsesregler som kan virke restriktive eller forstyrrende på internasjonal handel. Videre er det gitt visse retningslinjer om myndighetenes informasjonsplikt overfor importører eller eksportører. I vedlegg II til Avtalen er det videre gitt en felles erklæring vedrørende anvendelsen av preferanse- opprinnelsesregler. Slike opprinnelsesregler er ikke en del av GATT-avtalen, men benyttes for å begrense tollfrihet eller preferansebehandling til de varer som omfattes av frihandelsordninger eller GSP-ordninger. Eksempler på slike regler fin-

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

nes i EØS-avtalens Protokoll 4 og i Handelsavtalen med EF fra 1973. Opprinnelsesreglene i disse avtaler angir de kriterier som må oppfylles for at en vare skal få status som frihandelsvare. I erklæringen som finnes i vedlegg II til GATT-avtalen om opprinnelsesregler er partene enige om visse prinsipper for anvendelsen av preferanse-opprinnelsesregler.

5.2.11 Avtalen om importlisensiering

Innledning og generelle bestemmelser (Art.1)

Hovedformålet med Avtalen er å sikre at lisensiering ikke brukes til å skape unødige hindringer for og begrensninger av handelen, og at den administreres på en rettferdig, upartisk og åpen måte.

Avtalen inndeler lisensiering i automatisk og ikke-automatisk lisensiering. For begge former er det fastsatt detaljerte bestemmelser om offentliggjøring av bl.a. lister over lisensierte varer, hvilke krav som stilles i søknaden, til hvilken myndighet den skal stiles samt tidsfrister. Offentliggjøring skal skje minst 21 dager før iverksetting. Kopier av slike offentliggjøringer skal gjøres tilgjengelig for WTO-sekretariatet. Søknadsprosedyren skal være så enkel som mulig, og som hovedregel forlanges at søkeren bare skal behøve å henvende seg til en administrativ myndighet i forbindelse med en søknad.

Automatisk importlisensiering (Art. 2)

Denne formen kjennetegnes ved at alle søknader innvilges omgående og senest innen 10 arbeidsdager når søknaden er komplett og riktig utfylt. Den skal ikke ha noen begrensende virkning på importen. Prosedyren kan håndheves så lenge de forutsetninger som lå til grunn for innføringen, til stede og så lenge de administrative formål (f.eks. innsamling av statistiske data om importen) ikke kan løses på en bedre måte.

Ikke-automatisk importlisensiering (Art. 3)

Denne formen omfatter all lisensiering som ikke kommer inn under automatisk importlisensiering. Formålet med denne lisensieringen er vanligvis å begrense importen som følge av innføring av kvoter, men lisensieringen skal ikke ha restriktive virkninger utover det egentlige formål.

Medlemmene kan kreve informasjon om gjennomføring av restriksjonene, antall lisenser innvilget i foregående periode og, hvis det er praktisk mulig, statistikk over importen av varer underlagt lisensiering.

- Ellers er det bestemmelser om bl.a. at
- medlemmene skal offentliggjøre kvotevolum og/eller -verdi. Hvis kvoten fordeles på land, skal alle interesserte land underrettes,
 - enhver person, bedrift eller institusjon som oppfyller medlemmets legale og administrative krav, skal ha adgang til å søke,
 - behandlingen av søknader normalt ikke skal være over 30 dager, i spesielle tilfeller maksimalt 60 dager,
 - det skal være ankeadgang ved avslag på søknader,
 - det ved tildeling av lisenser skal tas hensyn til om tidligere tildelte lisenser er benyttet, samt at
 - myndighetene skal ikke motvirke eller hindre full utnyttelse av kvotene.

Institusjoner og meldinger (Art. 4 og 5)

Det skal nedsettes en Komite for importlisensiering med representanter fra alle medlemmene som skal overvåke gjennomføringen av - og gi anledning til konsultasjoner i forbindelse med Avtalen.

Medlemmer som innfører importlisensiering eller endrer bestående lisensiering, skal innen 60 dager sende melding til Komiteen med opplysninger om bl.a.

- produkter som er gjenstand for importlisensiering,
- myndighet som besvarer spørsmål vedrørende importlisensieringen og mottar søknader,
- dato og navn på publikasjonen hvor importlisensieringen er kunngjort,
- angivelse av om det er automatisk eller ikke-automatisk importlisensiering,
- for automatisk importlisensiering skal angis det administrative formål, for ikke-automatisk importlisensiering skal angis det tiltak som skal ivaretas, og
- forventet varighet av importlisensieringen hvis det kan anslås med noen sannsynlighet, og grunnen hvis dette ikke er mulig.

Konsultasjon og tvisteløsning (art. 6)

Konsultasjoner om og løsning av tvister vedrørende gjennomføring av Avtalen skal følge bestemmelsene i artikkel XXII og XXIII i GATT 1994 som nærmere presisert ved Tvisteløsningsavtalen..

Gjennomgang (Art. 7)

Minst annet hvert år skal Komiteen foreta en gjennomgang av medlemmenes gjennomføring av Avtalen m.h.t. formål, rettigheter og for-

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

pliktelser. Som grunnlag for gjennomgangen skal Sekretariatet utarbeide en faktarapport basert bl.a. på medlemmenes melding om ny importlisensiering eller endring av bestående lisensiering.

Medlemmene skal også hvert år besvare et spørreskjema fra Sekretariatet.

Sammenligning mellom Avtalen om importlisensiering og tidligere tilsvarende Avtale

I hovedtrekk videreføres den tidligere Avtalen ved den nye Avtalen om importlisensiering. Sistnevnte stiller imidlertid mer spesifikke og delvis mer omfattende krav til medlemmene. Dette vil kreve et mer detaljert regelverk for å sikre et forutsigbart og rettferdig system. I den nye Avtalen stilles det blant annet mer detaljerte krav til hva som skal meldes til Komiteen for importlisensiering. Det er fastsatt frister både for melding av endringer i lisensieringssystem og prosedyre samt for offentliggjøring av bl.a. krav til søker og søknadsfrister. Videre er det bestemt at behandlingstiden for søknader ikke skal være lengre enn et visst antall dager, noe som hittil har vært mer vagt formulert. Det er også lagt begrensninger på hvor mange institusjoner som kan administrere importlisensieringen og skissert retningslinjer for gjennomføring av importlisensieringssystemet.

5.2.12 Avtalen om subsidier og utjevningssavgifter

I Uruguay-runden ble Avtalen om subsidier og utjevningssavgifter reforhandlet. Avtalen ble opprinnelig fremforhandlet under GATTs forrige forhandlingsrunde, Tokyo-runden, og har virket siden 1980 for en begrenset krets av GATTs medlemsland. I og med opprettelsen av WTO vil Avtalen gjelde for alle medlemsland. Avtalen definerer nærmere hva som skal forstås med subsidier etter GATTs artikkel XVI og de prosedyrer og regler som må følges etter GATTs artikkel VI når utjevningssavgifter skal pålegges i henhold til nasjonale bestemmelser for å avhjelpe skade for den innenlandske industri som følge av subsidiert import.

I følge den nye Avtalen inndeles subsidier i tre hovedgrupper:

Forbudte subsidier (Art. I)

Subsidier det kan treffes mottiltak mot. (Art. 5, 6)

Subsidier det ikke kan treffes mottiltak mot (Art. 8)

Definisjon av subsidie (Art. I)

I henhold til denne Avtale anses subsidie bl.a. å foreligge når:

- det ytes finansielle bidrag fra regjeringen eller ethvert offentlig organ når
- offentlig praksis innebærer direkte overføringer av midler (f.eks. gaver, lån og innskudd av egenkapital), potensielle direkte overføringer av midler eller forpliktelser (f.eks. lånegarantier);
- ettergivelse eller unnlattelse av å innkreve offentlige inntekter forfalt til betaling (f.eks. fiskale oppmuntringer som skattekreditter);
- offentlige leveranser av varer eller tjenester utenom generell infrastruktur, eller kjøp av varer;
- det offentlige yter midler, tiltror eller overlater til private å utføre en eller flere av de ovennevnte funksjoner;
- eller
- det foreligger noen form for inntekts- eller prisstøtte omtalt i art. XVI i GATT 1994; og en fordel derved ytes.

En subsidie skal bare regnes som forbudt eller bli gjenstand for mottiltak hvis den er spesifikk slik dette er definert i art. 2.

Spesifikke subsidier (Art. 2)

For å avgjøre om en subsidie er spesifikk for foretak eller en gruppe foretak eller industrier, skal følgende prinsipper bl.a. legges til grunn:

- når den bevilgende myndighet, eller lover som er grunnlag for bevilgningen, eksplisitt begrenser tilgangen til disse ytelser til bestemte foretak, skal disse ytelsene ansees som spesifikk subsidie,
- når den bevilgende myndighet, eller lover som er grunnlag for bevilgningen, fastsetter objektive kriterier eller betingelser for ytelsen samt størrelsen på ytelsen, regnes ytelsen ikke som spesifikk. Retten til å motta subsidier skal være automatisk dersom de objektive kriterier eller vilkår er oppfylt. De objektive kriteriene skal være nedfelt skriftlig i forskrifter og vedtekter for ordningene og være nøytrale og økonomisk av art, til eksempel størrelse på bedrifter, antall ansatte osv.
- hvis ytelsen synes ikke-spesifikk, men det er grunn til å anta at den i realiteten er spesifikk, kan andre faktorer vurderes. Slike faktorer er: bruk av et subsidie-program av et visst begrenset antall foretak, overveide brukt av visse foretak, uforholdsmessig store ytelser til enkelte foretak og måten skjønn er anvendt på av de bevilgende myndigheter ved tildeling av ytelsen. Når slike faktorer legges til grunn, skal det tas hensyn til ulikheter i økonomisk aktivitet i området så vel som for hvor lang tid subsidieprogrammet har vært i virksomhet.

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

En subsidie som er begrenset til visse foretak innen et bestemt geografisk område, er spesifikk. Unntatt fra dette er fastsetting/endring av generelt anvendte skatter og avgifter. Videre anses forbudte subsidier som definert i Art. 3 som spesifikke.

Forbudte subsidier (Art. 3)

Med unntak av hva som fremgår av Avtalen om landbruk er det forbudt å gi eller opprettholde støtte knyttet direkte til eksport av en vare. En illustrativ liste over slike subsidier er tilknyttet Avtalen som eget tillegg. Det er også forbudt å gi støtte som knyttes til bruk av innenlandske varer fremfor utenlandske varer.

Tiltak (Art. 4)

Hvis et medlemsland har grunn til å tro at et annet land gir eller opprettholder forbudte subsidier, kan dette landet be om konsultasjoner med vedkommende land. Fører disse konsultasjonene ikke til en gjensidig forståelse innen tretti dager, kan spørsmålet henvises til GATTs Tvisteløsningsorgan med anmodning om at det blir nedsatt et panel. Tvisteløsningsorganet skal straks opprette et slikt panel med mindre det ved konsensus beslutter ikke å opprette det.

Panelet skal overlevere sin endelige rapport til de medlemsland som er part i saken og sirkulere den til samtlige medlemsland innen nititi dager.

Hvis panelet finner at tiltakene det gjelder er forbudte subsidier, skal panelet anbefale at landet straks trekker disse tilbake.

Tvisteløsningsorganet skal godta panelrapporten innen tretti dager, hvis ikke en av partene formelt underretter Tvisteløsningsorganet om at avgjørelsen vil bli appellert.

Når avgjørelsen blir appellert, går saken videre til bindende mekling i Ankeorganet.

Subsidier det kan treffes mottiltak mot (Art. 5, 6)

Ikke noe medlemsland må anvende subsidier som forårsaker alvorlige skader for et annet land (jfr.art.5), dvs.

- skade for et annet lands industri
- fratrar et land de fordeler det har oppnådd i GATT 1994, spesielt fordeler av konsesjoner bundet i henhold til Art. II
- alvorlig skade for et annet lands interesser

Disse bestemmelser omfatter ikke subsidier til jordbruksprodukter og som er tillatt i henhold til art. 13 i Avtalen om landbruk.

Alvorlig skade anses å foreligge når (art. 6):

- den totale subsidiering av et produkt overstiger 5 prosent ad valorem
- subsidiene går til å dekke en industris driftsutgifter
- subsidiene går til dekning av driftsunderskudd, uten som en engangsforeteelse og som ikke gjentas, men gir bedriften anledning til å finne en langtids løsning og dermed unngår akutte sosiale problemer
- direkte ettergivelse av gjeld, dvs. ettergivelse av offentlig gjeld og tilskudd til dekning av tilbakebetaling av gjeld.

Alvorlig skade anses likevel ikke å foreligge hvis landet som gir subsidien kan bevise at subsidiene ikke har hatt følgende virkning:

- erstattet eller forhindret import av tilsvarende vare
- erstattet eller forhindret et annet medlemslands eksport på et tredjeland
- medført betydelige prisreduksjoner i tredjeland
- medført økning i markedsandeler til skade for et annet land, spesielt for råvarer sammenholdt med den gjennomsnittlige andel i de tre foregående år og fulgt en konsekvent trend etter at subsidiene ble gitt

Substitusjon eller hindringer som medfører alvorlig skade anses heller ikke å foreligge i angjeldende periode hvis det bl. a. foreligger forbud eller restriksjoner på eksporten i det landet som klager på subsidieringen eller landet avstår fra å følge standarder og andre forskriftsmessige krav. Det samme gjelder streiker, naturkatastrofer, transportproblemer eller lignende spesielle forhold (force majeure).

Disse bestemmelser gjelder ikke for subsidier på produkter som omfattes av Avtalen for jordbruksprodukter.

Tiltak (Art. 7)

Mener et land at det påføres betydelig skade av subsidiene, kan det be om konsultasjoner. Hvis konsultasjonene ikke fører til en gjensidig tilfredsstillende løsning, kan vedkommende land bringe saken inn for GATTs Tvisteløsningsorgan og anmode om at det blir nedsatt et panel til å vurdere saken. Tvisteløsningsorganet skal etablere slikt panel med mindre det ved konsensus beslutter ikke å opprette et slikt panel.

Panelet skal gjennomgå saken og avgjøre rapporten til Tvisteløsningsorganet som skal godta rapporten hvis ikke en av partene appellerer avgjørelsen. Hvis panelrapporten blir appellert, går saken videre til bindende mekling av Ankeorganet.

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

Hvis medlemslandet ikke har tatt nødvendige skritt for å fjerne subsidien innen seks måneder fra rapporten er godtatt eller bindende mekling har funnet sted, skal Tvisteløsningsorganet gi den klagende part tillatelse til å sette i verk tilsvarende mottiltak, hvis ikke Tvisteløsningsorganet ved konsensus avviser dette.

Subsidier det ikke kan treffes mottiltak mot (Art. 8)

Følgende subsidier kan det ikke treffes mottiltak mot:

- a) subsidier som ikke er spesifikke.
- b) subsidier som er spesifikke, men som tilfredsstillende krav som er fastsatt i Art. 8 med hensyn til forskningsstøtte, regionalstøtte og miljøstøtte.

Forskningsstøtte

Tillatt nivå på støtte til forskning og utvikling utført av foretak eller av høyere utdannings- eller forskningsinstitusjoner på kontrakt inngått med foretak, er 75 % for industriell forskning knyttet til utvikling av ny kunnskap omkring industrielle produkter og prosesser. For anvendt forskning og utviklingsarbeid er tillatt støttenivå maksimalt 50 %. Denne fasen dekker aktiviteter basert på resultater fra industriell forskning og går fram til og med utvikling av prototype og vil normalt inkludere pilot- eller demonstrasjonsanlegg. Kostnadene er begrenset til:

- personalkostnader (forskere, teknikere og annet personale utelukkende knyttet til forskningsvirksomheten)
- kostnader knyttet til instrumenter, utstyr, bygninger og eiendommer utelukkende og permanent brukt til forskningsvirksomhet (unntatt når disse blir solgt på kommersielt grunnlag)
- kostnader til konsulenttjenester o.l. utelukkende knyttet til forskningsvirksomheten
- ytterligere tilleggskostnader knyttet til forskningsaktiviteten
- andre løpende kostnader knyttet direkte til forskningsvirksomheten

Regionalstøtte

Tillatt regionalstøtte omfatter støtte til vanskeligstilte regioner i tilknytning til et ikke-spesifikt utviklingsprogram for regionen, forutsatt:

- de vanskeligstilte regioner er klart geografisk avgrenset;
- regionen er ansett som vanskeligstilt ut fra nøytrale og objektive kriterier;

- kriteriene må være fastlagt i lov, forskrifter eller annet offisielt dokument slik at de kan kontrolleres;
- kriteriene skal inneholde et mål på økonomisk utvikling, basert på minst en av følgende faktorer; inntekt pr. innbygger eller pr. husholdning. Brutto nasjonalprodukt pr. innbygger må ikke overstige 85 prosent av gjennomsnittet for det aktuelle territorium; arbeidsledigheten må ikke være under 110 prosent av gjennomsnittet for det aktuelle territorium;

Målene for den økonomiske utvikling beregnes over en treårsperiode. Også andre faktorer enn de som er nevnt ovenfor kan tas med i beregningene.

Miljøstøtte

Tillatt miljøstøtte omfatter støtte til å fremme tilpasning til nye miljøkrav fastsatt i lov og/eller forordning og som påfører bedriftene større finansiell byrde, forutsatt:

- støtten er en engangsstøtte
- støtten er begrenset til 20 prosent av tilpassningskostnadene
- støtten ikke dekker kostnadene ved å erstatte og drive tilleggsinvesteringen. Den må fullt ut bæres av firmaet
- støtten er direkte knyttet til og proporsjonalt med firmaets planlagte reduksjon av skadelig forurensning og ikke dekker de produksjonsbesparelser som oppnås
- utstyr og/eller produksjonsprosessen gjøres tilgjengelig for andre firma som kan benytte seg av dette.

Subsidieprogram for forskning, regionale tiltak og miljøtiltak må meddeles på forhånd til Subsidiekomiteen innen de settes i verk. Meldingen skal være tilstrekkelig detaljert til at andre kan vurdere om programmet er overensstemmende med de kriterier som er fastlagt for støtten. Meldingen skal oppdateres årlig. Andre land har rett til å be om supplerende opplysninger.

På anmodning fra et annet land skal WTO-sekretariatet gjennomgå meldingen og legge frem for Subsidiekomiteen resultatet av sin vurdering av det meddelte subsidieprogram.

Hvis enighet om det meddelte subsidieprogram ikke oppnås i Komiteen og et medlem ber om det, går saken til bindende mekling.

Utjevningsavgifter (Art. 10)

Medlemslandene er ansvarlige for at påleggelse av utjevningsavgifter følger bestemmelsene

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av
Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

i Art. VI i GATT 1994 og bestemmelsene i denne Avtale. Utjevningavgifter kan bare pålegges etter igangsatt undersøkelse og gjennomført slik det er foreskrevet i denne Avtalen og Avtalen om jordbruksprodukter. Bestemmelsene er i store trekk identiske med de tilsvarende bestemmelser i Avtalen om anti-dumpingtiltak.

Igangsetting og påfølgende undersøkelse
(Art. 11)

En undersøkelse om det foreligger subsidiering av eksporten skal igangsettes etter skriftlig anmodning fra produsenter av tilsvarende vare eller på vegne av dem. Anmodningen skal inneholde opplysninger om den totale produksjon av tilsvarende vare, en liste over kjente innenlandske produsenter anmodningen innleveres på vegne av, en fullstendig beskrivelse av varen det gjelder, tilstrekkelig bevis for at det foreligger subsidier og hva slags subsidier og om mulig omfanget av disse, bevis for at skaden for den innenlandske industri skyldes importen samt virkningen på den innenlandske pris som følge herav, dokumentert ved relevante faktorer og indekser som nærmere beskrevet i art. 15. Myndighetene forplikter å forvise seg om at alle de pålagte krav Avtalen setter er til stede før en undersøkelse innledes. Anmodningen skal avvises hvis dette ikke er tilfelle.

En undersøkelse skal ikke settes igang før myndighetene har forvisset seg om at klagen er innlevert på vegne av de innenlandske produsenter av tilsvarende vare. Klagen skal anses innlevert på vegne av de innenlandske produsenter dersom den støttes av produsenter hvis samlede produksjon utgjør mer enn 50 prosent av den totale produksjon av tilsvarende vare til de produsenter som støtter klagen. Imidlertid skal ikke noen undersøkelse settes igang hvis den samlede produksjon til de produsenter som støtter klagen utgjør mindre enn 25 prosent av den totale innenlandske produksjon av tilsvarende vare.

Hvis myndighetene i spesielle tilfeller bestemmer seg for å sette igang en undersøkelse på egen hånd, kan de gjøre dette bare hvis de har forvisset seg om at det foreligger subsidier og at denne importen volder skade.

Bevis for subsidier og skade skal vurderes samtidig når myndighetene bestemmer seg for om de skal sette i gang en undersøkelse.

Undersøkelsen skal straks avsluttes hvis myndighetene finner at det ikke foreligger tilstrekkelig bevis for hverken subsidiering eller alvorlig skade. Undersøkelsen skal også straks avsluttes når subsidiene er under «de minimis» eller når importen eller skaden er ubetydelig.

Størrelsen av subsidiene skal anses som «de minimis» når subsidien er mindre enn 1 prosent ad valorem.

Bevis (Art. 12)

Alle interesserte parter i en subsidieundersøkelse skal informeres om de opplysninger myndighetene krever og gis rikelig anledning til skriftlig å fremlegge alle bevis de anser av nytte for undersøkelsen.

Eksportører og utenlandske produsenter som mottar spørreskjema i forbindelse med undersøkelsen, skal gis en frist på minst 30 dager for å svare på spørsmålene. Alle interesserte parter skal gis anledning til å se alle relevante opplysninger som ikke er fortrolige og gis full anledning til å forsvare sine interesser.

For å få stadfestet fremlagte opplysninger eller for å innhente ytterligere detaljer, kan myndighetene foreta undersøkelser i eksportlandet, forutsatt det ikke gjøres innsigelser. I tilfelle en slik anmodning blir avvist, kan foreløpig eller endelig avgjørelse tas på grunnlag av foreliggende fakta. Myndighetene skal før en endelig avgjørelse blir tatt, underrette alle interesserte parter om avgjørelsen om å iverksette tiltak. Partene skal gis anledning til å forsvare sine interesser før tiltakene iverksettes.

Konsultasjoner (Art. 13)

Når en klage er godtatt, skal vedkommende land klagen gjelder for inviteres til konsultasjoner før undersøkelsen settes i gang for å få klarlagt saken og komme frem til gjensidig enighet. Det skal også gis anledning til slike konsultasjoner i hele undersøkelsesperioden. Konsultasjonene skal imidlertid ikke hindre myndighetene i å komme frem til en avgjørelse i saken så snart som mulig

Beregning av størrelsen av en subsidie
(Art. 14)

De metoder myndighetene benytter for å beregne de fordeler mottakeren av en subsidie oppnår, skal fastlegges i nasjonal lovgivning eller forskrifter og anvendelsen i hvert enkelt tilfelle være transparent og tilfredsstillende forklart. Videre skal følgende retningslinjer legges til grunn:

- offentlig innskudd av egenkapital skal ikke regnes som en fordel hvis dette ikke er i strid med vanlig praksis
- offentlig lån skal ikke regnes som en fordel hvis det ikke er noen forskjell mellom det som må betales for dette lånet og hva som må betales for et sammenlignbart kommersielt lån i markedet.

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av
Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

- offentlig lånegaranti skal ikke regnes som en fordel hvis ikke dette medfører en lavere betaling enn hva som må betales for et vanlig kommersielt lån. En eventuell differanse regnes i tilfelle som en fordel
- leveranser av vare eller tjenester eller kjøp av varer regnes ikke som en fordel hvis ikke dette skjer til underpriser eller kjøpet skjer til overpris.

Påvisning av skade (15)

En avgjørelse om skade skal baseres på positive bevis og omfatte en objektiv vurdering så vel av størrelsen på importen og virkningen på prisene på hjemmemarkedet som følge av importen, som konsekvensene av importen for de innenlandske produsenter.

Når importen av et produkt samtidig er gjenstand for undersøkelse fra flere land, kan myndighetene vurdere virkningen av den samlede import fra disse land, forutsatt størrelsen av subsidiene fra hvert av landene er over «de minimis» (1 prosent ad valorem) og importen fra hvert av landene ikke er ubetydelig.

Undersøkelsen av den subsidierte importens virkning på de innenlandske bedrifter skal inneholde en vurdering av alle relevante økonomiske faktorer som innvirker på bedriftenes stilling, slik som faktisk og mulig nedgang i produksjon, salg, markedsandel, fortjeneste, produktivitet, avkastning på investeringer eller utnyttelse av kapasitet; faktorer som påvirker innenlandske priser; faktiske og mulige negative virkninger på kontantstrøm, lagerbeholdning, sysselsetting, lønninger, vekst, evne til å skaffe kapital eller investeringer og når det gjelder jordbruket, hvorvidt det har vært økt belastning på de offentlige støtteordninger. Listen er ikke uttømmende, og en eller flere av disse faktorer utgjør heller ikke nødvendigvis et avgjørende vurderingsgrunnlag.

Det må påvises at den subsidierte importen forårsaker skade som definert i denne Avtale. Myndighetene skal også se på alle andre faktorer som på samme tid er til skade for den innenlandske bedrift. Skade fremkalt som følge av disse andre faktorer må ikke tilskrives den subsidierte importen.

En påvisning av trussel om alvorlig skade skal baseres på fakta og ikke på bare påstander, gjetninger eller fjerne muligheter. Skaden må være klart forventet og umiddelbart forestående.

Midlertidige tiltak (Art. 17)

Midlertidige tiltak kan anvendes dersom det er truffet en foreløpig beslutning om at det foreligger en subsidie og at den subsidierte impor-

ten påfører eller truer med å påføre den innenlandske industri alvorlig skade og myndighetene finner at slike tiltak er nødvendige for å forhindre at det oppstår skade mens undersøkelsen pågår. Midlertidige tiltak kan iverksettes tidligst 60 dager etter at undersøkelsen er igangsatt. Midlertidige tiltak skal ikke anvendes lenger enn høyst nødvendig og ikke utover fire måneder.

Tilsagn (Art. 18)

Undersøkelsen kan stilles i bero eller avsluttes uten midlertidige tiltak hvis myndighetene får en tilfredsstillende forsikring fra myndighetene i eksportlandet om at subsidien vil bli avskaffet eller treffe andre forholdsregler med hensyn til dens virkning og at eksportøren samtykker i å endre sine priser slik at granskingsmyndighetene bli overbevist om at subsidien ikke lenger har noen skadelig virkning.

Et pristilsagn behøver ikke godtas dersom myndighetene mener at en slik godtagelse ikke er realistisk. Selv om pristilsagnet godtas skal undersøkelsen om det foreligger subsidier og skade fullføres dersom eksportlandet ønsker det eller importlandet beslutter det. I et slikt tilfelle skal pristilsagnet automatisk bortfalle dersom det treffes beslutning om at det ikke foreligger subsidie, skade eller trussel om skade.

Importlandets myndigheter kan kreve at enhver regjering eller eksportør hvis tilsagn er godtatt gir jevnlig opplysninger om oppfyllelsen av prisløftet og tillater kontroll av de aktuelle data. Ved løftebrudd kan myndighetene raskt treffe mottiltak ved å pålegge avgifter.

Ileggelse og innkreving av utjevningsavgifter (Art. 19, 20)

Den endelige avgjørelse om å innføre mottiltak ved påleggelse av en utjevningsavgift tas av myndighetene i vedkommende importland. Avgiften skal høyst tilsvare størrelsen på den subsidie en har funnet eksisterer, beregnet per enhet av den subsidierte og eksporterte vare.

Hvis den utjevningsavgift som fastsettes ved den endelige avgjørelse er høyere enn den foreløpig betalte avgift, skal differensen ikke oppkreves. Er den endelige avgiften lavere, skal differansen tilbakebetales.

Varighet (Art. 21)

En utjevningsavgift skal være i kraft bare så lenge og i den grad det er nødvendig for å motvirke subsidiering som volder skade. Alle utjevningsavgifter skal opphøre etter 5 år fra den blir innført, med mindre myndighetene

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

bestemmer, etter en fornyet gjennomgang før denne dato, at opphevelse av utjevningsavgiften etter all sannsynlighet vil medføre fortsatt skade for den innenlandske industri.

Offentlig kunngjøring og redegjørelse om beslutninger (Art. 22)

Når myndighetene mener seg berettiget til å igangsette en undersøkelse skal dette meddeles berørte parter samt andre som vites å ha interesse i saken. Det skal gis offentlig kunngjøring om igangsetting av en undersøkelse og enhver foreløpig eller endelig beslutning, enten denne er positiv eller negativ.

Rettslig prøving (Art. 23)

Et medlem som har bestemmelser om utjevningstiltak skal opprettholde rettslige, voldgiftsmessige eller administrative instanser eller prosedyrer der det raskt kan foreta prøving av de administrative tiltak som er truffet i henhold til art. 21. Disse instanser eller prosedyrer skal være uavhengige av myndighetene som har truffet avgjørelsen og gi de berørte parter adgang til å få saken prøvet.

Melding (Art. 25, 26)

Medlemslandene skal gi melding til Subsidiekomiteen om alle subsidier senest 30. juni hvert år. Meldingene skal være tilstrekkelig detaljerte til at andre land kan vurdere handelseffekten av subsidiene og gjøre seg kjent med og formålet med subsidiene. Meldingen prejudiserer ikke legaliteten av subsidiene i forhold til GATT. Meldingene vil bli gjennomgått i Subsidiekomiteen.

Forholdet til utviklingsland (Art. 27)

Det erkjennes at subsidier spiller en viktig rolle i de økonomiske utviklingsprogrammene i utviklingsland. Forbudet mot bruk av forbudte subsidier gjelder ikke for de minst utviklede land. Andre utviklingsland skal avvikle slike subsidier over en 8-årsperiode. Under visse forutsetninger kan imidlertid Subsidiekomiteen tillate en forlengelse, hvis dette ansees vel begrunnet. Når et utviklingsland blir konkurransedyktig på ett eller flere produkter skal disse landene over en nærmere bestemt tidsperiode avvikle slike subsidier for disse produktene.

Undersøkelser om eksport av subsidierte produkter fra utviklingsland skal avbrytes dersom myndighetene finner at subsidiene utgjør mindre enn 2 prosent av verdien pr. enhet eller eksportvolumet utgjør mindre enn 4

prosent av den totale import av tilsvarende vare.

Etter anmodning fra et interessert medlemsland skal Subsidiekomiteen vurdere om subsidie praksisen i et utviklingsland er overensstemmende med Avtalen. Likeledes skal komiteen etter anmodning fra et utviklingsland vurdere om en spesifikk subsidie er overensstemmende med Avtalen.

Eksisterende subsidieprogram. Overgangsbestemmelser (Art. 28, 31, 32)

Subsidieprogram som er i kraft før undertegningen av den nye subsidieavtalen og ikke er i overensstemmelse med de nye regler, skal meddeles til Subsidiekomiteen innen 90 dager fra ikrafttredelse av Avtalen. Landene har deretter tre år på seg til å bringe programmene i overensstemmelse med Avtalen. Ikke noe medlemsland skal utvide omfanget av slike program. Programmene skal heller ikke fornyes når de utløper.

Bestemmelsene i art. 6:1 om alvorlig skade, art. 8 om subsidier det ikke kan treffes mottiltak mot og art. 9 om konsultasjoner og godkjente tiltak gjelder for fem år fra det tidspunkt Avtalen om WTO trer i kraft, Senest 180 dager før utløpet av denne periode skal Subsidiekomiteen gjennomgå disse bestemmelser med det formål å bestemme om deres anvendelse skal forlenges eller modifiseres for en forlenget periode.

Eksisterende mottiltak mot subsidiert import skal anses som innført senest på det tidspunkt den nye Avtalen trer i kraft. (jfr. art. 21), med mindre intern lov eller administrative prosedyrer bestemmer noe annet. Subsidiekomiteen skal årlig gjennomgå anvendelsen av tiltak i henhold til Avtalen.

Overvåking og tvisteløsning (Art. 30)

De generelle regler for overvåking og tvisteløsning slik disse er fastlagt i Forståelse om regler og forskrifter om tvisteløsning (jfr. art. XXII og XXIII i GATT 1994) skal gjelde, med mindre annet fremgår av denne Avtale.

Viktige endringer i forhold til tidligere Avtale:

Den reviderte Avtalen definerer hva en forstår med en subsidie (art.1) og innfører begrepet en «spesifikk» subsidie (art. 2) . En spesifikk subsidie er en subsidie som bare er tilgjengelig for en bedrift eller en gruppe bedrifter. Bare spesifikke subsidier er underlagt den disiplin Avtalen beskriver.

Avtalen grupperer subsidier i tre kategorier, forbudte subsidier (art. 3), subsidier det

kan treffes mottiltak mot (art. 5 og 6) og subsidier som det ikke kan treffes mottiltak overfor (uangripelig) (art. 8). At noen subsidier kan defineres som uangripelige er nytt. Slike subsidier kan det ikke treffes tiltak mot. Subsidier som ikke er spesifikke, subsidier til forskning og utvikling, regionalstøtte som ikke er spesifikke innenfor regionen eller visse former for støtte for tilpasning til miljøkrav fastsatt i lov eller forordning, kan få status som uangripelige. Forbudte subsidier omfatter som tidligere i første rekke subsidier direkte knyttet til eksport. Det kan treffes tiltak mot subsidier som medfører alvorlig skade for et annet lands industri. Nytt er her at alvorlig skade uten videre regnes å foreligge bl.a. når de totale subsidiene utgjør mer enn 5 prosent ad valorem og ved ettergivelse eller tilskudd til dekning av gjeld. Det er da opp til den part som subsidierer å bevise at subsidiene ikke medfører alvorlig skade for den klagende part.

Det er videre fastsatt klarere regler for å igangsette undersøkelser om det foreligger subsidiering og for selve undersøkelsen (art. 11) og regler for påvisning av skade (art. 15). Avtalen krever at det skal tas hensyn til alle relevante økonomiske faktorer når skade vurderes og at det er en årsakssammenheng mellom importen og den påståtte skade. Undersøkelsen skal straks avsluttes når subsidien er de minimis (mindre enn 1 prosent ad valorem) og den subsidierte import er minimal (art. 11.9). En undersøkelse skal avsluttes innen ett år og en utjevningsavgift som blir pålagt skal som hovedregel opphøre etter fem år (art. 21). Bare i helt spesielle tilfelle kan disse frister forlenges.

Avtalen erkjenner at subsidier spiller en viktig rolle i den økonomiske utvikling for utviklingsland (art. 27) og statshandelsland ved tilpasning til markedsøkonomi. (art. 29). Utviklingsland som har en inntekt på under 1000 dollar per capita kan fortsatt anvende «forbudte subsidier» og har et tidsbegrenset unntak for andre ikke tillatte subsidier. For andre utviklingsland gjelder Avtalens forpliktelser først 8 år etter at den trer i kraft. Undersøkelser om subsidiering skal avsluttes hvis subsidiene utgjør mindre enn 2 prosent (for visse land 3 prosent) ad valorem og størrelsen av den subsidierte import er mindre enn 4 prosent av den totale import av tilsvarende vare. I statshandelsland skal forbudte subsidier utvikles over 7 år etter ikrafttredelse når det foretas en tilpasning til markedsøkonomi.

5.2.13 Avtalen om beskyttelsestiltak

Avtalen om beskyttelsestiltak definerer nærmere betingelsene for beskyttelsestiltak i henhold til GATTs art. XIX. Beskyttelsestiltak var

ett av stridstemaene i Tokyo-runden der det viste det seg umulig å komme til enighet..

Preambelen understreker behovet for å klargjøre og styrke GATT-regelverket, spesielt dets Artikkel XIX, for å gjenopprette multilateral kontroll over beskyttelsestiltak og eliminere tiltak som ikke er underlagt slik kontroll. Videre erkjennes behovet for strukturtilpasning og for økt konkurranse i internasjonale markeder.

Artikkel 1 fastsetter regler for anvendelse av beskyttelsestiltak som omfatter de tiltak som er fastsatt i artikkel XIX.

Artikkel 2 fastsetter at forutsetningen for at et medlem skal kunne innføre beskyttelsestiltak for et produkt er at medlemmet i tråd med Avtalens bestemmelser har påvist at produktet blir importert i slike økte kvanta og under slike betingelser at importen forårsaker eller truer med å forårsake alvorlig skade på innenlandsk industri som produserer like eller direkte konkurrerende produkter. Beskyttelsestiltak skal treffes overfor et produkt uavhengig av hvor dette importeres fra.

Artikkel 3 setter som betingelse for å innføre beskyttelsestiltak at kompetente nasjonale myndigheter i henhold til tidligere offentliggjorte prosedyrer foretar en undersøkelse. I undersøkelsen skal offentligheten ha anledning til innsyn slik at importører, eksportører og andre interesserte parter kan komme med opplysninger til undersøkelsen og gis anledning til å kommentere andres syn bl.a. mht. hvorvidt anvendelsen av beskyttelsestiltak vil være i offentlighetens interesse. De nasjonale myndighetene skal offentliggjøre en rapport der deres konklusjoner i forhold til relevant lovgivning forklares.

Artikkel 4 gir definisjonene av sentrale begreper i Avtalen: Alvorlig skade: en betydelig forverring i den innenlandske industris stilling. Trussel om alvorlig skade: alvorlig skade som er umiddelbart forestående. Fastsettelse av trussel om alvorlig skade skal baseres på fakta. I fastsettelsen av skade eller trussel om skade skal innenlandsk industri forstås som produsentene av samme eller direkte konkurrerende produkter som helhet eller de produsenter som produserer størstedelen av den totale innenlandske produksjon.

Videre at de kompetente nasjonale myndigheter skal vurdere alle relevante faktorer av objektiv og kvantifiserbar natur som har innvirkning på industriens situasjon, spesielt takt og kvantum i importøkningen i absolutte eller relative termer, andelen av det innenlandske marked som blir rammet av økt import, endringer i salgskvanta, produksjon, produktivitet, kapasitetsutnyttelse, profitt eller tap, og sysselsetting. Fastsettelse av skade for-

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

utsetter videre at det kan påvises en årsaks-sammenheng mellom økt import av vedkommende produkt og den alvorlige skade eller trusselen om skade. Når andre faktorer enn økt import forårsaker skade for innenlandsk industri samtidig, skal ikke slik skade kunne sies å være forårsaket av økt import. Vedkommende nasjonale myndighet skal umiddelbart offentliggjøre en detaljert analyse av saken som har vært gjenstand for undersøkelse og i denne analysen demonstrere de enkelte faktorens betydning.

Artikkel 5 fastsetter at beskyttelsestiltak bare skal anvendes i den utstrekning det er nødvendig for å forhindre eller gjenopprette alvorlig skade og for å underlette tilpasning. Hvis en mengdebegrensning benyttes, skal denne ikke redusere importen under nivået i en representativ treårsperiode, med mindre det kan demonstreres at bruk av en annen periode er nødvendig for å gjenopprette eller forhindre alvorlig skade. *Artikkel 5* gir videre anledning til forhandlinger med de berørte parter dersom en kvote fordeles mellom eksportlandene. Dersom dette ikke er praktisk, skal kvoten fordeles i henhold til tidligere import. Hovedregelen om fordeling av kvotene kan fravikes forutsatt at konsultasjoner gjennomføres i henhold til artikkel 12 i Avtalen under Komiteen for Beskyttelsestiltak og at det klart kan demonstreres for Komiteen at import fra enkelte medlemmer har økt i uforholdsmessig grad i forhold til den totale importøkning av vedkommende produkt i en representativ periode, at årsakene til fravik fra hovedregelen er oppfylt, og betingelsene for slikt fravik er rettfærdige for alle leverandører av vedkommende produkt. Varigheten av slike tiltak skal ikke kunne forlenges utover den initielle periode som er fastlagt i artikkel 7.1. Avvik fra hovedregelen tillates ikke i tilfeller av trussel om alvorlig skade.

Artikkel 6 gir i særlige tilfelle og på bestemte vilkår så som en foreløpig fastsettelse av at det foreligger bevis for at import har forårsaket eller truer med å forårsake alvorlig skade, adgang til å treffe foreløpige tiltak uten slik undersøkelse. Slike midlertidige tiltak skal ikke overskride 200 dager og må skje i form av tolløkninger. Slik toll skal refunderes dersom en senere full undersøkelse viser at betingelsene for beskyttelsestiltak ikke er oppfylt.

Artikkel 7 fastsetter en varighet på maksimalt fire år for et beskyttelsestiltak med mindre det forlenges i henhold til artikkel 4.3. Perioden kan forlenges forutsatt at kompetente nasjonale myndigheter i importlandet har fastlagt at beskyttelsestiltaket fortsatt er nødvendig og at det er bevis for at industrien er i ferd med å tilpasse seg. Den maksimale varig-

het for et beskyttelsestiltak inkludert midlertidige og initielle tiltak, er åtte år. Hvis forventet varighet av et beskyttelsestiltak overskrider ett år, skal det gradvis liberaliseres for å underlette tilpasning. Ved varighet over tre år skal det senest etter halvparten av perioden er gått, foretas en vurdering av tiltaket og tiltaket eventuelt oppheves eller liberaliserings-takten økes. Enhver forlengelse skal ikke være mer restriktiv enn ved utløpet av den initielle perioden, og skal fortsatt liberaliseres.

Det fastsettes videre grenser for hvor hyppig det kan innføres beskyttelsestiltak overfor det samme produkt. Tiltak skal ikke gjeninnføres før etter en periode tilsvarende varigheten av det opprinnelige tiltak, forutsatt at oppholdet mellom tiltakene er minst to år. Det gis imidlertid unntak for beskyttelsestiltak med en varighet på 180 dager eller mindre. Her kan tiltak gjeninnføres forutsatt at minst ett år har gått siden forrige tiltak ble innført og at et slikt beskyttelsestiltak ikke har vært innført for det samme produktet mer enn to ganger i den umiddelbart foregående femårsperiode.

Artikkel 8 foreskriver at et medlem som ønsker å innføre et beskyttelsestiltak eller søker en forlengelse av et beskyttelsestiltak, skal søke å opprettholde i hovedsak det samme nivå på innrømmelser og andre forpliktelser overfor de land som blir rammet av slike tiltak. For å oppnå denne målsettingen kan vedkommende medlemmer bli enige om enhver form for passende handelskompensasjon for de negative virkningene forårsaket av beskyttelsestiltaket.

Eksportlandet gis adgang til mottiltak hvis det ikke oppnås enighet innen 30 dager i konsultasjonene.

Adgangen til mottiltak gjelder ikke under de første tre år et beskyttelsestiltak er i kraft, forutsatt at beskyttelsestiltaket er truffet som et resultat av en absolutt økning i importen og at tiltaket er i overensstemmelser med bestemmelsene i inneværende Avtale.

Artikkel 9 bestemmer at beskyttelsestiltak ikke skal treffes mot et produkt med opprinnelse i et utviklingsland så lenge dets andel av importen av det angeldende produkt ikke overstiger 3 % . Dersom flere utviklingsland med lavere importandel enn 3% sammenlagt har en importandel over 9% kan likevel tiltak innføres.

Utviklingsland gis videre rett til å forlenge varigheten av et beskyttelsestiltak i to år utover den maksimale varighet på åtte år fastlagt i artikkel 7 og til å gjeninnføre beskyttelsestiltak overfor et produkt etter en periode tilsvarende halvparten av varigheten til det opprinnelige beskyttelsestiltaket, forutsatt at det går minst to år mellom de to tiltakene.

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

Artikkel 10 foreskriver at alle beskyttelsestiltak truffet i henhold til artikkel XIX i GATT 1947 som var i kraft ved ikrafttredelsen av WTO, skal opphøre senest åtte år etter den dato de ble innført eller fem år etter ikrafttredelsesdatoen for WTO, avhengig av hvilket tidspunkt som kommer senest.

Artikkel 11 fastsetter at beskyttelsestiltak i henhold til artikkel XIX i GATT 1947 må gjennomføres i overensstemmelse med Avtalen. Videre forbys fremtidig bruk av frivillige eksportbegrensninger og lignende tiltak på eksport eller importsiden, uansett om slike tiltak er truffet av ett enkelt medlem eller inngår i en avtale mellom to eller flere medlemmer. Slike tiltak som er i kraft ved WTOs ikrafttredelse skal bringes i overensstemmelse med bestemmelsene i Avtalen eller fases ut.

Utfasing av slike tiltak skal skje i henhold til timeplaner presentert til Komiteen for beskyttelsestiltak ikke senere enn 180 dager etter WTO-avtalens ikrafttredelse. Timeplanene skal legge opp til at alle tiltak skal fases ut eller bringes i overensstemmelse med Avtalen innen en periode som ikke skal overstige fire år etter WTO-avtalens ikrafttredelse. Det gis adgang for hvert medlem til å opprettholde ett bestemt tiltak fram til 31.12.99. Ethvert slikt tiltak må være omforent mellom de berørte parter og notifisert til Komiteen for beskyttelsestiltak for gjennomgang og godkjenning innen 90 dager etter WTO-avtalens ikrafttredelse.

Oppmuntring til eller støtte til innføring eller opprettholdelse av offentlige eller private selskaper av ikke-statlige tiltak tilsvarende de som det refereres til i denne artikkel forbys.

Artikkel 12 inneholder detaljerte regler for melding på alle trinn i prosessen fram mot innføring av et beskyttelsestiltak, dvs. ved innledning av en undersøkelse, beslutning om alvorlig skade foreligger, beslutning om innføring av tiltak. Videre fastsettes hvilken informasjon som skal inngå i melding. Det skal dessuten gis anledning til forhåndskonsultasjoner med de land som vil bli berørt av tiltaket i særlig grad. Ved midlertidige tiltak skal konsultasjoner innledes umiddelbart etter at tiltaket er truffet. Utfallet av konsultasjonene skal gjøres kjent for Rådet for varer. Det gis også anledning for ethvert land til å meddele også tiltak truffet av andre land og som ikke har vært meddelt.

Artikkel 13 fastlegger at det skal opprettes en Komite for beskyttelsestiltak under Rådet for varer åpen for alle medlemmer. Komiteens funksjoner skal omfatte en overvåkning og en årlig rapport om Avtalens virkemåte og komme med anbefalinger om forbedringer, etter anmodning fra et medlem, vurdere hvorvidt prosedyrereglene i Avtalen har blitt fulgt i for-

bindelse med et beskyttelsestiltak, assistere medlemmer etter anmodning i deres konsultasjoner i henhold til Avtalen, vurdere tiltak dekket av artikkel 10 og 11, overvåke utfasing av slike tiltak og eventuelt rapportere til Rådet, på anmodning fra et medlem som har truffet et beskyttelsestiltak, hvorvidt forslag om å trekke tilbake konsesjoner eller forpliktelser er «tilsvarende».

WTO sekretariatet gis i oppgave å utarbeide en årlig faktuell rapport om gjennomføringen av Avtalen basert på melding og annen pålitelig tilgjengelig informasjon.

Artikkel 14 etablerer at de generelle tvisteløsningsmekanismene skal dekke konsultasjoner og tvister under Avtalen.

5.3 AVTALEN OM HANDEL MED TJENESTER

Avtaleverket for handel med tjenester består av Generalavtalen om handel med tjenester (GATS), som heretter benevnes avtalen, og som omfatter en rammeavtale med vedlegg, åtte ministerbeslutninger, hvert enkelt medlemslands bindingsliste, dvs. vedlegg hvor det enkelte medlemslands spesifikke forpliktelser er fastlagt, samt nasjonale lister over unntak fra prinsippet om bestevilkårsbehandling.

Innledning

Innledningsvis fastslår avtalen at medlemmene av WTO anerkjenner den økende betydning handel med tjenester har for verdensøkonomien og behovet for et multilateralt regelverk. Videre fremholdes ønsket om en gradvis liberalisering av tjenestehandelen innenfor en multilateral ramme under hensyn til nasjonale mål og til utviklingslandenes behov.

Del I Virkeområde og Definisjoner (Art. I)

Avtalen gjelder for tiltak medlemslandene treffer og som har innvirkning på handel med tjenester. I prinsippet omfattes alle tjenester i en hvilken som helst sektor av avtalen, med unntak av tjenester som ytes «under utøvelse av statsmyndighet», dvs. tjenester som hverken ytes på kommersiell basis eller i konkurranse med én eller flere tjenesteytere.

Art. 1 definerer handel med tjenester som ytelse av en tjeneste:

- fra et medlems territorium til et annet medlems territorium (f.eks. banktjenester),
- på et medlems territorium til et annet medlems tjenesteforbruker (f.eks. turisme),
- av et medlems tjenesteyter, gjennom kommersiell tilstedeværelse på et annet medlems territorium,

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

- av et medlems tjenesteyter, gjennom tilstedeværelse av et medlems fysiske personer på et annet medlems territorium (personbevegelse).

For øvrig må artikkelen ses i sammenheng med art. XXVIII om definisjoner.

Del II Generelle Forpliktelser og Ordninger (Art. II - XV)

Avtalens generelle bestemmelser gjelder for alle medlemmer. Prinsippet om bestevilkårsbehandling i Art. II er et av avtalens grunnprinsipper. Dette har også vært et grunnprinsipp i GATTs regelverk, og innebærer at «hvert medlem skal gi tjenester fra og tjenesteytere hjemmehørende i et annet medlemsland en behandling som ikke er mindre gunstig enn den behandling det gir tilsvarende tjenester fra og tjenesteytere hjemmehørende i ethvert annet land». Et medlem skal mao. behandle alle utenlandske tjenestetilbydere likt. Avtalen hjemler imidlertid mulighet til å gjøre unntak fra bestevilkårsbehandling i nasjonale unntakslistor, basert på retningslinjer gitt i Vedlegg om Artikkel II-unntak. Ren grensehandel mellom naboland med tjenester som både ytes og forbrukes lokalt blir ikke berørt av avtalen.

Avtalen inneholder generelle bestemmelser om åpenhet (Art. III), dvs. adgang til informasjon om et annet medlemslands avgjørelser og reguleringer. Medlemmer er forpliktet til å informere Rådet og andre medlemmer om reguleringer på tjenesteområdet, bl.a. gjennom etablering av en nasjonal informasjonstjeneste. Meddelelse av fortrolige opplysninger er unntatt reglene om åpenhet (Art. III a).

Utviklingsland (Art. IV)

Avtalen inneholder en artikkel om hvordan det er mulig å øke utviklingslandenes deltakelse i verdenshandelen gjennom forhandlingene av de spesifikke forpliktelser i de nasjonale bindingslistor. Det gis spesiell prioritering til de minst utviklede landene. Det er også regler om opprettelse av en informasjonstjeneste for utviklingsland i hvert medlemsland.

Økonomisk integrasjon

Artikkelen om økonomisk integrasjon (Art. V) er avtalens mest omfattende unntak fra bestevilkårsprinsippet i Art. II. Artikkelen samsva-

rer med GATTs art. XXIV om frihandelsområder og tollunioner. I henhold til Art. V kan medlemsland opprette økonomisk samarbeid som går lengre i liberalisering enn medlemslandenes alminnelige forpliktelser i GATS såfremt bestemte vilkår er oppfylt. En samarbeidsavtale må således ha en betydelig sektormessig dekning og diskriminering skal så langt mulig avskaffes. En slik samarbeidsavtale må ikke skape nye hindringer for handelen med tjenester for noe medlem som står utenfor avtalen. Art. V hjemler ganske vidtgående muligheter for utviklingsland til å opprette samarbeid som ikke behøver å fylle de samme strenge vilkår som gjelder for industrilandene, herunder en mulighet til å diskriminere allerede etablerte utenlandske selskaper, selv om disse i utgangspunktet blir definert som nasjonale selskaper. Denne artikkelen henger sammen med art. VII om godkjenning.

Artikkelen om økonomisk integrasjon er fulgt av en artikkel om felles arbeidsmarkedsavtaler (Art. V a). Artikkelen medfører at GATS ikke hindrer medlemmer i å være part i en avtale som etablerer full integrasjon av arbeidsmarkeder, inkludert sosiale rettigheter, og som kan føre til diskriminering i forhold til tredjelands tjenestetilbydere. Foranledningen for denne artikkel var det nordiske arbeidsmarkedet og behovet for et varig unntak fra bestevilkårsprinsippet.

Innenlandsk regulering

Artikkelen om innenlandsk regulering (Art. VI) omhandler reguleringer (kvalifikasjonskrav, lisensieringsforpliktelser osv.) i sektorer hvor hvert enkelt land har påtatt seg forpliktelser i de nasjonale bindingslistene. Bestemmelsene om objektiv og upartisk administrasjon av reguleringer gjelder bare for de områder hvor landene har påtatt seg forpliktelser. Videre utvikling av regler for hvordan innenlandske reguleringer skal utformes for ikke å virke handelshindrende, vil bli gjennomført under et arbeidsprogram etter ikrafttreddelsen av GATS.

Artikkelen om godkjenning (Art. VII) omhandler godkjenning av standarder, lisensiering eller sertifisering av tjenestetilbydere. Slik godkjenning skal ikke virke diskriminerende overfor andre WTO-medlemmer, og avtaler mellom medlemsland om gjensidig godkjenning skal være åpne for andre medlemslands tilslutning. Godkjenningsavtaler og endring av godkjenningsregler må meldes. Artikkelen har klare forbindelser til Art. V om økonomisk integrasjon.

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av
Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

Konkurranse

Artikkelen om monopoler og begrenset antall tjenestetilbydere (dvs. med enerett) (Art. VIII) beskriver et medlems plikt til å påse at en tjenesteyter med monopol ikke opptrer i strid med forpliktelser under avtalen, da særlig forpliktelsen om bestevilkår og de spesifikke forpliktelsene i bindingslistene. Det skal meldes på forhånd dersom et medlemsland oppretter et nytt monopol eller begrenser antall tjenestetilbydere på et område hvor vedkommende medlemsland har påtatt seg avtaleforpliktelser.

Artikkelen om forretningsmetoder (Art. IX) inneholder regler for konsultasjoner i tilfeller av konkurransebegrensende atferd og kommer i tillegg til artikkelen om monopoler.

Beskyttelsestiltak og betalingsbalansehennyn

Artikkelen om beskyttelsestiltak i krisesituasjoner (Art. X) skal ferdigforhandles og resultatet tre i kraft ikke senere enn 3 år etter den dag WTO-avtalen trådte i kraft. I tidsrommet før resultatet av forhandlingene trer i kraft, kan ethvert medlem på visse betingelser trekke tilbake en spesifikk forpliktelse.

GATS skal ikke berøre et medlems forpliktelser i henhold til avtalen om Det internasjonale valutafond (IMF).

Tiltak et medlemsland setter i verk for å beskytte betalingsbalansen (Art. XII), og som fører til restriksjoner på handelen med tjenester på områder omfattet av medlemmets bindingsliste, kan iverksettes på de betingelser som beskrives i avtalen.

Offentlige innkjøp (Art. XIII)

Offentlige anskaffelser av tjenester er ikke underlagt GATS hovedbestemmelser om bestevilkår, markedsadgang og nasjonal behandling. Det slås imidlertid fast at det skal finne sted internasjonale forhandlinger om offentlige innkjøp av tjenester innen to år etter ikrafttreddelsen av WTO-avtalen.

Unntak

Medlemslandene kan iverksette tiltak (Art. XIV) for å beskytte offentlig moral og orden, beskytte liv og helse, sikre implementeringen av lover som ikke er i strid med GATS, sikre innkreving av skatter og avgifter og iverksette tiltak med hjemmel i avtaler om dobbeltbeskatning. Slike tiltak må ikke iverksettes på en måte som innebærer tilfeldig eller urettmessig forskjellsbehandling av medlemsland. Unntak av sikkerhetsmessige hensyn (Art. XIV

a) kan iverksettes basert på GATTs regler om nasjonal sikkerhet og i forbindelse med forpliktelser overfor FN.

Subsidier (Art. XV)

Det skal i fremtiden forhandles om multilaterale regler vedrørende handelsvridende subsidier.

Del III Spesifikke Forpliktelser (Art. XVI-XVIII)

Del III omhandler de nasjonale bindingslistene. Avtalens spesifikke bestemmelser trer i kraft for de sektorer som er medtatt i et medlemslands bindingsliste. Disse bestemmelsene gjelder følgelig bare for de områder hvor et land har påtatt seg konkrete forpliktelser. Dersom en sektor ikke nevnes, vil den ikke omfattes av de spesifikke bestemmelsene. De to mest sentrale spesifikke bestemmelsene i avtalen gjelder markedsadgang og nasjonal behandling. Disse slår fast at ingen andre medlemslands tjenester og tjenesteytere skal få en behandling som er mindre gunstig enn det landet har spesifisert i sin bindingsliste. Videre skal utenlandske tjenesteytere oppnå lik behandling med nasjonale, med mindre annet er spesifisert i listene.

De to artiklene om markedsadgang og nasjonal behandling er til en viss grad overlappende. Alle diskriminerende tiltak kan påtales med referanse til artikkelen om nasjonal behandling.

Markedsadgang

Artikkelen om markedsadgang (Art. XVI) angir hvilke kvantitative tiltak som er forbudt i sektorer som er ført opp i bindingslisten. Det skal ikke være noen begrensninger av antall tjenestetilbydere, den totale verdi av tjenestetransaksjoner, totalt antall operasjoner, totalt antall personer som er nødvendig og direkte relatert til utførelsen av tjenesten, deltakelse av utenlandsk kapital i form av prosentbegrensninger på utenlandsk eie av aksjekapital eller investeringer og ingen tiltak som krever spesielle typer selskap eller fellesforetak. Ønskes slike tiltak opprettholdt må det angis i landets bindingsliste.

Nasjonal behandling

Krav om nasjonal behandling er ikke en generell regel under GATS og dette er en hovedforskjell i forhold til GATT-avtalen. Artikkelen om nasjonal behandling (Art. XVII) sier at innenfor de sektorer som er oppført i medlemslandets bindingsliste, skal alle tjenestetilbydere

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av
Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

re behandles likt med nasjonale tjenestetilbydere. Ønskes tiltak som ikke er forenlig med artikkelen opprettholdt, må disse angis spesifikt i landets bindingsliste.

Tilleggsforpliktelse (Art. XVIII)

Medlemmene har adgang til å forhandle og påta seg forpliktelser vedrørende f.eks. kvalifikasjoner og standarder som kommer i tillegg til forpliktelsene om markedsadgang og nasjonal behandling. Disse tilleggforpliktelsene skal settes opp i bindingslistene.

Del IV Gradvis Liberalisering (Art. XIX-XXI)

De spesifikke bestemmelser i avtalen gjelder bare i den grad angjeldende sektor er tatt med i et lands bindingsliste. Alle medlemsland er forpliktet til å ha en bindingsliste som vedlegg til rammeavtalen. Bindingslistene ved ikrafttreddelsen av WTO-avtalen er resultatet av de bilaterale forhandlingene om markedsadgang som ble gjennomført fra våren 1992 og til Uruguay-rundens slutt 15. desember 1993. Medlemslandenes bindingslister sett under ett reflekterer handelsregimet og liberaliseringsgraden for tjenestesektoren.

Artikkelen om forhandling av spesifikke forpliktelser (Art. XIX) beskriver hvordan forhandlingene om bindingslister skal gjennomføres. GATS-forhandlinger om liberalisering skal føres regelmessig og den neste forhandlingsrunde skal starte ikke senere enn fem år etter at WTO-avtalen er trådt i kraft. Det skal tas hensyn til utviklingsnivået i det enkelte medlemsland. Hver forhandlingsrunde skal ha sine egne retningslinjer og prosedyrer. Bindingslistene skal omfatte forpliktelser vedrørende markedsadgang, nasjonal behandling, eventuelle tilleggforpliktelser samt tidsplan for gjennomføring av forpliktelsene (Art. XX).

Et medlem kan, på gitte vilkår, endre sin bindingsliste etter tre år fra det tidspunkt den spesifikke forpliktelse har trådt i kraft (Art. XXI). En endring kan føre til kompensasjonsforhandlinger med andre medlemmer.

Del V Institusjonelle Bestemmelser (Art. XXII-XXVI)

Et Råd for handel med tjenester skal etableres og skal ha mandat til å delegere arbeidsoppgaver til eventuelle undergrupper (Art. XXIV). Rådets formann velges av medlemmene. De institusjonelle bestemmelser om konsultasjoner (Art. XXII), tvisteløsning og håndhevelse relateres til WTO-avtalens tvisteløsningssystem (Art. XXIII). WTO-sekretariatet kan gi faglig bistand til utviklingsland, basert på Rådets

bestemmelser (Art. XXV). Forholdet til andre internasjonale organisasjoner ivaretas av WTOs Hovedråd (Art. XXVI).

Del VI Sluttbestemmelser (Art. XXVII-XXIX)

Å nekte et annet medlemsland innrømmelse av avtalens fordeler, kan bare gjøres dersom det kan bevises at tjenestens opprinnelse er fra et ikke-medlemsland. Skipsfartstjenester er i denne sammenheng definert særskilt. (Art. XXVII)

Avtalens nest siste artikkel (Art. XXVIII) inneholder definisjoner som utdyper Art. I.

Foruten definisjoner av generelle betegnelser som tiltak, etablering, juridiske og fysiske personer, tjenestetilbydere og -konsumenter, inneholder bestemmelsen definisjoner relatert til skipsfartstjenester og direkte skatter.

Vedlegg

Vedleggene utgjør en integrerende del av GATS og har samme juridiske status som rammeavtalen (Art. XXIX). Alle tjenestesektorer er i utgangspunktet omfattet av rammeavtalens bestemmelser, men for bl.a. å ivareta ulike sektors spesielle karakter har man forhandlet fram egne vedlegg. Vedleggene gjelder unntak fra bestevilkårsprinsippet, finansielle tjenester, telekommunikasjoner, samt fortsatte forhandlinger om basis telekommunikasjoner, personbevegelser, luftfartstjenester og sjøtransporttjenester (skipsfart).

Unntak fra bestevilkårsbehandling

Eventuelle unntak fra den generelle bestemmelsen om bestevilkårsbehandling, jfr. Art. II, må være ferdig forhandlet ved ikrafttreddelsen av GATS. Senere ønsker om unntak henvises til WTO-avtalens formuleringer om unntak, der det kreves tre fjerdedels flertall av medlemslandene for å godkjenne unntaket. Unntak skal være tidsbegrenset og i prinsippet ikke overskride 10 år. De nasjonale unntakslistene er vedlegg til avtalen.

Personbevegelser

Vedlegget om personbevegelser klargjør at avtalen ikke gjelder tiltak rettet mot personer som søker arbeid, varig oppholdstillatelse eller statsborgerskap, men bare tiltak som er rettet mot personer i deres kapasitet av tjenestetilbydere.

Finansielle tjenester

Vedlegget om finansielle tjenester inneholder utfyllende bestemmelser, presiseringer og defi-

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av
Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

nisjoner i forhold til de alminnelige bestemmelsene i avtalen. Disse bestemmelsene får anvendelse på nasjonale tiltak som påvirker ytelsen av finansielle tjenester. Finansielle tjenester som ytes av offentlige myndigheter er unntatt fra tjenesteavtalens bestemmelser. Dette gjelder sentralbankfunksjoner, offentlige trygdeordninger og annen virksomhet som utøves av offentlige etater for statens regning. I den utstrekning et medlemsland lar finansielle tjenester knyttet til offentlige trygdeordninger og annen offentlig virksomhet ytes i konkurranse med andre offentlige eller private tjenesteytere, vil tjenesteavtalens bestemmelser likevel få anvendelse.

Ingen andre bestemmelser i tjenesteavtalen skal være til hinder for at medlemsland kan iverksette tiltak av nasjonale tilsyns- og reguleringshensyn overfor finansiell tjenesteytelse. Slike tiltak kan iverksettes for å beskytte investorer, innskyttere, innehavere av poliser og personer som har overlatt formue til forvaltning hos en finansiell tjenesteyter, eller for å sikre integriteten og stabiliteten i det finansielle systemet. I den utstrekning slike nasjonale tiltak vil være i strid med andre bestemmelser i tjenesteavtalen, skal de ikke benyttes på en måte som fører til omgåelse av medlemslandenes øvrige forpliktelser i henhold til avtalen.

I spørsmål om etablering av utenlandske finansielle tjenesteytere kan medlemsland basere seg på ensidig eller gjensidig anerkjennelse av tilsyns- og reguleringsordninger i andre medlemsland. I slike tilfelle skal medlemslandene stille seg åpne til at andre medlemsland skal kunne slutte seg til slike ensidige eller gjensidige ordninger.

Vedlegget definerer hvilke transaksjonstyper som omfattes av tjenesteavtalens regelverk for finansielle tjenester. Transaksjonstypene er inndelt i to hovedgrupper; i) forsikringsvirksomhet og ii) bankvirksomhet og annen finansiell tjenesteyting, herunder verdipapirvirksomhet. Som finansiell tjenesteyter regnes alle fysiske og juridiske personer som tilbyr en finansiell tjeneste, unntatt offentlige etater (dvs. enhver etat som utøver offentlige oppgaver, samt private selskaper i den grad de utøver offentlige funksjoner).

Telekommunikasjonstjenester

Formålet med vedlegget om telekommunikasjoner er å sikre tjenesteytere tilgang til medlemslandenes offentlige telekommunikasjonsnettverk og teletjenester, inkludert tjenester som anses å skulle være tilgjengelig for almenheten. Vedlegget gir bestemmelser for å sikre ikke-diskriminerende tilgang til og bruk av slike nettverk og tjenester for tjenesteytere.

Det inkluderer medlemslandenes plikt til å sikre at den informasjon som er av betydning for vilkårene for slik tilgang og bruk er offentlig tilgjengelig. Markedsadgangen reguleres av bindingslistene slik at rettighetene tjenesteytere gis i vedlegget kun gjelder de teletjenester som tilbys i det enkelte lands bindingsliste.

Luftfartstjenester

Vedlegget om luftfartstjenester regulerer avtalens anvendelse i forhold til ulike typer luftfartstjenester. Avtalen skal ikke ha noen virkning på bilaterale eller multilaterale avtaler som medlemsland har inngått før WTO-avtalen trer i kraft. Trafikkrettigheter og tjenester direkte relatert til disse unntas fra avtalen. GATS skal imidlertid gjelde ved reparasjon og vedlikehold av fly, salg og markedsføring og databaserte reservasjonssystemer. Tvisteløsningsregler i henhold til luftfartsavtaler går foran tvisteløsningsreglene i GATS. Utviklingen i luftfartssektoren skal vurderes minst hvert femte år med tanke på å la avtalen også gjelde på andre områder av luftfartssektoren enn de som i dag er nevnt i vedlegget.

Vedlegg om områder som fortsatt er under forhandling

Mandatene for de videre forhandlingene om basis telekommunikasjoner, maritime transporttjenester, personbevegelser og finansielle tjenester er nedfelt i ministerbeslutninger fra ministermøtet i Marrakesh i april 1994. Siden forhandlingene på disse områdene vil fortsette etter iverksettelsen av GATS, var det nødvendig å utarbeide særskilte vedlegg som ivaretar de nødvendige unntak fra rammeavtalen under forhandlingsperioden. Vedleggene om forhandlingene om maritime transporttjenester, om forhandlingene om basis telekommunikasjoner og Annet vedlegg om finansielle tjenester omhandler alle forholdet til art. II om bestevilkårsbehandling og til art. XXI om bindingslister. Partene skal fritt kunne endre sine lister på disse områdene, basert på forhandlingsresultatene og uten å måtte gi kompensasjon. Bestevilkårsforpliktelsen er i tillegg opphevet innenfor den maritime sektor og for basis telekommunikasjonstjenester så lenge forhandlingene pågår og der land ikke allerede har bundet seg til visse forpliktelser.

Ministerbeslutninger

I tillegg til selve avtalen ble det på Marrakeshmøtet fattet åtte ministervedtak vedrørende handel med tjenester. Disse dekker følgende sektorer:

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

- Institusjonelle spørsmål med retningslinjer for forholdet mellom Rådet for handel med tjenester og Rådets underorganer.
- Tvisteløsningsprosedyrene, med særlig vekt på valget av panelmedlemmer.
- Handel med tjenester og miljø; en arbeidsgruppe gis mandat til å gjennomgå forholdet tjenestehandel og miljø og rapportere innen tre år etter ikrafttredelsen av WTO-avtalen.
- Profesjonelle tjenester. Vedtaket tar utgangspunkt i referansen til et arbeidsprogram i art. IV om innenlandske reguleringer. Revisortjenester er det første området der man vil utvikle felles regler vedrørende markedsadgang.
- Forhandlingene av basis telekommunikasjoner. Vedtaket setter opp retningslinjene for forhandlingene, som skal avsluttes senest 30. april 1996. Deltakelse i forhandlingene er frivillig. Deltakere påtar seg en forpliktelse til ikke å innføre tiltak under forhandlingsperioden som kan bedre deres forhandlingsposisjon.
- Forhandlingene av maritime transporttjenester. Vedtaket fastlegger retningslinjene for skipsfartsforhandlingene, som skal avsluttes senest juni 1996. Deltakelse i forhandlingene er frivillig. Deltakere påtar seg en forpliktelse til ikke å innføre tiltak under forhandlingsperioden som kan bedre deres forhandlingsposisjon.
- Forhandlingene om personbevegelser, som skal avsluttes senest seks måneder etter ikrafttredelsen av WTO-avtalen. Forhandlingene har som mål å høyne forpliktelsesnivået i de nasjonale bindingslister.
- Finansielle tjenester. Vedtaket åpner for endringer i medlemslandenes forpliktelser i bindingslistene og unntak fra bestevilkårsprinsippet 6 måneder etter ikrafttredelsen av WTO, basert på forhandlinger.

Annet

Forståelse om forpliktelser i forbindelse med finansielle tjenester

I forhandlingene om tjenesteavtalen i Uruguay-runden ble det enighet om at de enkelte medlemsland skulle kunne velge en annen måte å påta seg forpliktelser på når det gjelder markedsadgang og nasjonal behandling for finansielle tjenester enn den som fremgår av avtalens del III. Valg av denne alternative tilnærmingen, heretter kalt «Forståelsen», innebærer at medlemsland forplikter seg til å ha et nasjonalt regelverk som ikke er i strid med de forpliktelsene som følger av «Forståelsen» og

av avtalen (utenom del III), med mindre en har tatt særskilte reservasjoner i bindingslisten.

Tilnærmingen gir bedre oversikt over regimene i de enkelte land idet hele saksområdet finansielle tjenester er omfattet av forpliktelsene. Tilnærmingen fokuserer på målet om et åpent internasjonalt regime for finansielle tjenester basert på et felles rammeverk. Denne tilnærmingen har likhetspunkter med strukturen i liberaliseringskodene i OECD. OECD-land har valgt denne måten å påta seg forpliktelser på i sine nasjonale bindingslister.

Forståelsen bygger på en forutsetning om at landenes reservasjoner skal gjenspeile eksisterende nasjonalt regelverk. Eksisterende regelverk vil i denne forbindelse si de nasjonale regler som var i kraft på tidspunktet for slutføringen av forhandlingene, dvs. 15. desember 1993. For Norges vedkommende betyr det bl.a. at den markedsåpning som skjedde i forbindelse med at EØS-avtalen trådte i kraft 1. januar 1994, ikke automatisk vil bety en utvidelse av de norske forpliktelsene i henhold til Tjenesteavtalen.

5.4 AVTALEN OM IMMATERIELLE RETTIGHETER (AGREEMENT ON TRADE RELATED ASPECTS OF INTELLECTUAL PROPERTY RIGHTS, TRIPS)

Generelle regler og grunnprinsipper (Art. 1-8)

Ved gjennomføring av TRIPS-avtalen står medlemslandene fritt til å utarbeide lover som gir et mer omfattende vern enn Avtalen krever, forutsatt at slik beskyttelse ikke er i strid med Avtalen.

Med visse unntak er hovedregelen at forpliktelser i Avtalen både omfatter eksisterende og nye immaterielle rettigheter.

Det foretas ulike henvisninger til eksisterende konvensjoner om immaterielle rettigheter som Paris-konvensjonen om beskyttelse av industrirettigheter, Bern-konvensjonen om beskyttelse av litterære og kunstneriske verker, Roma-konvensjonen om beskyttelse av utøvere, produsenter av fonogrammer og kringkastingsorganisasjoner og IPIC-konvensjonen om integrerte kretser. Det fastslås at intet i hoveddelene av TRIPS-avtalen skal gjøre innskrenkninger i de forpliktelsene medlemslandene har overfor hverandre i henhold til disse avtalene.

Bortsett fra enkelte spesifiserte unntak gjelder også for TRIPS-avtalen grunnprinsippene om nasjonal behandling, dvs. at hvert medlem skal gi andre medlemmers borgere en behandling som ikke er mindre gunstig enn den behandling det gir egne borgere mht. vern av im-

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

materiell eiendom. Videre gjelder prinsippet om bestevilkårsbehandling, dvs. at enhver fordel et medlem gir andre medlemslands borgere også må gis de øvrige medlemmers borgere.

Beskyttelse og håndhevelse av immaterielle rettigheter skal bidra til å fremme teknologisk nydanning og teknologioverføring til gjensidig fordel for produsenter og brukere av teknologi på en måte som ivaretar hensynet til sosial og økonomisk velferd og en balansert fordeling av forpliktelser og rettigheter.

Ved endring av nasjonale lover og bestemmelser kan Avtalens medlemmer vedta tiltak som er nødvendige av hensyn til offentlig helse og ernæring og tiltak som fremmer offentlige interesser av vital betydning for den sosioøkonomiske og teknologiske utvikling, forutsatt at disse er i overensstemmelse med Avtalen.

Opphavsrettigheter og beslektede rettigheter(Art. 9 -15).

Når det gjelder forholdet til Bern-konvensjonen, er det spesielt nevnt at medlemmene skal følge hovedbestemmelsene i Bern-konvensjonen. Rettighetene skal referere seg til faktiske uttrykksmåter og ikke til ideer, prosedyrer og metoder som sådan.

Dataprogram skal beskyttes som litterære verker under Bern-konvensjonen.

Et medlemsland er i utgangspunktet forpliktet til å ha visse nærmere bestemte regler om utleierettigheter til dataprogrammer og film. Det er imidlertid oppstilt enkelte begrensninger i denne plikten.

Den normale beskyttelsestid er satt til 50 år.

Det er også vedtatt nærmere bestemmelser om beskyttelse mot kopiering av utøveres og produsenters rettigheter når det gjelder fonogrammer og kringkasting. For utøvere gjelder dette både opptak og direkte overføring av kunstnerisk opptreden. Produsenter av fonogrammer skal stå fritt til å nekte eller tillate kopiering av fonogrammer. Dette gjelder uansett om kopieringen er direkte eller indirekte. Det er også henvist til Roma-konvensjonen og utrykkelig gitt uttrykk for at det er mulig å foreta nærmere begrensninger og unntak som fremgår av konvensjonen. Blant annet gis det anledning til å unnta utøveres og produsenters rettigheter fra prinsippet om nasjonal behandling.

Varemerker(Art. 15 - 21)

Avtalen definerer hvilke typer av merker for varer og tjenester som kvalifiserer til beskyttelse og hvilke minimumsrettigheter rettighetshaverne skal ha. Varemerker som er blitt godt kjent i et spesielt land har rett til en høyere grad av beskyttelse.

Et varemerke kan bestå av et hvilket som helst kjennetegn eller kombinasjoner av kjennetegn som gjør det mulig å skille en vare eller tjeneste fra en annen. Dette kan igjen utgjøre navn, tall, figurative elementer eller kombinasjoner av farver. Den enkelte medlemsstat kan som et vilkår for registrering av et varemerke kreve at det er synlig.

Registrering kan gjøres avhengig av bruk. Offentliggjøring av varemerker skal foretas før eller umiddelbart etter registrering, og det skal gis rimelig anledning til innsigelser mot registreringen av et varemerke.

Beskyttelse av varemerker skal gis for minst 7 år av gangen. Hvis bruk av varemerke er en betingelse for beskyttelse, kan imidlertid beskyttelsen oppheves etter tre års ikke-bruk. Dette gjelder likevel ikke dersom ikke-bruken skyldes hindringer utenfor rettighetshaverens kontroll.

Bruk av varemerker skal ikke vanskeligjøres uten grunn, f.eks. ved bestemmelser som innebærer at et utenlandsk varemerke må brukes sammen med et nasjonalt varemerke.

Geografiske betegnelser (Art.22 - 24)

Geografiske betegnelser angir nærmere at en vare kommer fra et bestemt geografisk område og at varens kvalitet, omdømme eller andre egenskaper i vesentlig grad skyldes dens geografiske opprinnelse.

Avtalen forutsetter at det iverksettes tiltak mot bruk av enhver betegnelse som villeder forbrukerne med hensyn til varens opprinnelse og mot enhver bruk som skaper utilbørlige konkurranseforhold. Geografiske betegnelser er positivt beskyttet når det gjelder vin og brennevin. I disse tilfellene dekker beskyttelsen også tilfelle hvor det ikke er noen fare for at folk blir villedet med hensyn til den faktiske opprinnelsen. Det er i tillegg lagt opp til videre forhandlinger med henblikk på å etablere et multilateralt system for notifikasjon og registrering av geografiske betegnelser for vin.

Det er foretatt nærmere unntak bl.a. for navn som benyttes i dagligspråket som et fellesnavn på den aktuelle vare eller tjeneste.

Industrielle mønstre (Art.25 - 26)

Det skal tilrettelegges for beskyttelse av uavhengig industridesign som er nytt eller originalt og som atskiller seg fra kjente mønstre eller kombinasjoner av deler av kjente mønstre. Innehaveren et beskyttet mønster skal kunne forhindre produksjon, salg eller import av varer med et mønster som er en kopi av det beskyttede mønsteret.

Det er spesielle regler for tekstilmønstre

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

hvor moter skaper et særlig behov for rask og effektiv beskyttelse.

Det kan gjøres begrensede unntak fra beskyttelsen av industrielle mønstre, forutsatt at dette ikke fører til urimelige konsekvenser for den enkelte rettighetshaver.

Beskyttelsestiden er satt til minimum 10 år.

Patenter (Art.27 -34)

Det skal være mulig å få patent på alle oppfinnelser av produkter og fremgangsmåter på alle teknologiske områder forutsatt at de er nye, har oppfinneshøyde og kan utnyttes industrielt.

Det gis imidlertid anledning til å unnta en del oppfinnelser fra patentering hvis den kommersielle utnyttelsen av dem truer offentlig ro og orden eller moral, herunder for å verne menneskers, dyrs eller planters liv eller helse eller for å hindre alvorlig skade på miljøet. Det er videre mulig å unnta diagnostiske, terapeutiske eller kirurgiske metoder for behandling av dyr og mennesker fra patentering. Det samme gjelder planter og dyr og vesentlig biologiske fremgangsmåter for produksjon av planter og dyr bortsett fra ikke-biologiske og mikrobiologiske fremgangsmåter. I tillegg skal det tilrettelegges for beskyttelse av plantesorter, enten ved patenter eller ved et eget system.

Som hovedregel har patenthaveren en eksklusiv rett til å utnytte patentet. I henhold til detaljerte prosedyrer er det imidlertid i visse tilfelle åpnet for tvangslisensiering og statlig bruk av patenterte oppfinnelser uten patenthavers samtykke.

Et patent på en fremgangsmåte skal også gi patenthaveren beskyttelse mot produkter som er direkte frembrakt ved hjelp av fremgangsmåten. Når det gjelder bevisbyrden for dette kan anklagede overtredere under spesielle omstendigheter bli pålagt av en domstol å fremlegge bevis for at de ikke har utnyttet den patenterte fremgangsmåten.

Det skal gis minimum 20 års vern for alle patenter.

Kretsmønstre for integrerte kretser (Art.35-38)

Beskyttelsen av kretsmønstre for integrerte kretser baserer seg på Washington-avtalen, som ble åpnet for undertegning i mai 1989. Beskyttelsen gjelder også kretsmønstre som er inkludert i en integrert krets, og selv om den integrerte kretsen er inkorporert i en gjenstand. I slike tilfelle skal likevel den som i god tro erverver den integrerte kretsen eller gjenstand som inkorporerer en slik krets, ha rett til å bruke eller selge det vareparti han har på

lager eller har bestilt, mot betaling av et passende vederlag. Tvangslisensiering og bruk i offentlig interesse er bare tillatt etter strenge betingelser.

Det skal gis minimum 10 års beskyttelse, enten fra registreringstidspunktet eller fra det tidspunkt den første kommersielle utnyttelse finner sted, uansett hvor i verden dette måtte være.

Beskyttelse av fortrolige opplysninger (Art. 39)

Forretningshemmeligheter og kunnskap med kommersiell verdi skal beskyttes mot brudd på fortrolighet og handlemåter som strider mot god forretningsskikk.

Testdata for kjemikalier til legemiddelindustrien eller landbrukssektoren som er overlevert til statlige etater for å få markedsføringstillatelse, må også beskyttes mot uredelig kommersiell utnyttelse.

Kontroll med konkurransehindrende praksis i forbindelse med avtalelisenser (Art. 40)

Hvor det er grunn til å tro at lisensieringspraksis eller forhold forbundet med immaterielle rettigheter innebærer misbruk av disse rettighetene og har en negativ effekt på konkurranseforhold, skal det tilrettelegges for konsultasjoner mellom berørte medlemsstater.

Tiltak for å motvirke krenkelsen må være i samsvar med Avtalens øvrige bestemmelser.

Håndheving av immaterielle rettigheter (Art. 41 -61)

Partene er forpliktet til å innarbeide bestemmelser i nasjonalt lovverk som sikrer en effektiv håndheving av TRIPS-regelverket. Håndhevingsmekanismene skal kunne gjøres gjeldende både for norske og utenlandske borgere. Det skal etableres effektive prosedyrer mot krenkelser av immaterielle rettigheter. Prosedyrene skal ikke være unødvendig kompliserte eller kostbare, og skal heller ikke fastsette urimelige tidsfrister eller føre til unødvendige forsinkelser. Det skal også åpnes for domstolsprøvelse av administrative beslutninger.

Medlemsstatene er imidlertid ikke forpliktet til å innføre et rettslig system som er forskjellig fra det generelle nasjonale håndhevingsystemet eller på annen måte prioritere immateriellretten ved tildeling av resurser.

De sivilrettslige og administrative prosedyrene inkluderer nærmere krav til bevis, oppstiller vilkår for skadeerstatning og gir rettsinstansene mulighet til å iverksette tiltak som beslagleggelse eller ødeleggelse av krenkende

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

produkter. Rettslige myndigheter må i det hele tatt raskt og effektivt kunne gjennomføre midlertidige tiltak og da spesielt i tilfelle hvor en utsettelse vil kunne forårsake uopprettelig skade for rettighetshaveren eller hvor det er sannsynlig at bevis kan ødelegges.

Det er også regler for hvordan tollmyndighetene skal iverksette tiltak for å hindre omsetning av forfalskede varer og piratprodukter.

Det skal også tilrettelegges for straffefølgning i spesielle tilfeller, blant annet i saker hvor det foreligger bevisst varemerkeforfalskning og piratkopiering av en viss kommersiell størrelse. Det skal være mulig å ilegge fengselsstraff og bøter som er store nok til å virke avskrekkende.

Erverv og opprettholdelse av immaterielle rettigheter og kontradiktorisk behandling i denne forbindelse (Art. 62)

For erverv og opprettholdelse av immaterielle rettigheter kan medlemsstatene kreve at det følges rimelige prosedyrer og formaliteter. Når registrering er et vilkår for vern, skal medlemsstatene sørge for at rettigheter kan registreres innen rimelig tid, slik at vernetiden ikke forkortes uten grunn.

Fremgangsmåte for å forhindre og løse tvister (Art. 63 -64)

For å hindre tvister skal medlemsstatene kunngjøre alle regler og bestemmelser om immaterielle rettigheter og dessuten gi melding om dem til Rådet for TRIPS under Verdens handelsorganisasjon (WTO).

Den nyopprettede integrerte tvisteløsningsavtale (Dispute Settlement Understanding, DSU) under WTO skal også gjelde for TRIPS-avtalen. Her er det nedfelt nærmere prosedyrer for konsultasjoner og bileggelse av tvister.

Når det gjelder tvister som faller innenfor kategorien av såkalte «non-violation»-klager eller «andre forhold» (art. XXIII 1(b) og (c) i GATT 1994), skal formene for anvendelse av TRIPS-avtalen diskuteres videre og ikke iverksettes før 5 år etter at WTO-avtalen iverksettes. I mellomtiden skal Rådet for TRIPS ta standpunkt til denne type spørsmål og sende sine anbefalinger til Ministerrådet hvor det kreves konsensus for vedtagelse.

Overgangsbestemmelser (Art. 65 -67)

De enkelte medlemsland vil få 1 år på seg til å gjennomføre bestemmelsene i TRIPS-avtalen etter at WTO-avtalen har trådt i kraft. Utvik-

lingslandene vil få 5 år på seg mens de minst utviklede land (MUL) kan bruke 11 år på å gjennomføre avtalen.

Utviklingsland som i dag ikke tillater produktpatentering på et teknologisk område, vil få 10 år til å innføre dette. Det er imidlertid gjort unntak for legemidler og landbrukskjemikalier, hvor de må akseptere registrering av patentsøknader fra begynnelsen av overgangsperioden (jfr. art. 70). Selv om ikke patent blir gitt før utløpet av overgangsperioden, skal oppfinnelsen gis en viss beskyttelse fra registreringsdatoen.

Det er også tatt inn en bestemmelse om at industrialiserte land skal yte utviklingslandene teknisk og økonomisk bistand ved gjennomføring av avtalen.

Bestemmelser om organene; sluttbestemmelser (Art. 68 - 73)

Under WTO skal det i tillegg til rådene for varer og tjenester etableres et Råd for TRIPS. Dette rådet skal overvåke avtalen og bistå medlemmene i ulike spørsmål forbundet med immaterielle rettigheter og da spesielt i forbindelse med tvisteløsningsprosedyrer. Rådet skal også søke et nært samarbeid med Verdensorganisasjon for intellektuell eiendomsrett (WIPO).

Det skal også opprettes kontaktorganer i de nasjonale administrasjoner for å fremme samarbeidet om å hindre krenkelser av immaterielle rettigheter. Dette gjelder spesielt tollmyndighetenes grensekontroll i forbindelse med handel med varemerkeforfalskninger og piratkopierte varer.

På bakgrunn av erfaring med gjennomføring av Avtalen, skal Rådet for TRIPS foreta gjennomganger av Avtalen hvert annet år og ellers når nye forhold oppstår som kan tilsi at Avtalen endres.

Det er oppstilt visse unntak fra avtalen ut fra hensynet til vesentlige nasjonale sikkerhetsinteresser.

5.5 DE PLURILATERALE AVTALER

De s.k. plurilaterale avtaler omfatter Avtalen om offentlige innkjøp, Den internasjonale Meieriavtalen, Den internasjonale avtale om Storfekjøtt og Avtalen om handel med sivile luftfartøyer. I dette kapittel vil kun Avtalen om offentlige innkjøp bli behandlet da det ikke har funnet sted endringer av betydning i de øvrige avtaler under Uruguay-runden. Meieriavtalen og Storfekjøttavtalen ble undertegnet på nytt i Marrakesh pga. tilpasningene innenfor WTO-strukturen. Norge er part i samtlige plurilaterale avtaler, som også beteg-

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av
Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

nes som «annex 4-avtalene», plassert i vedlegg 4 i Sluttakten. Disse er kun bindende for de WTO-land som spesielt har tiltrådt dem og har som det fremgår av WTO-avtalen en noe løsere tilknytning til det generelle GATT og WTO enn de multilaterale handelsavtalene.

5.5.1 Avtalen om offentlige innkjøp

Avtalen om offentlige innkjøp vil erstatte dagens GATT-avtale om offentlige innkjøp av 1979, senest revidert i 1988. Den nye Avtalen er i likhet med 1988-avtalen en plurilateral avtale med et begrenset antall GATT-land som parter i motsetning til de multilaterale GATT-avtaler som WTO og GATS-avtalen, der samtlige GATT-land er parter. Avtalen om offentlige innkjøp hadde ved undertegnelsen 15.04.94 følgende 22 parter: Belgia, Canada, Danmark, Finland, Frankrike, Hellas, Irland, Israel, Italia, Japan, Korea, Luxemburg, Nederland, Norge, Portugal, Spania, Sverige, Sveits, Storbritannia, Tyskland, USA, og Østerrike. Hong Kong og Singapore som er med i dagens Avtale, har (foreløpig) ikke undertegnet den nye Avtalen. Til gjengjeld er Korea kommet til som part i den nye Avtalen som skal tre i kraft 01.01.96.

Preambelen

Her fremgår overordnede motiver og formål med Avtalen, så som behovet for en effektiv multilateral ramme for rettigheter og plikter når det gjelder lover, forskrifter, prosedyrer og praksis for offentlige innkjøp med sikte på en liberal og mer omfattende verdenshandel, at slike ikke bør ta sikte på å beskytte nasjonale varer, tjenester og leverandører og heller ikke bør diskriminere mellom utenlandske varer, tjenester eller leverandører, at klarhet og innsyn bør tilstrebes og at det er behov for internasjonale prosedyrer for å håndheve bestemmelsene og sikre balansen mellom rettigheter og plikter. På denne bakgrunn har man gjennomført forhandlingene om en ny utvidet og forbedret avtale som man også oppfordrer regjeringer som ikke er part i den tidligere Avtalen av 1988, om å slutte seg til.

Målsetting og virkeområde (Art. I)

Her fastslås at Avtalen gjelder alle lover, forskrifter, prosedyrer og praksis knyttet til offentlige innkjøp som nærmere angitt ved bilag I. I bilaget er oppført hvilke anskaffelser som omfattes. Disse er angitt dels ved hvilke etater som foretar innkjøpet, dels hva innkjøpet gjelder (varer, tjenester, bygg/anlegg), samt til hvilke kontraktsverdier. Dekningen varierer

noe fra land til land, og Avtalens omfang landene imellom reguleres gjennom gjensidige begrensninger basert på resiprositet og bilateral balanse.

Avtalens virkeområde og betydning for norske etater og leverandører er nærmere omtalt i kapittel 6.7.

Fastsettelse av kontraktsverdi (Art. II)

Kontraktsverdien er avgjørende for om kontrakten omfattes av Avtalen, og det gis klare og detaljerte regler for beregningen av denne. Alle former for vederlag skal regnes med, f.eks. renteinntekter og gebyrer. Etaten skal ikke velge en metode for verdifastsettelse med sikte på å unngå at denne komme under terskelverdien, og derved omgå Avtalen.

Nasjonal behandling og ikke-diskriminering (Art. III)

Partene pålegges å sørge for at varer, tjenester og leverandører fra andre parter ikke gis mindre gunstig behandling enn den som gis innenlandske varer, tjenester og leverandører (nasjonal behandling) og den som gis varer, tjenester og leverandører fra enhver annen part (ikke-diskriminering). Videre fastslås at partene skal sørge for at etater ikke skal kunne behandle en lokal leverandør mindre gunstig enn en annen p.g.a. graden av utenlandsk eierskap eller tilknytning eller å diskriminere stedlige leverandører på grunnlag av produktjonsland på nærmere angitte vilkår.

Opprinnelsesregler (Art. IV)

En part kan ikke benytte andre opprinnelsesregler overfor varer eller tjenester fra andre parter enn slike som vanligvis anvendes på vedkommende varer eller tjenester fra de samme parter. Ved eventuell endring av denne bestemmelse skal det tas hensyn til resultatene av forhandlinger om opprinnelsesregler i WTO- og GATS-sammenheng.

Spesiell og differensiert behandling av utviklingsland (Art. V)

Partene skal ta behørig hensyn til utviklingslandenes, spesielt de minst utviklede lands, behov ved gjennomføringen av Avtalen, blant annet med sikte på etablering og utvikling av deres industri og støtte bedrifter som er særlig avhengige av offentlige innkjøp.

Forholdene skal legges til rette for utviklingslandenes deltakelse i Avtalen, blant annet gjennom gjensidig akseptable unntak fra regelen om nasjonal behandling. Industrilandene

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av
Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

som er parter i Avtalen, skal på anmodning yte utviklingsland faglig bistand samt opprette informasjonssentre. Det skal gis spesiell behandling av leverandører fra de minst utviklede land som er parter i Avtalen.

Tekniske spesifikasjoner (Art. VI)

Tekniske spesifikasjoner skal ikke utformes, vedtas eller anvendes med sikte på å skape hindringer for internasjonale handel. Tekniske spesifikasjoner skal uttrykkes ved ytelse snarere enn ved utforming eller beskrivende egenskaper. De skal videre være basert på internasjonale standarder der slike foreligger, og ellers eventuelt på nasjonale anerkjente standarder eller byggeforskrifter.

Det er videre bl.a. forbudt for etater å søke eller motta råd av selskaper med kommersiell interesse i anskaffelsen under utarbeidelsen av spesifikasjoner på en måte som kunne hindre konkurranse.

Anskaffelsesprosedyrer (Art. VII)

Hver part skal sørge for at anskaffelsesprodyrene for deres etater er ikke-diskriminerende og i samsvar med Avtalen, jfr. artikkel VII til XVI. Videre skal etatene ikke gi noen leverandører opplysninger på en måte som vil virke konkurransevridende. Følgende tre anbudsprosedyrer angis i Avtalen:

- åpen anbudsprosedyre der alle interesserte tilbydere kan delta,
- selektiv anbudsprosedyre der de leverandører som etaten har innbudt, kan delta, jfr. artikkel X nr. 3
- begrenset prosedyre der etaten tar kontakt med leverandører enkeltvis, kun i de tilfellene som er fastsatt i artikkel XV.

Kvalifisering av leverandører (Art. VIII)

Etatene skal ikke diskriminere mellom leverandører fra andre parter eller mellom innenlandske leverandører og leverandører fra andre parter. Det stilles en rekke krav til prosedyrene for kvalifisering. Blant annet skal det gis tilstrekkelig tid til at interesserte leverandører skal kunne delta i kvalifiseringsprosedyrene, vilkårene for deltakelse skal begrenses til det strengt nødvendige for å sikre selskapets evne til å oppfylle kontrakten, og de skal være ikke-diskriminerende.

Innbydelse til å delta i anbudsprosedyrer (Art. IX)

Denne sentrale bestemmelsen fastsetter nærmere regler for etatenes anbudskunngjøring.

Her fastslås at innbydelse til å delta i alle typer planlagte innkjøp, bortsett fra innkjøp som skjer ved begrenset prosedyre i henhold til artikkel XV, skal kunngjøres, og kunngjøring skal offentliggjøres i de relevante publikasjoner oppført i bilag III til Avtalen. (For Norges vedkommende er dette EF-tidende i likhet med det som følger av EØS-avtalens regler på dette punkt). Artikkelen inneholder detaljerte regler, bl.a. om ulike kunngjøringsmodeller.

Utvelgelsesprosedyrer (Art. X)

For å sikre effektiv internasjonal konkurranse ved selektive anbudsprosedyrer skal etatene be om anbud fra et størst mulig antall innenlandske leverandører og leverandører fra andre parter ved effektiv benyttelse av anbudsordningen. Utvelgelsen skal skje på en rettferdig og ikke-diskriminerende måte. Etater som fører faste lister over kvalifiserte leverandører, skal velge blant leverandørene på listen og ved valget gi like muligheter for disse.

Tidsfrister for anbud og levering (Art. XI)

Generelt fastslås det at alle tidsfrister skal være tilstrekkelig lange til at også leverandører fra andre parter skal kunne delta. Videre angis relevante faktorer som etaten skal ta hensyn til ved fastsettelsen av frister, og partene pålegges å påse at etatene tar behørig hensyn til eventuelle forsinkelser ved kunngjøring ved fastsettelsen av tidsfrister.

Det fastslås visse konkrete frister, blant annet at tidsrommet mellom utlysning og mottak av anbud i åpne anbudsprosedyrer ikke skal være mindre enn 40 dager. Det angis også særlige frister i forbindelse med selektive anbudsprosedyrer med eller uten faste leverandørlister og ved hasteprosedyrer.

Anbudsdokumentasjon (Art. XII)

Dersom en etat tillater at et anbud blir gitt på flere språk, skal et av disse være et av de offisielle språkene i WTO. Anbudsdokumentasjonene skal inneholde alle de opplysninger som er nødvendige for at leverandørene skal kunne gi adekvate svar på innbydelsen, herunder opplysninger som skal offentliggjøres i kunngjøringen om den planlagte anskaffelsen, jfr. artikkel IX. I tillegg skal anbudsdokumentasjonen inneholde en rekke andre nærmere angitte opplysninger, blant annet angående adresser, språk, frister, åpningen av anbudet, økonomiske, tekniske og andre krav, beskrivelse av varer eller tjenester, kriteriene for kontraktstildelingen og betalingsbetingelser.

Det gis videre bestemmelser om etatenes

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av
Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

oversendelse av anbudsdokumentasjonen på anmodning fra alle leverandører som deltar i åpne anbudsprosedyrer og leverandører som anmoder om å få delta i selektive anbudsprosedyrer. Etatene skal dessuten straks svare på rimelige anmodninger og gi relevante opplysninger. Opplysninger må imidlertid ikke gi enkelte leverandører fordel i forhold til konkurrentene i prosedyren for tildeling av kontraktene.

Innsending, mottak og åpning av anbud samt tildeling av kontrakter (Art. XIII)

Anbud skal normalt gis skriftlig. Muntlige anbud skal ikke være tillatt. Dersom anbud gis per telex, telegram eller fax, må det straks bekreftes skriftlig. I tilfelle motstrid skal innholdet i telex, fax osv. gå foran eventuell dokumentasjon mottatt etter tidsfristens utløp.

Den mulighet som gis anbydere til å rette eventuelle formelle feil i tidsrommet mellom anbudsåpning og kontraktstildeling, skal ikke gi anledning til å diskriminere. Det fastslås videre at en leverandør ikke skal bli skadelidende på grunn av forsinkelser som utelukkende skyldes feil fra etatens side. Det åpnes for å ta forsinkede anbud i betraktning også under andre usedvanlige omstendigheter.

Mottagelse og åpning av anbud skal skje i henhold til prosedyrer og vilkår i fastsatte former i samsvar med Avtalens bestemmelser om nasjonal behandling og ikke-diskriminering. Informasjon om åpning av anbud skal være tilgjengelig for de offentlige organer som er ansvarlige for vedkommende etater og om nødvendig kunne benyttes ved oppfølging i klage- og tvisteløsningssammenheng.

For å komme i betraktning ved kontraktstildeling må et anbud være i samsvar med de sentrale krav i kunngjøring eller anbudsdokumentasjon og komme fra en leverandør som oppfyller vilkårene for å delta. Det åpnes for at etatene skal kunne innhente opplysninger fra anbyder for å forsikre seg om at vilkårene for deltakelse foreligger og at leverandøren er i stand til å oppfylle disse.

Etaten skal velge den anbyder som påviselig er i stand til å påta seg kontrakten og som har gitt det laveste anbud eller det anbud som vurderes som det mest fordelaktige i lys av vurderingskriteriene angitt i kunngjøringen eller anbudsdokumentasjonen. Etaten kan i det offentlige interesse beslutte at kontrakt ikke skal tildeles. Tildeling skal skje i samsvar med de kriterier og sentrale krav som er fastsatt i anbudsdokumentasjonen. Opsjonsklausuler skal ikke benyttes på en måte som omgår Avtalens bestemmelser.

Forhandling (Art. XIV)

En part kan fastsette adgang for etater til å føre forhandlinger i nærmere angitte tilfeller, f.eks. når intet anbud åpenbart er det mest fordelaktige ut fra de på forhånd angitte vurderingskriterier. Hensikten med forhandlinger er å avdekke anbudenes sterke og svake sider.

Anbud skal behandles konfidensielt, og etatene skal ikke gi opplysninger for å få enkelte deltakere til å forbedre sine anbud for å komme opp på samme nivå som andres. Videre skal etatene ikke diskriminere mellom leverandører under forhandlingene. Det gis i denne forbindelse bestemmelser om utelukkelse, endring av kriterier samt adgangen for samtlige deltakere til å sende inn endelige anbud etter at forhandlingene er avsluttet.

Begrenset prosedyre (Art. XV)

For anskaffelser som kan foretas etter begrenset prosedyre, gis det adgang til unntak fra bestemmelsene i artikkel VII til XIV på nærmere angitte vilkår. En generell forutsetning er at begrenset prosedyre ikke benyttes med sikte på å unngå størst mulig konkurranse eller som et middel til å diskriminere mellom leverandører fra andre parter eller beskytte innenlandske produsenter og leverandører.

Det gis en rekke nærmere bestemmelser om under hvilke omstendigheter begrenset prosedyre kan benyttes. Blant annet nevnes situasjoner der det foreligger mangel på anbud som følge av åpen eller selektiv anbudsprosedyre, dersom varer eller tjenester kun kan leveres av bestemte leverandører i tilfeller hvor det er tvingende nødvendig og anbud ikke kan innhentes i tide ved åpne eller selektive prosedyrer, ved visse tilleggsleveranser, ved innkjøp av prototyper eller en første vare eller tjeneste i forsknings- og utviklingssammenheng, ved kjøp av visse byggetjenester, ved kjøp på råvaremarkeder, visse anskaffelser på særlig fordelaktige vilkår samt kontrakter tildelt vinneren av en prosjektkonkurranse.

Etatene pålegges å utarbeide nærmere angitte rapporter om anskaffelser som foretas ved begrenset prosedyre. Disse skal være tilgjengelige for offentlige organer som er ansvarlige for etaten, slik at de kan benyttes i nærmere angitte sammenhenger.

Gjenkjøpsavtaler (Art. XVI)

Det er forbudt for etatene å be om eller vurdere gjenkjøpsavtaler i forbindelse med kvalifisering, vurdering av anbud eller tildeling av

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

kontrakter. Det åpnes imidlertid for en viss bruk av gjenkjøpsavtaler i forhold til utviklingsland på nærmere angitte vilkår.

Innsyn (Art. XVII)

Partene skal oppmuntre etatene til åpenhet overfor leverandører fra land som ikke er parter i Avtalen men som likevel sørger for å skape innsyn i sine egne kontraktstildelinger ved å følge visse nærmere angitte bestemmelser. Det fastslås videre at regjeringer som ikke er parter i Avtalen, men som oppfyller de nevnte vilkår, skal ha adgang til å delta i Komiteen som observatører.

Informasjon og gjennomgang med hensyn til etatenes plikter (Art. XVIII)

Det stilles krav om at etatene offentliggjør en kunngjøring i den aktuelle publikasjon oppført i bilag II innen en viss frist etter tildeling av kontrakter etter artikkel XII til XV. Det stilles en rekke krav til innholdet i denne kunngjøringen som blant annet skal omfatte navn og adresse til den foretrukne anbyder og hvilken prosedyre som er brukt.

Videre skal etaten på anmodning fra leverandør i et land som er part i Avtalen, straks gi opplysning om f.eks. etatens anskaffelsesprosedyre, årsakene til at leverandørens søknad om kvalifisering ble avvist eller, dersom leverandøren ikke nådde opp, årsakene til at leverandørens anbud ikke ble valgt.

Deltakende leverandører skal informeres om vedtak om kontraktstildelinger. Etatene kan imidlertid beslutte å holde visse opplysninger tilbake utfra nærmere angitte hensyn som f.eks. det offentliges interesse eller kommersielle interesser.

Informasjon og gjennomgang med hensyn til partenes plikter (Art. XIX)

Partene skal straks offentliggjøre lover, forskrifter, prosedyrer mm. som angår offentlige innkjøp omfattende av Avtalen. Dette skal gjøres i publikasjonene oppført i bilag IV. En part skal også på anmodning redegjøre overfor enhver annen part om sine prosedyrer for offentlige innkjøp.

Regjeringen til en anbyder som ikke ble foretrukket (og som er fra et land som er part) kan på nærmere vilkår be om tilleggsopplysninger om kontraktstildelingen for å kontrollere at anskaffelsen er foretatt på rettferdig og upartisk måte. Det gis nærmere bestemmelser om den anskaffende regjeringens opplysningsplikt. I tillegg skal enhver annen part på anmodning få opplysning om anskaffelser fore-

tatt av etater omfattende av Avtalen. Det gis særlige bestemmelser om konfidensielle opplysninger.

Parter skal hvert år innhente og oversende Komiteen statistiske opplysninger om innkjøp omfattende av Avtalen.

Klageprosedyrer (Art. XX)

Parter skal oppmuntre leverandører som klager over brudd på Avtalen i forbindelse med en anskaffelse til å søke å få klagen avgjort i konsultasjon med anskaffende etat. Den anskaffende etat skal raskt og objektivt vurdere enhver slik klage.

Enhver part pålegges å innføre ikke-diskriminerende, raske og effektive prosedyrer med mulighet for innsyn som gjør det mulig for leverandører, også fra andre land som er parter i Avtalen, til å klage på angivelige brudd på Avtalen i forbindelse med innkjøp som de har interesse i. Videre gis bestemmelser om plikt til opplysning om prosedyrer, oppbevaring av dokumentasjon om anskaffelsesprosessen samt fastsettelse av tidsfrister for å klage.

Klager skal behandles av en domstol eller en annen upartisk og uavhengig klageinstans som nærmere beskrevet. Klageinstans som ikke er domstol, skal enten være underkastet overprøving eller ha nærmere fastsatte prosedyrer, som blant annet sikrer deltakernes rett til uttalelse, adgang til forhandlinger, at alle forhandlinger skal være offentlige og uttalelser og beslutninger skriftlige og begrunnet.

Klageprosedyrene skal sørge for raske midlertidige tiltak som nærmere angitt, en vurdering av om klagen er berettiget og beslutning i denne forbindelse, samt korrigerende av brudd på Avtalen, eventuelt i form av erstatning som kan begrenses til kostnadene ved utarbeidelse av anbud eller ved å klage.

Institusjoner (Art. XXI)

Det skal opprettes en Komite for offentlige innkjøp bestående av representanter for samtlige parter.

Konsultasjoner og tvisteløsning (Art. XXII)

Bestemmelsene i Avtalen om regler og prosedyrer for tvisteløsning i henhold til WTO-avtalens Tvisteløsningsavtale (DSU), jfr. 5.1.3 får anvendelse med mindre annet er særskilt fastsatt.

En part som har noe å utsette på en annen parts etterlevelse av Avtalen som nærmere beskrevet, kan legge frem skriftlige fremstillinger overfor den annen part med sikte på å opp-

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

nå en gjensidig tilfredsstillende løsning av saken. Fremgangsmåten skal straks meddeles tvisteløsningsorganet (DSB), omtalt nedenfor, og parten som mottar henvendelsen plikter å vurdere denne på velvillig måte.

Tvisteløsningsorganet skal blant annet ha myndighet til å opprette paneler samt vedta rapporter fra paneler og ankeorgan. I tvister knyttet til Avtalen om offentlige innkjøp vil kun medlemmer av WTO som også er medlemmer av denne Avtalen kunne delta i tvisteløsningsorganet, som i praksis vil være de samme som deltar i Komiteen, jfr. artikkel XXI.

Det gis utførlige bestemmelser om panelets sammensetning og mandat, som blant annet er å trekke konklusjoner med sikte på å hjelpe tvisteløsningsorganet til å gi anbefalinger eller treffe avgjørelser i saken i henhold til Avtalen. Det oppfordres til raske forhandlinger, og fristene for panelbehandlingen tilstrebtes redusert i forhold til de vanlige tidsfrister som gjelder panelbehandling i WTO ellers. Videre fastslås at ingen tvist i tilknytning til Avtalen skal kunne føre til opphevelse av innrømmelser eller plikter i andre GATT-avtaler eller omvendt. Dette er et unntak fra den alminnelige regel i Tvisteløsningsavtalen artikkel 22, nr.2 som tillater mottiltak på tvers av avtalene

Unntak fra Avtalen (Art. XXIII)

Avtalen skal ikke tolkes slik at en part hindres i å treffe tiltak av hensyn til partens sentrale sikkerhetsinteresser. Tilsvarende gjelder i forhold til partens adgang til å treffe tiltak som er nødvendige for å verne den offentlige moral, orden og sikkerhet, menneskers og planters liv mm., forutsatt at slike tiltak ikke benyttes vilkårlig til urettmessig diskriminering eller begrensning av internasjonal handel.

Sluttbestemmelser (Art. XXIV)

Avtalen skal tre i kraft 01.01.96 for de regjeringer som har undertegnet Avtalen 15.04.94 og ratifisert denne innen 01.01.96. Også andre regjeringer som er parter i WTO eller, før dens ikrafttredelse, av GATT 1947, kan tiltre Avtalen på nærmere avtalte vilkår.

Artikkelen inneholder en rekke bestemmelser om overgangsordninger bl.a. for Korea,

som ikke er part i 1988-avtalen og som har fått frist til å gjennomføre Avtalen innen senest 01.01.97.

Det fastslås at rettigheter og plikter etter Avtalen skal erstatte rettighetene og pliktene etter 1988avtalen. Bestemmelsene om tvisteløsning trer ikke ikraft før WTO-avtalen, og inntil videre skal 1988-avtalens bestemmelser på dette punkt gjelde. Tilsvarende skal henvisninger til WTO-avtalen og WTO-organer tolkes som henvisning til tilsvarende GATT-avtale og -organer inntil WTOavtalen trer i kraft.

Det kan ikke inntas reservasjoner til noen av bestemmelsene i Avtalen. Regjeringer som tiltrer Avtalen, forplikter seg til å sørge for gjennomføring av denne ved nasjonal lovgivning og praksis. Partene pålegges å underrette Komiteen om endringer i lover og forskrifter som er relevante for Avtalen.

Det gis videre bestemmelser om partenes rett til å trekke tilbake etater fra bindinglisten som følge av at offentlig kontroll eller innflytelse over vedkommende anskaffelser opphører, samt Komiteens behandling av slike saker, herunder eventuelle krav om kompensasjon som følge av endringen. I denne forbindelse skal den markedsåpning som måtte følge av privatiseringen, tas i betraktning.

Det påligger Komiteen årlig å følge og kontrollere gjennomføringen og virkningen av Avtalen samt orientere WTO om utviklingen. Senest tre år etter Avtalens ikrafttredelse og periodevis deretter, skal partene gjennomføre forhandlinger med sikte på ytterligere forbedring og utvidelse av Avtalen.

Artiklene inneholder videre en bestemmelse om at partene skal konsultere Komiteen om utviklingen i bruk av informasjonsteknologi med sikte på at Avtalen ikke skal utgjøre noen hindring i den tekniske utvikling og for å sikre at bruken av slik teknologi skal fremme åpne og ikke-diskriminerende offentlige anskaffelser.

Videre gis nærmere bestemmelser om ikrafttredelse av endringer og oppsigelse i Avtalen samt muligheten for ikke-anvendelse av Avtalen mellom parter. Avslutningsvis fastslås det at Avtalen skal betjenes av WTO-sekretariatet, at den skal deponeres hos WTOs Generaldirektør etter nærmere bestemmelser og registreres i samsvar med artikkel 102 i FN-pakten.

KAPITTEL 6

**Vurdering av utfallet av forhandlingene
i forhold til norske mål, samt konsekvenser for Norge**

Et av Regjeringens sentrale mål i forhandlingene har vært å styrke og utvide GATT-systemet og regelverket i en tid med økende proteksjonistiske strømninger i internasjonal handelspolitikk. Dermed vil usikkerheten som har preget handelssystemet bli mindre, og stabiliteten i verdenshandelen øke. En styrking av handelssystemet innebærer også at den regionalisering vi har sett og som utvilsomt vil fortsette, vil være gjenstand for kontroll i forhold til det styrkede regelverket innenfor WTO. Når WTO-avtalen trer i kraft er norsk næringsliv sikret større stabilitet og forutsigbarhet i sine globale rammebetingelser, og det er Regjeringens vurdering at dette vil skape tryggere vilkår for norske bedrifter og arbeidsplasser.

Styrkingen og utvidelsen av GATT-systemet vil også gi en viktig impuls til verdensøkonomien og dermed øke mulighetene for investeringer og etablering av nye arbeidsplasser. Enkelte studier tyder på at gjennomføring av GATT/WTO-avtalen vil kunne gi en vekst i verdenshandelen på 12-20% utover det man ville fått ved en videreføring av den gjeldende avtalen. Det har vært foretatt en lang rekke beregninger over de økonomiske gevinster forhandlingsresultatet vil gi. For en nærmere redegjørelse vises til kapittel 7. Resultatene varierer fra land til land og fra industri til industri. For enkelte industrigrener vil resultatet føre til økt konkurranse på hjemmemarkedet og behov for strukturrasjonalisering. Samtidig vil imidlertid samme industrier kunne nyte godt av økte markedsadgangsmuligheter på viktige eksportmarkeder. Konkurransforholdene bør også kunne bli mer likeverdige i de enkelte land gjennom økt subsidiedisiplin.

Som et lite land med en åpen økonomi er Norge best tjent med et internasjonalt handelssamkvem underlagt et omforent og forpliktende regelverk. Det er Regjeringens vurdering at de endringer og utvidelser som det nye avtaleverket innebærer gir et forbedret regelverk i forhold til det som hittil har eksistert i GATT. Dette gjelder både det eksisterende regelverk og de nye områder som blir inkludert i GATT-systemet gjennom bl.a. opprettelsen av WTO. Regjeringen legger til grunn at det ville være utenkelig for Norge å stille seg utenfor GATT-systemet. Uten GATT ville i

praksis all norsk eksport til alle andre markeder enn EØS-området skje på helt usikre vilkår, både når det gjelder tollnivå og når det gjelder andre handelspolitiske tiltak som for eksempel importforbud, anti-dumping avgifter, osv. I en slik situasjon ville Norge stå uten rettigheter og uten et regelverk å påberope seg i forhold til handelspartnerne.

Deltakelse i GATT-samarbeidet gir trygghet og forutsigbarhet og mulighet til å utnytte økonomiske fortrinn i forhold til andre land. Internasjonal arbeidsdeling og utstrakt bytte av varer og tjenester har ligget til grunn for utviklingen i norsk næringsliv, sysselsetting og velferd de seneste femti år. Flernasjonale handelsforhandlinger har i sin natur en tendens til å fokusere på produsent- og eksportinteresser, men Regjeringen vil også fremheve betydningen for forbrukerinteressene i form av lavere priser og større vareutvalg.

Det er også grunn til å understreke GATT-systemets betydning for reguleringen av de handelspolitiske forbindelser mellom de store handelsmakter, særlig USA, EU og Japan. Et effektivt multilateralt regelverk gjør at man kan håndtere tvister eller uoverensstemmelser innenfor et rammeverk som er basert på visse grunnleggende globale prinsipper, og som er helt nødvendig for at fordypningen av regionale samarbeidsordninger kan skje til gjensidig fordel for alle land, også for utviklingsland og land utenfor de regionale samarbeidsordninger.

6.1 INSTITUSJONER**6.1.2 Verdens Handelsorganisasjon (WTO)**

Ideen om en ny Verdens handelsorganisasjon er ikke nevnt spesielt i Punta del Este-erklæringen fra 1986. Det fremgår imidlertid av denne erklæringen at Uruguay-runden skal anses som en såkalt «single undertaking», dvs. at hele forhandlingsresultatet skal aksepteres og iverksettes i sin helhet. For å sikre en effektiv iverksettelse var det behov for en form for paraply over resultatene på de ulike forhandlingsområder. Spesielt gjaldt dette forholdet mellom avtalene som omhandler varehandel og de nye avtalene om tjenester og immaterielle rettigheter.

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

Forhandlinger om en organisasjon ble innledet først i uformelle sammenhenger, og først høsten 1991 ble forhandlingene trukket inn i mer formelle grupper. Et utkast til en avtale om dannelse av en Multilateral handelsorganisasjon inngikk således i det utkast til sluttdokument for forhandlingene som ble framlagt i desember 1991. Norge og de øvrige nordiske land deltok aktivt i forhandlingene med henblikk på at organisasjonen skulle bidra til det overordnede mål om et sterkt internasjonalt handelssystem.

Vurdering

Opprettelsen av Verdens handelsorganisasjon (WTO) vil etter Regjeringens oppfatning bidra til å sikre en bedre håndhevelse, gjennomføring og etterlevelse av det nye GATT-regelverket. WTO vil sikre at hele handelspolitikken ses i sammenheng, enten det dreier seg om varehandel, tjenestehandel eller handelsmessige sider ved immaterielle rettigheter. GATT har fra 1948 til idag formelt sett har vært iverksatt på midlertidig basis. Dannelsen av WTO vil gjøre handelssystemet permanent, og gi det økt autoritet. For første gang i GATTs historie blir det institusjonalisert at det minst hvert annet år skal avholdes ministermøter. Opprettelsen av WTO vil også kunne føre til en effektivisering av arbeidet i GATT-systemet, ikke minst i forhold til videre utbygging av regelverket. Det er videre viktig at man gjennom WTO kan integrere tvisteløsningssystemet for hele GATT-systemet, dvs. at man ved brudd på regelverket for f.eks. immaterielle rettigheter under visse forutsetninger kan bli møtt med mottiltak under regelverket for varehandel.

Videre vil WTO, som ny organisasjon, bli mer likestilt med Verdensbanken (IBRD) og Det internasjonale Pengefondet (IMF) i arbeidet for global økonomisk utvikling. Allerede i 1947 under forhandlingene om Bretton Woods-institusjonene gikk Norge inn for dannelsen av en internasjonal handelsorganisasjon, den såkalte ITO (International Trade Organisation). Gjennom opprettelsen av WTO blir systemet slik man tenkte seg i 1947 en realitet.

Etableringen av WTO innebærer en videreføring og en forbedring av GATT-avtalen. Den nåværende praksis med konsensusbeslutninger videreføres. Som under GATT-avtalen av 1947 åpnes det for unntak for dette generelle prinsipp. Det er imidlertid ventet at unntakene fra reglene vil benyttes i liten grad, slik praksis har vært i GATT. Det har vært en forståelse av at GATT ville bryte sammen dersom viktige beslutninger skulle avgjøres ved av-

stemninger, hvor landgrupperinger eventuelt gikk sammen pga. politiske forhold. I forbindelse med muligheten til å gjøre unntak fra regelverket, som var et vanskelig tema under forhandlingene, mener Regjeringen at løsningen med en generell unntaksregel som åpner for adgang til vedtak med tre fjerdedels flertall av samtlige medlemsland er tilfredsstillende. En slik løsning gir et bedre grunnlag for å ivareta små lands interesser. Regjeringen vil minne om at det fortsatt vil være nødvendig med enstemmighet i de tilfeller det dreier seg om unntak fra forpliktelser under en særskilt overgangsperiode eller i forbindelse med en gradvis iverksettelse. Dette forhindrer enkelte land i å komme unna de forpliktelser de har påtatt seg gjennom forhandlingene gjennom å søke om unntak i overgangsperioden og dermed i realiteten forlenge denne.

WTO-avtalen har karakter av en vanlig folkerettslig avtale. Vedtak i WTOs organer vil dermed kreve nasjonal oppfølging. Tilslutning til WTO innebærer ikke avgivelse av suverenitet fra norsk side.

Reglene for å vedta endringer i WTO-avtalen er som det fremgår av kapittel 5.1.2, meget komplekse. Det sentrale for Regjeringen har vært at visse grunnleggende regler i handelssystemet kun kan fremlegges til ratifikasjon i de enkelte medlemsland dersom samtlige medlemsland er enige om dette. Mindre sentrale regler vil kunne bli besluttet forelagt for ratifikasjon ved kvalifiserte flertallsbeslutninger. Videre har det vært et viktig poeng for Regjeringen at eventuelle endringer av visse grunnleggende regler som bl.a. bestevilkårsprinsippet først kan tre i kraft etter ratifikasjon av alle medlemsland.

Når det gjelder endringer som innebærer forandringer i medlemslandenes rettigheter og forpliktelser, trer disse i kraft etter ratifikasjon av to tredjedeler av medlemslandene, men bare for dem som har ratifisert. Endringer som ikke innebærer forandringer i medlemslandenes rettigheter og forpliktelser, trer i kraft for alle medlemsland etter ratifikasjon av to tredjedeler av medlemslandene. De endringer som eventuelt vil kunne tre i kraft gjennom denne fremgangsmåte, vil dreie seg om mindre sentrale deler av regelverket. Ministerkonferansen gis etter art. X en viss adgang til å vedta endringer med bindende virkning for medlemmer som ikke har vedtatt denne, når det gjelder visse (bl.a. institusjonelle og avsluttende) bestemmelser i tjenestevtalen. Denne adgang er imidlertid begrenset til visse områder, og anses ikke å gå lenger enn tilsvarende myndighet gitt organer under andre folkerettslige avtaler som Norge har sluttet seg til (f.eks. WHO, UNESCO) når det

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

gjelder å treffe vedtak om endringer av vedrørende avtale.

Det fremgår ikke av WTO-avtalen hvordan endringsvedtak etter art. X forutsettes gjennomført i det enkelte medlemsland. Folkerettslig vil vedkommende avtale være endret i og med Ministerkonferansens vedtak. Det følger imidlertid ikke av WTO-avtalen at endringen skal ha direkte virkning i de enkelte medlemsland, og vedtaket må i den grad det er nødvendig med gjennomføringstiltak, således gjøres til gjenstand for gjennomføringsvedtak i Norge for å bli bindende for personer og foretak her.

6.1.3 Tvisteløsning

Behovet for en effektivisering av tvisteløsningssystemet var en av de bakenforliggende årsaker til at forhandlingene i Uruguay-runden ble innledet. Bl.a. fra amerikansk hold var det reist kritikk mot GATT-systemet for å være ineffektivt. En rekke panelrapporter er blitt blokkert, dvs. at den tapende part har motsatt seg Rådsvedtak av en panelrapport der konklusjonen gikk i den annen parts favør. Parallelt har man sett at panelrapporter som faktisk er blitt vedtatt, ikke er blitt iverksatt i henhold til de anbefalinger/påbud som lå i panelrapportene. Dette bidro til svekkelse av GATT-systemets autoritet i begynnelsen av 80-årene. Årsaken var at det daværende tvisteløsningssystemet manglet klare regler for bl.a. opprettelse av paneler, tidsfrister for et panels arbeid, mandat for paneler, vedtak av panelrapporter og endelig effektive mekanismer for å sikre oppfølging på nasjonal basis av et panels anbefalinger etter at en rapport var vedtatt i GATTs Råd.

Misnøyen med GATT førte også til økt bruk av ensidige handelspolitiske tiltak i gråsonen av eller i strid med GATT-regelverket. Siden man ikke hadde tiltro til tvisteløsningssystemet i GATT, benyttet man ensidige handelspolitiske tiltak for å vinne fram i en tvist, fremfor å bringe saken inn for GATT for tvisteløsning. Et hovedmål i Uruguay-runden har derfor vært å effektivisere tvisteløsningssystemet slik at det får økt tiltro og slik at alle tvister blir behandlet multilateralt. Amerikansk handelslovgivning har i denne forbindelse stått sentralt. Gjennom regler om at man for alle GATT-relaterte spørsmål forplikter seg til å behandle tvister i tråd med regelverket i GATT, har man i realiteten gjennom avtalen sterkt begrenset det område der nasjonal handelslovgivning og adgang til ensidige tiltak uten multilateral godkjenning kan iverksettes. Utvidelsen av GATTs dekningsområde til også å omfatte tjenestehandel og immaterielle rettigheter, betyr at nasjonal lovgivning ikke kan

anvendes på disse felt før etter en tvist er behandlet i henhold til tvisteløsningssystemet i GATT.

Et velfungerende og sterkt tvisteløsningssystem utgjør selve kjernen i et regelbasert system. Tvisteløsningssystemet knytter de ulike deler av GATT-systemet sammen. Effektiviteten i tvisteløsningen har direkte betydning for økonomiske aktører, og er derfor viktig for tilliten til systemet. En av årsakene til at det tidligere tvisteløsningssystemet ikke fungerte tilfredsstillende, var fordi det i praksis ikke ga like rettigheter til alle. Dette hadde som nevnt sin bakgrunn i at det tidligere var anledning for en tapende part i en panelsak til å blokkere vedtak av rapporten. I praksis var det imidlertid slik at det bare var de større handelspartene som gjorde dette. Mindre land med mindre forhandlingsstyrke og dermed større avhengighet av etterlevelse av det multilaterale regelverket, så sine interesser best tjent med å godta panelrapportene. En forbedring i tvisteløsningssystemet var derfor et høyt prioritert område fra alle parter i forhandlingene. Viktige norske mål har bl.a. vært en effektivisering av tvisteløsningsmaskineriet gjennom innføring av mer automatikk, like rettigheter for alle og klare tidsfrister for et panels arbeid.

Vurdering

Det er Regjeringens vurdering at resultatet i tvisteløsningsforhandlingene vil bidra til en styrking av det multilaterale handelssystemet. Første skritt i ethvert forsøk på å løse en strid mellom to parter i GATT skal imidlertid fortsatt være tosidige konsultasjoner med henblikk på å komme fram til en gjensidig akseptabel løsning.

I forhold til dagens system er det nye regelverket en sterk forbedring gjennom at det garanterer alle klagende parter rett til panel, samt at det sikrer at panelrapportene blir vedtatt og at de blir fulgt opp effektivt. Mens det tidligere var et krav om konsensus for å vedta en rapport, vil det nå være et krav om konsensus for *ikke* å vedta rapporten. Dersom et land tidligere ikke fulgte opp et panelvedtak, og således kunne utsettes for mottiltak, var det i praksis nesten ikke mulig å få dette godtatt, fordi det krevde konsensus å ta en slik beslutning. I det nye systemet derimot, vil mottiltak bli godkjent, med mindre det er konsensus om *ikke* å godkjenne. Man har således økt automatikken i beslutningssystemet ved å snu konsensus-prinsippet rundt.

Innføringen av den nyopprettede ankeinstans er videre en viktig sikkerhetsventil i forhold til det automatiske tvisteløsningssystemet. Dette innebærer at dersom man er uenig i de

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

juridiske vurderinger et panel har foretatt, kan man anke disse inn for ankeinstansen. Regjeringen legger til grunn at automatikken i vedtaksprosedyrene ikke innebærer noen form for suverenitetsavståelse. Vedtak i Tvisteløsningsorganet vil ikke bli gjort gjeldende nasjonalt før etter nasjonalt vedtak. Norge vil således stå fritt til å velge ikke å følge opp en panelrapport. Det nye ved det reviderte tvisteløsningsregelverket er at det klargjør konsekvensene i form av reelle muligheter for mottiltak dersom man på nasjonal basis velger ikke å følge opp anbefalingene i en vedtatt panelrapport.

Regjeringen mener det er viktig for små land at det nå fastsettes klare tidsfrister for nasjonal oppfølging av panelrapporter, f.eks. gjennom oppheving av det tiltak som er funnet å være i strid med regelverket, eller i form av lovendringer for å bringe lovverket i tråd med landets internasjonale forpliktelser. Adgangen til mottiltak dersom oppfølging ikke skjer vil også kunne styrke de små lands stilling. Regjeringen mener også at såkalte kryssende mottiltak, dvs. mottiltak truffet innenfor en annen avtale enn der regelbruddet fant sted, vil kunne være fordelaktig for Norge. For små land med begrensede ressurser er det også en fordel at ett panel kan behandle stridsspørsmål i forhold til alle de avtaler som inngår i WTO-systemet.

Et spesielt trekk ved tvisteløsningssystemet i GATT er adgangen til å klage på tiltak hos en handelspartner, dersom dette tiltak opphever eller reduserer verdien av en tollkonseksjon eller en annen rettighet, men hvor tiltaket som sådan ikke nødvendigvis er i strid med GATT-reglene. Dette er reglene om de såkalte «non-violation» klager, og de har alltid vært en del av GATTregelverket. I og med at man nå innfører et beslutningssystem i tvisteløsningen som er bortimot automatisk har det vært nødvendig å lage særregler for «non-violation» klager. Det stilles strengere krav til en klage som går mot et tiltak som ikke er i strid med GATT, og dersom det skulle konstateres av et panel at tiltaket virkelig opphever eller reduserer verdien av en tollkonseksjon/rettighet, skal partene benytte voldgift for å komme til enighet om eventuell kompensasjon.

De nye reglene vil gi økt tillit til og effektivitet i gjennomføringen av regelverket. Dette øker sannsynligheten for bedre etterlevelse av regelverket, gir større forutsigbarhet i systemet og bidrar til å sikre et likeverdig regelverk for alle. Automatikkken i tvisteløsningssystemet, kombinert med klarere materielle regler vil bidra til en mer effektiv løsning av tvister mellom landene.

6.2 VARER

6.2.1 Industrivarer og fisk

Målet med tollforhandlingene var en gjennomsnittlig tollreduksjon på samme nivå som det som ble oppnådd i Tokyo-runden, dvs. 33 1/3%. Enigheten om målet ble oppnådd under Midtveis-gjennomgangen i Montreal i 1988. Samtidig skulle høye tollsatser reduseres mer enn lave, tolleskalering skulle reduseres, bindingsgraden skulle økes, og man skulle vurdere mulighetene for å fjerne lave tollsatser.

Gjennom tollforhandlingene i de syv tidligere forhandlingsrundene i GATT har industrimedlemslandenes gjennomsnittlige tollnivå blitt redusert fra over 40% i 1947 til rundt

Boks 6.1 Tollnivå/tollbinding/Tolleskalering/effektiv tollbeskyttelse

Resultatet av tollforhandlingene kan ikke direkte utleses av selve avtaleverket. De konkrete tollreduksjonene, eller rettere sagt, hvert enkelt lands nye forpliktelser mht. *tollnivå* i forhold til andre GATT-medlemmer, fremgår av de enkelte lands bindingslister. Tollsatsene på denne listen skal benyttes på bestevilkårsbasis, dvs. at alle GATT-land skal behandles likt. Listene er vedlagt sluttokumentet fra forhandlingene og inngår i sluttresultatet. Listene viser hvilke tollsatser i de enkelte lands tolltariffer som er bundet og nivået for *tollbindingen*, dvs. hvilke tollsatser som ikke kan heves ut over det nivå som fastsettes i bindingslisten uten at man må kompensere sine handelspartnere. Resultatet av tollforhandlingene og det forpliktelsesnivå hvert enkelt land påtar seg, er derfor ikke likt for to land i forhandlingene. Utfallet vil avhenge av utgangspunktet, dvs. hvilket tollnivå man lå på og hvilken bindingsgrad man hadde, dvs. andelen av tolltariffen som er bundet i forhold til det totale antall tollsatser.

Det hender at land har lave tollsatser på importerte råvarer og halvfabrikata/-innsatsvarer for derved å senke sine produksjonskostnader, mens det har høye tollsatser på det ferdige produkt. Et slikt forhold, hvor tollnivået stiger med bearbeidingsgraden, kalles *tolleskalering*. Selv forholdsvis lave tollsatser på det ferdige produkt kan i dette tilfelle innebære en betydelig *effektiv tollbeskyttelse* for bearbeidingsleddet i importlandet.

Boks 6.2 Forhandlingsmetodikk

Et hovedproblem i tollforhandlingene var at det viste seg umulig å komme til enighet om metode for reduksjon av tollsatsene. De aller fleste land ønsket at man skulle benytte seg av samme fremgangsmåte som i Tokyo-runden, dvs. at alle land benyttet en formel for å beregne hvor stor reduksjon som skulle foretas i tollsatsene. Fordelen ved å bruke en generell formel ligger bl.a. i at man da kan oppnå en systematisk reduksjon av stort sett alle tollsatser. Deretter kan man gjennom tosidige forhandlinger avtale tollreduksjoner utover formelresultatet. Ulike slike formler ble drøftet. USA satte seg imidlertid helt imot en slik tilnærming, og insisterte på at tollreduksjonene skulle forhandles fram i tosidige forhandlinger basert på utveksling av krav og tilbud. En slik fremgangsmåte er klart til fordel for større handelsnasjoner. Dette har sin forklaring i at alle tollreduksjoner som innrømmes må gis til alle andre forhandlingsdeltakere på bestevilkårsbasis. For å få best mulig «betalt» for sine innrømmelser forhandler man derfor i første rekke med sine største handelspartnere for vedkommende vare. Dette innebærer begrensede muligheter for gjennomsnittslag for norske krav gitt at Norge i de fleste tilfelle ikke vil være blant de største handelspartnere for de fleste produkters vedkommende.

Uenigheten om fremgangsmåten viste seg umulig å løse gjennom hele forhandlingsperioden. De enkelte land valgte derfor i realiteten sin egen forhandlingsmetodikk og la fram tolltilbud basert på sitt eget valg. Norge valgte ved presentasjonen av sine tolltilbud i 1990 samme formel som de øvrige EFTA-landene og EU, en såkalt harmoniserende formel som reduserer høye tollsatser mer enn lave. Dette ga en gjennomsnittlig tollreduksjon for Norges del som tilsvarte målsettingen om en reduksjon på 33 1/3%. USA lanserte senere i 1990 hele 19 sektorforslag hvor man gjensidig skulle eliminere tollene helt, de såkalte «zero-for-zero sectors», og under forhandlingene som fulgte indikerte Norge støtte til enkelte av forslagene. I 1992 støttet Norge aktivt sektorforslagene på bygg- og anleggsutstyr, landbruksmaskiner, farmasøytiske produkter, kjemiske produkter og medisinsk utstyr. Ved å inkludere disse fem sektorforslagene i beregningen av det norske tilbud ble gjennomsnittlig tollreduksjon økt til 39,7%.

5% da forhandlingene startet i 1986. Tollforhandlingene var ett av de siste forhandlingsområder som ble avklart, etter vanskelige bilaterale forhandlinger, særlig mellom EF og USA.

Vurdering av hovedresultatet

Målet med forhandlingene må sies å være nådd. Resultatet representerer den mest omfattende reduksjon av tollsatser i GATT's historie. Industrilandene vil etter forhandlingene forplikte seg til å redusere importtollen med mellom 35 og 40%. Japan vil redusere sitt generelle tollnivå med hele 60%. Også mange utviklingsland har bidratt med tollreduksjoner, f.eks. Sør Korea med en 40% reduksjon. På viktige industrisektorer som bygg- og anleggsutstyr, landbruksmaskiner, medisinsk utstyr, stål, destillert sprit, farmasøytiske produkter, papir, papp og tre, leker og møbler er det oppnådd enighet om tollfrihet blant de mest sentrale markeder og produsentnasjoner. For kjemiske produkter vil tollsatsene bli redusert ned til samme nivå i viktige land. Samtidig har bindingsgraden øket betydelig og omfanget av ikke-tariffære handelshindringer blitt redusert, spesielt i utviklingslandene. Tollreduksjonene vil i all hovedsak bli gjennomført i årlige etapper over 5 år, hvorav det første ved WTO-avtalens ikrafttredelse. For enkelte varegrupper er det etablert 10-årige iverksettelsesperioder for tollreduksjonene, f.eks. deler av kjemisektoren og teko-sektoren.

Det norske tilbud og resultatvurdering

Det endelige norske tilbudet ble lagt fram helt i slutfasen av forhandlingene høsten 1993. I utarbeidelsen av dette tilbudet hadde man til dels gått bort fra en full benyttelse av formelen. Dette hadde både sin bakgrunn i innarbeidelse av ytterligere sektorforslag (farmasøytiske produkter, bygg- og anleggsutstyr, landbruksutstyr, medisinsk utstyr, stål, møbler, destillert sprit, papp og tre), et ønske om en opprydding i den norske tolltariffen slik at man i størst mulig grad benyttet seg av verditoll i stedet for toll pr. vekt, stk. eller volumenheter, samt at man fant å ville ta hensyn til de pågående medlemsskapsforhandlingene med EF. Dette innebar at man ved utarbeidelsen av det norske tilbud sammenholdt dette med EFs tilbud for i størst mulig grad å sikre at forskjellene mellom de norske tollsatsene og EFs tilsvarende satser ikke øket gjennom forhandlingene, spesielt for tollsatser der de norske lå lavere enn EFs. Under hele gjennom-

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

gangen ble dette sammenholdt med nasjonale interesser. Gjennomgangen hadde sin bakgrunn i at en utvidelse av en tollunion ifølge GATTs regelverk ikke skal føre til økte handelshindre i forhold til tredjeland. Etter et eventuelt medlemskap ville således Norges handelspartnere kunne kreve kompensasjon av EF for slike tolløkninger. Gjennomgangen reduserte derfor eventuelle fremtidige kompensasjonskrav.

Regjeringen har i forhandlingene hatt som et utgangspunkt at en vesentlig del av norsk import kommer fra land vi har frihandelsavtaler med, først og fremst fra EØS-området. De fleste norske industriprodusenter er derfor allerede idag utsatt for tollfri konkurranse. Tollsatsene på det norske marked vil etter implementeringsperioden er over, ha blitt redusert med et aritmetisk gjennomsnitt på 42,6% eller et handelsveiet gjennomsnitt på 39,7%. Resultatet av forhandlingene vil føre til økt konkurranse på hjemmemarkedet fra landene utenfor frihandelsområdet. Det er Regjeringens vurdering at disse reduksjonene vil kunne gjennomføres uten vanskeligheter for norske næringsinteresser. Nedgangen i tollsatsene vil være til fordel for forbrukerne, spesielt for de grupper som forbruker de varegrupper der tollbelastningen har vært høyest. Tollreduksjonene vil også redusere industriens kostnader ved import av innsatsvarer. Det vises ellers til kap.2 og 7.

Når det gjelder tollforhandlingene mht. eksportsiden har viktige mål vært å redusere de høyeste tollsatsene, utvide bindingsnivået samt å oppnå reduserte tollsatser på viktige

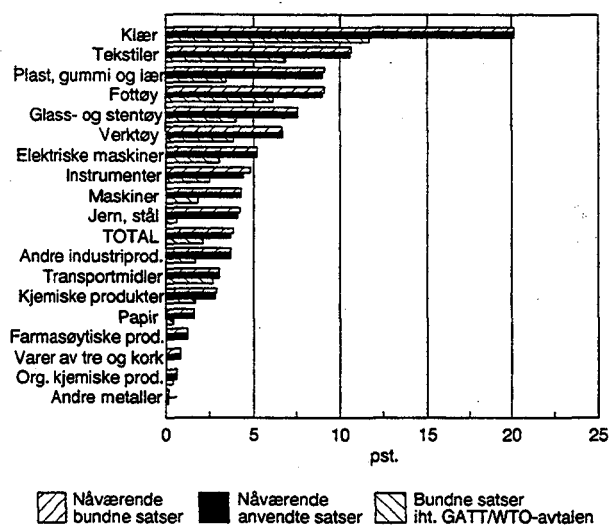
norske eksportmarkeder. Siden eksporten til EØS-området og de viktigste land i Øst-Europa er dekket av frihandelsavtaler, har oppmerksomheten fra norsk side vært konsentrert om ikke-europeiske OECD-land, i første rekke USA og Japan, samt mer avanserte utviklingsland som ASEAN-landene og Korea samt visse land i Latin-Amerika. Landprioriteringen er i tråd med nr. 253 (1987-88). Innstilling fra utenrikskomiteen og med de prioriteringer som har kommet fram gjennom et fortløpende samarbeid med norsk industri. Gjennom dette samarbeidet har ønsker om tollreduksjoner for konkrete produkter blitt fremmet i tosidige forhandlinger. Samtidig har det vært et samarbeid for å identifisere innen hvilke sektorer norske interesser tilsa forsiktighet mht. tollinnrømmelser på det norske marked eller deltakelse i sektorløsninger. Prioriterte norske sektorer i forhandlingene har vært fisk, møbler, elektronisk utstyr og kjemiske produkter.

Norge har hatt bilaterale tollforhandlinger med USA, Canada, Japan, Australia, New Zealand, Korea, Thailand, Hong Kong, Filippinene, Indonesia, Malaysia, Sør-Afrika, og Tunis. Norge hadde også kontaktmøter med Marokko, Brasil, Argentina og Uruguay. I de bilaterale forhandlingene har norsk industris ønskemål vært fremmet, samtidig som det har blitt framsatt krav om tollettelser i Norge.

Regjeringen mener utfallet av markedsadgangsforshandlingene tjener norske eksportinteresser. Gjennom økt bindingsgrad er forutsigbarheten i rammebetingelsene for norske eksportbedrifter økt betydelig. Industrilandene, vil etter forhandlingene ha nærmere 100% bindingsgrad, i Latin-Amerika og Korea vil bindingsgraden gå opp mot 90 %, og den vil stige til 60% eller mer i ASEAN-landene. Samtidig gir reduserte tollsatser bedre konkurranseforhold på viktige eksportmarkeder som er i stor vekst. Betydelige tollreduksjoner vil bli iverksatt i alle de prioriterte land. Det er også oppnådd betydelige tollreduksjoner eller tolleliminering for prioriterte norske sektorer som møbler, kjemiske produkter og fisk.

De tollreduksjoner som våre frihandelspartnere i Europa gjennomfører, vil innebære skjerpet konkurranse på disse markedene i forhold til dagens situasjon gitt at preferansmarginen reduseres, dvs. den fordel man som frihandelspartner har ved at import fra de land som ikke deltar i frihandelsområdet pålegges toll. De generelle tollreduksjoner medfører at de fordeler utviklingslandene har gjennom det generelle tollpreferansesystemet for utviklingsland, vil bli redusert.

Figur 6.1. Gjennomsnittlig norske tollsatser (1) etter vare grupper. MFN-basis.

(1) Handelsveide satser

Kilde:GATT

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

Vurdering av resultatet for fisk

Fisk har vært høyt prioritert fra norsk side i forhandlingene. Norge støttet aktivt et sektorforslag fra amerikansk side om å avskaffe toll og diverse statsstøtteordninger for fiskerisektoren. Forslaget møtte imidlertid sterk motstand fra flere hold. Heller ikke et harmoniseringsforslag vant fram. Det så lenge ut til at man ikke ville komme fram til noen resultater på fiskesektoren. Det er likevel oppnådd enkelte gode resultater for norsk fiskeindustri.

Japan har bl.a. senket tollene med 30% på fiskeslag som er viktige for Norge, herunder røkelaks og frossenlaks. USA har forpliktet seg til å avvike tollene for flere fiskeprodukter, som sardiner i olje, fiskeboller og -puddinger og røkt makrell, forskjellige typer silde- og lakseprodukter samt forskjellige typer hvit fisk som saltet og tørket torsk. For fiskepinner vil tollsatsen i USA bli redusert med 50%. Også ASEAN-landene vil tilrettelegge for økt markedsadgang for norske fiskeprodukter ved at tollnivået senkes, samt at tollsatsene vil bli bundet. Flere av disse landene har foretatt en en bloc binding av tollsatsene på fiskeprodukter, og det reelle tollnivå kan i visse tilfeller være lavere enn tollbindingen.

Nærmere vurdering av sektorløsningene

Fra norsk side valgte man tilsist å delta i følgende sektorinitiativer der man har forpliktet seg til å avskaffe toll i løpet av implementeringsperioden, dvs. i hovedsak over 5 år: bygg- og anleggsutstyr, landbruksutstyr, medisinsk utstyr, stål, destillert sprit, farmasøytiske produkter, møbler, papp og tre. Norge vil likevel nyte godt av tollelimineringen på de øvrige sektorer pga. av bestevilkårsprinsippet. Dessuten vil tollene på den for Norge meget viktige sektoren kjemiske produkter bli harmonisert på et lavt nivå i klasser på 5,5 og 6%. På noen kjemiske produkter vil tollene bli avvirket.

Sektorløsningene har stort sett fått støtte fra alle OECD-land. Flere av forslagene omfattet sektorer hvor liberaliseringen allerede var kommet langt, f.eks. for bygg- og anleggsutstyr og for landbruksmaskiner. Hovedproblemet i forhandlingene var hvilket produktomfang sektorløsningene skulle ha, og Norge forfektet generelt det syn at man skulle ha færrest mulig unntak fra tolleliminering innenfor en valgt sektor. Sektorløsningene for bygg- og anleggsutstyr, landbruksmaskiner og medisinsk utstyr dekker norske eksportinteresser på en tilfredsstillende måte.

På farmasøytiske produkter var det i norsk interesse å oppnå tolleliminering. Hele kapittel 30 i Tolltariffen inngår i sektorløsningen. I tilknytning til forhandlingene har det pågått et teknisk arbeid for å gi tollklassifisering til salter og esthers, mellomprodukter og INN-substanser som er innsatsvarer i framstillingen av farmasøytiske produkter. Alle disse stoffene har nå fått tollnummer og skal nyte tollfri omsetning på samme måte som tollposisjonene i kapittel 30. Dette vil bli reflektert i den nye norske Tolltariffen.

Innenfor produktene papp og tre har Norge som stor eksportør allerede lave tollene, og i og med at andre nærliggende handelspartnere kunne gå med på tolleliminering var det uproblematisk for Norge å gjøre det samme. Det var også viktig å støtte opp om tolleliminering for møbler. På norsk side har vi imidlertid beholdt en marginal toll på papir.

Elektronisk utstyr var en viktig sektor sett fra norsk side. Her har flere sentrale handelspartnere som EF, USA, Japan og Canada forpliktet seg til å redusere tollene med inntil 60%. Reduksjonene vil bli store på utstyr til industrielt og profesjonelt bruk. Det viste seg ikke mulig å komme til enighet om store tollreduksjoner for forbrukerelektronikk. På ikke-jernholdige metaller vil det også bli store tollreduksjoner, dog ikke tollharmonisering til et lavt nivå slik det lenge så ut til.

På disse produktene har Norge allerede lave tollene.

Tropiske produkter

Som nevnt i kapittel 4 ble det opprinnelig forhandlet separat om tollreduksjoner for tropiske produkter, og konkrete resultater ble oppnådd og iverksatt på foreløpig basis i 1989. Vareomfanget for forhandlingene ble aldri omforent, men det ble stilltiende godtatt at følgende sektorer burde inngå: tropiske frukt-drikker, krydder, blomster og flettede produkter, oljefrø, vegetabiliske oljer og oljekaker, tobakk, ris og tropiske røtter, tropiske frukter og nøtter, naturgummi og tropisk tømmer samt jute og harde fibre. Forhandlingsresultatet må sies å ha vært historisk av to grunner. For det første nådde man faktisk et resultat på tropiske produkter, hvilket ikke har vært mulig ved tidligere forsøk. For det andre fikk man for første gang i GATT-historien gjennomslag for prinsippet om at økonomisk avanserte utviklingsland også måtte gi konsesjoner. Sluttresultatet for tropiske produkter vil framgå av de enkelte lands bindingslister. De foreløpige analysene som er foretatt, tyder på at tollsatsene for tropiske jordbruksprodukter på verdensbasis vil bli redusert med 42%, mens

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

den generelle tollreduksjonen på tropiske industriprodukter vil være 57%. Dette er etter Regjeringens vurdering et tilfredsstillende resultat.

6.2.2 Landbruksavtalen

Målet for landbruksforhandlingene i Punta del Este-mandatet var at partene skulle etterstrebe å oppnå større liberalisering i handelen med jordbruksprodukter og få alle tiltak som påvirker importadgang og eksportkonkurranse under styrkede og mer operasjonelle, effektive GATT-regler og -disipliner. Dette skulle skje ved bedringer i markedsadgang og forbedringer i konkurransesituasjonen gjennom økt disiplin knyttet til bruk av alle direkte og indirekte subsidier.

Fra norsk side har landbruksforhandlingene i hele Uruguay-runden vært en vanskelig balansegang. Dette ble understreket allerede under Stortingets behandling av St. meld. 63 (86-87). Det var den daværende Regjeringens utgangspunkt at det ville være i norsk interesse

å styrke GATTs regelverk også på jordbruksområdet og dermed øke den multilaterale disiplin. Alle land måtte i den forbindelse være rede til å påta seg forpliktelser og underkaste seg en multilateral disiplin for å bedre forholdene på verdensmarkedet. Alle land måtte også være rede til å gi visse innrømmelser i form av økte forpliktelser når det gjaldt import og eksportstøtte. Regjeringen mente imidlertid at et importvern med «nåværende virkning» måtte opprettholdes om produksjonsmålet skulle kunne opprettholdes. Det ble derfor tatt sikte på at en bedre multilateral disiplin på importsiden ikke skulle få virkning for produksjonsmålet. Dette syn ble delt av Utenrikskomiteen som uttalte at «Selv om det kan argumenteres for at det vil være i Norges interesse å bidra til å bedre forholdene når det gjelder jordbruksvarer på verdensmarkedet, vil komiteen vise til at dersom produksjonsmålet for jordbruket skal kunne opprettholdes, må Norge ha et betydelig importvern.» Komiteen viste imidlertid til at det burde vurderes om ikke Norge kunne gi visse konsesjoner for importen og fortsatt greie å ivareta de hensyn som ligger bak importvernet for jordbruket. Det ble her spesielt vist til import fra utviklingsland.

Boks 6.3 GATT og landbruk

I prinsippet har landbrukssektoren alltid vært dekket av regelverket, men USAs unntak for store deler av sin landbrukssektor i 50-årene, og utviklingen i EFs felles landbrukspolitikkk førte til at hele sektoren i praksis ble unntatt fra GATTs disipliner. Dette fikk etterhvert svært negative konsekvenser for en god del utviklingsland som ikke var istand til å konkurrere med det lave subsidierte prisnivået på verdensmarkedet. Det ble i Tokyo-runden gjort forsøk på en forhandlingsløsning på landbrukssektoren. Dette viste seg umulig. Landbruk inngikk i arbeidsprogrammet fra begynnelsen av 80-årene, og situasjonen på jordbruksmarkedet, med økende overskuddsproduksjon og subsidiert eksport for å bli kvitt overskuddet i de vestlige industriland, gjorde det etterhvert tvingende nødvendig å komme fram til en multilateral løsning. Prisenivået medførte også at det ikke lenger var lønnsomt å produsere enkelte av jordbruksproduktene, og produksjonen gikk ned i en del utviklingsland. Samtidig hadde mange industrialiserte land ikke råd til å opprettholde støtten på det høye nivået. Bilaterale tvister mellom de viktigste aktørene om jordbrukshandelen, bl.a. mellom EU og USA og mellom USA og Japan gjorde det også nødvendig å finne løsninger.

6.2.2.1 Gjennomgang av forhandlingsprosessen på landbruk.

Forhandlingene om en landbruksavtale viste seg å bli svært vanskelige og bidro flere ganger til at Uruguay-runden var nær ved å bryte sammen. Det gis derfor i dette underavsnitt en relativt detaljert gjennomgang av forhandlingsprosessen om landbruk for å beskrive utviklingen fram mot det endelige resultat.

Allerede under forberedelsene til Midtveisgjennomgangen i desember 1988 var landbruk ett av de forhandlingsområder der det ikke var mulig å komme fram til enighet om noen tekst å legge fram for ministrene. Forhandlingene ble ført videre fram til april 1989 da de ble avsluttet ved et møte på embetsnivå. Forhandlingene var vanskelige, både multilateralt og for Norge. I det såkalte konsensusvedtaket ble de kortsiktige forpliktelser og de langsiktige målene for jordbruksforhandlingene fastlagt. Retningen for forhandlingene om veterinære- og plantesanitære tiltak ble også lagt.

For Norge var det i denne forbindelse meget viktig å få understreket betydningen av de ikkeøkonomiske faktorer i norsk landbrukspolitik, og at vi i oppfyllelsen av de kortsiktige elementer ville holde oss innenfor rammen av eksisterende lovgivning. Norge holdt et eget forklarende innlegg under det avsluttende mø-

tet i forbindelse med konsensusvedtaket. Her ble det fra norsk side uttalt: «Når det gjelder den langsiktige delen, må vi fra norsk side igjen understreke den betydning vi tillegger de ikke-handelsmessige eller ikke-økonomiske faktorene. Dette er viktige elementer i vår jordbrukspolitikk, og omfatter ikke bare matvaresikkerhet, men også elementer som miljø, distriktspolitikk og sosiale hensyn. I en videre sammenheng er de av vital betydning for oss». Det forklarende innlegg fikk bred politisk støtte i Norge, og dannet utgangspunktet for den videre norske deltakelse i forhandlingene.

I de videre forhandlinger på basis av konsensusvedtaket ble det forhandlet om reduksjoner i støtte til jordbruket og om behovet for endringer i importvernet. Nordisk syn var at det i første rekke var støtteformer som påvirket handelen som skulle underlegges disiplin. Når det gjaldt importvern, ble det fra nordisk side erkjent som et hovedprinsipp at grensevern som et langsiktig mål skulle gjennomføres via andre former for importvern enn mengdebegrensninger. En såkalt tariffisering ble i denne sammenheng omtalt som et mulig alternativ. En slik tariffisering innebar omregning av prisforskjellen mellom verdensmarkedsprisen og innenlandsk pris til en tollsats. En slik tariffisering skulle imidlertid ikke gjøres gjeldende for alle varer. Variable avgifter underlagt styrket disiplin og mindre isolasjon fra verdensmarkedsprisen skulle også inngå som et likeverdig alternativ. Endelig ble det fremhevet at de nordiske land var rede til å delta i forhandlinger om i hvilken utstrekning mengdebegrensninger i visse veldefinerte unntakstilfeller skulle kunne tillates, og om en klargjøring av artikkel XI i GATT for dette formål. (Ref. boks 5.1 vedrørende art. XI i GATT).

Sommeren 1990 ble det vedtatt at de enkelte deltakerland skulle legge fram tilbud om hvordan de enkelte land kunne bidra til å oppfylle målsettingene for forhandlingene. I tråd med dette opplegget la Norge fram en landliste og et åpningstilbud i oktober 1990.

Dette landbrukstilbudet lå på bordet under det som forutsetningsvis skulle ha vært det avsluttende ministermøtet i Brussel i desember 1990. Som en rekke andre land la Norge nasjonale fortolkninger av kriteriene til grunn under utarbeidelsen av landlisten og tilbudet. En viktig målsetting for Norge i forhandlingene var å oppnå et sikkert GATT-legalt importvern. Eple- og pæresaken i GATT, der de norske mengdereguleringene ble anklaget for og vurdert å være GATT-stridige, hadde demonstrert at det norske importvernet ikke var holdbart i GATT (ref. boks 1.2). En omleg-

Boks 6.4 Det norske åpningstilbud

Det norske åpningstilbudet hadde følgende hovedtrekk: En frys av total intern støtte (både budsjett- og skjermingsstøtte) på 1988-nivå fram til 1996, med justering for inflasjon. En generell 20% inflasjonsjustert reduksjon av gul støtte med utgangspunkt i 1988-nivået som skulle gjennomføres innen 1996. En omlegging av importvernet i retning av et toll- og avgiftsbasert importvern. Samtidig ble det presisert at Norge ønsket å opprettholde et kvantitativt importvern for flytende melk/fløte, melkepulver og smør, samt for vilt, dvs. elg, rein og hjort. For kjøtt, levende dyr, egg/eggeprodukter og potet/potetprodukter ble det tilbudt å innføre variable importavgifter. Tollekvivalenter med en korrigerende faktor ble tilbudt innført for korn og kraftfor, grønnsaker og frukt, fettvarer og en rekke konserver og bearbejdede varer. Forslaget var at det skulle innføres en tollsats basert på differansen mellom norske og verdensmarkedspriser, samt at det i tillegg skulle være mulig å pålegge en «tilleggstoll», som kunne varieres i tråd med svingninger i verdensmarkedsprisene. Tollekvivalenter, dvs. en fast tollsats beregnet på prisdifferansen mellom norsk og utenlandsk vare ble tilbudt innført for honning, enkelte bær og grønnsaker og konserver. I tilbudet ble det tatt sikte på en 30% reduksjon i de rene tollekvivalentene fra 1991-1996, for tollekvivalentene med korrigerende faktor en reduksjon på 10% for melkeprodukter og korn, og en 20% reduksjon for de øvrige. All statsfinansiert eksportstøtte til jordbruksvarer ble foreslått avvirket innen 1996.

ging som foreslått i åpningstilbudet og en multilateral aksept for et forhandlingsresultat ville kunne gi et trygt GATT-legalt importvern.

Heller ikke i forberedelsene til Ministermøtet i Brussel viste det seg mulig å komme fram til enighet om en jordbrukstekst. Uenigheten dreide seg bl.a. om hvorvidt det skulle legges opp til separate forpliktelser når det gjaldt intern støtte, markedsadgang og eksportstøtte.

Neste fase i forhandlingene var forsøket på å avslutte forhandlingene høsten 1991 som resulterte i fremleggelsen av utkastet til sluttdokument i desember. Landbruksteksten i utkastet var ikke omforent, men utarbeidet på for-

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

mannens ansvar i samråd med GATTs Generaldirektør. Fra norsk side hadde man flere problemer med avtaleutkastet. Dette gjaldt bl.a. fraværet av adgang til inflasjonsjustering, kravet om en full overgang til et tollbasert importvern, krav om å gi en viss minimums markedsadgang, basisperioder for beregning av eksisterende markedsadgang, samt kriteriene for grønn støtte. Som de øvrige forhandlingsdeltakere godtok imidlertid også Norge at avtaleutkastet skulle legges til grunn i den avsluttende fasen av forhandlingene.

I avtaleutkastet var det forutsatt at de enkelte land innen 1. mars skulle legge fram basismateriale og oversikter over hvordan forpliktelsene i avtaleutkastet med hensyn til markedsadgang, reduksjon i intern støtte og eksportsubsidier skulle oppfylles. På det tidspunkt var det fortsatt stor uenighet om avtaleutkastet. Norge valgte derfor som en rekke andre land kun å legge fram basismateriale i mars 1992. Det norske basismaterialet tok utgangspunkt i landlisten og åpningstilbudet fra oktober 1990, med en del justeringer. I forhold til avtaleutkastet foretok man nasjonale fortolkninger i tråd med norske forhandlingsposisjoner. Man var forberedt på at utviklingen i forhandlingene kunne gjøre det nødvendig å fremlegge et revidert norsk tilbud på kort varsel.

Det viste seg imidlertid ikke nødvendig før i august 1993. Det norske tilbudet ble basert på det opprinnelige avtaleutkastet fra desember 1991 med de endringer som EF og USA ble enig om i november 1992 i den såkalte Blair House avtalen, og de fortolkninger av avtaleutkastet som hadde blitt gjort av andre land. Fra norsk side så man positivt på denne avtalen, spesielt når det gjaldt de endringer den la opp til i disiplinene for reduksjon av intern støtte. Dette ville tjene norske interesser gitt at Norge hadde problemer med kriteriene for å unnta støtte fra reduksjonsforpliktelser. Blair House-avtalen innebar i realiteten en betydelig senkning av ambisjonsnivået når det gjaldt intern støtte. Blair House avtalen innebar også reduserte reduksjonsforpliktelser for de volumer som ville kunne nyte godt av eksportstøtte. Blair House avtalen berørte ikke markedsadgang, dvs. bl.a. det norske unntakskravet fra en full overgang til et tollbasert importvern.

Først etter at USA og EF ble enig om endringer i Blair House-avtalen helt i sluttfasen ble det foretatt endringer i de avtaletekster som til da hadde ligget til grunn formelt, dvs. i det avtaleutkast som ble lagt fram i desember 1991. Samtidig ble det klart at kriteriene for grønn boks skulle innarbeides i selve avtaleteksten og at andre forhandlingsparter i fremtiden skulle kunne stille spørsmålsteget ved

Boks 6.5 Blair House-avtalen mellom EF og USA

Blair House-avtalen ble inngått mellom EF og USA 20. november 1992. Den var et resultat av en intens forhandlingsfase mellom de to på landbruksområdet etter at EF i juli samme år hadde endret sin felles landbrukspolitik gjennom CAP-reformen. Blair House-avtalen endret på avtaleutkastet for landbruk fra desember 1991 på to punkter, nemlig når det gjaldt forpliktelsene for intern støtte og for eksportstøtte.

For intern støtte ble partene enige om at reduksjonsforpliktelsene for gul støtte skulle gjelde for *total* gul støtte og ikke for enkelt varegruppe. I tillegg ble de såkalte blå kriteriene innført, som omfattet støtte til produksjoner som er underlagt produksjonsbegrensende tiltak. Tiltak kunne defineres som blå dersom de oppfylte ett av følgende kriterier:

- utbetalingen er basert på fast areal eller avling,
- utbetalingen gjelder bare for 85 prosent eller mindre av basisnivå for produksjonen,
- utbetaling til husdyr gis til et fast antall dyr.

For eksportstøtte ble reduksjonsforpliktelsen vedrørende kvantum redusert fra 24 prosent til 21 prosent, mens den forble uforandret hva angår forpliktelsene til å redusere støttebeløp med 36 prosent.

Blair House avtalen innebar en betydelig senkning av ambisjonsnivået for forhandlingene når det gjaldt internstøtten til landbruket, og må karakteriseres som avgjørende for at det i det hele tatt ble en avtale om landbruk i Uruguay-runden.

gruppering som de mente ikke var i tråd med teksten.

Endringene i Blair House-avtalen, som var en del av en totalenighet på landbruk mellom EF og USA, innebar at de eksportvolumer som kan nyte godt av eksportstøtte kan bli noe høyere enn opprinnelig forutsatt i en overgangsperiode, men opprettholder den opprinnelige målsetting om at volumene ved utgangen av perioden skal være redusert med 21%. Videre innebar enigheten at USA godtok EFs måte å beregne tollsatsene på. Dette var svært viktig for Norge som i stor grad hadde benyttet samme teknikk. USA godtok også EFs tilbud med visse endringer når det gjaldt markedsadgang. For Norge var dette viktig i og

Boks 6.6 Norsk tilbud sluttfasen

Tilbudet innebar en viss bevegelse i norske forhandlingsposisjoner i lys av de avklaringer som på det tidspunkt hadde funnet sted i forhandlingene og for å bidra til å bringe fortlgang i forhandlingene. Tilbudet ble lagt fram med forbehold om et tilfredsstillende forhandlingsresultat totalt sett med norsk øyne. Tilbudet ble basert på avtaleutkastet fra desember 1990 og på Blair House avtalen. Fordelingen på gul og grønn boks fra basismaterialet fra mars 1992 ble opprettholdt, selv om det hadde vært stilt spørsmål om kriteriegrunnlaget til enkelte av de ordninger Norge hadde plassert i grønn boks, og som Norge dermed ønsket å unnta fra reduksjonsforpliktelser. I tilbudet ble det etablert som et hovedprinsipp at det framtidige norske importvernet skulle være basert på toll og ikke på importbegrensninger, mao. at de nåværende mengdebegrensninger ble omregnet til toll, såkalt tariffisering. Kravet om unntak fra tariffisering av melk og enkelte melkeprodukter ble opprettholdt. Etter en grundig vurdering ble unntakskravet for vilt oppgitt. Tilbudet om markedsadgang var i samsvar med utkastet til sluttokument med en gjennomsnittlig reduksjon på 36% i tollsatsene over en 6-årsperiode. Minimumssatsen for reduksjon på 15% ble benyttet for særlig sensitive varer. For eksportstøtte fulgte Norge Blair House-avtalen, dvs. at Norge tilbød 36% reduksjon i subsidiebeløpet og 21% reduksjon i de volumer som kan nyte godt av subsidier. Subsidier regnes i denne sammenheng som summen av statlige eksportstøtteordninger og privatfinansierte eksportstøtteordninger muliggjort via myndighetsmedvirkning.

med at man hadde lagt seg på samme tollnivå innen kvotene for minimums markedsadgang som EF. Endelig innebar enigheten mellom USA og EF at den såkalt fredsklausulen ble forlenget til 9 år, dvs. den periode hvor man skal avholde seg fra eller utvise moderasjon med å angripe et annet lands subsidier.

I den siste forhandlingsfasen viste det seg umulig å få gjennomslag for det norske unntakskravet fra en full overgang til et tollbasert importvern. De land Norge hadde samarbeidet med om en slik løsning, oppga alle sine unntakskrav. Japan og Korea oppnådde en utsatt iverksettelse av overgangen til toll mot at de kompenserte ved økt markedsadgang i løpet av den perioden de utsatte iverksettelsen. En

slik løsning var ikke aktuell fra norsk side. Norge fant derfor etter at både Canada og Sveits hadde oppgitt sitt unntakskrav å måtte slutte seg til konsensus. En opprettholdelse av unntaket uten en klargjøring av artikkel XI ville ha gitt et usikkert importvern. Regjeringen fant det derfor riktig å godta en full tariffisering. Nivået for tollsatsene på melk ble imidlertid svært høyt gitt at de er utregnet ut fra et eventuelt bortfall av prisreguleringssystemet for melk. Gjennom deltakelsen i tosidige forhandlinger i sluttfasen og ved å gi visse begrensede innrømmelser fikk man fra norsk side aksept for disse tollsatsene og de øvrige elementer i det norske tilbud.

Regjeringen fant det i sluttfasen riktig å foreta en omfordeling av støtteformer mellom gul og grønn boks. Norge hadde ved fremleggelsen av basismaterialet i mars 1992 lagt nasjonale fortolkninger til grunn i fordelingen av støtteformer på gul og grønn boks. Flere av støtteformene som var ført opp i grønn boks tilfredsstilte ikke en streng fortolkning av kriteriene. Det var uklart hvilke krav som ville bli stilt overfor et land som ble funnet ikke å oppfylle kriteriene. Dersom kravet ble at man skulle omforme tiltaket til fullt ut å oppfylle kriteriene, ville Norge kunne bli stilt overfor vanskelige problemer med store konsekvenser for utformingen av norsk landbrukspolitikk. For å unngå slike problemer fant derfor Regjeringen å ville overføre NOK 4.300 mill. fra grønn til gul boks. De ordninger det dreier seg om er driftstillegg til melkeproduksjon, årsverkstillegg for husdyr, areal/kulturlandskapstillegg og kontrakttillegg for eggproduksjon. Disse ordningene tilfredsstiller allerede, eller vil med mindre tilpasninger kunne tilfredsstille, kriteriene for blå boks, dvs. gul støtte som forutsatt oppfyllelse av visse kriterier knyttet til produksjonskontroll, kan unntas fra reduksjonsforpliktelser. Etter overføringen og en økning på NOK 550 millioner i gul boks gjennom tilføyelse av netto skjeringsstøtte for melk er fordelingen på gul og grønn boks som følger: NOK 14.300 mill. i gul boks og NOK 3.250 mill. i grønn boks.

Det ble også foretatt enkelte endringer i tilbudet når det gjaldt markedsadgang som et resultat av ønsker fremsatt i tosidige forhandlinger.

6.2.2.2 Vurdering av forhandlingsresultatet

Det er Regjeringens vurdering at Norge innenfor de rammer som settes av resultatet i Uruguayrunden i det alt vesentlige vil kunne gjennomføre norsk landbrukspolitikk etter retningslinjene i Stortingsproposisjon nr. 8 (92-93) om Landbruk i utvikling. Målet om å kun-

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av
Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

ne opprettholde og videreutvikle et levedyktig landbruk også som ivaretar viktige ikke-økonomiske faktorer som miljø, distrikt, sosiale hensyn og matvaresikkerhet er oppnådd. Gjennom tilpasning av interne støtteordninger kombinert med et GATT-legalt importvern vil Norge ha den sikkerhet som er nødvendig for å planlegge og utvikle et levedyktig norsk landbruk. Strategien i St.prp. nr. 8 (1992-93) om å skape et mer robust og konkurransedyktig landbruk i fremtiden vil være sentral i denne sammenheng.

Selv om de umiddelbare effekter av landbruksavtalen ikke vil bli dramatiske vil Regjeringen peke på at avtaleverket legger en klar føring mot et fremtidig kostnadseffektivt og mer konkurransedyktig norsk landbruk. Et tollbasert importvern vil over tid føre til sterkere innslag av markedssignaler utenfra og prisene på importerte produkter vil få økende betydning for det prisnivå som vil råde i Norge. I tillegg vil forpliktelsene om å redusere støttetiltak som har handelsvridende effekter føre til at utformingen av støtten vil måtte endres i mer produksjonsnøytral retning.

Landbruksavtalen vil også ha betydning for næringsmiddelindustrien som i stor grad har vært skjermet fra internasjonal konkurranse pga. importvernet for norsk jordbruk. Forpliktelsene om å opprettholde nåværende markedsadgang, samt å åpne for minimums markedsadgang for varer hvor importen har vært liten eller ikke-eksisterende vil føre til økt import av både jordbruksråvarer og ferdigvarer.

Det er den utstrakte bruk av eksportsubsidier som i stor grad er årsaken til problemene i internasjonal jordbrukshandel. Bl.a. ved at subsidiert eksport utkonkurrerer utviklingslands eksport og derved fratrer dem viktige eksportinntekter. Det er Regjeringens vurdering at konsekvensene av avtaleforpliktelsene ikke i vesentlig grad vil påvirke norske eksportinteresser. Den vil føre til en reduksjon av de beløp som bl.a. har bidratt til at visse norske jordbruksprodukter har kunnet nå fram på interessante eksportmarkeder, f.eks. ost og enkelte bearbejdede produkter. Regjeringen legger vekt på å sikre og videreutvikle en lønnsom og konkurransedyktig næringsmiddelindustri som også ivaretar sysselsettings- og distriktshensyn og viser til St.prp. nr. 60 (1993-94) når det gjelder omstillingstiltak i 1994.

Et viktig resultat er etter Regjeringens syn at et GATT-legalt norsk importvern for jordbruksprodukter sikres. Eple og pære-saken demonstrerte at dagens importvern ikke var uangripelig. For epler og pærer innebærer

forhandlingsløsningen at Norge kan oppheve den produksjonsregulering som de seneste år har vært i kraft. Uten en løsning i Uruguay-runden kunne ikke Norge ha foretatt en slik omlegging av importvernet uten å gi kompensasjon i forhold til våre handelspartnere fordi viktige tollsatser var bundet på et lavt nivå i GATT. Løsningen vil også gjennom omleggingen til et tollbasert vern gjøre det enklere å utforme ordninger for å gi utviklingslandene et reelt fortrinn på det norske marked.

Tollsatsene som er utregnet for de produkter som tidligere har vært underlagt importregulering er gjennomgående svært høye pga de betydelige prisforskjelleer mellom prisene på verdensmarkedet og de interne norske priser. Selv etter reduksjonen på gjennomsnittlig 36% og minimum 15% for enkeltprodukter vil nivåene for de fleste varer gi en sterk beskyttelse mot import. Forhandlingsresultatet vil gi et større innslag av markedssignaler utenfra gjennom økt import. Regjeringen ser det som en forutsetning at det nye tollvernet ikke skal føre til økte matvarepriser.

Det vises til Kap. 9.3 for nærmere omtale av konsekvensene for importordninger for landbruk.

6.2.2.3 *Avtalen om veterinære- og plante-sanitære tiltak. (SPS-avtalen)*

SPS avtalen ivaretar norske interesser på en god måte, og det er et stort fremskritt at vi har fått en avtale som regulerer anvendelsen av SPS tiltak med handelseffekt. For Norge har det vært sentralt å kunne opprettholde vårt beskyttelsesnivå. Det er klart nedfelt i avtalen at partene fritt kan fastsette sitt beskyttelsesnivå, og dermed også et beskyttelsesnivå som innebærer strengere tiltak enn de som er fastsatt av internasjonale organisasjoner. Flere andre viktige prinsipper er tatt inn i Avtalen. Dette gjelder bl.a. at «føre var»-prinsippet kan legges til grunn der det ikke finnes sikker vitenskapelig dokumentasjon. I slike tilfeller kan partene fastsette beskyttelsestiltak som gjelder inntil nye vitenskapelige data gir grunnlag for endringer. Videre er avtalen basert på at miljømessige og økologiske forhold skal legges til grunn ved vurdering av sikkerhetsnivå og tiltak. Dette innebærer også en anerkjennelse av konseptet sykdomsfrie regioner, et konsept som kan være av betydning for vår fiskeeksport.

De plikter Norge påtar seg er først og fremst å ikke urettmessig anvende SPS-tiltak og påse at de SPS-tiltak som anvendes skal få minst mulig handelsvridende effekt. Videre

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

blir Norge forpliktet til å notisere sine SPS-tiltak og på forespørsel fra andre parter gjøre rede for de nasjonale tiltak.

Vurdering

Det er Regjeringens vurdering at SPS-avtalen er en balansert avtale som både ivaretar vårt beskyttelsesbehov og våre eksportinteresser.

6.2.3 Tekstiler og klær (teko)

Det generelle mål for tekstilforhandlingene som ble fastlagt i Punta del Este-mandatet var å «formulere modaliteter som vil tillate den endelige integrasjon av denne sektoren i GATT, på basis av styrkede GATT-regler og -disipliner og for derigjennom også å bidra til målet om videre handelsliberalisering». Internasjonal tekstilhandel har siden 1960-årene i realiteten vært unntatt fra GATTs generelle regelverk. Tekstilhandel har vært dekket av egne avtaler som har gitt adgang til tosidige forhandlinger om kvoter, og som også har gitt adgang til å innføre ensidige restriksjoner dersom visse betingelser har vært oppfylt. Da forhandlingene ble innledet i 1986, var den daværende tekstilavtalen, Multifiberavtalen IV, nylig forlenget til 31.juli 1991.

Som norsk mål var det naturlig å ta utgangspunkt i Innstilling S. nr. 253 (87-88) hvor Utenrikskomiteen uttalte at «...Norge bør gå inn for at MFA ikke skal forlenges utover utløpet 31. juli 1991.» Etter dette tidspunkt mente Utenrikskomiteen at eventuelle beskyttelsesbehov måtte baseres på GATTs generelle regler for beskyttelsestiltak og de styrkede reglene etter Uruguay-rundens avslutning, som dengang var forutsatt avsluttet i desember 1990. Utenrikskomiteen understreket også at den i sin vurdering av tekstilsektoren la vekt både på forholdet til utviklingslandene og til norske forbrukere.

I tråd med Stortingets innstilling har det vært arbeidet for en snarlig global integrering av internasjonal tekstilhandel under GATTs regulære regelverk. Tekstilforhandlingene var ett av rundens mest politisk betente temaer, hvor spørsmålene om overgangsperiodens lengde og hastigheten i kvoteavviklingen var de vanskeligste.

Resultatet ble som kjent en avviklingsperiode på 10 år. Samtidig er integrasjonsskjemaet slik at land som ønsker det, vil kunne beholde sine restriksjoner nesten uforandret helt frem til slutten av avviklingsperioden. I overgangsperioden skal imidlertid stadig flere varer integreres slik at maksimalt 49% av tekstilhan-

delen vil gjenstå for integrering ved periodens slutt. Den gradvise integreringen innebærer at adgangen til å benytte seg av den spesielle beskyttelsesklausulen som er en del av avviklingsavtalen, vil falle bort etterhvert som de ulike produkter integreres under GATTs regulære regelverk. Dette innebærer for eksportørens vedkommende at risikoen for å bli rammet av nye kvoter vil bli redusert gjennom overgangsperioden slik at deres rammebetingelser blir mer forutsigbare. Samtidig vil slike tiltak for ikke-integrerte produkter bare kunne være i kraft i tre år, i motsetning til under MFA-systemet der kvotene kan være i kraft i lengre tid.

I påvente av slutføringen og iverksettelsen av Uruguay-runden har Multifiber-avtalen siden 1991 flere ganger blitt forlenget. Dette for å sikre at det finnes et internasjonalt regelverk for tekstilhandelen. Senest er MFA forlenget frem til 31.12.94, og Norge har sluttet seg til denne forlengelsen. Dersom Uruguay-runderesultatene ikke viser seg å kunne iverksettes fra 1.1.95 vil det være aktuelt med ytterligere forlengelse av MFA. Hvis derimot resultatene kan iverksettes etter planen fra 1.1.95, skal alle restriksjoner på tekstilhandelen etter avtalen være avviklet pr. 31.12.2004.

Fra norsk side har man i forhandlingene hatt som et generelt utgangspunkt at en vesentlig del av norsk teko-import kommer fra land vi har frihandelsavtale med. Norsk industri er derfor allerede idag utsatt for tollfri konkurranse. Det vises i denne forbindelse til at Stortinget i Innst. S. nr. 253 (87-88) uttalte at «Ut fra slike hensyn bør Regjeringen også nøye vurdere behovet for ønskeligheten av de relativt høye tollsatsene for teko-varer.» I avslutningsfasen av forhandlingene fant man derfor på norsk side å opprettholde det formelt tilbudet man på et tidlig stadium hadde lagt fram for teko-produkter. Anvendelse av denne formelen innebærer at høye tollsatser blir relativt mer redusert enn lave satser. Satsene på teko-produkter er idag gjennomgående svært høye, helt opp til 25%. Etter Uruguay-runden vil ingen norske tollsatser for teko-produkter være høyere enn 13,7%. Tollsatsene vil imidlertid i det alt vesentlige ligge høyere enn øvrige norske tollsatser og også over f.eks. EFs satser.

Vurdering

Regjeringen er tilfreds med utfallet av forhandlingene. Hovedmålet med forhandlingene om å integrere tekstilsektoren i GATT er oppnådd. Avtalen gir også anledning til at norsk industri gis tilnærmet like konkurranseforhold som øvrig europeisk industri. Samtidig

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av
Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

er det ikke noe i regelverket som forhindrer en liberalisering på et tidligere tidspunkt dersom nasjonale vurderinger tilsier dette. Dette innebærer at man på norsk side kan følge opp intensjonen om en avvikling av kvoteordningene i løpet av en femårsperiode, dersom utviklingen i andre europeiske land tilsier dette.

Avtalen kunne vært bedre sett med utviklingslandenes øyne. De fleste ville her ønsket en kortere avviklingsperiode og mer liberale overgangsordninger. Samtidig skal det imidlertid ikke underslås at flere av de mindre avanserte utviklingslandene har hatt klare fordeler av MFAsystemet. Gjennom de bilaterale begrensingsavtalene har eksporten fra de mest effektive produsentene blitt holdt i sjakk, og de mindre avanserte landene har kunnet øke sin eksport for å dekke etterspørselen. Disse landene kan i en fri konkurransesituasjon finne det vanskelig å opprettholde sin markedsandel. Flere av disse landene støttet derfor i en periode et forslag om å forlenge avviklingsperioden til 15 år.

Tekstilsektorens rammebetingelser vil bli berørt både gjennom tollreduksjonene nevnt ovenfor og gjennom en utfasing av de bilaterale kvote-begrensningene for tekstilhandelen. Det er Regjeringens vurdering at norsk industri etter den strukturrasjonalisering som hittil har funnet sted, vil være i stand til å møte disse utfordringene. Samtidig vil disse endringene i rammebetingelsene for norsk industri vil slå positivt ut for forbrukerne i form av lavere importpriser. Videre har norsk tekstilindustri i løpet av de seneste år opparbeidet en betydelig eksport. Tollreduksjonene på andre markeder vil gjøre konkurransesituasjonen for den utkonkurrerende delen av norsk tekstilindustri lettere.

6.3 REGLER

Regelverksforhandlingene har gjennom hele Uruguay-runden vært et høyt prioritert forhandlingsområde fra norsk side. For Norge, som i internasjonal målestokk er en liten handelsnasjon, men med stor avhengighet av utenrikshandel, er det klart av interesse å styrke det multilaterale aspekt ved det internasjonale handelssystem. Et godt utbygget og respektert multilateralt regelverk er en bedre ramme for å ivareta norske eksport/import-interesser enn «styrkeforholdet» mellom Norge og Norges handelspartnere. Norge har derfor utvist stor aktivitet i regelverksforhandlingene. Det har blitt fremmet ett eller flere nordiske forslag i de fleste forhandlingsgrupper. Norge har også fremhevet regelverkets betydning i en rekke politiske sammenhenger.

I forhandlingsperioden var Norge innblandet i hele fire panelsaker i GATT. Gjennom disse fikk man på norsk side erfare at regelverket i flere tilfelle var uklart eller upresist utformet og derfor åpnet for nasjonale fortolkninger som man pga uklarheten i regelverket ikke kunne gjøre noe med. På denne bakgrunn ble styrkingen og klargjøringen av regelverket gjenstand for stadig større oppmerksomhet og prioritering fra norsk side. De viktigste områdene i regelverkspakken var for Norge antidumping, subsidier og beskyttelsestiltak, samt det overordnede tvisteløsningssystemet.

Regjeringen vil karakterisere den totale regelverkspakken som tilfredsstillende sett med norsk øyne. Resultatet representerer en klar forbedring i forhold til det regelverk som har vært gjeldende hittil. Det sier seg selv at i en multilateral forhandling vil ikke hvert enkelt land vinne fram med alle sine synspunkter.

Nedenstående vurdering av regelverkspakken i forhandlingene vil bli begrenset til antidumping og subsidier samt en kort gjennomgang av beskyttelsestiltak og Avtalen om tekniske handelshindringer (TBT). Øvrige regelverksområder, dvs. GATT 1994, importlisensiering, opprinnelsesregler, inspeksjon før forsendelse, fastsettelse av tollverdi og investeringstiltak samt enkelte GATT-artikler vil ikke bli gitt individuell vurdering her. Resultatene er imidlertid akseptable for Norge og vil bidra til den styrking av hele regelverksområdet som har vært sett som sentral fra norsk side. GATT 1994 er en videreføring av GATT 1947.

6.3.1 Anti-dumping

Som det fremgår av kapittel 5, er Avtalen om anti-dumping av meget teknisk karakter. I dette kapittel vil derfor de mer prinsipielle aspekter bli vektlagt.

Det ble ikke fastsatt detaljerte forhandlingsmål for anti-dumping i Punta del Este-erklæringen ettersom anti-dumping ble gruppert sammen med de andre avtalene fra Tokyo-runden. Her var målet en forbedring, klargjøring og utvidelse av avtalene.

I løpet av forhandlingsperioden økte imidlertid anvendelsen av anti-dumpingtiltak sterkt og en rekke tvister oppsto om fortolkningen av regelverket. Behovet for endringer i regelverket ble derfor fremhevet i stadig sterkere grad fra de land som i første rekke var rammet av antidumpingtiltak. Samtidig ønsket de land som traff slike tiltak, å utvide anvendelsesområdet.

Ved Midtveisgjennomgangen i 1988 forelå det ikke noen separat tekst for anti-dumping. Reelle forhandlinger hadde da ikke startet,

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

selv om en rekke forslag til endring av den eksisterende anti-dumpingavtalen var lagt fram, herunder et nordisk forslag. Det ble ikke oppnådd enighet om en tekst som kunne legges fram for Ministermøtet i Brussel i 1990. I forberedelsene til sluttokument i desember 1991, viste det seg igjen umulig å komme til enighet om en tekst. Det utkastet til avtale som inngikk i utkastet til sluttokument, var ikke omforent, men utarbeidet av forhandlingsledelsen i samarbeid med Generaldirektøren, og var et skjørt kompromiss.

Norske mål i forhandlingene var sterkere disiplin i anvendelsen av anti-dumpingtiltak, for å unngå vilkårlighet og begrense mulighetene for bruk av anti-dumpingtiltak i proteksjonistisk øyemed.

Utkastet til sluttokument var totalt sett positivt for Norge, selv om man ikke hadde fått gjennomslag for alle forhandlingsmål. Norge sammen med en rekke andre land søkte å unngå en gjenåpning av forhandlingene ettersom dette ble ansett å kunne føre til et dårligere resultat enn det som forelå i utkastet til sluttokument. Andre land uttrykte imidlertid sterk misnøye med teksten, og det ble fremmet en rekke endringsforslag i uformelle sammenhenger i løpet av desember 1992, først og fremst fra USA. Disse og andre forslag ble igjen fremmet i sluttfasen av forhandlingene i slutten av 1993, til tross for at GATT's Generaldirektør hadde presisert at betingelsene for å fremme forslag var at det kunne demonstreres bred støtte for forslagene. Det ble likevel innledet forhandlinger om endringsforslagene etter at EF hadde indikert å ville delta i slike forhandlinger.

Vurdering

De store brukerne av anti-dumpingtiltak motsatte seg omfattende endringer i forhold til den gamle avtalen. Det er derfor fortsatt betydelig rom for skjønn når de nasjonale myndigheter gjennomfører sine anti-dumpingtiltak.

Den nye avtalen er klarere og mer presis på en rekke områder, i samsvar med norske mål. Dette gjelder f.eks. minstegrenser for når anti-dumpingundersøkelser skal bortfalle, vilkår for å sette igang anti-dumpingundersøkelser, varigheten av anti-dumpingtiltak (som regel 5 år) og metoder for beregning av anti-dumpingmarginer. Det er videre et viktig element at den nye Avtalen vil bli gjort gjeldende for alle WTO's medlemsland, i motsetning til den gamle, som bare gjelder de 25 land som var tilsluttet Tokyo-avtalen.

Til tross for at Norge og likesinnede eksportørland ikke fikk gjennomslag for alle sine

ønsker, er det Regjeringens vurdering at Avtalen om anti-dumping er en forbedring i forhold til eksisterende avtale og innebærer en klargjøring av regelverket og styrket disiplin - jfr. siste del av kap. 5.2.7.

6.3.2 Subsidier og utjevningsavgifter

Målet med forhandlingene slik de ble fastsatt i Punta del Este-mandatet var å forbedre GATT-disiplinene i forhold til alle subsidier og utjevningstiltak som påvirker internasjonal handel. Norske mål i forhandlingene var i tillegg å styrke og klargjøre reglene for bruk av statsstøtte, samtidig som det ble prioritert at enkelte typer subsidier skal kunne anvendes uten risiko for mottiltak.

Forhandlingene forløp udramatisk fram til Midtveisgjennomgangen i 1988. Til dette møtet forelå det et grunnlagsdokument som inneholdt de elementer man skulle forhandle om i den videre prosess. Allerede på dette tidspunkt var det prinsipiell enighet om å foreta store endringer i den tidligere subsidieavtalen fra Tokyo-runden. Under Tokyo-avtalen kan alle typer subsidier utsettes for mottiltak, med unntak av eksportsubsidier som er forbudt i Tokyo-avtalen var mottiltak betinget av at det kunne påvises skade for et annet lands næring. Ved Midtveisgjennomgangen var det enighet om at statsstøtte skulle deles inn i tre kategorier, en forbudt kategori, en kategori som kunne gjøres til gjenstand for mottiltak, og en kategori som det ikke skulle kunne innføres mottiltak mot. Samtidig var det klart at det skulle forhandles om strengere disiplin når det gjaldt vilkår for å innføre mottiltak i form av utjevningsavgifter.

Til Ministermøtet i Brussel i 1990 forelå det et ikke-omforent utkast til avtale som innebar store endringer i forhold til Tokyo-avtalen. I forslaget var de tre støtteformene nærmere definert, og det var innført strengere vilkår i forbindelse med påleggelse av utjevningsavgifter. Det ble ikke gjort noen fremgang i forhandlingene under Ministermøtet.

Forhandlingene om subsidier og utjevningsavgifter ble for alvor tatt opp igjen høsten 1991. Det viste seg ikke mulig å komme til enighet om noen tekst, og teksten til avtale som inngikk i utkastet til sluttokument var derfor utarbeidet av forhandlingsgruppens formann i samråd med GATT's Generaldirektør. Dette utkastet lå nær opp til Brussel-teksten. Foruten oppdeling i tre kategorier ble det i sluttfasen også enighet om å inkludere miljøstøtte og støtte til forskning og utvikling under kategorien for støtte det ikke kan treffes mottiltak mot.

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

Den endelige Avtalen inneholder tre subsidiiekategorier. Den første gjelder forbudte subsidier. Norge har ingen ordninger som kan anses å falle inn under denne kategori. Den andre kategorien gjelder subsidier det kan treffes mottiltak overfor. Ordninger som faller inn under denne andre subsidiiekategorien, vil fortsatt kunne opprettholdes. Disse vil imidlertid liksom under Tokyo-avtalen kunne bli møtt med mottiltak dersom de forårsaker skade for et annet lands næring. Den tredje kategori kan det ikke treffes mottiltak overfor såfremt nærmere fastlagte vilkår i Avtalen overholdes. Norske distriktsstøtteordninger vil følgelig kunne unntas fra mottiltak fra andre lands side dersom de oppfyller de strenge kriterier som er satt i Avtalen - jfr. art 8.

Når det gjelder de kriterier som er fastsatt i Avtalen og som må oppfylles for at distriktstøtteordningene skal være uangripelige, viser foreløpige beregninger at Nord-Norge, store deler av Vestlandet og indre deler av Østlandet oppfyller kriteriene mht. inntekt og sysselsetting. Støtteordningene innenfor norsk regionalpolitikk er i prinsippet åpen for alle bedrifter i de regionalpolitisk prioriterte soner.

Innføringen av en kategori støtte som det ikke kan treffes mottiltak overfor, har vært omstridt. For å kunne ta hensyn til erfaringer etter praktiseringen av regelverket er det tatt inn i Avtalen en artikkel om at reglene skal gjennomgås etter en femårsperiode. Avtalen er begrenset til statsstøtte til industriprodukter og omfatter således ikke jordbruk og tjenester. For jordbruk gjelder regelverket i landbruksavtalen. For tjenester er det ikke utarbeidet noe regelverk, men det vil bli innledet forhandlinger for å se om det er behov for slike regler.

Vurdering

Avtalen om subsidier og utjevningsavgifter er todelt, og det er intern balanse mellom de to deler. I takt med økt subsidiedisiplin gir avtalen også økt disiplin når det gjelder bruken av utjevningsavgifter. I forhold til Tokyo-avtalen stilles det som det fremgår av siste del av kap. 5.2.12 nå strengere krav til innføring av utjevningsavgifter, bl.a. at disse som hovedregel ikke kan være av lengre varighet enn 5 år og at undersøkelser straks skal avsluttes når subsidien er de minimis (mindre enn 1 prosent ad valorem) og den subsidierte import er minimal.

Et viktig element i vurderingen av Avtalen er at den vil dekke alle WTOs medlemsland, mens Tokyo-avtalen kun omfattet 27 land. Forhandlingsresultatet ligger nær opp til nors-

ke mål. Norge har likevel ikke fått gjennomslag for alle sine ønskemål i forhandlingene. Det ble således ikke enighet om at befolkningstetthet skulle inngå som ett av kriteriene i forbindelse med distriktsstøtte. I Avtalen benyttes kriteriene sysselsetting og inntekt i forhold til landsgjennomsnittet. Andre kriterier kan imidlertid brukes i tillegg til disse f.eks. befolkningstetthet.

Regjeringen mener at det er en udelt fordel for Norge at alle land gjennom det nye regelverket vil måtte holde seg til den samme subsidiedisiplin. Avtalen er en forbedring i forhold til eksisterende avtale.

6.3.3 Avtalen om beskyttelsestiltak

I henhold til GATT-avtalens art. XIX gis en kontraherende part anledning til å treffe beskyttelsestiltak overfor et produkt som importerer i økte kvanta og importen forårsaker eller truer med å forårsake skade for innenlandsk industri. Importlandet kan i slike tilfeller treffe tiltak for å forhindre eller gjenopprette slik skade ved å trekke tilbake konsesjoner eller forpliktelser. Artikkel XIX er upresist utformet og inneholder bl.a. ingen maksimalgrense for hvor lenge et beskyttelsestiltak kan være i kraft. Under Tokyo-runden lyktes man ikke med å komme fram til en fortolkning av denne artikkelen.

Uklarheten i regelverket forårsaket fremveksten av en lang rekke handelspolitiske tiltak i gråsonen av GATT-regelverket i form av tosidige begrensingsavtaler. Slike avtaler, bl.a. de såkalte frivillige eksportbegrensingsavtaler, ble inngått mellom store handelsnasjoner som EF og USA overfor Japan og andre effektive produsentland i Asia. Dette var en av beveggrunnene til at ideen om en ny forhandlingsrunde i GATT ble lansert.

Målet med forhandlingene, slik de ble formulert i Punta del Este-mandatet, var å komme fram til en omfattende avtale om beskyttelsestiltak, noe som ble ansett å være av spesiell viktighet i forbindelse med styrkingen av GATT-systemet. Avtalen skulle være basert på GATTs grunnleggende prinsipper og skulle bl.a. inneholde en presisering av begreper som alvorlig skade, innsyn, dekning, gradvis liberalisering og strukturtilpassning, kompensasjon og mottiltak.

En viktig årsak til at forhandlingene om beskyttelsestiltak ble tillagt såvidt stor vekt var at etter en integrasjon av tekstilhandelen under GATTs regulære regelverk, ville det være avtalen om beskyttelsestiltak som ville bli gjort gjeldende i forhold til eventuelle til-

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

tak som skulle kunne treffes overfor import av tekstilvarer.

For Norge var det et hovedmål i forhandlingene å arbeide for en løsning som sikrer at beskyttelsestiltak treffes på basis av omforente multilaterale regler og disipliner. Det sentrale stridsspørsmålet i forhandlingene var hvorvidt et tiltak skulle kunne rettes selektivt mot et enkelt land eller om alle produsenter av vedkommende produkt skulle omfattes av beskyttelsestiltaket. Den endelige løsningen ble at alle eksportørland skal omfattes av beskyttelsestiltak, men at det ble gitt adgang til at importlandet foretar en vurdering av kvotefordelingen slik at man etter godtgjøring av årsakene til avviket og etter konsultasjoner under Komiteen for beskyttelsestiltak, kan redusere den andel av en totalkvote som enkeltland skulle ha blitt tildelt dersom man kun hadde tatt hensyn til historisk eksport. Slike tiltak kan bare gjøres gjeldende for en periode på maksimalt fire år. Tiltak uten slike avvik vil etter forlengelse kunne gjøres gjeldende i maksimalt åtte år.

Det er presisert i Avtalen at tiltak i gråsonen av GATTs regelverk er forbudt og at beskyttelsestiltak i fremtiden skal treffes på basis av det multilaterale regelverket. Bruk av regelverket er gjort mer attraktivt gjennom at tiltak av varighet opp til tre år på visse vilkår fritas for mottiltak eller kompensasjon. Det er videre innført klare tidsgrenser, kriterier for å bedømme hvorvidt skade er forårsaket på innenlandsk industri, regler om at beskyttelsestiltak skal gjøres til gjenstand for gradvis nedtrapping eller liberalisering og klare konsultasjonsmekanismer.

Vurdering

Som en nasjon med en utpreget eksport-orientert næringsstruktur, er Norge tjent med at beskyttelsestiltak treffes i henhold til et åpent og forutsigbart internasjonalt regelverk. Det er Regjeringens vurdering at avtalen ivaretar norske interesser bl.a. fordi Avtalen forbyr gråsonetiltak.

6.3.4. Avtalen om tekniske handelshindringer (TBT)

Nasjonale produktkrav har normalt som formål å ivareta hensyn som sikkerhet, forbrukerinteresser, helse, miljø m.v. Brede produktområder er omfattet av slike krav i de fleste land. Dersom det er store forskjeller mellom de krav som landene setter opp kan det skape hindringer for varebytte mellom landene i form av tekniske handelshindringer. Det er derfor en målsetting i det internasjonale øko-

nomiske samkvem å skape mest mulig ensartede produktkrav. De ensartede produktkravene må ha et slikt nivå at de effektivt kan fremme de hensyn de skal ivareta, samtidig som kravene til utforming, kvalitet og sikkerhet må være reelle, og ikke ha som formål å beskytte egne markeder.

Vurdering

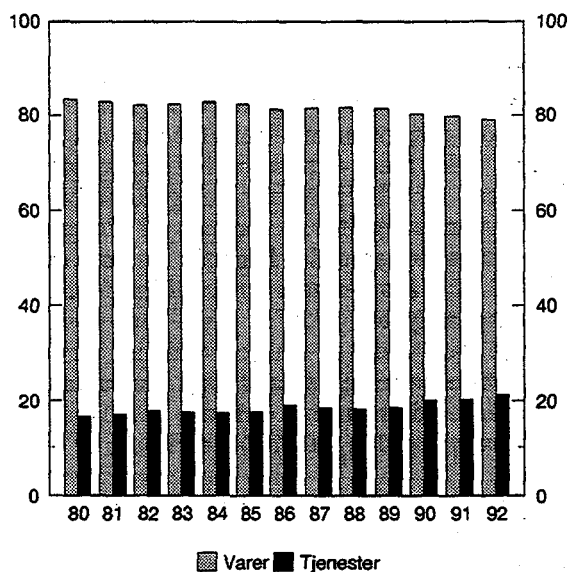
Arbeidet med å fjerne tekniske handelshindringer har pågått i GATT i lengre tid, og den foreliggende avtalen - Avtalen om tekniske handelshindringer - utgjør en videreføring av dette arbeid. Hovedprinsippet i den gjeldende Avtalen er videreført og presisert, nemlig at et medlem kan innføre strengere produktkrav enn hva som er fastsatt i internasjonale standarder eller retningslinjer. Slike strengere krav må være solid begrunnet, f.eks. med vitenskapelige fakta /undersøkelser, og andre medlemmer kan anmode om redegjørelse for avviket. Regjeringen anser at den nye Avtalen er et viktig skritt i arbeidet med å utvikle multilaterale regler for produktkrav, ikke minst fordi den vil bli gjeldende for alle medlemsland i WTO.

6.4 GENERALAVTALEN FOR HANDEL MED TJENESTER (GATS)

6.4.1 Innledning

Tjenestesektoren har i mange år vist en betydelig vekst. For OECD-landsgruppen fremkommer i dag to tredjedeler av sysselsettingen

Figur 6.2 Tjenestehandelens andel av verdenshandelen.

Kilde: GATT

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

og av BNP fra de tjenesteytende næringer, herunder offentlige tjenester. I 1992 utgjorde handelen med tjenester ifølge OECD omlag 960 milliarder US dollar på verdensbasis, dvs. omlag 20 prosent av den samlede eksport av varer og tjenester. GATT-anslag for 1993 viser at internasjonal varehandel gikk ned 2 pst. fra 1992 til 1993, mens den økte med 3 pst. for tjenester. Tjenestehandelens andel av verdenshandelen er økende.

Også i Norge har tjenestesektorene vokst i de senere år både m.h.t. produksjon, sysselsetting og eksport og har dermed fått økt samfunnsmessig betydning. Fra 1980 til i dag er norsk forbruk av tjenester vokst med 40 pst., mens forbruket av varer i samme tidsrom bare har økt med 7 pst. Fra 1970 til 1993 har privat tjenesteyting (inkluderer bl.a. transport, finansielle tjenester, forretningstjenester, hotell og restauranttjenester) blitt den klart største av hovednæringene i Norge, både hva gjelder sysselsetting, andel av BNP, og som vekstnæring. I 1993 ble det utført 683.000 årsverk i privat tjenesteyting.

Norsk tjenesteeksport står i dag for nærmere 30 pst. av Norges samlede eksport. Av inntektene for norsk tjenesteeksport i 1993, utgjorde fraktinntekter fra skipsfarten 52 pst., 15 pst. kom fra utlendingers reisevirksomhet, mens vel 5 pst. kom fra norske operatørtjenester i petroleumssektoren.

Boks 6.7 Regionale avtaler

Foruten liberaliseringskodene for tjenester og kapitalbevegelser i OECD, og inntil avslutningen av Uruguay-runden har tjenestesektoren kun blitt dekket av regionale avtaler. EF, med Romatraktaten og utviklingen av det indre marked, er det beste eksempel på en slik regional integrasjonsavtale. Australia og New Zealand har sin «Closer Economic Relations Agreement» fra 1982, EØS-avtalen og NAFTA (mellom USA, Canada og Mexico) inkluderer tjenestesektorer. Siden Uruguay-runden startet, har også utviklingsland begynt å prioritere helhetlige integrasjonsavtaler på det regionale nivå som inkluderer tjenester, fremfor frihandelsavtaler som bare dekker varer. Et eksempel er MERCOSUR-avtalen mellom Brasil, Argentina, Paraguay og Uruguay. Utover EØS, har Norge frihandelsavtaler med land i Øst- og Sentral-Europa samt med de baltiske stater, Israel og Tyrkia. Disse inneholder kun en intensjonsklausul om handel med tjenester.

Internasjonale avtaler inkluderer i økende grad tjenester. I OECD ble kodene for tjenestetransaksjoner og kapitalbevegelser vedtatt i 1961. Tjenestekoden har som mål å liberalisere handelen med visse tjenester mellom OECD-landene på en ikke-diskriminerende måte.

Hovedmål

Ifølge forhandlingsmandatet fra Punta del Este-møtet i 1986, skulle det etableres en rammeavtale for tjenester i GATT. Enkelte sentrale utviklingsland gikk i utgangspunktet sterkt imot at handel med tjenester skulle inngå i forhandlingene. De mente dette forhandlingsområdet kun var av interesse for industrilandene og at det i tillegg ville trekke oppmerksomheten bort fra forhandlingene om markedsadgang for varer der utviklingslandenes hovedinteresser lå. De mente også at de trengte mer tid for å utvikle sine tjenestesektorer før de kunne gå inn i forhandlinger om et internasjonalt regelverk for liberalisering av tjenestehandelen. Handel med tjenester ble derfor gitt særskilt status i forhold til varer ved at forhandlingene skulle foregå separat, men parallelt. Forhandlingsresultatene skulle imidlertid betraktes som en helhet («sing-le undertaking»).

Det norske hovedmål var en sterkest mulig rammeavtale for tjenestehandel, kombinert med nasjonale forpliktelser om markedsadgang som ville føre til bedre rammebetingelser for norske tjenesteeksportører. Videre var det viktig at alle tjenestesektorer skulle omfattes av avtalen.

Forhandlingene om tjenester var de første årene preget av at dette var et nytt forhandlingsområde. Forhandlingene hadde tildels karakter av utredninger. Det var først under Midtveisgjennomgangen for Uruguay-runden i Montreal i 1988 at man ble enig om å se på anvendeligheten av nøkkelbegrepene fra GATTs avtaleverk for varehandel. Det vil bl.a. si at bestevilkårsprinsippet (se pkt. 6.4.2), nasjonal behandling og markedsadgang skulle inngå i regelverket for den internasjonale handelen med tjenester.

Hovedresultatet

Tjenesteforhandlingene omfattet alle tjenestesektorer, bl.a. skipsfart, finansielle tjenester, forsikring, telekommunikasjoner, veitransport og turisme. Et hovedspørsmål i forhandlingene var hvordan alle sektorer skulle integreres i tjenesteavtalen og hvordan selve liberaliseringsprosessen skulle foregå.

Resultatet av forhandlingene ble en rammeavtale som definerer tjenester som: «enhver tjeneste i en hvilken som helst sektor, med

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

unntak av tjenester som ytes under utøvelse av statsmyndighet», jfr. avtalens Del I, Art. I, pkt. 3.b. Generalavtalen om handel med tjenester (General Agreement on Trade in Services, forkortet GATS), heretter kalt Tjenesteavtalen, etablerer et regelverk for tjenestehandel med generelle og spesifikke forpliktelser. Den inkluderer vedlegg for luftfart, telekommunikasjonstjenester, finansielle tjenester og personbevegelser, med særskilte bestemmelser for disse områdene. Videre foreligger det bindingslister for alle medlemslandene og lister over nasjonale unntak fra bestevilkårsprinsippet. I tillegg er det vedlegg som legger forutsetninger for de videre forhandlingene av de områder som ikke ble ferdigforhandlet innen Uruguay-rundens slutt, nemlig finansielle tjenester, basis telekommunikasjoner, skipsfart og personbevegelser. Det var også enighet om å forhandle videre om subsidiedisipliner, beskyttelsesklausul og om offentlige innkjøp for tjenester. Tjenesteavtalen dekkes av tvisteløsningsmekanismen i WTO.

Hovedvurdering

Regjeringen mener at man nå står godt rustet til fremtidige forhandlinger vedrørende liberalisering av handel med tjenester og til å hindre en utvikling hvor det er ulike lands individuelle regulering av tjenestesektoren og ikke selve tjenestene som konkurrerer. Regjeringen anser det som spesielt viktig at avtalen er bygget på bestevilkårsprinsippet. Regjeringen er lite tilfreds med at det ikke ble oppnådd et klart resultat for skipsfart, men ser det som positivt at forhandlingene i denne sektor fortsetter.

Ved ikrafttreddelsen av Tjenesteavtalen, vil det for første gang bli innført omfattende multilaterale regler og disipliner for tjenestesektoren. Dette globale regelverket kommer i tillegg til regionale avtaler.

Tjenesteavtalen med bindingslister gir norske tjenesteeksportører et sikrere multilateralt rammeverk. Avtalen vil gjøre det enklere for en tjenesteeksportør å gjøre seg kjent med sine rettigheter i et annet medlemsland. Avtalen kan benyttes dersom en eksportør blir gjenstand for vilkårlige, handelshindrende reguleringer i et av medlemslandene. Siden avtalen er en folkerettslig avtale, dvs. en avtale mellom stater, vil en eksportør måtte ta saken opp med myndighetene i sitt eget land, som deretter vil kunne ta saken opp i WTO.

6.4.2 Nærmere om rammeavtalen og norske mål

I takt med utviklingen i forhandlingene fant det også sted en utvikling og presisering av de

norske forhandlingsmål. I desember 1990, da Uruguay-runden var beregnet å skulle avsluttes, var det norske hovedmål å få en forpliktende rammeavtale som dekket alle tjenestesektorer. De viktigste spørsmålene i forhandlingene gjaldt definisjonen av handel med tjenester, bestevilkårsprinsippet og behovet for sektorvedlegg.

Norge, sammen med resten av Norden og EF, hadde viktige interesser å ivareta ved utformingen av rammeavtalen. Gjennomføring av EØS-avtalen måtte sikres uten at den skulle komme i konflikt med bestevilkårsprinsippet i Tjenesteavtalen. Det felles nordiske arbeidsmarked, som bl.a. gir fordeler til private tjenesteytere fra andre nordiske land, måtte kunne videreføres. På det audiovisuelle området ville det være nødvendig med en nasjonal reservasjon for regelen om 50 pst. norskproduserte programmer og med et unntak fra bestevilkårsprinsippet for Europarådskonvensjonen som fastsetter at minst 50 pst. av programmene som sendes innen Europa skal være produsert i Europa. Begge unntak var begrunnet ut fra bevaring av kulturelle særegenheter. For skipsfartssektoren arbeidet Norge ikke bare for at bestevilkårsprinsippet måtte gjelde fullt ut, slik at bilaterale ordninger ville bli overflødige, men at også kystfart skulle dekkes av avtalen, slik at en i fremtidige liberaliseringsforhandlinger ville kunne kreve økt markedsadgang. Innenfor transportsektoren ellers var det nødvendig å sikre at SAS-samarbeidet kunne videreføres, og generelt at bestevilkår ikke skulle implementeres for trafikkrettigheter og eksisterende bilaterale avtaler innen luftfarten, samt

Boks 6.8: Handel med tjenester.

Handel med tjenester skiller seg fra handel med varer på to vesentlige områder. For det første innebærer internasjonale transaksjoner med tjenester oftere bevegelser av innsatsfaktorer enn ved handel med varer. For det andre har myndighetsreguleringer av tjenesteproduserende sektorer ofte et omfang og intensitet som sjelden finnes i handel med varer. Definisjonen av tjenestehandel, som ligger til grunn for det nye GATT-regelverket, inkluderer produksjon utført av utenlandsketablerte personer og selskaper i Norge, som i norsk statistikk inngår som norsk produksjon. I motsetning til import av varer har derfor importen av mange tjenester en langt klarere positiv virkning for sysselsettingen i Norge.

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

sikre videreføringen av bilaterale samarbeidsavtaler innen landtransport.

Rammeavtalen åpner for regionale avtaler som EØS og EU gjennom artikkelen om økonomisk integrasjon. Det nordiske arbeidsmarked er hjemlet i en tilleggsartikkel til denne bestemmelsen. Det er Regjeringens vurdering at det foreliggende resultat på nesten alle disse felter er i tråd med de norske mål.

Definisjon av handel med tjenester

Et hovedproblem i forhandlingene gjaldt definisjonen av handel med tjenester. Et stort antall tjenesteytelser krever geografisk nærhet til mottakeren slik at det i større grad enn ved handel med varer må finne sted en flytting av innsatsfaktorer. Andre tjenester som f.eks. visse banktjenester kan utføres over landegrensene uten at det finner sted fysisk forflytning verken av tilbyder eller mottaker.

Import av tjenester kan vanskelig reguleres ved tiltak som grensekontroll, toll eller kvoter. Innenlandske tjenestetilbydere blir derfor beskyttet ved lover, administrative tiltak eller reguleringer mot konkurranse fra utenlandske tjenestetilbydere. Restriksjoner mot utenlandsk tilstedeværelse eller etablering er en av de mest effektive barrierer mot internasjonale transaksjoner og konkurranse i tjenestesektoren. I forhandlingene ble spørsmålet om definisjon av tjenester løst ved at all handel med tjenester er dekket av Tjenesteavtalen (Art. I pkt.3). Dette er i tråd med norske mål.

Bestevilkårsprinsippet

Det mest sentrale prinsipp i Tjenesteavtalen er bestevilkårsprinsippet, som sikrer avtalepartene mot forskjellsbehandling ved handel med tjenester, jfr. avtalens Del II, Artikkel II, pkt.1: «... hvert medlem skal omgående og uten forbehold gi tjenester fra og tjenesteytere hjemmehørende i et annet medlemsland en behandling som ikke er mindre gunstig enn den behandling det gir tilsvarende tjenester fra og tjenesteytere hjemmehørende i ethvert annet land». Særlig for skipsfartsnæringen er prinsippet om bestevilkårsbehandling av sentral betydning. Unntak fra bestevilkår for skipsfarten ville kunne medføre en utvikling i mindre liberal retning.

Forhandlingsresultatet tillater medlemslandene å gjøre visse unntak fra bestevilkårsprinsippet, dog under forutsetning at slike unntak skal være begrenset og i prinsippet tidsbegrenset, dvs. ikke over 10 år, jfr. Tjenesteavtalens Vedlegg om unntak fra Artikkel II. Mange land har likevel gjort ikke-tidsbegrenset unntak, noe som til en viss grad medvirker til å

undergrave prinsippet. Fastleggelsen av bestevilkårsprinsippet er i samsvar med norske mål, men regjeringen vil i denne sammenheng vise til at også Norge har hatt behov for enkelte unntak.

Unntak fra bestevilkårsprinsippet

Fra norsk side var målet en sterkest mulig rammeavtale. Dette innebærer at man også ønsket å begrense unntaksadgangen. Tjenesteavtalens artikler om generelle unntak er laget over samme lest som GATT-reglene. Eventuelle behov for ytterligere unntak av miljøgrunner vil bli utredet av Arbeidsgruppen for handel og miljø. Unntak for skatter ble et viktig tema de to siste årene av forhandlingene. Siden Tjenesteavtalen gjelder alle virkemidler som har innvirkning på handel med tjenester, dekker den også i utgangspunktet direkte skatter som pålegges tjenestetilbyderen som enkeltperson eller som juridisk person, dvs. selskap. Det var derfor viktig at unntaket for direkte skatter ble så nøytralt som mulig for å unngå at Tjenesteavtalen skulle kunne skape hindringer for enkelte typer tiltak i relasjon til direkte skatter, samtidig som skatter ikke skulle utelates helt. Resultatet ble at et unntak fra Tjenesteavtalen ble laget for direkte beskatning, inkl. dobbeltbeskatningsavtaler. Skattetiltak som er unntatt fra avtalen og de aktuelle direkte skatter er utførlig definert.

Unntaksadgangen for utviklingsland er begrenset i Tjenesteavtalen. Fra industrilandenes side tok man sikte på å unngå generelle unntaksordninger, og det ble understreket at utviklingslandene, måtte være villige til å påta seg forpliktelser i tråd med deres individuelle utviklingsnivå. Artikkel IV om økende deltakelse av utviklingsland setter derfor opp en del mål for å øke utviklingslandenes deltakelse. Denne artikkelen er imidlertid ikke bindende. Det ble gitt en mer liberal unntaksadgang for utviklingsland i artikkelen om økonomisk integrasjon. I denne bestemmelsen har utviklingsland fått ganske vidtgående muligheter til å opprette samarbeid som ikke må fylle de samme strenge vilkår som samarbeid mellom industriland. Dette gjelder bl.a. mulighet til å diskriminere allerede etablerte utenlandskeide selskaper til fordel for selskaper eiet av andre utviklingsland.

Markedsadgang og nasjonal behandling

I tillegg til den generelle artikkelen om bestevilkårsbehandling, er avtalens andre sentrale

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

bestemmelser de spesifikke forpliktelser om markedsadgang og nasjonal behandling. Forpliktelsene er spesifikke fordi bestemmelsene bare trer i kraft på de områder som dekkes av det enkelte lands bindingsliste. Disse forpliktelsene innebærer at ingen parter skal få dårligere behandling enn det landet har spesifisert i sin liste. Utenlandske tjenesteytere skal oppnå lik behandling med nasjonale, med mindre annet er spesifisert i listen. Listen over begrensninger av markedsadgang, som kan være kvoteordninger, monopoler og kommersielt nærvær, er uttømmende. Det er forutsatt i avtalen at forhandlinger om ytterligere markedsåpning skal påbegynnes senest 5 år etter at avtalen iverksettes.

Boks 6.9: Meldings- og behandlingsforpliktelser i henhold til Tjenesteavtalen

Tjenesteavtalen pålegger medlemslandene en rekke nye forpliktelser til å informere og melde om endringer i det nasjonale regelverk. Utgangspunktet er Tjenesteavtalens art. III om åpenhet, som fastsetter krav om melding til Rådet for handel med tjenester, samt til etablering av et informasjonskontor for henvendelser senest 2 år etter ikrafttredelsen av WTO-avtalen. Andre viktige informasjonskrav er knyttet til art. VI om innenlandske reguleringer, som bl.a. pålegger prosedyrer for vurdering av kvalifikasjoner til de profesjonelle tjenester (som lege og arkitekt) samt krav til at det eksisterer overprøvingsorgan ved klage om nasjonale beslutninger vedrørende handel med tjenester. Dette kravet er ivaretatt gjennom Forvaltningslovens bestemmelser om adgang til å påklage enkeltvedtak samt den alminnelige adgangen til å prøve forvaltningsvedtak for domstolene. Art. VII om godkjenning krever at det innen 12 måneder fra ikrafttredelsen av WTO-avtalen meldes om godkjennings tiltak og -avtaler, og at det gis tilstrekkelig tid for interesserte parter til å melde sin interesse for å være med på eventuelle forhandlinger om gjensidig godkjenning. Informasjons- og konsultasjonspålegg ligger også i mange andre artikler, og i de enkelte ministerbeslutninger om videre forhandlinger på enkelte områder. Kravene som stilles forplikter Norge i noen tilfeller til å lage nye informasjonsrutiner. Slike krav vil være til hjelp for norsk næringsliv som yter tjenester i andre medlemsland.

6.4.3 Sektorvedlegg

Et hovedspørsmål i forhandlingene om Tjenesteavtalen var i hvilken grad det skulle utarbeides særskilte bestemmelser (som enten skulle erstatte eller komme i tillegg til rammeavtalens bestemmelser) for enkelte tjenestesektorer. Det måtte her gjøres en avveining av verdien av en mest mulig generelt gyldig avtale og ønsket om å ivareta spesielle forhold knyttet til de ulike tjenestesektorene. Slike forhold var særlig aktuelle vedrørende personbevegelser, finansielle tjenester, sjøtransporttjenester, telekommunikasjonstjenester og luftfart.

Skipsfart

Fra norsk og nordisk side ble det høsten 1991 lagt frem et forslag til et sektorvedlegg for skipsfarten, som innebar at alle parter i Tjenesteavtalen skulle inngå en felles forpliktelse om å liberalisere og avvikle restriktive ordninger vedrørende internasjonal skipsfart. Ifølge forslaget skulle alle medlemmer forplikte seg til ikke å innføre nye restriksjoner på andre maritime tjenester som havnetjenester o.l. Et slikt vedlegg ville sikre avviklingen av lastedelingsbestemmelser og delvis ensidige lastepreferanser uten bruk av bindingslister. Problemet med å bruke bindingslister for internasjonal skipsfart var at nedtegning av restriksjoner i listene ville legitimere ordninger for skipsfarten mellom to land selv når dette utøves ensidig fra ett av dem. Restriksjonene ville ved nedtegning i bindingslistene bli en integrert del av avtalen. Ved ratifikasjon kunne derved andre lands bindingslister implisitt bli anerkjent - til tross for at man ikke aksepterte slike restriksjoner i dag. Det nordiske forslag om et skipsfartsvedlegg ble ikke vedtatt på grunn av motstand både fra utviklingsland og USA. Forslaget fikk imidlertid sterk støtte fra alle øvrige OECD-land. Tjenesteavtalen dekker idag skipsfart, selv om det foregår videre forhandlinger på området.

Finansielle tjenester

Når det gjaldt reguleringen av finansielle tjenester i Tjenesteavtalen var forhandlingene særlig knyttet til på hvilken måte landene skulle påta seg forpliktelser, adgangen til å ha nasjonale tilsyns- og reguleringsbestemmelser samt tvisteløsningsprosedyren.

De fleste OECD-land gikk inn for at landene skulle påta seg generelle forpliktelser om markedsadgang og nasjonal behandling for finansielle tjenester. I forhold til disse generelle forpliktelsene skulle landene i sine bindingslister kunne reservere seg mot nærmere angit-

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

te transaksjonstyper. En fordel med en slik løsning er at den gir god oversikt over regimet for finansielle tjenester i ulike land. Denne strukturen tilsvarer det system som ligger til grunn for liberaliseringskodene i OECD. De fleste andre land gikk inn for at de konkrete forpliktelser skulle inntas i bindingslisten, slik at transaksjonstyper som ikke eksplisitt er oppført heller ikke innebærer noen forpliktelser for landene. Denne strukturen er lagt til grunn for bindingslistene når det gjelder de øvrige tjenestesektorer i avtalen. Løsningen ble et kompromiss hvor begge alternativer kan benyttes. Det sistnevnte alternativet følger av rammeavtalens bestemmelser. Som et alternativ vil de land som ønsker det, og i forbindelse med Uruguay-runden, kunne anvende en særskilt avtale basert på det førstnevnte alternativ, jfr. «Forståelsen om forpliktelser i forbindelse med finansielle tjenester». De fleste OECD-landene, deriblant Norge, har valgt denne måten å påta seg forpliktelser på.

I forhandlingene var det stor grad av prinsipiell enighet om at forpliktelsene i tjenesteavtalen ikke måtte føre til svekkelse av det finansielle system i de enkelte land. Det var imidlertid ulike oppfatninger om hvordan hensynet til nasjonal regulering skulle veies mot krav om bl.a. innsyn, sammenlignbarhet av regelverk mellom land, klageadgang og tvisteløsning. Ulike rettsforhold og forvaltningskulturer i ulike land kom her til uttrykk. Det endelige vedlegget om finansielle tjenester åpner vid adgang til å iverksette nasjonale tiltak av hensyn til tilsyn og regulering av finansielle tjenesteytelser uavhengig av de øvrige bestemmelser i avtalen. I tvisteløsningssaker som gjelder finansielle tjenester skal eksperter inngå i de aktuelle paneler.

Etter Regjeringens oppfatning gir Tjenesteavtalen tilstrekkelig gode muligheter til å ivareta norske hensyn vedrørende tilsyn med og regulering av finansielle tjenesteytere på det norske markedet. Samtidig representerer avtalen et nytt internasjonalt regelverk som vil gi bedre rammebetingelser for norske finansielle tjenesteytere i utlandet.

Telekommunikasjoner

Fra norsk side var man positiv til at Tjenesteavtalen skulle dekke telekommunikasjonstjenester. Innholdet i vedlegget er knyttet til forhold rundt retten til tilgang til og bruk av offentlige telenett og teletjenester. Formålet er å sikre at tjenesteytere får tilgang til offentlige teletjenester og nett som finnes i de ulike land på like vilkår som nasjonale tjenesteytere. Vedlegget innebærer ingen liberaliseringsforpliktelser.

Et viktig spørsmål var avgrensningen av hvilke nett og tjenester som skulle falle inn under televedlegget. Resultatet ble at virkeområdet dekker alle myndighetstiltak som påvirker tilgangen til offentlige telenett-tjenester, slik at de medlemmer som har liberalisert sektoren er forpliktet til å stille myndighetskrav til private leverandører dersom dette er nødvendig for å oppfylle kravet i vedlegget.

Fra norsk side var det en forutsetning for at sektoren skulle dekkes av avtalen at det ble utarbeidet et vedlegg som ga nødvendige fortolkninger vedrørende tiltak som berører adgangen til og bruken av det offentlige transportnett for telekommunikasjoner og dets tjenester.

Luftfart

Luftfartstjenester er dekket av Tjenesteavtalen. I et vedlegg til rammeavtalen er likevel de fleste områder som fortsatt reguleres gjennom bilaterale luftfartsavtaler, herunder trafikkrettigheter, eksplisitt unntatt fra multilateral liberalisering. Vedlegget var i all hovedsak ikke gjenstand for stor uenighet mellom partene.

Personbevegelser

Vedlegget om personbevegelser klargjør anvendelsen av rammeavtalen vedrørende personbevegelser, og begrenser avtalens virkeområde til de sektorer der et medlemsland har påtatt seg forpliktelser i sine bindingslister. Avtalen skal ikke ha innvirkning på saker vedrørende statsborgerskap eller permanent oppholds- eller arbeidstillatelse. Vedlegget inneholder derfor ikke noe krav til endringer i norsk politikk på området.

6.4.4 Bindingslistene

De spesifikke bestemmelsene i rammeavtalen om markedsadgang (art. XVI), nasjonal behandling (art. XVII) og tilleggsforpliktelser (art. XVIII) gjelder bare en tjenestesektor i den grad den angjeldende sektor er tatt med i et lands liste over første forpliktelser (bindingsliste). Hva medlemslandene har inntatt av forpliktelser i sine nasjonale bindingslister er bestemmende for hvor omfattende Tjenesteavtalen vil virke fra WTO-avtalens ikrafttredelse, og i hvilken grad det er oppnådd reell liberalisering av den enkelte tjenestesektor.

De enkelte lands bindingslister er derfor sentrale når man skal vurdere det totale forhandlingsresultat. For at listene skal være mest mulig ensartede, er det utarbeidet en

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

klassifikasjon for tjenester på samme måte som man har et system for vareklassifikasjon for varehandel.

Forpliktelsene i bindingslisten går konkret ut på at medlemslandet ikke innfører mer restriktive tiltak i en sektor enn det som er oppført i bindingslisten. Innholdet i bindingslistene vil derfor gi et godt bilde av hvilke rammebetingelser norske eksportører møter. Bindingslistene utgjør således det konkrete grunnlag for de videre forhandlinger om liberalisering av internasjonal tjenestehandel som vil bli ført under Tjenesteavtalen.

Boks 6.10: Hovedsektorer.

Tjenestelisten omfatter 11 hovedsektorer: forretningstjenester (bl.a. lege- og advokattjenester, revisor- og eiendomsmeglingstjenester, EDB- og FoU-tjenester, konsulentvirksomhet, arbeidsformidling, reklame, tjenester nært tilknyttet vareproduksjon), finansielle tjenester (bank, forsikring og andre finansielle tjenester som verdipapirvirksomhet), miljøtjenester, utdanningstjenester, transport og transportrelaterte tjenester (luft, vei, bane, sjø og innenlandske vannveier), kommunikasjonstjenester (post, kurer, tele og audiovisuelle tjenester), bygg- og anleggsvirksomhet, reiseliv, distribusjonstjenester (engros- og detaljhandel), fritid og kultur og helse- og sosialtjenester.

Norges bindingsliste

Den norske bindingslisten er delt i to. Den første delen inneholder forpliktelser vedrørende horisontale tiltak som har innvirkning på alle eller mange tjenestesektorer. Viktigst av disse er de diskriminerende reglene overfor utlendinger i konsesjonslovgivningen fra 1917 og selskapslovgivningen, samt reglene om personbevegelser. Mht. personbevegelser la Norge seg på samme linje som de fleste andre OECD-land. For arbeidskraft (innenfor ledelse og spesialister) som blir forflyttet innenfor et og samme selskap, og for forretningsbesøk av inntil tre måneders varighet, er gjeldende regler basis for en forpliktelse om unntak fra kravet om at det ikke skal finnes tilsvarende norsk arbeidskraft for å få arbeidstillatelse. Det er tatt forbehold om at subsidier kan bli gitt på diskriminerende måte. Den andre delen av bindingslisten omfatter de norske forpliktelsene på de enkelte tjenestesektorer. Av de ialt 11 hovedsektorer har Norge forpliktet seg innenfor alle med unntak av helse- og sosialsektoren, men selv her er det inngått forpliktelser

for leger, tannleger og sykepleiere under sektoren «forretningstjenester». De norske bindingene vedrørende telekommunikasjonstjenester gjelder bare i forhold til verdikjende tjenester og ikke for basis telekommunikasjoner. Når det gjelder bindingslistene for audiovisuelle tjenester og skipsfart vises det til avsnitt 6.4.6.

Finansielle tjenester, slik denne tjenestesektoren er oppført i bindingslisten, omfatter tjenesteytelser innenfor bank, forsikring, verdipapirhandel og andre tjenester knyttet til denne sektor. Den særskilte avtalen om «Forståelsen om forpliktelser vedrørende finansielle tjenester» er lagt til grunn for oppføringen av restriksjoner i bindingslisten på området. Bindingslisten representerer det norske regelverket pr. 15. desember 1993 når det gjelder særskilte bestemmelser for markedsadgang og nasjonal behandling for utenlandske finansielle tjenesteytere i Norge, med enkelte unntak. Hvordan den endelige norske bindingslisten vil se ut, vil avhenge av utfallet av de gjenstående forhandlingene om markedsadgang på enkelte tjenestesektorer, se omtalen i avsnitt 6.5.6.

Endringer i norsk regelverk

De forpliktelser Norge har i henhold til tjenesteavtalen og bindingslisten vil kreve enkelte regelverksendringer når det gjelder finansielle tjenester. Ifølge lov av 10. juni 1988, nr. 40, om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner kan samlet utenlandsk eie i norske finansinstitusjoner ikke overstige 33 ⅓ pst. Utenlandsk eierskap i norske fondsmeglerforetak og i norske forvaltningsselskap for verdipapirfond er tilsvarende begrenset til 25 pst. av aksjekapitalen. Det norske tilsagnet i forhandlingene om markedsadgang vedrørende finansielle tjenester forutsetter at disse diskriminerende eierbegrensningsreglene oppheves overfor alle medlemsland i WTO når Tjenesteavtalen trer i kraft.

Bindingslisten innebærer videre at Norge fra tidspunktet for ikrafttredelse av Tjenesteavtalen må avstå fra å anvende resiprositetskrav i tilknytning til bank og forsikring. Krav om resiprositet vil imidlertid kunne gjeninnføres dersom de videre forhandlingene om markedsadgang for tjenester gir et resultat som ikke vurderes som tilfredsstillende for Norge.

Krav i norsk valutaregulering om at innlendingers kjøp og salg av utenlandske verdipapirer må skje via norsk fondsmegler og at verdipapirer som oppbevares i utlandet skal oppbevares i norsk bank eller fondsmenglers depot, antas allerede å være tilpasset forpliktelsene i

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av
Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

Tjenesteavtalen ved at det er gjort unntak fra disse krav dersom det kan dokumenteres at tilsynsordningene for vedkommende verdipapirer er av EØS-standard.

Forøvrig antas de norske forpliktelsene i henhold til Tjenesteavtalen ikke å forutsette regelverksendringer.

Andre lands bindingslister

Generelt kan det sies at de fleste land, som Norge, ikke har forpliktet seg til mer enn det de har hjemmel til i gjeldende nasjonale lover og regelverk. De forpliktelser som er fastsatt i bindingslistene har derfor i de fleste tilfeller ikke ført til noen umiddelbart større markedsåpning, men gir først og fremst en forsikring mot en forverring av de eksisterende markedsvilkår. Noen få land har forpliktet seg til relativt omfattende liberaliseringstiltak på det nasjonale plan. Dette gjaldt særlig for Polen, Den tsjekkiske republikk og Den slovakiske republikk.

97 bindingslister (hvorav de 12 EU-landene har én fellesliste) var klare ved undertegningen av Sluttakten i april 1994. Dette inkluderer mange lister fra minst utviklede land selv om disse har fått en utvidet frist til 15. april 1995 til å legge frem sine bindingslister.

Det har hele tiden vært Regjeringens syn at tjenesteforhandlingene må sees i et langsiktig perspektiv. Gjennom etablering av rammeavtalen og bindingslistene er de første skritt tatt på veien i retning av mer likeverdige og forutsigbare betingelser for internasjonal tjenestehandel. Regjeringen vil også i denne forbindelse vise til de norske mål for de videre forhandlinger som finner sted på de områder der det ikke viste seg mulig å komme til enighet i Uruguay-runden, jfr. avsnitt 6.4.6.

6.4.5 Lister over unntak fra bestevilkårsprinsippet

Alle medlemsland har hatt anledning til å gjøre unntak fra bestevilkårsprinsippet. Betingelsen var at disse unntak skulle være begrenset i antall og tidsbegrenses til 10 år. Fra norsk side har man lagt vekt på at adgangen til unntak skulle være begrenset. Man fryktet en uthuling av forpliktelsene i rammeavtalen. Samtidig hadde man imidlertid også fra norsk side behov for slike unntak.

Listene inneholder informasjon om sektordekning, beskrivelse av sektortiltaket/ene som går på tvers av forpliktelsene i art. II om bestevilkår, land som unntaket anvendes overfor, antatt varighet og begrunnelse for unntaket.

Den norske unntakslisten

Den norske listen dekker eksisterende og fremtidige bilaterale landtransportavtaler, audiovisuelle tjenester, alle sektorer m.h.t. nordisk samarbeid, databaserte reservasjonstjenester, salg og markedsføringstjenester innenfor luftfartssektoren.

Gjennom hele forhandlingsrunden var det viktig for Norge å verne om det nordiske samarbeid. Noe av samarbeidet kunne dekkes av samarbeidet innenfor EØS og lå dermed under artikkelen om økonomisk integrasjon, f.eks. luftfartssamarbeidet mellom Sverige, Norge og Danmark (SAS). Det nordiske arbeidsmarked er unntatt gjennom Art. V, a. Man fant det nødvendig å gjøre unntak fra bestevilkårsprinsippet for nordisk samarbeid på det audiovisuelle området, som det nordiske film og TV fond, for virksomheten til Den nordiske investeringsbanken, Det nordiske industrifond, Det nordiske prosjektinvesteringsfond og Det nordiske miljøinvesteringsfond. Forsåvidt gjelder avtalens anvendelse på Svalbard, vises det til kap. 10.3.5.

Andre lands unntakslist

I all hovedsak er landenes unntakslist begrenset og enkelte land har overhodet ikke gjort unntak, som f.eks. Japan. Mange av unntakene fra bestevilkårsprinsippet faller innenfor art. V om økonomisk integrasjon. Flest unntak er gjort på transportsektoren og da særlig for lastedeling innenfor skipsfartssektoren (selv om disse unntakene ikke gjelder så lenge skipsfartsforhandlingene fortsetter), og for den audiovisuelle sektor av grunner knyttet til kulturell identitet. Noen av unntakene går helt på tvers av Tjenesteavtalens ånd, da særlig de som er gjort vedrørende ensidige tiltak mot handelsparter som ikke har åpnet sine markeder tilstrekkelig.

Unntakene på skipsfartssektoren er i strid med norske interesser. Regjeringen vil derfor under de videre skipsfartsforhandlingene arbeide for at unntakene fra forpliktelsene i skipsfartssektoren i størst mulig grad blir fjernet. Når det gjelder unntak for telekommunikasjon og finansielle tjenester, samt mange av unntakene vedrørende ensidige tiltak, faller også disse under de videre sektorforhandlingene, og Regjeringen vil arbeide for begrensnings eller fjerning av slike.

6.4.6 Forhandlingsområdene som ikke ble avsluttet, videre forhandlinger, norske mål.

I slutfasen av forhandlingene ble det, som en del av en samlet forhandlingsløsning, etablert

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

foreløpige løsninger for noen av de mest sentrale tjenestesektorene der man ikke kom frem til enighet, dvs. for finansielle tjenester, skipsfart, basis telekommunikasjoner og audiovisuelle tjenester samt for personbevegelser. For alle områdene unntatt audiovisuelle tjenester fortsetter forhandlingene om markedsadgang.

Audiovisuelle tjenester

Audiovisuelle tjenester var et av de vanskeligste og mest sensitive forhandlingsområdene under Uruguay-runden. Under forhandlingene greide man ikke å komme frem til et kompromiss på dette området og «ble enige om å være uenige». Resultatet ble at audiovisuelle tjenester fortsatt omfattes av Tjenesteavtalen.

Norge kan opprettholde og fritt endre de restriksjoner og støtteformer som eksisterer idag. I tillegg er det gjort unntak fra bestevilkårsprinsippet slik at samarbeid og preferanser over landegrensene kan opprettholdes.

Skipsfart

Skipsfartsforhandlingene var bl.a. avhengig av at USA og EF fikk en løsning for den audiovisuelle sektor. Uten en løsning for den audiovisuelle sektor, ble det heller ikke noe sluttresultat for skipsfart, men det ble oppnådd enighet om å videreføre forhandlingene fram til juni 1996. Forhandlingene er frivillige og åpne for alle medlemsland. I forhandlingsperioden skal partene avholde seg fra å innføre nye handelsrestriksjoner som vil kunne forbedre deres forhandlingsposisjon. Bestevilkårsforpliktelsene er opphevet for sektoren inntil et forhandlingsresultat er iverksatt. Eventuelle forpliktelser om markedsadgang og nasjonal behandling i bindingslister vil derimot gjelde fra iverksettelsen av Tjenesteavtalen. Tretti land opprettholdt tilbud i bindingslistene, mens mange andre land, herunder EF og USA og Norden, trakk skipsfartstilbudene fra sine bindingslister, av hensyn til de forestående forhandlinger.

Skipsfartsnæringen i land som Norge, Hellas og Danmark fryktet en folkerettslig legitimering av restriksjoner som er oppført på enkelte lands bindingslister eller lister over bestevilkårsunntak, ref. avsnitt 6.4.3. Under sluttforhandlingene krevde derfor Danmark og Hellas internt i EF at skipsfartssektoren skulle ekskluderes helt fra Tjenesteavtalen for å unngå det de mente ville bli et deliberaliserende og skadelig resultat for sine skipsfartsinteresser. Fra norsk side ble det understreket at Tjenesteavtalen skal være et instrument for å sikre en friere handel med tjenester, og at

eksklusjon ville bryte med prinsippet om alt-omfattende dekning, med medfølgende negative konsekvenser for resten av avtalen. Problemstillingen ble ivaretatt med en offisiell nordisk erklæring under sluttforhandlingene. Det vil være viktig å få til en multilateral løsning eller forståelse om dette i de videre forhandlingene.

Regjeringen er lite tilfreds med at det ikke ble oppnådd et resultat på denne sektoren, som allerede fra ikrafttreddelsen av WTO-avtalen ville innebære reell liberalisering. Imidlertid er det positivt at sektoren er inkludert i rammeavtalen.

Regjeringen har som mål for de videre forhandlingene at det foretas en reell liberalisering innen skipsfartssektoren, særlig m.h.t. utvikling av nasjonale lastereservasjoner og bilaterale lastedelingsavtaler. Regjeringen ønsker at kystfart fortsatt skal dekkes av avtalen, men vurderer det som lite realistisk å få gjennomslag for liberalisering av dette området under de pågående forhandlinger. Liberaliseringsforpliktelser må gjelde både bindingslister og unntak fra bestevilkårsbehandling. Det er et hovedmål for Regjeringen at det ikke gjøres unntak som gir frihet til å benytte ensidige nasjonale mottiltak, slik at alle land på lik linje kun vil benytte tvisteløsningssystemet under WTO-avtalen.

Finansielle tjenester

Finansielle tjenester har vært en viktig del av forhandlingene om Tjenesteavtalen. Sentrale aktører som USA og EF har lagt stor vekt på å oppnå bedre markedsadgang og nasjonal behandling for sine finansnæringer i andre markeder, særlig Asia. Disse aktører har også lagt vekt på at de liberaliseringstiltak som skjer innenfor rammen av regionale ordninger i størst mulig grad skal gjøres gjeldende også overfor andre land. Således har USA og Canada i de bilaterale forhandlingene med Norge reist et generelt krav om at norske liberaliseringstiltak som følge av EØS-avtalen gjøres på grunnlag av bestevilkårsprinsippet.

Som et ledd i den samlede forhandlingsløsningen ble det enighet om å videreføre forhandlingene om markedsadgang i en periode inntil 6 måneder etter ikrafttreddelsen av avtalen. I denne perioden vil de foreliggende nasjonale bindingslistene settes i kraft sammen med selve Tjenesteavtalen. De unntak som enkelte land, først og fremst USA, har gjort i forhold til bestevilkårsprinsippet av hensyn til forhandlings situasjonen, vil ikke gjelde så lenge forhandlingene om markedsadgang pågår. Ved avslutningen av den forlengede for-

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

handlingsperioden vil hvert medlemsland kunne endre sine bindingslister og bestevilkår-suntak vedrørende finansielle tjenester ut fra en vurdering av sluttresultatet.

Basis telekommunikasjonstjenester

Avtalens vedlegg om telekommunikasjoner innebærer ingen forpliktelser om liberalisering. Eventuelle liberaliseringer må derfor skje i de bilaterale forhandlinger, ved forpliktelser i det enkelte lands bindingsliste. I forhandlingsperioden var det slik at basis teletjenester for de fleste land ble levert av offentlige monopoler, slik at disse tjenestene ikke ble inkludert i forhandlingene. Ved utgangen av forhandlingsperioden har derfor medlemslandene i all hovedsak påtatt seg forpliktelser for verdiskapende tjenester i sine bindingslister, dvs. tjenester som i stor grad allerede er åpnet for konkurranse, og svært få land har forpliktet seg mht. basistjenester.

I siste fase av forhandlingene ble det imidlertid enighet om å forhandle videre om basis telekommunikasjonstjenester etter at Uruguay-runden ble avsluttet og inntil 30. april 1996 etter samme type retningslinjer som gjelder for skipsfartssektoren. Disse forhandlingene skal skje på frivillig basis. De skal heller ikke medføre noen form for forpliktelser mens forhandlingene pågår, utover en generell forpliktelse om ikke å innføre noe tiltak for å forbedre egen forhandlingsposisjon. Resultatet av sektorforhandlingene skal inkorporeres i det enkelte lands bindingsliste og dermed utgjøre en del av Tjenesteavtalen i fremtiden.

Norge vil delta i forhandlingene om basis telekommunikasjonstjenester, men vil som andre land ikke kunne inkludere slike tjenester i bindingslisten i den grad det dreier seg om monopol-tjenester. En tilstrekkelig omfattende avtale om basis telekommunikasjonstjenester vil være avhengig av videre avmonopolisering i flere land, slik det nå er målsatt i EU.

Personbevegelser

Utviklingslandene har hatt særlige interesser i tjenesteforhandlingene for å få liberalisert restriksjoner vedrørende personbevegelser. De nådde ikke frem innen avslutningen av Uruguay-runden, men fikk til en forlengelse av disse forhandlingene til 6 måneder etter avtalens ikrafttreden. Det anses som lite sannsynlig at disse forhandlinger vil kunne føre til betydelig liberalisering av de regler som i dag er gjeldende i de fleste industriland på dette området.

6.5. AVTALEN OM HANDELSRELATERTE VED IMMATERIELLE RETTIGHETER

6.5.1 Bakgrunn

Immaterielle rettigheter – TRIPS (Trade Related Intellectual Property Rights) – er et av de nye områdene som er omfattet av avtaleverket fra Uruguay-runden. I lys av tekniske nyvinninger og en gradvis utvidelse av handelsinteresser fra de tradisjonelle sektorene til områder forbundet med forskning, utvikling og annen skapende virksomhet, har behovet for beskyttelse av immaterielle rettigheter stadig blitt sterkere.

Allerede under Tokyo-runden ble det tatt et initiativ for å få til en avtale om forfalskede varer og piratproduksjon, men dette førte ikke fram.

Hittil har World Intellectual Property Organization (WIPO) administrert de viktigste internasjonale konvensjoner på immaterialrettens område. Virksomheten i WIPO har vært preget av lite effektive administrative og forhandlingsmessige prosedyrer og har av ulike grunner ikke klart å dekke det økende behov for beskyttelse. En av hovedårsakene til dette er mangelen på sanksjonsmuligheter og håndhevingsmekanismer.

Det ble derfor vurdert å finne andre internasjonale fora for behandling av immaterielle rettigheter på en mer pragmatisk og målrettet måte med en mer effektiv beslutningsprosess. GATT viste seg å være et egnet forum for disse spørsmål. Forhandlingene i Uruguay-runden omfattet en global pakke med muligheter til å se de ulike sektorer i sammenheng og foreta helhetlige vurderinger. Dette var ikke minst viktig av hensyn til ønsket om å få med utviklingslandene som lenge hadde vært skeptiske til en omfattende avtale om beskyttelse av immaterielle rettigheter.

Mange synes å frykte at utviklingslandene vil komme dårligere ut ved at det med WTO innføres et strengere og mer forpliktende regelverk for handel med immaterielle rettigheter. Beskyttelse for noen blir av enkelte sett som synonymt med en utestengning av andre. Argumentet har vært at nye industripatenter og varemerker hovedsakelig utvikles og registreres i den rike verden på grunn av en allerede overlegen teknologi. Ytterligere beskyttelse av disse landenes fordeler vil bare forstørre dagens globale økonomiske skjevheter.

En slik tankegang er etter Regjeringens oppfatning ikke holdbar. Utviklingslandenes interesser synes klart å være bedre tjent med en avtale enn uten. Avtalen er viktig først og fremst fordi den ønskede teknologioverføring og investeringer forutsetter at for eksempel

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

patenter og varemerker er sikret mot kopiering. Først med slik sikkerhet vil rettighetshavere kunne vurdere å etablere virksomhet eller lisensproduksjon utenlands. Den tilgang til teknologi som det på denne måten kan åpnes for i utviklingsland, er igjen en forutsetning for oppbygging av egen kompetanse som vil kunne overføres til nye områder. Dette vil igjen bidra til å bygge opp ny virksomhet som kan konkurrere i et liberalisert internasjonalt marked.

Avtalen er dessuten viktig for utviklingslandene fordi den krever at det etableres rutiner for utvetydig rettighetsregistrering også i land der slikt ikke har eksistert tidligere. Dette vil kunne stimulere lokale produsenter, enten det dreier seg om industri eller åndsverksutøvere, til økt aktivitet.

6.5.2 Målsettinger

Siktemålet med forhandlingene om immaterielle rettigheter var todelt; 1) å etablere klare normer og standarder for beskyttelse av de fleste former for immaterielle rettigheter samt 2) å sørge for regler som kan sikre en effektiv etterlevelse av en slik avtale, både nasjonalt og på det internasjonale plan. Det foreligger nå en separat avtale hvor alle viktige immaterielle rettigheter er dekket. Denne avtalen utgjør en del av WTO-strukturen og er omfattet av den nye tvisteløsningsmekanismen.

TRIPS-avtalen viser i stor grad til eksisterende konvensjoner som er administrert av WIPO, men fremstår som en mer homogen og klargjørende avtale for immaterielle rettigheter som åpner for ulike sanksjonsmuligheter. Mens de enkelte konvensjonene har en begrenset medlemskrets, omfattes samtlige WTO-land av TRIPS-avtalen.

6.5.3 Viktige interesseområder

Når det gjelder mer spesifikke målsettinger, har Norge hatt offensive interesser når det gjelder etableringen av standarder og regler for industrielle mønstre, patenter og varemerker. På norsk side har man her gått inn for at det etableres en høy beskyttelse for å sikre våre industriprodukter mot ulovlig kopiering på eksportmarkedene. Dette er i stor grad oppnådd.

Det har vært spesielt vanskelige forhandlinger om patenter der det har vært en klar Nord-Sørpolarisering. Sluttresultatet er en kompromissløsning, ved at det skal gis minimum 20 års patentbeskyttelse, men at utviklingslandene og spesielt de minst utviklede landene får lengre overgangsperioder.

Et annet vanskelig spørsmål knyttet til pa-

tenter, var tvangslisenser og offentlige myndigheters bruk av patenterte oppfinnelser. Slik bruk er meget nøye regulert i avtalen.

Det har også vært et norsk forhandlingsmål å åpne for at de enkelte land skal kunne unnta *oppfinnelser* på bioteknologiområdet fra patentering. På dette punkt åpner TRIPS-avtalen for det første for unntak etter det såkalte etiske kriteriet, som tillater de enkelte land å unnta oppfinnelser som strider mot moral og offentlig orden, eller som det er nødvendig å hindre utnyttelsen av for å verne menneskers, dyrs og planters liv og helse eller for å unngå alvorlig skade på miljøet. For det annet kan man utelukke fra patentbarhet planter og dyr og vesentlige biologiske fremgangsmåter for fremstilling av planter og dyr bortsett fra ikke-biologiske og mikrobiologiske *fremgangsmåter*. For land som ikke ønsker å gi patent på plantesorter, skal det tilrettelegges for beskyttelse av plantesorter ved et eget system (som gjerne kan være plantesortsbeskyttelse i samsvar med UPOV-konvensjonen).

Adgangen til å unnta vesentlige biologiske fremgangsmåter for fremstilling av planter og dyr reiser de samme fortolkningsproblemer som den tilsvarende bestemmelsen i den norske patentloven. Det må derfor være forsvarlig å tolke TRIPS-avtalen på dette punkt på samme måte som patentloven tolkes, dvs. som en generell bestemmelse for alle fremgangsmåter for fremstilling av planter og dyr.

Når det gjelder annet naturlig forekommende biologisk materiale enn planter og dyr, så som mikroorganismer og genetisk materiale, vil disse etter norsk patentpraksis som regel ikke anses for å være oppfinnelser. Det vil her dreie seg om rene oppdagelser. Biologisk materiale som har vært underlagt en viss bearbeiding eller isolering, er imidlertid i visse tilfeller å betrakte som oppfinnelser. TRIPS-avtalen pålegger ikke Norge å endre praksis på disse punkter.

Et annet norsk interesseområde har vært rettigheter forbundet med opphavsrett. Når det gjelder fonogrammer har Norge lagt vekt på at det etableres regler for beskyttelse av rettigheter til både opphavsmenn, utøvere, produsenter og kringkastingsselskaper. Det har vært et viktig norsk forhandlingsmål at det eksisterende regelverk i Bern-konvensjonen som spesielt regulerer opphavsrettigheter og Roma-konvensjonen som gjelder utøvernes rettsstilling, ikke blir undergravet. Dette gjelder spesielt lengden av vernet.

Avtalen innebærer at de norske kollektive ordninger vedrørende kasettavgiften og bibliotekvederlag ikke vil bli berørt. Det ble også oppnådd gjennomslag for en annen nordisk

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av
Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

målsetning om at datamaskinprogrammer skulle få samme høye beskyttelsesgrad som litterære verker etter Bern-konvensjonen.

Norge gikk også inn for bedre beskyttelse av kretsmønstre til integrerte kretser. Beskyttelsen er utvidet i forhold Washington-konvensjonen, blant annet ved at beskyttelsestiden er satt til minimum 10 år.

Et annen norsk interesse var å sikre beskyttelse for geografiske betegnelser som f.eks. «norsk laks». Dette fikk man gjennomslag for ved innføring av generelle beskyttelsesregler. I tillegg er det særlige regler for beskyttelse av betegnelser for vin og brennevin.

6.5.4 Håndheving og tvisteløsning

De internasjonale konvensjoner på immateriellrettsens område har vært preget av mangel på effektive håndhevingsmekanismer. Det har hele tiden vært et norsk forhandlingsmål å få innført klare og effektive sanksjons- og tvisteløsningsregler, da dette er spesielt viktig for små land med begrenset handelspolitisk tyngde. Det kan skilles mellom håndheving av TRIPS-avtalen i WTO-sammenheng og krav til nasjonale håndhevingsmekanismer.

Når det gjelder håndheving av TRIPS-avtalen overfor andre medlemmer av WTO, er denne Avtalen i likhet med vare- og tjenestevalene inkludert i den integrerte tvisteløsningsmekanisme under WTO-strukturen som på nærmere bestemte vilkår åpner for kryssende mottiltak mellom de ulike avtalene.

Når det gjelder krav til nasjonale håndhevingsmekanismer, inneholder TRIPS-avtalen omfattende regler for hele spekteret av immaterielle rettigheter. Håndhevingskapitlet i TRIPS-avtalen legger opp til et høyt ambisjonsnivå og følger en systematisk struktur med detaljerte bestemmelser for de enkelte trinn i prosessen.

Fra norsk side har det vært spesielt viktig å få regler som gir anledning til rask reaksjon ved overtredelse. Det er gitt detaljerte bestemmelser om foreløpige tiltak for å hindre videre skade og forspillelse av bevis. Dette gjelder spesielt ved piratkopiering, hvor rettslig forfølgelse tidligere har vært meget tids- og kostnadskreven. Det er også en rekke nye bestemmelser vedrørende grensekontroll som særlig refererer seg til varemerkeforfalsking og piratkopiering. Et viktig punkt er dessuten at nasjonal lov skal åpne for straffeforfølgning ved forsettlig varemerkeforfalskning og piratkopiering i kommersiell målestokk.

De ovennevnte muligheter til en effektiv håndheving må sies å være et meget viktig element når det gjelder immaterielle rettigheter. Foruten å få samlet alle de materielle bestem-

melsene i en avtale, har vi fått et effektivt system for overholdelse av de forpliktelser som er nedfelt i avtalen.

6.5.5 Endringer i norske bestemmelser

Grovt sett stadfester TRIPS-avtalen den beskyttelse av immaterielle rettigheter som er alminnelig utbredt i de vestlige industriland. Dette gjelder også for Norges del. Det er derfor bare på enkelte punkter at avtalen muligens krever justeringer eller endringer i norsk lovgivning. Medlemslandene har ifølge avtalen fått en overgangsperiode på ett år fra avtalens ikrafttredelse for å gjennomføre eventuelle lovendringer. Som de fleste andre land vil Norge bruke dette år til å gjennomgå sitt regelverk for å vurdere behovet for eventuelle endringer.

De lovendringer som kan bli nødvendige, vil i første rekke gjelde særlig beskyttelse av geografiske betegnelser for vin og brennevin, tvangslisenser for patenter og kretsmønstre for integrerte kretser, illojal bruk av fortrolige opplysninger og spesielle grensekontrolltiltak.

6.6 OFFENTLIGE INNKJØP

6.6.1 Generelt om betydningen av Avtalen

Den nye Avtalen om offentlige innkjøp som ved ikrafttredelsen 01.01.96 vil erstatte GATT-avtalen av 1979 om offentlige innkjøp, innebærer en vesentlig utvidelse og forbedring i forhold til Avtalen fra 1979, senest revidert i 1988, heretter omtalt som 1988-avtalen. Partene i Avtalen er samtlige EØS-land (unntatt Island), Sveits, Canada, USA, Japan, Israel og Korea, og omfatter således Norges viktigste handelspartnere.

Formålet med Avtalen er å åpne tradisjonelt lukkede innkjøpsmarkeder for internasjonal konkurranse, blant annet gjennom regler om utlysning av anbud og tildeling av kontrakter.

Totalt er verdien av de offentlige anskaffelser som vil dekkes under den nye avtalen anslått til mer enn ti ganger verdien dekket under 1988-avtalen. Betydelige offentlige anskaffelsesmarkeder åpnes således for internasjonal konkurranse. Blant annet omfattes statlige etaters større anskaffelser av såvel varer som tjenester og bygg og anlegg samt det offentlige marked for f.eks. vann- og elektrisitetsforsynings-, havne- og lufthavnutstyr og -anlegg.

Det offentlige innkjøpsmarked i Norge er relativt åpent med den følge at den nye Avtalen ikke antas å innebære noen omfattende endring for det norske offentlige anskaffelsesmarked, som for øvrig allerede vil være utsatt

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

for konkurranse gjennom EØS. Avtalen vil bidra til økt konkurranse med mulighet for rimeligere og mer effektive offentlige anskaffelser samtidig som den vil medføre økte markedsmuligheter for norske leverandører og eksportbedrifter på andre lands offentlige innkjøpsmarkeder. Forhandlingene om utvidelse og styrking av regelverket for offentlige anskaffelser har således hatt bred støtte fra Norge som blant annet har understreket betydningen av åpne markeder med internasjonal konkurranse som en forutsetning for å oppnå effektivitet på området offentlige innkjøp.

6.6.2 Nærmere om deknningen under Avtalen

Avtalen dekker anskaffelser foretatt av offentlig sektor, myndigheter samt virksomheter og organer som er kontrollert av det offentlige, og som har som formål å møte allmennhetens behov og ikke har kommersiell eller industriell karakter. Avtalen regulerer kun anskaffelser av en størrelse som er over visse terskelverdier.

Avtalens virkeområde fremgår ikke av selve avtaleteksten som er beskrevet i kapittel 5.5.1, men av Avtalens bilag som utgjør en del av Avtalen. Dekningen vil avhenge av hvilke etater som er oppdragsgivere, hva som anskaffes og verdien av kontrakten. Videre kan dekningsområdet variere fra land til land, både når det gjelder etater, typer anskaffelser og kontraktsverdier, noe som får betydning for i hvilken grad og på hvilken måte Avtalen kommer til anvendelse mellom de ulike parter. Norge har i det alt vesentlige sammenfallende forpliktelser med EØS-landene for øvrig og med EØS-regelverket på området offentlige anskaffelser. I forhold til andre land med annen dekning har man fra norsk side inntatt en rekke forbehold og unntak på gjensidighetsbasis for å sikre balanse mht. rettigheter og plikter i forhold til de enkelte land.

Den nye avtalen bidrar til en mer ensartet etatsdekning. Landenes dekning vil uansett aldri kunne bli helt lik da organisering og struktur av det offentlige virksomhet varierer fra land til land. Den nye Avtalen sikrer imidlertid at partene påtar seg gjensidige likeverdige forpliktelser, i samsvar med bl.a. norske forutsetninger under forhandlingene.

Etater som omfattes av Avtalen

I forhold til 1988-avtalen, som for Norges del gjelder 19 navngitte etater, innebærer den nye Avtalen en kraftig utvidelse av etater som dek-

kes. Under den nye Avtalen omfattes sentrale statlige etater, lokale og regionale myndigheter, en rekke offentligrettslige organer (f.eks. NRK, Norges Bank, Statens Pensjonskasse, Garantinstituttet for eksportkreditt, statsbankene, universitetene, høyskolene og offentlige museer) samt offentlige enheter som driver virksomhet innen visse forsyningssektorer.

Innen energisektoren dekkes kun elektrisitetsforsyning og bare anskaffelser foretatt av virksomheter som (som en av sine hovedvirksomheter) produserer, transporterer eller distribuerer elektrisitet.

Innen sektoren offentlig transport omfattes lokal transport med buss, bane mm. NSBs anskaffelser i sammenheng med overregional jernbanetransport faller utenfor den nye Avtalen. Dette innebærer en endring og innsnevring i forhold til 1988-avtalen. Etter sistnevnte omfattes NSB kun for enkelte typer produkter, men da uansett hvor i NSB anskaffelsen benyttes. Innsnevringen vil imidlertid ha liten praktisk betydning.

Videre omfattes lufthavnoperatører, dvs. Luftfartsverket, og havneoperatører, havne-myndighetene etter Havneloven, samt drikkevannsforsyningssektoren, dvs. offentlige virksomheter som produserer eller distribuerer drikkevann, men ikke slike som kun tilrettelegger vannledningsnett.

Avtalen er mindre vidtrekkende enn EØS-regelverket for offentlige anskaffelser som innen energisektoren også dekker olje-, gass- og kullutvinning samt gass- og fjernvarmeforsyning. Tilsvarende er forholdet innen transportsektoren der EØS-regelverket også omfatter overregional jernbane. I tillegg omfatter EØS-regelverket en fjerde forsyningssektor, nemlig telekommunikasjonssektoren.

Typen anskaffelser som omfattes av Avtalen

1988-avtalen omfatter bare anskaffelser av varer. Den nye Avtalen omfatter i tillegg tjenester samt bygg og anlegg.

Anskaffelse av varer av alle slag er omfattet som under 1988-avtalen. Det vil si at også landbruksprodukter omfattes, i motsetning til under EØS-regelverket, uten at dette antas å få noen særlig praktisk betydning. Det gjøres fortsatt unntak for forsvarsprodukter. Listen over omfattede forsvarsprodukter er imidlertid erstattet med en ny liste som tilsvarende det andre EØS-land dekker på dette området. Krigsmateriell omfattes ikke.

Også kombinasjoner av varer og tjenester regnes som varer når verdien av varene utgjør over halvparten av kontraktsverdien. Videre kan tilhørende monterings- og installasjonsar-

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

beid være inkludert i en varekontrakt. Derimot anses alle kontrakter med et ikke uvesentlig element av bygge- eller anleggsvirksomhet som bygge- og anleggskontrakter.

Kun visse kategorier tjenester omfattes av Avtalen. Listen over disse fremgår av de enkelte Parters vedlegg. Den norske listen som f.eks. omfatter arkitekttjenester, finansielle tjenester, ingeniørtjenester, reklame-tjenester og lufttransporttjenester, tilsvarer tjenesteytelser som er omfattet av EØS-avtalens regler for offentlige anskaffelser. Videre dekker Avtalen bygge- og anleggskontrakter over en viss størrelse.

Terskelverdier for kontrakter som omfattes av Avtalen

1988-avtalen kommer bare til anvendelse på varekontrakter over en verdi på 130.000 SDR inkl. mva., som tilsvarer i underkant av 1 mill. NOK ekskl. mva. På tilsvarende måte er det kun kontrakter over en viss verdi som omfattes av den nye Avtalen. Denne opererer imidlertid med flere terskelverdier. Disse fastsettes dels avhengig av typen kontrakt og dels av kategori etat som står for anskaffelsen.

Vare- og tjenestekontrakter har ulike terskelverdier for de ulike kategorier anskaffende etater, mens bygge- og anleggskontrakter har en og samme terskelverdi for alle kategorier av anskaffende etater. Terskelverdien for slike kontrakter er satt til 5 mill. SDR. Dette beløpet blir for Norges vedkommende omregnet til ca. 40 mill. NOK ekskl. mva. som svarer til EØS-terskelverdiene på dette området.

For vare- og tjenestekontrakter er terskelverdiene 130 000 SDR for såvidt gjelder anskaffelser foretatt av sentrale statlige etater. For slike anskaffelser foretatt av kommunale og fylkeskommunale etater samt av offentligrettslige organer er terskelverdien 200 000 SDR (ca. 1,6 mill. NOK ekskl. mva.). For vare- og tjenesteanskaffelser foretatt av offentlige virksomheter innen forsyningssektorene er terskelverdien satt til det dobbelte, 400 000 SDR.

Bortsett fra terskelverdien for statlige etaters vare- og tjenesteanskaffelser, som er noe lavere enn EØS-terskelverdien for tilsvarende anskaffelser, er terskelverdiene i den nye avtalen fastsatt med sikte på å tilsvare EØS-terskelverdiene på de respektive områder. For at terskelverdiene utregnet i NOK skal tilsvare de verdier som andre EØS-land legger til grunn, har Norge, Sverige og Finland inntatt en særskilt merknad i sine vedlegg for å sikre at terskelverdiene i NOK tilsvarer den terskelverdi som anvendes av andre EØS-land.

Unntak og presiseringer

Norge har i likhet med andre land inntatt fotnoter og merknader avslutningsvis i sine vedlegg under bilag I. En rekke av disse tar sikte på å sørge for parallellitet mellom forpliktelsene etter Avtalen og EØS-avtalen, mens andre gjelder begrensninger og unntak for anvendelsen av Avtalen i forhold til enkelte parter for å sikre balanserte gjensidige rettigheter og forpliktelser.

Sistnevnte er dels formulert som unntak knyttet til anskaffelsen av visse produkter, tjenester eller kontrakter over en viss størrelse, dels som unntak for anskaffelser foretatt av visse kategorier etater. For eksempel har man fra norsk side unntatt kommunale og fylkeskommunale anskaffelser samt anskaffelser foretatt innen forsyningssektorene i forhold til USA, Canada og Japan.

Av andre unntak skal nevnes at Norge har opprettholdt sitt forbehold fra 1988-avtalen når det gjelder retten til å treffe vedtak på regjeringensnivå om å unnta visse anskaffelser av viktige nasjonale politiske målsettinger.

Forsåvidt gjelder Avtalens anvendelse på Svalbard vises til kap. 10.3.5.

Fra norsk side var det en målsetting i forhandlingene at alle land skulle ha samme mulighet til å gjøre unntak. Bakgrunnen for dette er at unntakene i dag er svært forskjellige, f.eks. har USA en meget vid unntaksklausul for små og mellomstore bedrifter. Et mål for Norge i forhandlingene har vært å oppnå likeverdige rettigheter og forpliktelser mellom land. Dette er i det alt vesentlige oppnådd, imidlertid uten at man vant fram med kravet om ingen eller helt like unntak.

Angivelsen av Avtalens anvendelsesområde blant annet gjennom særlige begrensninger og unntak i forhold til ulike land, bidrar til å gjøre Avtalen komplisert. Det vil være nødvendig å se på merknadene inntatt avslutningsvis i vedleggene under bilag I for å få oversikt over hvilket omfang avtalen har i forhold til de ulike land. Fordelen ved den benyttede fremgangsmåten er at den gir mulighet for å få dekket inn de mest omfattende forpliktelser og rettigheter som er oppnådd mellom enkelte land, istedenfor eventuelt å nøye seg med "et minste felles multiplum", dvs. kun det felles dekningsområdet som samtlige land kunne slutte seg til. Dette ville ikke innebære på langt nær slike utvidelser som man nå har oppnådd gjennom den nye Avtalen. Den aktuelle løsning med ulike forpliktelser i forhold til de enkelte land basert på resiprositet, har dessuten i seg et potensiale for ytterligere dekning ved at unntak og begrensninger mellom land lett kan strykes som følge av bilaterale forhandlinger om utvidelse av markedsadgangen

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

de berørte parter imellom. Samtidig gir tilnæringsmåten en bilateral balanse i forpliktelsesnivået som har vært et norsk forhandlingsmål.

6.6.3 Nærmere om teksten

Den nye Avtalen innebærer en forbedring og styrking av selve regelverket sammenholdt med dagens avtale. Blant annet gir mer effektive tvisteløsnings- og håndhevelsemekanismer en bedre beskyttelse mot brudd på regelverket. Dette anses som særlig viktig for små land og er i samsvar med norske interesser og målsetninger under forhandlingene.

I lys av de forpliktelser og rettigheter som Norge har i henhold til EØS-avtalen, har det vært ansett som hensiktsmessig å sikre en størst mulig grad av overensstemmelse mellom Avtalen og EØS-reglene for offentlige anskaffelser. Dette har man i det alt vesentlige oppnådd, noe som bidrar til å gjøre regelverket enklere å administrere for etater og myndigheter samtidig som muligheten for oversikt bedres for leverandører og andre som berøres av Avtalen.

Norske forpliktelser etter den nye Avtalen går ikke lengre enn i EØS-sammenheng mht. hvilke etater og anskaffelser som dekkes. EØS-reglene omfatter blant annet flere forsyningssektorer, hele energisektoren samt telekommunikasjonssektoren. På den annen side gjelder GATT-avtalen i forhold til flere land, og opererer med en lavere terskelverdi for statlige etaters anskaffelser av varer og tjenester.

Når det gjelder adgangen til å forhandle med leverandører, er forhandlinger etter anbudsrunder så godt som fullstendig forbudt etter EØS-regelverket, som kun tillater anmodninger om presiseringer av tilbud. Dagens GATT-avtale åpner imidlertid for forhandlinger, forutsatt at slike "etterfølgende forhandlinger" føres på ikke-diskriminerende måte. Den nye Avtalen tillater uttrykkelig forhandlinger i tilfeller der etaten allerede i sin anbudskunngjøring har klarlagt at man ønsker å forhandle eller når to eller flere tilbud fremstår som likeverdige. En slik mer fleksibel regel anses som hensiktsmessig og ønskelig samtidig som denne videre adgang til å forhandle til en viss grad vil kunne hevdes å innebære et avvik fra det tradisjonelle anbudsbegrepet i norsk rett.

Videre er adgangen til anskaffelse etter begrenset prosedyre som kun er tillatt i unntakstilfelle, utvidet noe i forhold til 1988-avtalen og er videre enn EØS-regelverket på dette punkt. Dette antas å ha praktisk betydning, f. eks. i forbindelse med prosjektkonkurranser.

Forøvrig anses det som positivt at partene etter Avtalen ikke uten videre kan redusere sine lister over dekkede enheter, men må underrette Komitéen om slike planer samt eventuelt erstatte de reduserte forpliktelser under Avtalen ved å dekke inn noe nytt istedet. På den annen side anses det praktisk og rimelig at avtalen nå fastslår Partenes adgang til å deregulere, ved effektivt å eliminere offentlig kontroll over etater og virksomheter, og på dette grunnlag fjerne dem fra sine lister, og at det i slike tilfeller skal ta hensyn til den markedsåpningen som følger av privatiseringen slik at full erstatning ikke nødvendigvis anses påkrevet.

Den kanskje viktigste endringen sett med norske øyne, er imidlertid styrkingen av tvisteløsningsmekanismen og innføring av individuell klageadgang for leverandører ved angivelige brudd på Avtalens bestemmelser. Aktuelle anbydere skal kunne klage over en konkret anskaffelsesprosedyre for at eventuelle saksbehandlingsfeil mv. skal kunne rettes på et så tidlig tidspunkt som mulig. Klageprosedyrene i de enkelte land skal være ikke-diskriminerende, åpne og effektive. Klagemyndigheten skal være en domstol eller domstolslignende myndighet som kan treffe midlertidige forføyninger (som utsetter anskaffelsesprosedyren), treffe avgjørelse i saken og eventuelt tilkjenne skadeserstatning som kan begrenses til utgiftene i forbindelse med utarbeidelse og innsendelse av tilbud eller omkostningene i forbindelse med klagesaken. Klageadgangen forventes å bidra til et sterkere press på etatene til å overholde Avtalens bestemmelser, noe som antas å komme norske eksportbedrifter til gode.

Klageordningen som innebærer en raskere og mer effektiv prosedyre og gjelder forholdet mellom anskaffende etat og den enkelte leverandør, kommer i tillegg til den allerede eksisterende tvisteløsningsordning Partene imellom som følger av 1988-avtalen. Denne ordningen er imidlertid også styrket og forbedret i den nye avtalen. Her fremgår at WTOs regler og prosedyrer for tvisteløsning, omtalt i kapittel 5.1.3, også vil gjelde saker under Avtalen om offentlige innkjøp med mindre annet er særlig angitt i sistnevnte. Dette innebærer at panelrapporter nå kan vedtas av tvisteløsningsorganet selv om den part som er funnet skyldig i brudd på Avtalen skulle stemme imot. Kun enstemmige vedtak i tvisteløsningsorganet kan forhindre godkjenning av rapporten. Videre innføres en ankeinstans som partene i en panelsak kan anke panelrapporten inn for. Denne styrking av tvisteløsnings- og håndhevelsessystemet anses som særlig viktig for et lite land som Norge, og bidrar til å hindre egen-

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

mektig opptreden (især fra større land) i strid med Avtalen.

6.6.4 Ytterligere åpning av de offentlige innkjøpsmarkeder

I tillegg til den nye Avtalen om offentlige innkjøp har EF og USA inngått en ny bilateral avtale om gjensidig utvidelse av de offentlige innkjøpsmarkeder. Avtalen må i likhet med de nye GATT-avtalene vedtas av ansvarlige myndigheter i EF og USA.

Denne er nær knyttet til den nye GATT-avtalen om offentlige anskaffelser og innebærer at de to parter gjensidig åpner opp de offentlige innkjøpsmarkeder for offentlige anskaffelser på regionalt og lokalt nivå, noe som for USAs vedkommende omfatter at et flertall av delstatene og enkelte større byer, samt anskaffelser innen deler av forsyningssektorene. Avtalen vil tre i kraft samtidig med den nye GATT-avtalen for offentlige anskaffelser 01.01.96, og innebærer i realiteten at en rekke av de begrensninger og unntak som fremgår av denne mellom EF og USA oppheves.

EF og USA har med andre ord forhandlet seg frem til større markedsadgang når det gjelder offentlige anskaffelser enn den markedsadgang øvrige EØS-land har i forhold til USA. Det er imidlertid kommet klart til utrykk at såvel USA som EF stiller seg positive til at andre land under GATT-avtalen for offentlige anskaffelser, og EFTA-landene især, inngår tilsvarende avtaler, for å få del i en slik utvidet markedsadgang.

En forutsetning for å inngå slik avtale vil være at EØS-regelverket for offentlige anskaffelser fullt ut er på plass, noe som først vil være tilfellet for Norges vedkommende 01.01.95. Et annet forhold som taler for å vente med en eventuell avtaleinngåelse til etter dette tidspunkt, er at spørsmålet om eventuelt norsk medlemskap i EU da vil være avklart. Som eventuelt EU-medlem vil Norge bli omfattet av den allerede inngåtte avtalen mellom EF og USA på området.

Også andre parter i GATT-avtalen er i ferd med å åpne for ytterligere konkurranse på sine offentlige anskaffelsesmarkeder. I tillegg forventes flere GATT-land å slutte seg til Avtalen om offentlige innkjøp, noe som vil bidra til å øke markedsadgangen og Avtalens betydning.

6.6.5 Nasjonal gjennomføring av Avtalen

Den nye Avtalen om offentlige innkjøp vil nødvendiggjøre visse endringer i gjeldende norske forskrifter om offentlige anskaffelser. På enkelte punkter foreligger det ulikheter av mindre betydning mellom GATT-avtalen og

EØS-regelverket for offentlige anskaffelser. For såvidt en og samme kontrakt kan omfattes av begge regelverk, må disse samordnes i forbindelse med gjennomføringen av GATT-avtalen for å unngå at anvendelsen av regelverkene blir unødig komplisert. Den nye Avtalens bestemmelser er imidlertid i det vesentlige sammenfallende med de bestemmelser som følger av EØS-direktivene på området, og dekker langt på vei de samme områder. Dette betyr at de berørte etater allerede vil være omfattet av de tilsvarende bestemmelsene i og med gjennomføringen av EØS-regelverket, noe som i høy grad antas å bidra til å lette gjennomføringen av Avtalen.

På ett punkt vil det være nødvendig med lovendring, og det gjelder i forbindelse med gjennomføringen av den nye klageordningen som innføres ved Avtalen. Dette antas å kunne skje ved en endring av lov om offentlige anskaffelser av 27.09.92 slik at søksmålsadgangen ved norske domstoler som nå er begrenset til EØS-landene, utvides til å omfatte samtlige Parter i den nye Avtalen om offentlige anskaffelser. De nødvendige endringer i lov og forskrifter skal være gjennomført innen Avtalens ikrafttredelse 01.01.96.

6.7 UTVIKLINGSLANDENE OG URUGUAY-RUNDEN

Mål

I Punta del Este erklæringen ble det tatt inn spesielle henvisninger til behovet for særbehandling av utviklingslandene. Det sies eksplisitt at industrilandene i forhandlingene ikke skal kreve resiprositet fra utviklingslandenes side når det gjelder innrømmelser, og at det ikke skal kreves bidrag fra utviklingslandene som ikke er i tråd med deres utviklingsnivå. Samtidig er det imidlertid tatt inn en henvisning til at utviklingslandene selv forventer at deres evne til å gi bidrag eller komme med innrømmelser i forhandlingene vil bedres i tråd med utviklingen i deres økonomier og deres handelssituasjon og at de følgelig forventer å delta i større grad innenfor rammen av rettinger og forpliktelser under GATT-avtalen. Det skulle videre tas spesielt hensyn til de minst utviklede land og til behovet for positive tiltak som kan lette en utvidelse av deres handelsmuligheter.

Forholdet til utviklingslandene er viet stor plass både i Stortingsmelding nr. 63 (86-87) og i Innst. S. nr. 253 (87-88). I tråd med formuleringene fra Punta del Este, ble det fra norsk side i forhandlingene lagt opp til større muligheter for å differensiere mellom utviklings-

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

land, samtidig som man ikke ønsket å beskjære utviklingslandenes totale eksportmuligheter. En slik differensiering betyr f.eks. at de mer utviklede utviklingslandene påtar seg større grad av forpliktelser mht. egne importregimer. Det var tverrpolitisk enighet om behovet for å øke importen fra utviklingslandene.

Forholdet til utviklingslandene ble også tatt opp i Nord/Sør-meldingen (St.meld. nr. 51 (91-92)). Regjeringen understreket her at en avslutning av Uruguay-runden ville være et viktig bidrag i arbeidet for å styrke det internasjonale regelverk på handelsområdet, noe som ville være spesielt viktig for land uten store ressurser. Det ble påpekt at internasjonalt samordnede tiltak for å bedre u-landenes handelsvilkår var mer effektive enn ensidige nasjonale tiltak. Dette innebærer selvfølgelig ikke at man ikke også på nasjonalt grunnlag skal legge forholdene til rette for å kunne importere flere u-landsvarer til Norge. Regjeringens mål for import av landbruksvarer fra utviklingsland er å gi slik import bedre importvilkår til det norske marked enn det industriland generelt har, når dette er mulig sett i forhold til handelspolitiske og avtalemessige forpliktelser. Dersom det åpnes for kvoter fra andre avtaleparter, skal som hovedregel utviklingsland gis samme adgang i form av GSP-kvoter. Innrømmelser i form av tollreduksjoner eller avviklinger overfor andre avtaleparter skal medføre tilsvarende utvidelse av GSP-systemet. Stortinget sluttet seg til denne målsettingen. Samtidig ble Regjeringen anmodet om å følge opp satsingen på handel med utviklingsland med konkrete tiltak og til å bidra til at utviklingslandenes muligheter til å handle med hverandre og med de rike landene ble bedret vesentlig. For tekosektorens vedkommende var det Stortingets syn at avvikling av restriksjonene burde kunne gjennomføres i et 5-årsperspektiv, dersom utviklingen tilsa dette.

Regjeringen vil først understreke at en ukritisk bruk av samlebegrepet utviklingsland ikke lenger er passende i GATT-sammenheng. Flere av de land som i andre forbindelser betegnes som utviklingsland, kan ikke lenger sidestilles med reelle utviklingsland. Hong Kong og Korea kan ikke sidestilles med land som India og Pakistan, og i enda mindre grad med land i Afrika. Utviklingslandene har gjennom forhandlingsperioden lagt stadig større vekt på GATT-samarbeidet. Siden forhandlingene startet opp i 1986 har 24 nye utviklingsland sluttet seg til GATT. Nærmere 90 Av GATTs for tiden 123 medlemsland er utviklingsland. Til forskjell fra tidligere forhandlingsrunder har også utviklingslandene

deltatt svært aktivt i forhandlingene. Bakgrunnen for den økte vektleggingen av GATT er utviklingslandenes økte deltakelse i internasjonal handel, spesielt med ferdigvarer. Mellom 1970 og 1990 økte utviklingslandenes andel av ferdigvarehandelen fra mindre enn 10% til nærmere 20%. Forbedret markedsadgang og et resultat som ville beskytte utviklingslandene fra diskriminerende eller unilaterale handelspolitiske tiltak fra større lands side var blant de tema utviklingslandene la størst vekt på i forhandlingene. Dette reflekterer den økte vekt utviklingslandene selv la på åpenhet og markedsbasert politikk i interne reformprogrammer.

Resultatet. Spesiell behandling av utviklingsland i avtaleverket

De aller fleste avtaler som inngår i totalresultatet fra Uruguay-runden inneholder en eller annen form for henvisning til utviklingslandenes spesielle situasjon. I Uruguay-runden forutsettes alle deltakere å akseptere forhandlingsresultatet i sin helhet, dvs. å slutte seg til alle avtaler. Dette innebærer for utviklingslandene økte forpliktelser siden de aller fleste ikke sluttet seg til de særavtalene som ble fremforhandlet i Tokyo-runden, f.eks. for subsidier og anti-dumping. Utviklingslandene vil derfor etter ikrafttredelsen av WTO-avtalen være bundet av hele forhandlingspakken. Eventuell særbehandling av utviklingslandene må derfor fremgå av de enkelte avtalene.

Den konkrete utforming av bestemmelsene om særbehandling av utviklingsland varierer fra avtale til avtale. I WTO-avtalen er det ikke tatt inn noen spesielle regler om særbehandling av utviklingsland, utover at det skal opprettes en komite for handel og utvikling som bl.a. skal vurdere gjennomføringen av særbehandling overfor de minst utviklede land (MUL). Reglene om særbehandling av utviklingsland som inngår i GATT-avtalen, dvs. del IV som ble forhandlet fram i 1965, og adgangen til å særbehandle utviklingsland som kom i Tokyo-runden, inngår som integrerte deler av WTO. I en ministerbeslutning i Marrakech ble det videre fastlagt at de minst utviklede land bare kan anmodes om å påta seg forpliktelser og innrømmelser i overensstemmelse med sitt utviklingsnivå. De minst utviklede land ble innvilget ett års utsettelse i overlevering av bindingslister både for varer og tjenester.

I Avtalen om subsidier og utjevningsavgifter innvilges utviklingsland fritak fra visse subsidiedisipliner. Varigheten av fritaket varierer mht. utviklingsnivå, med lengst fritak for de minst utviklede land og land med under 1000 dollar i per capita inntekt i 1990. Disse land får fritak i

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

8 år, øvrige utviklingsland i 5 år. Anti-dumping-avtalen fastsetter at det i anvendelsen av Avtalen skal tas særlig hensyn til den spesielle situasjon som utviklingsland står i når det gjelder anvendelse av anti-dumpingtiltak i henhold til Avtalen. Avtalen om beskyttelsestiltak fastsetter at dersom et utviklingsland har en importandel under 3% i det land som innfører et beskyttelsestiltak, skal utviklingslandet fritas fra tiltaket. Dersom imidlertid flere u-land med en importandel under 3% samlet har en importandel på over 9%, kan de likevel omfattes av tiltaket. Videre gis det anledning til at u-land kan gjeninnføre beskyttelsestiltak for det samme produkt etter et kortere opphold enn hva som gjelder for industriland.

TRIPS-avtalen inneholder overgangsbestemmelser for utviklingsland. De minst utviklede land får en periode på 11 år på seg for å gjennomføre avtalens bestemmelser, mens øvrige u-land får 5 år. Dessuten innvilges de u-land som idag ikke har et system for beskyttelse av produktpatent en 10-års overgangsperiode, men med spesialbestemmelser for legemidler og landbrukskjemikalier. Avtalen inneholder også artikler om teknisk og økonomisk bistand.

Landbruksavtalen gir implementeringsperioder på 10 år for utviklingsland, mot 6 år for øvrige parter. De minst utviklede land er fritatt for reduksjonsforpliktelser for intern støtte og eksportstøtte og behøver heller ikke foreta reduksjoner i tollsatsene. Øvrige utviklingsland skal kun redusere tollsatsene med gjennomsnittlig 24% mot 36% for industrilandene. Minimumssatsen for reduksjon er satt til 10% for utviklingslandene mot 15% for industrilandene. Også for eksportsubsidier er reduksjonssatsene lavere enn for industrilandene. Ved Ministermøtet i Marrakesh ble det videre vedtatt en ministererklæring om de mulige negative virkninger av reformprogrammet for jordbruk på MUL-landene og de netto matvareimporterende utviklingsland. Her forplikter medlemslandene seg bla. til å etablere passende mekanismer for å sikre at implementeringen av resultatene fra jordbruksforhandlingene ikke negativt påvirker tilgjengeligheten av matvarehjelp.

Tekstilavtalen gir særbehandling til MUL-land i forbindelse med anvendelse av den spesielle beskyttelsesklausulen under avviklingsperioden for Multifiberavtalen (MFA). TRIMS-avtalen (handelsrelaterte investeringstiltak) gir utviklingslandene avviklingsperioder for visse tiltak. Tollverdiavtalen gir utviklingsland adgang til 5 års utsettelse av anvendelse av avtalen, og til ytterligere 3 års utsettelse for visse enkeltbestemmelser. Tvisteløsningsavtalen inneholder anvisninger om hvordan man i en tvist skal forholde seg dersom motparten er

et MUL-land. Her skal man utvise den største forsiktighet i å anlegge sak. Dersom man ikke kommer fram til noen gjensidig tilfredsstillende løsning gjennom konsultasjoner, kan vedkommende MUL-land anmode om at GATT's generaldirektør mekler i tvisten.

Tjenesteavtalen inneholder ikke noen bindende forpliktelser til særbehandling av utviklingsland, men har en beskrivelse av mål for håndteringen av utviklingsland, spesielt MUL-landene. Det er videre viktig å ha for øye at særbehandlingen av utviklingsland vedrørende tjenester i stor grad vil skje ved at det stilles andre krav til innholdet i de enkelte lands bindingslister. Således forventes ikke utviklingsland å påta seg så omfattende forpliktelser når det gjelder markedsadgang og nasjonal behandling som er tilfellet for industrilandene. Her vil det også variere hvilke krav man stiller til utviklingslandene alt etter deres utviklingsnivå. Det er videre klart at enkelte utviklingsland har et varierende utviklingsnivå mellom tjenestesektorer, og at kravene til deres bindingslister derfor vil kunne variere mellom de ulike sektorer. For svært mange utviklingsland vil bindingslistene bli svært lite omfattende, dvs. at de påtar seg et lavt forpliktelsesnivå. Dette innebærer at de i i hovedsak vil være bundet av Tjenesteavtalens generelle regler, hvorav den viktigste er bestevilkårsbehandling.

Vurdering

Siden utviklingslandene ikke er en ensartet gruppe, vil ikke en vurdering av forhandlingsresultatet for utviklingslandene under ett ha noen mening. Vurderingen av forhandlingsresultatet vil variere mellom de ulike grupper land, avhengig av utviklingsnivå og økonomisk struktur så som eksportsammensetning. På lengre sikt må det likevel kunne sies at situasjonen ikke er forverret for noe land. Dette forhindrer ikke at det fra utviklingslandshold er reist kritikk mot utfallet av forhandlingene. Man har hevdet at resultatet ikke i tilstrekkelig grad har tatt hensyn til utviklingslandenes spesielle situasjon, og at man burde ha fått gjennomslag for flere av de forslag til særbehandling og spesielle overgangsperioder som har vært lagt fram gjennom forhandlingene. Det minnes likevel om at utviklingslandene har ivret meget sterkt for å få en avslutning på forhandlingene. I en forhandlingssituasjon er det ikke mulig å tilgodese alle parter. Utfallet kunne ideelt sett vært bedre for utviklingslandene. Samtidig er det imidlertid klart at også utviklingslandene som gruppe vil høste fordeler av utfallet av forhandlingene, ikke minst gjennom det inntektsløft som man over tid

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

forventer som et resultat. Videre er alle analyser som hittil er foretatt av utslaget av forhandlingene for utviklingslandene av statistisk natur, og tar derfor ikke hensyn til dynamiske aspekter som f.eks. tilpasning til nye markedsmuligheter. I denne forbindelse er det verdt merke seg at en tredjedel av u-landenes eksportprodukter ved utgangen av 80-årene var nye produkter i forhold til de beregninger som ble foretatt etter Tokyo-runden.

De økonomiske gevinster som vil tilfalle utviklingslandene vil variere. De land som forventes i størst grad å høste fordeler er de land som har en åpen økonomi og de som har kapasitet til tilpasning og utnyttelse av nye markedsadgangsmuligheter. I denne gruppe land faller de mest avanserte asiatiske utviklingsland. De latinamerikanske land vil komme noe dårligere ut, mens de afrikanske land kommer dårligst ut. Selv om Afrika også i denne sammenheng blir hengende etter, vil ikke løsningen være å gå imot handelsliberalisering på multilateralt grunnlag. Man bør heller angripe de underliggende problemene som finnes i landenes generelle underutvikling gjennom rådgivning, bistand til bedret produktivitet på bærekraftig grunnlag og teknisk bistand til produktutvikling, markedsanalyser, emballasje, transport og markedsføring. Dette er alle områder som det satses på i norsk bistandsvirksomhet.

Når man vurderer i hvilken grad utviklingslandene har oppnådd tilfredsstillende resultater i forhandlingene eller hvorvidt de er blitt presset til å påta seg urimelig store forpliktelser som kan medføre omlegging av deres produksjonsstruktur, må man også ta hensyn til deres bindingslister for varer. Selv om bindingsgraden, dvs. andelen av tollsatser som de er forpliktet til ikke å heve utover det nivå som er bundet i GATT, er øket betydelig for utviklingslandene, fra 21% til 65%, er bindingsgraden fremdeles lavere enn for industrilandene der den nå vil bli på nær 100%. Det er videre viktig å ta med i betraktningen hvilket nivå utviklingslandene har bundet sine tollsatser på. Dette nivået er betydelig høyere enn hva som er tilfellet for industrilandene. I denne sammenheng er det også viktig å ta hensyn til at mange utviklingsland har bundet tollsatsene sine på et nivå som ligger betydelig over det nivå de faktisk anvender, såkalte takbindinger, dvs. at de uten krav om kompensasjon fra sine handelspartnere kan heve tollsatsen

fra dagens anvendte sats opp til den sats som er bundet i GATT.

Mht de økonomiske gevinster som vil tilfalle utviklingslandene vises til analysen i kap. 7.2.6.

Det er viktig å være klar over at fordelene ved en styrking av det multilaterale regelverket vanskelig lar seg måle. Videre bør man i en vurdering av utfallet heller legge en dynamisk enn en statisk synsmåte til grunn. Et sammenbrudd i forhandlingene ville ventelig ha gitt en helt annen handelspolitisk virkelighet for de svakere handelsnasjoner enn det som har vært tilfellet til idag. I tillegg vil utviklingslandene høste fordeler gjennom økt markedsadgang pga tollreduksjoner og avvikling av MFA og andre eksportbegrensningsavtaler. Kritikken fra ulandshold er likevel tildels berettiget når man ser på totalresultatet av tollforhandlingene. Totalt har forhandlingene gitt en gjennomsnittlig tollreduksjon på 38%. Overfor produkter som i første rekke produseres i utviklingsland er imidlertid reduksjonsatsen lavere (32%) pga at det ikke viste seg mulig å oppnå store kutt i tollsatsene på tekstil- og konfeksjonsprodukter. Tollsatsene for disse produkter er fortsatt høye. Ser man på jordbruksprodukter for seg er bildet det samme som for industrilandsprodukter, dvs. en tollreduksjon på 36%, og for tropiske produkter er reduksjonen 42%.

Det er Regjeringens vurdering at utviklingslandene vil nyte godt av den generelle etterspørselsvekst med økninger i handelsstrømmene, i inntekter og investeringer som en følge av Uruguay-runden. Bedring av ressursutnyttelsen som et resultat av markedsåpning virker positivt inn, sammen med styrkingen av det multilaterale regelverket og håndhevelse av dette gjennom det integrerte tvisteløsningssystemet.

Gjennom iverksettelsen av Uruguay-runden vil Regjeringen søke å utnytte de muligheter som ligger i regelverket til en særbehandling av utviklingslandene. Et viktig element i dette arbeidet vil være en gjennomgang av GSP-systemet, både med henblikk på å redusere antall unntak fra systemet når det gjelder industrivarer og når det gjelder en tilpasning av hele systemet til den nye virkelighet som en full overgang til et tollbasert importvern medfører for jordbruksproduktene vedkommende. En slik overgang vil gi økte muligheter til å innføre positiv diskriminering av utviklingslandene ved import.

KAPITTEL 7

Økonomiske virkninger av GATT/WTO-avtalen

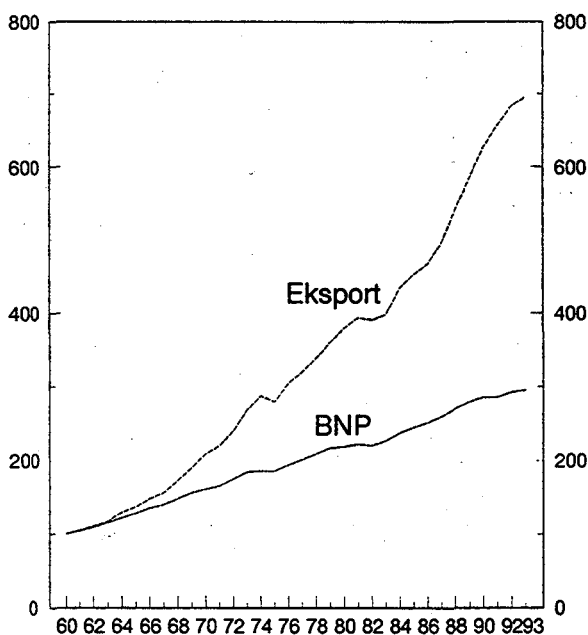
7.1 ØKONOMISKE VIRKNINGER AV GATT/WTO-AVTALEN

7.1 Innledning

I dette kapitlet drøftes de globale og nasjonale økonomiske virkningene av GATT/WTO-avtalen. I avsnitt 7.1 er det en generell drøfting av økonomiske virkninger av handelshindre. I avsnitt 7.2 drøftes virkningene av den nye avtalen for verdensøkonomien generelt og for OECD-området, Øst-Europa, tidligere Sovjetunionen og utviklingslandene spesielt. I denne drøftingen inngår også en analyse av hvordan ulike handelshindre virker på den økonomiske tilpasningen. Videre refereres resultatene fra enkelte studier av de samlede virkningene for verdensøkonomien. GATT/WTO-avtalens virkninger for norsk økonomi gjennomgås i avsnitt 7.3. I tillegg til en generell drøfting, gis det særskilt omtale av virkningene for landbruksnæringen, næringsmiddelindustrien, fiskerinæringen og teko-næringen.

GATT/WTO-avtalen innebærer en utvidelse

Figur 7.1. Utviklingen i BNP og eksport i OECD-landene 1960-93. Indeks 1960 = 100

Kilde: OECD

og en styrking av regelverket for internasjonal handel som vil gi positive økonomiske virkninger. Videre vil avtalen gjennom nedbygging av tollsatser og andre handelshindringer, bidra til økt internasjonal handel og en bedre ressursutnyttelse både globalt og nasjonalt. Nedbyggingen av handelshindre og vekst i utenrikshandelen har vært viktige forutsetninger for oppbyggingen av velferdssamfunnet i Norge og andre medlemmer av GATT.

Handel muliggjør spesialisering. De ulike land produserer det de har best forutsetninger for å produsere, og importerer varer og tjenester som andre land har bedre forutsetninger for å produsere ut fra de tilgjengelige ressurser og produksjonsmetoder. Gjennom dette skjer det en global effektivisering av produksjonen.

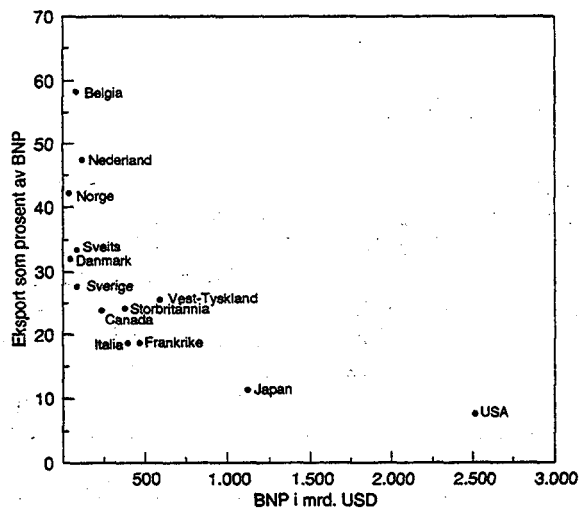
Veksten i verdenshandelen har de siste ti-årene vært sterkere enn veksten i produksjonen, jf. figur 7.1. Dette har resultert i at utenrikshandelen har fått økende betydning for utviklingen i de nasjonale økonomiene og at de nasjonale økonomiene har blitt sterkere sammenvevd.

Små land drar som oftest større nytte av økt internasjonal handel enn store land. Dette skyldes for det første at de mindre lands ressurser ofte er begrenset, slik at det er mange produkter de ikke har forutsetninger for å produsere. Dessuten er det for en rekke produkter mest lønnsomt å produsere i stor skala. Hjemmemarkedet i små land er for lite til å realisere stordriftsfordelene. For å utnytte disse fordelene, må små land selge deler av produksjonen på det internasjonale markedet. Alternativt kan landene importere disse varene til lavere priser enn det hjemmemarkedsproduksjon ville gitt. Økt handel bidrar dermed til økt spesialisering og nisjeproduksjon i de ulike landene og til økt verdiskaping.

Nedbygging av handelshindre vil videre bidra til at den gjennomsnittlige avkastningen på den eksisterende produksjonskapitalen øker. Dette vil gjøre det lønnsomt å øke investeringene og vil gi ringvirkninger i form av høyere kapitalbeholdning og høyere produksjon på sikt. Studier av handelsstrømmer og økonomisk vekst tyder også på at økt handel fører med seg økt produktivitetsvekst i bedriftene. Dette har sammenheng med at handel ofte har et element av overføring av produksjons- og

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

Figur 7.2 Eksport som andel av BNP og BNP for utvalgte OECD-land. Gjennomsnitt 1960-93

Kilde: IMF og OECD

produktteknologi. Denne virkningen av økt handel vil gi en ytterligere bedring av den globale ressursutnyttelsen og verdiskapningen. Nedbygging av handelshindre kan også ha betydning for lokalisering av produksjon. Det er en klar tendens til at produsenter som selger sine produkter i flere nasjonale markeder, velger å lokalisere sin produksjon i det største av disse markedene selv om produksjonskostnadene der kan være høyere enn andre steder. Desto lavere handelshindrene innenfor et område er, desto mer kan området betraktes som ett marked, og begrunnelsen for å lokalisere produksjonen i det største nasjonale markedet svekkes. Dette kan ha stor betydning for små land som dermed lettere trekker til seg nye bedrifter.

Selv om det antas at de fleste land vil tjene på GATT/WTO-avtalen – også dersom det bare tas hensyn til de virkningene som en mener å kunne kvantifisere – betyr ikke dette at alle selskaper eller grupper av husholdninger i utgangspunktet vil tjene på avtalen. F.eks. innebærer reduksjon av beskyttelsen av hjemmekonkurrerende næringer som hittil har vært sterkt beskyttet, at eiere og ansatte i disse næringene vil kunne få svekket sine inntektsmuligheter. Når landet som helhet tjener på nedbygging av beskyttelsen av hjemmemarkedet, henger dette sammen med at forbrukerne får billigere varer og at økt handel og spesialisering, som tidligere nevnt, fører til økt verdiskapning og økonomisk vekst. Det skaper også muligheter for nye arbeidsplasser og nye inntektsmuligheter for de som i første omgang taper på redusert proteksjonisme. Når det har vist seg vanskelig å få til en nedbygging av handelshindrene i mange land, skyldes

dette bl.a. at de som antas å oppleve økt konkurranse ikke har tillit til at de kan utnytte de nye mulighetene i tilstrekkelig grad.

For at et land skal kunne utnytte fordelene av en nedbygging av handelshindre må økonomien omstilles til produksjon som landet har relativt gode forutsetninger for. Bl.a. for å sikre en kontrollert omstilling, er det vanlig at reduksjon i handelshindre skjer gradvis. Det er derfor bygget inn tildels lange overgangsordninger i GATT/WTO-avtalen.

Analysen ovenfor har tatt utgangspunkt i forutsetninger om bl.a. full ressursutnyttelse, herunder full sysselsetting. Dette er rimelige forutsetninger når de langsiktige virkningene vurderes. I dagens situasjon er det imidlertid mange land som sliter med høy arbeidsløshet. Det er flere forhold som tilsier at de positive virkningene av nedbygging av handelshindre kan realiseres raskere når det i utgangspunktet er arbeidsløshet.

Det kan bl.a. pekes på at med ledige ressurser i økonomien, herunder arbeidsledighet, vil produksjonen lettere kunne økes uten betydelige utslag i pris- og lønnsnivået. Dette vil kunne bidra til en sterkere økning i handelen og dermed til en raskere reduksjon i arbeidsløsheten.

De strukturendringene som må gjennomføres for å utnytte fordelene av en mer åpen verdenshandel kan forbigående gi økt ledighet i enkelte sektorer, såkalt friksjonsledighet. På noe sikt vil likevel virkningene på sysselsettingen bli positive.

Det har vært en tendens til at iverksettelsen av tidligere GATT-avtaler har falt sammen med vekst i sysselsettingen i OECD-landene. I OECDs sysselsettingsstudie understrekes det at proteksjonisme *ikke* innebærer noen løsning på de ledighetsproblemene OECD-landene står ovenfor. F.eks. står følgende i innledningen til Del II av denne studien: «Å bremse økonomisk omstilling – ved å gripe til importrestriksjoner – ville være ensbetydende med å avskjære økonomiene fra de krefter som alltid har vært kilden til vekst og utvikling. Det ville åpne en Pandoras boks som det erfaringsmessig ville være vanskelig å lukke før en har opplevd en kjede med gjeldelsesaksjoner, jfr. boks 7.1. Forsøk på å bremse den økonomiske utviklingen er ikke den rette måten å løse arbeidsledighetsproblemet på. Den beste måten er å styrke økonomienes evne til å tilpasse seg raske forandringer.»

7.2 VIRKNINGER FOR VERDENSØKONOMIEN

7.2.1 Generelt

Det er allmenn enighet om at den nye GATT/WTO-avtalen vil bidra til økt verdens-

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

handel, økt økonomisk vekst og økt velferd, jfr. avsnitt 7.1.

En presis tallfesting av de totale økonomiske virkningene av avtalen er det ikke mulig å gjennomføre. Dette skyldes bl.a. at avtalen vil medføre så mange endringer i landenes handelspolitikk at en fullstendig tallfesting av alle elementene ikke er mulig å gjennomføre innenfor de modellene som er utarbeidet for å studere internasjonal handel og økonomi. Dessuten er enkelte deler av tjenestevtalen (GATS) ennå ikke ferdigforhandlet. Videre vil GATT/WTO-avtalen bidra til større forutsigbarhet for aktørene i verdenøkonomien ved at flere sektorer kommer inn under GATT/WTOs regelverk og fordi landene forplikter seg til å avstå fra å anvende handelshindrende tiltak.

I avsnitt 7.2.3. nedenfor gjengis resultatene fra de mest omfattende internasjonale studiene som er gjennomført. Studiene tyder på at GATT/WTO-avtalen isolert sett vil føre til en økning i produksjons- og realinntektsnivået for verden som helhet med omkring 1 pst. når alle elementene i avtalen er iverksatt fullt ut og økonomiene har tilpasset seg disse. Beregningene undervurderer trolig avtalens langsiktige virkninger på produksjons- og realinntektsnivået.

I disse studiene er en videreføring av det gjeldende handelspolitiske regimet lagt til grunn som alternativet til den nye avtalen. Hadde imidlertid forhandlingene i Uruguay-runden mislykkes, kunne omfanget av proteksjonisme økt. Dessuten er det ikke gitt at den gjeldende GATT-avtalen vil videreføres på samme måte som tidligere hvis den nye avtalen ikke blir iverksatt. Risikoen for en handelskrig var og er derfor tilstede, særlig mellom de store regionale handelsblokkene. I forhold til et slikt alternativ undervurderer de tallmessige beregningene sterkt betydningen av GATT/WTO-avtalen.

Nedenfor drøftes først virkningene av de enkelte elementer i avtalen i avsnitt 7.2.2. Deretter gjengis resultater fra internasjonale studier av de økonomiske virkningene i avsnitt 7.2.3, og det pekes på svakheter ved disse studiene. Til slutt går en i avnittene 7.2.4-6 litt nærmere inn på virkningene for ulike deler av verden.

7.2.2 Enkelte elementer i avtalen

GATT/WTO-avtalen innebærer nedbygging av handelshindre i form av toll, og ikke-tollmessige handelshindre som subsidier, kvoteordninger m.v. Handel med landsbruksprodukter vil for første gang reelt sett komme inn under multilateral disiplin og tjenestesektoren vil for første gang bli underlagt internasjonale regler for handel. I tillegg styrkes de institusjonelle

ordningene for tvisteløsninger og kontroll med gjennomføringen av avtalen.

De institusjonelle endringene vil kunne ha vel så stor betydning for verdenshandelen som avtalte endringer i tollsatser m.v. Dette bygger bl.a. på erfaringer med den gjeldende GATT-avtalen, som delvis er blitt underminert av ulike former for selektive beskyttelsestiltak og bilaterale handelsavtaler i strid med bestevilkårsprinsippet, eller av tiltak som avtalen ikke regulerer. Den gjeldende avtalens bestemmelser om tvisteløsning og kontroll har vist seg å være for svake til å hindre en utglidning på disse feltene, noe som trolig i særlig grad har rammet små og fattige land med liten økonomisk og politisk makt. Med den nye avtalen og opprettelsen av WTO, vil særtiltak bli behandlet i hovedorganisasjonen, og det vil bli lagt økt press på landene for lik behandling.

Styrkingen av kontrollapparatet og ordninger for tvisteløsning vil sammen med landenes forpliktelser til å avstå fra eller begrense bruken av en del typer handelshindre bidra til økt forutsigbarhet i rammebetingelsene for verdenshandelen. Reduksjonen i usikkerhet vil kunne ha stor betydning, men det er ikke mulig å tallfeste denne virkningen.

Nedenfor går en noe nærmere inn på de ulike elementene i GATT/WTO-avtalen og virkningene av disse. For en fullstendig oversikt over elementene i avtalen vises det til kapittel 5.

Reduksjon av tollsatser

Landenes bindingslister indikerer at den nye avtalen vil føre til en reduksjon i de bundne tollsatsene for industrivarer i størrelse 38 pst. i gjennomsnitt. Dette betyr imidlertid ikke nødvendigvis at de anvendte tollsatsene faktisk vil bli redusert med 38 pst. Grunnen til dette er at forpliktelsene til å redusere tollsatsene gjelder de bundne tollsatsene, jfr. omtalen av binding av tollsatser nedenfor. Med en «bundet» tollsats menes at landet har forpliktet seg til å ikke heve satsen over et visst nivå. De fleste land har ikke bundet alle sine tollsatser verken i henhold til den gjeldende eller den nye GATT-avtalen. Det er usikkert hvor store reduksjoner landene vil gjennomføre for tollsatser som ikke var og/eller ikke blir bundet.

I tabell 7.1 vises gjennomsnittlige tollsatser for industrilandenes import av industrivarer. Den venstre tallkolonnen viser gjennomsnittlig nivå på de tollsatser som var bundet før Uruguay-runden. Neste kolonne viser gjennomsnittlig tollsatser faktisk anvendt for all import før Uruguay-runden. Den siste kolonnen viser gjennomsnittlig nivå på de tollsatser som er bundet etter Uruguay-runden.

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av
Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

Tabell 7.1 Industrilandenes tollsatser før og etter Uruguay-runden¹⁾ Uveide Gjennomsnitt

	Bundne satser før UR	Anvendte satser før UR	Bundne satser etter UR
Australia	20,1	10,0	12,2
Østerrike	10,5	9,0	7,1
Canada	9,0	4,9	4,8
EU	5,7	5,7	3,6
Finland	5,5	5,4 ¹⁾	3,8
Island	18,2	5,1	11,8
Japan	3,9	1,9	1,7
New Zealand	23,8	20,4	11,9
Norge	3,6	3,6	2,0
Sverige	4,6	3,8	3,1
Sveits	2,2	2,2	1,5
USA	5,4	5,4	3,5
Industrilandene samlet	6,0	5,0	3,6

¹⁾ Uveid gjennomsnitt

Kilde: GATT og IMF

Av tabellen fremgår det at de fleste landene har anvendt lavere tollsatser enn det de har bundet seg til i den gjeldende GATT-avtalen. Alle landene har forpliktet seg til å redusere de bundne tollsatsene. For enkelte land (Australia og Island) er imidlertid nivået på de bundne tollsatsene etter Uruguay-runden høyere enn det nivået de faktisk anvender i dag. Dette betyr ikke at disse landene vil øke sine tollsatser, men gjenspeiler trolig at disse landene har anvendt lave tollsatser for produkter som de ikke har bundet i den gjeldende GATT-avtalen. I tillegg er det slik at landene også etter Uruguay-runden kan komme til å anvende lavere tollsatser enn det deres bindingslister skulle tilsi. Det er derfor vanskelig å anslå eksakt hvor stor den effektive tollreduksjonen vil bli.

Reduserte tollsatser vil bidra til økte verdensmarkedspriser på de produktene hvor reduksjonen i tollsatser er størst. Dette skyldes at produksjonen vil reduseres i de landene som reduserer sitt importvern. Virkningene av re-

duuerte tollsatser er inkludert i beregningene som gjengis i avnitt 7.2.3. I flere av studiene er det imidlertid lagt til grunn litt mindre reduksjon enn det GATT-sekretariatet har beregnet som det endelige resultatet av forhandlingene. Dette antas i liten grad å påvirke anslagene.

Binding av tollsatser

Et land som ikke har «bundet» sin tollsats på en gitt vare, har anledning til å øke denne tollsatsen. Når et land «binder» en tollsats betyr det at landet fraskriver seg adgangen til å øke satsen utover det som fremgår av landets bindingsliste til GATT. Med GATT/WTO-avtalen vil andelen bundne tollsatser øke betydelig, jf. tabell 7.2.

Adgangen til å heve tollsatsene brukes primært i de tilfeller utenlandsk konkurranse øker vesentlig i et lands hjemmemarked. Dette gjør at det ofte vil være de mest effektive produsentene som rammes av en heving av en ubundet tollsats. Når adgangen til å heve toll-

Tabell 7.2 Andelen bundne tollsatser før og etter Uruguay-runden for ulike regioner. Importveid. Prosent av total import

	Før Uruguay-runden	Etter Uruguay-runden
Industrilandene	94	98
Utviklingslandene	21	65
Øst-europeiske land	75	98

Kilde: GATT-sekretariatet

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av
Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

satsene fjernes, kan det gi betydelige økonomiske gevinster, bl.a. fordi det bidrar til stabilitet i næringslivets rammebetingelser. Virkningene av økt binding av tollsatser er ikke innarbeidet i de studiene det referes til nedenfor, noe som isolert sett bidrar til at beregningene undervurderer den økonomiske gevinsten for de fleste land.

Avvikling av kvoter

Særlig for import av landbruks- og teko-produkter bruker en del land ulike former for kvantitative restriksjoner. GATT/WTO-avtalen forplikter landene til å avvikle kvotesystemene over tid.

Når det gjelder landbruksvarer skal kvotene erstattes av tollsatser som i utgangspunktet gir tilsvarende beskyttelse av importlandets produsenter. Deretter skal disse tollsatsene reduseres.

Når en kvote erstattes av en tilsvarende tollsats, økes konkurransen mellom de ulike eksportørene. Dessuten styrkes konkurransen i importleddet. Kvoter gir normalt en såkalt «kvoteprofit», dvs. en ekstraordinær fortjeneste, som deles mellom eksportørene og importørene. Ved å erstatte kvoten med en tilsvarende tollsats, tilfaller «kvoteprofiten» staten i form av tollproveny.

For teko-produkter skal kvotene avvikles uten tilsvarende økning i tollsatser. Kvotene i multifiber-avtalen har vært spesifisert etter eksportland og kvotefortjenesten har dermed i større grad tilfalt eksportørene. Kvotene har ikke nødvendigvis vært tilpasset de ulike landenes konkurransevne. De land som har hatt store eksportkvoter i forhold til sin konkurransevne kan komme til å tape på avviklingen av kvotene.

Det er tatt hensyn til avviklingen av teko-kvotene og reduksjonen i tollsatsene på landsbruksprodukter og teko-produkter i alle de studiene det refereres til nedenfor.

Reduksjon i subsidier til produksjon og eksport

Den nye avtalen om subsidiering og utjevningsavgifter er betydelig endret i forhold til gjeldende avtale. Det innføres nå tre subsidiekategorier: Forbudte subsidier, subsidier det kan tas mottiltak mot samt subsidier det ikke kan tas mottiltak mot.

I landbruksavtalen gis det presise regler om reduksjoner i subsidienivået.

Den nye avtalen innebærer i hovedsak den samme adgang til å subsidiere industrien som Tokyo-avtalen, men den omfatter nå alle medlemsland. Det er innført regler for en ny grup-

pe subsidier det ikke kan reises mottiltak mot. Forbudte subsidier er i hovedsak subsidier direkte knyttet til eksport som også er forbudt i Tokyo-avtalen. Alle andre subsidier kan det som før treffes mottiltak mot dersom subsidien medfører vesentlig skade. Det er imidlertid innført en ny regel om at vesentlig skade uten videre skal regnes og foreligge i en del tilfeller bl.a. når de totale subsidier utgjør mer enn 5 prosent av omsetningen, dersom dette ikke kan motbevise. En slik regel kan medvirke til en strammere subsidiedisiplin.

En generell subsidiering av produksjonen i en konkurranseutsatt næring påvirker ressursallokeringen omtrent på samme måte som en tilsvarende tollsats. De land som har subsidiert sin importkonkurrerende produksjon vil normalt tjene på at utgiftene til disse produktene samlet sett går ned for landet som helhet. Reduksjon i subsidier til konkurranseutsatt produksjon vil føre til en bedring av ressursutnyttelsen og til at verdensmarkedsprisen for de aktuelle produkter stiger. Virkningen av reduksjonen i subsidier er i hovedsak innarbeidet i studiene det refereres til nedenfor.

Reduksjon i beskatning av eksport

Enkelte land beskatter eksport av visse produkter. Dette gjelder særlig tilfeller hvor produksjonen av en vare innebærer utnyttelse av en naturressurs. Beskatningen av eksport innebærer i så fall at deler av grunnrenten, dvs. den ekstraordinære fortjenesten som skyldes tilgangen til naturressursen, tilfaller staten i form av eksportskatt. Alternativt kan skatten legges på produksjonen eller overskuddet, jfr. oljevirkosomheten i Nordsjøen. Eksportskatten medfører at prisen på produktet blir lavere hjemme enn på verdensmarkedet. Fjerning av eksportskatten vil kunne medføre at verdensmarkedsprisen på produktene synker og at hjemmemarkedsprisen stiger. Det antas for eksempel at kakao-prisene vil falle på verdensmarkedet som resultat av GATT/WTO-avtalen (jfr. avsnitt 7.2.6). Hvis eksportskatten erstattes av skatt på selskapene, vil verdensmarkedsprisen bli lite påvirket, mens hjemmemarkedsprisen stiger enda mer enn det fjerning av eksportskatten alene tilsier. Bare en av studiene nedenfor (Goldin et. al.) tar i særlig grad hensyn til virkningene av redusert eksportskatt.

«Frivillige» eksportbegrensninger, m.v.

Med såkalte «frivillige» eksportbegrensninger menes at et produsentland går med på å selge mindre enn det ellers ville gjort til den gjeldende pris. Når det enkelte selskap eller ek-

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

sportland er villige til å gå med på slike begrensninger i sin virksomhet, skyldes dette faren for at de alternativt vil bli utsatt for andre typer proteksjonistiske tiltak. «Frivillige» eksportbegrensninger skal avvikles i henhold til GATT/WTO-avtalen. Dette begrunnes med at slike avtaler er særlig i motstrid med ønsket om en effektiv ressursutnyttelse, ikke bare fordi de svekker konkurransen mellom importerte og importkonkurrerende produkter, men fordi de også svekker konkurransen mellom eksportørene. GATT/WTO-avtalen forplikter landene til å avvikle også andre former for ikke-tariffære handelsbegrensninger. Dette gjelder f.eks. «tiltak for ordnede markedsforhold» og andre diskriminerende importsystemer. Slike tiltak har omtrent samme virkning-

er som «frivillige» eksportbegrensninger. Avvikling av «frivillige» eksportbegrensninger og tilsvarende tiltak vil gi samfunnsøkonomiske gevinster i de landene som er omfattet av disse.

Bestemmelser om dumping og antidumping-tiltak

Den gjeldende GATT-avtalen har regler om bruken av anti-dumping-tiltak. Reglene har imidlertid vist seg lite effektive for å begrense bruken av denne typen tiltak. I utgangspunktet kan slike tiltak være fornuftige hvis et selskap - uansett nasjonalitet - med stor markedsandel truer med å oppnå monopolfordeler ved å presse ut andre foretak gjennom å underprise sine produkter i en periode, jfr. boks

Boks 7.1 Dumping i et samfunnsøkonomisk perspektiv

I GATT-regelverket defineres dumping som eksportsalg til en pris under «normalpris». Denne normalprisen kan enten være prisen i hjemlandet, eller evt. et tredjeland, eller den kan være beregnet ut fra produsentens kostnader.

Når en produsent tar en annen pris i eksportmarkedet enn i hjemmemarkedet blir det i økonomisk teori kalt prisdiskriminering mellom nasjonale markeder. Gitt at etterspørselsforholdene er forskjellige, vil en produsent med en viss markedsrett i minst ett av markedene kunne øke sin fortjeneste ved å sette ulik pris i de to markedene. (Produsentens markedsrett er større jo høyere pris han kan sette uten å miste hele sitt salg). Prisen settes høyest i det markedet hvor etterspørselen rettet mot den aktuelle varen er minst prisfølsom og produsenten har størst markedsrett. Som regel er det hjemmemarkedet. I så fall vil det være optimalt for en produsent som ønsker størst mulig overskudd å sette en lavere pris i eksportmarkedet enn i hjemmemarkedet, dvs. drive dumping i henhold til GATT-regelverket. Generelt er det produsenten og kjøperne i det markedet hvor prisen reduseres som tjener på prisdiskrimineringen, mens kjøperne i det markedet hvor prisen økes taper. Kjøperne kan være både forbrukere og bedrifter. Dersom det er andre produsenter av den aktuelle varen i det markedet hvor prisen reduseres, vil også de tape.

Men det er ikke bare rene markeds- og etterspørselsforhold som kan forklare dumpingatferd ifølge økonomisk teori. Dersom produksjonsbeslutningen må tas før prisen er kjent kan også det føre til slik atferd. Det

samme kan en målsetting om størst mulig salg i stedet for størst mulig overskudd eller et ønske om å avskrekke potensielle konkurrenter fra å etablere seg. Under spesielle betingelser kan det i disse tre tilfellene til og med være rasjonelt for produsenten å selge varen i eksportmarkedet til en pris under de marginale produksjonskostnadene.

Sett fra et samfunnsøkonomisk synspunkt er det i første rekke importlandet som tjener på dumping, mens den samlede virkningen for eksportlandet er uklar og avhenger av hvor stort produsentens gevinst er i forhold til kjøpernes tap. Bare i det tilfellet der en produsent «dumper» en vare i et eksportmarked i den hensikt å drive ut konkurrentene for deretter å kunne sette opp prisen og ta ut ekstraordinær høy fortjeneste (monopolprofitt) innebærer dumping et velferdstap for importlandet sett under ett. Imidlertid er det lite som tyder på at det er denne typen dumping som dominerer.

Det er derfor vanskelig å forklare den forholdvis utbredte bruken av antidumping-tiltak ut fra samfunnsøkonomiske resonneringer. Forklaringen ligger heller i at produsentene og kjøperne i importlandet gjerne har motstridende interesser i slike saker, og at produsentinteressene ofte har større politisk gjennomslagskraft enn forbrukerinteressene. Produsentene vil isolert sett være tjent med at konkurransen fra utlandet begrenses. Dette bidrar til at antidumping-tiltak settes i verk til tross for at slike tiltak snarere bidrar til å redusere den samlede velferden i importlandet (og verden som helhet) enn å øke den.

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

7.1. I praksis har slike tiltak ofte vært brukt i andre situasjoner, herunder av store foretak mot konkurrenter med små markedsandeler, og dermed ofte hindret en effektiv ressursutnyttelse.

I den nye avtalen innføres det sterkere begrensninger i adgangen til å treffe anti-dumping-tiltak. Bl.a. skal slike tiltak ikke kunne anvendes mot selskaper som har en markedsandel i importlandet på under 3 pst. Dessuten styrkes overvåkingen av bruken av slike tiltak fra GATT/WTO. Fremdeles vil det imidlertid være importlandet som i første omgang skal vurdere om en produsent driver ulovlig dumping. Den nye avtalen vil trolig føre til en reduksjon i bruk av anti-dumping-tiltak.

Mindre bruk av anti-dumping-tiltak vil kunne styrke konkurransen i en del internasjonale markeder, og antas å være særlig gunstig for eksportører fra land med liten økonomisk makt, dvs. små og fattige land. De konkurransehemmende virkningene av anti-dumping kan ikke måles utelukkende ut fra de registrerte tilfellene. I tillegg kommer at eksportørens frykt for å kunne bli rammet av antidumping-tiltak kan føre til en tilbakeholdenhet mot å forsøke å etablere seg eller å øke sine andeler i markeder hvor slike tiltak er mye brukt. Antidumping-tiltak vil oftest rettes mot de mest konkurransedyktige produsentene, noe som virker særlig hemmende på en effektiv ressursbruk. Redusert bruk av anti-dumping-tiltak kan medføre at prisene på de aktuelle produktene synker i land hvor slike tiltak er mye brukt, men de kan komme til å stige noe i andre markeder. De økonomiske gevinstene ved redusert bruk av anti-dumping-tiltak som følge av GATT/WTO-avtalen er i hovedsak ikke fanget opp i de tallmessige beregningene som er referert i avsnitt 7.2.3.

Beskyttelsesklausuler

I den gjeldende GATT-avtalen kan landene treffe beskyttelsestiltak i form av toll eller kvantitative reguleringer hvis sterk økning i importen av en vare truer med å påføre importkonkurrerende næringer alvorlige skadevirkninger. Kravet om at beskyttelsestiltak i prinsippet bare skulle anvendes «globalt», dvs. mot alle produsenter av vedkommende vare, samt kravet om å kompensere ved reduksjon i importvernet for andre varer, var viktige grunner til at beskyttelsestiltak ble lite brukt. I stedet har landene anvendt antidumpingtiltak, «frivillige» eksportbegrensninger, m.v.

Den nye avtalen innfører forbud mot slike «frivillige» eksportbegrensninger. Videre skal

beskyttelsestiltak rapporteres til GATT/WTO, og tiltakenes begrunnelse og omfang skal vurderes. GATT/WTO skal overvåke nedtrapping av tiltakene over tid. Fortsatt skal beskyttelsestiltakene i utgangspunktet ikke kunne rettes mot enkeltprodusenter, selv om man ved kvotefordelingen kan ta hensyn til ulike eksportørers salg. I tillegg fjernes kravet om å kompensere for beskyttelsestiltak ved å redusere importvernet for andre varer, dersom beskyttelsestiltaket gjøres gjeldende for 3 år eller mindre. Beskyttelsestiltak har vært lite brukt. I stedet har landene anvendt antidumping-tiltak, «frivillige» eksportbegrensninger, m.v.

Beskyttelsestiltak kan redusere omstillingskostnadene til en mer åpen verdenshandel, men kan samtidig ramme de mest effektive produsentene særlig hardt ettersom tiltakene kan rettes mot enkeltprodusenter. De kan derfor gi de samme negative virkningene som anti-dumping-tiltak.

Virkningene av de nye bestemmelsene om beskyttelsestiltak er vanskelige å tallfeste og er ikke reflektert i de tallmessige beregningene som gjengis nedenfor.

Markedsadgang for offentlig sektors innkjøp

GATT/WTO-avtalen om offentlige innkjøp er inngått mellom 22 land, hovedsakelig industri-land. Avtalen gir selskaper fra disse landene adgang til å konkurrere på lik linje om større offentlig innkjøp. Det er bare store kontrakter over visse terskelverdier som berøres av avtalen. Det er anslått at avtalen berører et samlet kontraktsvolum på om lag 1.400 mrd. kroner pr. år eller om lag 20 pst. av offentlig sektors innkjøp i medlemslandene.

Generelt vil virkningen av avtalen bli at offentlig sektor vil spare penger og at de aktuelle produsentene blir utsatt for sterkere konkurranse.

Det er imidlertid tvil om den formelle markedsadgangen vil medføre store endringer i handelsmønsteret. Bl.a. krever en rekke innkjøp, f.eks. av enkelte entreprenørtjenester, at tilbydereren må være etablert med datterselskap e.l. i det aktuelle landet for å kunne være en reell konkurrent. For enkelte produkter, f.eks. transportmidler og elektronisk utstyr, vil virkningene trolig bli sterkere.

Det er gjennomført enkelte beregninger som antyder at de nye reglene vil redusere kostnadene ved offentlige innkjøp i medlemslandene med rundt 3-5 pst. i gjennomsnitt. Virkningene av nye regler for offentlige innkjøp er ikke tatt med i beregningene som gjengis nedenfor.

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av
Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

Avtalen om tjenestehandel (GATS)

Internasjonal handel med tjenester har økt sterkt de siste ti-årene, og veksten ventes å fortsette. I 1992 utgjorde handel med tjenester ifølge OECD om lag 960 mrd. amerikanske dollar på verdensbasis, dvs. om lag 20 pst. av den samlede eksporten av varer og tjenester eller omkring dobbelt så mye som verdien av internasjonal handel med landbruksvarer.

Tjenester og kapitalbevegelser har ikke vært omfattet av tidligere GATT-avtaler. Den største betydningen av GATS er at avtaleverket etableres og at det legges grunnlag for nye forhandlingsrunder i årene framover. Videre etableres det med denne avtalen internasjonale organer for håndhevelse og tvisteløsning, og det gis bedre mulighet for innsyn i andre lands regler og praksis. Økt stabilitet i rammebetingelsene kan stimulere etableringer over landegrensene. Ettersom mange tjenester, f.eks. varehandel og innenlandsk transport, krever at produsenten er etablert nær kundene, er reglene for etableringer over landegrensene av viktighet for slike sektorer.

I industrilandene er verdien av tjenesteproduksjonen større enn verdien av vareproduksjonen. Samtidig er ofte tjenestesektoren preget av liten konkurranse. En reell markedsåpning kan derfor få stor økonomisk betydning. Dessuten er handel med tjenester og handel med varer ofte i noen grad knyttet til hverandre, og et mer åpent internasjonalt regime for handel med tjenester kan derfor forventes også å stimulere til økt vekst i internasjonal handel med varer.

Det er vanskelig å gi tallmessige beregninger av virkningene av GATS. Dette skyldes bl.a. at statistikk for tjenesteproduksjon og tjenestehandel er mangelfull. Det må likevel kunne antas at de kortsiktige virkningene av GATS blir beskjedne. Dette skyldes at de forpliktelsene landene hittil har sagt seg villige til å påta seg stort sett innebærer en videreføring av eksisterende regelverk. Dette gjelder de fleste industrilandene. Enkelte andre land har forpliktet seg på lavere nivå enn eksisterende nasjonalt regelverk, noe som innebærer at de vil kunne innføre nye handelshindringer uten å bryte med sine GATS-forpliktelser.

Forhandlingene om markedsadgang på flere viktige tjenesteområder vil fortsette etter at det nye regelverket er trådt i kraft. Dette gjelder finansielle tjenester, skipsfart, telekommunikasjoner og personbevegelser. Ved ikrafttredelse av tjenesteavtalen vil landenes lister over forpliktelser gjelde inntil videre.

Beskyttelse av immatrielle rettigheter (TRIPS)

Med beskyttelse av immaterielle rettigheter menes patentbeskyttelse, merkevarebeskyttelse,

beskyttelse av opphavsrettigheter, m.v. Det er ikke bestemmelser om slike forhold i den gjeldende GATT-avtalen. I den nye GATT/WTO-avtalen gis det regler som muliggjør internasjonal håndhevelse av beskyttelse av patenter, merkevarer og opphavsrettigheter.

Styrking av ulike former for opphavsrettigheter betyr på den ene siden at det blir mer lønnsomt å utvikle nye produkter, metoder, m.v., fordi den som påtar seg kostnadene ved utviklingen får sikkerhet for at ikke andre produsenter tar produktet eller teknologien i bruk uten å gi kompensasjon til den som har rettigheten. På den andre siden innebærer avtalen at en begrenser andre produsenters adgang til å ta i bruk den beste kjente produkt- eller produksjonsteknologien. Det er ikke tatt hensyn til avtalens bestemmelser på dette feltet i de tallmessige beregningene av GATT/WTO-avtalen som gjengis nedenfor.

Handelsrelaterte investeringsreguleringer (TRIMs)

Også dette feltet er nytt i GATT-sammenheng. Den nye avtalen forplikter landene til å begrense bruken av reguleringer som pålegger investorer betingelser som innebærer en forskjellsbehandling av innenlandske tilbydere på bekostning av utenlandske (f.eks. at en minimumsandel av vareinnsatsen skal kjøpes i produksjonslandet). Virkningene av disse bestemmelsene i avtalen vil trolig være beskjedne, bl.a. fordi bestemmelsene ikke setter absolutt forbud mot denne typen handelshindre. Omfanget av denne typen reguleringer er vanskelig å kvantifisere, og det er ikke tatt hensyn til denne delen av avtalen i de studiene som gjengis nedenfor.

7.2.3 Oversikt over noen internasjonale studier av de økonomiske virkningene

Det er gjennomført flere analyser av de samlede økonomiske virkningene av Uruguay-runden. Hovedresultatene fra disse analysene er gjengitt nedenfor og oppsummert i tabell 7.3. Beregningene av virkninger av endringer i handelspolitikk tar utgangspunkt i at det for hvert land eller hver region kan defineres en tilbuds- og en etterspørselsfunksjon for hvert produkt og hver produksjonsfaktor. I disse funksjonene lar en det enkelte lands tilbud av et produkt avhenge av lønnsnivå og andre faktorpriser. Tilsvarende varierer det enkelte lands etterspørsel etter et produkt med landets inntektsnivå og relative priser på ulike varer. Handelshindre defineres enten ved en differanse mellom den pris henholdsvis kjøper og selger står overfor (f.eks. en tollsats eller et subsidium) eller ved en form for rasjonering (f.eks. kvoter).

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Håndelsorganisasjon (WTO) m.m.

Alle studiene konkluderer med at en gjennomføring av Uruguay-runden etter målsettingene vil øke nivået på verdens samlede produksjon eller realinntekt med om lag 1 pst. Virkningen er da målt når den nye av-

talen er iverksatt fullt ut og økonomiene har tilpasset seg til de nye rammebetingelsene. Sammenfallet i de ulike studienes resultater må delvis anses som en tilfeldighet ettersom studiene ikke har lagt de samme forutsetning-

Tabell 7.3 Internasjonale studier av de økonomiske virkningene av Uruguayrunden

Forfatter og tittel:	Hovedresultater:	Kommentarer:
GATT-sekretariatet: <i>An analysis of the proposed Uruguay Round Agreement, with Particular Emphasis on Aspects of Interest to Developing Countries</i> , Geneve, november 1993.	Virksomheter på nivået på bruttonasjonalproduktet i 2005, regnet i amerikanske dollar og faste 1992-priser: Hele verden: + 230 mrd. OECD: + 165 mrd. Andre: + 65 mrd.	Bygger på at Blair House-avtalen (dvs. avtalen mellom EU og USA om hovedlinjene i landbruksdelen av GATT). Virkningene på investeringsnivået er innarbeidet. Virkninger av fjerning av kvoter for landbruks- og teko-produkter er medregnet, men virkninger av endringer i andre ikke-tariffære handelshindre er utelatt.
I. Goldin, O. Knudsen, and D. van der Mensbrugghe: <i>Trade liberalization: Global Economic Implications</i> , Paris/Washington, 1993	Virksomheter på nivået på realinntekten i 2002 i amerikanske dollar og faste 1992-priser (gjelder alternativet med full sysselsetting): Hele verden: + 213 mrd. OECD: + 135 mrd. Andre: + 78 mrd.	Forutsetter reduksjon i tollsatser, landbrukssubsidier og importbeskyttelse av landbrukssvarer med 30 pst. Endringene i landbrukspolitikken er overvurdert. Fjerning av kvotesystemet i tekstil og andre ikke-tariffære tiltak er ikke medregnet. Virkninger på investeringsnivået er innarbeidet.
OECD: <i>Assessing the Effects of the Uruguay Round</i> , Trade Policy Issues 2, Paris, 1993	Virksomheter på nivået på bruttonasjonalproduktet i 2002, regnet i amerikanske dollar og 1992-priser: Hele verden: + 274 mrd. OECD: + 188 mrd. Andre: + 86 mrd.	Bygger på «Draft Final Act», dvs. at studien forutsetter større politikkenninger enn det den endelige avtalen innebærer. Virkninger på investeringsnivået er medregnet. I tillegg til endringer i tollsatser og statsstøtte samt fjerning av kvoter for landbruks- og tekoprodukter, inkludere studien virkninger av endringer i enkelte ikke-tariffære handelshindre.
T. Nguyen, C. Perroni, and R. Wigle: <i>An evaluation of the Draft Final Act of the Uruguay Round</i> , Economic Journal, vol. 103, november 1993	Virksomheter på «velferden» (dvs. realinntekt pluss konsumentoverskudd) regnet i amerikanske dollar: Hele verden: + 212 mrd. OECD: + 139 mrd. Andre: + 73 mrd.	Studien bygger på Blair House-avtalen, men forutsetter dessuten 40 pst. reduksjon i handelshindre i tjenestesektoren. Studien trekker ikke inn virkninger på investeringene. Ettersom resultatene er uttrykt i virkningene for «velferd», er de ikke direkte sammenliknbare med de andre undersøkelsene. Normalt vil velferds-virkninger ligge marginal over inntektsvirkninger.

ene til grunn for beregningene. Bl.a. er det ikke antatt like omfattende nedbygging av handelshindre i alle studiene.

Selv om metoden som anvendes i alle de nevnte studiene anses som den beste tilgjengelige metoden for analyse av de makroøkonomiske virkningene av handelspolitiske tiltak, har den en rekke begrensninger. Følgende punkter er blant de viktigste:

- Av hensyn til modellens håndterbarhet og på grunn av mangel på data er det nødvendig å slå sammen ulike produkter, regioner, m.v., noe som normalt vil gjøre at modellen undervurderer forbedringen i ressursutnyttelsen som følger av reduksjon i handelshindre.
- Mange handelshindre lar seg vanskelig innarbeide i modellene. Dette gjelder f.eks. antidumping-tiltak og «frivillige» eksportbegrensninger.
- Virkningen av at avtalen gir økt forutsigbarhet og dermed mindre risiko for aktørene i økonomien, er ikke innarbeidet i disse modellene.
- Modellene tar ikke hensyn til virkningene på kapitalbevegelser og i en del tilfeller heller ikke på investeringsaktiviteten forøvrig. Dette medfører at forbedringer i utnyttelsen av kapitalen eller økning i innenlandsk produksjonskapasitet ikke fanges opp.
- Beregningene bygger normalt på forutsetninger om full ressursutnyttelse, herunder full sysselsetting. I en av studiene (Goldin et.al.) er det beregnet virkninger av Uruguay-runden under to ulike sett av forutsetninger, med og uten arbeidsledighet. De positive virkningene for den økonomiske veksten forsterkes når det tas hensyn til at det i utgangspunktet er arbeidsledighet.
- Svakheterne ved den anvendte metoden tyder på at de tallmessige anslagene gjengitt i tabell 7.3. undervurderer de positive virkningene som GATT/WTO-avtalen vil ha for den økonomiske veksten.

7.2.4 Nærmere om virkninger for OECD-området

De fleste OECD-landene har vært med i GATT siden opprettelsen i 1947. Den nedbygging av handelshindre som de sju foregående forhandlingsrundene i GATT har ført til, er en viktig faktor bak den betydelige økonomiske veksten disse landene har opplevd siden andre verdenskrig. Etter Tokyo-runden (1973-79) stoppet imidlertid nedbyggingen av handelshindre nærmest opp i de fleste OECD-land. Snarere har det vært tegn til økt proteksjonisme gjennom økt bruk av anti-dumping-tiltak, «frivillige» eksportbegrensninger o.l., spesielt mel-

lom de store handelsblokkene. Sammen med den betydelige liberaliseringen som de tidligere COMECON-landene¹⁾ og mange av utviklingslandene har gjennomført de senere årene, har det ført til at OECD-landenes handelspolitikk ikke lenger framstår som spesielt liberal i internasjonal sammenheng.

Ifølge studiene som refereres i avsnitt 7.2.3 ovenfor, vil reduksjonen i toll og ikke-tollmessige handelshindre på varer i GATT/WTO-avtalen kunne gi en økning i realinntektsnivået for OECD-området i størrelse 1 1/4 - 1 1/2 pst. av BNP. Dette er litt høyere enn gjennomsnittet for verden som helhet, noe som bl.a. avspeiler at OECD-økonomiene antas å ha noe sterkere forvriddinger i ressursbruken som følge av proteksjonisme enn resten av verden. Dette skyldes i hovedsak skjermingen av landbruks- og teko-sektoren. Virkningen for de øvrige vareproduserende sektorene ventes i hovedsak å bli moderate.

I tillegg til virkningene av nedbygging av handelshindre på varer kommer virkningene av tjenesteavtalen og de mer institusjonelle delene av GATT/WTO-avtalen, jfr. den generelle omtalen i avsnittene 7.2.1 og 7.2.2. For OECD-området ventes disse to elementene å kunne gi betydelige økonomiske gevinster.

Av de ulike delene av OECD-området er det Vest-Europa og Japan som ventes å få de største samfunnsøkonomiske gevinstene av GATT/WTO-avtalen. Dette har først og fremst sammenheng med at det er i disse delene at skjermingen av landbrukssektoren er særlig sterk. Omlegging fra kvoter til toll som deretter skal nedbygges vil bidra til lavere priser internt i disse landene. Reduksjon i offentlige subsidier vil bidra til en styrking av de offentlige budsjetter. Samtidig vil forvriddningene i økonomien reduseres slik at ressursallokering bedres og den samfunnsøkonomiske effektiviteten økes. I denne prosessen vil bl.a. landbruksproduksjonen avta mens annen produksjon som forholdene ligger relativt bedre til rette for, vil øke. Størst er de økonomiske gevinstene beregnet å være for Japan og EFTA-landene. Det reflekterer at disse har den sterkeste skjermingen av landbruket, sterkere enn EU. På den annen side vil EU tjene relativt mest på større åpenhet for teko-handelen fordi EU her har et noe mer proteksjonistisk regime enn Japan og EFTA-landene.

Når det gjelder handelen med industrivarer indikerer beregningene at Vest-Europa kan få en noe mindre gevinst av liberaliseringen enn resten av OECD-området. Det har dels sammenheng med at de vest-europeiske landene i utgangspunktet har et relativt åpent regime

¹⁾ Bulgaria, Polen, Romania, Slovakia, Tsjekia, Ungarn og tidligere Sovjetunionen.

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

for industrivarer, og dels at de har størstedelen av sin utenrikshandel med andre vest-europeiske land, dvs. land innenfor det frihandelsområde som EØS-avtalen og frihandelsavtalene med Sveits danner. I tillegg har både EF og EFTA-landene frihandelsavtaler med mange øst- og sentral-europeiske land. Det innebærer at bare en begrenset del av de vest-europeiske landenes utenrikshandel med industrivarer berøres av GATT/WTO-avtalen. Europeiske bedrifter møter allerede sterk konkurranse på EF/EFTA-markedet. Den nye avtalen kan isolert sett bidra til at disse bedriftene får sin relative konkurranseposisjon noe forverret ved at ikke-europeiske bedrifter får større adgang til dette markedet. Til gjengjeld vil europeiske bedrifter få bedret sin markedsadgang på ikke-europeiske markeder.

For USA anslås en gevinst som følge av GATT/WTO-avtalen i størrelse 1/2 til 1 1/4 pst. av BNP, dvs. noe mindre enn det de fleste beregninger antyder for Vest-Europa og Japan. Dette kan for en stor del tilskrives at utenrikshandelen utgjør en mindre del av økonomien i USA enn i de andre områdene. USA er netto eksportør av landbruksprodukter og vil derfor høste fordeler av høyere verdensmarkedspriser for landbruksvarer. Viktigere er likevel virkningen av nedbygging av beskyttelsen av det amerikanske landbruket, selv om denne beskyttelsen i utgangspunktet er langt lavere enn i Vest-Europa og Japan.

Japan kan ifølge de internasjonale studiene få en spesielt stor gevinst, anslagsvis mellom 1 ½ og 2 pst. av BNP. Dette forklares hovedsakelig med nedbygging av landets sterke beskyttelse av landbrukssektoren. Viktig for Japan er også bedret markedsadgang for industriprodukter. De tallmessige beregningene har dessuten ikke tatt hensyn til avviklingen av enkelte ikke-tariffære handelshindre som japansk eksport har vært særlig rammet av, så som «frivillige» eksportbegrensninger.

OECD-landene har en omfattende handel med tjenester. USA er en stor nettoeksportør av tjenester, mens Tyskland og Japan er de største importørene. GATS kan få stor betydning for tjenestehandelen over tid, men virkningene av avtalen er foreløpig svært usikker.

7.2.5 Nærmere om virkninger for Øst-Europa og tidligere Sovjetunionen.

Flere av landene i Øst- og Sentral-Europa har lenge vært medlemmer av GATT. På grunn av at disse landene hadde planøkonomiske systemer, var landenes tidligere GATT-avtaler sterkt modifisert av unntaksbestemmelser. I praksis hadde de tidligere GATT-avtalene derfor liten direkte virkning for disse landene.

Etter de politiske omveltningene i regionen, har en del av landene på eget initiativ gjennomført en betydelig åpning av sin utenrikshandel. Videre har de fleste øst-europeiske landene samt de baltiske stater inngått handelsavtaler med EU og EFTA-landene.

Alle de øst-europeiske landene med unntak av det tidligere Jugoslavia, Bulgaria og Albania er nå medlemmer av GATT og har underskrevet den nye avtalen. Bulgaria, Slovenia, Kroatia, og Albania har søkt om medlemskap, og det er derfor grunn til å tro at også disse landene vil slutte seg til den nye avtalen om ikke så lenge. Ingen av de landene som inngikk i det tidligere Sovjetunionen er medlemmer av GATT. Flere av landene, herunder Russland og de baltiske statene, har søkt om medlemskap.

Den viktigste endringen for landene i Øst-Europa og tidligere Sovjetunionen vil således være at mange av landene i området blir GATT-medlemmer. Endringen som følge av Uruguay-runden vil i forhold til dette ha moderate virkninger. De land som blir stående utenfor vil måtte basere seg på andre bi- eller multilaterale handelsavtaler. Virkningene av endringer i GATT/WTO-avtalen vil derfor være uoversiktelig for disse landene. Det virker likevel rimelig å anta at de fleste av landene i området vil være tjent med at jordbruksvarer kommer inn i GATT/WTO-avtalen og at den blir effektiv også for tekstilvarer og skotøy ettersom dette er produkter hvor flere av landene i øst antas å ha komparative fortrinn. Full utnyttelse av det potensialet som økt formell adgang til verdensmarkedet gir, forutsetter imidlertid store omlegginger i produksjon og markedsføring innenfor disse sektorene.

Landene i det tidligere Sovjetunionen er blant dem som er rammet av ulike former for selektive proteksjonistiske tiltak (anti-dumping-tiltak, «frivillige» eksportbegrensninger, m.v.) de siste årene. Det vil derfor kunne innebære særlige fordeler for disse landene dersom internasjonale regler begrenser bruken av denne typen handelshindringer. Mer generelt kan det sies at disse landene foreløpig har en svak forhandlingsposisjon ved tvister om markedsadgang. GATT/WTO-avtalen vil gjøre markedsadgangen mer forutsigbar og vil bidra til åpenhet og gjennomsiktighet i prosedyrer og tiltak ved tvister, men landene i Øst-Europa og tidligere Sovjetunionen oppnår ikke disse fordelene uten å bli medlemmer i GATT.

GATT/WTO-reglene som begrenser landenes adgang til å gi statsstøtte til konkurranseutsatt næringsliv vil kunne bidra til å påskynde strukturreformene i Øst-Europa og det tidligere Sovjetunionen. Landene må redusere sin statsstøtte for å kunne påregne full markedsadgang i andre land.

7.2.6 Nærmere om virkninger for utviklingslandene

Den nye GATT/WTO-avtalen vil innebære store endringer i rammebetingelsene for u-landenes handel. Gjennom Uruguay-runden har disse landene i realiteten for første gang forpliktet seg til å begrense ulike former for handelsrestriksjoner. I tidligere avtaler har utviklingslandene hatt unntak fra de fleste forpliktelsene. De fattigste landene (de med årsinntekt pr. innbygger på mindre enn 1 000 amerikanske dollar) har i den nye avtalen unntak fra en del regler.

Ettersom jordbruks- og teko-varer utgjør en stor del av produksjonen i mange utviklingsland, er det særlig positivt at handel med disse varene omfattes av internasjonale regler. De fattigste utviklingslandene er unntatt fra forpliktelsene til å redusere skjermingen av sitt landbruk.

Ikke alle utviklingsland er medlemmer av GATT. Antallet deltagere har vært stigende og flere utviklingsland har søkt om medlemskap. Av de mest folkerike utviklingslandene, står fremdeles Iran, Irak og Kina utenfor. For land som står utenfor, vil virkningene av avtalen først og fremst bestå i at verdensmarkedspriser på ulike produkter endres.

Kina har søkt om gjeninntreden i GATT etter at landet trakk seg fra avtalen i 1949. En åpning av Kinas utenrikshandel – gjennom bl.a. GATT-medlemskap – kan komme til å få stor betydning for verdensøkonomien. Landet har de siste årene hatt en meget rask økonomisk vekst. Med ca. 1/5 av verdens befolkning, kan landet, sammen med de andre landene i Øst-Asia, komme til å få en dominerende rolle i verdenshandelen om noen år.

Utviklingslandene er en såpass uensartet gruppe at det er lite meningsfylt å behandle dem samlet. Av særlig betydning for virkningene av GATT/WTO-avtalen er:

- om landet i utgangspunktet har et proteksjonistisk handelsregime
- om landet har stor utenrikshandel
- om landet er netto eksportør eller importør av de varer som blir særlig påvirket av avtalen (landbruksvarer og tekstiler)
- om landet i utgangspunktet har trukket fordeler av preferanse-behandling, jf. «General system of preferences» (GSP)
- om landet i utgangspunktet hadde inngått avtaler om «frivillig» eksportbegrensninger eller var rammet av anti-dumping-tiltak e.l.

De fleste utviklingsland kan imidlertid sies å ha to fellestrekk:

- de har liten økonomisk makt
- deres produksjon og eksport er dominert av lite bearbejdede produkter.

GATT/WTO-avtalen vil bidra til en viss bedring i utviklingslandenes stilling på disse feltene.

For det første vil GATT/WTO-avtalen styrke ordningene for kontroll og tvisteløsning på det handelspolitiske området. Dette vil være til fordel for land med svak posisjon i bilaterale konflikter, dvs. land med liten økonomisk makt.

For det andre vil GATT/WTO-avtalen svekke tendensen til at industrilandenes tollsatser er økende med produktenes bearbejdingsverdi (se boks 7.2). Denne endringen i strukturen på industrilandenes tollsatser kan bidra til at utviklingslandene i noen grad vil klare å redusere sin avhengighet av råvareeksport.

Mange utviklingsland har på eget initiativ gjennomført reduksjoner i sine tollbarrierer. Ifølge OECD har over 60 av utviklingslandene gjennomført slike ensidige tollreduksjoner etter at Uruguay-runden ble innledet i 1986.

Boks 7.2 Reduksjon i tolleskalering – et sentralt forhandlingskrav for utviklingslandene

De aller fleste utviklingsland eksporterer hovedsakelig varer med lav bearbejdingsgrad. Dette kan til en viss grad tilskrives at industrilandene har hatt høyere tollsatser på halvfabrikata og ferdigvarer enn på råvarer. Dette har medført tildels høy effektiv toll på bearbejding i utviklingsland. Med begrepet tolleskalering menes at tollsatsen er økende med produktenes bearbejding. For utviklingslandene har det vært et sentralt krav at tolleskaleringen skulle fjernes eller ihvertfall reduseres slik at de i økende grad skal kunne bli konkurransedyktige på bearbejding av varer.

Tabell 7.4 viser at utviklingslandene i Uruguay-runden til en viss grad fikk gjennomslag for kravet om redusert tolleskalering. Kolonnene merket «Før UR» og «Etter UR» viser at for både industriprodukter og tropiske produkter er tollene for ferdige produkter høyere enn for bearbejdede produkter, som i sin tur er høyere enn tollene for råvarer. Dette innebærer at tollsatsen fremdeles er stigende med bearbejdingsverdi. Ser man på differansen mellom tollsatsene for ulike bearbejdingsgrader, er denne blitt redusert gjennom Uruguay-runden. Tolleskaleringen er dermed blitt redusert. For naturressursbaserte produkter er tollsatsen for råvarer og bearbejdede produkter den samme etter Uruguay-runden. Tolleskaleringen er i dette tilfellet fjernet.

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

Tabell 7.4 Eksport fra utviklingsland til industriland. Sammensetning og tollsatser etter bearbeidingsgrad

	Mill. USD	Pst.vis fordeling	Tollsats		Pst.vis reduksjon	Forandring i toll-eskalering
			Før UR ¹⁾	Etter UR ¹⁾		
Alle industriprodukter						
(unntatt petroleum)	169 690	100	6,9	4,3	37	*
Råmateriale	36 692	22	2,1	0,8	62	*
Bearbeidede produkter	36 464	21	5,3	2,8	47	redusert
Ferdige produkter	96 535	57	9,1	6,2	32	redusert
Alle tropiske produkter	14 354	100	4,2	1,9	55	*
Råmateriale	5 069	35	0,1	0,0	100	*
Bearbeidede produkter	4 340	30	6,3	3,5	44	redusert
Ferdige produkter	4 945	34	6,6	2,6	61	redusert
Naturbaserte produkter	33 426	100	4,0	2,7	33	*
Råmateriale	14 558	44	3,1	2,0	35	*
Bearbeidede produkter	13 332	40	3,5	2,0	43	fjernet
Ferdige produkter	5 535	17	7,9	5,9	25	redusert

* Ikke definert

1) Uruguay-runden

Kilde: GATT-sekretariatet

Utviklingslandene skal etter GATT/WTO-avtalen som hovedregel redusere sine tollsatser og subsidier noe mindre enn industrilandene. Utviklingslandene har stort sett også noe lengre overgangsperioder.

Ettersom de fleste av de fattigste utviklingslandene i dag er gitt preferert adgang til industrilandenenes markeder for en del produkter, vil en reduksjon i industrilandenenes tollsatser gjøre at de fattigste landenes spesielle konkurransefortrinn på dette området reduseres. I praksis er imidlertid preferanseordningene blitt underminert av ulike unntaksordninger (beskyttelsesklausuler m.v.) slik at de har hatt begrenset effekt. Landbruksvarer og bearbeide varer er dessuten i liten grad omfattet av preferanseordningene.

Det er komplisert å beregne virkningene av de endringene som GATT/WTO-avtalen vil føre med seg, særlig når det gjelder jordbruksvarer. Dette skyldes særlig at utgangssituasjonen er svært kompleks ved at de aller fleste land har et omfattende system av reguleringer og subsidier for denne sektoren. Virkningene av en forenkling av dette systemet og en redusert markedsinngripen blir dermed svært uoversiktlig. Denne situasjonen gjør også at beregninger som bygger på enkle aggregerte modeller ikke bør tillegges stor vekt. I tillegg kommer at de fattigste u-landene har unntak fra en del av avtalens forpliktelser, noe som gjør det vanskelig å

forutsi landene fremtidige politikk for bl.a. matvarer og landbruk.

Den undersøkelsen som gir den mest omfattende analysen av GATT/WTO-avtalens virkninger for u-land er laget av OECD og Verdensbanken i samarbeid (Goldin et.al, 1993), jf. tabell 7.3 over. Modellen de bruker i sin analyse omfatter hele verdensøkonomien, men den er utformet spesielt med sikte på å analysere jordbrukssektoren i u-landene. Som tidligere nevnt bygger imidlertid også denne analysen på grove forenklinger. En annen svakhet er at studien baseres på det avtaleforslag daværende generalsekretær Dunkel framsatte i desember 1991. Den avtalen som senere er undertegnet går ikke like langt som Dunkels forslag bl.a. når det gjelder reduksjoner i subsidier til industrilandenenes landbruk. Studiens konklusjoner om fortegnet på virkningene vil likevel være gyldige.

Beregningene til Goldin et.al. indikerer at GATT/WTO-avtalen vil være til fordel for utviklingslandene samlet. Det er særlig Latin-Amerika og Asia som vil tjene på avtalen, og da spesielt på en åpning av handelen med landbruksvarer.

Beregningene indikerer at enkelte land i Afrika på kort sikt kan komme til å lide et visst tap. Dette skyldes at Afrikas landbruks-eksport for en stor del består av produkter som ikke produseres i industriland. Dette gjelder bl.a. kaffe og kakao. Mange afrikan-

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

ske land beskatter i dag eksporten av disse varene. GATT/WTO-avtalen sier som hovedregel at beskatningen av eksporten skal reduseres. Redusert beskatning gjør at produksjonen øker, noe som isolert sett bidrar til at prisene faller, og enkelte land kan dermed oppleve en forverring av bytteforholdet.

Det kan være tvil om realismen i de forutsetningene Goldin et.al. gjør i sin undersøkelse vedrørende skatt på eksport. Undersøkelsen forutsetter at beskatningen av eksporten ikke erstattes av annen beskatning, f.eks. på overskudd eller bruksrett til jord eller andre naturressurser. Videre er det ikke tatt hensyn til at de fattigste landene har fått unntak fra en rekke av forpliktelsene i avtalen, herunder forpliktelsen til å redusere beskatningen av eksport.

For landbruksvarer hvor det foregår beskyttet produksjon i industriland, vil verdensmarkedsprisen stige som følge av reduksjon i industrilanden importvern og produksjonsstøtte. Dette gjelder blant sukker, kjøtt og meieriprodukter. De utviklingsland som har komparative fortrinn i produksjon av disse varene, vil tjene på større åpenhet i handelen.

Goldin et.al. analyserer også fordelingsvirkningene av avtalen representert ved inntektsfordeling mellom by og land innenfor det enkelte utviklingsland. Det antas at inntektsnivået er lavest i landdistriktene. I alle regioner og i alle alternative forutsetninger om økt åpenhet i handelen, vil inntektsforskjellene i utviklingslandene reduseres som følge av reduserte handelshindre. Dette skyldes at ulike former for subsidiering og beskatning av landbruksvarer i utviklingslandene tenderer til å favorisere forbrukerne på bekostning av produsentene. GATT/WTO-avtalen vil bidra til å redusere disse vridningene.

Selv om det antas at de samlede virkningene av GATT/WTO-avtalen vil bli positive for de aller fleste utviklingslandene, ble det vedtatt å opprette en komite som skal overvåke hvordan avtalens bestemmelser påvirker forholdene i de fattigste landene og i de andre matvareimporterende utviklingslandene. Komiteen skal bl.a. overvåke gjennomføringen av en tilknyttet avtale som sier at de andre medlemslandene skal sikre et tilstrekkelig nivå på matvarehjelp til de aktuelle utviklingslandene. Videre skal komiteen overvåke at utviklingslandene gis begunstiget behandling når det gjelder eksportkreditter for matvarer. Det understrekes i denne tilleggsavtalen at de aktuelle utviklingslandene må sikres tilstrekkelige kreditter fra internasjonale finansinstitusjoner til å klare de omstillinger som er nødvendige for å kunne utnytte mulighetene GATT/WTO-avtalen gir.

7.3 VIRKNINGER FOR NORSK ØKONOMI

7.3.1 Innledning

Norge er en liten nasjon med stor utenrikshandel. For et land med liten økonomisk makt, er det særlig viktig med et sterkt og klart regelverk for internasjonal handel. Utvidelsen til nye områder og styrkingen av systemet for kontroll og tvisteløsning i den nye GATT/WTO-avtalen vil derfor ha klare positive virkninger for norsk økonomi. Det samme vil nedbyggingen av handelshindre og den økningen i verdenshandelen som dette vil bidra til.

Norge er mer avhengig av internasjonal handel enn større land. Dette har sammenheng med at vi har store naturressurser som kan utnyttes på en hensiktsmessig måte kun ved eksport av varer basert på disse ressursene. Dessuten er det for mange varer og tjenester lite effektivt å produsere i så liten skala som kun for det norske hjemmemarkedet. Internasjonal handel gir mulighet til spesialisering og utnyttelse av stordriftsfordeler. Dette bidrar til økt effektivitet i næringslivet og dermed økt verdiskaping og velferd.

Det er vanskelig å tallfeste de økonomiske virkningene av GATT/WTO-avtalen for Norge presist. Særlig gjelder dette virkningene av endringer i institusjonelle forhold og av at tjenestehandelen underlegges internasjonale regler. Videre vil avtalen redusere usikkerheten omkring rammebetingelsene for utenrikshandelen, jfr. avsnitt 7.2.2, noe som kan få stor betydning, men som en ikke har gode metoder for å tallfeste. I drøftingen nedenfor har en lagt vekt på de delene av avtalen som antas å kunne gi sterkest virkninger for Norge.

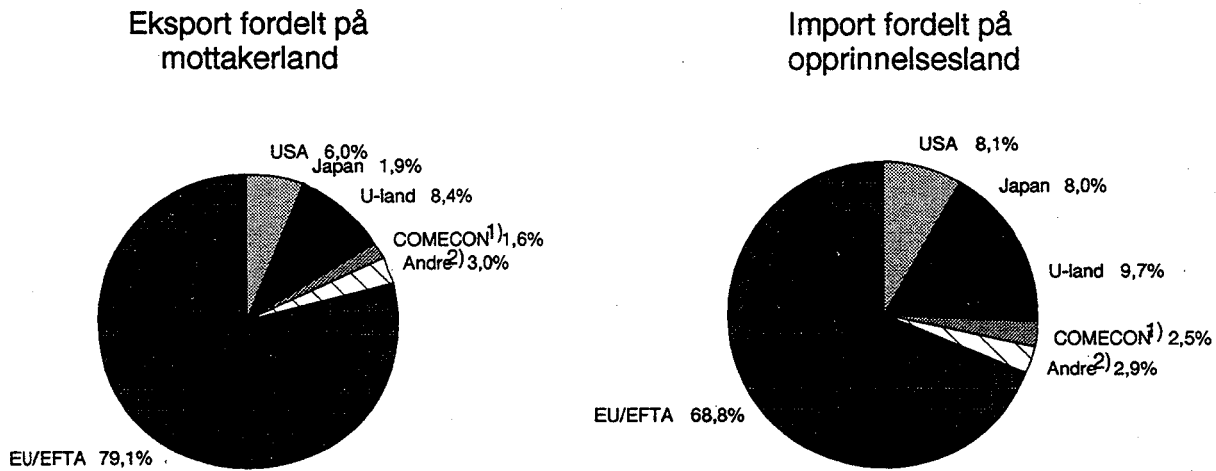
I avsnitt 7.3.2 gis det en oversikt over land- og varesammensetningen av norsk utenrikshandel. En forsøker også å gi indikasjoner på hvor mye tollreduksjonene i GATT/WTO-avtalen vil bety for utenrikshandelen. I avsnitt 7.3.3 drøftes det kort hvordan avtalen kan komme til å påvirke virkemiddelbruken i Norge. I avsnitt 7.3.4 ser en på hvilke næringer som antas å bli mest påvirket når Norge oppfyller sine forpliktelser i avtalen. I avsnitt 7.3.5 drøfter en hvordan avtalen vil påvirke den makroøkonomiske utviklingen i Norge, mens en i avsnittene 7.3.6-11 går nærmere inn på virkningene for enkelte deler av norsk økonomi med vekt på de sektorene som antas å bli mest påvirket av avtalen.

7.3.2 Norges utenrikshandel - sammensetning og tollbelastning

I 1993 eksporterte Norge varer og tjenester for totalt 318 mrd. kroner, tilsvarende nesten 43

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av

Figur 7.3 Norges utenrikshandel med varer i 1993 fordelt på regioner

1) De tidligere COMECON-landene, dvs. Bulgaria, Polen, Romania, Slovakia, Tsjekia, Ungarn og tidligere Sovjetunionen.

2) Canada, Australia, New Zealand og Sør-Afrika. Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Kilde: OECD

pst. av BNP. Utenom olje og gass beløp eksporten seg til 214 mrd. kroner, mens verdien av den totale importen var 268 mrd. kroner.

Handelen med tjenester har økt betydelig de siste tiårene og utgjorde i 1993 om lag 29 pst. av eksporten og 36 pst. av importen. En har imidlertid noe dårligere statistikk for tjenestehandelen enn for varehandelen. Statistikken gir bl.a. ingen fordeling på land eller regioner. For en nærmere beskrivelse av tjenestesektoren og hvilke typer tjenester det særlig handeles med vises det til avsnitt 7.3.10.

Når det gjelder Norges utenrikshandel med varer, viser statistikken at land i EU/EFTA-området spiller en dominerende rolle, jfr. figur 7.3. I underkant av 80 pst. av den totale vareeksport-

ten gikk til, og nær 70 pst. av den totale vareimporten kom fra disse landene i 1993. USA og Japan er våre viktigste handelspartnere utenfor EU/EFTA-området. Som gruppe spiller imidlertid også utviklingslandene en viktig rolle. I 1993 mottok de 8 pst. av vår vareeksport, mens 10 pst. av vår vareimport kom fra utviklingsland. Norges handel med de tidligere COMECON-landene er foreløpig relativt liten.

Gjennom EØS-avtalen og frihandelsavtalen med Sveits er de aller fleste handelshindringer allerede fjernet innenfor EU/EFTA-området. Dette gjelder ikke landbruksvarer. GATT/WTO-avtalen vil derfor i hovedsak ikke påvirke Norges handel med dette området direkte, men avtalen kan gi indirekte virkninger fordi norsk

Tabell 7.5 Fordeling av Norges import på varer og regioner 1993. Prosent

	EU/ EFTA	USA	Japan	COMECON ¹⁾	U-land	Andre ²⁾
Matvarer og levende dyr	63	7	0	10	16	4
Drikkevarer og tobakk	76	12	0	1	8	2
Råvarer	40	2	0	6	23	29
Brensel	81	5	0	8	5	0
Dyre- og plantefett	70	7	1	1	19	2
Kjemiske produkter	88	6	1	2	2	0
Bearbejdede varer	81	3	7	3	5	1
Maskiner, transportmidler	63	13	16	1	7	1
Forskjellige ferdigvarer	70	8	3	1	17	1
Andre varer	93	3	1	2	2	0

1) De tidligere COMECON-landene, dvs. Bulgaria, Polen, Romania, Tsjekia, Slovakia og tidligere Sovjet.

2) Canada, Australia, New Zealand og Sør-Afrika.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av
Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

Tabell 7.6 Fordeling av Norges eksport på varer og regioner 1993. Prosent

	EU/ EFTA	USA	Japan	COMECON ¹⁾	U-land	Andre ²⁾
Matvarer og levende dyr	72	4	11	2	9	2
Drikkevarer og tobakk	93	2	2	2	1	0
Råvarer	91	1	2	1	3	2
Brensel	88	6	0	1	1	4
Dyre- og plantefett	60	5	0	5	30	1
Kjemiske produkter	71	5	5	1	16	2
Bearbeidede varer	81	6	3	1	7	2
Maskiner, transportmidler	49	7	1	3	38	2
Forskjellige ferdigvarer	72	11	3	4	8	3
Andre varer	89	1	0	2	8	0

¹⁾ De tidligere COMECON-landene, dvs. Bulgaria, Romania, Tsjekia, Slovakia og det tidligere Sovjet.

²⁾ Canada, Australia, New Zealand og Sør-Afrika

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

eksport i noen grad vil møte økt konkurranse på EØS-markedet og i Sveits som følge av nedbyggingen av handelshindre overfor tredjeland.

Norge har inngått frihandelsavtaler med seks land i Sentral- og Øst-Europa, Tyrkia, Israel og Baltikum. Fra avtalenes ikrafttredelse har EFTA-landene avviklet toll- og mengdemessige begrensninger på de fleste industri- og fiskevarer. Det har blitt gitt enkelte unntak for sensitive varer som vil være gjenstand for en gradvis toll- og kvoteavvikling. Når disse avtalene er fullt ut iverksatt vil GATT/WTO-avtalen ha liten direkte virkning for Norges handel med disse landene.

Et grovt anslag på hvor stor del av Norges utenrikshandel med varer som berøres av GATT/WTO-avtalen vil derfor være 20 pst. av eksporten og 30 pst. av importen. Det må imidlertid antas at GATT/WTO-avtalen vil bidra til å endre Norges handelsmønster. Det kan få betydning at mange utviklingsland har forpliktet seg til å redusere sitt importvern betydelig. Bl.a. på grunn av dette, forventes også disse landene å oppleve en særlig sterk vekst som følge av GATT/WTO-avtalen. Disse forholdene vil kunne bidra til økt norsk eksport til disse landene.

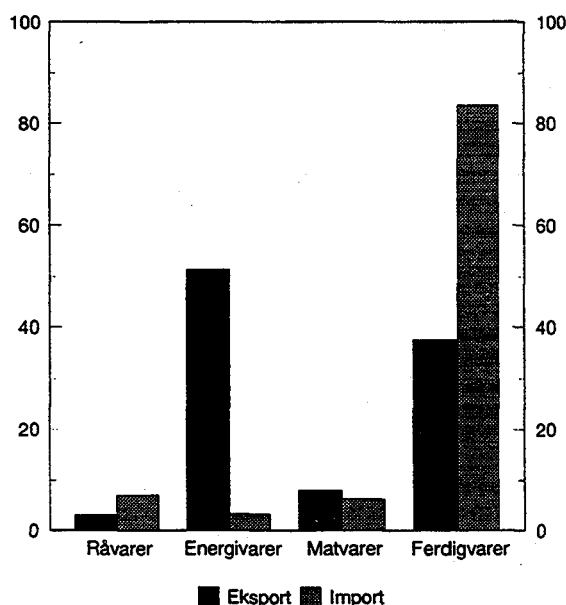
Tabellene 7.5 og 7.6 viser sammensetningen av Norges import og eksport fordelt på hovedgrupper av varer og land eller landgrupper. Tabellene viser at for noen varegrupper har land utenfor EU/EFTA-området en relativt stor andel. For importen gjelder dette i særlig grad matvarer, råvarer, maskiner og transportmidler og forskjellige ferdige varer. For eksporten gjelder det dyre- og plantefett, kjemiske produkter, maskiner og transportutstyr.

Norsk eksport består for en stor del av varer med lav bearbeidingsgrad basert på natur-

ressurser som olje, gass, energi, skog og fisk, jf figur 7.4. Med unntak for en del fiskevarer, er importvernet for disse varene – også før GATT/WTO-avtalen trer i kraft – relativt lavt i de fleste viktige eksportlandene, og reduksjonen i handelshindre som følge av avtalen får derfor relativt liten betydning. Norsk eksport til land utenfor Europa ble i 1993 trolig ilagt 7-8 pst. toll i gjennomsnitt, jf. tabell 7.7.

I tabell 7.7 ser en at de gjennomsnittlige handelsveide tollsatsene for norsk eksport til USA og Japan er svært lave, mens tilsvarende satser for norsk import fra disse to landene

Figur 7.4 Norsk import og eksport av varer i 1993 fordelt på hovedgrupper. Prosentvise verdiandeler

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av
Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

Tabell 7.7 Toll for energi- og industrivarer¹⁾ i handelen med land utenfor Europa. 1993

	Norsk eksport ²⁾		Norsk import ³⁾	
	Tollverd i Mill. kroner	Handelsv eid gj.snitt lig tollsats Prosent	Tollverdi Mill. kroner	Handelsveid gj.snittlig tollsats Prosent.
USA	237	1,9	482	3,9
Japan	36	1,7	347	4,4
Øvrige land	1.910	12,7	690	6,2
Totalt	2.183	7,4	1.519	4,8⁴⁾

¹⁾ Eksklusive skip og oljeplattformer.

²⁾ Tollsatsene som ligger til grunn for beregningene for norsk eksport er hentet fra Goldin et.al. (1993).

³⁾ I beregningene for norsk import er det tatt hensyn til GSP-ordningen overfor u-land, men ikke midlertidige tollsuspensjoner.

⁴⁾ Dette tallet avviker fra GATT-sekretariatets tall i tabell 7.1, noe som skyldes forskjeller i beregningsgrunnlag og evt. også i beregningsmetode.

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Finansdepartementet

ikke er like lave. Dette skyldes for en stor del sammensetningen av utenrikshandelen. Norge har stor eksport av råvarebaserte varer som er pålagt lave tollsats i de fleste land, mens vi i større grad importerer bearbejdede varer som er pålagt høy toll i de fleste land. For all import samlet har USA høyere gjennomsnittlig toll på industrivarer enn Norge, mens Japan har litt lavere.

Et annet forhold som trekker i retning av at nedbygging av toll og annen skjerming får noe mindre betydning for Norge enn i mange andre land, er at sektorer som er naturlig skjermet mot effektiv konkurranse fra utlandet utgjør en relativt stor del av norsk økonomi. I en studie av Haaland og Tollefsen (1994) legges det til grunn at skjermet sektor i Norge utgjør 74 pst. av BNP, mot omkring 60 pst. i gjennomsnitt for EU- og EFTA-landene.

For å illustrere de økonomiske størrelsene knyttet til dagens tollregime for den delen av vår utenrikshandel som berøres av GATT/WTO-avtalen, har en forsøkt å anslå tollverdi og gjennomsnittlige handelsveide tollsats for denne handelen, jf. tabell 7.7. På usikkert grunnlag har en beregnet at det i 1993 ble betalt i overkant av 2 mrd. kroner i toll på norsk eksport av energi- og industrivarer (unntatt skip og oljeplattformer) til land utenfor Europa. Dersom tollsatsene reduseres med 1/3 og handelsmønsteret ikke endres, vil det bety en tollreduksjon for norske eksport på over 700 mill. kroner pr. år, om lag 0,1 pst. av Norges BNP.

Likeledes er det beregnet at det i fjor ble betalt om lag 1,5 mrd. i toll på import av energi- og industrivarer (unntatt skip og oljeplatt-

former) til Norge fra land utenfor Europa. Norge har i GATT/WTO-avtalen bundet seg til en gjennomsnittlig tollreduksjon på nær 40 pst., noe som isolert sett skulle bety en reduksjon i utgiftene for importørene og i tollinntektene for staten på omkring 600 mill. kroner pr. år etter nedtrappingsperioden. Reduksjonen i tollproveny blir imidlertid trolig lavere enn dette ettersom reduksjonen i tollsats gir økt import og kvantitative restriksjoner på landbruksvarer skal erstattes av toll. For en nærmere drøfting av de samlede budsjettmessige konsekvensene av avtalen vises det til avsnitt 9.2.

7.3.3 Konsekvenser for virkemiddelbruken i Norge

Den sterke veksten i utenrikshandelen og sammenvevingen av nasjonale markeder endrer rammebetingelsene for den økonomiske politikken. Utviklingen i norsk økonomi blir ytterligere påvirket av den økonomiske utviklingen og konkurranse- og næringspolitikken hos våre handelspartnere. Samtidig som utviklingen ute påvirker oss sterkere og øker betydningen av internasjonalt økonomisk samarbeid, vil virkningene av eventuelle ensidige norske tiltak, herunder f.eks. finanspolitiske tiltak, i større grad «lekket ut» til utlandet.

I tillegg kommer at de landene som deltar i formalisert internasjonalt økonomisk samarbeid, forplikter seg til å tilpasse virkemiddelbruken til et felles regelverk. Norges deltakelse i GATT-samarbeidet begrenser i dag mulighetene til å benytte toll og andre konkurransevridende tiltak. Den nye GATT/WTO-av-

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

talen innebærer en videreutvikling og forbedring av det multilaterale regelverket bl.a. på følgende viktige områder:

- toll på industrivarer vil bli ytterligere redusert,
- markedene for offentlige innkjøp åpnes mer for internasjonal konkurranse,
- mulighetene for å skjerme tjenestesektoren fra internasjonal konkurranse begrenses,
- det legges begrensninger på mulighetene til å gi konkurransevridende statsstøtte til industrien,
- nye regler vil antagelig begrense mulighetene for bruken av anti-dumpingvirkemidlet i handelstvister,
- handelsvridende støtte til landbruket reduseres og gjøres mer gjennomsluktig.

Samtidig vil avtalen gi bedre og mer stabile rammevilkår for den internasjonale virksomheten til norsk næringsliv ved at de andre GATT/WTO-landene legger de samme bindinger på sin politikk.

De forpliktelsene Norge har påtatt seg gjennom EØS-avtalen legger, med unntak av regelverket for landbruket, sterkere bindinger på en del av virkemidlene i den økonomiske politikken enn GATT/WTO-avtalen.

Selv om EØS-avtalen ikke forplikter Norge når det gjelder regler overfor tredjeland, vil åpningen mot EØS-markedet for de fleste varerlag innebære at en effektiv skjerming ikke lenger er mulig ved å bygge opp handelshindre mot tredjeland. Dette gjelder imidlertid ikke produksjon som ikke omfattes av EØS-avtalen (i all hovedsak landbruksvarer og landbruksbasert næringsmiddelindustri) eller produksjon som er sterkt beskyttet i andre EØS-land (først og fremst teko-produkter).

Bindingene på virkemiddelbruken i EØS-avtalen er knyttet til gjennomføringen av regelverket for fri bevegelse av personer, varer, tjenester og kapital.

For en nærmere gjennomgang av disse og andre spørsmål knyttet til virkemiddelbruken i EØS-avtalen vises det til kapittel 10.3 i Stortingsproposisjon nr. 100 (1991-92) om EØS-avtalen.

7.3.4 Nærmere om norsk skjermingstøtte

GATT/WTO-avtalen omfatter forpliktelser til å bygge ned alle typer handelshindre, herunder statsstøtte til innenlandske produsenter. De sektorer i Norge som blir mest påvirket av Norges forpliktelser under avtalen, vil derfor være de sektorer som i utgangspunktet er mest skjermet. Det pågår for tiden et større forskningsprosjekt i Statistisk sentralbyrå med sikte på å kartlegge ulike former for næringsstøt-

te og annen skjerming fordelt på ulike næringer. Prosjektet dekker både budsjettmessig næringsstøtte samt toll og ikke-tollmessig skjermingsstøtte.

I den første rapporten som er publisert fra prosjektet (Effektive satser for næringsstøtte, SSB-rapporter 93/31) er det brukt data for 1989. Det arbeides nå med en oppdatering til 1991. En gjennomgang av foreliggende materiale indikerer at de mest skjermede næringene de aktuelle årene var jordbruk, næringsmiddelindustri og produksjon av nytelsesmidler. Materialet indikerer også at teko-næringen, farmasøytisk industri, skipsbygging og fiskerinæringen var skjermet i betydelig grad.

Av de nevnte næringene vil farmasøytisk produksjon, skipsbygging og fiskerinæringen bli lite påvirket av de endringer i norsk handels- og næringspolitikk som følger av GATT/WTO-avtalen. Hoveddelen av den «skjerming» som farmasøytisk industri nyter godt av er ikke relevant for avtalens bestemmelser, jf. omtalen av denne næringen i Revidert nasjonalbudsjett 1994, side 59-64. Skipsbyggingsindustrien mottar omfattende statsstøtte både i Norge og de viktigste konkurrentlandene. Sør-Korea og de største skipsbyggingslandene i OECD inngikk i juli 1994 en internasjonal avtale som forplikter landene til å fjerne støtten til denne næringen over en toårsperiode. Dette er en langt sterkere og raskere nedtrapping enn det som gjelder for støtte til industriproduksjon i GATT/WTO-avtalen. Fiskerinæringen mottar lite støtte som omfattes av GATT/WTO-avtalen, da den næringsspesifikke støtten er trappet ned over tid.

De norske næringene som antas å kunne bli mest påvirket av endringer i den norske skjermingsstøtten som følge av GATT/WTO-avtalen er derfor landbruksnæringen, nærings- og nytelsesmiddelindustrien og teko-næringen.

7.3.5 Makroøkonomiske virkninger av GATT/WTO-avtalen

I dette avsnittet skisseres mulige generelle makroøkonomiske virkninger for Norge av GATT/WTO-avtalen. Som sammenlikningsgrunnlag legges dagens internasjonale rammebetingelser til grunn, deriblant EØS-avtalen og andre gjeldende internasjonale avtaler.

Valg av referansebane er avgjørende for vurderingen av konsekvensene av GATT/WTO-avtalen. Mange har ment at dersom Uruguay-runden skulle mislykkes, vil ikke den gjeldende GATT-avtalen videreføres i sin nåværende form. I stedet vil en kunne oppleve økt proteksjonisme og kanskje til og med han-

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

delskrig mellom regionene, noe som ville gi betydelige negative virkninger både for verdensøkonomien og for Norge, jf. avsnitt 7.2.

Det foreligger ingen omfattende, publiserte analyser av de samlede virkningene for norsk økonomi basert på den endelige utformingen av GATT/WTO-avtalen. Derimot har ulike fagmiljøer vurdert betydningen av avgrensede områder av avtalen. Omtalen i dette avsnittet bygger delvis på slike analyser. Forøvrig vises det til omtalen av de generelle virkningene av GATT/WTO-avtalen i avsnitt 7.2.1.

Reduksjon i toll og kvoter er blant de elementene i den nye avtalen der de økonomiske virkningene kan tallfestes med rimelig grad av presisjon. Norge har i utgangspunktet en relativt åpen vareimport. Den gjennomsnittlige tollsatsen for industrivarer med opprinnelse utenfor Europa er ifølge beregninger fra GATT-sekretariatet 3,6 pst. når det tas hensyn til sammensetningen av handelen, jf. tabell 7.1. På grunn av det lave tollnivået i utgangspunktet vil GATT/WTO-avtalen for de fleste sektorer ventelig gi moderate virkninger for importkonkurransen. Unntakene gjelder landbruksvarer, landbruksbasert næringsmiddelindustri og teko-næringen hvor fjerning av kvantitative reguleringer og reduksjon i konkurransevridende statsstøtte og tollsatter vil få betydning. Videre vil det bli betydelige tollreduksjoner for enkelte kjemiske produkter (vaskemidler, div. plastprodukter, m.v.).

I avsnitt 7.3.2 ble det vist at norsk eksport i gjennomsnitt pålegges relativt moderat toll i utenlandske markeder. Det kan forventes en reduksjon i påløpt toll i størrelse 700 mill. kroner pr. år. Tollreduksjonen vil bidra til økt inntjening og produksjon i norske eksportnæringer.

Som beskrevet i avsnitt 7.2 ventes GATT/WTO-avtalen å bidra til økt økonomisk aktivitet for verden sett under ett. Dette medfører en økning i etterspørselen etter varer og tjenester hos våre handelspartnere som norske eksportører vil kunne dra nytte av, også uavhengig av de konkrete endringene i handelshindre som følger av avtalen. Vår svært åpne økonomi innebærer at et høyere aktivitetsnivå internasjonalt i seg selv gir betydelige positive impulser til norsk økonomi.

Ulike beregninger av virkningene av Uruguay-runden for verdensøkonomien anslår gevinsten av reduksjonen av toll og ikke-tollmessige handelshindringer på varer til omkring 1 pst. av BNP, jf. avsnitt 7.2. Det betyr at nivået på realinntekten og produksjonen vil ligge omkring 1 pst. høyere når avtalen fullt ut er implementert og økonomiene har tilpasset seg dette, dvs. om en 7-10 år. Beregningene omfatter i hovedsak bare tollreduksjoner, fjerning

av kvoter og reduksjoner i statsstøtte, men ikke alle de andre elementene i avtalen. Drøftingen i avsnitt 7.2.1 taler for at de tallmessige beregningene i betydelig grad under vurderer de positive virkningene av avtalen.

Det er imidlertid grunn til å tro at en tilsvarende beregning for norsk økonomi ville gi noe lavere anslag for virkningen på nivået på bruttonasjonalprodukt. Dette skyldes i hovedsak følgende forhold:

- Norge har i utgangspunktet et lite omfattende importvern for de fleste produkter.
- Bare 20-30 pst. av vår utenrikshandel vil bli direkte berørt av endringer i handelspolitiske tiltak som følge av GATT/WTO-avtalen.
- Norsk eksport møter i gjennomsnitt relativt lave tollsatter i våre markedsland.

I motsatt retning trekker at Norge har forholdsvis stor utenrikshandel samt at landbruksnæringen og landbruksbasert næringsmiddelindustri er sterkere beskyttet i Norge enn i de aller fleste andre land.

Selv om de økonomiske virkningene av GATT/WTO-avtalen som kan tallfestes med tilgjengelig analyseverktøy - dvs. virkninger av endringer i toll, kvoter og anslag på tekniske handelshindre - antas å bli mindre for Norge enn for verden sett under ett, er det liten tvil om at virkningene vil være positive også for Norge.

I tillegg til den generelle nedbyggingen av toll og ikke-tollmessige handelshindre omfatter GATT/WTO-avtalen en rekke elementer som det er svært vanskelig å tallfeste virkningene av. Bl.a. bidrar avtalen til å styrke kontrollen med at landene oppfyller GATT/WTO-forpliktelsene, den begrenser adgangen til å bruke anti-dumpingtiltak o.l. og den gir regler for internasjonal tjenestehandel. Dette er elementer som vil gi positive virkninger for Norge. En reduksjon i bruken av anti-dumping-tiltak o.l. kan ha stor økonomisk betydning, bl.a. for oppdrettsnæringen jf. avsnitt 7.3.7. Som et lite land vil Norge kunne ha særlig stor nytte av at kontrollapparatet styrkes, slik at konflikter kan behandles i WTO istedenfor gjennom bilaterale forhandlinger. Dessuten har Norge en stor tjenestesektor og betydelig tjenestehandel slik at stabile rammebetingelser og en evt. nedbygging av handelshindre i tjenestesektoren vil få stor betydning, jf. avsnitt 7.3.10.

For norsk næringsliv vil den nye avtalen generelt gi nye og bedre muligheter for eksport samtidig som konkurransen på hjemmemarkedet vil øke. Først og fremst vil lavere toll og ikke-tollmessige importhindringer i land utenfor Europa gi økte muligheter for eksport av norske industriprodukter og enkelte

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

fiske- og landbruksprodukter. På den annen side vil reduksjonen i Norges tollsatser overfor omverdenen føre til økt importkonkurranse på det norske hjemmemarkedet. Likeledes vil norsk eksport til land som Norge har frihandelsavtaler med, f.eks. EU- og EFTA-land, kunne møte noe økt konkurranse som følge av reduserte handelshindringer overfor tredjeland.

For norske husholdninger ventes GATT/WTO-avtalen å føre til en viss økning i realinntektene som følge av lavere priser på varer og tjenester. Utvalget av varer og tjenester på det norske markedet vil trolig også øke.

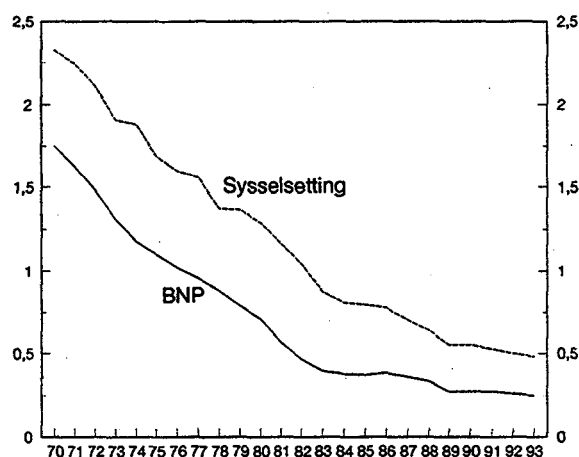
Videre vil avtalen kunne bidra til en raske vekst i sysselsettingen enn vi ellers ville fått, jf. generell drøfting av sysselsettingsvirkninger i avsnitt 7.1.

7.3.6 Nærmere om virkninger for tekstil- og beklædningssektoren

Tekstil- og beklædningsnæringen bidro i 1993 med i overkant av 0,2 pst. av den samlede verdiskaping (BNP) i Norge, jf. tabell 7.8. Andelen av samlet eksport og andelen av total sysselsetting var begge på 0,5 pst. Sektorens andel av samlet import og privat konsum er betydelig større.

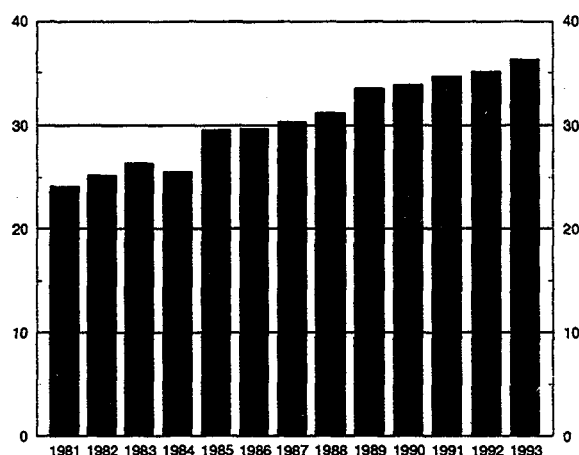
Tekstil- og beklædningssektorens andel av BNP og total sysselsetting falt betydelig fram til 1984. Som vist i figur 7.5 har imidlertid andelen av BNP holdt seg relativt konstant etter 1984 til tross for at det har foregått en omfattende nedbygging av importkvoter, samt en omlegging vekk fra sektorspesifikk statsstøtte. At teko-industrien likevel har greid å opprettholde sin andel av BNP i denne perioden er et uttrykk for at produsentene har funnet nisjer i markedet hvor de er konkurransedyktige overfor utenlandske produsenter. Veksten i eksportandelene de senere årene, jfr. figur 7.6, støtter en slik antakelse. Sektorens andel av

Figur 7.5 Tekstil og beklædningsindustriens andel av BNP og av total sysselsetting 1979-93. Prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Figur 7.6 Andelen av tekstil- og beklædningsindustriens bruttoproduksjon som blir eksportert 1981-93. Prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell 7.8 Utvalgte tallstørrelser for tekstil- og beklædningsindustrien¹⁾ 1991

Prosent av samlet:	1981	1993
BNP	0,6	0,2
Eksport	0,7	0,5
Sysselsetting	1,1	0,5
Industri-sysselsetting	5,3	3,1
Import	5,6	5,4
Privat konsum	9,7	7,8 ¹⁾

¹⁾ 1991

Kilde: Statistisk sentralbyrå, Nasjonalregnskapet.

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

total sysselsetting har vist et fortsatt fall også etter 1984.

Som det framgår av avsnitt 6.2.3 og avsnitt 7.2.2 er teko-sektoren blant de industrisektorer der verdenshandelen er underlagt omfattende handelshindringer, bl.a. i form av importkvoter i mange industriland.

Utfasing av Multifiberavtalen (MFA) skal skje over en periode på 10 år fra iverksettelsen av GATT/WTO-avtalen. Dette betyr ikke nødvendigvis helt åpen handel, men at gjenværende kvoter skal være hjemlet under GATT/WTOs ordinære regler. Hvis kvotene omfatter bare en mindre del av den samlede tekstilhandel, slik tilfellet er for Norge, vil nedtrappingen i hovedsak ikke bli obligatorisk før i 2005.

Det norske kvotesystemet har blitt betydelig liberalisert siden 1984, men Norge har fortsatt bilaterale kvoteavtaler med 19 land i Øst-Europa og Asia. Varedekningen er imidlertid mye mindre enn før, slik at det norske regimet i dag er blant de mest åpne blant industrilandene. Den samlede importverdi under kvote var i 1993 på 3,7 pst. av Norges samlede tekstilimport. En nedbygging av kvotene og tollsatsene kan likevel endre konkurranseforholdene på en måte som kan ha stor betydning for deler av klesmarkedet.

I hovedsak betyr GATT/WTO-avtalen for Norge at handelen liberaliseres i forhold til land utenfor EU/EFTA-området. Dette ventes å gi økt import fra land som er underlagt kvoter - dvs. en del utviklingsland - og lavere import fra land i EU/EFTA-området. Erfaringene fra utviklingen av kvoter for en del klesvarer på slutten av 1980-tallet bekrefter denne antakelsen. Avviklingen førte den gangen til at utviklingslandenes andel av importen av disse varene steg sterkt, mens bl.a. EU-landenes andel falt. For de klesvarene som fortsatt er kvotebelagt, var endringene i samme periode små.

GATT/WTO-avtalen vil innebære mange endringer i handelsvilkårene for teko-sektoren samtidig. Det bidrar til at de samlede virkningene for sektoren er vanskelige å anslå. En analyse foretatt av Melchior (1994) kan imidlertid gi en indikasjon på de økonomiske virkninger som en kan vente. I analysen beregnes virkningene av en oppheving av kvoteordningene og en reduksjon i tollsatsene i henhold til de norske forpliktelsene i GATT/WTO-avtalen.

For varegrupper som bare er tollbelagt vil reduksjonen i tollsatsene innebære at noe av den opprinnelige tollinntekten omfordes fra staten til forbrukerne. Som følge av reduserte priser og økt kvantum vil forbrukerne få en nettogevinst.

For varegrupper som er underlagt kvoter

vil det i tillegg til virkningene beskrevet over være en «kvoteprofit» som forsvinner. Såkalt kvoteprofit oppstår fordi kvantumsbegrensningene fører til at omsatt kvantum blir lavere og prisen høyere enn den ville ha vært uten kvotebegrensninger. De nasjonale velferdsvirkningene av dette avhenger av fordelingen av kvoteprofiten på importører og eksportører. Dersom en antar at kvoteprofiten fordeles likt mellom produsenter og importører, viser Melchiors beregninger at den totale velferdsgvinsten for Norge av teko-delen av GATT/WTO-avtalen vil kunne være på om lag 160 mill. kroner, tilsvarende 9 pst. av verdiskapningen i sektoren. Av dette skyldes om lag 120 mill. kroner fjerning av kvoter.

Ifølge samme beregninger vil disse endringene bety en nedgang i prisen på klesvarer som er kvotebelagt på om lag 30 pst. For tekstiler og klær som bare har toll, er prisreduksjonene beregnet å kunne bli hhv. 3 og 7 pst.

Gjennomføringen av GATT/WTO-avtalen vil kunne føre til at sysselsettingen i teko-næringen i Norge går noe ned. Dette må imidlertid ses i lys av de samfunnsøkonomiske kostnadene ved å opprettholde skjermingen. Disse er ifølge Melchiors beregninger om lag en mill. kroner pr. år pr. arbeidsplass. Det understrekes at beregningene er beheftet med stor usikkerhet og bør oppfattes mer som illustrasjoner enn eksakte anslag. En eventuell nedgang i sysselsetting i teko-næringen som følge av avtalen, vil imidlertid motvirkes av økt sysselsetting i andre sektorer som følge av økt kjøpekraft i husholdningene når prisene på teko-produkter faller.

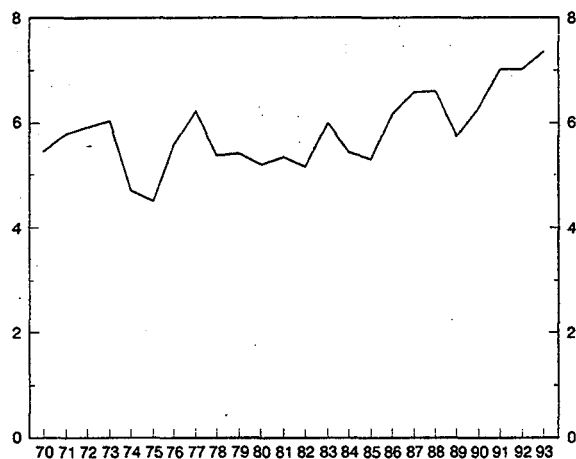
Nedbyggingen av tollsatsene vil også kunne ha positive effekter for norske eksportører av teko-varer. Andelen av den norske produksjonen som går til eksport har som tidligere nevnt økt de senere årene og var i 1993 kommet over 35 pst. Eksportmulighetene til områder utenfor EU/EFTA-området bedres ved den nye GATT/WTO-avtalen. Samtidig må de som eksporterer til EU/EFTA-området vente sterkere konkurranse fra produsenter utenfor området siden EU og andre EFTA-land også vil redusere sine tollsatser overfor tredjeland.

7.3.7 Fiskerisektoren

Verdiskapningen i fiskerisektoren utgjorde i 1993 0,8 pst. av BNP i Norge. Samme år kom verdien av eksporten av fiskeriprodukter opp i 16,6 mrd. kroner. Fiskerinæringen er dermed den nest største eksportnæring i fastlands-Norge. Eksportmarkedet er svært viktig for næringen, og i fjor gikk om lag 90 pst. av bruttoproduksjonsverdien i næringen til eksport.

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

Figur 7.7 Norsk eksport av fisk og fiskeprodukter som andel av total norsk eksport ekskl. olje og gass. 1970-93. Prosent

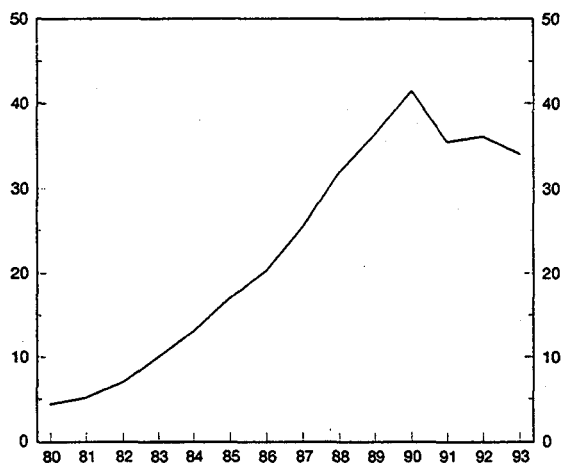
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Det viktigste eksportmarkedet er EU/EFTA-området. I 1993 gikk 73 pst. av Norges eksport av fisk dit, mens 11 pst. gikk til Japan, og 3 pst. til USA.

Fiskeriprodukter er jevnt over underlagt høye tollsatser og møter også ulike handelshindringer i de forskjellige markedene. Gjennom Uruguay-runden er det avtalt reduksjoner i handelshindringene for enkelte varer. De store kjøperne - USA, Japan og EU - skal redusere sine tollsatser (jfr. kapittel 6).

Japan har forpliktet seg til å redusere sine tollsatser på en rekke fiskeslag med 30 pst.

Figur 7.8 Eksporten av laks og lakseprodukter som andel av samlet norsk fiskeeksport. 1980-93. Prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Med dagens eksportverdi vil dette tilsvare en tollreduksjon på 14 mill. kroner på norsk eksport. Reduksjonen i tollsatser på en rekke bearbejdede produkter kan bidra til at en større del av foredlingen vil finne sted i Norge. Også USA vil redusere sine tollsatser. Reduksjonen i USAs tollsatser vil med dagens eksportverdi bety en tollreduksjon på 6 mill. kroner på norsk eksport.

I GATT/WTO-avtalen er det videre fastlagt at landene skal harmonisere bestemmelser om veterinære og sanitære forhold knyttet bl.a. til handel med fisk. Bestemmelser på dette feltet har i flere tilfeller begrenset norsk eksport av fiskeriprodukter, og endringene er derfor positive for Norge.

Norsk eksport av fisk til EU/EFTA-området vil i liten grad få lavere tollsatser som følge av GATT/WTO-avtalen. Dette skyldes at Norge bl.a. gjennom EØS-avtalen har bedre markedsadgang til dette området enn det landene har tilbudt i GATT. Samtidig vil disse landene redusere sin importbeskyttelse mot tredjeland. Norge mister dermed noe av sin relative konkurransefordel på dette markedet.

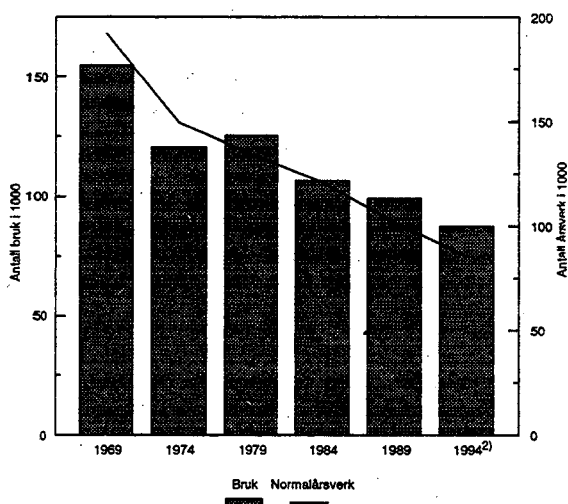
Import av fisk til Norge er i hovedsak tollfri og i liten grad underlagt andre diskriminerende bestemmelser. GATT/WTO-avtalen vil derfor i ubetydelig grad direkte påvirke konkurranseforholdene i det norske markedet for fisk.

7.3.8 Jordbruket

Norsk jordbruk står overfor store utfordringer i årene fremover. Nye utfordringer er mer åpne internasjonale markeder, økt konkurranse og en mer solidarisk internasjonal arbeidsdeling. Dette, sammen med det høye kostnadsnivået i norsk jordbruk og behovet for å redusere de omfattende overføringene, var bakgrunnen for fjorårets jordbruksreform. Gjennom St.prp. nr. 8 (1992-93) om Landbruk i utvikling, ble det lagt opp til en strategi for å skape et mer robust landbruk for å møte disse utfordringene. Landbruket må tilpasse seg endringer i rammevilkårene, reduserte overføringer og økende konkurranse i markedene. Lavere kostnader er en grunnleggende forutsetning for å oppnå et robust og konkurransedyktig landbruk i fremtiden. Politikken skissert i St.prp. nr. 8 (1992-93) er fulgt opp gjennom de to siste års jordbruksoppgjør hvor det har vært en viss reduksjon i bl.a. kostnadene og samlede overføringer. Denne politikken vil bli videreført i årene som kommer i tråd med mål og retningslinjer i St.prp. nr. 8 (1992-93) og Stortingets behandling av denne.

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon

Figur 7.9 Antall driftsenheter¹⁾ og årsverk i jordbruket 1969-94

- 1) Enheter med minst 5 dekar jordbruksareale i drift.
2) Prognose fra Budsjettnemda for jordbruket.

Kilde: Statistisk sentralbyrå og NOS Jordbruksstatistikk (telling 1969, 1979 og 1989).

Norsk jordbruk i dag

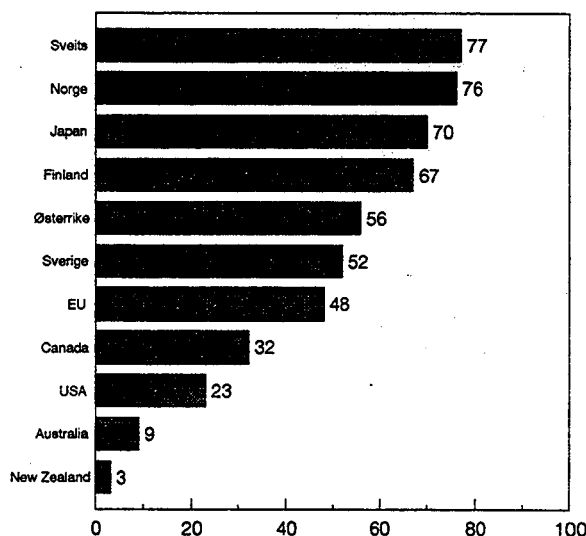
Jordbrukets rolle i norsk økonomi er gradvis redusert i løpet av de siste 35 årene. Næringsverdiskapning som andel av bruttonasjonalproduktet utgjorde 1,7 pst. i 1991 og andelen av total sysselsetting om lag 5,4 pst. Antall årsverk i jordbruket har falt fra 253 000 i 1959 til 85 000 i 1994.

En viktig årsak til avgangen er teknologiske endringer og forbedret arbeidsproduktivitet i jordbruket. Strukturendringene foregår i hovedsak ved at små bruk legges ned ved generasjonsskifte, og at arealene på bebodde eiendommer leies ut og drives videre av andre. Nedgangen i sysselsetting har derfor i all hovedsak skjedd ved naturlig avgang.

Om lag 60 pst. av jordbrukshusholdningene har inntekter utenom bruket som er større enn jordbruksinntektene. Totale bruttoinntekter i jordbruket i form av markedsinntekter og overføringer over statsbudsjettet er ca. 31 mrd. kroner mens kostnadene beløper seg til ca. 19 mrd. kroner. Sammenlignet med andre land ligger kostnadsnivået i jordbruket meget høyt.

Den norske jordbrukspolitikken har bl.a. vært preget av store statlige overføringer og en skjerming av norsk jordbruk fra konkurranse utenfra ved importvern. Det samlede støttenivået i form av budsjettstøtte og skjermingsstøtte i Norge er høyt i internasjonal sammenheng. OECDs PSE-beregninger (Pro-

Figur 7.10 Grad av støtte til landbruket i 1993, uttrykt i produsentstøtte ekvivalenter (PSE) i prosent¹⁾

- 1) PSE-tallene i prosent viser næringsstøttens (budsjett- og skjermingsstøtte) andel av produksjonsverdien inkl. støtten.

Kilde: OECD.

ducer Subsidy Equivalent) viser den totale støtten til jordbruket som andel av produksjonsverdien for jordbruket. Figur 7.10 viser at den samlede støtten til jordbruket i Norge utgjorde 76 pst. av produksjonsverdien i 1993, som er den nest mest omfattende jordbruksstøtten målt på denne måten blant OECD-landene, etter Sveits. Dette støttenivået kan ikke opprettholdes, jfr. bl.a. mål og retningslinjer i St.prp. nr. 8 (1992-93).

Skjermingen fra internasjonal konkurranse og betydelige overføringer fra staten har bidratt til å opprettholde et høyt nasjonalt kostnadsnivå og dermed høye produsentpriser. Produsentprisene i Norge er vesentlig høyere enn det som er tilfelle i andre land. Dette har i sin tur ført til høye priser for forbrukerne. OECDs kjøpekraftparitetsundersøkelse fra 1992 viser at de norske matvareprisene lå vel 60 pst. over gjennomsnittet i OECD.

GATT/WTO-avtalen

Landbrukspolitikken har bare delvis inngått som en del av de tidligere internasjonale avtaler og samarbeidsordninger som Norge har deltatt i. Frihandelsavtalen med EF fra 1973 innebar en reduksjon av importvernet for en del varer og etablering av en ordning med råvareprisutjevning for bearbejdede jordbruk-

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av
Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

svarer. EØS-avtalen utvider samarbeidet til å omfatte bestemmelser om dyre- og plantehelse samtidig som samhandelen for endel landbruksvarer liberaliseres. GATT/WTO-avtalen vil forsterke denne utviklingen.

I Uruguay-runden har jordbruket for første gang vært et sentralt forhandlingsområde i GATT. Målet har vært å legge grunnlaget for en samordnet internasjonal reformprosess med hensyn til handelen med jordbruksvarer. Denne reformprosessen skal iverksettes gjennom forpliktelser om støttereduksjoner og ved å etablere GATT-regler for jordbrukssektoren. Det langsiktige målet er å skape et mer rettferdig og markedsorientert handelssystem gjennom reduksjoner i jordbruksstøtten.

Den nye GATT/WTO-avtalen legger i større grad opp til bruk av produksjonsnøytrale virkemidler. Den tar sikte på å redusere overskuddsproduksjon og bruken av eksportsubsidier. Videre er de landene som har importvern for landbruksvarer ved importforbud e.l., forpliktet til å legge om til et tollbasert system. Tollsatsene er i prinsippet forutsatt å ligge på et nivå som tilsvarer en beskyttelse ekvivalent med dagens importvern. Deretter skal tollsatsene reduseres med gjennomsnittlig 36 pst. og minimum 15 pst. for enkeltvarer i løpet av en 6-årsperiode. I tillegg skal Norge i samme periode foreta en 20 pst. reduksjon i handelsvridende støtte i forhold til basisperioden 1986-88. Det skal etableres tollkvoter som sikrer eksisterende markedsadgang. For produkter som det har vært liten eller ingen import av, skal det opprettes minstekvoter slik at total markedsadgang vil utgjøre minst 3 pst. av forbruket, økende til 5 pst. i gjennomføringsperioden. Eksportsubsidiene skal reduseres med 36 pst. og subsidierte eksportvolumer skal reduseres med 21 pst. Innen utløpet av 6-årsperioden er det forutsatt at GATT-avtalen skal viderutvikles med sikte på å fortsette reformprosessen.

Omleggingen i jordbrukspolitikken gjennom fjorårets jordbruksreform og endrede rammevilkår som følge av Uruguay-runden i GATT medfører at jordbruket står overfor en utvikling i årene fremover som innebærer at:

- Sysselsetting og antall bruk vil gå ned, noe som for øvrig er i tråd med den trendmessige utvikling vi har hatt i lang tid. Fortsatt sterk produktivitetsvekst vil bidra til at produksjonen av sentrale jordbruksprodukter kan opprettholdes på et høyt nivå.
- Både produsentpriser og forbrukerpriser på viktige jordbruksvarer, spesielt kjøtt, melk og korn, må reduseres ytterligere.
- Overføringene til jordbruket over statsbudsjettet må i tråd med retningslinjene i fjorårets jordbruksreform, St.prp. nr. 8

(1992/93), og oppfølgingen av denne, fortsatt reduseres i kommende år.

- Et robust og levedyktig landbruk krever fortsatt effektivisering i jordbruksproduksjonen kombinert med fortsatt sterk satsing på miljø og bygdeutvikling for å sikre et bærekraftig landbruk og stimulere til omstilling og nyskaping.

Hovedtrekkene i strategien om et mer robust landbruk er nedfelt i fjorårets jordbruksreform og Stortingets behandling av denne. Strategien medfører krav om lavere kostnader, reduserte statlige overføringer, lavere forbrukerpriser og mer markedsorientering. Prinsippene i St.prp. nr. 8 danner grunnlaget for fremtidig jordbrukspolitik, og denne politikken vil bli gjennomført i årene som kommer uansett handelsregime.

Det er etablert nye rammevilkår for jordbrukssektoren innenfor GATT-systemet, og det er vedtatt forpliktelser om støttereduksjoner. Landene har videre forpliktet seg til å gjenoppta forhandlingene om støttereduksjoner i år 1999. Den foreliggende avtalen kan på denne måten betraktes som et første skritt i retning av det langsiktige målet som er å skape et mer rettferdig og markedsorientert handelssystem gjennom reduksjoner i jordbruksstøtten.

7.3.9 Landbruksbasert næringsmiddelindustri

Næringsmiddelindustrien er en relativt sammensatt industri. De ulike bransjene er forskjellige med hensyn til produkter, konkurranseforhold, reguleringsforhold, teknologi, eierskap, lønnsomhet og størrelse. I tabell 7.9 er de ulike delene av næringsmiddelindustrien rangert etter antall sysselsatte i 1992.

Den landbruksbaserte næringsmiddelindustrien sysselsatte i 1992 om lag 38 000, noe som tilsvarte 14 pst. av industrisysselsettingen. Sysselsettingen i den landbruksbaserte næringsmiddelindustrien utgjorde 2,1 pst. av total sysselsetting i Norge. Sysselsettingen i næringen har, i likhet med sysselsettingen i industrien generelt, falt siden begynnelsen av 1980-tallet. Næringsmiddelindustrien har imidlertid hatt en mindre nedgang i sysselsettingen enn annen industri i denne perioden, og dens andel av industrisysselsettingen har steget.

Næringsmiddelindustrien har de siste ti årene stort sett både hatt en mer stabil og en bedre lønnsomhet enn gjennomsnittet for industrien. I 1992 var totalrentabiliteten i næringsmiddelindustrien samlet 12,6 pst., mens gjennomsnittet for norsk industri var 7,2 pst.

Hoveddelen av den landbruksbaserte næ-

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

Tabell 7.9 Sysselsetting i næringsmiddelindustri en

	Antall sysselsatte i 1992	Relativ endring i sysselsetting siden 1980
Kjøttvarer	10.448	-5,7
Bakervarer	6.357	-16,0
Meierivarer	5.869	-8,5
Drikkevarer	4.352	15,8
Næringsmiddel ellers	4.240	52,5
Sjokolade og sukkervarer	2.517	-3,4
Dyrefor	1.433	30,0
Kornvarer	993	-29,1
Konserves	852	-41,3
Olje og fett	841	-49,0
Totalt	37.902	-8,1

Kilde: Statistisk sentralbyrå

ringsmiddelindustrien har i ly av landbrukspolitikken vært skjernet fra internasjonal konkurranse. De gode lønnsomhetstallene må blant annet ses på bakgrunn av liten konkurranse. Denne skjermingen har imidlertid medført at næringen ikke har vært stilt overfor de økende kravene til omstilling som den mer konkurranseutsatte delen av norsk industri. Videre avviker det norske prisnivået på råvarer og ferdigvarer i stor grad fra det som finnes i andre land, herunder EU-land og Sverige. Bakgrunnen for dette er skjermingen av norsk landbruk mot utenlandsk konkurranse og den nære sammenhengen mellom primærproduksjon og foredlingsindustrien. Gjennomføringen av landbrukspolitikken har derfor hatt virkninger for foredlingsindustrien.

I fremtiden vil konkurransesituasjonen bli betydelig endret for den landbruksbaserte næringsmiddelindustrien. EØS-avtalen, forventet økt grensehandel dersom Sverige blir EU-medlem og Norge ikke, økt konsentrasjon i dagligvarehandelen og det nye regelverket i GATT tilsier et behov for omstilling i den landbruksbaserte næringsmiddelindustrien.

GATT/WTO-avtalen

Målsettingen for jordbruksforhandlingene i Uruguay-runden har vært økt markedstilgang for jordbruksvarer, inklusive bearbeidede jordbruksvarer, og redusert bruk av handelsvidende støtte, spesielt eksportsubsidier. Forhandlingsresultatet innebærer forpliktelser med hensyn til blant annet importvern, intern støtte og eksportsubsidier.

Gjennom avtalen er landene forpliktet til å gjennomføre reduksjoner i tollsatsene på 36 pst. i gjennomsnitt i løpet av en gjennomføringsperiode på seks år. GATT-avtalen vil der-

med gi økte muligheter for handel med jordbruksvarer. For industrien innebærer mer åpne markedsforhold ofte sterkere konkurranse, men samtidig vil mulighetene for konkurransedyktig eksport og utnyttelse av stor-driftsfordeler bli bedre. For forbrukerne vil den økte internasjonale konkurransen bety lavere priser, større vareutvalg og flere valgmuligheter.

Som ledd i omleggingen til et tollbasert importvern har Statkorns fremtidige rolle blitt gjennomgått. I forbindelse med proposisjonen om jordbruksoppgjøret 1994/95 gjorde Stortinget et prinsippvedtak om at statens importmonopol på korn skulle avvikles. Statkorn vil bli omdannet til et statlig heleid aksjeselskap. Markedet for import og omsetning av korn, mel og kraftfor i Norge vil dermed bli åpnet for flere aktører. Dette vil være viktig for såvel korn- og kraftfor industrien som for bakervareindustrien. Korn og kraftforindustrien vil kunne få økt konkurranse, mens bakervareindustrien får muligheter til selv å velge leverandør. Det vil bli lagt fram et konkret forslag om gjennomføring av omorganiseringen på kornområdet i tilknytning til St.prp. om statsbudsjett for 1995.

7.3.10 Tjenestesektorene

Tjenestenæringene er blitt en stadig viktigere del av industrilandenenes økonomier. I Norge sto tjenestesektoren for nær halvparten av all verdiskaping i 1993, mens eksporten av tjenester utgjorde om lag 29 pst. av den samlede eksporten, jf. avsnitt 7.3.2.

Uruguay-runden innebærer som tidligere nevnt at internasjonal handel med tjenester for første gang inngår i en global handelspolitisk

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

ramme. Tjenestedelen av GATT/WTO-avtalen (General Agreement on Trade in Services, GATS) innebærer i hovedsak at landene, først og fremst industrilandene, forplikter seg til ikke å innføre mer restriktive regler for markedsadgang enn de har i dag. De enkelte lands forpliktelser i henhold til tjenesteavtalen er ennå ikke ferdigforhandlet på alle områder. En har så langt ikke holdepunkter for å anta at de videre forhandlingene om markedsadgang i første omgang vil føre til reell markedsåpning for tjenester av særlig betydning i forhold til dagens situasjon (jf. avsnitt 7.2.1). GATS kan likevel få stor betydning ved at tjenestehandelen underlegges de generelle reglene i GATT/WTO og at det legges grunnlag for nye forhandlingsrunder som kan føre til en nedbygging av eksisterende handelshindre.

For Norge må virkningene av GATS ses i sammenheng med EØS-avtalen. Størstedelen av norsk utenrikshandel skjer i forhold til de andre EØS-landene. For de tjenestesektorene som tradisjonelt har vært skjermet mot konkurranse fra utlandet, vil EØS-avtalen gi et skjerpet konkurranseklima på hjemmemarkedet. Samtidig vil det åpnes tilsvarende muligheter for norske tjenesteprodusenter i andre EØS-land. Den skjerpede konkurransen har bl.a. sammenheng med at EØS-avtalen åpner adgang til direkte tjenesteytelser over landegrensene og til etableringsrett for tjenesteytere, herunder bevegelse av arbeidskraft. Denne markedsåpningen bygger i stor grad på felles regler, standarder, kvalifikasjonskrav o.l. For tjenester innebærer EØS-avtalen således en sterkere økonomisk integrasjon enn GATS.

De økonomiske virkningene av GATS for Norge vil på kort sikt i stor grad være avhengig av utfallet av de videre forhandlingene om markedsadgang. Et sentralt spørsmål vil være om Norge kan få bedre markedsadgang enn i

dag i land utenfor EØS, f.eks. for skipsfart i USA.

Som tabell 7.10 viser, er skipsfarten Norges viktigste tjenesteeksporterende sektor. Handelshindringer er av vesentlig betydning i enkelte store markedsland. Skipsfartsnæringen vil trolig uansett komme til å tjene på GATT/WTO-avtalen ettersom avtalen antas å føre til en betydelig økning i verdenshandelen med varer utover den vekst som ville kommet ved en videreføring av dagens handelspolitikk. GATT-sekretariatet har anslått at GATT/WTO-avtalen alene vil bidra til å øke verdenshandelen med 12 pst. innen år 2005. Andre har kommet til at økningen blir enda større.

Den foreliggende norske bindingslisten innebærer at de særskilte eierbegrensningene for utlendinger i norsk finansnæring avvikles. Disse begrensningene må i henhold til EØS-avtalen avvikles fra 1. januar 1995 for EØS-landene. Gjennomføringen av GATT/WTO-avtalen vil innebære at det gis tilsvarende adgang også for investorer fra land utenfor EØS-området.

Samlet sett må de økonomiske virkningene for Norge av GATS på kort sikt antas å bli beskjedne, vurdert ut fra de elementene i avtalen som er ferdigforhandlet. På lang sikt vil GATS kunne få positive virkninger ved økt konkurranse bl.a. i form av etablering i Norge innenfor tjenestesektorer som er «naturlig skjermet» mot importkonkurranse. Dette gjelder for eksempel størstedelen av varehandelen og innenlandsk transport. Videre vil fremtidige forhandlinger kunne gi nye markedsmuligheter for norsk tjenesteeksport.

7.3.11 Offentlige innkjøp.

I GATT/WTO-avtalen har Norge forpliktet seg til å åpne markedet for offentlige innkjøp for in-

Tabell 7.10 Norsk utenrikshandel med tjenester i 1993

	Eksport		Import	
	Mill. kroner	Pst. av totalen	Mill. kroner	Pst. av totalen
Skipsfart	46 820	52,2	26 751	29,4
Annen transport	5 974	6,7	4 954	5,4
Tjenester i forbindelse med petroleumsvirksomheten.....	4 267	4,8	8 870	9,7
Turisme (reisevirksomhet)	13 112	14,6	25 273	27,8
Finansielle tjenester	7 984	8,9	9 644	10,6
Andre tjenester	11 575	12,9	15 520	17,1
Totalt	89 732	100,0	91 012	100,0

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Finansdepartementet

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av
Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

temasjonal konkurranse fra leverandører fra 21 GATT-land, jf. 5.5.1 og 6.6.2.

I Norge utgjør offentlig forvaltnings samlede kjøp av varer og tjenester vel 70 mrd.kr. pr. år. Hvor mye av dette som er store innkjøp som omfattes av GATT/WTO-avtalen er ikke kartlagt.

En åpning av markedene innen offentlige innkjøp kan få stor betydning, men det er momenter som tilsier at virkningene kan bli beskjedne på kort sikt.

Allerede gjennom EØS-avtalen er det norske markedet for offentlige innkjøp åpnet for

andre EØS-land. På denne bakgrunn vil en åpning av markedet mot andre GATT-land neppe få særlig store virkninger. Dette skyldes også at EØS-avtalen innebærer etableringsrett i alle de aktuelle leverandørsektorer, noe som bare i begrenset grad gjelder i GATT/WTO-avtalen (se avsnitt 7.3.10). For en del produkter er trolig etablering i markedslandet en nødvendighet for å kunne delta fullt ut i konkurransen om kontraktene.

For norske produsenter gir åpningen av de nasjonale markedene for offentlige innkjøp nye muligheter.

KAPITTEL 8

Fremtidige forhandlingsområder

8.1 GENERELT

Som det fremgår ovenfor har de multilaterale handelsforhandlinger i GATT over tid beveget seg mer og mer i retning av «systemorienterte» problemstillinger. I takt med nedbyggingen av toll- og andre handelsbarrierer ved grensen har andre og mer internt-orienterte politikkområder som har betydning for handelsstrømmene, kommet i fokus. Det kanskje mest klassiske område i dette henseende har vært støtte- eller subsidie-politikk, hvor man allerede i Tokyo-runden forhandlet fram en avtale om visse disipliner som de kontraherende parter skulle overholde når det gjaldt statsstøtte og bruk av utjevningavgifter.

I Uruguay-runden dreide en rekke av forhandlingsområdene seg om spørsmål som var «nye» i forhold til regelverket. De områder som klart ble definert som nye, var forhandlingene om tjenesteavtalen, forhandlingene om immaterielle rettigheter, samt forhandlingene om handelsrelaterte investeringstiltak. Men også forhandlingene om landbruk kan langt på vei karakteriseres som «nye», ikke minst fordi de i stor grad dreide seg om interne støttetiltak.

Utviklingen videre av det multilaterale handelssystem vil utvilsomt preges av ytterligere nye emner som i økende grad vil få betydning for internasjonale handelsrelasjoner.

Bakgrunnen er globaliseringen av investeringer og handel, hvor de store foretakene opererer med globale strategier og hvor stadig flere land ser seg tjent med en utadvendt politikk og deltakelse i den internasjonale arbeidsdeling. Dette skjerper konkurransen, og kan ha både positive og negative konsekvenser. I et positivt perspektiv er det ikke til å komme forbi at økt internasjonal handel har bidratt til bedring av leve- og velferdsvilkår i alle land som har vært istand til å trekke fordel av et åpent multilateralt handelssystem. Det må være et generelt mål at flest mulig land kan få muligheter til å nyte godt av en slik positiv utvikling, og det må arbeides kontinuerlig for at rammeverket for internasjonal handel utvikles slik at dette kan skje. Det er liten tvil om at dette vil innebære at hovedvekten også i fremtiden vil ligge på reell implementering og oppfølging av de avtaler som

allerede er fremforhandlet. Det er på den annen side bekymringer for at den stadig økende konkurransen og en sterk vekst i global produksjon og handel ikke vil være forenlig med en forsvarlig forvaltning av det globale miljø. Norge vil arbeide for en utvikling av regelverket som best mulig bidrar til en bærekraftig utvikling.

En av de store utfordringene for WTO og det multilaterale handelssystem vil bli å håndtere nye problemstillinger. Det er allerede debatt og analyser igang om flere temaer. Det ble enighet om et mandat om hvordan nye problemstillinger skulle behandles i Marrakesh om Forberedelseskomiteens arbeid i forbindelse med etableringen av WTO.

De spørsmål som det har vært fokusert mest på hittil når det gjelder fremtidige forhandlingstemaer er handel og miljø, handel og sosiale rettigheter/arbeidstakerrettigheter, handel og investeringer, samt handel og konkurransepolitikk.

8.2 HANDEL OG MILJØ

Det overordnede mål for regjeringen er bærekraftig utvikling og dette ligger også til grunn for det internasjonale arbeidet m.h.t. sammenhengen mellom handelspolitikk og miljøpolitikk.

Målet må være at handelspolitikken i fremtiden underbygger og styrker ivaretagelsen av miljøhensyn. Det må sikres at multilaterale handelsregler ikke fremstår som urettmessige hindringer for miljøpolitikken og ikke bidrar til å forsterke negative miljøtendenser. Dette er også vektlagt i Agenda 21 fra FNkonferansen om miljø og utvikling (UNCED) i 1992 der det uttrykkes ønske om at miljø- og handelspolitikk skal kunne styrke hverandre gjensidig mot målet om en bærekraftig utvikling. Det konstateres også at et åpent og forutsigbart multilateralt handelssystem er viktig for å nå målet om bærekraftig utvikling.

Handelspolitiske tiltak anvendes allerede for å oppnå miljømål nasjonalt eller internasjonalt. Eksempler på internasjonale miljøavtaler som har handelsrestriksjoner som et viktig virkemiddel er Basel-konvensjonen (om farlig avfall), CITES (om truede arter) og Montreal-protokollen (om ozon-laget).

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

Handelen er som oftest ikke den direkte årsak til miljøproblemene. Handelspolitiske tiltak vil derfor normalt ikke være de mest effektive miljøpolitiske virkemidler, og det vil ofte være vanskelig å etterprøve effekten av tiltakene. Det bør etableres internasjonal enighet om under hvilke vilkår handelspolitiske tiltak kan benyttes.

Handel og miljø var ikke et tema ved igangsettingen av Uruguay-runden i 1986, og ble dermed ikke inkludert i mandatet for forhandlingene. I løpet av den tid Uruguay-runden pågikk fikk sammenhengen mellom handel og miljø fått en stadig mer sentral plass på den internasjonale dagsorden.

I 1990 foreslo Norge og de andre EFTA-landene at GATT snarest skulle ta opp disse spørsmål om handel og miljø. Det lyktes om sider (i oktober 1991) å oppnå enighet om at en arbeidsgruppe, som ble opprettet i 1972 og ikke møtt siden, skulle gjeninnkalles. Utviklingslandene har vært motvillige til å ta opp denne debatten av frykt for at mer utviklete land vil benytte miljøvern hensyn som et vikarierende argument for å iverksette beskyttelsestiltak for egen industri.

Gruppen har arbeidet med følgende problemstillinger: Forholdet mellom internasjonale miljøavtaler og GATT, innsyn, miljømerking og emballasjebestemmelser. Etter UNCED i 1992 fikk gruppen i oppdrag av GATTs råd å vurdere hvordan GATT kunne følge opp anbefalingene om handel og miljø i kapitel 2 i Agenda 21.

Arbeidet i gruppen har i stor grad bestått i å klargjøre GATT-relaterte aspekter av relevans for forholdet mellom handel og miljø. Som følge av gruppens arbeid er det skjedd en tilnærming mellom de ulike grupperingene av land. Den skepsisen som mange utviklingsland hadde til hele handel og miljødebatten i oppstartingsfasen, er avløst av en konstruktiv dialog.

I Sluttakten fra Uruguay-runden omtales miljø i flere sammenhenger og bl.a. er målet om en bærekraftig utvikling tatt inn i formålsparagrafen for WTO. I Avtalen om subsidier og utjevningsavgifter anses støtte til tilpasning av anlegg til nye miljøkrav som en subsidie som andre land ikke kan treffe mottiltak overfor. I Avtalen om tekniske handelshindringer fastslås at intet kan hindre et land i å treffe nødvendige tiltak for å sikre kvaliteten av sin eksport eller for å verne om miljøet på de nivå som landet anser hensiktsmessig. I Avtalen om landbruk kan støtte til miljøvern unntas fra reduksjonsforpliktelsene.

I forbindelse med avslutningen av Uruguay-runden 15. desember 1993, fattet Rundens øverste organ - TNC - et vedtak om at det

skulle utarbeides et forslag til arbeidsprogram på området handel og miljø som skulle fremlegges på Ministerkonferansen i Marrakesh.

De nordiske landene fremmet konkrete forslag til hvilke elementer som kunne inngå i et slikt arbeidsprogram. Det nordiske forslaget la vekt på en gjennomgang av de bestemmelser i det multilaterale regelverket som har relevans for miljøpolitiske mål, med sikte på å revidere regelverket slik at det i større grad blir tilpasset de miljøutfordringene landene står overfor.

Det endelige arbeidsprogrammet som ble vedtatt i Marrakesh ble et kompromiss mellom de landene som ønsket et mest mulig konkret, men samtidig fleksibelt arbeidsprogram som kunne ta opp i seg nye problemstillinger når de dukket opp, og de landene som ønsket et mindre ambisiøst arbeidsprogram som begrenset seg til å analysere miljøpolitikkenes effekter på handelen og det multilaterale handelssystemet.

I innledningen til arbeidsprogrammet står det at det ikke bør være noen motsetning mellom å sikre og opprettholde et åpent, ikke-diskriminerende og rettferdig multilateralt handelssystem på den ene siden og arbeide for miljøvern og bærekraftig utvikling på den andre. Siktemålet med arbeidsprogrammet er todelt. For det første skal forholdet mellom handelstiltak og miljøtiltak kartlegges, for å fremme bærekraftig utvikling. For det andre skal det fremmes anbefalinger om hvorvidt det er påkrevet å foreta endringer eller fortolkninger av reglene for det multilaterale handelssystemet. I denne forbindelse skal man spesielt se på behovet for regler for å fremme positiv interaksjon mellom handelstiltak og miljøtiltak, og herunder ta utviklingslandenes behov i betraktning, se på hvordan proteksjonistiske handelstiltak kan unngås og overvåke handelstiltak for miljøformål.

I arbeidsprogrammet skisseres det en del temaer som det skal arbeides med, bl.a. forholdet mellom bestemmelser i det multilaterale handelssystemet og handelstiltak for miljøformål, miljøtiltak med handelseffekter, økonomiske virkemidler for miljøformål, innsyn, tvisteløsningmekanismer. Partene står fritt til å ta opp andre problemstillinger av relevans for de ulike temaene.

Arbeidsprogrammet omfatter handel med varer, såvel som handel med tjenester og handelsrelaterte eiendomsrettigheter. Denne utvidelsen av sakfeltet vil føre til at helt nye problemstillinger vil bli en del av handel og miljødebatten.

Arbeidet med handel og miljø skal inntil videre foregå i en underkomité under Den forberedende komitéen («preparatory committee»). Når WTO blir opprettet, vil en fast komité for

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

handel og miljø bli etablert. Ministervedtaket om handel og miljø i Marrakesh fremgår av trykt vedlegg 10.

Regjeringen har som mål at handelspolitikken i skal bidra til bærekraftig utvikling. Det legges vekt på å utforme et sterkt multilateralt rammeverk som gjør det mulig å sikre at handelspolitikken utformes slik at miljøhensyn ivaretas på en fornuftig måte. Et forpliktende multilateralt regelverk er også viktig for å redusere mulighetene for at enkeltland bruker miljøhensyn som et skalkeskjul for proteksjonistiske tiltak. Regjeringen legger vekt på at det foretas en gjennomgang av handelsregelverket med sikte på eventuelt å fremme forslag til fortolkninger/endringer av dette for å unngå konflikter mellom internasjonale miljømål og handelsregelverket og for å sikre at handelspolitikken bidrar til bærekraftig utvikling.

Arbeid i andre internasjonale organisasjoner

Arbeidet i OECD (Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling) foregår i en gruppe av eksperter fra både handelssiden og miljø-siden. Ekspertgruppen er nedsatt av handelskomitéen og miljøpolitikkomitéen og har vært i funksjon siden 1991. Arbeidet har bestått i analyse og utredning av sentrale problemstillinger. I 1993 utarbeidet ekspertgruppen noen retningslinjer for handel og miljø. Formålet med det pågående arbeidsprogram i ekspertgruppen er økt innsikt i handel og miljøproblemstillingene, å vurdere behovet for ytterligere retningslinjer og utgjøre innspill til andre internasjonale prosesser, f.eks. til WTO/GATT. Til minister-rådsmøtet i 1995 skal det legges fram en rapport som inneholder konklusjoner fra det arbeidet som er gjort til da.

Hovedfokus i UNCTADs arbeid er utviklings- og utviklingslandsdimensjonen i handel og miljøspørsmål og har en viktig rolle som diskusjonsforum og premissleverandør i den pågående handel og miljødebatten. Våren 1994 ble det på nordisk initiativ vedtatt opprettet en arbeidsgruppe for handel og miljø i UNCTAD.

UNEP er også blant de organisasjoner som har begynt å studere handel og miljøproblematikken nærmere. UNEP har ansvaret for flere avtaler med handelsvirkemidler og vil bl.a. se på de legale aspektene på handel og miljøområdet.

8.3 HANDEL OG SOSIALE RETTIGHETER/ ARBEIDSTAKER-RETTIGHETER

Spørsmålet om sammenhengen mellom internasjonal handel og arbeidstakerrettigheter er langt fra nytt. Allerede i det såkalte Havana-charteret av 1948, som skulle danne grunnla-

get for den Internasjonale Handelsorganisasjon (ITO), var det i de innledende bemerkninger tatt inn følgende: «medlemmene erkjenner at urettferdige arbeidsbetingelser, særlig i produksjon for eksport, bidrar til vanskeligheter i internasjonal handel, og hvert medlem skal derfor ta de tiltak som er mulige og passende for å eliminere slike betingelser på sitt territorium». Havana-charteret ble som kjent aldri ratifisert, men også i forhold til GATT kan man hevde at problemstillingen indirekte er dekket ved at det i preambelen er slått fast at formålet med økt handel er « å heve levestandarden og å bidra til full sysselsetting». Det eneste konkrete aspekt ved arbeidsbetingelser som har vært dekket av GATT siden 1948 har vært fengselsarbeid. I henhold til art. XX (e) kan en kontraherende part innføre importrestriksjoner for produkter som er produsert ved hjelp av fengselsarbeid.

Ved en rekke anledninger i 1970- og 1980-årene ble spørsmålet om internasjonalt anerkjente arbeidstakerrettigheter tatt opp i GATT-sammenheng. Blant annet vedtok Frie Faglige Internasjonale (FFI) i 1978, i tilknytning til Tokyo-runden, en resolusjon om betydningen av de flernasjonale handelsforhandlinger og følgene for arbeidstakere verden over. I 1979 foreslo USA i GATTs Konsultative Gruppe at man skulle se på hvordan GATT kunne nærme seg spørsmålet om minimum internasjonale arbeidsstandarder (Minimum International Labour Standards, MILS). De nordiske land var interesserte i forfølge saken, men utviklingslandene satte seg kraftig og kompakt imot.

I GATTs Råd i mai 1987 fremsatte USA på nytt et forslag om at det skulle opprettes en arbeidsgruppe mellom GATT og ILO for å vurdere nærmere forholdet mellom arbeidstakers internasjonalt godkjente rettigheter og det multilaterale handelssystem.

Norge og de øvrige nordiske land støttet det amerikanske forslag, mens de fleste andre land og særlig utviklingslandene hevdet at spørsmålet lå utenfor GATTs virkeområde.

Saken ble fulgt opp på flere etterfølgende rådsmøter, men etterhvert som forhandlingene i Uruguay-runden ble mer og mer kompliserte og vanskelige kom det til en stilltiende enighet om at den måtte legges på is til runden var ferdig forhandlet.

Forut for Ministermøtet i Marrakesh kom det igjen bevegelse i spørsmålet idet en del i-land, med USA i spissen, insisterte på at Forberedelseskomiteen for WTO måtte ha arbeidstakerrettigheter på sin dagsorden i det videre arbeid. Saken ble såpass tilspisset at et kompromiss måtte finnes for ikke å sette Marrakesh-møtet i fare. Dette gikk ut på at man i

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

mandatet for Forberedelseskomiteen tok inn en bestemmelse om at komiteen skal «.. diskutere forslag om ytterligere emner som kan inkluderes på dagsorden for WTO's arbeidsprogram», samt at det i formannens oppsummering fra Marrakesh-møtet ble presisert at spørsmålet om arbeidstaker-rettigheter ble reist av en rekke ministre.

Fra norsk side var man fornøyd med det kompromiss som ble oppnådd i tilknytning til Marrakesh-møtet. Veien ble lagt åpen for at sammenhengen mellom handel og arbeidstakerrettigheter kan bli konkret fulgt opp i WTO, samtidig som resultatet av Uruguay-runden ble godkjent og underskrevet av alle deltakere. Handelsministeren brukte en viktig del av sitt innlegg til å fremheve den norske Regjerings syn på spørsmålet, og slo fast at det måtte forfølges i WTOs arbeidsprogram. (Ref. trykt vedlegg nr. 11).

Regjeringen vil i denne sammenheng peke på at det vil være viktig for troverdigheten til Verdens Handelsorganisasjon og dets regelverk at den er istand til å ta opp de utfordringer som de «nye temaene» representerer. Det er et faktum at spørsmålet om arbeidstaker-rettigheter i handelssammenheng er kontroversielt, men det må ikke hindre en grundig og bred diskusjon som kan bidra til en omforenet forståelse av hvor eventuelle problemer ligger. Regjeringen vil understreke at diskusjonen må baseres på de grunnleggende GATT-prinsipper, og at det vil være avgjørende viktig at ikke eventuelle tiltak blir et skalkeskjul for proteksjonistiske tiltak.

Forøvrig vil Regjeringen peke på den lange erfaring vi har i Norge for hvordan respekten for grunnleggende faglige rettigheter og en aktiv og konstruktiv dialog mellom arbeidslivets parter har bidratt til et fredelig arbeidsmarked, og sørget for at bedrede sosiale vilkår har gått hånd i hånd med økonomisk vekst.

For di spørsmålet er kontroversielt og vanskelig vil Regjeringen forfølge det med utgangspunkt i grundige analyser og i samarbeid med andre land.

Regjeringen har allerede foreslått at OECD foretar en studie på bred basis og hvor man særlig tar inn i analysen de relevante konvensjoner som ILO har utarbeidet om grunnleggende arbeidstakerrettigheter. I WTO-sammenheng vil den første utfordring være å få saken konkret på den fremtidige dagsorden. Spørsmålet om en felles arbeidsgruppe mellom WTO og ILO vil bli fulgt opp i samarbeid med andre land, først og fremst EU og USA. Regjeringen vil arbeide for at arbeidstakerrettigheter skal inngå i regelverket for det multilaterale handelssystem.

8.4 HANDEL - INVESTERING/KONKURRANSEPOLITIKK

Forholdet mellom handel og investeringspolitikk er kommet i fokus ettersom flere land de senere år har gjennomført strukturtiltak for å øke produktiviteten og for å lette på rigiditeter som virker hindrende på veksten i økonomien. Samtidig er det de siste ti år funnet sted en vekst i utenlandske investeringer som har vært betydelig sterkere enn veksten både i BNP og i den internasjonale handelen. Dereguleringspolitikken som er gjennomført i flere land samt veksten i utenlandsinvesteringene har avdekket hindringer i adgangen til å etablere seg i land der det strukturpolitiske reformarbeidet er kommet kortere. Den generelle liberalisering av kapitalbevegelsene som har funnet sted særlig mellom OECD-landene, har bidratt til at foretakene i økende grad etablerer seg i eksportmarkedene fremfor å drive tradisjonell eksport.

Dette er et trekk i den utvikling i den internasjonale økonomi som kalles globalisering. Denne er kjennetegnet ved at foretak og særlig de store multinasjonale foretak, utnytter sin konkurranseposisjon og de fordeler det gir å investere internasjonalt og drive utstrakt samarbeid mellom leddene i foretaket for å effektivisere produksjonen ved å dra nytte av billige innsatsfaktorer fra ulike land for å sette sammen produktet i nærheten av markedet.

Etterhvert som virkningen av de tradisjonelle handelspolitiske virkemiddelene er blitt redusert i betydning som følge av forhandlingene i GATT, mener mange at også de ulike konkurransepolitiske forhold i de enkelte land bidrar til å vanskeliggjøre handelsstrømmene mellom landene. Det er derfor nødvendig å søke å harmonisere de konkurransepolitiske virkemiddelene slik at de ikke virker konkurransevridende i proteksjonistisk øyemed.

Den nasjonale investeringspolitikk og konkurransepolitikk er områder som tradisjonelt har ligget utenfor det internasjonale handelspolitiske regelverk. I Uruguay-runden representerte forhandlingene om handelsrelaterte investeringstiltak (TRIMS) en begynnelse på området, og det slås bl.a. fast i TRIMS-avtalen at Rådet for varer skal «vurdere om avtalen bør suppleres med bestemmelser om investeringspolitikk og konkurransepolitikk». Denne bestemmelsen var først og fremst et resultat av utviklingslandenes frykt for de internasjonale storforetakenes muligheter til å hindre konkurranse og til å nøytralisere nasjonal politikk. Også i Generalavtalen om handel med tjenester (GATS) og i TRIPS-avtalen er det bestemmelser som erkjenner at konkurransehindrende adferd kan være uheldig, og at man

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av
Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

skal ta sikte på å utvikle tiltak som kan sikre mot «urettferdig konkurranse».

I EU-landene, hvor samarbeidet er kommet lengst, er det etablert felles regelverk som regulerer foretakenes opptreden i markedet, og som bl. a. gir bestemmelser om offentlige støttetiltak som har betydning for konkurranseforholdene. Gjennom EØS-avtalen har EFTA-landene og EU også et felles regelverk på disse områdene. I NAFTA-avtalen forplikter USA, Canada og Mexico seg til å arbeide for en tilnærming av hverandres konkurranse-bestemmelser, samt å samarbeide om å håndheve konkurranse-lovene innenfor frihandelsområdet. I OECD er det igangsatt et omfattende arbeid som etterhvert skal lede fram til forhandlinger om en bindende avtale om investeringer der det tas utgangspunkt i allerede eksisterende OECD-forpliktelser. Arbeidet ble igangsatt etter initiativ fra

USA fordi Uruguay-runden ikke ga i et tilfredstillende resultat på dette området. En slik avtale vil omfatte liberalisering av retten til etablering og nasjonal behandling av utenlandseid foretak etablert i et land. Dessuten vil den sannsynligvis også inneholde bestemmelser om beskyttelse av investeringer mot ekspropriering o.l. og et tvisteløsningssystem. Når det arbeides videre med disse spørsmål innenfor GATT/WTO vil det være viktig å ta hensyn til at det er betydelige økonomiske forskjeller mellom WTOs medlemsland. Det vil også være store forskjeller i graden av samarbeidsordninger landene imellom. Det er derfor sannsynlig at man bør velge tilnæringsmåter som kombinerer bilateralt-, regionalt- og multilateralt samarbeid. Regjeringen legger vekt på at det kan bli et fornuftig samspill mellom OECD og WTO i det videre arbeid.

KAPITTEL 9

Administrative og budsjettmessige konsekvenser**9.1 ADMINISTRATIVE VIRKNINGER**

Når WTO-avtalen med resultatet av Uruguay-runden trer i kraft vil det multilaterale handelssystem bli vesentlig utvidet i forhold til det tidligere GATT. I tillegg til at viktige områder på varesiden som landbruk og teko blir underlagt nye og mer effektive GATT-regler, vil avtalene om handel med tjenester og immaterielle rettigheter innebære at helt nye områder kommer inn under handelsregelverket. Som omtalt ovenfor er det allerede diskusjon igang om ytterligere «nye» temaer som handel og miljø, handel og faglige rettigheter, osv. i handelssammenheng, slik at det administrative apparat vil bli stilt overfor stadige utfordringer i håndteringen av utviklingen. Som i det meste av internasjonalt samarbeid beveger det multilaterale handelssystem seg i en retning hvor mer tradisjonelle «hjemlige» politikkområder i økende grad blir berørt av utviklingen utenfor landegrensene.

Under forhandlingene i Uruguay-runden sto Utenriksdepartementet, som hovedansvarlig for gjennomføringen, i nær kontakt med andre departementer. Det gjaldt i første rekke Finansdepartementet, Landbruksdepartementet, Justisdepartementet, Kulturdepartementet, Nærings- og energidepartementet, Samferdselsdepartementet og Administrasjonsdepartementet. I tillegg var det regelmessig kontakt med en rekke organisasjoner/institusjoner gjennom flere såkalte Referansegrupper som ble opprettet for sentrale forhandlingsområder.

Generelt og isolert sett vil ikke ikrafttreden av WTO-avtalen nødvendiggjøre store endringer i administrative ordninger og arbeidsmåter i statsforvaltningen. I forhold til oppfølging av avtaleverket under WTO vil det være viktig å bygge videre på det samarbeidsmønster som eksisterte under forhandlingene, og som bør utvikles videre. Når det gjelder følgerne av det nye importregime på landbrukssektoren vil det imidlertid bli vesentlige forandringer i visse administrative ordninger, og det vises til kap. 9.3 for nærmere omtale.

I forbindelse med høringsuttalelsene er spørsmålet blitt reist om «å samle og dyrke fram ekspertise som kan være en slagferdig forvalter av Norges interesser i internasjonal

handelssammenheng». Det er vist til at mye av denne type ekspertise idag er spredd på mange departementer og institusjoner i Norge, og det foreslås at det opprettes et Senter for internasjonale nærings- og handelspolitiske tvistemål under Handelsministeren. Regjeringen er opptatt av at Norges nærings- og handelspolitiske interesser til enhver tid blir best mulig ivarettatt, og vil vurdere et slikt konkret forslag i lys av de organisatoriske utfordringer administrasjonen vil stå overfor i tiden fremover.

9.2 BUDSJETTMESSIGE VIRKNINGER

I henhold til GATT/WTO-avtalen skal handelsvridende jordbruksstøtte («Gul støtte») reduseres med 20% i gjennomføringsperioden. Regjeringens oppfølging av denne reduksjonsforplikteksen og inndeling av støtte i ulike støttekategorier vil skje i tilknytning til utarbeidelsen av de årlige statsbudsjett og i de årlige jordbruksforhandlinger. Det er imidlertid Regjeringens mål å redusere nivået på de totale jordbruksoverføringene i tråd med de retningslinjer som er trukket opp i St.prp. nr. 8 (1992-93) Landbruk i utvikling og Stortingets innstilling til denne.

GATT/WTO-avtalen vil medføre budsjettmessige endringer på statsbudsjettets inntekt- og utgiftsside. Ved iverksettelse av avtalen vil dagens kvantitative vern på jordbruksvarer bli erstattet av et tollbasert vern. Inntektene fra et tollbasert importvern vil være avhengig av hvor stor importen vil bli og nivået på tollsatsene. Videre vil det skje endringer på statsbudsjettets inntekts- og utgiftsside som følge av at utgifter og inntekter ved dagens ordninger med importavgift på bearbejdede jordbruksvarer (RÅK-ordningen) og prisutjevningen på kjøtt, egg og poteter vil bli ført over statsbudsjettet. De budsjettmessige endringene som følge av disse forhold vil imidlertid balansere, og vil således ikke påvirke statsbudsjettets balanse. Et konkret anslag for tollinntekter på landbruksvarer er vanskelig å foreta. Et usikkert anslag kan være 1 100 mill. kroner.

GATT/WTO-avtalen vil medføre endringer i administrative rutiner. De største endringene vil skje som følge av en omlegging til et

tollbasert vern på jordbruksvarer. En forutsetter imidlertid at endringer i de administrative forhold og eventuelle styrkninger på enkelte områder vil skje ved omdisponering av ressurser som brukes til andre administrative formål.

Når det gjelder kostnads-konsekvenser av WTOs etablering og utvidelse i forhold til GATT vil dette føre til en mindre økning av Norges bidrag. Norges andel av GATTs budsjett har utgjort litt i underkant av 1% av et totalbudsjett på ca. 500 mill. NOK, og vil andelsmessig endre seg lite. Kostnadene ved en ny organisasjon vil totalt sett bli høyere enn før, bl.a. pga. nye medlemmer, og foreløpige anslag tyder 10-15% økning i forhold til idag når organisasjonen er fullt operativ.

9.3 GJENNOMFØRING AV AVTALEN OM LANDBRUK

Som følge av GATT/WTO-avtalen vil dagens kvantitative importvern for jordbruksvarer legges om til et tollbasert importvern. Dette innebærer at dagens importregulering i henhold til Lov om midlertidig innførselsforbud m.v. av 22. juni 1934, Lov om landets kornforsyning av 22. juni 1928 og Lov om kraftførforsyning av 23. februar 1951 vil bli avvirket og det innføres nye, høyere tollsatser som eneste grensevern for de berørte varer. Avtalen vil videre ha konsekvenser for jordbruksavtalen og markedsreguleringen. Disse spørsmål vil bli gjennomgått og tilpasset i forbindelse med jordbruksforhandlingene i 1995.

Regjeringen vil i utgangspunktet bygge videre på en del av dagens systemer for administrasjon av importvernet og markedsregulering. Systemet vil imidlertid bli videreutviklet etter hvert som en får bedre erfaringsgrunnlag. Som følge av en større import enn tidligere vil man bl.a. måtte ta hensyn til importens virkning på konkurranseforholdene i næringsmiddelindustrien og i handelen.

9.3.1 Grensevern

Tollsatser og tollinntekter

Tollsatserne for jordbruksvarer som er bundet i Landbruksavtalen i GATT, vil inngå i den årlige tollproposisjonen til Stortinget fremmet av Finansdepartementet. Regjeringen legger opp til at Stortinget gjør vedtak om maksimalsatsene slik de fremgår av bindingslisten til GATT, samt de generelle retningslinjer for når tollsatserne kan avvike fra maksimalsatsene.

Et tollbasert regime gir automatisk større

muligheter for handel med jordbruksvarer. Imidlertid gjør de nye og høye tollnivåene, svingningene i verdensmarkedsprisene og ulike markedssituasjoner at det oppstår behov for administrative tollendringer i løpet av året.

Prinsippene for tollendringer vil i hovedsak være de samme som ved dagens dispensasjoner fra det kvantitative importvernet. Landbruksdepartementet vil administrere importvernet for jordbruksvarer med Statkorn Forvaltning som utøvende organ. Dette er nærmere omtalt nedenfor.

Tollinntekter inntektsføres i dag på Finansdepartementets budsjett. Dagens avgifter på importert kraftfôr, samt prisutjevningsavgiftene på importert matkorn inntektsføres på Landbruksdepartementets budsjett. Prisutjevningsavgifter for importregulerte jordbruksvarer og importavgifter under ordningen med råvarepriskompensasjon (RÅK-ordningen) går idag inn i egne fond som administreres av Statkorn. Inntektene fra prisutjevningsavgifter og RÅK-avgifter finansierer i dag eksportrestitusjoner for tilsvarende bearbejdede produkter.

Ved omleggingen til et tollbasert importvern vil disse avgiftene falle bort og bli erstattet med tollsatser. Imidlertid vil det fortsatt være behov for å finansiere de nevnte ordningene som er sentrale deler av landbrukspolitikken. Inntektene fra toll på jordbruksvarer vil i sin helhet tilfalle statskassen. Regjeringen vil komme tilbake med konkrete og detaljerte anslag på inntekts- og utgiftssiden knyttet til importvernet og ordningene for næringsmiddelindustrien, og komme med forslag til endelig opplegg ved framleggelsen av salderingsproposisjonen for 1995. I denne sammenheng vil det spesielt være viktig å ha systemer som gir fleksibilitet og forutsigbarhet i korn- og kraftfôrpolitikken og ordningene for næringsmiddelindustrien.

Administrering av grensevernet

Statkorn Forvaltning administrerer i dag det kvantitative importvernet for jordbruksvarer. Hovedregelen er at det åpnes for import når det er underdekning av innenlandske varer ved at det utstedes importlisenser for varer avgrenset til bestemte volum og tidsrom, eller det åpnes for fri import. Vurderingene foretas i samråd med markedsregulator og de private aktørene gjennom Importrådet for frukt og grønt samt Fellesutvalget for import av kjøtt og fleisk. I Importrådet for frukt og grønnsaker er forbrukerinteresser, markedsaktører, interesseorganisasjoner og berørte departementer representert.

Om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av
Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

Ved omlegging av importvernet vil det kunne være aktuelt å opprette et importråd for hele sektoren med representasjon fra partene i jordbruksavtalen, næringsmiddelindustrien, handelen, arbeidstakersiden og Forbrukerrådet. Et slikt råd bør ha en rådgivende funksjon, og i mindre grad enn nåværende råd under jordbruksavtalen behandle enkeltsaker. Regjeringen vil vurdere organiseringen av dette når en får bedre erfaringsgrunnlag.

Som følge av økte muligheter for handel vil Landbruksdepartementet også gjennomgå gjeldende kontrolltiltak.

Når det gjelder gjennomføringen av tolltelser og lisensiering vil dette bli nærmere om-
talt i Finansdepartementets proposisjon om endringer av tolltariffen som følge av forhandlingene i Uruguay-runden.

RÅK-ordningen

Også for bearbeidede jordbruksvarer som idag ikke er omfattet av det kvantitative importvernet, men inngår i ordningen med råvarepriskompensasjon for bearbeidede jordbruksvarer (RÅK-ordningen), vil det skje en omlegging til et tollbasert regime. I henhold til Norges internasjonale forpliktelser gjennom frihandelsavtaler må den endelige praktiseringen av ordningen tilpasses de andre avtalepartenes iverksettelse av GATT/WTO-avtalen for disse varene.

RÅK-ordningen bidrar til å utjevne forskjeller i jordbruksråvareprisene mellom norske og utenlandske bearbeidede jordbruksvarer. For bearbeidede varer hvor det idag ikke er en bunden tollsats, skjer dette ved at importerte næringsmidler pålegges en variabel avgift som tilsvarende forskjellen mellom innenlandspris og verdensmarkedspris for jordbruksråvarene som er brukt i næringsmidlene. Videre utbetales det eksportstøtte beregnet etter samme prinsipp ved eksport av næringsmidler.

For de bearbeidede jordbruksvarer Norge idag har lav, bundet tollsats i GATT, benyttes en intern ordning. For å utligne råvarepriskjeller for disse varene blir det pålagt en utjevningsavgift både på norskproduserte og importerte varer som omsettes i Norge. Samtidig skrives jordbruksråvarene som brukes til å produsere de norskproduserte næringsmidlene ned til verdensmarkedspris. Som en følge av at de lave, bundne tollsatsene nå blir hevet, vil en legge om råvarepriskompensasjonen for disse varene slik at en får et helhetlig og forenklet system.

9.3.2 Tollpreferanser

Bilaterale handelsavtaler

Norge har i dag bilaterale landbruksavtaler med EF, Sentral- og Øst-Europeiske land samt land i Middelhavsregionen. I disse avtalene er det gitt tollpreferanser for enkelte landbruksvarer under forutsetning om et kvantitativt importvern, og det er gjort avtaler om handel med bearbeidede landbruksvarer og råvarepriskompensasjon.

Ved omlegging av importvernet, vil Norge, i henhold til avtalene, tilpasse konsesjoner som er gitt til det nye, tollbaserte importvernet. Dette gjelder også bestemmelsene om handel med bearbeidede landbruksvarer og råvarepriskompensasjon. Når det gjelder tollkonsesjoner som er gitt, er det Regjeringens holdning at det er de spesifikke tollpreferansene som skal videreføres i det nye regimet. I denne forbindelse kan det bli aktuelt med konsultasjoner med de berørte avtaleparter.

GSP-ordningen

Norge har i dag en preferanseordning i forhold til import fra utviklingsland, den såkalte GSP-ordningen (Generalized system of preferences for import of goods from developing countries). Ordningen innebærer at varer med opprinnelse i utviklingsland, kan innføres tollfritt i den utstrekning dette følger av kongelig resolusjon av 3. september 1971 med utfyllende forskrifter, jf. stortingsvedtak av 15. juni 1971 og senere endringer.

Norge har gitt de minst utviklede landene (MUL) tollfritak for alle produkter, mens andre utviklingsland har fått tollfritak for visse varer angitt i en egen liste.

Dagens GSP-ordning ble opprettet med utgangspunkt i Norges kvantitative importvern hvor en praktiserer et generelt importforbud og hvor en åpner for import etter bestemte regler. Videre blir importen pålagt toll. Tollpreferansene i GSP-ordningen blir derfor bare reelle i de tilfeller det åpnes for import. Ved overgang til tollbasert importvern vil tollfritak få en helt annen reell betydning. Det er derfor behov for en gjennomgang og omlegging av dagens GSP-ordning.

Ved gjennomføringen av et tollbasert importvern vil Regjeringen utarbeide en ny GSP-ordning for jordbruksvarer basert på det nye tollbaserte importvernet med sikte på iverksettelse fra 1. juli 1995. I denne forbindelse vil importkvotene for kjøtthermetikk og hermetiske grønnsaker fra utviklingsland, som ble iverksatt som en prøveordning i 1992, måtte vurderes som en del av helheten. Som

Om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av
Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

omtalt i kap. 6.2.2.2 vil omleggingen til et tollbasert vern gjøre det enklere å utforme ordninger som vil gi utviklingslandene et reelt fortrinn på det norske marked.

Myndighetene legger opp til i hovedsak å videreføre tollpreferansene i dagens system gitt gjennom ensidige konsesjoner overfor GSP-land. Disse tollpreferansene vil også som hovedregel bli gjort gjeldende innenfor de ulike importkvotene (ca. 300 stk).

Tollkvoter

Eksisterende importkvoter (bilaterale og globale) vil bli opprettholdt som i dag. Fordelingen av disse vil ta utgangspunkt i dagens fordelingsnøkkel for de respektive kvoter.

I tillegg vil Norge, i henhold til avtalen, opprette kvoter for å videreføre eksisterende importmuligheter og minimums importkvoter for storfekjøtt, svinekjøtt, sauekjøtt, fjørfe-kjøtt, smør, egg og kål.

Tollkvoter vil, der disse har tollsatser som gjør at prisen inklusive toll ligger under innenlandsk prisnivå, utgjøre en økonomisk fordel for kvotemottakeren. Fordelingen av slike kvoter påvirker derfor konkurranseforholdene i industri og handel. For en del kvoter er tollsatsene lave i forhold til de bundne satser, og kvotefordelingen har derfor betydelig konkurransemessig interesse. Regjeringen vil ved fordelingen av kvotene ta hensyn til eksisterende import og arbeid for et system som virker mest mulig konkurransenytralt mellom importørene.

På bakgrunn av dette legger Regjeringen opp til at importkvotene i utgangspunktet fordeles slik at de bidrar til å utvikle en mer robust næringsmiddelindustri. En slik fordeling vil måtte ses i sammenheng med industriens behov for billigere råvarer og den tilpasningen av RÅK-ordningen som er nødvendig som følge av begrensningene i bruken av eksportrestitusjoner, jfr. kap.9.3.5. Videre må kvotefordelingen ses i sammenheng med gjennomføringen av markedsreguleringen for jordbruksvarer. Regjeringen vil legge opp til et fordelingsystem som sikrer videreføring i Norge og stimulerer produktutvikling i industrien ved en viss import av ferdigvarer. Dette vil også komme forbrukerne til gode. Det kan bli nødvendig å fordele kvotene over kalenderåret.

Administrering av tollkvoter vil tilligge Statkorn Forvaltning.

9.3.4 Organisering av Statkorn og importordningen for korn

Regjeringen har i St.prp. nr. 48 (1993-94) skissert fremtidig organisering av Statkorn og hovedtrekk for iverksettelsen av GATT/WTO-

avtalen på kornsektoren. Regjeringen foreslo å skille ut forretningsvirksomheten i Statkorn i et eget heleiet statlig aksjeselskap, samtidig som Statens kornforretning opprettholdes som forvaltningsbedrift, med ansvar for forvaltningsoppgavene i tilknytning til en ny markedsordning for korn. Regjeringen la videre til grunn for iverksettelsen av GATT/WTO-avtalen at Statens enerett til import av korn og kraftfôr oppheves. I Innst.S. nr. 188 (1993-94) har Stortinget gitt sin tilslutning til at det arbeides videre med de foreslåtte omlegginger.

I forbindelse med iverksettelse av avtalen vil det være nødvendig å etablere en ny markedsordning for korn, basert på de nye rammebetingelser sektoren står overfor. Markedsordningen for korn under et nytt GATT-regime skal sikre et omsetningssystem for korn i Norge som setter myndighetene i stand til å følge opp gjeldende landbrukspolitiske retningslinjer med hensyn til distriktspolitikk, inntektspolitikk og oppfølging av internasjonale avtaler. Markedsordningen for korn etableres gjennom et sett av virkemidler som skal sikre produsentenes avsetning av korn til fastsatte, avtalefestede priser.

Regjeringen vil fremlegge en egen tilleggsproposisjon til Statsbudsjettet for 1995 om omorganiseringen av Statkorn, samt en egen odelstingsproposisjon med forslag om de nødvendige endringer i lovgrunnlaget. Forvaltningsbedriftens virksomhet vil bli hjemlet i en endret kornlovgivning.

Når det gjelder konsekvensene for importen er det i den nye GATT/WTO-avtalen fastsatt maksimale tollsatser for korn, mel og kraftfôr som setter de ytre rammene for det tollbaserte importvernet. Regjeringen vil legge til grunn at det innenfor de maksimums-satser som Norge er forpliktet på vil være nødvendig og ønskelig å praktisere tollvernet relativt fleksibelt. Dette gjelder også for kornsektoren.

Engrosprisen på norsk korn til kraftfôr betraktes innenfor det nye tollregimet som en terskelpris. Innenfor de rammene som tollsatsene i GATT/WTO-avtalen setter, regulerer terskelprisen prisnivået på importert korn og kraftfôr i Norge. Tollsatsene må løpende tilpasses slik at verdensmarkedspris pluss toll gir et prisnivå på importert vare i overkant av denne prisen. Preferanseelementet kan varieres for ulike produkter og foredlingsnivåer.

For korn hvor Norge har en betydelig import, vil det i hovedsak være tollsatsene innenfor eksisterende markedsadgang-kvoten som gir den reelle begrensning på tollsatsene. Engrosprisen på norsk korn, og dermed

Om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av
Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

terskelprisen, vil dermed i utgangspunktet måtte ligge under det nivå som importpris pluss toll innenfor kvoten tilsier. Så lenge dette er tilfelle er det ikke nødvendig å etablere et kvotesystem for importen på kornsektoren.

For å sikre at prisnivået på norskproduserte råvarer til kraftfôrproduksjon som ikke produseres i landbruket (f.eks. fiskemel) tilpasses innenlandsk prisnivå på korn og kraftfôr, benyttes en ikke-diskriminerende avgift innenfor rammene av GATT/WTO-avtalen, EFTA-konvensjonen og EØS-avtalen.

9.3.5 Markedsregulering og eksportsubsidier

Norge har forpliktet seg til å redusere eksportsubsidier med 36 prosent og subsidierte eksportkvanta med 21 prosent i forhold til basisperioden 1986-1990. Markedsregulering i form av reguleringseksport vil derfor begrenses. Dette innebærer at større deler av eventuelle produksjonsoverskudd må avsettes på det innenlandske markedet, og en vil vurdere bruk av produksjonsregulerende tiltak slik det er beskrevet i St. prp. nr. 8 (1992-93) «Landbruk i utvikling».

GATT/WTO-avtalens regler om begrensninger av eksportsubsidier vil også berøre ordningen med råvarepriskompensasjon for bearbejdede landbruksvarer (RÅK-ordningen). Regjeringen legger opp til en gjennomgang av RÅKordningen for å tilpasse den til GATT/WTO-avtalens bestemmelser.

Næringslovsutvalget avga innstillingen «Omsetningssystemet for jordbruksvarer - forslag til forenklinger» i november 1993. Landbruksdepartementet besluttet å se innstillingen i sammenheng med gjennomføringen av GATT/WTO-avtalen. Innstillingen har vært ute på høring. Den videre oppfølgingen må ses i sammenheng med tilpasningen av jordbruksavtalesystemet jfr. kap. 9.3.6. GATT/WTO-avtalen er ikke til hinder for at hovedtrekkene i dagens markedsreguleringssystem kan bli videreført.

9.3.6 Jordbruksavtalen

I St. prp. nr. 48 (1993-94) «Jordbruksoppgjøret 1994 - endringer i statsbudsjettet for 1994 m.m. Organisering av Statkorn.» ble det vist til at endringer i internasjonale forhold som berører Jordbruksavtalen tas opp i avtaleperioden med basis i Hovedavtalens bestemmelser.

Regjeringen legger opp til at dagens system med administrerte priser slik de fastsettes i Jordbruksavtalen skal videreføres. Produksjonsavhengig støtte til jordbruket må endres og reduseres i tråd med den nye GATT/WTO-avtalen. Regjeringen ser det som en forutsetning at endret importregime ikke skal føre til økte priser til forbruker.

De nødvendige endringer som følge av GATT/WTO-avtalen vil bli gjennomført i forbindelse med jordbruksforhandlingene i 1995.

KAPITTEL 10

Rettslige spørsmål**10.1 WTO-AVTALEN***WTO-avtalens karakter*

WTO er en internasjonal sammenslutning hvis beslutninger kun har folkerettslig virkning. De vedtak som treffes i organisasjonen, vil rette seg mot Norge som stat og måtte gjøres gjeldende internt ved nasjonalt vedtatte gjennomføringstiltak. Norsk ratifikasjon av WTO-avtalen vil måtte skje med Stortingets samtykke i henhold til Grunnlovens § 26, annet ledd om inngåelse av traktater av særlig viktighet.

Avstemningsregler

Det følger av WTO-avtalens hovedregel i artikkel IX at praksis under dagens GATT-avtale med vedtak etter konsensus skal fortsette. En beslutning ved konsensus er definert som en beslutning i en sak hvor intet medlem som er tilstede i det organ hvor beslutningen treffes, gjør innsigelser mot forslaget til beslutning. Videre fastslås det i avtalen at dette skal være eneste fremgangsmåte for vedtak av grunnleggende betydning. Dersom det ikke oppnås konsensus, åpnes det for flertallsbeslutninger i WTO-avtalens artikkel X med mindre annet er foreskrevet. Det vises i denne forbindelse til omtalen i kap. 5.1.2 og 6.1.2 av vedtaksreglene i WTO-avtalen. Her fremgår bl.a. at vedtak om endringer som har virkning for et medlems rettigheter og plikter, kan fattes ved to tredjedels flertall, og først får virkning for de respektive land ved egen godkjenning. Adgangen for Ministerkonferansen til å treffe vedtak med virkning for medlemmer som ikke er enig, gjelder kun på svært begrensede områder og anses ikke å gå lengre enn tilsvarende myndighet tillagt organer under andre folkerettslige avtaler som Norge har sluttet seg til.

Forholdet til GATT 1947, ikrafttredelse, og oppsigelse av WTO-avtalen m.m. Generalavtalen om tolltariffer og handel 1947 (GATT 1947) er juridisk adskilt fra WTO. Sluttakten med WTO-avtalen omfatter blant annet integrerte avtaler om handel med tjenester og handel med immaterielle rettigheter i tillegg til GATT 1994 om handel med varer som inneholder bestemmelser fra GATT 1947. Rettigheter og plikter under WTO-avtalen vil kun eksistere mellom parter som har sluttet seg til

denne avtalen og ikke gjelde i forhold til medlemmer av GATT 1947 som ikke har sluttet seg til WTO. Avtalepartene i GATT 1947 som har godkjent WTO-avtalen på det tidspunkt denne trer i kraft, vil være WTOs opprinnelige medlemmer.

Tidspunktet for ikrafttredelse av WTO-avtalen skal bestemmes på en gjennomføringskonferanse som skal sammenkalles senest innen utgangen av 1994. For land som ikke har godkjent WTO-avtalen på det tidspunkt avtalen trer i kraft, vil det være åpent for godkjenning i et tidsrom på to år etter ikrafttredelsesdatoen, med mindre ministrene bestemmer noe annet på Ministerkonferansen. En godkjenning som finner sted etter at WTO-avtalen er trådt i kraft, vil tre i kraft 30 dager etter en slik godkjenning fant sted.

I perioden mellom ikrafttredelse av WTO for dens opprinnelige medlemmer og det senere tidspunkt et eller flere øvrige land som er kontraherende parter i GATT 1947, måtte godkjenne WTO-avtalen, vil det være rettigheter og plikter i henhold til GATT 1947 som gjelder mellom disse land og WTO-medlemmene. Mellom parter i WTO som trekker seg fra GATT 1947 og medlemmer av GATT 1947 som ikke slutter seg til WTO vil det ikke eksistere noe avtaleforhold hverken i GATT eller WTO-sammenheng.

WTO-avtalen og tilhørende avtaler kan sies opp med seks måneders varsel ved skriftlig underretning til WTOs Generaldirektør.

10.2 EKSISTERENDE NORSKE LOVER OG BESTEMMELSER*Generelt*

Det lovmessige grunnlag for norsk eksport og import av industrivarer er lovene av 13. desember 1946 om mellombels innførsleforbud og mellombels utførsleforbud. Lovene forbyr i utgangspunktet all import og eksport med mindre eksplisitt tillatelse blir gitt, og de ble introdusert på bakgrunn av betalingsbalansesituasjonen etter den annen verdenskrig.

Når det gjelder landbruksvarer, er det Lov om midlertidig innførselsforbud av 22. juni 1934, supplert med bl.a. Kongelig Resolusjon av 2. juni 1960 som utgjør det lovmessige

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

grunnlag for importreguleringene. Når det gjelder reguleringen av importen av landbruksvarer, vises til omtale nedenfor.

I tillegg kommer flere lover som regulerer handelen med spesifikke varer, f.eks. skip, fisk, bearbejdede landbruksvarer, korn og mel, våpen og ammunisjon, tjenester og teknologi.

Utenom landbruksområdet har forskrifter hjemlet i lovene og praksis gradvis liberalisert regelverket, slik at norske bestemmelser idag er meget liberale. Regjeringen konstaterer at lovverket ikke har vært til hinder for å iverksette de handelspolitiske tiltak som hittil har vært nødvendige. Det er likevel grunn til å peke på at utgangspunktet om et generelt forbud mot eksport og import står i sterk kontrast til den praktiske virkelighet, og at en justering av de aktuelle lover vil være en naturlig konsekvens av WTO-avtalen. Det norske lovverket ble nøye beskrevet i GATT-sekretariatets handelspolitiske gjennomgang av Norge i 1991.

Tollreglene

Tollregelverket består av Tolltariffens innledende bestemmelser, tolloven av 10. juni 1966, samt en rekke forskrifter. Tolltariffens innledende bestemmelser vedtas årlig av Stortinget i forbindelse med behandlingen av Stortingsproposisjon nr. 1 Om tollavgifter, hvor Stortinget også vedtar tollsatsene i tolltariffen. Tolltariffens innledende bestemmelser fastslår når det skal betales toll, herunder hvilke frihandelsavtaler som er virksomme, samt en rekke forskjellige bestemmelser om bl.a. antidumping, tollfritak mv.

Tolloven inneholder i hovedsak prosessuelle bestemmelser, bl.a. om tollkontroll, tollprosedyrer mv. Omfattende bestemmelser om tollprosedyrer, innkreving og fastsettelse av toll mv. er også fastlagt i tollforskriften. Et særtrekk ved tollregelverket er at man på en rekke områder er bundet av internasjonale konvensjoner og avtaler, blant dem GATT-reglene. Det vises til nærmere omtale nedenfor om tollregelverket og WTO-avtalen, samt til en Finansdepartementets stortingsproposisjon om endringer i tolltariffen som følge av GATT-avtalen.

Landbrukssektoren

Importregimet for landbruksvarer er basert på Midlertidig Lov om importforbud av 22. juni 1934, Kongelig Resolusjon av 2. juni 1960 og senere tillegg. Loven gir Regjeringen fullmakt til etablere midlertidige forbud mot import eller å etablere spesifikke kvantitative begrensninger for import, samt å pålegge prisutjevningsavgifter på regulert import.

Av tolltariffens innledende bestemmelser fremgår den detaljerte liste over hvilke landbruksvarer som er underlagt kvantitative reguleringer. Lov nr. 20 av 31. mai 1974 utgjør den lovmessige grunn for bruk av importavgifter og eksportrestitusjoner når det gjelder bearbejdede landbruksvarer. Systemet brukes for å utjevne råvareprisforskjellene i slike varer.

Lovene nr. 27 av 22. juni 1928 og nr. 5 av 23. februar 1951 er grunnlaget for Statkorns monopol når det gjelder import av korn, mel og kraftfôr. Lovene gir Statkorn enerett til import og eksport av disse varene.

10.3 KONSEKVENSER AV WTO-AVTALEN

Generelt

Av WTO-avtalens art. XVI fremgår at «Hvert medlem skal sørge for at dets lover, forskrifter og administrative prosedyrer er i samsvar med dets forpliktelser i henhold til de vedlagte avtaler». Avtalen innebærer som nevnt, at enkelte av de forpliktelser Norge påtar seg må gjennomføres ved at det gis særlige interne regler i norsk rett. Først når slike regler er gitt, vil avtalens innhold skape rettigheter og plikter for norske borgere og foretak.

10.3.1 Varer

Lovene av 13. desember 1946 om mellombels innførsleforbud og mellombels utførsleforbud vil måtte endres som en naturlig konsekvens av GATT/WTO-avtalen. De mest vidtrekkende endringer i lovreglene som følger av avtaleverket under WTO gjelder imidlertid landbrukssektoren. Med overgang til et tollbasert vern for alle produkter innenfor landbruksområdet vil det være behov for endringer i landbruksregelverket, nærmere omtalt nedenfor. Det vil dessuten være nødvendig med visse endringer i tollregelverket, samt endringer av visse lover og forskrifter når det gjelder finansielle tjenester, immaterielle rettigheter og offentlige innkjøp, som angitt i det følgende.

Landbruk

Dagens importregulering i henhold til Lov om midlertidig innførselsforbud mv. av 22. juni 1934, Lov om landets kornforsyning av 22. juni 1928 og Lov om kraftfôrforsyning av 23. februar 1951 vil bli avvirket. Regjeringen vil fremme en egen Ot.prp. med framlegg om nødvendige endringer i lovverket.

Foruten endringer i selve tollsatsene, vil omleggingen til tollbasert vern også kunne

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

føre til endringer i tolltariffens innledende bestemmelser § 12. Denne bestemmelsen inneholder en fullmakt for Kongen til å nedsette tollene på bestemte varer når det foreligger særlige grunner. Denne kompetansen er delegert til Finansdepartementet og Toll- og avgiftsdirektoratet og nyttes til å innrømme såkalte selektive tollettelser (administrative tollnedsettelse eller fritak). Ved overgangen til et tollbasert vern for landbruksprodukter blir tollsatsene på disse varene gjennomgående svært høye, det vises til omtalen av landbruksavtalen i kap. 6.2. Det antas at dagens hjemmel i tolltariffens innledende bestemmelser § 12 ikke gir anledning til administrativt å nedsette tollsatsene i et slikt omfang som kan være nødvendig på landbruksvarer gitt de svært høye tollsatser. Finansdepartementet vil derfor i samråd med Landbruksdepartementet vurdere å forelegge for Stortinget eventuelle utvidelser i den kompetanse som idag foreligger til administrativt å nedsette tollsatser på landbruksvarer. Et eventuelt forslag om hjemmel vil bli fremmet i St.prp. om endringer av tolltariffen som følge av forhandlingene i Uruguay-runden, der landbruk omtales i kap. 2 og 3, og den årlige bruk av hjemlen vil bli behandlet forbindelse med fremleggelsen av Stortingsproposisjon nr. 1 om tollavgifter.

Tollverdi

Avtalen om tollverdi er beskrevet ovenfor i avsnitt 5.2.8. Det fremgår der at man også i GATT-avtalen fra 1979 har en avtale om tollverdi. Bestemmelsene i GATT-avtalen fra 1979 ble gjennomført i Norge ved at Finansdepartementet 3. desember 1980 med hjemmel i tolltariffens innledende bestemmelser § 5 fastsatte en forskrift om varers tollverdi ved innførsel til Norge. Finansdepartementet vurderer hvorvidt avtalen vil innebære endringer i forskriften om tollverdi. Det antas imidlertid at eventuelle endringer ikke vesentlig vil endre rettsstillingen på dette området, ref. ovennevnte St. prp. om endringer i tolltariffen som følge av forhandlingene i Uruguay-runden, kap. 4.

Opprinnelsesregler

Avtalen om opprinnelsesregler er beskrevet ovenfor i avsnitt 5.2.10. Som det der fremgår utgjør avtalen et rammeverk som skal videreutvikles med sikte på å oppnå et felles regelverk innen GATT. Nasjonale opprinnelsesregler benyttes i dag i ulike sammenhenger i Norge. Det kan nevnes at Utenriksdepartementet i forskrift av 1. november 1983 har fastsatt visse bestemmelser om opprinnelse hvor det kreves innførselslisens. Det er imid-

lertid i dag ikke et felles nasjonalt regelverk for de forskjellige situasjoner. I forbindelse med utarbeidelsen av et harmonisert opprinnelsesregelverk i medhold av GATT-avtalen tas det sikte på at man fra norsk side skal vurdere nasjonal praksis og regelverk på dette området. Siktemålet vil være å kartlegge behovet for et enhetlig, nasjonalt opprinnelsesregelverk, i tråd med GATT-bestemmelsene på området, ref. nevnte St.prp. om endringer av tolltariffen som følge av forhandlingene i Uruguay-runden, kap. 6.

Antidumping og subsidier

I henhold til Antidumpingavtalen art. 13 og Subsidieavtalen art. 23 skal hvert medlem sørge for at vedtak som nasjonale myndigheter fatter i saker om påleggelse av antidumping- og utjevningstoll, kan overprøves av uavhengige instanser.

I norsk rett er ordningen at Kongen kan ilegge antidumpingtoll eller utjevningstoll etter nærmere kriterier omtalt i tolltariffens innledende bestemmelser § 3. Kriteriene er utformet i tråd med Generalavtalens art. VI. Kongens beslutning om å pålegge slik toll skal etter reglene uten opphold meddeles Stortinget med en nærmere redegjørelse.

Finansdepartementet vil i forbindelse med en gjennomgang av gjeldende saksbehandlingsregler for antidumpingsaker vurdere forslag til enkelte justeringer i regelverket. Disse endringer vil være nærmere omtalt i St.prp. om endringer i tolltariffen som følge av forhandlingene i Uruguay-runden, kap. 5.

Beskyttelsestiltak

Avtalen om beskyttelsestiltak, omtalt i kap. 5.2.13 vil også medføre justering av regelverket, nærmere omtalt i St.prp. om endringer i tolltariffen som følge av forhandlingene i Uruguay-runden, kap. 7.

10.3.2 Tjenester

De forpliktelser Norge har i henhold til tjenesteavtalen og bindingslisten vil kreve visse regelverksendringer når det gjelder finansielle tjenester. Ifølge lov av 10. juni 1988, nr. 40, om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner kan samlet utenlandsk eie i norske finansinstitusjoner ikke overstige 33 1/3 pst. Utenlandsk eierskap i norske fondsmeglerforetak og i norske forvaltningsselskap for verdipapirfond er tilsvarende begrenset til 25 pst. av aksjekapitalen. Det norske tilsagnet i forhandlingene om markedsadgang vedrørende finansielle tjenester forutsetter at disse diskriminerende

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

eier-begrensningsreglene oppheves overfor alle medlemsland i WTO når Tjenesteavtalen trer i kraft.

Bindingslisten innebærer videre at Norge fra tidspunktet for ikrafttredelse av Tjenesteavtalen må avstå fra å anvende resiprositetskrav i tilknytning til bank og forsikring. Krav om resiprositet vil imidlertid kunne gjeninnføres dersom de videre forhandlingene om markedsadgang for tjenester gir et resultat som ikke vurderes som tilfredsstillende for Norge.

Kravet i norsk valutaregulering om at innlendingers kjøp og salg av utenlandske verdipapirer må skje via norsk fondsmegler og at verdipapirer som oppbevares i utlandet skal oppbevares i norsk bank eller fondsmeglernes depot, antas allerede å være tilpasset forpliktelsene i Tjenesteavtalen ved at det er gjort unntak fra disse krav dersom det kan dokumenteres at tilsynsordningene for vedkommende verdipapirer er av EØS-standard.

For øvrig antas de norske forpliktelsene i henhold til Tjenesteavtalen ikke å forutsette regelverksendringer.

10.3.3 Immaterielle rettigheter

Som en kortfattet oppsummering kan en si at TRIPS-avtalen i det vesentlige stadfester den beskyttelse av immaterielle rettigheter som er alminnelig utbredt i de vestlige industriland. Det er derfor bare på enkelte punkter at avtalen krever endringer i norsk lovgivning. Oversikten nedenfor følger TRIPS-avtalens oppbygging.

Etter artikkel 1 paragraf 3 skal den beskyttelse som TRIPS-avtalen foreskriver, som hovedregel gis til *borgere av alle medlemsstater*. For beskyttelse av plantesorter og for vern av kretsmønstre for integrerte kretser medfører det en utvidelse av den personkretsen som skal være berettiget til beskyttelse. Etter planteforedlerrettsloven § 1 og kretsmønsterloven § 10 kan dette gjøres ved forskrift.

Den alminnelige beskyttelsen av *geografiske betegnelser* som medlemsstatene plikter å oppstille etter artikkel 22, må antas å følge av gjeldende norsk lovgivning, jfr. særlig markedsføringsloven §§ 1 og 2 og varemerkeloven § 14 første ledd nr. 2. Den særlige beskyttelsen av geografiske betegnelser for vin og brennevin etter artikkel 23 må imidlertid gjennomføres ved en lovendring.

Den norske mønsterloven oppfylder de alminnelige krav som TRIPS-avtalen stiller til beskyttelse av *industrielle mønstre*. Etter artikkel 25 paragraf 2 skal imidlertid medlemsstatene påse at det spesielt for tekstildesign ikke skal være urimelig tungvint eller kostbart å oppnå beskyttelse. Det er uklart om denne bestemmelsen medfører at det må gis særregler i norsk lov

om beskyttelse av tekstildesign. Det er et av de spørsmål som må vurderes nærmere.

Etter artikkel 27 paragraf 3 bokstav b skal medlemsstatene beskytte nye *plantesorter* ved patent eller ved en egen beskyttelsesform eller ved en kombinasjon av forskjellige beskyttelsesformer. I Norge beskyttes plantesorter etter planteforedlerrettsloven, som bygger på UPOV-konvensjonen 1978. Etter loven § 1 fastsettes det ved forskrift hvilke planteslekter og plantearter loven skal gjelde for. Antagelig følger det av TRIPS-avtalen at det i forskriften må åpnes for beskyttelse av plantesorter innen alle planteslekter og plantearter.

I artikkel 31 gis det i bokstav a til l en rekke detaljerte bestemmelser om *tvangslisenser for patenter*. Enkelte av disse krever endringer i patentloven, bl.a. kravet i bokstav b om forhandlinger på forhånd og begrensningene i bokstav c med hensyn til tvangslisenser for halvlederteknologi.

For *tvangslisenser for kretsmønstre for integrerte kretser* gir artikkel 37 paragraf 2 de fleste av bestemmelsene for patenter tilsvarende anvendelse. Det krever trolig enkelte endringer i kretsmønsterloven.

Etter artikkel 39 skal medlemsstatene beskytte *forretningshemmeligheter*. Norsk rett beskytter forretningshemmeligheter bl.a. ved taushetspliktsreglene i forvaltningsloven og ved markedsføringslovens regler om bedriftshemmeligheter. Artikkel 39 paragraf 3 krever imidlertid at forvaltningsorganer som mottar data om legemidler og landbrukskjemikalier i forbindelse med søknader om tillatelse til markedsføring, skal verne dataene mot illojal bruk dersom innsamlingen av dataene har krevd betydelige anstrengelser. Forvaltningsorganet skal dessuten bevare taushet om slike data med mindre det treffes tiltak mot illojal bruk. På dette punkt vil gjennomføringen av TRIPS-avtalen kunne kreve lovendringer.

Bare på noen få punkter krever TRIPS-avtalens forholdsvis detaljerte regler om håndhevelsen av immaterielle rettigheter endringer i norsk lovgivning. Bestemmelsen i artikkel 50 paragraf 7 pålegger rettighetshaveren et noe strengere ansvar ved midlertidige forføyninger enn tvangsfullbyrdelsesloven § 3-5 gjør. TRIPS-avtalens særlige regler om grensekontroll i artikkel 51 til 60 krever også enkelte lovendringer.

10.3.4 Offentlige innkjøp

Den nye Avtalen om offentlige innkjøp vil nødvendigvis gjøre visse endringer i gjeldende norske forskrifter om offentlige anskaffelser. Den nye avtalens bestemmelser er imidlertid i det vesentlige sammenfallende med de bestemmelser som følger av EØS-direktivene på om-

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

rådet, og dekker langt på vei de samme områder. Dette betyr at de berørte etater allerede vil være omfattet av de tilsvarende bestemmelsene i og med gjennomføringen av EØS-regelverket, noe som i høy grad antas å bidra til å lette gjennomføringen av Avtalen.

På ett punkt vil det være nødvendig med lovendring, og det gjelder i forbindelse med gjennomføringen av den nye klageordningen som innføres ved Avtalen. Dette antas å kunne skje ved en endring av lov om offentlige anskaffelser av 27.09.92 slik at søksmålsadgangen ved norske domstoler som nå er begrenset til EØS-landene, utvides til å omfatte samtlige parter i den nye avtalen om offentlige anskaffelser. De nødvendige endringer i lov og forskrifter skal være gjennomført innen Avtalens ikrafttredelse 01.01.96.

10.3.5 Anvendelsen av WTO med tilhørende avtaler på Svalbard

Svalbard omfattes av dagens GATT-avtale, dog uten at dette har hatt noen særlig praktisk betydning ettersom denne i det vesentlige dreier seg om varehandel og toll, og Svalbard som kjent ikke omfattes av norsk tollområde. WTO med tilhørende avtaler er imidlertid langt mer omfattende og berører nye områder, blant annet handel med tjenester (GATS). På denne bakgrunn og i lys av at Svalbard ble unntatt i forbindelse med spørsmålet om medlemskap i EØS og EU, har man fra norsk side vurdert spørsmålet om behov for en reservasjon for Svalbard i forhold til det nye GATT/WTO.

Det anses ikke å være behov for et generelt unntak for Svalbard i forhold til WTO. En mer begrenset reservasjon anses dessuten å være i tråd med målsettingen om å behandle Svalbard på samme måte som Kongeriket for øvrig så langt dette er hensiktsmessig og mulig. Den løsning som er valgt for Svalbard i forhold til EØS og EU-medlemskap, anses ikke avgjørende for spørsmålet om unntak i GATT/WTO-sammenheng. Det er på to områder at en reservasjon for Svalbard fremstår som aktuelt, i forhold til Avtalen om handelen med tjenester (GATS) og den nye Avtalen om offentlige innkjøp. GATS dekker et helt nytt område i GATT-sammenheng, mens Avtalen om offentlige innkjøp innebærer

en vesentlig utvidelse i forhold til den tidligere 1988-avtalen på dette området. Blant annet dekkes regionale og lokale etaters anskaffelser og anskaffelser foretatt av såkalte offentligrettslige organer, samtidig som ikke bare varekjøp, men også tjensteanskaffelser og bygg- og anleggskontrakter nå omfattes av regelverket.

Det ble derfor under forhandlingene tatt forbehold på de aktuelle områder, dels gjennom en reservasjon inntatt i den norske bindingslisten til Avtalen om offentlige innkjøp, dels i form av en foreløpig reservasjon fra norsk side i forbindelse med oversendelsen av den norske bindingslisten til GATS.

Det anses å være behov for en reservasjon for anvendelsen på Svalbard av GATS samt Avtalen for offentlige innkjøp på Svalbard for å sikre at man unngår en situasjon der reglene i GATS medfører rett til nasjonal behandling for WTO-land på områder hvor parter i Svalbardtraktaten ikke har tilsvarende rettigheter. Videre er det ønskelig at det foreligger adgang til å gjøre unntak fra reglene i GATS og fra Avtalen om offentlige innkjøp dersom hensyn i forbindelse med myndighetsutøvelse på Svalbard tilsier dette, samt at man skal kunne fortsette dagens praksis med å vurdere hvilken lovgivning det anses å være behov for på Svalbard.

Også visse territorier i andre WTO-land er gitt en spesiell status i forhold til de samme avtaler. Frankrike og Nederland opererer med særlige bindingslister for henholdsvis Ny-Caledonia og De nederlandske Antiller/Aruba som innebærer visse begrensninger for markedsadgang og nasjonal behandling. Finland har gjort visse begrensninger mht. nasjonal behandling i forhold til GATS på Åland som dessuten er unntatt fra Avtalen om offentlige innkjøp.

Utenriksdepartementet

tilrår:

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et fremlagt utkast til proposisjon til Stortinget om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO), undertegnet i Marrakesh 15. april 1994, samt Avtale om offentlige innkjøp, Den internasjonale meieriavtale og Den internasjonale avtale om storfekjøtt, undertegnet samme dag.

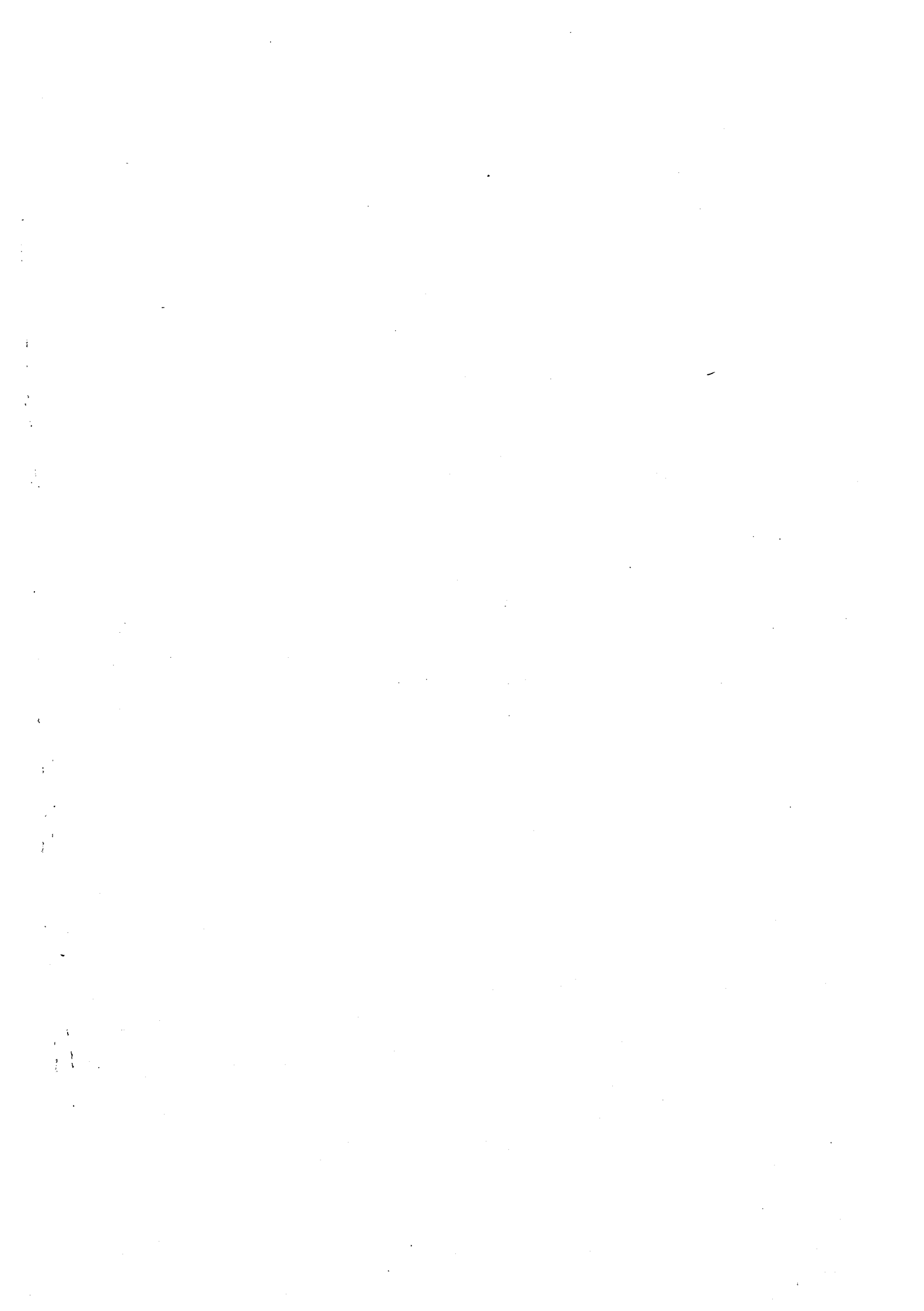
Vi HARALD, Norges Konge,

gjør vitterlig:

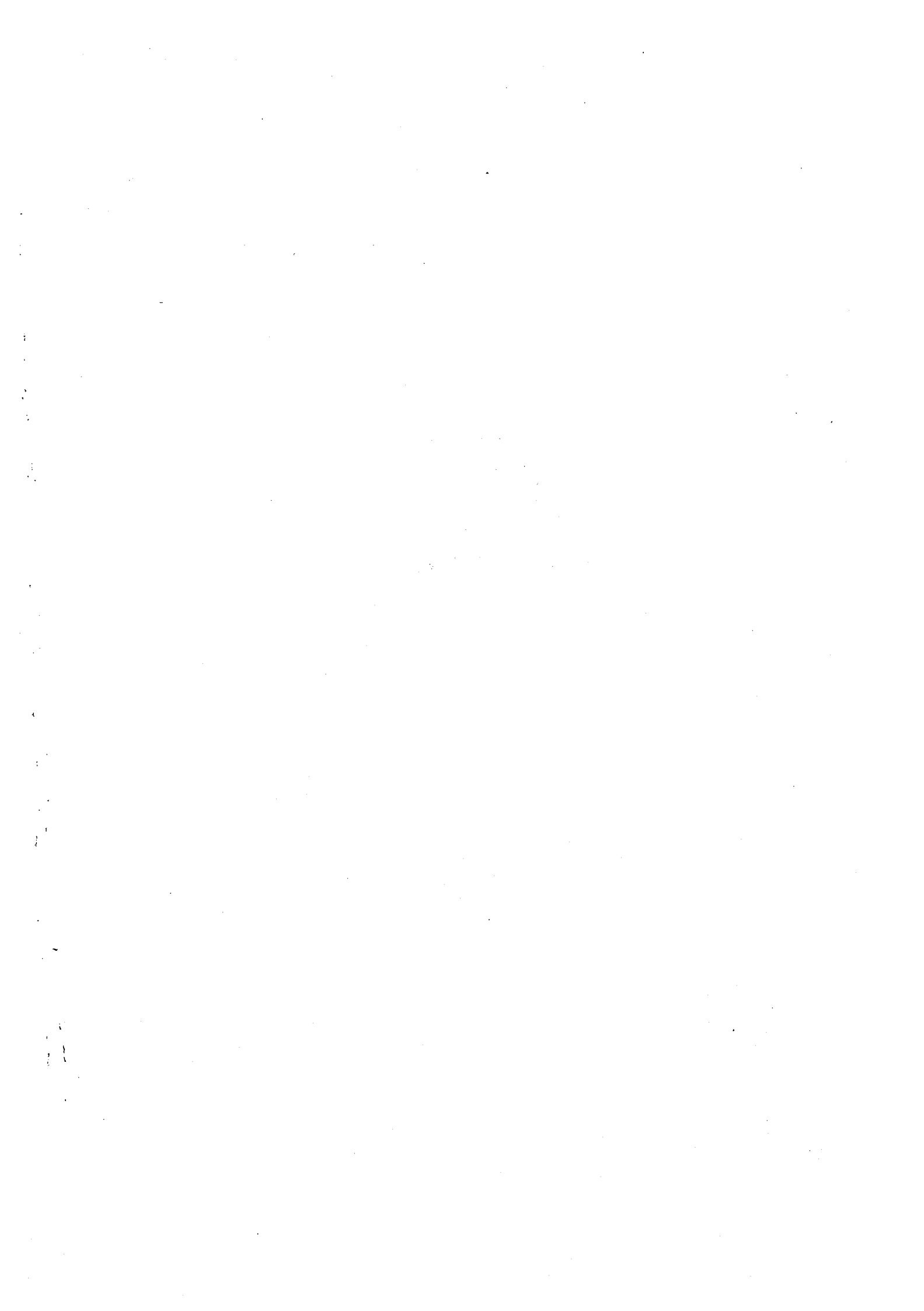
Stortinget blir innbudt til å gjøre vedtak om samtykke til at Norge ratifiserer Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO), Avtale om offentlige innkjøp, Den internasjonale meieriavtale og Den internasjonale avtale om storfekjøtt, alle undertegnet i Marrakesh, 15. april 1994.

Tilråding fra Utenriksdepartementet ligger ved i avtrykk.

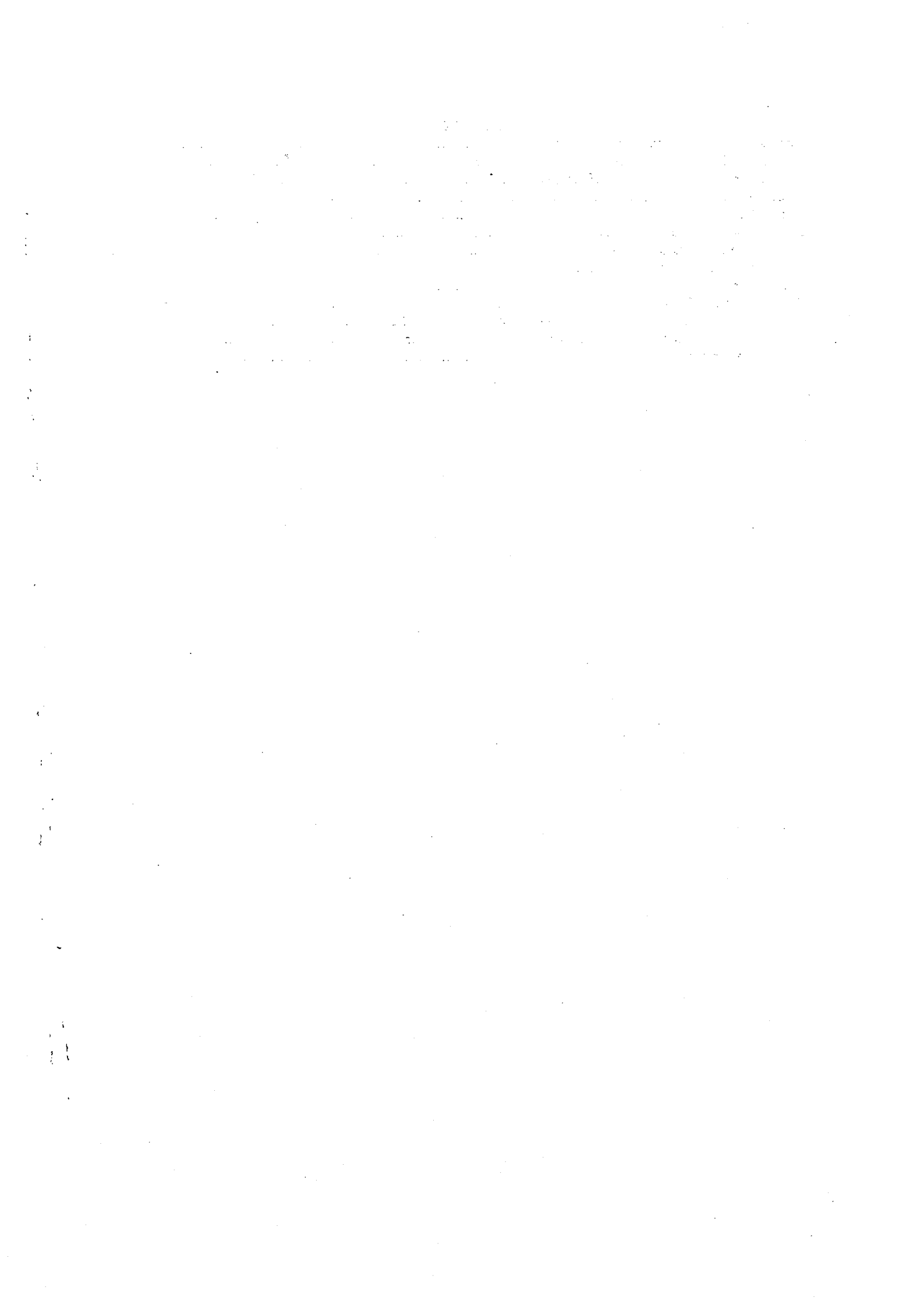

**Vedlegg
til
St.prp. nr. 65
(1993-94)**

VEDLEGG

1. Sluttakten med resultatet av Uruguay-runden.....	3
2. Generalavtalen om tolltariffer og handel (GATT) 1947	516
3. Avtalen om handel med sivile luftfartøyer.....	602
4. Avtalen om offentlige innkjøp	632
5. Den internasjonale meieriavtale	677
6. Den internasjonale avtale om storfekjøtt	715
7. Punta-del-Este - erklæringen	723
8. Marrakesh - erklæringen.....	733
9. Mandat for WTOs Forberedende Komite	735
10. Ministervedtak om handel og miljø	738
11. Handelsministerens innlegg på Marrakesh-møtet 15. april 1994.....	741
12. Uttalelser fra sentrale norske organisasjoner og institusjoner	744
13. Sammensetningen av Regjeringens GATT-utvalg	780

Vedlegg 1

**MULILATERALE HANDELSFORHANDLINGER
URUGUAY-RUNDEN**

**SLUTTAKTEN OMFATTENDE RESULTATENE AV
URUGUAY-RUNDEN MED MULILATERALE HANDELSFORHANDLINGER**

Marrakesh, 15.april 1994

FORKORTELSER

Kortversjon	Engelsk	Norsk
AMS	Aggregate Measurement of Support (in Agreement on Agriculture)	Samlet mål for støtte
BISD	Basic Instruments and Selected Documents (published by GATT)	GATTs basisdokumentsamling
CCC CCC Secretariat	Customs Co-operation Council Secretariat of the Customs Cooperation Council	Tollsamarbeidsrådet Sekretariat for Tollsamarbeidsrådet
Dispute Settlement Understanding/ DSU	Understanding on Rules and Procedures Governing the Settlement of Disputes	Tvisteløsningsavtale
DSB	Dispute Settlement Body	Tvisteløsningsorganet
FAO	Food and Agriculture Organization of the United Nations	FNs matvareprogram
GATS	General Agreement on Trade in Services	Generalavtalen om handel med tjenester
GATT 1994	General Agreement on Tariffs and Trade 1994	Generalavtalen om tolltariffer og handel 1994
HS	Harmonized Commodity Description and Coding System	Det harmoniserte system
IMF	International Monetary Fund	Det internasjonale pengefond
ISO	International Organization for Standardization	Den internasjonale standardiseringsorganisasjon
ISO/IEC	ISO/International Electrotechnical Commission	ISO/Den internasjonale elektrotekniske komité
MFA	Arrangement Regarding International Trade in Textiles	Multifiberavtalen
PGE	Permanent Group of Experts (in Agreement on Subsidies and Countervailing Measures)	Den permanente ekspertgruppe (i Avtale om subsidier og utjevningstiltak)
SCM	Subsidies and Countervailing Measures	Subsidier og utjevningstiltak
Secretariat	Secretariat of the World Trade Organization	WTOs sekretariat
SSG	Special Safeguard (in Agreement on Agriculture)	Særskilte beskyttelsestiltak (i Landbruksavtalen)
ST	Special Treatment (in Annex 5, Agreement on Agriculture)	Særbehandling (i Landbruksavtalens vedlegg 5)
TMB	Textiles Monitoring Body	Tekstilovervåkingsorgan
TPRB	Trade Policy Review Body	Organ for gjennomgang av handelspolitikken
TPRM	Trade Policy Review Mechanism	Mekanisme for gjennomgang av handelspolitikken
TRIMs	Trade-Related Investment Measures	Handelsrelaterte investerings tiltak
TRIPS	Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights	Handelsrelaterte sider ved immaterielle rettigheter
TSB	Textiles Surveillance Body	Tekstilkontrollorgan
World Bank	International Bank for Reconstruction and Development	Verdensbanken
WTO	World Trade Organization	Verdens handelsorganisasjon
WTO Agreement	Agreement Establishing the World Trade Organization	Avtale om opprettelse av Verdens handelsorganisasjon

INNHold VEDLEGG 1

	Page		Side
FINAL ACT	9	SLUTTAKTEN	9
AGREEMENT ESTABLISHING THE WORLD TRADE ORGANIZATION	10	AVTALE OM OPPRETTELSE AV VERDENS HANDELSORGANISASJON	10
ANNEX 1	23	VEDLEGG 1	23
ANNEX 1A: MULTILATERAL AGREEMENTS ON TRADE IN GOODS		VEDLEGG 1A: MULTILATERALE AVTALER OM HANDEL MED VARER	
General Agreement on Tariffs and Trade 1994	24	Generalavtalen om tolltariffer og handel 1994	24
Understanding on the Interpretation of Article II:l(b) of the General Agreement on Tariffs and Trade 1994	26	Avtale om fortolkning av artikkel II nr. 1 bokstav b) i Generalavtalen om tolltariffer og handel 1994	26
Understanding on the Interpretation of Article XVII of the General Agreement on Tariffs and Trade 1994	28	Avtale om fortolkning av artikkel XVII i Generalavtalen om tolltariffer og handel 1994	28
Understanding on Balance-of-Payments Provisions of the General Agreement on Tariffs and Trade 1994	30	Avtale om bestemmelser om tiltak for å beskytte handelsbalansen i Generalavtalen om tolltariffer og handel 1994	30
Understanding on the Interpretation of Article XXIV of the General Agreement on Tariffs and Trade 1994	34	Avtale om fortolkningen av artikkel XXIV i Generalavtalen om tolltariffer og handel 1994	34
Understanding in Respect of Waivers of Obligations under the General Agreement on Tariffs and Trade 1994 ...	38	Avtale om unntak fra forpliktelser i henhold til Generalavtalen om tolltariffer og handel 1994	38
Understanding on the Interpretation of Article XXVIII of the General Agreement on Tariffs and Trade 1994	39	Avtale om fortolkning av artikkel XXVIII i Generalavtalen om tolltariffer og handel 1994	39
Marrakesh Protocol to the General Agreement on Tariffs and Trade 1994 ...	40	Marrakesh-protokollen til Generalavtalen om tolltariffer og handel 1994	40
Agreement on Agriculture	43	Avtale om landbruk	43
Agreement on the Application of Sanitary and Phytosanitary Measures	75	Avtale om veterinære og plantesanitære tiltak	75
Agreement on Textiles and Clothing	93	Avtale om tekstiler og klær	93
Agreement on Technical Barriers to Trade	175	Avtale om tekniske handelshindringer	175
Agreement on Trade-Related Investment Measures	202	Avtale om handelsrelaterte investerings-tiltak	202
Agreement on Implementation of Article VI of the General Agreement on Tariffs and Trade 1994	206	Avtale om gjennomføring av artikkel VI i Generalavtalen om tolltariffer og handel 1994	206
Agreement on Implementation of Article VII of the General Agreement on Tariffs and Trade 1994	239	Avtale om gjennomføring av artikkel VII i Generalavtalen om tolltariffer og handel 1994 (Avtale om tollverdi)	239
Agreement on Preshipment Inspection	274	Avtale om inspeksjon før forsendelse	274
Agreement on Rules of Origin	285	Avtale om opprinnelsesregler	285
Agreement on Import Licensing Procedures ...	299	Avtale om importlisensiering	299
Agreement on Subsidies and Countervailing Measures	307	Avtale om subsidier og utjevningsavgifter	307
Agreement on Safeguards	363	Avtale om beskyttelsestiltak	363
ANNEX 1B: General Agreement on Trade in Services	374	VEDLEGG 1B: Generalavtalen om handel med tjenester	374
ANNEX 1C: Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights ...	412	VEDLEGG 1C: Avtale om handelsrelaterte sider ved immaterielle rettigheter	412
ANNEX 2: Understanding on Rules and Procedures Governing the Settlement of Disputes ...	452	VEDLEGG 2: Avtale om regler og prosedyrer ved tvisteløsning	452
ANNEX 3: Trade Policy Review Mechanism	483	VEDLEGG 3: Mekanisme for gjennomgang av handelspolitikken	483
ANNEX 4: Plurilateral Trade Agreements	487	VEDLEGG 4: Plurilaterale handelsavtaler	487
Agreement on Trade in Civil Aircraft	487	Avtale om handel med sivile luftfartøyer ...	487

	Page		Side
Agreement on Government Procurement ...	417	Avtale om offentlige innkjøp	417
International Dairy Agreement.....	417	Den internasjonale meieriavtale	417
International Bovine Meat Agreement	417	Den internasjonale avtale om storfekjøtt ...	417
MINISTERIAL DECISIONS AND DECLARATIONS		MINISTERBESLUTNINGER OG -ERKLÆRINGER	
Decision on Measures in Favour of Least- Developed Countries	488	Beslutning om tiltak til fordel for de minst utviklede land	488
Declaration on the Contribution of the World Trade Organization to Achieving Greater Coherence in Global Economic Policymaking	489	Erklæring om Verdens handels- organisasjons bidrag til større sammenheng i den globale økonomiske politikk	489
Decision on Notification Procedures	491	Beslutning om meldingsprosedyrer	491
Declaration on the Relationship of the World Trade Organization with the International Monetary Fund	494	Erklæring om forholdet mellom Verdens - handelsorganisasjon og Det internasjonale pengefond	494
Decision on Measures Concerning the Possible Negative Effects of the Reform Programme on Least Developed and Net Food-Importing Developing Countries	495	Beslutning om tiltak mot mulige negative virkninger av reformprogrammet for de minst utviklede land og utviklingsland med netto matvareimport	495
Decision on Notification of First Integration under Article 2.6 of the Agreement on Textiles and Clothing	496	Beslutning om forhåndsmelding om første integrering etter artikkel 2 nr. 6 i Avtale om tekstiler og klær	496
Decisions Relating to the Agreement on Technical Barriers to Trade		Beslutninger knyttet til Avtalen om tekniske handelshindringer	
Decision on Proposed Understanding on WTO-ISO Standards Information System	497	Beslutning om forslag til avtale om en informasjonsordning om standarder for WTO og ISO	497
Decision on Review of the ISO/IEC Information Centre Publication	498	Beslutning om gjennomgang av publikasjonen fra ISO/IECs informa- sjonssenter	498
Decisions and Declaration Relating to the Agreement on Implementation of Article VI of the General Agreement on Tariffs and Trade 1994		Beslutninger og erklæringer knyttet til Avtalen om gjennomføring av artikkel VI i General- avtalen om tolltariffer og handel 1994	
Decision on Anti-Circum- vention	498	Beslutning om tiltak mot omgåelse av bestemmelsene	498
Decision on Review of Article 17.6 of the Agreement on Implementation of Article VI of the General Agreement on Tariffs and Trade 1994	499	Beslutning om gjennomgang av artikkel 17 nr. 6 i Avtalen om gjennomføring av artikkel VI i Generalavtalen om toll- tariffer og handel 1994	499
Declaration on Dispute Settlement Pursuant to the Agreement on Implementation of Article VI of the General Agreement on Tariffs and Trade 1994 or Part V of the Agreement on Subsidies and Countervailing Measures.....	499	Erklæring om tvisteløsning etter Avtalen om gjennomføring av artikkel VI i Generalavtalen om tolltariffer og handel 1994 eller del V i Avtalen om subsidier og utjevnings- tiltak	499
Decisions Relating to the Agreement on Implementation of Article VII of the General Agreement on Tariffs and Trade 1994		Beslutninger knyttet til Avtalen om gjennem- føring av Art VII i Generalavtalen om toll- tariffen av handel 1994	
Decision Regarding Cases where Customs- Administrations Have Reasons to Doubt the Truth or Accuracy of the Declared Value	499	Beslutning om tilfeller der tollmyndighetene har grunn til å tvile på riktigheten eller nøyaktigheten av den deklareerte verdi	499
Decision on Texts Relating to Minimum Values and Imports by Sole Agents, Sole Distributors and Sole Concessionaires	500	Beslutning om tekster om minsteverdier og import som foretas av enerepresentanter, enedistributører og enekonsesjons- innehavere	500

	Page		Side
Decisions Relating to the General Agreement on Trade in Services		Beslutning om er knyttet til Generalavtalen om handel med tjenester	
Decision on Institutional Arrangements for the General Agreement on Trade in Services	501	Beslutning om institusjonelle ordninger for Generalavtalen om handel med tjenester	501
Decision on Certain Dispute Settlement Procedures for the General Agreement on Trade in Service	502	Beslutning om visse tvisteløsningsprosedyrer for Generalavtalen om handel med tjenester	502
Decision on Trade in Services and the Environment	503	Beslutning om handel med tjenester og miljøet	503
Decision on Negotiations on Movement of Natural Persons	504	Beslutning om bevegelighet for fysiske personer	504
Decision on Financial Services	504	Beslutning om finansielle tjenester	504
Decision on Negotiations on Maritime Transport Services	505	Beslutning om forhandlinger om sjøtransporttjenester	505
Decision on Negotiations on Basic Telecommunications	507	Beslutning om forhandlinger om basis-telekommunikasjon	507
Decision on Professional Services	508	Beslutning om yrkesmessige tjenester	508
Decision on Accession to the Agreement on Government Procurement	509	Beslutning om tiltredelse til Avtalen om offentlige innkjøp.....	509
Decision on the Application and Review of the Understanding on Rules and Procedures Governing the Settlement of Disputes	510	Beslutning om anvendelse og gjennomgang av Avtalen om regler og prosedyrer ved tvisteløsning	510
Understanding on commitments in financial services	511	Forståelse om forpliktelser i forbindelse med finansielle tjenester	511

Vedlegg 1

Uoffisiell oversettelse

**FINAL ACT EMBODYING THE RESULTS
OF THE URUGUAY ROUND OF MULTILA-
TERAL TRADE NEGOTIATIONS**

1. Having met in order to conclude the Uruguay Round of Multilateral Trade Negotiations, representatives of the governments and of the European Communities, members of the Trade Negotiations Committee, *agree* that the Agreement Establishing the World Trade Organization (referred to in this Final Act as the "WTO Agreement"), the Ministerial Declarations and Decisions, and the Understanding on Commitments in Financial Services, as annexed hereto, embody the results of their negotiations and form an integral part of this Final Act.

2. By signing the present Final Act, the representatives *agree*

- (a) to submit, as appropriate, the WTO Agreement for the consideration of their respective competent authorities with a view to seeking approval of the Agreement in accordance with their procedures; and
- (b) to adopt the Ministerial Declarations and Decisions.

3. The representatives *agree* on the desirability of acceptance of the WTO Agreement by all participants in the Uruguay Round of Multilateral Trade Negotiations (hereinafter referred to as "participants") with a view to its entry into force by 1 January 1995, or as early as possible thereafter. Not later than late 1994, Ministers will meet, in accordance with the final paragraph of the Punta del Este Ministerial Declaration, to decide on the international implementation of the results, including the timing of their entry into force.

4. The representatives *agree* that the WTO Agreement shall be open for acceptance as a whole, by signature or otherwise, by all participants pursuant to Article XIV thereof. The acceptance and entry into force of a Plurilateral Trade Agreement included in Annex 4 of the WTO Agreement shall be governed by the provisions of that Plurilateral Trade Agreement.

5. Before accepting the WTO Agreement, participants which are not contracting parties to the General Agreement on Tariffs and Trade must first have concluded negotiations for their accession to the General Agreement and become contracting parties thereto. For participants which are not contracting parties to the General Agreement as of the date of the Final Act, the Schedules are not definitive and shall be subsequently completed for the purpose of their accession to the General Agreement and acceptance of the WTO Agreement.

**SLUTTAKTEN MED RESULTATENE FRA
URUGUAY-RUNDEN I DE MULTILATERA-
LE FORHANDLINGENE OM HANDEL**

1. Etter å ha kommet sammen for å slutføre Uruguay-runden i de multilaterale forhandlingene om handel, er representantene for regjeringer og for De europeiske fellesskap som er medlemmer i Komiteen for handelsforhandlingene, *enige* om at Avtalen om opprettelse av Verdens handelsorganisasjon (i denne Sluttakten kalt WTO-avtalen) og Ministervedtakene og -erklæringene i avtalens vedlegg inneholder resultatene fra deres forhandlinger og utgjør en integrerende del av denne Sluttakten.

2. Ved å undertegne denne Sluttakten er representantene *enige om*:

- a) å fremlegge WTO-avtalen, på hensiktsmessig vis, for sine respektive kompetente myndigheter til behandling med sikte på å oppnå godkjenning av avtalen i samsvar med deres fremgangsmåter, og
- b) å vedta Ministervedtakene og -erklæringene.

3. Representantene *er enige om* at det er ønskelig at WTO-avtalen godkjennes av alle deltakerne i Uruguay-runden i de multilaterale forhandlingene om handel (i denne Sluttakten kalt «deltakerne») slik at den kan tre i kraft 1. januar 1995 eller snarest mulig deretter. Ikke senere enn sent 1994 vil ministrene komme sammen i samsvar med siste punkt i Ministererklæringen fra Punta del Este, for å treffe avgjørelse om gjennomføringen av resultatene internasjonalt, herunder tidspunktet for ikrafttreddelsen av disse.

4. Representantene *er enige om* at WTO-avtalen skal være åpen for godkjenning i sin helhet, gjennom undertegning eller på annen måte, av alle deltakerne i samsvar med artikkel XIV i avtalen. Godkjenning og ikrafttredelse av en plurilateral handelsavtale som inngår i vedlegg 4 av WTO-avtalen, skal skje i samsvar med bestemmelsene i vedkommende plurilaterale handelsavtale.

5. Før WTO-avtalen godkjennes må deltakerne som ikke er avtaleparter i Generalavtalen om tolltariffer og handel først ha sluttført sine forhandlinger om tiltrædelse i Generalavtalen og ha blitt parter i denne avtalen. For deltakere som ikke er avtaleparter i Generalavtalen på datoen for Sluttakten, er listene ikke endelige og skal fullføres senere med henblikk på deres tiltrædelse til Generalavtalen og godkjenningen av WTO-avtalen.

Vedlegg 1

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

6. This Final Act and the texts annexed hereto shall be deposited with the Director-General to the CONTRACTING PARTIES to the General Agreement on Tariffs and Trade who shall promptly furnish to each participant a certified copy thereof.

DONE at Marrakesh this fifteenth day of April one thousand nine hundred and ninety-four, in a single copy, in the English, French and Spanish languages, each text being authentic.

[List of signatures to be included in the treaty copy of the Final Act for signature]

AGREEMENT ESTABLISHING THE WORLD TRADE ORGANIZATION

The *Parties* to this Agreement,

Recognizing that their relations in the field of trade and economic endeavour should be conducted with a view to raising standards of living, ensuring full employment and a large and steadily growing volume of real income and effective demand, and expanding the production of and trade in goods and services, while allowing for the optimal use of the world's resources in accordance with the objective of sustainable development, seeking both to protect and preserve the environment and to enhance the means for doing so in a manner consistent with their respective needs and concerns at different levels of economic development,

Recognizing further that there is need for positive efforts designed to ensure that developing countries, and especially the least developed among them, secure a share in the growth in international trade commensurate with the needs of their economic development,

Being desirous of contributing to these objectives by entering into reciprocal and mutually advantageous arrangements directed to the substantial reduction of tariffs and other barriers to trade and to the elimination of discriminatory treatment in international trade relations,

Resolved, therefore, to develop an integrated, more viable and durable multilateral trading system encompassing the General Agreement on Tariffs and Trade, the results of past trade liberalization efforts, and all of the results of the Uruguay Round of Multilateral Trade Negotiations,

Determined to preserve the basic principles and to further the objectives underlying this multilateral trading system,

Agree as follows:

6. Denne Sluttakten og tekstene i vedleggene til Sluttakten skal deponeres hos Generaldirektøren for KONTRAHERENDE PARTER i Generalavtalen om tolltariffer og handel, som omgående skal formidle en bekreftet kopi av disse til hver deltaker.

UTFERDIGET i Marrakesh den femtende april nittenhundre og nittifire, i ett enkelt eksemplar, på engelsk, fransk og spansk, som alle har samme gyldighet.

(En signaturliste skal tas inn i signaturkopien av Sluttakten)

AVTALE OM OPPRETTELSE AV VERDENS HANDELSORGANISASJON

Partene i denne avtale,

som erkjenner at deres forbindelser innen handel og økonomi bør ha som mål å heve levestandarden, sikre full sysselsetting og en høy og jevnt stigende realinntekt og effektiv etterspørsel, samt øke produksjon av og handel med varer og tjenester, og samtidig muliggjøre en optimal utnyttelse av verdens ressurser i tråd med målsettingen om en bærekraftig utvikling, som tar sikte på både å beskytte og bevare miljøet og å finne bedre virkemidler for å gjennomføre dette på en måte som er forenlig med deres respektive behov og hensyn på ulike nivåer i økonomisk utvikling,

som videre erkjenner at en positiv innsats er nødvendig for å sørge for at utviklingsland, og især de minst utviklede blant dem, kan sikre seg en del av veksten i internasjonal handel som står i forhold til behovene i deres økonomiske utvikling,

som ønsker å bidra til gjennomføringen av disse mål ved å inngå gjensidige avtaler til felles fordel som tar sikte på en vesentlig reduksjon av toll og andre handelshindringer samt avskaffelse av forskjellsbehandling i internasjonale handelsforbindelser,

som derfor har besluttet å utvikle et integrert, mer levedyktig og varig multilateralt handelssystem, som omfatter Generalavtalen om tolltariffer og handel, resultatene fra tidligere arbeid for å liberalisere handelen, samt alle resultatene fra Uruguay-runden i de multilaterale forhandlingene om handel,

som er fast bestemt på å bevare de grunnleggende prinsipper og å fremme gjennomføringen av målsettingene som ligger til grunn for dette multilaterale handelssystemet.

er enige om følgende:

*Article I**Establishment of the Organization*

The World Trade Organization (hereinafter referred to as "the WTO") is hereby established.

*Article II**Scope of the WTO*

1. The WTO shall provide the common institutional framework for the conduct of trade relations among its Members in matters related to the agreements and associated legal instruments included in the Annexes to this Agreement.

2. The agreements and associated legal instruments included in Annexes 1, 2 and 3 (hereinafter referred to as "Multilateral Trade Agreements") are integral parts of this Agreement, binding on all Members.

3. The agreements and associated legal instruments included in Annex 4 (hereinafter referred to as "Plurilateral Trade Agreements") are also part of this Agreement for those Members that have accepted them, and are binding on those Members. The Plurilateral Trade Agreements do not create either obligations or rights for Members that have not accepted them.

4. The General Agreement on Tariffs and Trade 1994 as specified in Annex 1A (hereinafter referred to as "GATT 1994") is legally distinct from the General Agreement on Tariffs and Trade, dated 30 October 1947, annexed to the Final Act Adopted at the Conclusion of the Second Session of the Preparatory Committee of the United Nations Conference on Trade and Employment, as subsequently rectified, amended or modified (hereinafter referred to as "GATT 1947").

*Article III**Functions of the WTO*

1. The WTO shall facilitate the implementation, administration and operation, and further the objectives, of this Agreement and of the Multilateral Trade Agreements, and shall also provide the framework for the implementation, administration and operation of the Plurilateral Trade Agreements.

2. The WTO shall provide the forum for negotiations among its Members concerning their multilateral trade relations in matters dealt with under the agreements in the Annexes to this Agreement. The WTO may also provide a forum for further negotiations among its Members concerning their multilateral trade relations, and a framework for the imple-

*Artikkel I**Opprettelse av organisasjonen*

Verdens handelsorganisasjon (heretter kalt «WTO») opprettes herved.

*Artikkel II**WTOs virkeområde*

1. WTO skal tjene som den felles institusjonelle ramme for forvaltningen av handelsforbindelsene mellom medlemmene når det gjelder spørsmål knyttet til avtalene og de tilhørende juridiske dokumentene i vedleggene til denne avtale.

2. Avtalene og de tilhørende juridiske dokumentene i vedlegg 1, 2 og 3 (heretter kalt «de multilaterale handelsavtalene») er en integrerende del av denne avtale og er bindende for medlemmene.

3. Avtalene og de tilhørende juridiske dokumentene i vedlegg 4 (heretter kalt «de plurilaterale handelsavtalene») er også en del av denne avtale for de medlemmer som har godkjent dem og er bindende for disse medlemmene. De plurilaterale handelsavtalene medfører verken forpliktelser eller rettigheter for medlemmer som ikke har godkjent dem.

4. Generalavtalen om tolltariffer og handel 1994 i vedlegg 1A (heretter kalt «GATT 1994») er juridisk atskilt fra Generalavtalen om tolltariffer og handel av 30. oktober 1947, i vedlegg til Sluttakten som ble vedtatt under avslutningen av den andre sesjon i Den forberedende komiteen for De forente nasjoners konferanse om handel og sysselsetting, senere rettet, endret eller modifisert (heretter kalt «GATT 1947»).

*Artikkel III**WTOs oppgaver*

1. WTO skal legge forholdene til rette for gjennomføringen, forvaltningen og anvendelsen av denne avtale og de multilaterale handelsavtalene samt fremme avtalenes målsettinger, og skal likeledes tjene som ramme for gjennomføringen, forvaltningen og anvendelsen av de plurilaterale avtalene.

2. WTO vil være forum for forhandlinger mellom medlemmene om deres multilaterale forbindelser når det gjelder spørsmål som er behandlet i avtalene i vedleggene til denne avtale. WTO kan også tjene som forum for andre forhandlinger mellom medlemmene om deres multilaterale handelsforbindelser og som ramme for gjennomføringen av resultatene fra sli-

mentation of the results of such negotiations, as may be decided by the Ministerial Conference.

3. The WTO shall administer the Understanding on Rules and Procedures Governing the Settlement of Disputes (hereinafter referred to as the "Dispute Settlement Understanding" or "DSU") in Annex 2 to this Agreement.

4. The WTO shall administer the Trade Policy Review Mechanism (hereinafter referred to as the "TPRM") provided for in Annex 3 to this Agreement.

5. With a view to achieving greater coherence in global economic policy-making, the WTO shall cooperate, as appropriate, with the International Monetary Fund and with the International Bank for Reconstruction and Development and its affiliated agencies.

Article IV Structure of the WTO

1. There shall be a Ministerial Conference composed of representatives of all the Members, which shall meet at least once every two years. The Ministerial Conference shall carry out the functions of the WTO and take actions necessary to this effect. The Ministerial Conference shall have the authority to take decisions on all matters under any of the Multilateral Trade Agreements, if so requested by a Member, in accordance with the specific requirements for decision-making in this Agreement and in the relevant Multilateral Trade Agreement.

2. There shall be a General Council composed of representatives of all the Members, which shall meet as appropriate. In the intervals between meetings of the Ministerial Conference, its functions shall be conducted by the General Council. The General Council shall also carry out the functions assigned to it by this Agreement. The General Council shall establish its rules of procedure and approve the rules of procedure for the Committees provided for in paragraph 7.

3. The General Council shall convene as appropriate to discharge the responsibilities of the Dispute Settlement Body provided for in the Dispute Settlement Understanding. The Dispute Settlement Body may have its own chairman and shall establish such rules of procedure as it deems necessary for the fulfilment of those responsibilities.

4. The General Council shall convene as appropriate to discharge the responsibilities of the Trade Policy Review Body provided for in the TPRM. The Trade Policy Review Body may have its own chairman and shall establish

ke forhandlinger, i samsvar med de beslutninger Ministerkonferansen måtte fatte.

3. WTO skal forvalte Avtalen om regler og prosedyrer ved tvisteløsning (heretter kalt «Tvisteløsningsavtalen» eller «DSU») i vedlegg 2 til denne avtale.

4. WTO skal forvalte Prosedyren for gjennomgang av handelspolitikken (heretter kalt «TPRM») fastsatt i vedlegg 3 til denne avtale.

5. For å oppnå en mer konsekvent utforming av den økonomiske politikk i verden, skal WTO samarbeide, når det er hensiktsmessig, med Det internasjonale valutafond og med Den internasjonale bank for gjenreisning og utvikling og dets tilknyttede institusjoner.

Artikkel IV WTOs oppbygning

1. Det skal være en Ministerkonferanse som består av representanter fra alle medlemmene, og som skal komme sammen minst én gang annet hvert år. Ministerkonferansen skal utføre WTOs oppgaver og skal treffe de nødvendige tiltak for dette formål. Ministerkonferansen vil ha myndighet til å fatte beslutninger om alle spørsmål knyttet til de multilaterale handelsavtalene, dersom et medlem anmoder om det, i samsvar med de særskilte bestemmelser om beslutningstaking i denne avtale og i vedkommende multilaterale handelsavtale.

2. Det skal være et Hovedråd som består av representanter fra alle medlemmene, og som skal komme sammen når det er hensiktsmessig. I tidsrommet mellom to møter i Ministerkonferansen, skal dens oppgaver ivaretas av Hovedrådet. Hovedrådet skal også utføre de oppgaver som det er tildelt i henhold til denne avtale. Det skal fastsette sin forretningsorden samt godkjenne forretningsordenen til komiteene nedsatt i henhold til nr 7.

3. Hovedrådet skal komme sammen når det er hensiktsmessig for å utføre tvisteløsningsorganets oppgaver i henhold til Tvisteløsningsavtalen. Tvisteløsningsorganet kan ha sin egen formann og skal sette opp en slik forretningsorden det måtte finne nødvendig for å ivareta disse oppgavene.

4. Hovedrådet vil komme sammen når det er hensiktsmessig for å utføre oppgavene til organet med ansvar for gjennomgang av handelspolitikken i henhold til TPRM. Organet for gjennomgang av handelspolitikken kan ha sin

such rules of procedure as it deems necessary for the fulfilment of those responsibilities.

5. There shall be a Council for Trade in Goods, a Council for Trade in Services and a Council for Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights (hereinafter referred to as the "Council for TRIPS"), which shall operate under the general guidance of the General Council. The Council for Trade in Goods shall oversee the functioning of the Multilateral Trade Agreements in Annex 1A. The Council for Trade in Services shall oversee the functioning of the General Agreement on Trade in Services (hereinafter referred to as "GATS"). The Council for TRIPS shall oversee the functioning of the Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights (hereinafter referred to as the "Agreement on TRIPS"). These Councils shall carry out the functions assigned to them by their respective agreements and by the General Council. They shall establish their respective rules of procedure subject to the approval of the General Council. Membership in these Councils shall be open to representatives of all Members. These Councils shall meet as necessary to carry out their functions.

6. The Council for Trade in Goods, the Council for Trade in Services and the Council for TRIPS shall establish subsidiary bodies as required. These subsidiary bodies shall establish their respective rules of procedure subject to the approval of their respective Councils.

7. The Ministerial Conference shall establish a Committee on Trade and Development, a Committee on Balance-of-Payments Restrictions and a Committee on Budget, Finance and Administration, which shall carry out the functions assigned to them by this Agreement and by the Multilateral Trade Agreements, and any additional functions assigned to them by the General Council, and may establish such additional Committees with such functions as it may deem appropriate. As part of its functions, the Committee on Trade and Development shall periodically review the special provisions in the Multilateral Trade Agreements in favour of the least-developed country Members and report to the General Council for appropriate action. Membership in these Committees shall be open to representatives of all Members.

8. The bodies provided for under the Plurilateral Trade Agreements shall carry out the functions assigned to them under those Agreements and shall operate within the institutional framework of the WTO. These bodies shall keep the General Council informed of their activities on a regular basis.

egen formann og skal sette opp en slik forretningsorden som det måtte finne nødvendig for å oppfylle disse oppgavene.

5. Det skal være et Råd for handel med varer, et Råd for handel med tjenester og et Råd for handelsrelaterte sider ved immaterielle rettigheter (heretter kalt TRIPS-rådet), som skal handle under Hovedrådets generelle ledelse. Rådet for handel med varer skal overvåke gjennomføringen av de multilaterale avtalene i vedlegg 1A, Rådet for handel med tjenester skal overvåke gjennomføringen av Generalavtalen for handel med tjenester (heretter kalt «GATS»). TRIPS-rådet skal overvåke gjennomføringen av Avtalen om handelsrelaterte sider ved immaterielle rettigheter (heretter kalt TRIPSavtalen»). Disse rådene skal utføre de oppgaver de respektive avtalene og Hovedrådet tildeler dem. De skal sette opp sin respektive forretningsorden, som skal godkjennes av Hovedrådet. Representanter fra alle medlemmene kan delta i disse Rådene. Disse Rådene skal tre sammen ved behov for å utføre sine oppgaver.

6. Rådet for handel med varer, Rådet for handel med tjenester og TRIPSrådet skal opprette underordnede organer etter behov. Disse underordnede organene skal sette opp sin egen forretningsorden, som skal godkjennes av deres respektive Råd.

7. Ministerkonferansen skal nedsette en Komité for handel og utvikling, en Komité for betalingsbalanserestriksjoner, en Budsjett-, finans- og administrasjonskomité, som skal utføre de oppgaver som er tildelt dem i denne avtale og i de multilaterale handelsavtalene, samt andre oppgaver som Hovedrådet tildeler dem, og kan nedsette andre komiteer som tildeles de oppgaver konferansen måtte finne hensiktsmessig. Komiteen for handel og utvikling skal, som en del av sine oppgaver, gjennomgå med jevne mellomrom særbestemmelsene i de multilaterale handelsavtalene som gjelder for de minst utviklede medlemslandene, og skal avgi rapport til Hovedrådet slik at hensiktsmessige tiltak kan treffes. Representanter fra alle medlemmer kan delta i disse komiteene.

8. Organene som er foreskrevet i de plurilaterale handelsavtalene skal utføre de oppgaver som er tildelt dem i henhold til disse avtalene og skal opptre innenfor WTOs institusjonelle ramme. Disse organene skal jevnlig holde Hovedrådet informert om sin virksomhet.

*Article V**Relations with Other Organizations*

1. The General Council shall make appropriate arrangements for effective cooperation with other intergovernmental organizations that have responsibilities related to those of the WTO.

2. The General Council may make appropriate arrangements for consultation and cooperation with non-governmental organizations concerned with matters related to those of the WTO.

*Article VI**The Secretariat*

1. There shall be a Secretariat of the WTO (hereinafter referred to as "the Secretariat") headed by a Director-General.

2. The Ministerial Conference shall appoint the Director-General and adopt regulations setting out the powers, duties, conditions of service and term of office of the Director-General.

3. The Director-General shall appoint the members of the staff of the Secretariat and determine their duties and conditions of service in accordance with regulations adopted by the Ministerial Conference.

4. The responsibilities of the Director-General and of the staff of the Secretariat shall be exclusively international in character. In the discharge of their duties, the Director-General and the staff of the Secretariat shall not seek or accept instructions from any government or any other authority external to the WTO. They shall refrain from any action which might adversely reflect on their position as international officials. The Members of the WTO shall respect the international character of the responsibilities of the Director-General and of the staff of the Secretariat and shall not seek to influence them in the discharge of their duties.

*Article VII**Budget and Contributions*

1. The Director-General shall present to the Committee on Budget, Finance and Administration the annual budget estimate and financial statement of the WTO. The Committee on Budget, Finance and Administration shall review the annual budget estimate and the financial statement presented by the Director-General and make recommendations thereon to the General Council. The annual budget estimate shall be subject to approval by the General Council.

*Artikkel V**Forbindelser med andre organisasjoner*

1. Hovedrådet skal inngå egnede avtaler for å sikre et effektivt samarbeid med andre mellomstatlige organisasjoner som har oppgaver med tilknytning til WTOs oppgaver.

2. Hovedrådet kan inngå egnede ordninger med henblikk på konsultasjoner og samarbeid med ikke-statlige organisasjoner som tar seg av saker som har tilknytning til de saker WTO behandler.

*Artikkel VI**Sekretariatet*

1. Det skal være et WTO-sekretariat (heretter kalt «sekretariatet») som ledes av en Generaldirektør.

2. Ministerkonferansen skal utnevne Generaldirektøren og vedta reglene om Generaldirektørens fullmakter, oppgaver, tjenestevilkår og mandat.

3. Generaldirektøren skal utnevne personer til sekretariatets stab og skal fastsette deres oppgaver og tjenestevilkår i samsvar med reglene vedtatt av Ministerkonferansen.

4. Generaldirektørens og sekretariatets stab sitt ansvar og mandat skal være av utelukkende internasjonal karakter. Generaldirektøren og sekretariatets stab skal, når de utfører sine oppgaver, verken innhente eller akseptere instruksjoner fra noen regjering eller annen myndighet utenfor WTO. De skal avstå fra enhver handling som kan være uheldig for deres stilling som internasjonale tjenestemenn. Medlemmene i WTO skal respektere den internasjonale karakter som Generaldirektørens og sekretariatets stab sitt ansvar og mandat har, og skal ikke søke å øve innflytelse på dem når de utfører sine oppgaver.

*Artikkel VII**Budsjett og bidrag*

1. Generaldirektøren skal legge fram WTOs årsbudsjett og årsregnskap for Budsjett-, finans- og administrasjonskomiteen. Budsjett-, finans- og administrasjonskomiteen skal gjennomgå årsbudsjettet og årsregnskapet fremlagt av Generaldirektøren og skal fremsette anbefalinger om disse til Hovedrådet. Årsbudsjettet skal godkjennes av Hovedrådet.

2. The Committee on Budget, Finance and Administration shall propose to the General Council financial regulations which shall include provisions setting out:

- (a) the scale of contributions apportioning the expenses of the WTO among its Members; and
- (b) the measures to be taken in respect of Members in arrears.

The financial regulations shall be based, as far as practicable, on the regulations and practices of GATT 1947.

3. The General Council shall adopt the financial regulations and the annual budget estimate by a two-thirds majority comprising more than half of the Members of the WTO.

4. Each Member shall promptly contribute to the WTO its share in the expenses of the WTO in accordance with the financial regulations adopted by the General Council.

Article VIII Status of the WTO

1. The WTO shall have legal personality, and shall be accorded by each of its Members such legal capacity as may be necessary for the exercise of its functions.

2. The WTO shall be accorded by each of its Members such privileges and immunities as are necessary for the exercise of its functions.

3. The officials of the WTO and the representatives of the Members shall similarly be accorded by each of its Members such privileges and immunities as are necessary for the independent exercise of their functions in connection with the WTO.

4. The privileges and immunities to be accorded by a Member to the WTO, its officials, and the representatives of its Members shall be similar to the privileges and immunities stipulated in the Convention on the Privileges and Immunities of the Specialized Agencies, approved by the General Assembly of the United Nations on 21 November 1947.

5. The WTO may conclude a headquarters agreement.

Article IX Decision-Making

1. The WTO shall continue the practice of decision-making by consensus followed under GATT 1947¹. Except as otherwise provided, where a decision cannot be arrived at by consensus, the matter at issue shall be decided by voting. At meetings of the Ministerial Conference and the General Council, each Member

2. Budsjett-, finans- og administrasjonskomiteen skal fremsette forslag til Hovedrådet om de finansreglementet som skal omfatte bestemmelser om:

- a) fordelingsnøkkel for medlemmenes bidrag til dekning av WTOs utgifter, og
- b) tiltak som skal iverksettes mot medlemmer som er på etterskudd i innbetaling av bidrag.

Finansreglementet skal, i den utstrekning det praktisk lar seg gjøre, baseres på regler og praksis i GATT 1947.

3. Hovedrådet skal vedta finansreglementet og årsbudsjettet med to tredjedels flertall som omfatter mer enn halvparten av WTOs medlemmer.

4. Hvert medlem skal snarest innbetale sitt bidrag til WTO som tilsvarer medlemmets del i WTOs utgifter i henhold til finansreglementet vedtatt av Hovedrådet.

Artikkel VIII WTOs status

1. WTO skal være et selvstendig rettssubjekt og skal av hvert medlem innrømmes retts-evne som er nødvendig for å kunne utføre sine oppgaver.

2. WTO skal av hvert medlem innrømmes de privilegier og den immunitet som er nødvendig for å kunne utføre sine oppgaver.

3. WTOs tjenestemenn og medlemmenes representanter skal likeledes av hvert medlem innrømmes de privilegier og den immunitet som er nødvendig for at de fritt skal kunne utføre sine oppgaver i forbindelse med WTO.

4. De privilegier og den immunitet som et medlem skal innrømme WTO, dens tjenestemenn og medlemmenes representanter, skal være de samme som de privilegier og den immunitet som er foreskrevet i Konvensjonen om særorganisasjoners privilegier og immunitet, som ble godkjent av FNs hovedforsamling 21. november 1947.

5. WTO kan inngå en hovedseteavtale.

Artikkel IX Beslutningstaking

1. WTO skal fortsette å fatte beslutninger ved konsensus etter den praksis som ble fulgt under GATT 1947¹. Med mindre annet er foreskrevet, skal det når det ikke er mulig å komme fram til en beslutning ved konsensus, fattes beslutning i saken ved avstemning. Under møter i Ministerkonferansen og Hovedrådet

of the WTO shall have one vote. Where the European Communities exercise their right to vote, they shall have a number of votes equal to the number of their member States¹ which are Members of the WTO. Decisions of the Ministerial Conference and the General Council shall be taken by a majority of the votes cast, unless otherwise provided in this Agreement or in the relevant Multilateral Trade Agreement.²

2. The Ministerial Conference and the General Council shall have the exclusive authority to adopt interpretations of this Agreement and of the Multilateral Trade Agreements. In the case of an interpretation of a Multilateral Trade Agreement in Annex 1, they shall exercise their authority on the basis of a recommendation by the Council overseeing the functioning of that Agreement. The decision to adopt an interpretation shall be taken by a three-fourths majority of the Members. This paragraph shall not be used in a manner that would undermine the amendment provisions in Article X.

3. In exceptional circumstances, the Ministerial Conference may decide to waive an obligation imposed on a Member by this Agreement or any of the Multilateral Trade Agreements, provided that any such decision shall be taken by three fourths³ of the Members unless otherwise provided for in this paragraph.

(a) A request for a waiver concerning this Agreement shall be submitted to the Ministerial Conference for consideration pursuant to the practice of decision-making by consensus. The Ministerial Conference shall establish a time-period, which shall not exceed 90 days, to consider the request. If consensus is not reached during the time-period, any decision to grant a waiver shall be taken by three fourths⁴ of the Members.

(b) A request for a waiver concerning the Multilateral Trade Agreements in Annexes 1A or 1B or 1C and their annexes shall be submitted initially to the Council for Trade in Go-

har hvert medlem i WTO én stemme. Dersom De europeiske fellesskap bruker sin stemmerett, har de et antall stemmer som tilsvarer det antall av deres medlemsstater som er medlemmer i WTO. Beslutninger i Ministerkonferansen og i Hovedrådet blir fattet med flertall av de avgitte stemmer, med mindre annet er fastsatt i denne avtale eller i vedkommende multilaterale handelsavtale².

2. Ministerkonferansen og Hovedrådet skal alene ha myndighet til å vedta fortolkninger av denne avtale og de multilaterale handelsavtalene. Ved fortolkning av en multilateral handelsavtale i vedlegg 1, skal de utøve sin myndighet på grunnlag av en anbefaling fra Rådet som overvåker gjennomføringen av vedkommende avtale. Beslutningen om å vedta en fortolkning vil bli tatt med tre fjerdedels flertall av medlemmene. Dette nummer skal ikke brukes på en måte som vil kunne undergrave bestemmelsene i artikkel X om endringer.

3. I eksepsjonelle tilfeller kan Ministerkonferansen beslutte å gi et medlem unntak fra en forpliktelse som er pålagt etter denne avtale eller en av de multilaterale handelsavtalene, forutsatt at en slik beslutning fattes med tre fjerdedels³ flertall av medlemmene, med mindre annet er fastsatt i dette nummer.

a) En søknad om unntak angående denne avtale skal fremlegges for Ministerkonferansen til behandling i samsvar med praksis ved beslutningstaking ved konsensus. Ministerkonferansen vil fastsette en frist på nitti dager maksimum for å behandle søknaden. Dersom en ikke kommer fram til konsensus innen denne fristen, skal enhver beslutning om å innvilge unntak fattes med tre fjerdedels flertall av medlemmene.

b) En søknad om unntak angående de multilaterale handelsavtalene i vedlegg 1A, 1B eller 1C og deres vedlegg skal først fremlegges henholdsvis for Rådet for handel

¹ The number of votes of the European Communities and their member States shall in no case exceed the number of the member States of the European Communities.

² Decisions by the General Council when convened as the Dispute Settlement Body shall be taken only in accordance with the provisions of paragraph 4 of Article 2 of the Dispute Settlement Understanding.

³ A decision to grant a waiver in respect of any obligation subject to a transition period or a period for staged implementation that the requesting Member has not performed by the end of the relevant period shall be taken only by consensus.

¹ Det aktuelle organ anses å ha fattet en beslutning ved konsensus i en sak som er fremlagt til behandling når ingen av medlemmene som er til stede under møtet der beslutningen fattes, gjør noen formell innsigelse mot forslaget.

² Beslutninger i Hovedrådet når det trer sammen som Tvisteløsningsorgan, skal kun fattes i samsvar med bestemmelsene i artikkel 2 nr 4 i Tvisteløsningsavtalen.

³ En beslutning om å innvilge unntak fra en forpliktelse som gjelder i en overgangsperiode eller som skal gjennomføres gradvis over en periode, og somdet begjærende medlem ikke har oppfylt ved utgangen av den aktuelle periode, skal kun fattes ved konsensus.

ods, the Council for Trade in Services or the Council for TRIPS, respectively, for consideration during a time-period which shall not exceed 90 days. At the end of the time-period, the relevant Council shall submit a report to the Ministerial Conference.

4. A decision by the Ministerial Conference granting a waiver shall state the exceptional circumstances justifying the decision, the terms and conditions governing the application of the waiver, and the date on which the waiver shall terminate. Any waiver granted for a period of more than one year shall be reviewed by the Ministerial Conference not later than one year after it is granted, and thereafter annually until the waiver terminates. In each review, the Ministerial Conference shall examine whether the exceptional circumstances justifying the waiver still exist and whether the terms and conditions attached to the waiver have been met. The Ministerial Conference, on the basis of the annual review, may extend, modify or terminate the waiver.

5. Decisions under a Plurilateral Trade Agreement, including any decisions on interpretations and waivers, shall be governed by the provisions of that Agreement.

Article X Amendments

1. Any Member of the WTO may initiate a proposal to amend the provisions of this Agreement or the Multilateral Trade Agreements in Annex 1 by submitting such proposal to the Ministerial Conference. The Councils listed in paragraph 5 of Article IV may also submit to the Ministerial Conference proposals to amend the provisions of the corresponding Multilateral Trade Agreements in Annex 1 the functioning of which they oversee. Unless the Ministerial Conference decides on a longer period, for a period of 90 days after the proposal has been tabled formally at the Ministerial Conference any decision by the Ministerial Conference to submit the proposed amendment to the Members for acceptance shall be taken by consensus. Unless the provisions of paragraphs 2, 5 or 6 apply, that decision shall specify whether the provisions of paragraphs 3 or 4 shall apply. If consensus is reached, the Ministerial Conference shall forthwith submit the proposed amendment to the Members for acceptance. If consensus is not reached at a meeting of the Ministerial Conference within the established period, the Ministerial Conference shall decide by a two-thirds majority of the Members whether to submit the proposed

med varer, Rådet for handel med tjenester eller TRIPS-rådet, til behandling innen en frist på 90 dager maksimum. Ved utgangen av denne fristen skal det aktuelle Råd avlegge rapport til Ministerkonferansen.

4. En beslutning fattet av Ministerkonferansen om å innvilge et unntak, skal angi de eksepsjonelle omstendigheter som er lagt til grunn for beslutningen, vilkårene og betingelsene for anvendelsen av unntaket og den dato unntaket opphører. Ethvert unntak som innvilges for mer enn ett år, skal revurderes av Ministerkonferansen senest ett år etter at det ble innvilget, og deretter hvert år inntil unntaket opphører. Ved hver ny gjennomgang skal Ministerkonferansen vurdere om de eksepsjonelle omstendighetene som lå til grunn for unntaket, fremdeles er til stede, og om vilkårene og betingelsene for dette unntaket er blitt oppfylt. På bakgrunn av den årlige gjennomgangen kan Ministerkonferansen forlenge, endre eller oppheve unntaket.

5. Beslutninger i forbindelse med en plurilateral handelsavtale, herunder enhver beslutning vedrørende fortolkninger og unntak, skal fattes i samsvar med bestemmelsene i den aktuelle avtale.

Artikkel X Endringer

1. Ethvert medlem i WTO kan fremme forslag om å endre bestemmelsene i denne avtale eller i de multilaterale avtalene i vedlegg 1 ved å fremlegge det for Ministerkonferansen. Rådene nevnt i artikkel IV nr 5 kan også fremme forslag for Ministerkonferansen om å endre bestemmelsene i de tilsvarende multilaterale handelsavtalene i vedlegg 1 som Rådene overvåker gjennomføringen av. I et tidsrom på nitti dager etter at forslaget er formelt fremmet for Ministerkonferansen, med mindre Ministerkonferansen har fastsatt et lengre tidsrom, skal enhver beslutning i Ministerkonferansen om å fremlegge den foreslåtte endringen for medlemmene til godkjenning, fattes ved konsensus. Med mindre nr 2, 5 eller 6 kommer til anvendelse, skal denne beslutningen presisere om bestemmelsene i nr 3 eller 4 kommer til anvendelse. Dersom en kommer fram til konsensus, skal Ministerkonferansen omgående legge fram den foreslåtte endringen for medlemmene til godkjenning. Dersom en ikke kommer fram til konsensus under et møte i Ministerkonferansen i løpet av det fastsatte tidsrom, skal Ministerkonferansen med to tredjedels flertall av medlemmene vedta om hvorvidt den foreslåtte endringen skal forelegges medlem-

amendment to the Members for acceptance. Except as provided in paragraphs 2, 5 and 6, the provisions of paragraph 3 shall apply to the proposed amendment, unless the Ministerial Conference decides by a three-fourths majority of the Members that the provisions of paragraph 4 shall apply.

2. Amendments to the provisions of this Article and to the provisions of the following Articles shall take effect only upon acceptance by all Members:

- Article IX of this Agreement;
- Articles I and II of GATT 1994;
- Article II:1 of GATS;
- Article 4 of the Agreement on TRIPS.

3. Amendments to provisions of this Agreement, or of the Multilateral Trade Agreements in Annexes 1A and 1C, other than those listed in paragraphs 2 and 6, of a nature that would alter the rights and obligations of the Members, shall take effect for the Members that have accepted them upon acceptance by two thirds of the Members and thereafter for each other Member upon acceptance by it. The Ministerial Conference may decide by a three-fourths majority of the Members that any amendment made effective under this paragraph is of such a nature that any Member which has not accepted it within a period specified by the Ministerial Conference in each case shall be free to withdraw from the WTO or to remain a Member with the consent of the Ministerial Conference.

4. Amendments to provisions of this Agreement or of the Multilateral Trade Agreements in Annexes 1A and 1C, other than those listed in paragraphs 2 and 6, of a nature that would not alter the rights and obligations of the Members, shall take effect for all Members upon acceptance by two thirds of the Members.

5. Except as provided in paragraph 2 above, amendments to Parts I, II and III of GATS and the respective annexes shall take effect for the Members that have accepted them upon acceptance by two thirds of the Members and thereafter for each Member upon acceptance by it. The Ministerial Conference may decide by a three-fourths majority of the Members that any amendment made effective under the preceding provision is of such a nature that any Member which has not accepted it within a period specified by the Ministerial Conference in each case shall be free to withdraw from the WTO or to remain a Member with the consent of the Ministerial Conference. Amendments to Parts IV, V and VI of GATS and the respective annexes shall take effect for all Members upon acceptance by two thirds of the Members.

6. Notwithstanding the other provisions of this Article, amendments to the Agreement on

TRIPS shall take effect for the Members that have accepted them upon acceptance by two thirds of the Members and thereafter for each other Member upon acceptance by it. The Ministerial Conference may decide by a three-fourths majority of the Members that any amendment made effective under this paragraph is of such a nature that any Member which has not accepted it within a period specified by the Ministerial Conference in each case shall be free to withdraw from the WTO or to remain a Member with the consent of the Ministerial Conference.

2. Endringer i bestemmelsene i denne artikkel eller i de følgende artikler skal kun få virkning etter at alle medlemmene har godtatt dem:

- Artikkel IX i denne avtale,
- Artikkel I og II i GATT 1994,
- Artikkel II nr 1 i GATS,
- Artikkel 4 i TRIPS-avtalen.

3. Andre endringer i bestemmelsene i denne avtale eller i de multilaterale handelsavtaler i vedlegg 1A og 1C enn de endringer som er nevnt i nr 2 og 6, som er av en slik art at de vil endre medlemmenes rettigheter og forpliktelser, vil tre i kraft for medlemmene som har godtatt dem når de er godtatt av to tredjedeler av medlemmene og deretter for ethvert annet medlem så snart dette medlemmet har godtatt dem. Ministerkonferansen kan bestemme med tre fjerdedels flertall av medlemmene at en endring som har trådt i kraft i henhold til dette nummer, er av en slik art at et medlem som ikke har godtatt den innen en frist fastsatt av Ministerkonferansen i hvert tilfelle, kan trekke seg ut av WTO eller fortsette å være medlem med Ministerkonferansens samtykke.

4. Andre endringer i bestemmelsene i denne avtale eller i de multilaterale handelsavtaler i vedlegg 1A og 1C enn de endringer som er nevnt i nr 2 og 6, som er av en slik art at de ikke vil endre medlemmenes rettigheter og forpliktelser, vil tre i kraft for alle medlemmene når de er godtatt av to tredjedeler av medlemmene.

5. Med forbehold for nr 2 ovenfor, skal endringer i del I, II og III i GATS og i de respektive vedlegg tre i kraft for medlemmene som har godtatt dem, når de er blitt godtatt av to tredjedeler av medlemmene, og deretter for hvert medlem når dette medlemmet har godtatt dem. Ministerkonferansen kan bestemme med tre fjerdedels flertall av medlemmene at en endring som er trådt i kraft i henhold til foregående bestemmelse, er av en slik art at et medlem som ikke har godtatt den innen en frist Ministerkonferansen har fastsatt i hvert tilfelle, kan trekke seg ut av WTO eller fortsette å være medlem med Ministerkonferansens samtykke. Endringer i del IV, V og VI i GATS og i de respektive vedlegg skal tre i kraft for alle medlemmene når de er godtatt av to tredjedeler av medlemmene.

6. Uten hensyn til bestemmelsene i denne artikkel, kan endringer i TRIPS-avtalen, som

TRIPS meeting the requirements of paragraph 2 of Article 71 thereof may be adopted by the Ministerial Conference without further formal acceptance process.

7. Any Member accepting an amendment to this Agreement or to a Multilateral Trade Agreement in Annex 1 shall deposit an instrument of acceptance with the Director-General of the WTO within the period of acceptance specified by the Ministerial Conference.

8. Any Member of the WTO may initiate a proposal to amend the provisions of the Multilateral Trade Agreements in Annexes 2 and 3 by submitting such proposal to the Ministerial Conference. The decision to approve amendments to the Multilateral Trade Agreement in Annex 2 shall be made by consensus and these amendments shall take effect for all Members upon approval by the Ministerial Conference. Decisions to approve amendments to the Multilateral Trade Agreement in Annex 3 shall take effect for all Members upon approval by the Ministerial Conference.

9. The Ministerial Conference, upon the request of the Members parties to a trade agreement, may decide exclusively by consensus to add that agreement to Annex 4. The Ministerial Conference, upon the request of the Members parties to a Plurilateral Trade Agreement, may decide to delete that Agreement from Annex 4.

10. Amendments to a Plurilateral Trade Agreement shall be governed by the provisions of that Agreement.

møter kravene i artikkel 71 nr 2 i nevnte avtale, vedtas av Ministerkonferansen uten annen formell godkjennelsesprosess.

7. Ethvert medlem som godkjenner en endring i denne avtale eller i en multilateral handelsavtale i vedlegg 1, skal deponere et godkjennelsesdokument hos WTOs Generaldirektør innen den frist Ministerkonferansen har satt for godkjennelse.

8. Ethvert medlem i WTO kan fremme et forslag om å endre bestemmelsene i de multilaterale avtalene i vedlegg 2 og 3 ved å legge et slikt forslag fram for Ministerkonferansen. En beslutning om å godkjenne endringer i den multilaterale avtalen i vedlegg 2 skal fattes ved konsensus, og disse endringene skal tre i kraft for alle medlemmene når Ministerkonferansen har gitt sin godkjennelse. En beslutning om å godkjenne endringer i den multilaterale avtalen i vedlegg 3 skal tre i kraft for alle medlemmene når Ministerkonferansen har gitt sin godkjennelse.

9. Ministerkonferansen kan på anmodning fra medlemmene som er parter i en handelsavtale, beslutte utelukkende ved konsensus å tilføye vedkommende avtale i vedlegg 4. Ministerkonferansen kan på anmodning fra medlemmene som er parter i en plurilateral handelsavtale, beslutte å stryke vedkommende avtale i vedlegg 4.

10. Endringer i en plurilateral handelsavtale skal skje i samsvar med bestemmelsene i vedkommende avtale.

Article XI *Original Membership*

1. The contracting parties to GATT 1947 as of the date of entry into force of this Agreement, and the European Communities, which accept this Agreement and the Multilateral Trade Agreements and for which Schedules of Concessions and Commitments are annexed to GATT 1994 and for which Schedules of Specific Commitments are annexed to GATS shall become original Members of the WTO.

2. The least-developed countries recognized as such by the United Nations will only be required to undertake commitments and concessions to the extent consistent with their individual development, financial and trade needs or their administrative and institutional capabilities.

Article XII *Accession*

1. Any State or separate customs territory possessing full autonomy in the conduct of its

Artikkel XI *Opprinnelige medlemmer*

1. Avtalepartene i GATT 1947 på den dato nærværende avtale trer i kraft og De europeiske fellesskap, som godkjenner denne avtale og de multilaterale handelsavtalene, og som det foreligger lister over bindinger og forpliktelser for i vedlegg til GATT 1994 og som det foreligger lister over særlige forpliktelser for i vedlegg til GATS, vil være WTOs opprinnelige medlemmer.

2. De minst utviklede land som er anerkjent som sådan av De forente nasjoner, vil bare bli pålagt å inngå forpliktelser eller bindinger i den utstrekning det er forenlig med det enkelte lands behov med hensyn til utvikling, finanser og handel eller med deres administrative eller institusjonelle kapasitet.

Artikkel XII *Tiltredelse*

1. Enhver stat eller eget tollområde som har full autonomi med hensyn til utenrikshan-

external commercial relations and of the other matters provided for in this Agreement and the Multilateral Trade Agreements may accede to this Agreement, on terms to be agreed between it and the WTO. Such accession shall apply to this Agreement and the Multilateral Trade Agreements annexed thereto.

2. Decisions on accession shall be taken by the Ministerial Conference. The Ministerial Conference shall approve the agreement on the terms of accession by a two-thirds majority of the Members of the WTO.

3. Accession to a Plurilateral Trade Agreement shall be governed by the provisions of that Agreement.

Article XIII

Non-Application of Multilateral Trade Agreements between Particular Members

1. This Agreement and the Multilateral Trade Agreements in Annexes 1 and 2 shall not apply as between any Member and any other Member if either of the Members, at the time either becomes a Member, does not consent to such application.

2. Paragraph 1 may be invoked between original Members of the WTO which were contracting parties to GATT 1947 only where Article XXXV of that Agreement had been invoked earlier and was effective as between those contracting parties at the time of entry into force for them of this Agreement.

3. Paragraph 1 shall apply between a Member and another Member which has acceded under Article XII only if the Member not consenting to the application has so notified the Ministerial Conference before the approval of the agreement on the terms of accession by the Ministerial Conference.

4. The Ministerial Conference may review the operation of this Article in particular cases at the request of any Member and make appropriate recommendations.

5. Non-application of a Plurilateral Trade Agreement between parties to that Agreement shall be governed by the provisions of that Agreement.

Article XIV

Acceptance, Entry into Force and Deposit

1. This Agreement shall be open for acceptance, by signature or otherwise, by contracting parties to GATT 1947, and the European Communities, which are eligible to become original Members of the WTO in accordance with Article XI of this Agreement. Such acceptance shall apply to this Agreement and

del og andre spørsmål som er behandlet i denne avtale og i de multilaterale handelsavtalene, kan tiltre denne avtale på de betingelser denne stat eller dette tollområdet og WTO blir enige om. En slik tiltredelse skal gjelde for denne avtale og for de multilaterale handelsavtalene i vedleggene til denne avtale.

2. Beslutninger om tiltredelse vil bli fattet av Ministerkonferansen. Ministerkonferansen skal godkjenne avtalen om tiltredelsesvilkårene med to tredjedels flertall av WTOs medlemmer.

3. Tiltredelse til en plurilateral handelsavtale skal skje etter bestemmelsene i vedkommende avtale.

Artikkel XIII

Tilfeller hvor de multilaterale handelsavtalene ikke kommer til anvendelse mellom bestemte medlemmer

1. Denne avtale og de multilaterale handelsavtalene i vedlegg 1 og 2 kommer ikke til anvendelse mellom et medlem og et annet medlem dersom det ene medlemmet ikke er enig i slik anvendelse på det tidspunkt ett av dem blir medlem.

2. Nr 1 kan kun gjøres gjeldende mellom opprinnelige medlemmer i WTO som var avtaleparter i GATT 1947 når artikkel XXXV i nevnte avtale tidligere er gjort gjeldende og var i kraft mellom disse avtalepartene på det tidspunkt nærværende avtale trådte i kraft for deres vedkommende.

3. Nr 1 kommer kun til anvendelse mellom et medlem og et annet medlem som har tiltrådt i henhold til artikkel XII, dersom medlemmet som ikke er enig i anvendelsen, har gitt melding om dette til Ministerkonferansen før Ministerkonferansens godkjennelse av avtalen om vilkårene for tiltredelse.

4. Ministerkonferansen kan på anmodning fra et medlem revurdere anvendelsen av denne artikkel i særskilte tilfeller og fremsette egne anbefalinger.

5. Tilfeller hvor en plurilateral handelsavtale mellom partene i avtalen ikke kommer til anvendelse, fastsettes etter bestemmelsene i vedkommende avtale.

Artikkel XIV

Godkjennelse, ikrafttredelse og deponering

1. Denne avtale skal være åpen for godkjennelse, gjennom undertegning eller på annen måte, av avtalepartene i GATT 1947 og De europeiske fellesskap, som har rett til å bli opprinnelige medlemmer i WTO i samsvar med artikkel XI i denne avtale. Slik godkjennelse skal gjelde for denne avtale og for de multila-

the Multilateral Trade Agreements annexed hereto. This Agreement and the Multilateral Trade Agreements annexed hereto shall enter into force on the date determined by Ministers in accordance with paragraph 3 of the Final Act Embodying the Results of the Uruguay Round of Multilateral Trade Negotiations and shall remain open for acceptance for a period of two years following that date unless the Ministers decide otherwise. An acceptance following the entry into force of this Agreement shall enter into force on the 30th day following the date of such acceptance.

2. A Member which accepts this Agreement after its entry into force shall implement those concessions and obligations in the Multilateral Trade Agreements that are to be implemented over a period of time starting with the entry into force of this Agreement as if it had accepted this Agreement on the date of its entry into force.

3. Until the entry into force of this Agreement, the text of this Agreement and the Multilateral Trade Agreements shall be deposited with the Director-General to the CONTRACTING PARTIES to GATT 1947. The Director-General shall promptly furnish a certified true copy of this Agreement and the Multilateral Trade Agreements, and a notification of each acceptance thereof, to each government and the European Communities having accepted this Agreement. This Agreement and the Multilateral Trade Agreements, and any amendments thereto, shall, upon the entry into force of this Agreement, be deposited with the Director-General of the WTO.

4. The acceptance and entry into force of a Plurilateral Trade Agreement shall be governed by the provisions of that Agreement. Such Agreements shall be deposited with the Director-General to the CONTRACTING PARTIES to GATT 1947. Upon the entry into force of this Agreement, such Agreements shall be deposited with the Director-General of the WTO.

Article XV Withdrawal

1. Any Member may withdraw from this Agreement. Such withdrawal shall apply both to this Agreement and the Multilateral Trade Agreements and shall take effect upon the expiration of six months from the date on which written notice of withdrawal is received by the Director-General of the WTO.

2. Withdrawal from a Plurilateral Trade Agreement shall be governed by the provisions of that Agreement.

terale handelsavtalene i vedlegg til denne avtale. Denne avtale og de multilaterale handelsavtalene i vedlegg til denne avtale skal tre i kraft på datoen fastsatt av ministrene i samsvar med nr 3 i Sluttakten med resultatene fra Uruguay-runden i de multilaterale forhandlingene om handel og skal fortsatt være åpen for godkjenning i et tidsrom på to år etter denne dato, med mindre ministrene bestemmer annet. En godkjenning som finner sted etter at denne avtale er trådt i kraft, vil tre i kraft på den 30. dag etter den dato slik godkjenning fant sted.

2. Et medlem som godkjenner denne avtale etter at den er trådt i kraft, skal gjennomføre de bindinger og forpliktelser som er fastsatt i de multilaterale handelsavtalene som må gjennomføres over et tidsrom som starter ved nærværende avtales ikrafttredelse, som om de hadde godkjent nærværende avtale på den dato den trådte i kraft.

3. Inntil denne avtale trer i kraft skal teksten av denne avtale og de multilaterale avtalene deponeres hos Generaldirektøren for KONTRAHERENDE PARTER i GATT 1947. Generaldirektøren skal omgående formidle en bekreftet kopi av denne avtale og av de multilaterale handelsavtalene, samt en underretning om hver godkjenning av avtalen, til hver regjering og til De europeiske fellesskap som har godkjent denne avtale. Denne avtale og de multilaterale handelsavtalene, samt enhver endring i disse, skal ved denne avtalens ikrafttredelse deponeres hos WTOs Generaldirektør.

4. Godkjenningen og ikrafttredelsen av en plurilateral handelsavtale skal skje i henhold til bestemmelsene i vedkommende avtale. Slike avtaler skal deponeres hos Generaldirektøren for KONTRAHERENDE PARTER i GATT 1947. Når nærværende avtale trer i kraft, skal slike avtaler deponeres hos WTOs Generaldirektør.

Artikkel XV Oppsigelse

1. Ethvert medlem kan si opp denne avtale. Denne oppsigelsen gjelder både denne avtale og de multilaterale handelsavtalene og trer i kraft ved utgangen av en frist på seks måneder etter den dato skriftlig varsel om oppsigelse ble mottatt av WTOs Generaldirektør.

2. Oppsigelse av en plurilateral handelsavtale foretas i samsvar med bestemmelsene i vedkommende avtale.

*Article XVI**Miscellaneous Provisions*

1. Except as otherwise provided under this Agreement or the Multilateral Trade Agreements, the WTO shall be guided by the decisions, procedures and customary practices followed by the CONTRACTING PARTIES to GATT 1947 and the bodies established in the framework of GATT 1947.

2. To the extent practicable, the Secretariat of GATT 1947 shall become the Secretariat of the WTO, and the Director-General to the CONTRACTING PARTIES to GATT 1947, until such time as the Ministerial Conference has appointed a Director-General in accordance with paragraph 2 of Article VI of this Agreement, shall serve as Director-General of the WTO.

3. In the event of a conflict between a provision of this Agreement and a provision of any of the Multilateral Trade Agreements, the provision of this Agreement shall prevail to the extent of the conflict.

4. Each Member shall ensure the conformity of its laws, regulations and administrative procedures with its obligations as provided in the annexed Agreements.

5. No reservations may be made in respect of any provision of this Agreement. Reservations in respect of any of the provisions of the Multilateral Trade Agreements may only be made to the extent provided for in those Agreements. Reservations in respect of a provision of a Plurilateral Trade Agreement shall be governed by the provisions of that Agreement.

6. This Agreement shall be registered in accordance with the provisions of Article 102 of the Charter of the United Nations.

DONE at Marrakesh this fifteenth day of April one thousand nine hundred and ninety-four, in a single copy, in the English, French and Spanish languages, each text being authentic.

Explanatory Notes:

The terms "country" or "countries" as used in this Agreement and the Multilateral Trade Agreements are to be understood to include any separate customs territory Member of the WTO.

In the case of a separate customs territory Member of the WTO, where an expression in this Agreement and the Multilateral Trade Agreements is qualified by the term "national", such expression shall be read as pertaining to that customs territory, unless otherwise specified.

*Artikkel XVI**Diverse bestemmelser*

1. Med mindre annet er fastsatt i denne avtale eller i de multilaterale handelsavtalene, skal WTO la seg veilede av beslutninger, prosedyrer og vanlig praksis som er blitt fulgt av KONTRAHERENDE PARTER i GATT 1947 og de organer som er opprettet innenfor rammen av GATT 1947.

2. I den utstrekning det praktisk lar seg gjøre, vil sekretariat for GATT 1947 bli WTOs sekretariat, og Generaldirektøren for KONTRAHERENDE PARTER i GATT 1947 vil inntil Ministerkonferansen har utnevnt en Generaldirektør i samsvar med artikkel VI nr 2 i denne avtale tjene som Generaldirektør i WTO.

3. I tilfelle det oppstår konflikt mellom en bestemmelse i denne avtale og en bestemmelse i en av de multilaterale handelsavtalene, skal bestemmelsen i denne avtale gå foran i den utstrekning det gjelder konflikten.

4. Hvert medlem skal sørge for at dets lover, forskrifter og administrative prosedyrer er i samsvar med dets forpliktelser i henhold til de vedlagte avtaler.

5. Ingen reservasjoner kan tas med hensyn til en bestemmelse i denne avtale. Reservasjoner mot bestemmelsene i de multilaterale handelsavtalene kan bare tas i den utstrekning disse avtalene tillater det. Reservasjoner mot en bestemmelse i en plurilateral handelsavtale skal skje i samsvar med bestemmelsene i vedkommende avtale.

6. Denne avtale skal registreres i samsvar med bestemmelsene i artikkel 102 i De forente nasjoners pakt.

Utferdiget i Marrakesh 15. april 1994 i ett enkelt eksemplar, på engelsk, fransk og spansk, som alle har samme gyldighet.

Forklarende merknad:

Ordet «land» slik det er brukt i denne avtale og i de multilaterale handelsavtalene skal forstås slik at det omfatter ethvert atskilt tollområde som er medlem i WTO.

Når det gjelder et atskilt tollområde som er medlem av WTO, skal ordet «nasjonal», når det brukes for å betegne et uttrykk i denne avtale og i de multilaterale avtalene, anses å gjelde dette tollområdet, med mindre annet er spesifisert.

LIST OF ANNEXES

ANNEX 1

ANNEX 1A: Multilateral Agreements on Trade in Goods

General Agreement on Tariffs and Trade 1994
 Agreement on Agriculture
 Agreement on the Application of Sanitary and Phytosanitary Measures
 Agreement on Textiles and Clothing
 Agreement on Technical Barriers to Trade
 Agreement on Trade-Related Investment Measures
 Agreement on Implementation of Article VI of the General Agreement on Tariffs and Trade 1994
 Agreement on Implementation of Article VII of the General Agreement on Tariffs and Trade 1994
 Agreement on Preshipment Inspection
 Agreement on Rules of Origin
 Agreement on Import Licensing Procedures
 Agreement on Subsidies and Countervailing Measures
 Agreement on Safeguards

ANNEX 1B: General Agreement on Trade in Services and Annexes

ANNEX 1C: Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights

ANNEX 2

Understanding on Rules and Procedures Governing the Settlement of Disputes

ANNEX 3

Trade Policy Review Mechanism

ANNEX 4

Plurilateral Trade Agreements

Agreement on Trade in Civil Aircraft
 Agreement on Government Procurement
 International Dairy Agreement
 International Bovine Meat Agreement

ANNEX 1

ANNEX 1A
MULTILATERAL AGREEMENTS ON TRADE IN GOODS*General interpretative note to Annex 1A:*

In the event of conflict between a provision of the General Agreement on Tariffs and Trade

LISTE OVER VEDLEGGENE

VEDLEGG 1

VEDLEGG 1A: Multilaterale handelsavtaler om varer

Generalavtalen om tolltariffer og handel 1994
 Avtale om landbruk
 Avtale om anvendelse av veterinære og plantesanitære tiltak
 Avtale om tekstiler og klær
 Avtale om tekniske handelshindringer
 Avtale om handelsrelaterte investeringstiltak
 Avtale om gjennomføring av artikkel VI i Generalavtalen om tolltariffer og handel 1994
 Avtale om gjennomføring av artikkel VII i Generalavtalen om tolltariffer og handel 1994
 Avtale om inspeksjon før forsendelse
 Avtale om opprinnelsesregler
 Avtale om importlisensiering
 Avtale om subsidier og utjevningstiltak
 Avtale om beskyttelsestiltak

VEDLEGG 1B: Generalavtalen om handel med tjenester og vedlegg

VEDLEGG 1C: Avtale om handelsrelaterte sider ved immaterielle rettigheter

VEDLEGG 2:

Avtale om regler og prosedyrer ved tvisteløsning

VEDLEGG 3:

Mekanisme for gjennomgang av handelspolitikken

VEDLEGG 4:

Plurilaterale handelsavtaler

Avtale om handel med sivile luftfartøyer
 Avtale om offentlige innkjøp
 Internasjonal meieriavtale
 Internasjonal avtale om storfekjøtt

VEDLEGG 1

VEDLEGG 1A
MULTILATERALE AVTALER OM HANDEL MED VARER*Forklarende merknad til vedlegg 1A:*

Ved konflikt mellom en bestemmelse i Generalavtalen om tolltariffer og handel 1994 og

de 1994 and a provision of another agreement in Annex 1A to the Agreement Establishing the World Trade Organization (referred to in the agreements in Annex 1A as the "WTO Agreement"), the provision of the other agreement shall prevail to the extent of the conflict.

GENERAL AGREEMENT ON TARIFFS AND TRADE 1994

1. The General Agreement on Tariffs and Trade 1994 ("GATT 1994") shall consist of:

- (a) the provisions in the General Agreement on Tariffs and Trade, dated 30 October 1947, annexed to the Final Act Adopted at the Conclusion of the Second Session of the Preparatory Committee of the United Nations Conference on Trade and Employment (excluding the Protocol of Provisional Application), as rectified, amended or modified by the terms of legal instruments which have entered into force before the date of entry into force of the WTO Agreement;
- (b) the provisions of the legal instruments set forth below that have entered into force under the GATT 1947 before the date of entry into force of the WTO Agreement:
 - (i) protocols and certifications relating to tariff concessions;
 - (ii) protocols of accession (excluding the provisions (a) concerning provisional application and withdrawal of provisional application and (b) providing that Part II of GATT 1947 shall be applied provisionally to the fullest extent not inconsistent with legislation existing on the date of the Protocol);
 - (iii) decisions on waivers granted under Article XXV of GATT 1947 and still in force on the date of entry into force of the WTO Agreement¹;
 - (iv) other decisions of the CONTRACTING PARTIES to GATT 1947;
- (c) the Understandings set forth below:
 - (i) Understanding on the Interpretation of Article II:1(b) of the General Agreement on Tariffs and Trade 1994;

¹ The waivers covered by this provision are listed in footnote 7 on pages 11 and 12 in Part II of document MTN/FA of 15 December 1993 and in MTN/FA/Corr.6 of 21 March 1994. The Ministerial Conference shall establish at its first session a revised list of waivers covered by this provision that adds any waivers granted under GATT 1947 after 15 December 1993 and before the date of entry into force of the WTO Agreement, and deletes the waivers which will have expired by that time.

en bestemmelse i en annen avtale i vedlegg 1A til Avtalen om opprettelse av Verdens handelsorganisasjon (heretter kalt «WTO-avtalen»), skal bestemmelsen i den annen avtale gå foran i den utstrekning det gjelder konflikten.

GENERALAVTALEN OM TOLLTARIFFER OG HANDEL 1994

1. Generalavtalen om tolltariffer og handel 1994 (GATT 1994) skal omfatte:

- a) bestemmelsene i Generalavtalen om tolltariffer og handel datert 30. oktober 1947, i vedlegg til Sluttakten fra andre sesjon i Den forberedende komité for De forente nasjoners konferanse om handel og sysselsetting (unntatt protokollen om midlertidig anvendelse), rettet, endret og modifisert av bestemmelsene i de juridiske dokumentene som trådte i kraft før WTO-avtalens ikrafttredelse,
- b) bestemmelsene i de juridiske dokumentene nevnt nedenfor, som trådte i kraft i henhold til GATT 1947 før WTO-avtalens ikrafttredelse:
 - i) protokoller og bekreftelser om tollkonferanser,
 - ii) tiltredelsesprotokoller (unntatt bestemmelsene i bokstav a) om midlertidig anvendelse og tilbaketrekking av midlertidig anvendelse og i bokstav b) som forutsetter at del II i GATT 1947 kommer til full anvendelse på midlertidig basis såfremt det ikke er uforenlig med gjeldende lov på datoen for protokollen),
 - iii) vedtak om unntak gitt i henhold til artikkel XXV i GATT 1947 og som fremdeles er gjeldende på datoen for WTO-avtalen ikrafttredelse⁴.
 - iv) andre vedtak fattet av KONTRAHERENDE PARTER i GATT 1947.
- c) avtalene angitt nedenfor:
 - i) Avtale om fortolkning av artikkel II nr 1 bokstav b) i Generalavtalen om tolltariffer og handel 1994,

⁴ Unntakene som omfattes av denne bestemmelse er oppført i fotnote 7 på side 11 og 12 i Del II i dokument MTN/FA av 15. desember 1993. Ministerkonferansen skal under sin første sesjon utarbeide en revidert liste over de unntak som omfattes av denne bestemmelse, som kommer i tillegg til eventuelle unntak gitt i henhold til GATT 1947 etter 15. desember 1993 og før datoen for WTO-avtalens ikrafttredelse, og som stryker de unntak som er utløpt innen den tid.

- (ii) Understanding on the Interpretation of Article XVII of the General Agreement on Tariffs and Trade 1994;
 - (iii) Understanding on Balance-of-Payments Provisions of the General Agreement on Tariffs and Trade 1994;
 - (iv) Understanding on the Interpretation of Article XXIV of the General Agreement on Tariffs and Trade 1994;
 - (v) Understanding in Respect of Waivers of Obligations under the General Agreement on Tariffs and Trade 1994;
 - (vi) Understanding on the Interpretation of Article XXVIII of the General Agreement on Tariffs and Trade 1994; and
- ii) Avtale om fortolkning av artikkel XVII i Generalavtalen om tolltariffer og handel 1994,
 - iii) Avtale om bestemmelsene om betalingsbalanse i Generalavtalen om tolltariffer og handel 1994,
 - iv) Avtale om fortolkning av artikkel XXIV i Generalavtalen om tolltariffer og handel 1994,
 - v) Avtale om unntak fra forpliktelser etter Generalavtalen om tolltariffer og handel 1994,
 - vi) Avtale om fortolkning av artikkel XXVIII i Generalavtalen om tolltariffer og handel 1994,
 - vii) Avtale om fortolkning av artikkel XXXV i Generalavtalen om tolltariffer og handel 1994, og

(d) the Marrakesh Protocol to GATT 1994.

d) Marrakesh-protokollen til GATT 1994.

2. Explanatory Notes

- (a) The references to "contracting party" in the provisions of GATT 1994 shall be deemed to read "Member". The references to "less-developed contracting party" and "developed contracting party" shall be deemed to read "developing country Member" and "developed country Member". The references to "Executive Secretary" shall be deemed to read "Director-General of the WTO".
- (b) The references to the CONTRACTING PARTIES acting jointly in Articles XV:1, XV:2, XV:8, XXXVIII and the Notes Ad Article XII and XVIII; and in the provisions on special exchange agreements in Articles XV:2, XV:3, XV:6, XV:7 and XV:9 of GATT 1994 shall be deemed to be references to the WTO. The other functions that the provisions of GATT 1994 assign to the CONTRACTING PARTIES acting jointly shall be allocated by the Ministerial Conference.
- (c) (i) The text of GATT 1994 shall be authentic in English, French and Spanish.
(ii) The text of GATT 1994 in the French language shall be subject to the rectifications of terms indicated in Annex A to document MTN.TNC/41.
(iii) The authentic text of GATT 1994 in the Spanish language shall be the text in Volume IV of the Basic Instruments and Selected Documents series, subject to the rectifications of terms indicated in Annex B to document MTN.TNC/41.

2. Forklarende merknader:

- a) Henvisninger til «avtalepart» i bestemmelsene i GATT 1994 skal anses å bety «medlem». Henvisninger til avtalepart som er et mindre utviklet land» og «avtalepart som er et industriland» skal anses å bety «medlem som er utviklingsland» og «medlem som er et industriland». Henvisninger til «Eksekutivsekretær» skal anses å bety «WTOs Generaldirektør».
- b) Henvisninger til KONTRAHERENDE PARTER som handler i fellesskap i artikkel XV nr 1, nr 2, nr 8, artikkel XXXVIII og merknadene Ad artikkel XII og artikkel XVIII, samt slike henvisninger i bestemmelsene om særavtaler om valutaordninger i artikkel XV nr 2, nr 3, nr 6, nr 7 og artikkel XV nr 9 i GATT 1994 skal anses som henvisninger til WTO. De andre oppgavene som bestemmelsene i GATT 1994 gir KONTRAHERENDE PARTER i fellesskap, skal tildeles av Ministerkonferansen.
- (c) (i) Teksten i GATT 1994 er autentisk på engelsk, fransk og spansk.
(ii) Teksten i GATT 1994 på fransk skal rettes opp i samsvar med vedlegg A i dokument MTN.TNE/41
(iii) Den autentiske teksten i GATT 1994 på spansk er den som er gjengitt i bind IVi Basic Instruments and Selected Documents (BISD) rettet opp i samsvar med vedlegg B i dokument MTN.TNC/41.

3.(a) The provisions of Part II of GATT 1994 shall not apply to measures taken by a Member under specific mandatory legisla-

3.a) Bestemmelsene i del II i GATT 1994 skal ikke gjelde tiltak truffet av et medlem i henhold til en spesifikk ufravikelig lovgiv-

tion, enacted by that Member before it became a contracting party to GATT 1947, that prohibits the use, sale or lease of foreign-built or foreign-reconstructed vessels in commercial applications between points in national waters or the waters of an exclusive economic zone. This exemption applies to: (a) the continuation or prompt renewal of a non-conforming provision of such legislation; and (b) the amendment to a non-conforming provision of such legislation to the extent that the amendment does not decrease the conformity of the provision with Part II of GATT 1947. This exemption is limited to measures taken under legislation described above that is notified and specified prior to the date of entry into force of the WTO Agreement. If such legislation is subsequently modified to decrease its conformity with Part II of GATT 1994, it will no longer qualify for coverage under this paragraph.

- (b) The Ministerial Conference shall review this exemption not later than five years after the date of entry into force of the WTO Agreement and thereafter every two years for as long as the exemption is in force for the purpose of examining whether the conditions which created the need for the exemption still prevail.
- (c) A Member whose measures are covered by this exemption shall annually submit a detailed statistical notification consisting of a five-year moving average of actual and expected deliveries of relevant vessels as well as additional information on the use, sale, lease or repair of relevant vessels covered by this exemption.
- (d) A Member that considers that this exemption operates in such a manner as to justify a reciprocal and proportionate limitation on the use, sale, lease or repair of vessels constructed in the territory of the Member invoking the exemption shall be free to introduce such a limitation subject to prior notification to the Ministerial Conference.
- (e) This exemption is without prejudice to solutions concerning specific aspects of the legislation covered by this exemption negotiated in sectoral agreements or in other fora.
- ning, som dette medlem har innført før det ble avtalepart i GATT 1947, som forbyr bruk, salg eller leie av fartøyer som er bygd eller ombygd i utlandet og som går i kommersiell trafikk mellom steder i nasjonale farvann eller innenfor den eksklusive økonomiske sone. Dette unntaket gjelder: a) opprettholdelse eller omgående forlengelse av en ikke samsvarende bestemmelse i slik lovgivning; og b) endring i en ikke samsvarende bestemmelse i slik lovgivning såfremt denne endringen ikke minsker bestemmelsens samsvar med del II i GATT 1947. Dette unntaket begrenser seg til tiltak truffet i henhold til lovgivning beskrevet ovenfor som det er gitt melding om og som er spesifisert før WTO-avtalens ikrafttredelsesdato. Dersom denne lovgivningen deretter endres slik at den blir mindre i samsvar med del II i GATT 1994, fyller den ikke lenger vilkårene for å komme inn under bestemmelsene i dette nummer.
- b) Ministerkonferansen skal behandle dette unntaket på ny senest fem år etter at WTO-avtalen trådte i kraft, og deretter annet hvert år så lenge unntaket gjelder, for å vurdere om vilkårene som gjorde unntaket nødvendig, fortsatt er til stede.
- c) Et medlem hvis tiltak omfattes av dette unntaket, skal årlig fremlegge en detaljert statistisk melding med et bevegelig gjennomsnitt over fem år av de faktiske og forventede leveranser av relevante fartøyer, samt annen informasjon om bruk, salg, leie eller reparasjoner av relevante fartøyer som omfattes av dette unntaket.
- d) Et medlem som mener at dette unntaket virker på en slik måte at det berettiger en gjensidig og avpasset begrensning i bruk, salg, leie eller reparasjon av fartøyer som er bygd på territoriet til det medlem som påberoper seg unntak, skal kunne innføre en slik begrensning, forutsatt at melding er sendt til Ministerkonferansen på forhånd.
- e) Dette unntaket skal ikke prejudisere løsninger om spesielle sider ved lovgivningen som omfattes av dette unntak og som er forhandlet fram i sektoravtalene eller i andre fora.

UNDERSTANDING ON THE INTERPRETATION OF ARTICLE II:1(b) OF THE GENERAL AGREEMENT ON TARIFFS AND TRADE 1994

Members hereby agree as follows:

1. In order to ensure transparency of the legal rights and obligations deriving from paragraph 1(b) of Article II, the nature and level of any "other duties or charges" levied on

AVTALE OM FORTOLKNING AV ARTIKKEL II NR 1 BOKSTAV B) I GENERALAVTALEN OM TOLLTARIFFER OG HANDEL 1994

Medlemmene er herved enige om følgende:

1. For å sikre åpenhet omkring de juridiske rettigheter og forpliktelser som følger av artikkel II nr 1 bokstav b), skal arten og nivået på «annen toll eller avgift» avkrevd på bundne

bound tariff items, as referred to in that provision, shall be recorded in the Schedules of concessions annexed to GATT 1994 against the tariff item to which they apply. It is understood that such recording does not change the legal character of "other duties or charges".

2. The date as of which "other duties or charges" are bound, for the purposes of Article II, shall be 15 April 1994. "Other duties or charges" shall therefore be recorded in the Schedules at the levels applying on this date. At each subsequent renegotiation of a concession or negotiation of a new concession the applicable date for the tariff item in question shall become the date of the incorporation of the new concession in the appropriate Schedule. However, the date of the instrument by which a concession on any particular tariff item was first incorporated into GATT 1947 or GATT 1994 shall also continue to be recorded in column 6 of the Loose-Leaf Schedules.

3. "Other duties or charges" shall be recorded in respect of all tariff bindings.

4. Where a tariff item has previously been the subject of a concession, the level of "other duties or charges" recorded in the appropriate Schedule shall not be higher than the level obtaining at the time of the first incorporation of the concession in that Schedule. It will be open to any Member to challenge the existence of an "other duty or charge", on the ground that no such "other duty or charge" existed at the time of the original binding of the item in question, as well as the consistency of the recorded level of any "other duty or charge" with the previously bound level, for a period of three years after the date of entry into force of the WTO Agreement or three years after the date of deposit with the Director-General of the WTO of the instrument incorporating the Schedule in question into GATT 1994, if that is a later date.

5. The recording of "other duties or charges" in the Schedules is without prejudice to their consistency with rights and obligations under GATT 1994 other than those affected by paragraph 4. All Members retain the right to challenge, at any time, the consistency of any "other duty or charge" with such obligations.

6. For the purposes of this Understanding, the provisions of Articles XXII and XXIII of GATT 1994 as elaborated and applied by the Dispute Settlement Understanding shall apply.

7. "Other duties or charges" omitted from a Schedule at the time of deposit of the instrument incorporating the Schedule in question into GATT 1994 with, until the date of entry

tollposisjoner, som er omtalt i nevnte bestemmelse, oppføres i bindingslistene i vedlegg til GATT 1994 rett overfor tilsvarende tollposisjonen. Det forutsettes at denne oppføringen ikke endrer den rettslige karakter ved «annen toll eller avgift».

2. For formålet i artikkel II er «annen toll eller avgift» bundet fra 15. april 1994. «Annen toll eller avgift» skal derfor oppføres i bindingslistene med de nivåer som gjelder på denne dato. Ved hver senere reforhandling av en innrømmelse eller ved forhandling av en ny innrømmelse vil anvendelsesdatoen for den aktuelle tollposisjon bli datoen for integreringen av den nye innrømmelsen i den aktuelle bindingsliste. Datoen på det dokument der en innrømmelse angående en bestemt tollposisjon for første gang ble tatt inn i GATT 1947 eller GATT 1994 skal imidlertid fortsatt også være oppført i kolonne 6 på listene i løssbladsystemet.

3. «Annen toll eller avgift» skal oppføres for alle tollbindinger.

4. Når en tollposisjon tidligere har vært gjenstand for en innrømmelse, skal nivået på «annen toll eller avgift» oppført i den aktuelle bindingsliste ikke være høyere enn det nivå som gjaldt på det tidspunkt innrømmelsen ble tatt inn i nevnte bindingsliste for første gang. Ethvert medlem har anledning til å gjøre innsigelse mot en oppføring av «annen toll og avgift», med den begrunnelse at ingen slik «annen toll eller avgift» eksisterte den gang den opprinnelige bindingen av den aktuelle posisjon fant sted, samt mot at det oppførte nivå for «annen toll eller avgift» ikke er i overensstemmelse med det tidligere bindingsnivå, over en periode på tre år etter at WTO-avtalen trådte i kraft eller tre år etter den dato dokumentet der den aktuelle bindingslisten ble tatt inn i GATT 1994, ble deponert hos WTOs Generaldirektør, dersom denne dato inntreffer senere.

5. Oppføring av «annen toll eller avgift» i bindingslistene har ingen virkning på deres overensstemmelse med andre rettigheter og forpliktelser etter GATT 1994 enn de som er omtalt i nr 4. Alle medlemmene beholder retten til å gjøre innsigelse, på ethvert tidspunkt, mot at «annen toll og avgift» ikke er i overensstemmelse med slike forpliktelser.

6. For denne avtalens formål skal bestemmelsene i artikkel XXII og XXIII i GATT 1994 slik de er utdypet og anvendt i Tvisteløsningsavtalen, gjelde.

7. «Annen toll eller avgift» som ikke var med i en bindingsliste på det tidspunkt dokumentet der den aktuelle bindingslisten ble tatt inn i GATT 1994, ble deponert, inntil den dato

into force of the WTO Agreement, the Director-General to the CONTRACTING PARTIES to GATT 1947 or, thereafter, with the Director-General of the WTO, shall not subsequently be added to it and any "other duty or charge" recorded at a level lower than that prevailing on the applicable date shall not be restored to that level unless such additions or changes are made within six months of the date of deposit of the instrument.

8. The decision in paragraph 2 regarding the date applicable to each concession for the purposes of paragraph 1(b) of Article II of GATT 1994 supersedes the decision regarding the applicable date taken on 26 March 1980 (BISD 27S/24).

UNDERSTANDING ON THE INTERPRETATION OF ARTICLE XVII OF THE GENERAL AGREEMENT ON TARIFFS AND TRADE 1994

Members,

Noting that Article XVII provides for obligations on Members in respect of the activities of the state trading enterprises referred to in paragraph 1 of Article XVII, which are required to be consistent with the general principles of non-discriminatory treatment prescribed in GATT 1994 for governmental measures affecting imports or exports by private traders;

Noting further that Members are subject to their GATT 1994 obligations in respect of those governmental measures affecting state trading enterprises;

Recognizing that this Understanding is without prejudice to the substantive disciplines prescribed in Article XVII;

Hereby agree as follows:

1. In order to ensure the transparency of the activities of state trading enterprises, Members shall notify such enterprises to the Council for Trade in Goods, for review by the working party to be set up under paragraph 5, in accordance with the following working definition:

"Governmental and non-governmental enterprises, including marketing boards, which have been granted exclusive or special rights or privileges, including statutory or constitutional powers, in the exercise of which they influence through their purchases or sales the level or direction of imports or exports."

This notification requirement does not apply to imports of products for immediate or ultimate consumption in governmental use or in use by an enterprise as specified above and not otherwise for resale or use in the production of goods for sale.

WTO-avtalen trer i kraft, hos Generaldirektøren for KONTRAHERENDE PARTER i GATT 1947, og deretter hos WTOs generaldirektør, skal ikke senere føyes til denne, og enhver «annen toll og avgift» som er oppført på et lavere nivå enn det som var gjeldende på anvendelsesdatoen, skal ikke opprettes opp til dette nivå, med mindre disse tilføyelsene eller endringene blir foretatt innen seks måneder etter den dato dokumentet ble deponert.

8. Beslutningen nevnt i nr 2 om anvendelsesdato for hver innrømmelse i forbindelse med artikkel II nr 1 bokstav b) i GATT 1994, erstatter beslutningen om anvendelsesdato fattet 26. mars 1980 (BISD 27S/24.)

AVTALE OM FORTOLKNING AV ARTIKKEL XVII I GENERALAVTALEN OM TOLLTARIFFER OG HANDEL 1994

Medlemmene,

Som merker seg at artikkel XVII fastsetter forpliktelser for medlemmene angående virksomheten til statshandelsforetak nevnt i artikkel XVII nr 1, som har plikt til å rette seg etter de allmenne prinsipper om ikke-diskriminerende behandling foreskrevet i GATT 1994 med hensyn til offentlige tiltak overfor import og eksport foretatt av private forretningsdrivende,

Som videre merker seg at medlemmene er underlagt de forpliktelser de har påtatt seg i henhold til GATT 1994 angående offentlige tiltak overfor statshandelsforetak.

Som erkjenner at denne avtale ikke har innvirkning på hovedretningslinjene foreskrevet i artikkel XVII,

Er herved enige om følgende:

1. For å sikre åpenhet omkring virksomheten til statshandelsforetak, skal medlemmene gi melding til Rådet for handel med varer om slike foretak slik at arbeidsgruppen som opprettes i henhold til nr 5, kan vurdere dem ut fra følgende arbeidsdefinisjoner:

«Statlige og ikke-statlige foretak, herunder omsetningsorganisasjoner, som er tildelt enerett eller særrettigheter eller privilegier, herunder myndighet gitt etter lov eller forfatning, og som når de utøver disse, påvirker, gjennom kjøp eller salg, omfanget eller retningen av import eller eksport.»

Kravet om melding gjelder ikke for import av varer til umiddelbar eller endelig bruk i den offentlige sektor eller for dens regning, eller til bruk i foretak som er definert ovenfor, og for øvrig ikke for videresalg eller bruk i produksjon av varer for salg.

2. Each Member shall conduct a review of its policy with regard to the submission of notifications on state trading enterprises to the Council for Trade in Goods, taking account of the provisions of this Understanding. In carrying out such a review, each Member should have regard to the need to ensure the maximum transparency possible in its notifications so as to permit a clear appreciation of the manner of operation of the enterprises notified and the effect of their operations on international trade.

3. Notifications shall be made in accordance with the questionnaire on state trading adopted on 24 May 1960 (BISD 9S/184-185), it being understood that Members shall notify the enterprises referred to in paragraph 1 whether or not imports or exports have in fact taken place.

4. Any Member which has reason to believe that another Member has not adequately met its notification obligation may raise the matter with the Member concerned. If the matter is not satisfactorily resolved it may make a counter-notification to the Council for Trade in Goods, for consideration by the working party set up under paragraph 5, simultaneously informing the Member concerned.

5. A working party shall be set up, on behalf of the Council for Trade in Goods, to review notifications and counter-notifications. In the light of this review and without prejudice to paragraph 4(c) of Article XVII, the Council for Trade in Goods may make recommendations with regard to the adequacy of notifications and the need for further information. The working party shall also review, in the light of the notifications received, the adequacy of the above-mentioned questionnaire on state trading and the coverage of state trading enterprises notified under paragraph 1. It shall also develop an illustrative list showing the kinds of relationships between governments and enterprises, and the kinds of activities, engaged in by these enterprises, which may be relevant for the purposes of Article XVII. It is understood that the Secretariat will provide a general background paper for the working party on the operations of state trading enterprises as they relate to international trade. Membership of the working party shall be open to all Members indicating their wish to serve on it. It shall meet within a year of the date of entry into force of the WTO Agreement and thereafter at least once a year. It shall report annually to the Council for Trade in Goods.¹

¹ The activities of this working party shall be coordinated with those of the working group provided for in Section III of the Ministerial Decision on Notification Procedures adopted on 15 April 1994.

2. Hvert medlem skal foreta en gjennomgang av sin politikk angående meldinger om statshandelsforetak som oversendes Rådet for handel med varer, idet det tas hensyn til bestemmelsene i denne avtale. Under denne gjennomgangen bør hvert medlem ta hensyn til nødvendigheten av å sørge for størst mulig åpenhet i sine meldinger slik at en best mulig kan vurdere hvordan foretakene som det er gitt melding om, opererer og hvilken virkning deres forretninger har på internasjonal handel.

3. Meldingene skal foretas i samsvar med spørreskjemaet om statlig handel, vedtatt 24. mai 1960 (BISD 9S/184-185), der det forutsettes at medlemmene melder foretak omtalt i nr 1, uansett om import eller eksport faktisk har funnet sted eller ikke.

4. Ethvert medlem som har grunn til å tro at et annet medlem ikke har oppfylt meldepplikten tilstrekkelig, kan ta saken opp med det berørte medlem. Dersom saken ikke blir løst på tilfredsstillende måte, kan medlemmet sende en motmelding til Rådet for handel med varer for vurdering i arbeidsgruppen opprettet i henhold til nr 5, samtidig som det berørte medlem underrettes.

5. En arbeidsgruppe skal opprettes på vegne av Rådet for handel med varer, som skal gjennomgå meldinger og motmeldinger. I lys av denne gjennomgangen og uten å berøre artikkel XVII nr 4 bokstav c), kan Rådet for handel med varer fremsette anbefalinger om hvorvidt meldingene er tilstrekkelige og om behovet for ytterligere opplysninger. I lys av de mottatte meldingene skal arbeidsgruppen også vurdere om det ovennevnte spørreskjema om statshandel er tilstrekkelig samt hvilke statshandelsforetak som omfattes av meldinger gitt i henhold til nr 1. Den skal også sette opp en liste som gir et bilde av hva slags bånd som finnes mellom de offentlige myndigheter og foretak og den typen virksomhet disse driver med og som kan være av interesse for anvendelsen av artikkel XVII. Det forutsettes at sekretariatet setter opp et notat med generelle opplysninger til arbeidsgruppen om statshandelsforetakenes virksomhet knyttet til internasjonal handel. Alle de medlemmer som uttrykker ønske om det, kan delta i arbeidsgruppen. Den skal komme sammen innen ett år etter den dag WTO-avtalen trer i kraft og siden minst én gang pr år. Den skal hvert år avgi rapport til Rådet for handel med varer¹.

¹ Arbeidsgruppens virksomhet skal koordineres med virksomheten til arbeidsgruppen foreskrevet i avsnitt III i Ministererklæringen vedtatt 15. april 1994.

UNDERSTANDING ON THE BALANCE-OF-PAYMENTS PROVISIONS OF THE GENERAL AGREEMENT ON TARIFFS AND TRADE 1994

Members,

Recognizing the provisions of Articles XII and XVIII:B of GATT 1994 and of the Declaration on Trade Measures Taken for Balance-of-Payments Purposes adopted on 28 November 1979 (BISD 26S/205-209, referred to in this Understanding as the "1979 Declaration") and in order to clarify such provisions¹;

Hereby agree as follows:

Application of Measures

1. Members confirm their commitment to announce publicly, as soon as possible, time-schedules for the removal of restrictive import measures taken for balance-of-payments purposes. It is understood that such time-schedules may be modified as appropriate to take into account changes in the balance-of-payments situation. Whenever a time-schedule is not publicly announced by a Member, that Member shall provide justification as to the reasons therefor.

2. Members confirm their commitment to give preference to those measures which have the least disruptive effect on trade. Such measures (referred to in this Understanding as "price-based measures") shall be understood to include import surcharges, import deposit requirements or other equivalent trade measures with an impact on the price of imported goods. It is understood that, notwithstanding the provisions of Article II, price-based measures taken for balance-of-payments purposes may be applied by a Member in excess of the duties inscribed in the Schedule of that Member. Furthermore, that Member shall indicate the amount by which the price-based measure exceeds the bound duty clearly and separately under the notification procedures of this Understanding.

3. Members shall seek to avoid the imposition of new quantitative restrictions for balance-of-payments purposes unless, because of a critical balance-of-payments situation, price-based measures cannot arrest a sharp deterioration in the external payments position. In

¹ Nothing in this Understanding is intended to modify the rights and obligations of Members under Articles XII or XVIII:B of GATT 1994. The provisions of Articles XXII and XXIII of GATT 1994 as elaborated and applied by the Dispute Settlement Understanding may be invoked with respect to any matters arising from the application of restrictive import measures taken for balance-of-payments purposes.

AVTALE OM BESTEMMELSER OM TILTAK FOR Å BESKYTTE HANDELSBALANSEN I GENERALAVTALEN OM TOLLTARIFFER OG HANDEL 1994

Medlemmene,

Som anerkjenner bestemmelsene i artikkel XII og XVIII B i GATT 1994 og Erklæringen om handelstiltak truffet av hensyn til betalingsbalansen vedtatt 28. november 1979 (BISD 26S/205-209, i denne avtale kalt «1979 Erklæringen») og med sikte på å avklare disse bestemmelsene²:

er herved blitt enige om følgende:

Anvendelse av tiltak

1. Medlemmene bekrefter sitt løfte om å offentliggjøre snarest mulig timeplanen for nedbygging av restriktive tiltak på import som er truffet av hensyn til betalingsbalansen. Det forutsettes at denne timeplan kan endres når det er hensiktsmessig for å ta hensyn til endringer i betalingsbalansen. Dersom et medlem ikke offentliggjør timeplanen, skal vedkommende medlem oppgi grunnene til dette.

2. Medlemmene bekrefter sitt løfte om å prioritere de tiltak som virker minst forstyrrende på handelen. Slike tiltak (i denne avtale kalt «prisbaserte tiltak») er ment å omfatte tilleggsavgifter på import, krav om importdepositum og andre tilsvarende handelstiltak som virker inn på prisen på importerte varer. Det forutsettes at prisbaserte tiltak truffet av hensyn til betalingsbalansen kan anvendes av et medlem, uten hensyn til bestemmelsene i artikkel II, i tillegg til tollene som er oppført i vedkommende medlems bindingsliste. Videre skal dette medlemmet angi klart og separat i samsvar med meldingsprosedyren fastsatt i denne avtalen med hvilket beløp det prisbaserte tiltaket overstiger den bundne tollene.

3. Medlemmene skal søke å unngå å pålegge nye kvantitative restriksjoner av hensyn til betalingsbalansen, med mindre de prisbaserte tiltakene, på grunn av en kritisk situasjon for betalingsbalansen, ikke kan stanse den sterke forverringen i betalingsbalansen overfor ut-

² Ingen bestemmelse i denne avtale har til formål å endre medlemmenes rettigheter og forpliktelser i henhold til artikkel XII eller XVIII B i GATT 1994. Bestemmelsene i artikkel XXII eller XXI-B i GATT 1994 slik de er nærmere presisert og gjennomført i Tvisteløsningsavtalen, skal gjelde i enhver sak som oppstår som følge av restriktive tiltak på import truffet av hensyn til betalingsbalansen.

those cases in which a Member applies quantitative restrictions, it shall provide justification as to the reasons why price-based measures are not an adequate instrument to deal with the balance-of-payments situation. A Member maintaining quantitative restrictions shall indicate in successive consultations the progress made in significantly reducing the incidence and restrictive effect of such measures. It is understood that not more than one type of restrictive import measure taken for balance-of-payments purposes may be applied on the same product.

4. Members confirm that restrictive import measures taken for balance-of-payments purposes may only be applied to control the general level of imports and may not exceed what is necessary to address the balance-of-payments situation. In order to minimize any incidental protective effects, a Member shall administer restrictions in a transparent manner. The authorities of the importing Member shall provide adequate justification as to the criteria used to determine which products are subject to restriction. As provided in paragraph 3 of Article XII and paragraph 10 of Article XVIII, Members may, in the case of certain essential products, exclude or limit the application of surcharges applied across the board or other measures applied for balance-of-payments purposes. The term "essential products" shall be understood to mean products which meet basic consumption needs or which contribute to the Member's effort to improve its balance-of-payments situation, such as capital goods or inputs needed for production. In the administration of quantitative restrictions, a Member shall use discretionary licensing only when unavoidable and shall phase it out progressively. Appropriate justification shall be provided as to the criteria used to determine allowable import quantities or values.

Procedures for Balance-of-Payments Consultations

5. The Committee on Balance-of-Payments Restrictions (referred to in this Understanding as the "Committee") shall carry out consultations in order to review all restrictive import measures taken for balance-of-payments purposes. The membership of the Committee is open to all Members indicating their wish to serve on it. The Committee shall follow the procedures for consultations on balance-of-payments restrictions approved on 28 April 1970 (BISD 18S/48-53, referred to in this Understanding as "full consultation procedures"), subject to the provisions set out below.

6. A Member applying new restrictions or

landet. Dersom et medlem pålegger kvantitative restriksjoner, skal det begrunne hvorfor prisbaserte tiltak ikke er et tilstrekkelig virkemiddel for å håndtere situasjonen i betalingsbalansen. Et medlem som opprettholder kvantitative restriksjoner, skal under en rekke konsultasjoner vise hvilke fremskritt som er gjort for å redusere betydelig den innvirkningen og den begrensende effekt slike tiltak har. Det forutsettes at kun én type restriktive tiltak på import kan treffes av hensyn til betalingsbalansen for samme produkt.

4. Medlemmene bekrefter at restriktive tiltak på import som er innført av hensyn til betalingsbalansen, kun kan anvendes for å kontrollere det generelle omfanget av import og kan ikke overstige det som er nødvendig for å rette opp situasjonen i betalingsbalansen. For å redusere eventuelle bivirkninger av beskyttelsen til et minimum, skal et medlem administrere restriksjonene på en åpen måte. Importmedlemmets myndigheter skal gi tilstrekkelig begrunnelse for de kriterier som benyttes til å fastsette hvilke produkter som skal pålegges restriksjoner. Som fastsatt i artikkel XII nr 3 og artikkel XVIII del B nr 10, kan medlemmene for visse viktige produkter, utelukke eller begrense påleggelse av generell tilleggsavgift eller andre tiltak som anvendes av hensyn til betalingsbalansen. Med uttrykket «viktige produkter» menes produkter som tilsvarer primære forbruksbehov eller som bidrar til de anstrengelser et medlem gjør for å bedre situasjonen i betalingsbalansen, f.eks, kapitalvarer eller innsatsvarer som trengs til produksjon. Ved administrering av kvantitative restriksjoner skal et medlem gjøre bruk av vilkårlige lisensordninger kun når det er uunngåelig, og skal avvikles gradvis. De kriterier som benyttes for å bestemme mengden og verdien på tillatt import skal behørig begrunnes.

Fremgangsmåte ved konsultasjoner om betalingsbalansen

5. Komiteen for betalingsbalanserestriksjoner (i denne avtale kalt «komiteen») skal gjennomføre konsultasjoner for å gjennomgå alle restriktive tiltak på import som treffes av hensyn til betalingsbalansen. Alle medlemmer som uttrykker ønske om det kan være medlemmer av komiteen. Komiteen skal følge prosedyrene som kommer til anvendelse ved konsultasjoner om importrestriksjoner for å beskytte betalingsbalansen, godkjent den 28. april 1970 (BISD 18S/48-53, i denne avtale kalt «fulle konsultasjonsprosedyrer»), med forbehold for bestemmelsene nedenfor.

6. Et medlem som pålegger nye restriksjo-

raising the general level of its existing restrictions by a substantial intensification of the measures shall enter into consultations with the Committee within four months of the adoption of such measures. The Member adopting such measures may request that a consultation be held under paragraph 4(a) of Article XII or paragraph 12(a) of Article XVIII as appropriate. If no such request has been made, the Chairman of the Committee shall invite the Member to hold such a consultation. Factors that may be examined in the consultation would include, *inter alia*, the introduction of new types of restrictive measures for balance-of-payments purposes, or an increase in the level or product coverage of restrictions.

7. All restrictions applied for balance-of-payments purposes shall be subject to periodic review in the Committee under paragraph 4(b) of Article XII or under paragraph 12(b) of Article XVIII, subject to the possibility of altering the periodicity of consultations in agreement with the consulting Member or pursuant to any specific review procedure that may be recommended by the General Council.

8. Consultations may be held under the simplified procedures approved on 19 December 1972 (BISD 20S/47-49, referred to in this Understanding as "simplified consultation procedures") in the case of least-developed country Members or in the case of developing country Members which are pursuing liberalization efforts in conformity with the schedule presented to the Committee in previous consultations. Simplified consultation procedures may also be used when the Trade Policy Review of a developing country Member is scheduled for the same calendar year as the date fixed for the consultations. In such cases the decision as to whether full consultation procedures should be used will be made on the basis of the factors enumerated in paragraph 8 of the 1979 Declaration. Except in the case of least-developed country Members, no more than two successive consultations may be held under simplified consultation procedures.

Notification and Documentation

9. A Member shall notify to the General Council the introduction of or any changes in the application of restrictive import measures taken for balance-of-payments purposes, as well as any modifications in time-schedules for the removal of such measures as announced under paragraph 1. Significant changes shall be notified to the General Council prior to or not later than 30 days after their announce-

ner eller som øker det generelle omfanget i de eksisterende restriksjonene gjennom en betydelig skjerping av tiltakene, skal innlede konsultasjoner med komiteen innen fire måneder etter at slike tiltak er vedtatt. Medlemmet som vedtar slike tiltak kan be om at konsultasjoner finner sted i henhold til artikkel XII nr 4 bokstav a) eller eventuelt artikkel XVIII nr 12 bokstav a). Dersom ingen slik anmodning blir gjort, vil komiteens formann oppfordre medlemmet til å holde slike konsultasjoner. Under konsultasjonene kan det blant annet tas opp spørsmål som gjelder innføring av nye typer restriktive tiltak av hensyn til betalingsbalansen eller økning av omfanget av restriksjonene eller utvidelse av produktspekteret som omfattes av restriksjonene.

7. Alle restriksjoner som anvendes av hensyn til betalingsbalansen skal gjennomgå med jevne mellomrom av komiteen i samsvar med bestemmelsene i artikkel XII nr 4 bokstav b) eller artikkel XVIII nr 12 bokstav b); det skal dog være mulig å endre tidsintervallet mellom hver konsultasjon etter avtale med medlemmet som innkalles til konsultasjoner eller i henhold til enhver særskilt behandlingsprosedyre som Hovedrådet måtte anbefale.

8. Konsultasjoner kan holdes etter forenklete prosedyrer godkjent 19. desember 1972 (BISD 20S/47-49, i denne avtale kalt «de forenklete konsultasjonsprosedyrene») for utviklede medlemsland eller for medlemmer som er industriland, som gjør anstrengelser for å gjennomføre en liberalisering etter timeplanen fremlagt for komiteen under tidligere konsultasjoner. De forenklete konsultasjonsprosedyrene kan også benyttes når gjennomgangen av handelspolitikken til et medlem som er utviklingsland er berammet til det samme kalenderår som konsultasjonene. I så fall vil beslutningen om hvorvidt det skal holdes full konsultasjonsprosedyre, bli fattet på grunnlag av de forhold som er angitt i nr 8 i 1979 Erklæringen. Unntatt for de minst utviklede medlemsland, kan det kun holdes to konsultasjoner på rad etter de forenklete konsultasjonsprosedyrene.

Melding og dokumentasjon

9. Et medlem skal gi melding til Hovedrådet om innføring eller endring i anvendelsen av restriktive tiltak på import som er truffet av hensyn til betalingsbalansen, samt om enhver endring i timeplanene som er meddelt i samsvar med nr 1 for å avvike slike tiltak. Det skal gis melding om viktige endringer til Hovedrådet før eller senest 30 dager etter slik meddelelse. Hvert medlem skal hvert år stille

ment. On a yearly basis, each Member shall make available to the Secretariat a consolidated notification, including all changes in laws, regulations, policy statements or public notices, for examination by Members. Notifications shall include full information, as far as possible, at the tariff-line level, on the type of measures applied, the criteria used for their administration, product coverage and trade flows affected.

10. At the request of any Member, notifications may be reviewed by the Committee. Such reviews would be limited to the clarification of specific issues raised by a notification or examination of whether a consultation under paragraph 4(a) of Article XII or paragraph 12(a) of Article XVIII is required. Members which have reasons to believe that a restrictive import measure applied by another Member was taken for balance-of-payments purposes may bring the matter to the attention of the Committee. The Chairman of the Committee shall request information on the measure and make it available to all Members. Without prejudice to the right of any member of the Committee to seek appropriate clarifications in the course of consultations, questions may be submitted in advance for consideration by the consulting Member.

11. The consulting Member shall prepare a Basic Document for the consultations which, in addition to any other information considered to be relevant, should include: (a) an overview of the balance-of-payments situation and prospects, including a consideration of the internal and external factors having a bearing on the balance-of-payments situation and the domestic policy measures taken in order to restore equilibrium on a sound and lasting basis; (b) a full description of the restrictions applied for balance-of-payments purposes, their legal basis and steps taken to reduce incidental protective effects; (c) measures taken since the last consultation to liberalize import restrictions, in the light of the conclusions of the Committee; (d) a plan for the elimination and progressive relaxation of remaining restrictions. References may be made, when relevant, to the information provided in other notifications or reports made to the WTO. Under simplified consultation procedures, the consulting Member shall submit a written statement containing essential information on the elements covered by the Basic Document.

12. The Secretariat shall, with a view to facilitating the consultations in the Committee, prepare a factual background paper dealing with the different aspects of the plan for con-

til rådighet for sekretariatet en oppsummerende melding som inneholder alle endringer i lover, forskrifter, erklæringer om politiske retningslinjer eller offentlige kunngjøringer, slik at medlemmene kan gjennomgå dem. Meldingene skal om mulig inneholde fullstendige opplysninger, for hvert tollposisjonsnummer, om type tiltak som anvendes, de kriterier som brukes for å administrere dem, produktene som omfattes og handelsstrømmene som berøres.

10. På anmodning fra et medlem kan meldingene gjennomgås av komiteen. Slik gjennomgang skal kun ha som formål å avklare særskilte spørsmål som er reist i en melding eller å vurdere om konsultasjoner i henhold til artikkel XII nr 4 bokstav a) eller artikkel XVI-II nr 12 bokstav a) er nødvendig. Medlemmer som har grunn til å tro at restriktive tiltak på import som anvendes av et annet medlem, ble truffet av hensyn til betalingsbalansen, kan fremlegge dette forhold for komiteen. Formannen i komiteen skal be om opplysninger om dette tiltaket og skal oversende dem til alle medlemmene. Uten å innskrenke retten ethvert medlem i komiteen har til å be om nødvendige nærmere detaljer under konsultasjonene, kan spørsmål på forhånd rettes til det medlem som er innkalt til konsultasjoner.

11. Medlemmet som innkalles til konsultasjoner skal utarbeide et bakgrunnsdokument for konsultasjoner, som foruten all annen informasjon som anses relevant bør inneholde: a) en oversikt over situasjonen og utsiktene for betalingsbalansen, herunder en vurdering av de innenlandske og ytre faktorer som virker inn på betalingsbalansen, samt tiltak som er truffet innenlands for å gjenopprette likevekten på en sunn og varig basis; b) en fullstendig beskrivelse av de restriksjoner som anvendes av hensyn til betalingsbalansen, rettslig hjemmel for restriksjonene og skritt som er tatt for å minske de bivirkninger beskyttelsen medfører; c) tiltak truffet siden de siste konsultasjonene for å liberalisere importrestriksjonene på bakgrunn av komiteens konklusjoner; d) en plan for gradvis å avvikle og myke opp de resterende restriksjonene. Det kan eventuelt henvises til opplysninger i andre meldinger eller rapporter som er fremlagt for WTO. Under forenklete konsultasjonsprosedyrer skal det medlem som er innkalt til konsultasjoner, fremlegge en skriftlig fremstilling som inneholder de viktigste opplysningene om de forhold bakgrunnsdokumentet omhandler.

12. For å tilrettelegge konsultasjonene i komiteen skal sekretariatet utarbeide et bakgrunnsdokument med faktiske opplysninger som behandler de ulike sidene ved konsulta-

sultations. In the case of developing country Members, the Secretariat document shall include relevant background and analytical material on the incidence of the external trading environment on the balance-of-payments situation and prospects of the consulting Member. The technical assistance services of the Secretariat shall, at the request of a developing country Member, assist in preparing the documentation for the consultations.

Conclusions of Balance-of-Payments Consultations

13. The Committee shall report on its consultations to the General Council. When full consultation procedures have been used, the report should indicate the Committee's conclusions on the different elements of the plan for consultations, as well as the facts and reasons on which they are based. The Committee shall endeavour to include in its conclusions proposals for recommendations aimed at promoting the implementation of Articles XII and XVIII:B, the 1979 Declaration and this Understanding. In those cases in which a time-schedule has been presented for the removal of restrictive measures taken for balance-of-payments purposes, the General Council may recommend that, in adhering to such a time-schedule, a Member shall be deemed to be in compliance with its GATT 1994 obligations. Whenever the General Council has made specific recommendations, the rights and obligations of Members shall be assessed in the light of such recommendations. In the absence of specific proposals for recommendations by the General Council, the Committee's conclusions should record the different views expressed in the Committee. When simplified consultation procedures have been used, the report shall include a summary of the main elements discussed in the Committee and a decision on whether full consultation procedures are required.

UNDERSTANDING ON THE INTERPRETATION OF ARTICLE XXIV OF THE GENERAL AGREEMENT ON TARIFFS AND TRADE 1994

Members,

Having regard to the provisions of Article XXIV of GATT 1994;

Recognizing that customs unions and free trade areas have greatly increased in number and importance since the establishment of GATT 1947 and today cover a significant proportion of world trade;

sjonsplanen. For medlemmer som er utviklingsland skal sekretariatets dokument omfatte relevante generelle og analytiske opplysninger om hvordan handelsforholdene i utlandet virker inn på situasjonen og utsiktene for betalingsbalansen til det medlem som er kalt inn til konsultasjoner. På anmodning fra et medlem som er utviklingsland skal sekretariatets avdelinger for teknisk støtte bistå dem med utarbeidelse av dokumentasjon for konsultasjonene.

Konklusjonene fra konsultasjonene om betalingsbalansen

13. Komiteen skal fremlegge rapporter fra konsultasjonene for Hovedrådet. Når fulle konsultasjonsprosedyrer er benyttet, skal rapporten gi komiteens konklusjoner om de ulike deler av konsultasjonsplanen, så vel som de fakta og grunner som konklusjonene bygger på. Komiteen skal bestrebe seg på å innarbeide forslag til anbefalinger i konklusjonene for å fremme gjennomføringen av artikkel XII og XVIII del B, 1979 Erklæringen og nærværende avtale. I tilfeller hvor det er lagt fram en timeplan for avvikling av restriktive tiltak av hensyn til betalingsbalansen, kan Hovedrådet, dersom det støtter denne timeplanen, anbefale at et medlem anses å innfri forpliktelsene i henhold til GATT 1994. Hver gang Hovedrådet har utformet særskilte anbefalinger, skal medlemmenes rettigheter og forpliktelser vurderes i lys av disse anbefalingene. Dersom det ikke foreligger forslag om særskilte anbefalinger til Hovedrådet, bør komiteens konklusjoner redegjøre for de ulike synspunkter som er uttrykt i komiteen. Når forenklede konsultasjonsprosedyrer er benyttet, skal rapporten inneholde en oppsummering av de viktigste forhold som er blitt behandlet i komiteen, samt et vedtak om hvorvidt fulle konsultasjonsprosedyrer er påkrevet.

AVTALE OM FORTOLKNINGEN AV ARTIKKEL XXIV I GENERALAVTALEN OM TOLLTARIFFER OG HANDEL 1994

Medlemmene,

Som viser til bestemmelsene i artikkel XXIV i GATT 1994.

Som erkjenner at tollunionene og frihandelsområdene har økt i antall og betydning siden opprettelsen av GATT 1947 og i dag står for en betydelig del av verdenshandelen,

Recognizing the contribution to the expansion of world trade that may be made by closer integration between the economies of the parties to such agreements;

Recognizing also that such contribution is increased if the elimination between the constituent territories of duties and other restrictive regulations of commerce extends to all trade, and diminished if any major sector of trade is excluded;

Reaffirming that the purpose of such agreements should be to facilitate trade between the constituent territories and not to raise barriers to the trade of other Members with such territories; and that in their formation or enlargement the parties to them should to the greatest possible extent avoid creating adverse effects on the trade of other Members;

Convinced also of the need to reinforce the effectiveness of the role of the Council for Trade in Goods in reviewing agreements notified under Article XXIV, by clarifying the criteria and procedures for the assessment of new or enlarged agreements, and improving the transparency of all Article XXIV agreements;

Recognizing the need for a common understanding of the obligations of Members under paragraph 12 of Article XXIV;

Hereby agree as follows:

1. Customs unions, free-trade areas, and interim agreements leading to the formation of a customs union or free-trade area, to be consistent with Article XXIV, must satisfy, *inter alia*, the provisions of paragraphs 5, 6, 7 and 8 of that Article.

Article XXIV:5

2. The evaluation under paragraph 5(a) of Article XXIV of the general incidence of the duties and other regulations of commerce applicable before and after the formation of a customs union shall in respect of duties and charges be based upon an overall assessment of weighted average tariff rates and of customs duties collected. This assessment shall be based on import statistics for a previous representative period to be supplied by the customs union, on a tariff-line basis and in values and quantities, broken down by WTO country of origin. The Secretariat shall compute the weighted average tariff rates and customs duties collected in accordance with the methodology used in the assessment of tariff offers in the Uruguay Round of Multilateral Trade Negotiations. For this purpose, the duties and charges to be taken into consideration shall be

Som erkjenner at det bidrag en sterkere økonomisk integrering mellom partene i slike avtaler kan bety for utvidelsen av verdenshandelen.

Som også erkjenner at dette bidraget blir større dersom avviking av toll og andre restriktive reguleringer av handelen mellom de områder som deltar, utvides til å omfatte all handel, og at det blir mindre dersom en større sektor av handelen utelukkes,

Som bekrefter på ny at formålet med slike avtaler bør være å lette handelen mellom de enkelte områder som deltar i tollunionen eller frihandelsområdet og ikke å legge hindringer i veien for andre medlemmers handel med disse områdene; og at partene som inngår slike avtaler eller som utvider avtalenes virkeområde, bør i den grad det er mulig unngå at dette får negative virkninger for andre medlemmer.

Som også er overbevist om nødvendigheten av å gjøre Rådet for handel med varer mer effektivt når det gjelder gjennomgang av avtaler som det gis melding om i henhold til artikkel XXIV, ved å avklare kriteriene og fremgangsmåten ved evaluering av nye eller utvidede avtaler og ved å bedre åpenheten omkring alle de avtaler som inngås i medhold av artikkel XXIV,

Som erkjenner nødvendigheten av en felles forståelse av medlemmenes forpliktelser i henhold til artikkel XXIV nr 12.

er enige om følgende:

1. Tollunioner, frihandelsområder og midlertidige avtaler som er inngått med sikte på opprettelse av tollunioner eller frihandelsområder, må, for å være i samsvar med artikkel XXIV, blant annet oppfylle bestemmelsene i nr 5, nr 6, nr 7 og nr 8 i nevnte artikkel.

Artikkel XXIV nr 5

2. Evaluering etter artikkel XXIV nr 5 bokstav a) av den generelle innvirkning av tollsatser og andre reguleringer av handelen som gjelder før og etter opprettelsen av en tollunion, skal med hensyn til toll og avgifter, baseres på en samlet vurdering av de veide gjennomsnittlige tollsatser og tollavgifter som er innkrevd. Denne vurderingen skal bygge på importstatistikker for en tidligere representativ periode som formidles av tollunion, basert på tollposisjoner, verdi og mengde for hvert enkelt opprinnelsesland i WTO. Sekretariatet skal beregne de veide gjennomsnittlige tollsatser og tollavgifter som er innkrevd etter den fremgangsmåten som er benyttet i vurderingen av tolltilbudene gitt under Uruguay-runden. For dette formål skal de tollsatser og avgifter som tas i betraktning, være de anvendte tollsatsene. Det erkjennes at i forbindelse med

the applied rates of duty. It is recognized that for the purpose of the overall assessment of the incidence of other regulations of commerce for which quantification and aggregation are difficult, the examination of individual measures, regulations, products covered and trade flows affected may be required.

3. The "reasonable length of time" referred to in paragraph 5(c) of Article XXIV should exceed 10 years only in exceptional cases. In cases where Members parties to an interim agreement believe that 10 years would be insufficient they shall provide a full explanation to the Council for Trade in Goods of the need for a longer period.

Article XXIV:6

4. Paragraph 6 of Article XXIV establishes the procedure to be followed when a Member forming a customs union proposes to increase a bound rate of duty. In this regard Members reaffirm that the procedure set forth in Article XXVIII, as elaborated in the guidelines adopted on 10 November 1980 (BISD 27S/26-28) and in the Understanding on the Interpretation of Article XXVIII of GATT 1994, must be commenced before tariff concessions are modified or withdrawn upon the formation of a customs union or an interim agreement leading to the formation of a customs union.

5. These negotiations will be entered into in good faith with a view to achieving mutually satisfactory compensatory adjustment. In such negotiations, as required by paragraph 6 of Article XXIV, due account shall be taken of reductions of duties on the same tariff line made by other constituents of the customs union upon its formation. Should such reductions not be sufficient to provide the necessary compensatory adjustment, the customs union would offer compensation, which may take the form of reductions of duties on other tariff lines. Such an offer shall be taken into consideration by the Members having negotiating rights in the binding being modified or withdrawn. Should the compensatory adjustment remain unacceptable, negotiations should be continued. Where, despite such efforts, agreement in negotiations on compensatory adjustment under Article XXVIII as elaborated by the Understanding on the Interpretation of Article XXVIII of GATT 1994 cannot be reached within a reasonable period from the initiation of negotiations, the customs union shall, nevertheless, be free to modify or withdraw the concessions; affected Members shall then be free to withdraw substantially equivalent concessions in accordance with Article XXVII.

den samlede evaluering av virkningen av handelsreguleringer som det er vanskelig å fastslå omfanget av og å samle, kan det bli nødvendig å granske de enkelte tiltak, forskrifter, berørte produkter og handelsstrømmer.

3. Den «rimelige tidsfrist» nevnt i artikkel XXIV nr 5 bokstav c) bør kun overstige 10 år i eksepsjonelle tilfeller. Dersom medlemmer som er parter i en midlertidig avtale mener at 10 år ikke er tilstrekkelig, skal de gi en detaljert begrunnelse for hvorfor det er behov for en lengre frist.

Artikkel XXIV nr 6

4. Artikkel XXIV nr 6 fastsetter fremgangsmåten som skal følges når et medlem som oppretter en tollunion, foreslår å forhøye en bunden tollsats. På dette punkt bekrefter medlemmene på ny at fremgangsmåten i artikkel XXVIII, slik den er utdypet i retningslinjene vedtatt 10. november 1980 (BISD 27S/26-28) og i Avtalen om fortolkningen av artikkel XXVIII i GATT 1994, må innledes før tollkonseksjonene blir endret eller opphevet ved opprettelse av en tollunion eller inngåelse av en midlertidig avtale med sikte på opprettelse av en tollunion.

5. Disse forhandlingene vil bli innledet i god tro med sikte på å komme fram til en gjensidig tilfredsstillende kompensasjon. I løpet av disse forhandlingene skal det, slik artikkel XXIV nr 6 krever, tas behørig hensyn til reduksjoner i tollsatter under samme tollposisjon som er foretatt av andre som deltar i tollunionen ved opprettelsen av denne unionen. Dersom reduksjonene ikke skulle være tilstrekkelige for å gi den nødvendige kompensasjon, vil tollunionen kunne tilby en kompensasjon, eventuelt i form av reduksjon av tollsatter under andre tollposisjoner. Et slikt tilbud skal tas i betraktning av de medlemmene som har forhandlingsrettigheter i den bindingen som endres eller oppheves. Dersom kompensasjonene fortsatt er uakseptable, bør forhandlingene fortsette. Dersom det til tross for disse anstrengelsene ikke lykkes å komme fram til en avtale i forhandlingene om kompensasjoner i henhold til artikkel XXVIII, slik det er utdypet i Avtalen om fortolkning av artikkel XXVIII i GATT 1994, innen en rimelig frist etter at forhandlingene er innledet, har tollunionen imidlertid frihet til å endre eller oppheve innrømmelsene; de berørte medlemmer skal så ha frihet til å oppheve stort sett likeverdige innrømmelser i henhold til artikkel XXVIII.

6. GATT 1994 imposes no obligation on Members benefiting from a reduction of duties consequent upon the formation of a customs union, or an interim agreement leading to the formation of a customs union, to provide compensatory adjustment to its constituents.

Review of Customs Unions and Free-Trade Areas

7. All notifications made under paragraph 7(a) of Article XXIV shall be examined by a working party in the light of the relevant provisions of GATT 1994 and of paragraph 1 of this Understanding. The working party shall submit a report to the Council for Trade in Goods on its findings in this regard. The Council for Trade in Goods may make such recommendations to Members as it deems appropriate.

8. In regard to interim agreements, the working party may in its report make appropriate recommendations on the proposed time-frame and on measures required to complete the formation of the customs union or free-trade area. It may if necessary provide for further review of the agreement.

9. Members parties to an interim agreement shall notify substantial changes in the plan and schedule included in that agreement to the Council for Trade in Goods and, if so requested, the Council shall examine the changes.

10. Should an interim agreement notified under paragraph 7(a) of Article XXIV not include a plan and schedule, contrary to paragraph 5(c) of Article XXIV, the working party shall in its report recommend such a plan and schedule. The parties shall not maintain or put into force, as the case may be, such agreement if they are not prepared to modify it in accordance with these recommendations. Provision shall be made for subsequent review of the implementation of the recommendations.

11. Customs unions and constituents of free-trade areas shall report periodically to the Council for Trade in Goods, as envisaged by the CONTRACTING PARTIES to GATT 1947 in their instruction to the GATT 1947 Council concerning reports on regional agreements (BISD 18S/38), on the operation of the relevant agreement. Any significant changes and/or developments in the agreements should be reported as they occur.

Dispute Settlement

12. The provisions of Articles XXII and XXIII of GATT 1994 as elaborated and appli-

6. GATT 1994 pålegger ikke medlemmene som nyter godt av en reduksjon av tollsatsene som følge av opprettelse av en tollunion eller en midlertidig avtale inngått med sikte på opprettelse av en tollunion, plikt til å gi kompensasjon til de øvrige parter i unionen.

Gjennomgang av tollunioner og frihandelsområder

7. Alle meldinger som foretas i henhold til artikkel XXIV nr 7 bokstav a) vil bli gjennomgått av en arbeidsgruppe i henhold til de relevante bestemmelser i GATT 1994 og nr 1 i nærværende avtale. Arbeidsgruppen skal avgi rapport til Rådet for handel med varer om sine konklusjoner i saken. Rådet for handel med varer kan fremsette de anbefalinger det anser som hensiktsmessig.

8. Når det gjelder de midlertidige avtalene, kan arbeidsgruppen i sin rapport utforme hensiktsmessige anbefalinger om den foreslåtte tidsrammen og de tiltak som er nødvendige for å fullføre opprettelsen av tollunionen eller frihandelsområdet. Det kan om nødvendig bestemmes å foreta en ny gjennomgang av avtalen.

9. Medlemmene som er parter i en midlertidig avtale, skal gi melding om betydelige endringer i planen og timeplanen i vedkomende avtale til Rådet for handel med varer, og Rådet skal etter anmodning gjennomgå endringene.

10. Dersom en midlertidig avtale som det er gitt melding om i samsvar med artikkel XXIV nr 7 bokstav a), i strid med bestemmelsene i artikkel XXIV nr 5 bokstav c), ikke omfatter en plan og en timeplan, skal arbeidsgruppen anbefale en slik plan og timeplan i sin rapport. Partene skal ikke opprettholde eller avstå fra å iverksette en slik avtale dersom de ikke er rede til å endre den i henhold til disse anbefalingene. Det skal fastsettes en gjennomgang av gjennomføringen av disse anbefalingene på et senere tidspunkt.

11. Tollunionene og medlemmer i et frihandelsområde skal med jevne mellomrom avgi rapport til Rådet for handel med varer, slik KONTRAHERENDE PARTER i GATT 1947 forutsatte i sine instruksjoner til Rådet for GATT 1947 vedrørende rapporter om regionale avtaler (BISD 18S/38), om den aktuelle avtalens anvendelse. Enhver endring og /eller ethvert nytt forhold av betydning for en avtale bør meddeles omgående.

Twisteløsning

12. Bestemmelsene i artikkel XXII og XXIII i GATT 1994 slik de er nærmere presisert og

ed by the Dispute Settlement Understanding may be invoked with respect to any matters arising from the application of those provisions of Article XXIV relating to customs unions, free-trade areas or interim agreements leading to the formation of a customs union or free-trade area.

Article XXIV:12

13. Each Member is fully responsible under GATT 1994 for the observance of all provisions of GATT 1994, and shall take such reasonable measures as may be available to it to ensure such observance by regional and local governments and authorities within its territory.

14. The provisions of Articles XXII and XXIII of GATT 1994 as elaborated and applied by the Dispute Settlement Understanding may be invoked in respect of measures affecting its observance taken by regional or local governments or authorities within the territory of a Member. When the Dispute Settlement Body has ruled that a provision of GATT 1994 has not been observed, the responsible Member shall take such reasonable measures as may be available to it to ensure its observance. The provisions relating to compensation and suspension of concessions or other obligations apply in cases where it has not been possible to secure such observance.

15. Each Member undertakes to accord sympathetic consideration to and afford adequate opportunity for consultation regarding any representations made by another Member concerning measures affecting the operation of GATT 1994 taken within the territory of the former.

UNDERSTANDING IN RESPECT OF WAIVERS OF OBLIGATIONS UNDER THE GENERAL AGREEMENT ON TARIFFS AND TRADE 1994

Members hereby agree as follows:

1. A request for a waiver or for an extension of an existing waiver shall describe the measures which the Member proposes to take, the specific policy objectives which the Member seeks to pursue and the reasons which prevent the Member from achieving its policy objectives by measures consistent with its obligations under GATT 1994.

2. Any waiver in effect on the date of entry into force of the WTO Agreement shall terminate, unless extended in accordance with the procedures above and those of Article IX

gjennomført i Tvisteløsningsavtalen, skal gjelde i enhver sak som måtte oppstå som følge av anvendelsen av bestemmelsene i artikkel XXIV om tollunioner, frihandelsavtaler eller midlertidige avtaler inngått med sikte på opprettelse av en tollunion eller et frihandelsområde.

Artikkel XXIV nr 12

13. Hvert medlem er fullt ansvarlig i henhold til GATT 1994 for å overholde alle bestemmelsene i GATT 1994 og skal treffe alle rimelige tiltak som finnes for å sikre at de regionale og lokale styresmakter og myndigheter innenfor dets territorium overholder de nevnte bestemmelser.

14. Bestemmelsene i artikkel XXII og XXIII i GATT 1994, slik de er utdypet og anvendt i Tvisteløsningsavtalen, kan gjøres gjeldende for tiltak som berører overholdelsen av nevnte avtale, og som er truffet av regionale eller lokale styresmakter eller myndigheter innenfor et medlems territorium. Når Tvisteløsningsorganet har fastslått at en bestemmelse i GATT 1994 ikke er overholdt, skal det ansvarlige medlem treffe alle rimelige tiltak som finnes for å sikre at den aktuelle bestemmelse overholdes. Bestemmelsene om kompensasjon og opphevelse av innrømmelser eller andre forpliktelser kommer til anvendelse når det ikke har vært mulig å sikre overholdelse av en bestemmelse.

15. Hvert medlem forplikter seg til å gi alle saksframstillinger fra andre medlemmer villig behandling, samt gi tilstrekkelig anledning til konsultasjoner om slike framstillinger når disse gjelder tiltak truffet på førstnevnte medlems territorium, og som berører anvendelsen av GATT 1994.

AVTALE OM UNNTAK FRA FORPLIKTELSE I HENHOLD TIL GENERALAVTALEN OM TOLLTARIFFER OG HANDEL 1994

Medlemmene er herved enige om følgende:

1. En anmodning om unntak eller forlengelse av et eksisterende unntak skal inneholde en beskrivelse av de tiltak medlemmet har tenkt å iverksette, de spesielle mål medlemmet har satt seg, samt grunnene som hindrer medlemmet i å nå disse målene gjennom tiltak som er forenlige med forpliktelsene etter GATT 1994.

2. Ethvert unntak som er gjeldende på den dag WTO-avtalen trer i kraft, skal med mindre det forlenges i samsvar med fremgangsmåten nevnt ovenfor og i artikkel IX i WTO-avtalen,

of the WTO Agreement, on the date of its expiry or two years from the date of entry into force of the WTO Agreement, whichever is earlier.

3. Any Member considering that a benefit accruing to it under GATT 1994 is being nullified or impaired as a result of:

- (a) the failure of the Member to whom a waiver was granted to observe the terms or conditions of the waiver, or
- (b) the application of a measure consistent with the terms and conditions of the waiver

may invoke the provisions of Article XXIII of GATT 1994 as elaborated and applied by the Dispute Settlement Understanding.

UNDERSTANDING ON THE INTERPRETATION OF ARTICLE XXVIII OF THE GENERAL AGREEMENT ON TARIFFS AND TRADE 1994

Members hereby agree as follows:

1. For the purposes of modification or withdrawal of a concession, the Member which has the highest ratio of exports affected by the concession (i.e. exports of the product to the market of the Member modifying or withdrawing the concession) to its total exports shall be deemed to have a principal supplying interest if it does not already have an initial negotiating right or a principal supplying interest as provided for in paragraph 1 of Article XXVIII. It is however agreed that this paragraph will be reviewed by the Council for Trade in Goods five years from the date of entry into force of the WTO Agreement with a view to deciding whether this criterion has worked satisfactorily in securing a redistribution of negotiating rights in favour of small and medium-sized exporting Members. If this is not the case, consideration will be given to possible improvements, including, in the light of the availability of adequate data, the adoption of a criterion based on the ratio of exports affected by the concession to exports to all markets of the product in question.

2. Where a Member considers that it has a principal supplying interest in terms of paragraph 1, it should communicate its claim in writing, with supporting evidence, to the Member proposing to modify or withdraw a concession, and at the same time inform the Secretariat. Paragraph 4 of the "Procedures for Negotiations under Article XXVIII" adopted on 10 November 1980 (BISD 27S/26-28) shall apply in these cases.

3. In the determination of which Members

opphøre på den dato unntaket utløper eller to år etter den dato WTO-avtalen trådte i kraft, avhengig av hvilken dato som inntreffer først.

3. Ethvert medlem som mener at en fordel som tilfaller det i henhold til GATT 1994, blir helt eller delvis tilsidesatt som følge av at:

- a) det medlem som har fått innvilget et unntak, ikke har overholdt vilkårene og betingelsene for unntaket.
- b) tiltak som er forenlig med vilkårene og betingelsene for unntaket, er anvendt.

kan påberope seg bestemmelsene i artikkel XXIII i GATT 1994 slik de er utdypet og anvendt i Tvisteløsningsavtalen.

AVTALE OM FORTOLKNING AV ARTIKKEL XXVIII I GENERALAVTALEN OM TOLLTARIFFER OG HANDEL 1994

Medlemmene er herved enige om følgende:

1. I forbindelse med endring eller tilbakeføring av en innrømmelse, skal det medlem der eksportandelen som berøres av innrømmelsen (dvs eksport av produktet til det medlem som endrer eller trekker tilbake innrømmelsen) er høyest i forhold til den samlede eksport, anses å ha en vesentlig leverandørinteresse, dersom det ikke allerede har en opprinnelig forhandlingsrett eller en vesentlig leverandørinteresse i henhold til artikkel XXVIII nr 1. Det er imidlertid enighet om at dette nummer skal gjennomgås av Rådet for handel med varer fem år etter den dato WTO-avtalen er trådt i kraft for å ta stilling til om dette kriteriet har fungert tilfredsstillende for å sikre en omfordeling av forhandlingsrettigheter til fordel for små og mellomstore eksportmedlemmer. Dersom dette ikke er tilfellet, skal mulige forbedringer vurderes, herunder, på bakgrunn av tilstrekkelige opplysninger som måtte være tilgjengelige, innføring av et kriterium basert på den eksportandel som er berørt av innrømmelsen i forhold til eksport av vedkommende produkt til alle markeder.

2. Dersom et medlem mener at det har en vesentlig leverandørinteresse i henhold til nr 1, bør det oversende sitt krav skriftlig, underbygget med beviser, til medlemmet som foreslår å endre eller trekke tilbake en innrømmelse og samtidig informere Sekretariatet. Nr 4 i «Fremgangsmåter ved forhandlinger i henhold til artikkel XXVIII» vedtatt 10. november 1980 (BISD 27S/26-28) kommer til anvendelse i disse tilfellene.

3. Når det skal fastslås hvilke medlemmer

have a principal supplying interest (whether as provided for in paragraph 1 above or in paragraph 1 of Article XXVIII) or substantial interest, only trade in the affected product which has taken place on an MFN basis shall be taken into consideration. However, trade in the affected product which has taken place under non-contractual preferences shall also be taken into account if the trade in question has ceased to benefit from such preferential treatment, thus becoming MFN trade, at the time of the negotiation for the modification or withdrawal of the concession, or will do so by the conclusion of that negotiation.

4. When a tariff concession is modified or withdrawn on a new product (i.e. a product for which three years' trade statistics are not available) the Member possessing initial negotiating rights on the tariff line where the product is or was formerly classified shall be deemed to have an initial negotiating right in the concession in question. The determination of principal supplying and substantial interests and the calculation of compensation shall take into account, *inter alia*, production capacity and investment in the affected product in the exporting Member and estimates of export growth, as well as forecasts of demand for the product in the importing Member. For the purposes of this paragraph, "new product" is understood to include a tariff item created by means of a breakout from an existing tariff line.

5. Where a Member considers that it has a principal supplying or a substantial interest in terms of paragraph 4, it should communicate its claim in writing, with supporting evidence, to the Member proposing to modify or withdraw a concession, and at the same time inform the Secretariat. Paragraph 4 of the above-mentioned "Procedures for Negotiations under Article XXVIII" shall apply in these cases.

6. When an unlimited tariff concession is replaced by a tariff rate quota, the amount of compensation provided should exceed the amount of the trade actually affected by the modification of the concession. The basis for the calculation of compensation should be the amount by which future trade prospects exceeded the level of the quota. It is understood that the calculation of future trade prospects should be based on the greater of:

- (a) the average annual trade in the most recent representative three-year period, increased by the average annual growth rate of imports in that same period, or by 10 per cent, whichever is the greater; or
- (b) trade in the most recent year increased by 10 per cent.

som har en vesentlig leverandørinteresse (i henhold til nr 1 eller i henhold til Artikkelen XXVIII nr 1) eller som har en betydelig interesse, skal kun handel med vedkommende produkt som har funnet sted på MFN-basis tas i betraktning. Handel med vedkommende produkt som har funnet sted etter ikke-kontrakt-festede preferanser, skal imidlertid også tas i betraktning dersom den aktuelle handel ikke lenger nyter godt av slike preferansebehandling, og derved blir MFN-handel, på det tidspunkt forhandlingene om endring eller tilbakeføring av en innrømmelse, eller ikke lenger vil nyte godt av slike behandling når de aktuelle forhandlingene er sluttført.

4. Når en tollkonsesjon blir endret eller trukket tilbake for et nytt produkt (dvs et produkt som det ikke finnes handelsstatistikker for som strekker seg over tre år) skal det medlem som er i besittelse av de opprinnelige forhandlingsrettigheter for den tollposisjon som produktet er eller tidligere var klassifisert under, anses å ha en opprinnelig forhandlingsrett for den aktuelle innrømmelsen. Når det skal tas stilling til vesentlig leverandørinteresse eller betydelig interesse samt ved beregning av kompensasjon, skal det bl.a. tas hensyn til produksjonskapasitet og investeringer i vedkommende produkt i eksportmedlemmet, samt anslag for eksportøkning, så vel som prognoser for etterspørsel av dette produktet i importmedlemmet. I dette nummer betyr et «nytt produkt» en tollposisjon som er opprettet ved oppsplitting av en eksisterende tollposisjon.

5. Når et medlem mener at det har en vesentlig leverandørinteresse eller en betydelig interesse i henhold til nr 4, bør den oversende sitt krav skriftlig sammen med bevismateriale til det medlem som foreslår å endre eller trekke tilbake en innrømmelse, og samtidig informere Sekretariatet. Nr 4 i ovennevnte «Fremgangsmåter ved forhandlinger i henhold til artikkel XXVIII» kommer til anvendelse i disse tilfellene.

6. Når en ubegrenset tollkonsesjon erstattes med en tollkvote, bør den kompensasjonen som gis overstige beløpet på den handel som faktisk er berørt av endringen av denne innrømmelsen. Beregningsgrunnlaget for kompensasjonen bør tilsvare størrelsen på det beløp som forventede handel overstiger kvoten med. Det forutsettes at beregningen av beløpet på forventet handel bygges på den høyeste av:

- a) gjennomsnittlig handel pr år over den seneste representative treårsperiode, pluss den gjennomsnittlige årlige vekst innenfor samme periode, eller med 10 prosent, avhengig av hvilken er størst, eller
- b) handelen i løpet av det siste året pluss 10 prosent.

In no case shall a Member's liability for compensation exceed that which would be entailed by complete withdrawal of the concession.

7. Any Member having a principal supplying interest, whether as provided for in paragraph 1 above or in paragraph 1 of Article XXVIII, in a concession which is modified or withdrawn shall be accorded an initial negotiating right in the compensatory concessions, unless another form of compensation is agreed by the Members concerned.

MARRAKESH PROTOCOL TO THE GENERAL AGREEMENT ON TARIFFS AND TRADE 1994

Members,

Having carried out negotiations within the framework of GATT 1947, pursuant to the Ministerial Declaration on the Uruguay Round,

Hereby agree as follows:

1. The schedule annexed to this Protocol relating to a Member shall become a Schedule to GATT 1994 relating to that Member on the day on which the WTO Agreement enters into force for that Member. Any schedule submitted in accordance with the Ministerial Decision on measures in favour of least-developed countries shall be deemed to be annexed to this Protocol.

2. The tariff reductions agreed upon by each Member shall be implemented in five equal rate reductions, except as may be otherwise specified in a Member's Schedule. The first such reduction shall be made effective on the date of entry into force of the WTO Agreement, each successive reduction shall be made effective on 1 January of each of the following years, and the final rate shall become effective no later than the date four years after the date of entry into force of the WTO Agreement, except as may be otherwise specified in that Member's Schedule. Unless otherwise specified in its Schedule, a Member that accepts the WTO Agreement after its entry into force shall, on the date that Agreement enters into force for it, make effective all rate reductions that have already taken place together with the reductions which it would under the preceding sentence have been obligated to make effective on 1 January of the year following, and shall make effective all remaining rate reductions on the schedule specified in the previous sentence. The reduced rate should in each stage be rounded off to the first decimal. For agricultural products, as defined in Article 2 of the Agreement on Agriculture, the staging of reductions shall be implemented as specified in the relevant parts of the schedules.

Størrelsen på kompensasjonen skal ikke i noe tilfelle overstige det beløp som en full tilbaketrekking av innrømmelsen ville ha medført.

7. Ethvert medlem som, i henhold til nr 1 eller i henhold til artikkel XXVIII nr 1, har en vesentlig leverandørinteresse i en innrømmelse som er endret eller trukket tilbake, skal gis opprinnelig forhandlingsrett under kompensasjonsforhandlingene, med mindre de berørte medlemmer blir enige om en annen type kompensasjon.

MARRAKESH-PROTOKOLLEN TIL GENERALAVTALEN OM TOLLTARIFFER OG HANDEL 1994

Medlemmene,

Som har gjennomført forhandlinger innenfor rammen av GATT 1947 i samsvar med Ministererklæringen fra Uruguay-runden.

Er herved enige om følgende:

1. Et medlems bindingsliste som følger som vedlegg til denne protokoll vil bli dette medlemmets bindingsliste til GATT 1994 den dag WTO-avtalen trer i kraft for dette medlem. Enhver bindingsliste som fremlegges i samsvar med Ministererklæringen om tiltak for de minst utviklede land vil bli ansett som vedlegg til denne protokoll.

2. Tollreduksjoner som hvert medlem samtykker i, vil bli gjennomført med fem like reduksjoner av satsene, med mindre annet er spesifisert i et medlems bindingsliste. Den første reduksjonen vil få virkning på den dato WTO-avtalen trer i kraft, de etterfølgende reduksjoner vil få virkning 1. januar i de følgende år og den siste satsen skal avvikles senest fire år etter WTO-avtalen trådte i kraft, med mindre annet er spesifisert i vedkommende medlems bindingsliste. Med mindre annet er spesifisert i medlemmets bindingsliste, skal et medlem som godkjenner WTO-avtalen etter at den er trådt i kraft, iverksette på den dato nevnte avtale trer i kraft for dets vedkommende alle de reduksjoner av satsene som allerede er blitt gjennomført samt de reduksjonene som det ville måtte gjennomføre 1. januar i det påfølgende år i henhold til setningen ovenfor, og skal gjennomføre alle reduksjoner av de resterende satsene i henhold tidsskjemaet spesifisert i foregående setning. Den reduserte satsen skal på hvert trinn rundes ned til første desimal. For landbruksvarer slik de er definert i artikkel 2 i Landbruksavtalen, skal de ulike reduksjoner iverksettes slik det er spesifisert i de aktuelle delene av listene.

3. The implementation of the concessions and commitments contained in the schedules annexed to this Protocol shall, upon request, be subject to multilateral examination by the Members. This would be without prejudice to the rights and obligations of Members under Agreements in Annex 1A of the WTO Agreement.

4. After the schedule annexed to this Protocol relating to a Member has become a Schedule to GATT 1994 pursuant to the provisions of paragraph 1, such Member shall be free at any time to withhold or to withdraw in whole or in part the concession in such Schedule with respect to any product for which the principal supplier is any other Uruguay Round participant the schedule of which has not yet become a Schedule to GATT 1994. Such action can, however, only be taken after written notice of any such withholding or withdrawal of a concession has been given to the Council for Trade in Goods and after consultations have been held, upon request, with any Member, the relevant schedule relating to which has become a Schedule to GATT 1994 and which has a substantial interest in the product involved. Any concessions so withheld or withdrawn shall be applied on and after the day on which the schedule of the Member which has the principal supplying interest becomes a Schedule to GATT 1994.

5.(a) Without prejudice to the provisions of paragraph 2 of Article 4 of the Agreement on Agriculture, for the purpose of the reference in paragraphs 1:(b) and 1(c) of Article II of GATT 1994 to the date of that Agreement, the applicable date in respect of each product which is the subject of a concession provided for in a schedule of concessions annexed to this Protocol shall be the date of this Protocol.

(b) For the purpose of the reference in paragraph 6(a) of Article II of GATT 1994 to the date of that Agreement, the applicable date in respect of a schedule of concessions annexed to this Protocol shall be the date of this Protocol.

6. In cases of modification or withdrawal of concessions relating to non-tariff measures as contained in Part III of the schedules, the provisions of Article XXVIII of GATT 1994 and the "Procedures for Negotiations under Article XXVIII" adopted on 10 November 1980 (BISD 27S/26-28) shall apply. This would be without prejudice to the rights and obligations of Members under GATT 1994.

3. Gjennomføringen av bindinger og forpliktelser i bindingslistene som følger som vedlegg til denne protokoll skal, på anmodning, underkastes multilateral gjennomgåelse av medlemmene. Denne skal ikke berøre medlemmenes rettigheter og plikter i henhold til avtalene oppført i vedlegg 1A til WTO-avtalen.

4. Etter at et medlems bindingsliste som følger som vedlegg til denne protokoll er blitt en bindingsliste i vedlegg til GATT 1994 i henhold til bestemmelsene i nr 1, skal dette medlemmet på ethvert tidspunkt ha anledning til å suspendere eller trekke tilbake helt eller delvis en binding i denne listen angående ethvert produkt når hovedleverandøren av dette produkt er en annen deltaker i Uruguay-runden hvis bindingsliste ennå ikke er blitt en bindingsliste i vedlegg til GATT 1994. Et slikt tiltak kan imidlertid bare tas etter at skriftlig varsel om en slik suspensjon eller tilbaketrekking av en binding er gitt til Rådet for handel med varer, og etter at konsultasjoner er blitt holdt etter anmodning med ethvert medlem hvis bindingsliste er blitt en bindingsliste i vedlegg til GATT 1994, og som har en betydelig interesse knyttet til det aktuelle produktet. Enhver binding som på denne måten suspenderes eller trekkes tilbake, skal opphøre å gjelde fra og med den dag bindingslisten for det medlem som har en vesentlig leverandørinteresse, blir en bindingsliste i vedlegg til GATT 1994.

5.a) Uten å berøre bestemmelsene i Artikkel 4 nr 2 i Landbruksavtalen, og i forbindelse med henvisningen til datoen for GATT 1994 under bokstav b) og c) i artikkel II nr 1 i nevnte avtale, skal den dato som kommer til anvendelse for hvert produkt som er gjenstand for en innrømmelse tatt inn i en bindingsliste i vedlegg til denne protokoll, være datoen for denne protokoll.

b) I forbindelse med henvisningen til datoen for GATT 1994 i artikkel II nr 6 bokstav a) i nevnte avtale, skal den dato som kommer til anvendelse for en bindingsliste som følger som vedlegg til denne protokoll, være datoen for denne protokoll.

6. Ved endring eller tilbaketrekking av innrømmelser om ikke tariffmessige tiltak oppført i del III i listene, kommer bestemmelsene i artikkel XXVIII i GATT 1994 og «Fremgangsmåtene ved forhandlinger i henhold til artikkel XXVIII» vedtatt 10. november 1980 (BISD 27S/26-28) til anvendelse. Dette vil skje uten å berøre medlemmenes rettigheter og forpliktelser i henhold til GATT 1994.

7. In each case in which a schedule annexed to this Protocol results for any product in treatment less favourable than was provided for such product in the Schedules of GATT 1947 prior to the entry into force of the WTO Agreement, the Member to whom the schedule relates shall be deemed to have taken appropriate action as would have been otherwise necessary under the relevant provisions of Article XXVIII of GATT 1947 or 1994. The provisions of this paragraph shall apply only to Egypt, Peru, South Africa and Uruguay.

8. The Schedules annexed hereto are authentic in the English, French or Spanish language as specified in each Schedule.

9. The date of this Protocol is 15 April 1994.

[The agreed schedules of participants will be annexed to the Marrakesh Protocol in the treaty copy of the WTO Agreement.]

AGREEMENT ON AGRICULTURE

Members,

Having decided to establish a basis for initiating a process of reform of trade in agriculture in line with the objectives of the negotiations as set out in the Punta del Este Declaration;

Recalling that their long-term objective as agreed at the Mid-Term Review of the Uruguay Round "is to establish a fair and market-oriented agricultural trading system and that a reform process should be initiated through the negotiation of commitments on support and protection and through the establishment of strengthened and more operationally effective GATT rules and disciplines";

Recalling further that "the above-mentioned long-term objective is to provide for substantial progressive reductions in agricultural support and protection sustained over an agreed period of time, resulting in correcting and preventing restrictions and distortions in world agricultural markets";

Committed to achieving specific binding commitments in each of the following areas: market access; domestic support; export competition; and to reaching an agreement on sanitary and phytosanitary issues;

Having agreed that in implementing their commitments on market access, developed country Members would take fully into account the particular needs and conditions of developing country Members by providing for a greater improvement of opportunities and

7. Hver gang en liste som følger som vedlegg til denne protokoll, medfører en mindre gunstig behandling for et produkt enn den som var fastsatt for dette produkt i bindingslistene til GATT 1947 før nærværende protokolls ikrafttredelse, skal det medlem som denne listen gjelder for, anses å ha truffet egnede tiltak som ellers ville vært nødvendige i henhold til de aktuelle bestemmelsene i artikkel XXVIII i GATT 1947 eller 1994. Bestemmelsene i dette nummer får kun anvendelse for Egypt, Peru, Sør-Afrika og Uruguay.

8. I bindingslistene som følger som vedlegg til denne avtale, er henholdsvis engelsk, fransk eller spansk tekst gyldig avhengig av hva som er spesifisert i hver bindingsliste.

9. Dato for denne protokoll er 15. april 1994.

(Deltakernes omforente bindingslister vil bli tilføyd som vedlegg til Marrakeshprotokollen i traktat-eksemplaret av WTO-avtalen.)

AVTALE OM LANDBRUK

Medlemmene,

som har besluttet å skape et grunnlag for å iverksette en reformprosess innen handel med jordbruksprodukter i tråd med målsetningene for forhandlingene i Punta del Este-erklæringen,

som minner om at den langsiktige målsetningen de ble enige om ved midtveisgjennomgangen av Uruguay-runden «er å opprette en rettfærdig og markedsorientert handelsordning for jordbruket, og at det bør iverksettes en reformprosess gjennom forhandlinger om forpliktelser vedrørende støtte og vern og gjennom opprettelsen av styrkede GATT-regler og -ordninger som er mer effektive i praksis»,

som videre minner om at «ovennevnte langsiktige målsetning er å oppnå betydelige gradvise reduksjoner i støtte- og beskyttelsesordninger for jordbruket i løpet av et avtalt tidsrom som kan korrigere og forebygge restriksjoner og forvridninger på verdens jordbruksmarkeder»,

som er fast bestemt på å oppnå spesifikke, bindende forpliktelser innen hvert av følgende områder: markedsadgang, intern støtte, eksportkonkurransen, samt komme fram til en avtale om veterinære og plantasemitære spørsmål,

som er blitt enige om at ved gjennomføringen av markedsadgangsforpliktelsene, skal industrimedlemslandene fullt ut ta hensyn til utviklingsmedlemslandene og deres særskilte behov og situasjon ved å sørge for en større bedring av mulighetene og vilkårene for mar-

terms of access for agricultural products of particular interest to these Members, including the fullest liberalization of trade in tropical agricultural products as agreed at the Mid-Term Review, and for products of particular importance to the diversification of production from the growing of illicit narcotic crops;

Noting that commitments under the reform programme should be made in an equitable way among all Members, having regard to non-trade concerns, including food security and the need to protect the environment; having regard to the agreement that special and differential treatment for developing countries is an integral element of the negotiations, and taking into account the possible negative effects of the implementation of the reform programme on least-developed and net food-importing developing countries;

Hereby agree as follows:

Part I

Article 1 Definition of Terms

In this Agreement, unless the context otherwise requires:

- (a) "Aggregate Measurement of Support" and "AMS" mean the annual level of support, expressed in monetary terms, provided for an agricultural product in favour of the producers of the basic agricultural product or non-product-specific support provided in favour of agricultural producers in general, other than support provided under programmes that qualify as exempt from reduction under Annex 2 to this Agreement, which is:
- (i) with respect to support provided during the base period, specified in the relevant tables of supporting material incorporated by reference in Part IV of a Member's Schedule; and
 - (ii) with respect to support provided during any year of the implementation period and thereafter, calculated in accordance with the provisions of Annex 3 of this Agreement and taking into account the constituent data and methodology used in the tables of supporting material incorporated by reference in Part IV of the Member's Schedule;
- (b) "basic agricultural product" in relation to domestic support commitments is defined as the product as close as practicable to the

kedsadgang for jordbruksprodukter som er av særlig interesse for disse medlemmene, herunder størst mulig liberalisering av handelen med tropiske jordbruksprodukter som avtalt ved midtveisgjennomgangen, samt for produkter som er av særlig betydning for å erstatte dyrking av ulovlige narkotiske planter med andre typer produksjon,

som merker seg at forpliktelsene i forbindelse med reformprogrammet bør fordeles likt mellom samtlige medlemmer, idet det tas hensyn til andre interesser enn handel, herunder matvaresikkerhet og behovet for å verne om miljøet, idet det tas hensyn til overenskomsten om at spesiell og differensiert behandling av utviklingslandene er et integrert element i forhandlingene, og idet det tas hensyn til mulige negative virkninger som gjennomføringen av reformprogrammet kan ha for de minst utviklede land og utviklingslandene med netto matvareimport,

er herved blitt enige om følgende:

Del I

Artikkel 1 Definisjon av termer

Med mindre sammenhengen tilsier noe annet gjelder følgende definisjoner i denne avtale:

- a) «samlet mål for støtte» («AMS») betyr nivået på den årlige støtten, uttrykt i penger, som gis for et jordbruksprodukt til produsenter av basisjordbruksproduktet, eller støtte som ikke er knyttet til et bestemt produkt og som gis til jordbruksprodusenter generelt, med unntak av støtte som gis i henhold til ordninger som kvalifiserer for fritak fra reduksjon etter vedlegg 2 til denne avtale, og som:
- i) når det gjelder støtte som gis i løpet av basisperioden, er angitt i de aktuelle tabeller over støttemateriale som er tatt inn ved henvisning i del IV i et medlems bindingsliste, og
 - ii) når det gjelder støtte som gis i løpet av hvilket som helst år i gjennomføringsperioden og deretter, er beregnet i samsvar med bestemmelsene i vedlegg 3 til denne avtale, idet det tas hensyn til dataene og framgangsmåten benyttet i tabellene i støttematerialet, som er tatt inn ved henvisning i del IV i medlemmets bindingsliste,
- b) «basisjordbruksprodukt», er for forpliktelses i tilknytning til intern støtte, definert som det produkt som ligger så nær det

- point of first sale as specified in a Member's Schedule and in the related supporting material;
- (c) "budgetary outlays" or "outlays" includes revenue foregone;
- (d) "Equivalent Measurement of Support" means the annual level of support, expressed in monetary terms, provided to producers of a basic agricultural product through the application of one or more measures, the calculation of which in accordance with the AMS methodology is impracticable, other than support provided under programmes that qualify as exempt from reduction under Annex 2 to this Agreement, and which is:
- (i) with respect to support provided during the base period, specified in the relevant tables of supporting material incorporated by reference in Part IV of a Member's Schedule; and
- (ii) with respect to support provided during any year of the implementation period and thereafter, calculated in accordance with the provisions of Annex 4 of this Agreement and taking into account the constituent data and methodology used in the tables of supporting material incorporated by reference in Part IV of the Member's Schedule;
- (e) "export subsidies" refers to subsidies contingent upon export performance, including the export subsidies listed in Article 9 of this Agreement;
- (f) "implementation period" means the six-year period commencing in the year 1995, except that, for the purposes of Article 13, it means the nine-year period commencing in 1995;
- (g) "market access concessions" includes all market access commitments undertaken pursuant to this Agreement;
- (h) "Total Aggregate Measurement of Support" and "Total AMS" mean the sum of all domestic support provided in favour of agricultural producers, calculated as the sum of all aggregate measurements of support for basic agricultural products, all non-product-specific aggregate measurements of support and all equivalent measurements of support for agricultural products, and which is:
- (i) with respect to support provided during the base period (i.e. the "Base Total AMS") and the maximum support permitted to be provided during any year of the implementation period or thereafter (i.e. the "Annual and Final
- praktisk lar seg gjøre det første omsetningsledd som angitt i et medlems bindingsliste og i tilhørende støttemateriale,
- c) «budsjettutgifter» eller «utgifter» omfatter inntekter som det er gitt avkall på,
- d) «ekvivalent mål for støtte» betyr nivået på den årlige støtten, uttrykt i penger, som gis til produsenter av et basislandbruksprodukt gjennom anvendelse av ett eller flere tiltak, der beregningen etter AMS-metoden er upraktisk, med unntak av støtte som gis i henhold til ordninger som kvalifiserer for fritak fra reduksjon i henhold til vedlegg 2 til denne avtale, og som:
- i) når det gjelder støtte som gis i løpet av basisperioden, er angitt i de aktuelle tabeller over støttemateriale som er tatt inn ved henvisning i del IV i et medlems bindingsliste, og
- ii) når det gjelder støtte som gis i løpet av hvilket som helst år i gjennomføringsperioden og deretter, er beregnet i samsvar med bestemmelsene i vedlegg 4 til denne avtale, idet det tas hensyn til dataene og framgangsmåten benyttet i tabellene i støttematerialet, som er tatt inn ved henvisning i del IV i medlemmets bindingsliste,
- e) «eksportsubsidier» viser til subsidier som er betinget av eksportresultater, herunder eksportsubsidiene oppført i artikkel 9 i denne avtale,
- f) «gjennomføringsperiode» betyr seksårsperioden som begynner i 1995, med unntak av artikkel 13 hvor det betyr niårsperioden som begynner i 1995,
- g) «markedsadgangskonsesjoner» omfatter alle forpliktelser i tilknytning til markedsadgang som er inngått i henhold til denne avtale,
- h) «totalt samlet mål for støtte» («total AMS») betyr summen av all intern støtte som gis til produsenter av landbruksprodukter, som fremkommer ved å summere alle samlede mål for støtte for basislandbruksprodukter, alle samlede mål for støtte som ikke er knyttet til et bestemt produkt, og alle ekvivalente mål for støtte for jordbruksprodukter, og som:
- i) når det gjelder støtte som gis i løpet av basisperioden (dvs. «total basis AMS») og den maksimale støtte som er tillatt i løpet av et år i gjennomføringsperioden og deretter (dvs. «nivået på de årlige og bundne forpliktelser»), slik det

- Bound Commitment Levels”), as specified in Part IV of a Member’s Schedule; and
- (ii) with respect to the level of support actually provided during any year of the implementation period and thereafter (i.e. the “Current Total AMS”), calculated in accordance with the provisions of this Agreement, including Article 6, and with the constituent data and methodology used in the tables of supporting material incorporated by reference in Part IV of the Member’s Schedule;
- (i) “year” in paragraph (f) above and in relation to the specific commitments of a Member refers to the calendar, financial or marketing year specified in the Schedule relating to that Member.

Article 2
Product Coverage

This Agreement applies to the products listed in Annex 1 to this Agreement, hereinafter referred to as agricultural products.

Part II

Article 3
Incorporation of Concessions and Commitments

1. The domestic support and export subsidy commitments in Part IV of each Member’s Schedule constitute commitments limiting subsidization and are hereby made an integral part of GATT 1994.

2. Subject to the provisions of Article 6, a Member shall not provide support in favour of domestic producers in excess of the commitment levels specified in Section I of Part IV of its Schedule.

3. Subject to the provisions of paragraphs 2(b) and 4 of Article 9, a Member shall not provide export subsidies listed in paragraph 1 of Article 9 in respect of the agricultural products or groups of products specified in Section II of Part IV of its Schedule in excess of the budgetary outlay and quantity commitment levels specified therein and shall not provide such subsidies in respect of any agricultural product not specified in that Section of its Schedule.

Part III

Article 4
Market Access

1. Market access concessions contained in Schedules relate to bindings and reductions of

er spesifisert i del IV i et medlems bindingsliste, og

- ii) når det gjelder nivået på den støtten som faktisk er gitt i løpet av et år i gjennomføringsperioden og deretter (dvs. «den til enhver tid gjeldende totale AMS»), beregnet i samsvar med bestemmelsene i denne avtale, herunder artikkel 6, og med de data og den framgangsmåten som er benyttet i tabellene i støttematerialet, som er tatt inn ved henvisning i del IV i medlemmets bindingsliste,
- i) «år» under bokstav f) ovenfor og når det gjelder et medlems spesifikke forpliktelser, viser til kalenderåret, regnskapsåret eller omsetningsåret som er angitt i medlemmets bindingsliste.

Artikkel 2
Produkter som omfattes av avtalen

Denne avtale gjelder for de produktene som er oppført i vedlegg 1 til denne avtale, heretter kalt jordbruksprodukter.

Del II

Artikkel 3
Innlemmelse av konsesjoner og forpliktelser

1. Forpliktelsene i tilknytning til intern støtte og eksportsubsidier i del IV i hvert medlems bindingsliste utgjør forpliktelser som begrenser subsidieringen, og som herved gjøres til en integrert del av GATT 1994.

2. Med forbehold for bestemmelsene i artikkel 6, skal et medlem ikke gi støtte til innenlandske produsenter utover de forpliktelsesnivåer som er angitt i avsnitt I i del IV i dets bindingsliste.

3. Med forbehold for bestemmelsene i artikkel 9 nr 2 bokstav b) og nr 4, skal et medlem ikke gi eksportsubsidier som er oppført i artikkel 9 nr 1, for de jordbruksprodukter eller grupper av produkter som er spesifisert i avsnitt II i del IV i dets bindingsliste, utover de forpliktelsesnivåer med hensyn til budsjettutgifter og mengder som er angitt i denne, og medlemmet skal ikke gi slike subsidier for noe jordbruksprodukt som ikke er spesifisert i ovennevnte avsnitt i dets bindingsliste.

Del III

Artikkel 4
Markedsadgang

1. Markedsadgangskonsesjoner i bindingslistene gjelder bindinger og reduksjoner i toll

tariffs, and to other market access commitments as specified therein.

2. Members shall not maintain, resort to, or revert to any measures of the kind which have been required to be converted into ordinary customs duties¹, except as otherwise provided for in Article 5 and Annex 5.

*Article 5
Special Safeguard Provisions*

1. Notwithstanding the provisions of paragraph 1(b) of Article II of GATT 1994, any Member may take recourse to the provisions of paragraphs 4 and 5 below in connection with the importation of an agricultural product, in respect of which measures referred to in paragraph 2 of Article 4 of this Agreement have been converted into an ordinary customs duty and which is designated in its Schedule with the symbol "SSG" as being the subject of a concession in respect of which the provisions of this Article may be invoked, if:

- (a) the volume of imports of that product entering the customs territory of the Member granting the concession during any year exceeds a trigger level which relates to the existing market access opportunity as set out in paragraph 4; or, but not concurrently:
- (b) the price at which imports of that product may enter the customs territory of the Member granting the concession, as determined on the basis of the c.i.f. import price of the shipment concerned expressed in terms of its domestic currency, falls below a trigger price equal to the average 1986 to 1988 reference price² for the product concerned.

¹ These measures include quantitative import restrictions, variable import levies, minimum import prices, discretionary import licensing, non-tariff measures maintained through state-trading enterprises, voluntary export restraints, and similar border measures other than ordinary customs duties, whether or not the measures are maintained under country-specific derogations from the provisions of GATT 1947, but not measures maintained under balance-of-payments provisions or under other general, non-agriculture-specific provisions of GATT 1994 or of the other Multilateral Trade Agreements in Annex 1A to the WTO Agreement.

² The reference price used to invoke the provisions of this subparagraph shall, in general, be the average c.i.f. unit value of the product concerned, or otherwise shall be an appropriate price in terms of the quality of the product and its stage of processing. It shall, following its initial use, be publicly specified and available to the extent necessary to allow other Members to assess the additional duty that may be levied.

og andre markedsadgangsforpliktelser som er spesifisert i disse.

2. Medlemmene skal ikke opprettholde, ty til eller gå tilbake til tiltak av den type som det har vært nødvendig å omgjøre til ordinære tollavgifter¹, med unntak av det som ellers er bestemt i artikkel 5 og i vedlegg 5 til denne avtale.

*Artikkel 5
Bestemmelser om særskilte
beskyttelsestiltak*

1. Uten hensyn til bestemmelsene i artikkel II nr 1 bokstav b) i GATT 1994, kan ethvert medlem anvende bestemmelsene i nr 4 og 5 nedenfor i forbindelse med import av et jordbruksprodukt, for hvilket tiltakene nevnt i artikkel 4 nr 2 i denne avtale er omgjort til ordinær tollavgift, og som i medlemmets bindingsliste er merket med symbolet «SSG» og som er et produkt som er gjenstand for konsesjon og som bestemmelsene i denne artikkel kan anvendes på, dersom:

- a) importvolumet av produktet som innføres i tollområdet til medlemmet som har gitt konsesjonen i løpet av et gitt år, overstiger et utløsningsnivå for den eksisterende muligheten til markedsadgang angitt i nr 4 nedenfor, eller, men dog ikke samtidig:
- b) den pris som produktet kan innføres til i tollområdet til det medlem som har gitt konsesjonen, fastsatt på grunnlag av cifimportprisen for den aktuelle forsendelsen, uttrykt i landets egen valuta, faller under en utløsningspris som tilsvarende gjennomsnittlig referansepris² for 1986 til 1988 for det aktuelle produktet.

¹ Disse tiltakene omfatter kvantitative importrestriksjoner, variable importavgifter, minstepriser ved import, skjønsmessig importlisensiering, ikke-tariffmessige tiltak som opprettholdes gjennom statlig handelsforetak, frivillige eksportbegrensninger og andre tilsvarende grensetiltak enn ordinære tollavgifter, uansett om tiltakene blir opprettholdt i henhold til landspesifikke unntak fra bestemmelsene i GATT 1947, dog ikke tiltak som opprettholdes i henhold til bestemmelser om betalingsbalanse eller andre generelle, ikke-landbruksspesifikke bestemmelser i GATT 1994 eller de øvrige multilaterale handelsavtaler i vedlegg 1A til WTOavtalen.

² Referanseprisen som benyttes til å påberope bestemmelsene under denne bokstav, skal generelt være den gjennomsnittlige cifenhetsverdien av det aktuelle produktet, eller eventuelt en passende pris med hensyn til kvaliteten på produktet og dets foredlingsgrad. Etter at den er brukt første gang, skal den offentliggjøres og være tilgjengelig i nødvendig utstrekning slik at andre medlemmer kan vurdere den tilleggsavgift som eventuelt kan ilegges.

2. Imports under current and minimum access commitments established as part of a concession referred to in paragraph 1 above shall be counted for the purpose of determining the volume of imports required for invoking the provisions of subparagraph 1(a) and paragraph 4, but imports under such commitments shall not be affected by any additional duty imposed under either subparagraph 1(a) and paragraph 4 or subparagraph 1(b) and paragraph 5 below.

3. Any supplies of the product in question which were *en route* on the basis of a contract settled before the additional duty is imposed under subparagraph 1(a) and paragraph 4 shall be exempted from any such additional duty, provided that they may be counted in the volume of imports of the product in question during the following year for the purposes of triggering the provisions of subparagraph 1(a) in that year.

4. Any additional duty imposed under subparagraph 1(a) shall only be maintained until the end of the year in which it has been imposed, and may only be levied at a level which shall not exceed one third of the level of the ordinary customs duty in effect in the year in which the action is taken. The trigger level shall be set according to the following schedule based on market access opportunities defined as imports as a percentage of the corresponding domestic consumption³ during the three preceding years for which data are available:

- (a) where such market access opportunities for a product are less than or equal to 10 per cent, the base trigger level shall equal 125 per cent;
- (b) where such market access opportunities for a product are greater than 10 per cent but less than or equal to 30 per cent, the base trigger level shall equal 110 per cent;
- (c) where such market access opportunities for a product are greater than 30 per cent, the base trigger level shall equal 105 per cent.

In all cases the additional duty may be imposed in any year where the absolute volume of imports of the product concerned entering the customs territory of the Member granting the concession exceeds the sum of (x) the base trigger level set out above multiplied by the average quantity of imports during the three preceding years for which data are available and (y) the absolute volume change in domes-

2. Import som skjer i henhold til eksisterende markedsadgangsforpliktelser og minimum markedsadgangsforpliktelser etablert som ledd i en konsesjon nevnt i nr 1 ovenfor, skal medregnes for å fastslå om importvolumet som er nødvendig for å gjøre gjeldende bestemmelsene i nr 1 bokstav a) og nr 4, er nådd, men import som inngår i slike forpliktelser skal ikke berøres av en eventuell tilleggsavgift som illegges enten i henhold til nr 1 bokstav a) og nr 4 eller nr 1 bokstav b) og nr 5 nedenfor.

3. Enhver forsendelse av det aktuelle produkt som er under veis i henhold til kontrakt inngått før tilleggsavgiften ble ilagt etter nr 1 bokstav a) og nr 4, skal være fritatt for slik tilleggsavgift, forutsatt at de kan medregnes i importvolumet av det aktuelle produktet i det påfølgende år med henblikk på å kunne utløse bestemmelsene i nr 1 bokstav a) i det nevnte året.

4. En eventuell tilleggsavgift ilagt i henhold til nr 1 i) ovenfor, skal bare opprettholdes til utgangen av det året den ble ilagt, og kan bare illegges slik at nivået ikke overstiger en tredjedel av nivået på den ordinære tollavgiften som gjelder for det året tiltaket ble truffet. Utløsningsnivået skal fastsettes i henhold til følgende skjema basert på markedsadgangsmulighetene, definert som import i prosent av det motsvarende innenlandske konsum³ i løpet av de tre foregående årene som det foreligger opplysninger for:

- a) når slike markedsadgangsmuligheter for et produkt er mindre enn eller lik 10 prosent, skal basisutløsningsnivået være lik 125 prosent,
- b) når slike markedsadgangsmuligheter for et produkt er større enn 10 prosent, men mindre enn eller lik 30 prosent, skal basisutløsningsnivået være lik 110 prosent,
- c) når slike markedsadgangsmuligheter for et produkt er større enn 30 prosent, skal basisutløsningsnivået være lik 105 prosent.

I alle tilfeller kan tilleggsavgiften illegges ethvert år når det absolutte importvolumet av det aktuelle produktet som innføres i tollområdet til medlemmet som gir konsesjonen, overstiger summen av (x) basisutløsningsnivået fastsatt ovenfor multiplisert med den gjennomsnittlige importmengde i løpet av de tre foregående år som det foreligger opplysninger for, og (y) den absolutte volumendring i innen-

³ Where domestic consumption is not taken into account, the base trigger level under subparagraph 4(a) shall apply.

³ Når det ikke tas hensyn til innenlandsk konsum, skal basisutløsningsnivået under nr 4 bokstav (a) nedenfor gjelde.

tic consumption of the product concerned in the most recent year for which data are available compared to the preceding year, provided that the trigger level shall not be less than 105 per cent of the average quantity of imports in (x) above.

5. The additional duty imposed under subparagraph 1(b) shall be set according to the following schedule:

- (a) if the difference between the c.i.f. import price of the shipment expressed in terms of the domestic currency (hereinafter referred to as the "import price") and the trigger price as defined under that subparagraph is less than or equal to 10 per cent of the trigger price, no additional duty shall be imposed;
- (b) if the difference between the import price and the trigger price (hereinafter referred to as the "difference") is greater than 10 per cent but less than or equal to 40 per cent of the trigger price, the additional duty shall equal 30 per cent of the amount by which the difference exceeds 10 per cent;
- (c) if the difference is greater than 40 per cent but less than or equal to 60 per cent of the trigger price, the additional duty shall equal 50 per cent of the amount by which the difference exceeds 40 per cent, plus the additional duty allowed under (b);
- (d) if the difference is greater than 60 per cent but less than or equal to 75 per cent, the additional duty shall equal 70 per cent of the amount by which the difference exceeds 60 per cent of the trigger price, plus the additional duties allowed under (b) and (c);
- (e) if the difference is greater than 75 per cent of the trigger price, the additional duty shall equal 90 per cent of the amount by which the difference exceeds 75 per cent, plus the additional duties allowed under (b), (c) and (d).

6. For perishable and seasonal products, the conditions set out above shall be applied in such a manner as to take account of the specific characteristics of such products. In particular, shorter time periods under subparagraph 1(a) and paragraph 4 may be used in reference to the corresponding periods in the base period and different reference prices for different periods may be used under subparagraph 1(b).

7. The operation of the special safeguard shall be carried out in a transparent manner. Any Member taking action under subparagraph 1(a) above shall give notice in writing, including relevant data, to the Committee on Agriculture as far in advance as may be practicable and in any event within 10 days of the implementation of such action. In cases where

landsk konsum av det aktuelle produktet for det siste året det foreligger opplysninger for sammenholdt med foregående år, forutsatt at utløsningsnivået ikke er mindre enn 105 prosent av den gjennomsnittlige importmengden i (x) ovenfor.

5. Tilleggsavgiften som ilegges i henhold til nr 1 bokstav b) ovenfor, skal fastsettes i henhold til følgende skjema:

- a) dersom forskjellen mellom forsendelsens cif-importpris uttrykt i landets valuta (heretter kalt «importprisen») og utløsningsprisen definert under nevnte bokstav, er mindre enn eller lik 10 prosent av utløsningsprisen, skal det ikke ilegges noen tilleggsavgift,
- b) dersom forskjellen mellom importprisen og utløsningsprisen (heretter kalt «forskjellen») er større enn 10 prosent, men mindre enn eller lik 40 prosent av utløsningsprisen, skal tilleggsavgiften være lik 30 prosent av det beløp som overstiger de 10 prosent,
- c) dersom forskjellen er større enn 40 prosent, men mindre enn eller lik 60 prosent av utløsningsprisen, skal tilleggsavgiften være lik 50 prosent av det beløp som overstiger de 40 prosent, pluss tilleggsavgiften tillatt i henhold til bokstav b),
- d) dersom forskjellen er større enn 60 prosent, men mindre enn eller lik 75 prosent, skal tilleggsavgiften være lik 70 prosent av det beløp som overstiger de 60 prosent av utløsningsprisen, pluss tilleggsavgiftene tillatt i henhold til bokstav b) og c),
- e) dersom forskjellen er større enn 75 prosent av utløsningsprisen, skal tilleggsavgiften være lik 90 prosent av det beløp som overstiger de 75 prosent, pluss tilleggsavgiftene tillatt i henhold til bokstav b), c) og d).

6. For lett bedervelige og sesongbetonte produkter, skal vilkårene fastsatt ovenfor anvendes på en slik måte at det tas hensyn til produktene særlige egenskaper. Spesielt kan tidsrommene nevnt i nr 1 bokstav a) og nr 4 være kortere med henvisning til tilsvarende perioder i basisperioden, og ulike referansepriser for ulike perioder kan brukes under nr 1 bokstav b).

7. Særskilte beskyttelsestiltak skal anvendes med åpenhet. Ethvert medlem som treffer tiltak i henhold til nr 1 bokstav a) ovenfor, skal gi skriftlig melding, med relevante opplysninger, til Landbrukskomiteen så tidlig på forhånd det praktisk lar seg gjøre og i alle tilfeller innen ti dager fra iverksettelse av tiltaket. I tilfeller hvor endringer i konsumvolum

changes in consumption volumes must be allocated to individual tariff lines subject to action under paragraph 4, relevant data shall include the information and methods used to allocate these changes. A Member taking action under paragraph 4 shall afford any interested Members the opportunity to consult with it in respect of the conditions of application of such action. Any Member taking action under subparagraph 1(b) above shall give notice in writing, including relevant data, to the Committee on Agriculture within 10 days of the implementation of the first such action or, for perishable and seasonal products, the first action in any period. Members undertake, as far as practicable, not to take recourse to the provisions of subparagraph 1(b) where the volume of imports of the products concerned are declining. In either case a Member taking such action shall afford any interested Members the opportunity to consult with it in respect of the conditions of application of such action.

8. Where measures are taken in conformity with paragraphs 1 through 7 above, Members undertake not to have recourse, in respect of such measures, to the provisions of paragraphs 1(a) and 3 of Article XIX of GATT 1994 or paragraph 2 of Article 8 of the Agreement on Safeguards.

9. The provisions of this Article shall remain in force for the duration of the reform process as determined under Article 20.

Part IV

Article 6

Domestic Support Commitments

1. The domestic support reduction commitments of each Member contained in Part IV of its Schedule shall apply to all of its domestic support measures in favour of agricultural producers with the exception of domestic measures which are not subject to reduction in terms of the criteria set out in this Article and in Annex 2 to this Agreement. The commitments are expressed in terms of Total Aggregate Measurement of Support and "Annual and Final Bound Commitment Levels".

2. In accordance with the Mid-Term Review Agreement that government measures of assistance, whether direct or indirect, to encourage agricultural and rural development are an integral part of the development programmes of developing countries, investment subsidies which are generally available to agriculture in developing country Members and agricultural input subsidies generally av-

må fordeles på ulike tollposisjoner som er underkastet tiltak i henhold til nr 4, skal de relevante opplysningene omfatte den informasjon og de metoder som er benyttet ved fordeling av disse volumendringene. Et medlem som treffer tiltak i henhold til nr 4, skal gi alle interesserte medlemmer mulighet til å konsultere medlemmet angående vilkårene for anvendelsen av disse tiltak. Ethvert medlem som treffer tiltak i henhold til nr 1 bokstav b) ovenfor, skal gi skriftlig melding, med relevante opplysninger, til Landbrukskomiteen innen ti dager etter iverksettelse av det første tiltaket, eller når det gjelder lett bedervelige og sesongbetonte produkter, det første tiltak i en periode. Medlemmene forplikter seg i den utstrekning det praktisk lar seg gjøre til ikke å anvende bestemmelsene i nr 1 bokstav b) når importvolumet av de aktuelle produktene synker. I hvert av tilfellene skal et medlem som treffer et slikt tiltak, gi alle interesserte medlemmer mulighet til å konsultere medlemmet angående vilkårene for anvendelsen av disse tiltak.

8. Når det treffes tiltak i samsvar med nr 1 til 7 ovenfor, forplikter medlemmene seg i forbindelse med slike tiltak til ikke å anvende bestemmelsene i nr 1 bokstav a) og nr 3 i artikkel XIX i GATT 1994 eller artikkel 8 nr 2 i Avtalen om beskyttelsestiltak.

9. Bestemmelsene i denne artikkel vil gjelde så lenge reformprosessen nevnt i artikkel 20 varer.

Del IV

Artikkel 6

Forpliktelser i tilknytning til intern støtte

1. Hvert medlems reduksjonsforpliktelser for intern støtte i henhold til del IV i medlemmets bindingsliste, skal gjelde samtlige av dets interne støttetiltak til fordel for jordbruksprodusenter, med unntak av interne tiltak som ikke er underlagt reduksjon ifølge kriteriene fastsatt i denne artikkel og i vedlegg 2 til denne avtale. Forpliktelsene er uttrykt ved hjelp av totalt samlet mål for støtte og «nivået på de årlige og bundne forpliktelser».

2. I samsvar med midtveisgjennomgangsavtalen om at offentlige støttetiltak, enten direkte eller indirekte, for å oppmuntre til utvikling av jordbruket og landsbygda, er en integrert del av utviklingslandenes utviklingsprogrammer, skal investeringssubsidier som generelt er tilgjengelige for jordbruket i utviklingsmedlemslandene, og innsattssubsidier i jordbruket som generelt er tilgjengelige for

ailable to low-income or resource-poor producers in developing country Members shall be exempt from domestic support reduction commitments that would otherwise be applicable to such measures, as shall domestic support to producers in developing country Members to encourage diversification from growing illicit narcotic crops. Domestic support meeting the criteria of this paragraph shall not be required to be included in a Member's calculation of its Current Total AMS.

3. A Member shall be considered to be in compliance with its domestic support reduction commitments in any year in which its domestic support in favour of agricultural producers expressed in terms of Current Total AMS does not exceed the corresponding annual or final bound commitment level specified in Part IV of the Member's Schedule.

4. (a) A Member shall not be required to include in the calculation of its Current Total AMS and shall not be required to reduce:

- (i) product-specific domestic support which would otherwise be required to be included in a Member's calculation of its Current AMS where such support does not exceed 5 per cent of that Member's total value of production of a basic agricultural product during the relevant year; and
- (ii) non-product-specific domestic support which would otherwise be required to be included in a Member's calculation of its Current AMS where such support does not exceed 5 per cent of the value of that Member's total agricultural production.

(b) For developing country Members, the *de minimis* percentage under this paragraph shall be 10 per cent.

5. (a) Direct payments under production-limiting programmes shall not be subject to the commitment to reduce domestic support if:

- (i) such payments are based on fixed area and yields; or
- (ii) such payments are made on 85 per cent or less of the base level of production; or
- (iii) livestock payments are made on a fixed number of head.

(b) The exemption from the reduction commitment for direct payments meeting the above criteria shall be reflected by the exclusion of the value of those direct payments in a Member's

lavinntekts- og ressursfattede produsenter i utviklingsmedlemslandene, være fritatt for forpliktelser om reduksjon av intern støtte som ellers ville gjelde for dem, og det samme gjelder intern støtte til produsenter i utviklingsmedlemslandene som skal oppmuntre til å erstatte dyrking av ulovlige narkotiske planter med andre typer produksjon. Intern støtte som oppfyller kriteriene i dette nr, skal ikke måtte tas med i et medlems beregning av dets til enhver tid gjeldende totale AMS.

3. Et medlem skal anses å ha oppfylt sine forpliktelser om reduksjon av intern støtte i ethvert år hvor dets interne støtte til jordbruksprodusenter, uttrykt som den til enhver tid gjeldende totale AMS, ikke overstiger det tilsvarende nivået på de årlige eller bundne forpliktelser angitt i del IV i medlemmets bindingsliste.

4. a) Et medlem skal ikke være pålagt å ta med i beregningen av dets til enhver tid gjeldende totale AMS, og skal ikke være pålagt å redusere:

- i) produktspesifikk intern støtte som ellers skulle vært tatt med i et medlems beregning av dets til enhver tid gjeldende AMS når slik støtte ikke overstiger 5 prosent av vedkommende medlems totale produksjonsverdi av et basisjordbruksprodukt i løpet av det aktuelle året, og
- ii) ikke-produktspesifikk intern støtte som ellers skulle vært tatt med i et medlems beregning av dets til enhver tid gjeldende AMS når slik støtte ikke overstiger 5 prosent av verdien av vedkommende medlems totale landbruksproduksjon.

(b) For utviklingsmedlemsland skal *de minimis* proSENTSATSEN i henhold til dette nr være 10 prosent.

5. a) Direkte utbetalinger i henhold til produksjonsbegrensingsordningene skal ikke være underlagt forpliktelsen til å redusere den interne støtten dersom:

- i) slike utbetalinger er basert på et fast areal og faste avlinger, eller
- ii) slike utbetalinger foretas for inntil 85 prosent av – basisnivået for produksjonen, eller
- iii) utbetalinger for husdyr foretas for et fast antall dyr.

(b) Fritak for reduksjonsforpliktelsen for direkte utbetalinger som oppfyller ovennevnte kriterier, skal vises ved at verdien av de direkte utbetalingene unntas fra et medlems beregning av

Vedlegg 1 Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

calculation of its Current Total AMS.

dets til enhver tid gjeldende totale AMS.

Article 7

General Disciplines on Domestic Support

1. Each Member shall ensure that any domestic support measures in favour of agricultural producers which are not subject to reduction commitments because they qualify under the criteria set out in Annex 2 to this Agreement are maintained in conformity therewith.

2. (a) Any domestic support measure in favour of agricultural producers, including any modification to such measure, and any measure that is subsequently introduced that cannot be shown to satisfy the criteria in Annex 2 to this Agreement or to be exempt from reduction by reason of any other provision of this Agreement shall be included in the Member's calculation of its Current Total AMS.

(b) Where no Total AMS commitment exists in Part IV of a Member's Schedule, the Member shall not provide support to agricultural producers in excess of the relevant *de minimis* level set out in paragraph 4 of Article 6.

Part V

Article 8

Export Competition Commitments

Each Member undertakes not to provide export subsidies otherwise than in conformity with this Agreement and with the commitments as specified in that Member's Schedule.

Article 9

Export Subsidy Commitments

1. The following export subsidies are subject to reduction commitments under this Agreement:

- (a) the provision by governments or their agencies of direct subsidies, including payments-in-kind, to a firm, to an industry, to producers of an agricultural product, to a cooperative or other association of such producers, or to a marketing board, contingent on export performance;
- (b) the sale or disposal for export by governments or their agencies of non-commercial stocks of agricultural products at a price lower than the comparable price charged

Artikkel 7

Generelle ordninger for intern støtte

1. Hvert medlem skal påse at eventuelle interne støttetiltak til fordel for jordbruksprodusenter som ikke er underlagt reduksjonsforpliktelsene fordi de oppfyller kriteriene fastsatt i vedlegg 2 til denne avtale, blir opprettholdt i samsvar med dette vedlegg.

2. a) Ethvert internt støttetiltak til fordel for jordbruksprodusenter, herunder enhver endring av et slikt tiltak, og ethvert tiltak som senere blir innført og for hvilket det ikke kan bevises at det oppfyller kriteriene i vedlegg 2 til denne avtale, eller at det er fritatt for reduksjon på grunn av andre bestemmelser i denne avtale, skal tas med i medlemmets beregning av dets til enhver tid gjeldende totale AMS.

b) Når det ikke foreligger noen forpliktelse vedrørende total AMS i del IV i et medlems bindingsliste, skal medlemmet ikke gi støtte til landbruksprodusenter som overskrider det aktuelle *de minimis* nivået fastsatt i artikkel 6 nr 4.

Del V

Artikkel 8

Forpliktelse i tilknytning til eksportkonkurranse

Hvert medlem forplikter seg til ikke å gi eksportsubsidier annet enn i samsvar med denne avtale, og med forpliktelsene angitt i vedkommende medlems bindingsliste.

Artikkel 9

Forpliktelse vedrørende eksportsubsidier

1. Følgende eksportsubsidier er underlagt reduksjonsforpliktelse i henhold til denne avtale:

- a) direkte subsidier fra staten eller offentlige organer, herunder betaling i naturalia, til et firma, en bransje, produsenter av et jordbruksprodukt, et samvirke eller annen sammenslutning av slike produsenter, eller til en markedsorganisasjon, betinget av eksportresultatene,
- b) salg eller avsetning for eksport av ikke-kommersielle lagerbeholdninger av jordbruksprodukter, foretatt av staten eller offentlige organer til en lavere pris enn den

for the like product to buyers in the domestic market;

- (c) payments on the export of an agricultural product that are financed by virtue of governmental action, whether or not a charge on the public account is involved, including payments that are financed from the proceeds of a levy imposed on the agricultural product concerned or on an agricultural product from which the exported product is derived;
- (d) the provision of subsidies to reduce the costs of marketing exports of agricultural products (other than widely available export promotion and advisory services) including handling, upgrading and other processing costs, and the costs of international transport and freight;
- (e) internal transport and freight charges on export shipments, provided or mandated by governments, on terms more favourable than for domestic shipments;
- (f) subsidies on agricultural products contingent on their incorporation in exported products.

- 2. (a) Except as provided in subparagraph (b), the export subsidy commitment levels for each year of the implementation period, as specified in a Member's Schedule, represent with respect to the export subsidies listed in paragraph 1 of this Article:
 - (i) in the case of budgetary outlay reduction commitments, the maximum level of expenditure for such subsidies that may be allocated or incurred in that year in respect of the agricultural product, or group of products, concerned; and
 - (ii) in the case of export quantity reduction commitments, the maximum quantity of an agricultural product, or group of products, in respect of which such export subsidies may be granted in that year.
- (b) In any of the second through fifth years of the implementation period, a Member may provide export subsidies listed in paragraph 1 above in a given year in excess of the corresponding annual commitment levels in respect of the products or groups of products specified in Part IV of the Member's Schedule, provided that:
 - (i) the cumulative amounts of budgetary outlays for such subsidies, from the beginning of the imple-

tilsvarende pris som kreves av kjøpere på det innenlandske marked for tilsvarende produkt,

- c) utbetalinger ved eksport av et jordbruksprodukt som finansieres gjennom offentlige tiltak, uansett om det belastes offentlige budsjetter, herunder utbetalinger som er finansiert med inntekter fra en avgift som er ilagt det aktuelle jordbruksproduktet eller et jordbruksprodukt som det eksporterte produktet er fremstilt av,
- d) subsidier som gis for å redusere kostnadene ved markedsføring for eksport av jordbruksprodukter (utover generelt tilgjengelige eksportfremmende eller rådgivende tjenester), herunder kostnader til håndtering og kvalitetsforbedringer og andre foredlingskostnader, samt kostnadene forbundet med internasjonal transport og frakt,
- e) interne transport- og fraktomkostninger for eksportforsendelser, foretatt eller beordret av staten, på gunstigere vilkår enn for forsendelser innenlands,
- f) subsidier til landbruksprodukter som er betinget av at de innarbeides i eksporterte produkter.

- 2. a) Med unntak av det som er bestemt under bokstav b), utgjør forpliktelsesnivået for eksportsubsidiene for hvert år i gjennomføringsperioden, slik det er spesifisert i et medlems bindingsliste, og med hensyn til eksportsubsidiene oppført i nr 1 i denne artikkel:
 - i) når det gjelder forpliktelser om reduksjon av budsjettutgifter, det maksimale utgiftsnivå for slike subsidier som kan tildeles eller påløpe i vedkommende år for vedkommende jordbruksprodukt eller gruppe produkter, og
 - ii) når det gjelder forpliktelser om reduksjon av eksportmengde, den maksimale mengde av et jordbruksprodukt, eller gruppe av produkter, som det kan innrømmes slike eksportsubsidier for vedkommende år.
- b) Fra og med det andre året til og med det femte året i gjennomføringsperioden, kan et medlem i løpet av et gitt år gi mer av eksportsubsidiene oppført i nr 1 ovenfor enn de tilsvarende årlige forpliktelsesnivåene for produktene eller produktgruppene angitt i del IV i medlemmets bindingsliste, forutsatt at:
 - i) de kumulative budsjettutgiftsbeløpene til slike subsidier, fra begynnelsen av gjennomføringsperi-

- mentation period through the year in question, does not exceed the cumulative amounts that would have resulted from full compliance with the relevant annual outlay commitment levels specified in the Member's Schedule by more than 3 per cent of the base period level of such budgetary outlays;
- (ii) the cumulative quantities exported with the benefit of such export subsidies, from the beginning of the implementation period through the year in question, does not exceed the cumulative quantities that would have resulted from full compliance with the relevant annual quantity commitment levels specified in the Member's Schedule by more than 1.75 per cent of the base period quantities;
- (iii) the total cumulative amounts of budgetary outlays for such export subsidies and the quantities benefiting from such export subsidies over the entire implementation period are no greater than the totals that would have resulted from full compliance with the relevant annual commitment levels specified in the Member's Schedule; and
- (iv) the Member's budgetary outlays for export subsidies and the quantities benefiting from such subsidies, at the conclusion of the implementation period, are no greater than 64 per cent and 79 per cent of the 1986-1990 base period levels, respectively. For developing country Members these percentages shall be 76 and 86 per cent, respectively.
- oden til det aktuelle året, ikke overstiger de kumulative beløpene som ville blitt resultatet dersom de aktuelle årlige forpliktelsesnivåene for utgifter angitt i medlemmets bindingsliste fullt ut var overholdt, med mer enn 3 prosent av nivået på slike budsjettutgifter i basisperioden,
- ii) de kumulative mengder som eksporteres og som drar fordel av slike eksportsubsidier, fra begynnelsen av gjennomføringsperioden til det aktuelle året, ikke overstiger de kumulative mengder som ville blitt resultatet dersom nivåene for de aktuelle årlige mengdeforpliktelsene angitt i medlemmets bindingsliste fullt ut var overholdt, med mer enn 1,75 prosent av mengdene i basisperioden,
- iii) de totale kumulative budsjettutgiftene til slike eksportsubsidier og de mengder som drar fordel av slike eksportsubsidier i hele gjennomføringsperioden, ikke er større enn totalsummene som ville blitt resultatet dersom nivået på de aktuelle årlige forpliktelsene angitt i medlemmets bindingsliste fullt ut var overholdt, og
- iv) medlemmets budsjettutgifter til eksportsubsidier og de mengder som drar fordel av slike subsidier, ved utgangen av gjennomføringsperioden, ikke er større enn henholdsvis 64 prosent og 79 prosent av nivået i basisperioden 1986-1990. For utviklingsmedlemsland skal disse prosentandelene være henholdsvis 76 prosent og 86 prosent.

3. Commitments relating to limitations on the extension of the scope of export subsidization are as specified in Schedules.

4. During the implementation period, developing country Members shall not be required to undertake commitments in respect of the export subsidies listed in subparagraphs (d) and (e) of paragraph 1 above, provided that these are not applied in a manner that would circumvent reduction commitments.

3. Forpliktelsene vedrørende begrensninger i omfanget av eksportsubsidieringen er som angitt i bindingslistene.

4. I løpet av gjennomføringsperioden skal utviklingsmedlemsland ikke være nødt til å påta seg forpliktelser angående eksportsubsidiene oppført i nr 1 bokstav d) og e) ovenfor, forutsatt at disse ikke anvendes på en måte som kan medføre at reduksjonsforpliktelsene omgås.

Article 10

Prevention of Circumvention of Export Subsidy Commitments

1. Export subsidies not listed in paragraph 1 of Article 9 shall not be applied in a manner which results in, or which threatens to lead to,

Artikkel 10

Bestemmelser for å hindre omgåelse av eksportsubsidieforpliktelsene

1. Eksportsubsidier som ikke er oppført i artikkel 9 nr 1, skal ikke anvendes på en måte som medfører eller kan medføre en omgåelse

circumvention of export subsidy commitments; nor shall noncommercial transactions be used to circumvent such commitments.

2. Members undertake to work toward the development of internationally agreed disciplines to govern the provision of export credits, export credit guarantees or insurance programmes and, after agreement on such disciplines, to provide export credits, export credit guarantees or insurance programmes only in conformity therewith.

3. Any Member which claims that any quantity exported in excess of a reduction commitment level is not subsidized must establish that no export subsidy, whether listed in Article 9 or not, has been granted in respect of the quantity of exports in question.

4. Members donors of international food aid shall ensure:

- (a) that the provision of international food aid is not tied directly or indirectly to commercial exports of agricultural products to recipient countries;
- (b) that international food aid transactions, including bilateral food aid which is monetized, shall be carried out in accordance with the FAO "Principles of Surplus Disposal and Consultative Obligations", including, where appropriate, the system of Usual Marketing Requirements (UMRs); and
- (c) that such aid shall be provided to the extent possible in fully grant form or on terms no less concessional than those provided for in Article IV of the Food Aid Convention 1986.

Article 11

Incorporated Products

In no case may the per-unit subsidy paid on an incorporated agricultural primary product exceed the per-unit export subsidy that would be payable on exports of the primary product as such.

Part VI

Article 12

Disciplines on Export Prohibitions and Restrictions

1. Where any Member institutes any new export prohibition or restriction on foodstuffs in accordance with paragraph 2(a) of Article XI of GATT 1994, the Member shall observe the following provisions:

- (a) the Member instituting the export prohibition or restriction shall give due consideration to the effects of such prohibition or re-

av eksportsubsidieforpliktelsene. Ikke-kommersielle transaksjoner skal heller ikke benyttes for å omgå slike forpliktelser.

2. Medlemmene forplikter seg til å arbeide for utvikling av internasjonalt omforente ordninger for å regulere eksportkreditter, eksportkredittgarantier eller forsikringsprogrammer, samt – når det er oppnådd enighet om slike ordninger – bare yte eksportkreditter, eksportkredittgarantier og forsikringsprogrammer som er i samsvar med disse ordningene.

3. Ethvert medlem som hevder at en eksportert mengde utover nivået for reduksjonsforpliktelsen ikke er subsidiert, må bevise at det ikke er gitt noen eksportsubsidier for den aktuelle eksportmengden, enten subsidiene er oppført i artikkel 9 eller ikke.

4. Medlemmer som gir internasjonal matvarehjelp, skal påse:

- a) at internasjonal matvarehjelp ikke er direkte eller indirekte bundet til kommersiell eksport av landbruksprodukter til mottakerlandene,
- b) at internasjonale matvarehjelpstransaksjoner, herunder bilateral matvarehjelp i form av penger, gjennomføres i henhold til FAOs «Prinsipper for overskuddsdisponering og konsultative forpliktelser», herunder ordningen Alminnelige krav til markedsføring (UMR) hvor dette er aktuelt, og
- c) at slik hjelp i størst mulig utstrekning i sin helhet skal gis som gave eller på vilkår som ikke er dårligere enn dem som er fastsatt i artikkel IV i Konvensjonen om matvarehjelp 1986.

Artikkel 11

Bearbeidede produkter

Ikke i noe tilfelle kan subsidien pr enhet råvare som betales for en bearbeidet jordbruksvare, overstige eksportsubsidien pr enhet som ville blitt utbetalt ved eksport av selve råvaren.

Del VI

Artikkel 12

Ordninger vedrørende eksportforbud og -restriksjoner

1. Når et medlem innfører et nytt eksportforbud eller en ny eksportrestriksjon på matvarer i henhold til artikkel XI nr 2 bokstav a) i GATT 1994, skal medlemmet overholde følgende bestemmelser:

- a) medlemmet som innfører eksportforbudet eller -restriksjonen, skal ta behørig hensyn til de virkninger et slikt forbud eller en slik

striction on importing Members' food security;

- (b) before any Member institutes an export prohibition or restriction, it shall give notice in writing, as far in advance as practicable, to the Committee on Agriculture comprising such information as the nature and the duration of such measure, and shall consult, upon request, with any other Member having a substantial interest as an importer with respect to any matter related to the measure in question. The Member instituting such export prohibition or restriction shall provide, upon request, such a Member with necessary information.

2. The provisions of this Article shall not apply to any developing country Member, unless the measure is taken by a developing country Member which is a net-food exporter of the specific foodstuff concerned.

Part VII

Article 13 Due Restraint

During the implementation period, notwithstanding the provisions of GATT 1994 and the Agreement on Subsidies and Countervailing Measures (referred to in this Article as the "Subsidies Agreement"):

- (a) domestic support measures that conform fully to the provisions of Annex 2 to this Agreement shall be:
- (i) non-actionable subsidies for purposes of countervailing duties⁴;
 - (ii) exempt from actions based on Article XVI of GATT 1994 and Part III of the Subsidies Agreement; and
 - (iii) exempt from actions based on non-violation nullification or impairment of the benefits of tariff concessions accruing to another Member under Article II of GATT 1994, in the sense of paragraph 1(b) of Article XXIII of GATT 1994;
- (b) domestic support measures that conform fully to the provisions of Article 6 of this Agreement including direct payments that conform to the requirements of paragraph 5 thereof, as reflected in each Member's Schedule, as well as domestic support within *de minimis* levels and in conformity with paragraph 2 of Article 6, shall be:

⁴ "Countervailing duties" where referred to in this Article are those covered by Article VI of GATT 1994 and Part V of the Agreement on Subsidies and Countervailing Measures.

restriksjon får for importmedlemmenes matvaresikkerhet,

- b) før et medlem innfører et eksportforbud eller en eksportrestriksjon, skal vedkommende medlem gi skriftlig varsel, så tidlig på forhånd det praktiske lar seg gjøre, til Landbrukskomiteen med opplysninger om tiltakets karakter og varighet, og skal på forespørsel innlede konsultasjoner med ethvert annet medlem som har en betydelig interesse som importør, om ethvert spørsmål i tilknytning til tiltaket. Medlemmet som innfører et slikt eksportforbud eller en slik eksportrestriksjon, skal på anmodning gi vedkommende medlem de nødvendige opplysninger.

2. Bestemmelsene i denne artikkel skal ikke gjelde et utviklingsmedlemsland, med mindre tiltaket treffes av et utviklingsmedlemsland som er nettoeksportør av den aktuelle matvaren.

Del VII

Artikkel 13 Tilbørlig moderasjon

I løpet av gjennomføringsperioden – uten hensyn til bestemmelsene i GATT 1994 og Avtalen om subsidier og utjevningstiltak (i denne artikkel kalt «Subsidieavtalen»):

- a) interne støttetiltak som er i fullt samsvar med bestemmelsene i vedlegg 2 til denne avtale, skal være:
- i) subsidier det ikke kan tas mottiltak mot i forbindelse med utjevningsavgifter⁴,
 - ii) fritatt for mottiltak på grunnlag av artikkel XVI i GATT 1994 og del III i Subsidieavtalen, og
 - iii) fritatt for mottiltak – uten at det foreligger avtalebrudd – på grunnlag av hel eller delvis tilsidesettelse av fordeler i tilknytning til tollkonsesjoner som tilfaller et annet medlem i henhold til artikkel II i GATT 1994, etter betydningen i artikkel XXIII nr 1 bokstav b) i GATT 1994.
- b) interne støttetiltak som er i fullt samsvar med bestemmelsene i artikkel 6 i denne avtale, herunder direkte utbetalinger som oppfyller kravene i nr 5 i nevnte artikkel, slik det fremgår i hvert medlems bindingsliste, samt intern støtte innenfor *de minimis* nivåene og i samsvar med artikkel 6 nr 2, skal være:

⁴ Uttrykket «Utjevningsavgifter» slik det er brukt i denne artikkel, er de avgifter som er omfattet av artikkel VI i GATT 1994 og del V i Avtalen om subsidier og utjevningstiltak.

- (i) exempt from the imposition of countervailing duties unless a determination of injury or threat thereof is made in accordance with Article VI of GATT 1994 and Part V of the Subsidies Agreement, and due restraint shall be shown in initiating any countervailing duty investigations;
- (ii) exempt from actions based on paragraph 1 of Article XVI of GATT 1994 or Articles 5 and 6 of the Subsidies Agreement, provided that such measures do not grant support to a specific commodity in excess of that decided during the 1992 marketing year; and
- (iii) exempt from actions based on non-violation nullification or impairment of the benefits of tariff concessions accruing to another Member under Article II of GATT 1994, in the sense of paragraph 1(b) of Article XXIII of GATT 1994, provided that such measures do not grant support to a specific commodity in excess of that decided during the 1992 marketing year;
- (c) export subsidies that conform fully to the provisions of Part V of this Agreement, as reflected in each Member's Schedule, shall be:
- (i) subject to countervailing duties only upon a determination of injury or threat thereof based on volume, effect on prices, or consequent impact in accordance with Article VI of GATT 1994 and Part V of the Subsidies Agreement, and due restraint shall be shown in initiating any countervailing duty investigations; and
- (ii) exempt from actions based on Article XVI of GATT 1994 or Articles 3, 5 and 6 of the Subsidies Agreement.
- i) fritatt for ilegging av utjevningsavgifter med mindre det fastslås at det foreligger skade eller fare for skade i henhold til artikkel VI i GATT 1994 og del V i Subsidieavtalen, og det skal det utvises moderasjon ved igangsettelse av eventuelle undersøkelser om utjevningsavgift,
- ii) fritatt for mottiltak på grunnlag av artikkel XVI nr 1 i GATT 1994 eller artikkel 5 og 6 i Subsidieavtalen, forutsatt at det ved slike tiltak ikke innrømmes støtte til en bestemt vare utover det som er bestemt i løpet av omsetningsåret 1992, og
- iii) fritatt for mottiltak - uten at det foreligger avtalebrudd - på grunnlag av hel eller delvis tilsidesettelse av fordeleler i tilknytning til tollkonseksjoner som tilfaller et annet medlem i henhold til artikkel II i GATT 1994, etter betydningen i artikkel XXIII nr 1 bokstav b) i GATT 1994, forutsatt at det ved slike tiltak ikke innrømmes støtte til en bestemt vare utover det som ble bestemt i løpet av omsetningsåret 1992.
- c) eksportsubsidier som er i fullt samsvar med bestemmelsene i del V i denne avtale, slik de fremgår i hvert medlems bindingsliste, skal være:
- i) underlagt utjevningsavgifter bare dersom det fastslås at det foreligger skade eller fare for skade basert på volum, innvirkning på prisene eller konsekvenser i henhold til artikkel VI i GATT 1994 og del V i Subsidieavtalen, og det skal utvises tilbørlig moderasjon ved igangsettelse av eventuelle undersøkelser vedrørende utjevningsavgifter, og
- ii) fritatt for mottiltak på grunnlag av artikkel XVI i GATT 1994 eller artikkel 3, 5 og 6 i Subsidieavtalen.

Part VIII

Article 14

Sanitary and Phytosanitary Measures

Members agree to give effect to the Agreement on the Application of Sanitary and Phytosanitary Measures.

Part IX

Article 15

Special and Differential Treatment

1. In keeping with the recognition that differential and more favourable treatment for developing country Members is an integral

Del VIII

Artikkel 14

Veterinære og plantesanitære tiltak

Medlemmene er enige om å iverksette Avtalen om anvendelse av veterinære og plantesanitære tiltak.

Del IX

Artikkel 15 -

Spesiell og differensiert behandling

1. I tråd med anerkjennelsen av at differensiert og gunstigere behandling av utviklingsmedlemsland er en integrert del av for-

part of the negotiation, special and differential treatment in respect of commitments shall be provided as set out in the relevant provisions of this Agreement and embodied in the Schedules of concessions and commitments.

2. Developing country Members shall have the flexibility to implement reduction commitments over a period of up to 10 years. Least-developed country Members shall not be required to undertake reduction commitments.

Part X

Article 16

Least-Developed and Net Food-Importing Developing Countries

1. Developed country Members shall take such action as is provided for within the framework of the Decision on Measures Concerning the Possible Negative Effects of the Reform Programme on Least-Developed and Net Food-Importing Developing Countries.

2. The Committee on Agriculture shall monitor, as appropriate, the follow-up to this Decision.

Part XI

Article 17

Committee on Agriculture

A Committee on Agriculture is hereby established.

Article 18

Review of the Implementation of Commitments

1. Progress in the implementation of commitments negotiated under the Uruguay Round reform programme shall be reviewed by the Committee on Agriculture.

2. The review process shall be undertaken on the basis of notifications submitted by Members in relation to such matters and at such intervals as shall be determined, as well as on the basis of such documentation as the Secretariat may be requested to prepare in order to facilitate the review process.

3. In addition to the notifications to be submitted under paragraph 2, any new domestic support measure, or modification of an existing measure, for which exemption from reduction is claimed shall be notified promptly. This notification shall contain details of the new or modified measure and its conformity with the agreed criteria as set out either in Article 6 or in Annex 2.

handlingene, skal det ytes spesiell og differensiert behandling vedrørende forpliktelsene i henhold til de aktuelle bestemmelser i denne avtale og som er medtatt i bindingslistene over konsesjoner og forpliktelser.

2. Medlemmer som er utviklingsland skal ha adgang til å gjennomføre reduksjonsforpliktelser over en periode på inntil ti år. De av medlemmene som er blant de minst utviklede land, skal ikke være pålagt å gjennomføre reduksjonsforpliktelser.

Del X

Artikkel 16

De minst utviklede land og utviklingsland med netto matvareimport

1. Industrimedlemsland skal treffe slike tiltak som er fastsatt innenfor rammen av «Beslutning om tiltak mot mulige negative virkninger av reformprogrammet for de minst utviklede land og utviklingsland med netto matvareimport».

2. Landbrukskomiteen skal overvåke på en egnet måte og følge opp denne beslutningen.

Del XI

Artikkel 17

Landbrukskomiteen

Det opprettes herved en landbrukskomité.

Artikkel 18

Gjennomgang av gjennomføringen av forpliktelsene

1. Fremgangen i gjennomføringen av forpliktelsene som er forhandlet fram under reformprogrammet i Uruguay-runden, skal gjennomgås av Landbrukskomiteen.

2. Gjennomgangen skal skje på grunnlag av meldinger fremlagt av medlemmene om de spørsmål og med de mellomrom som blir nærmere bestemt, samt på grunnlag av den dokumentasjon som WTOsekretariatet måtte bli bedt om å utarbeide for å lette gjennomgangen.

3. I tillegg til meldingene som skal fremlegges i henhold til nr 2, skal det umiddelbart meldes fra om ethvert nytt internt støttetiltak, eller endring av et eksisterende tiltak, som det kreves fritak for. Denne meldingen skal inneholde opplysninger om det nye eller endrede tiltaket og hvordan det svarer med de avtalte kriterier fastlagt enten i artikkel 6 eller i vedlegg 2 til denne avtale.

4. In the review process Members shall give due consideration to the influence of excessive rates of inflation on the ability of any Member to abide by its domestic support commitments.

5. Members agree to consult annually in the Committee on Agriculture with respect to their participation in the normal growth of world trade in agricultural products within the framework of the commitments on export subsidies under this Agreement.

6. The review process shall provide an opportunity for Members to raise any matter relevant to the implementation of commitments under the reform programme as set out in this Agreement.

7. Any Member may bring to the attention of the Committee on Agriculture any measure which it considers ought to have been notified by another Member.

Article 19

Consultation and Dispute Settlement

The provisions of Articles XXII and XXIII of GATT 1994, as elaborated and applied by the Dispute Settlement Understanding, shall apply to consultations and the settlement of disputes under this Agreement.

Part XII

Article 20

Continuation of the Reform Process

Recognizing that the long-term objective of substantial progressive reductions in support and protection resulting in fundamental reform is an ongoing process, Members agree that negotiations for continuing the process will be initiated one year before the end of the implementation period, taking into account:

- (a) the experience to that date from implementing the reduction commitments;
- (b) the effects of the reduction commitments on world trade in agriculture;
- (c) non-trade concerns, special and differential treatment to developing country Members, and the objective to establish a fair and market-oriented agricultural trading system, and the other objectives and concerns mentioned in the preamble to this Agreement; and
- (d) what further commitments are necessary to achieve the above mentioned long-term objectives.

4. I forbindelse med gjennomgangsprosessen skal medlemmene ta behørig hensyn til den virkning særdeles høy inflasjon har på et medlems evne til å overholde sine forpliktelser om intern støtte.

5. Medlemmene er enige om å holde konsultasjoner hvert år i Landbrukskomiteen om deres andel i den normale veksten i verdenshandelen for jordbruksprodukter innenfor rammen av eksportsubsidieforpliktelsene etter denne avtale.

6. Gjennomgangsprosessen skal gi medlemmene en mulighet til å ta opp spørsmål som er aktuelle for gjennomføringen av forpliktelsene i reformprogrammet slik det fremgår i denne avtale.

7. Ethvert medlem kan ta opp et tiltak i Landbrukskomiteen som det mener et annet medlem burde ha meldt fra om.

Artikkel 19

Konsultasjoner og tvisteløsning

Bestemmelsene i artikkel XXII og XXIII i GATT 1994, slik de er nærmere presisert og gjennomført i Tvisteløsningsavtalen, skal gjelde konsultasjoner og bileggelser av tvister innenfor rammen av denne avtale.

Del XII

Artikkel 20

Videreføring av reformprosessen

Medlemmene erkjenner at den langsiktige målsetningen om å foreta betydelige gradvise reduksjoner i støtte- og vernetiltakene, som vil føre til en grunnleggende reform, er en kontinuerlig prosess, og er enige om å innlede forhandlinger for å videreføre prosessen ett år før gjennomføringsperioden utløper, idet det tas hensyn til:

- a) erfaringene som så langt er høstet i forbindelse med gjennomføringen av reduksjonsforpliktelsene,
- b) reduksjonsforpliktelsenes innvirkning på verdenshandelen for jordbruksprodukter,
- c) spørsmål som ikke er forbundet med handel, spesiell og differensiert behandling av utviklingsmedlemsland samt målsetningen om å opprette en rettferdig og markedsorientert handelsordning for jordbruksprodukter og de øvrige målsetninger og spørsmål som er nevnt i innledningen til denne avtale, og
- d) hvilke andre forpliktelser som er nødvendige for å nå ovennevnte langsiktige målsetninger.

Vedlegg 1

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

Part XIII

Article 21
Final Provisions

1. The provisions of GATT 1994 and of other Multilateral Trade Agreements in Annex 1A to the WTO Agreement shall apply subject to the provisions of this Agreement.

2. The Annexes to this Agreement are hereby made an integral part of this Agreement.

ANNEX 1

PRODUCT COVERAGE

1. This Agreement shall cover the following products:

(i) HS Chapters 1 to 24 less fish and fish products, plus*

(ii) HS Code 2905.43 (mannitol)
HS Code 2905.44 (sorbitol)
HS Heading 33.01 (essential oils)

HS Headings 35.01 to 35.05 (albuminoidal substances, modified starches, glues)

HS Code 3809.10 (finishing agents)

HS Code 3823.60 (sorbitol n.e.p.)

HS Headings 41.01 to 41.03 (hides and skins)

HS Heading 43.01 (raw furskins)

HS Headings 50.01 to 50.03 (raw silk and silk waste)

HS Headings 51.01 to 51.03 (wool and animal hair)

HS Headings 52.01 to 52.03 (raw cotton, waste and cotton carded or combed)

HS Heading 53.01 (raw flax)

HS Heading 53.02 (raw hemp)

2. The foregoing shall not limit the product coverage of the Agreement on the Application of Sanitary and Phytosanitary Measures.

* The product descriptions in round brackets are not necessarily exhaustive.

Del XIII

Artikkel 21 -
Sluttbestemmelser

1. Bestemmelsene i GATT 1994 og de andre multilaterale handelsavtaler i vedlegg 1A til WTO-avtalen skal gjelde med forbehold for bestemmelsene i denne avtale.

2. Vedleggene til denne avtale gjøres herved til en integrert del av denne avtale.

VEDLEGG 1

LISTE OVER PRODUKTER SOM
OMFATTES AV AVTALEN

1. Denne avtale skal omfatte følgende produkter:

i) HS-kapittel 1-24 unntatt fisk og fiskeprodukter, samt*

ii) HS-kode 29.05.43 (mannitol)
HS-kode 29.05.44 (sorbitol)

HS-varebetegnelse 33.01 (flyktige oljer)

HS-varebetegnelse 35.01-35.05 (albuminer, modifisert stivelse, limstoffer)

HS-kode 38.09.10 (midler til etterbehandling)

HS-kode 38.23.60 (sorbitol n.e.p.)

HS-varebetegnelse 41.01-41.03 (rå huder og skinn)

HS-varebetegnelse 43.01 (rå pelsskinn)

HS-varebetegnelse 50.01-50.03 (råsilke og silkeavfall)

HS-varebetegnelse 51.01-51.03 (ull og dyrehår)

HS-varebetegnelse 52.01-52.03 (bomull, avfall av bomull og kardet eller kjemmet bomull)

HS-varebetegnelse 53.01 (rå lin)

HS-varebetegnelse 53.02 (rå hamp)

2. Ovenstående skal ikke begrense de produkter som omfattes av Avtalen om anvendelse av veterinære og plantesanitære tiltak.

* Produktbeskrivelsene i parentes er ikke nødvendigvis komplette.

ANNEX 2

VEDLEGG 2

DOMESTIC SUPPORT: THE BASIS FOR
EXEMPTION FROM THE REDUCTION
COMMITMENTS

1. Domestic support measures for which exemption from the reduction commitments is claimed shall meet the fundamental requirement that they have no, or at most minimal, trade-distorting effects or effects on production. Accordingly, all measures for which exemption is claimed shall conform to the following basic criteria:

- (a) the support in question shall be provided through a publicly-funded government programme (including government revenue foregone) not involving transfers from consumers; and,
- (b) the support in question shall not have the effect of providing price support to producers;

plus policy-specific criteria and conditions as set out below.

(Government Service Programmes

2. General services

Policies in this category involve expenditures (or revenue foregone) in relation to programmes which provide services or benefits to agriculture or the rural community. They shall not involve direct payments to producers or processors. Such programmes, which include but are not restricted to the following list, shall meet the general criteria in paragraph 1 above and policy-specific conditions where set out below:

- (a) research, including general research, research in connection with environmental programmes, and research programmes relating to particular products;
- (b) pest and disease control, including general and product-specific pest and disease control measures, such as early-warning systems, quarantine and eradication;
- (c) training services, including both general and specialist training facilities;
- (d) extension and advisory services, including the provision of means to facilitate the transfer of information and the results of research to producers and consumers;
- (e) inspection services, including general inspection services and the inspection of particular products for health, safety, grading or standardization purposes;
- (f) marketing and promotion services, including market information, advice and promotion relating to particular products but

INTERN STØTTE: GRUNNLAGET
FOR FRITAK FRA REDUKSJONSFOR-
PLIKTELSENE

1. Interne støttetiltak som det kreves fritak for reduksjonsforpliktelsene for, skal oppfylle det grunnleggende krav om at de ikke har noen, eller bare minimale, handelsvridende virkninger eller virkninger på produksjonen. Følgelig skal alle tiltak som det kreves fritak for, oppfylle følgende grunnleggende kriterier:

- a) den aktuelle støtten skal gis gjennom en offentlig finansieringsorden (herunder offentlige inntekter som det er gitt avkall på) som ikke omfatter overføringer fra forbrukerne, og
- b) den aktuelle støtten skal ikke fungere som prisstøtte til produsentene,

samt de spesifikke kriterier og betingelser for de enkelte ordninger angitt nedenfor.

(Ordninger for offentlige tjenester

2. Ordninger for generelle tjenester

Ordningene i denne kategorien omfatter utgifter (eller inntekter som det er gitt avkall på) i forbindelse med programmer som tilbyr tjenester eller ytelser til jordbruket eller landsbygda. Disse skal ikke omfatte direkte utbetalinger til produsenter eller foredlingsforetak. Slike programmer, som er omfattet av, men ikke begrenset til følgende liste, skal oppfylle de generelle kriteriene i nr 1 ovenfor samt eventuelt de spesifikke betingelser angitt nedenfor:

- a) forskning, herunder generell forskning, forskning i forbindelse med miljøprogrammer samt forskningsprogrammer i tilknytning til særskilte produkter,
- b) skadedyr- og sykdomsbekjempelse, herunder generelle og produktspesifikke skadedyr- og sykdomsbekjempende tiltak, for eksempel systemer for tidlig varsling, karantene og utrydding,
- c) opplæring, herunder opplæringstiltak av såvel generell som spesiell karakter,
- d) kursvirksomhet og rådgivende tjenester, herunder hjelpemidler til å lette formidling av informasjon og forskningsresultater til produsenter og forbrukere,
- e) kontrolltjenester, herunder generelle kontrolltjenester og kontroll av særskilte produkter i tilknytning til helse, sikkerhet, kvalitetskontroll og standardisering,
- f) markedsførings- og salgsfremmende tjenester, herunder markedsinformasjon, rådgivning og salgsfremmende tiltak i tilknyt-

excluding expenditure for unspecified purposes that could be used by sellers to reduce their selling price or confer a direct economic benefit to purchasers; and

- (g) infrastructural services, including: electricity reticulation, roads and other means of transport, market and port facilities, water supply facilities, dams and drainage schemes, and infrastructural works associated with environmental programmes. In all cases the expenditure shall be directed to the provision or construction of capital works only, and shall exclude the subsidized provision of on-farm facilities other than for the reticulation of generally available public utilities. It shall not include subsidies to inputs or operating costs, or preferential user charges.

3. Public stockholding for food security purposes⁵

Expenditures (or revenue foregone) in relation to the accumulation and holding of stocks of products which form an integral part of a food security programme identified in national legislation. This may include government aid to private storage of products as part of such a programme.

The volume and accumulation of such stocks shall correspond to predetermined targets related solely to food security. The process of stock accumulation and disposal shall be financially transparent. Food purchases by the government shall be made at current market prices and sales from food security stocks shall be made at no less than the current domestic market price for the product and quality in question.

4. Domestic food aid⁶

⁵ For the purposes of paragraph 3 of this Annex, governmental stockholding programmes for food security purposes in developing countries whose operation is transparent and conducted in accordance with officially published objective criteria or guidelines shall be considered to be in conformity with the provisions of this paragraph, including programmes under which stocks of foodstuffs for food security purposes are acquired and released at administered prices, provided that the difference between the acquisition price and the external reference price is accounted for in the AMS.

⁶ 5 & 6 For the purposes of paragraphs 3 and 4 of this Annex, the provision of foodstuffs at subsidized prices with the objective of meeting food requirements of urban and rural poor in developing countries on a regular basis at reasonable prices shall be considered to be in conformity with the provisions of this paragraph.

ning til særskilte produkter, men unntatt fra utgifter til uspesifiserte formål som ville kunne brukes av selgere til å redusere salgsprisen eller gi kjøperne en direkte økonomisk fordel, og

- g) infrastrukturtenester, herunder elektrisitetstnett, veier og andre transportmidler, markeds- og havneanlegg, vannforsyningsanlegg, damanlegg og dreneringssystem samt infrastrukturplaner i tilknytning til miljøvernplaner. I alle tilfeller skal utgiftene utelukkende omfatte anskaffelse eller bygging av anlegg, og skal ikke omfatte subsidiert anskaffelse av andre anlegg på gårder enn utvidelse av offentlige tjenestetnett som er allment tilgjengelige. De skal ikke omfatte subsidier til innsatsfaktorer eller driftskostnader, eller preferensielle brukeravgifter.

3. Offentlige lagre med henblikk på matvaresikkerhet⁵

Utgifter (eller inntekter som det er gitt avkall på) i forbindelse oppsamling og lagring av produkter som utgjør en integrert del av en ordning for matvaresikkerhet i henhold til den nasjonale lovgivning. Dette kan omfatte offentlig støtte til privat lagring av produkter som del av en slik ordning.

Mengden og oppbyggingen av slike lagre skal være i overensstemmelse med mål som er fastsatt på forhånd som kun gjelder matvaresikkerhet. Prosessen med lageroppbygging og -avsetning skal skje på en måte som sikrer økonomisk åpenhet. Offentlige matvareinnkjøp skal skje til gjeldende markedspriser, og salg fra sikkerhetslagrene skal skje til en pris som ikke er lavere enn den gjeldende innenlandske markedsprisen for det aktuelle produkt og den aktuelle kvalitet.

4. Innenlandsk matvarehjelp⁶

⁵ I nr. 3 i dette vedlegg, skal offentlige lagringsprogrammer med henblikk på matvaresikkerheten i utviklingsland som drives med åpenhet og i samsvar med offentlig kunngjorte objektive kriterier og retningslinjer, anses for å være i overensstemmelse med bestemmelsene i dette nummer, herunder programmer hvor matvarelagre for å sikre matvaresikkerhet blir kjøpt opp og friggitt til administrerte priser, forutsatt at forskjellen mellom innkjøpsprisen og den eksterne referanseprisen tas med i beregning av AMS.

⁶ 5 & 6 I nr. 3 og 4 i dette vedlegg, skal forsyningen av matvarer til subsidierte priser med det mål å møte matvarebehovene til fattige befolkninger i byer og landdistrikter i utviklingslandene, på regelmessig basis og til rimelige priser, anses å være i overensstemmelse med bestemmelsene i dette nummer.

Expenditures (or revenue foregone) in relation to the provision of domestic food aid to sections of the population in need.

Eligibility to receive the food aid shall be subject to clearly-defined criteria related to nutritional objectives. Such aid shall be in the form of direct provision of food to those concerned or the provision of means to allow eligible recipients to buy food either at market or at subsidized prices. Food purchases by the government shall be made at current market prices and the financing and administration of the aid shall be transparent.

5. Direct payments to producers

Support provided through direct payments (or revenue foregone, including payments in kind) to producers for which exemption from reduction commitments is claimed shall meet the basic criteria set out in paragraph 1 above, plus specific criteria applying to individual types of direct payment as set out in paragraphs 6 through 13 below. Where exemption from reduction is claimed for any existing or new type of direct payment other than those specified in paragraphs 6 through 13, it shall conform to criteria (b) through (e) in paragraph 6, in addition to the general criteria set out in paragraph 1.

6. Decoupled income support

- (a) Eligibility for such payments shall be determined by clearly-defined criteria such as income, status as a producer or landowner, factor use or production level in a defined and fixed base period.
- (b) The amount of such payments in any given year shall not be related to, or based on, the type or volume of production (including livestock units) undertaken by the producer in any year after the base period.
- (c) The amount of such payments in any given year shall not be related to, or based on, the prices, domestic or international, applying to any production undertaken in any year after the base period.
- (d) The amount of such payments in any given year shall not be related to, or based on, the factors of production employed in any year after the base period.
- (e) No production shall be required in order to receive such payments.

7. Government financial participation in income insurance and income safety-net programmes

Utgifter (eller inntekter som det er gitt avkall på) i forbindelse med ytelse av innenlandsk matvarehjelp til deler av befolkningen som trenger det.

Retten til å motta matvarehjelp avhenger av klart definerte kriterier knyttet til ernæringsmessige målsetninger. Slik hjelp skal gis i form av direkte matvareytelser til de berørte parter eller ved å yte midler til dem som oppfyller vilkårene for å motta hjelp, slik at de kan kjøpe mat enten til markedspriser eller til subsidierte priser. Offentlige matvareinnkjøp skal skje til de gjeldende markedspriser, og finansieringen og administrasjonen av hjelpen skal skje med åpenhet.

5. Direkte utbetalinger til produsenter

Støtte som gis gjennom direkte utbetalinger (eller inntekter som det er gitt avkall på, herunder betaling i naturalier) til produsenter, og som det kreves fritak fra reduksjonsforpliktelsene for, skal oppfylle de grunnleggende kriteriene som er fastsatt i nr 1 ovenfor, samt spesifikke kriterier som gjelder ulike typer direkte utbetalinger, fastsatt i nr 6 til og med 13 nedenfor. Dersom det kreves fritak fra reduksjon for en eksisterende eller ny type direkte utbetaling utover de som er spesifisert i nr 6 til og med 13, skal denne utbetalingen oppfylle kriteriene i nr 6 bokstav b) til og med bokstav e) i tillegg til de generelle kriteriene fastsatt i nr 1.

6. Produksjonsuavhengig inntektsstøtte

- a) Retten til slike utbetalinger skal bestemmes av klart definerte kriterier så som inntekt, status som produsent eller jordeier, bruk av produksjonsfaktorer og produksjonsnivå i en definert og fast basisperiode.
- b) Størrelsen på slike utbetalinger i løpet av et gitt år skal ikke avhenge av eller være fastsatt på grunnlag av type produksjon eller den mengde (herunder husdyrenheter) produsenten har produsert i løpet av et gitt år etter basisperioden.
- c) Størrelsen på slike utbetalinger i løpet av et gitt år skal ikke avhenge av eller være fastsatt på grunnlag av de innenlandske eller internasjonale priser som gjelder en produksjon i løpet av et gitt år etter basisperioden.
- d) Størrelsen på slike utbetalinger i løpet av et gitt år skal ikke avhenge av eller være fastsatt på grunnlag av de produksjonsfaktorer som benyttes i løpet av et gitt år etter basisperioden.
- e) Det skal ikke stilles krav om produksjon for å kunne motta slike utbetalinger.

7. Offentlig økonomisk deltakelse i inntektsgarantiordninger eller ordninger som gir et sikkerhetsnett for inntekter

- (a) Eligibility for such payments shall be determined by an income loss, taking into account only income derived from agriculture, which exceeds 30 per cent of average gross income or the equivalent in net income terms (excluding any payments from the same or similar schemes) in the preceding three-year period or a three-year average based on the preceding five-year period, excluding the highest and the lowest entry. Any producer meeting this condition shall be eligible to receive the payments.
- (b) The amount of such payments shall compensate for less than 70 per cent of the producer's income loss in the year the producer becomes eligible to receive this assistance.
- (c) The amount of any such payments shall relate solely to income; it shall not relate to the type or volume of production (including livestock units) undertaken by the producer; or to the prices, domestic or international, applying to such production; or to the factors of production employed.
- (d) Where a producer receives in the same year payments under this paragraph and under paragraph 8 (relief from natural disasters), the total of such payments shall be less than 100 per cent of the producer's total loss.
- a) Retten til slike utbetalinger skal være bestemt av et inntektstap, der det bare tas hensyn til inntekt fra jordbruket, som overstiger 30 prosent av gjennomsnittlig bruttoinntekt eller tilsvarende i form av nettoinntekt (med unntak av utbetalinger fra samme eller tilsvarende ordninger) i den foregående treårsperioden eller et treårlig gjennomsnitt basert på den foregående femårsperioden, der det ses bort fra den høyeste og laveste verdien. Enhver produsent som oppfyller dette kriteriet, skal ha rett til å motta utbetalinger.
- b) Størrelsen på slike utbetalinger skal kompensere for mindre enn 70 prosent av produsentens inntektstap i det året produsenten oppnår retten til å motta denne støtten.
- c) Størrelsen på slike utbetalinger skal kun være knyttet til inntekt og ikke til type produksjon eller den mengde (herunder husdyrenheter) produsenten har produsert, eller til de innenlandske eller internasjonale priser som gjelder denne produksjon, eller til de produksjonsfaktorer som er benyttet.
- d) Når en produsent i løpet av samme år mottar utbetalinger i henhold til dette nr og i henhold til nr 8 nedenfor (hjelp ved naturkatastrofer), skal summen av slike utbetalinger være mindre enn 100 prosent av produsentens totale tap.

8. Payments (made either directly or by way of government financial participation in crop insurance schemes) for relief from natural disasters

- (a) Eligibility for such payments shall arise only following a formal recognition by government authorities that a natural or like disaster (including disease outbreaks, pest infestations, nuclear accidents, and war on the territory of the Member concerned) has occurred or is occurring; and shall be determined by a production loss which exceeds 30 per cent of the average of production in the preceding three-year period or a three-year average based on the preceding five-year period, excluding the highest and the lowest entry.
- (b) Payments made following a disaster shall be applied only in respect of losses of income, livestock (including payments in connection with the veterinary treatment of animals), land or other production factors due to the natural disaster in question.
- (c) Payments shall compensate for not more than the total cost of replacing such losses and shall not require or specify the type or quantity of future production.
8. Utbetalinger (enten direkte eller gjennom statlig økonomisk deltakelse i avlingsforsikringsordninger) for hjelp ved naturkatastrofer
- a) Retten til slike utbetalinger oppstår først etter at de offentlige myndigheter formelt har erkjent at det har skjedd eller skjer en naturkatastrofe eller annen tilsvarende katastrofe (herunder sykdomsutbrudd, skadedyrangrep, atomulykke og krig på territoriet til det berørte medlemmet); og denne retten forutsetter et produksjonstap som overstiger 30 prosent av gjennomsnittsproduksjonen i løpet av foregående treårsperiode eller tre års gjennomsnitt basert på den foregående femårsperioden, der det ses bort fra den høyeste og laveste verdien.
- b) Utbetalinger etter en katastrofe skal bare skje for tap av inntekt, husdyr (herunder utbetalinger i forbindelse med veterinærbehandling av dyr), jord eller andre produksjonsfaktorer som skyldes den aktuelle naturkatastrofen.
- c) Utbetalingene skal ikke kompensere for mer enn den totale kostnaden ved å erstatte slike tap, og det skal ikke stilles krav til eller spesifiseres type eller mengde fremtidig produksjon.

- (d) Payments made during a disaster shall not exceed the level required to prevent or alleviate further loss as defined in criterion (b) above.
- (e) Where a producer receives in the same year payments under this paragraph and under paragraph 7 (income insurance and income safety-net programmes), the total of such payments shall be less than 100 per cent of the producer's total loss.
- d) Utbetalinger under en katastrofe skal ikke overstige det nivå som er nødvendig for å forhindre eller minske ytterligere tap slik de er definert i kriteriet under bokstav b) ovenfor.
- e) Når en produsent i løpet av samme år mottar utbetalinger i henhold til dette nummer og i henhold til nr 7 ovenfor (inntektsgarantiordninger og ordninger som gir et sikkerhetsnett for inntekter), skal de totale utbetalinger være mindre enn 100 prosent av produsentens totale tap.

9. Structural adjustment assistance provided through producer retirement programmes

- (a) Eligibility for such payments shall be determined by reference to clearly defined criteria in programmes designed to facilitate the retirement of persons engaged in marketable agricultural production, or their movement to non-agricultural activities.
- (b) Payments shall be conditional upon the total and permanent retirement of the recipients from marketable agricultural production.

10. Structural adjustment assistance provided through resource retirement programmes

- (a) Eligibility for such payments shall be determined by reference to clearly defined criteria in programmes designed to remove land or other resources, including livestock, from marketable agricultural production.
- (b) Payments shall be conditional upon the retirement of land from marketable agricultural production for a minimum of three years, and in the case of livestock on its slaughter or definitive permanent disposal.
- (c) Payments shall not require or specify any alternative use for such land or other resources which involves the production of marketable agricultural products.
- (d) Payments shall not be related to either the type or quantity of production or to the prices, domestic or international, applying to production undertaken using the land or other resources remaining in production.

11. Structural adjustment assistance provided through investment aids

- (a) Eligibility for such payments shall be determined by reference to clearly-defined criteria in government programmes designed to assist the financial or physical restructuring of a producer's operations in response to objectively demonstrated

9. Støtte til strukturtilpasning gjennom pensjoneringsordninger for produsenter

- a) Retten til slike utbetalinger skal bestemmes ut fra klart definerte kriterier i ordninger som tar sikte på å gjøre det lettere for personer som driver produksjon av omsettelige jordbruksprodukter å gå av med pensjon eller å gå over i annen virksomhet utenfor jordbruket.
- b) Utbetalingene skal gis på betingelse av at mottakerne trekker seg helt ut av produksjon av omsettelige jordbruksprodukter på permanent basis.

10. Støtte til strukturtilpasning gjennom ordninger for fjerning av produksjonsfaktorer

- a) Retten til slike utbetalinger skal bestemmes ut fra klart definerte kriterier i ordninger som tar sikte på at jord eller andre ressurser, herunder husdyr, trekkes ut av produksjon av omsettelige jordbruksprodukter.
- b) Utbetalingene skal gis på betingelse av at jord trekkes ut av produksjonen av omsettelige landbruksprodukter i minst tre år, og når det gjelder husdyr, ved nedslaktning eller endelig og permanent avvikling.
- c) For utbetalingene skal det ikke stilles krav om eller spesifiseres eventuell alternativ bruk av slik jord eller andre ressurser som innebærer produksjon av omsettelige jordbruksprodukter.
- d) Utbetalingene skal ikke være knyttet verken til produksjonstype eller produksjonsmengde eller til innenlandske eller internasjonale priser som gjelder produksjon ved bruk av jord eller andre ressurser som fortsatt er beregnet på produksjon.

11. Støtte til strukturtilpasning gjennom investeringsstøtte

- a) Retten til slike utbetalinger skal bestemmes ut fra klart definerte krav i offentlige ordninger for støtte til økonomisk eller fysisk omlegging av en produsents drift som følge av objektivt påviste strukturelle ulemper. Retten til slike ordninger kan

structural disadvantages. Eligibility for such programmes may also be based on a clearly-defined government programme for the reprivatization of agricultural land.

- (b) The amount of such payments in any given year shall not be related to, or based on, the type or volume of production (including livestock units) undertaken by the producer in any year after the base period other than as provided for under criterion (e) below.
- (c) The amount of such payments in any given year shall not be related to, or based on, the prices, domestic or international, applying to any production undertaken in any year after the base period.
- (d) The payments shall be given only for the period of time necessary for the realization of the investment in respect of which they are provided.
- (e) The payments shall not mandate or in any way designate the agricultural products to be produced by the recipients except to require them not to produce a particular product.
- (f) The payments shall be limited to the amount required to compensate for the structural disadvantage.

12. Payments under environmental programmes

- (a) Eligibility for such payments shall be determined as part of a clearly-defined government environmental or conservation programme and be dependent on the fulfilment of specific conditions under the government programme, including conditions related to production methods or inputs.
- (b) The amount of payment shall be limited to the extra costs or loss of income involved in complying with the government programme.

13. Payments under regional assistance programmes

- (a) Eligibility for such payments shall be limited to producers in disadvantaged regions. Each such region must be a clearly designated contiguous geographical area with a definable economic and administrative identity, considered as disadvantaged on the basis of neutral and objective criteria clearly spelt out in law or regulation and indicating that the region's difficulties arise out of more than temporary circumstances.

også være basert på en klart definert offentlig ordning for reprivatisering av landbruksarealer.

- b) Størrelsen på slike utbetalinger i løpet av et gitt år skal ikke avhenge av eller være fastsatt på grunnlag av type produksjon eller den mengde (herunder husdyrenheter) produsenten har produsert i løpet av et gitt år etter basisperioden, med unntak av det som er fastsatt i kriteriet under bokstav e) nedenfor.
- c) Størrelsen på slike utbetalinger i løpet av et gitt år skal ikke avhenge av eller være fastsatt på grunnlag av de innenlandske eller internasjonale priser som gjelder en produksjon i løpet av et gitt år etter basisperioden.
- d) Utbetalingene skal bare gis for det tidsrom som er nødvendig for å gjennomføre den investeringen som utbetalingene gis for.
- e) Utbetalingene skal ikke påby eller på noen måte utpeke de jordbruksprodukter som skal produseres av mottakerne, bortsett fra at det kan stilles krav om ikke å produsere et bestemt produkt.
- f) Utbetalingene skal begrenses til det beløp som er nødvendig for å kompensere for den strukturelle ulempen.

12. Utbetalinger i henhold til miljøvernplaner

- a) Retten til slike utbetalinger skal bestemmes innenfor rammen av en klart definert offentlig miljø- eller verneplan og forutsetter at bestemte betingelser i henhold til den offentlige planen blir etterkommet, herunder betingelser knyttet til produksjonsmetoder eller innsatsfaktorer.
- b) Størrelsen på utbetalingen skal være begrenset til de ekstra kostnader eller det inntektstap som følger av at betingelsene i den offentlige planen blir etterkommet.

13. Utbetalinger i henhold til regionale støtteordninger

- a) Retten til slike utbetalinger skal være begrenset til produsenter i dårlig stilte regioner. Hver slik region må være et klart definert, sammenhengende geografisk område med en definerbar økonomisk og administrativ identitet, som betraktes som dårlig stilt etter nøytrale og objektive kriterier som er tydelig definert i lov eller forskrift, og som viser at regionens vanskeligheter ikke bare skyldes midlertidige forhold.

- (b) The amount of such payments in any given year shall not be related to, or based on, the type or volume of production (including livestock units) undertaken by the producer in any year after the base period other than to reduce that production.
- (c) The amount of such payments in any given year shall not be related to, or based on, the prices, domestic or international, applying to any production undertaken in any year after the base period.
- (d) Payments shall be available only to producers in eligible regions, but generally available to all producers within such regions.
- (e) Where related to production factors, payments shall be made at a degressive rate above a threshold level of the factor concerned.
- (f) The payments shall be limited to the extra costs or loss of income involved in undertaking agricultural production in the prescribed area.
- b) Størrelsen på slike utbetalinger i løpet av et gitt år skal ikke avhenge av eller være fastsatt på grunnlag av den type produksjon eller den mengde (herunder husdyrenheter) produsenten har produsert i løpet av et gitt år etter basisperioden, unntatt for å redusere den aktuelle produksjonen.
- c) Størrelsen på slike utbetalinger i løpet av et gitt år skal ikke avhenge av eller være fastsatt på grunnlag av de innenlandske eller internasjonale priser som gjelder en produksjon i løpet av et gitt år etter basisperioden.
- d) Utbetalingene skal bare være tilgjengelige for produsenter i de regioner som oppfyller vilkårene for støtte, samtidig som de skal være generelt tilgjengelige for alle produsenter innenfor slike regioner.
- e) Når utbetalingene er knyttet til produksjonsfaktorer, skal utbetalingene skje etter en avtakende sats over en grense for den aktuelle produksjonsfaktoren.
- f) Utbetalingene skal være begrenset til de ekstra kostnader eller det inntektstap som følger av jordbruksproduksjon i det angitte området.

ANNEX 3

DOMESTIC SUPPORT: CALCULATION
OF AGGREGATE MEASUREMENT OF
SUPPORT

1. Subject to the provisions of Article 6, an Aggregate Measurement of Support (AMS) shall be calculated on a product-specific basis for each basic agricultural product receiving market price support, non-exempt direct payments, or any other subsidy not exempted from the reduction commitment ("other non-exempt policies"). Support which is non-product specific shall be totalled into one non-productspecific AMS in total monetary terms.

2. Subsidies under paragraph 1 shall include both budgetary outlays and revenue foregone by governments or their agents.

3. Support at both the national and sub-national level shall be included.

4. Specific agricultural levies or fees paid by producers shall be deducted from the AMS.

5. The AMS calculated as outlined below for the base period shall constitute the base level for the implementation of the reduction commitment on domestic support.

VEDLEGG 3

INTERN STØTTE: BEREGNING AV
SAMLET MÅL FOR STØTTE

1. Med forbehold for bestemmelsene i artikkel 6, skal det beregnes et samlet mål for støtte (AMS) enkeltvis for hvert basisjordbruksprodukt som mottar markedsprisstøtte, ikke-fritatte direkte utbetalinger eller enhver annen subsidie som ikke er fritatt fra reduksjonsforpliktelsen («andre ikke-fritatte ordninger»). Støtte som ikke er knyttet til et bestemt produkt, skal samles i én ikke-produktspesifikk AMS uttrykt i en samlet pengeverdi.

2. Subsidiene i nr 1 skal omfatte både budsjettutgifter og inntekter som de offentlige myndigheter og deres representanter har gitt avkall på.

3. Støtte både på nasjonalt og undernasjonalt plan skal tas med.

4. Spesifikke landbruksavgifter eller gebyrer betalt av produsenter skal trekkes fra AMS.

5. AMS beregnet slik det er angitt nedenfor for basisperioden, skal utgjøre basisnivået for gjennomføringen av forpliktelsene om reduksjon av intern støtte.

6. For each basic agricultural product, a specific AMS shall be established, expressed in total monetary value terms.

7. The AMS shall be calculated as close as practicable to the point of first sale of the basic agricultural product concerned. Measures directed at agricultural processors shall be included to the extent that such measures benefit the producers of the basic agricultural products.-

8. Market price support: market price support shall be calculated using the gap between a fixed external reference price and the applied administered price multiplied by the quantity of production eligible to receive the applied administered price. Budgetary payments made to maintain this gap, such as buying-in or storage costs, shall not be included in the AMS.

9. The fixed external reference price shall be based on the years 1986 to 1988 and shall generally be the average f.o.b. unit value for the basic agricultural product concerned in a net exporting country and the average c.i.f. unit value for the basic agricultural product concerned in a net importing country in the base period. The fixed reference price may be adjusted for quality differences as necessary.

10. Non-exempt direct payments: non-exempt direct payments which are dependent on a price gap shall be calculated either using the gap between the fixed reference price and the applied administered price multiplied by the quantity of production eligible to receive the administered price, or using budgetary outlays.

11. The fixed reference price shall be based on the years 1986 to 1988 and shall generally be the actual price used for determining payment rates.

12. Non-exempt direct payments which are based on factors other than price shall be measured using budgetary outlays.

13. Other non-exempt measures, including input subsidies and other measures such as marketing-cost reduction measures: the value of such measures shall be measured using government budgetary outlays or, where the use of budgetary outlays does not reflect the full extent of the subsidy concerned, the basis for calculating the subsidy shall be the gap between the price of the subsidized good or service and a representative market price for a similar good or service multiplied by the quantity of the good or service.

6. For hvert basislandbruksprodukt skal det opprettes en spesifikk AMS, uttrykt i samlet pengeverdi.

7. AMS skal beregnes så nær det praktisk lar seg gjøre det første omsetningsledd for det aktuelle basisjordbruksproduktet. Tiltak som er rettet mot foredlingsforetak for jordbruksprodukter, skal medregnes i den utstrekning slike tiltak er til fordel for produsentene av de aktuelle basisjordbruksproduktene.

8. Markedsprisstøtte: markedsprisstøtten skal beregnes ved å benytte forskjellen mellom en fast, ekstern referansepris og den anvendte administrerte pris multiplisert med den produserte mengde som kan nyte godt av den anvendte administrerte prisen. Budsjettutbetalinger som foretas for å opprettholde denne forskjellen, så som innkjøps- eller lagerkostnader, skal ikke medregnes i AMS.

9. Den faste, eksterne referanseprisen skal være fastsatt på grunnlag av årene 1986 til 1988 og skal vanligvis være den gjennomsnittlige fobverdien pr. enhet for det aktuelle basisjordbruksproduktet i et land med nettoeksport og den gjennomsnittlige cif-verdien pr. enhet for det aktuelle basislandbruksproduktet i et land med nettoimport i basisperioden. Den faste referanseprisen kan etter behov reguleres etter kvalitetsforskjeller.

10. Ikke-fritatte direkte utbetalinger: ikke-fritatte direkte utbetalinger som avhenger av en prisforskjell, skal beregnes enten ved å benytte forskjellen mellom den faste referanseprisen og den anvendte administrerte prisen multiplisert med den produserte mengde som kan nyte godt av den anvendte administrerte prisen, eller ved hjelp av budsjettutgiftene.

11. Den faste referanseprisen skal være fastsatt på grunnlag av årene 1986 til 1988 og skal vanligvis være den faktiske pris som er benyttet til å fastsette utbetalingssatsene.

12. Ikke-fritatte direkte utbetalinger som er basert på andre faktorer enn pris, skal beregnes ut fra budsjettutgiftene.

13. Andre ikke-fritatte tiltak, herunder innsatssubsidier og andre tiltak så som tiltak for å redusere markedsføringskostnadene: verdien av slike tiltak skal måles etter de offentlige budsjettutgifter eller, når anvendelsen av budsjettutgiftene ikke gir et bilde av den aktuelle subsidiens fulle omfang, skal subsidien beregnes på grunnlag av forskjellen mellom prisen på den subsidierte varen eller tjenesten og en representativ markedspris for en tilsvarende vare eller tjeneste multiplisert med mengden av denne varen eller tjenesten.

ANNEX 4

DOMESTIC SUPPORT:
CALCULATION OF EQUIVALENT MEASUREMENT OF SUPPORT

1. Subject to the provisions of Article 6, equivalent measurements of support shall be calculated in respect of all basic agricultural products where market price support as defined in Annex 3 exists but for which calculation of this component of the AMS is not practicable. For such products the base level for implementation of the domestic support reduction commitments shall consist of a market price support component expressed in terms of equivalent measurements of support under paragraph 2 below, as well as any non-exempt direct payments and other non-exempt support, which shall be evaluated as provided for under paragraph 3 below. Support at both national and sub-national level shall be included.

2. The equivalent measurements of support provided for in paragraph 1 shall be calculated on a product-specific basis for all basic agricultural products as close as practicable to the point of first sale receiving market price support and for which the calculation of the market price support component of the AMS is not practicable. For those basic agricultural products, equivalent measurements of market price support shall be made using the applied administered price and the quantity of production eligible to receive that price or, where this is not practicable, on budgetary outlays used to maintain the producer price.

3. Where basic agricultural products falling under paragraph 1 are the subject of non-exempt direct payments or any other product-specific subsidy not exempted from the reduction commitment, the basis for equivalent measurements of support concerning these measures shall be calculations as for the corresponding AMS components (specified in paragraphs 10 through 13 of Annex 3).

4. Equivalent measurements of support shall be calculated on the amount of subsidy as close as practicable to the point of first sale of the basic agricultural product concerned. Measures directed at agricultural processors shall be included to the extent that such measures benefit the producers of the basic agricultural products. Specific agricultural levies or fees paid by producers shall reduce the equivalent measurements of support by a corresponding amount.

VEDLEGG 4

INTERN STØTTE:
BEREGNING AV EKVIVALENT MÅL
FOR STØTTE

1. Med forbehold for bestemmelsene i artikkel 6, skal ekvivalent mål for støtte beregnes for alle basisjordbruksprodukter der det finnes markedsprisstøtte slik det er definert i vedlegg 3, men som det ikke er praktisk mulig å beregne denne komponenten av AMS for. For slike produkter skal basisnivået for gjennomføring av forpliktelsene om reduksjon av den interne støtten bestå av en markedsprisstøttekomponent uttrykt som ekvivalent mål for støtte i henhold til nr 2 nedenfor, samt eventuelle ikke-fritatte direkte utbetalinger og annen ikke-fritatt støtte, som skal vurderes i samsvar med nr 3 nedenfor. Støtte på såvel nasjonalt som lokalt plan skal medregnes.

2. De ekvivalente mål for støtte fastsatt i nr 1 skal beregnes enkeltvis for alle basislandbruksprodukter så nær det praktisk lar seg gjøre det første omsetningsledd som nyter godt av markedsprisstøtte, og som det ikke er praktisk mulig å beregne markedsprisstøttekomponenten i AMS for. For disse basisjordbruksproduktene skal beregningene av de ekvivalente mål for markedsprisstøtte foretas ved å benytte den anvendte administrerte prisen og den produserte mengde som fyller vilkårene for å motta denne prisen, eller når dette ikke er praktisk mulig, skal beregningene foretas på grunnlag av budsjettutgiftene som brukes til å opprettholde prisen til produsent.

3. Når basisjordbruksprodukter som faller inn under nr 1 ovenfor er gjenstand for ikke-fritatte direkte utbetalinger eller en annen produktspesifikk subsidie som ikke er fritatt for reduksjonsforpliktelsen, skal de ekvivalente mål for støtte vedrørende disse tiltakene bygge på beregninger utført på samme måte som de tilsvarende AMS-komponentene (spesifisert i nr 10 til og med 13 i vedlegg 3).

4. Ekvivalente mål for støtte skal beregnes ut fra subsidiebeløpet så nær det praktisk lar seg gjøre det første omsetningsleddet for det aktuelle basisjordbruksproduktet. Tiltak som er rettet mot foredlingsforetak for jordbruksprodukter, skal medregnes i den utstrekning slike tiltak er til fordel for produsentene av basisjordbruksproduktene. Spesifikke jordbruksavgifter eller gebyrer som betales av produsentene, skal trekkes fra de ekvivalente mål for støtte.

ANNEX 5

SPECIAL TREATMENT WITH RESPECT TO
PARAGRAPH 2 OF ARTICLE 4*Section A*

1. The provisions of paragraph 2 of Article 4 shall not apply with effect from the entry into force of the WTO Agreement to any primary agricultural product and its worked and/or prepared products ("designated products") in respect of which the following conditions are complied with (hereinafter referred to as "special treatment"):

- (a) imports of the designated products comprised less than 3 per cent of corresponding domestic consumption in the base period 1986-1988 ("the base period");
- (b) no export subsidies have been provided since the beginning of the base period for the designated products;
- (c) effective production-restricting measures are applied to the primary agricultural product;
- (d) such products are designated with the symbol "ST-Annex 5" in Section I-B of Part I of a Member's Schedule annexed to the Marrakesh Protocol, as being subject to special treatment reflecting factors of non-trade concerns, such as food security and environmental protection; and
- (e) minimum access opportunities in respect of the designated products correspond, as specified in Section I-B of Part I of the Schedule of the Member concerned, to 4 per cent of base period domestic consumption of the designated products from the beginning of the first year of the implementation period and, thereafter, are increased by 0.8 per cent of corresponding domestic consumption in the base period per year for the remainder of the implementation period.

2. At the beginning of any year of the implementation period a Member may cease to apply special treatment in respect of the designated products by complying with the provisions of paragraph 6. In such a case, the Member concerned shall maintain the minimum access opportunities already in effect at such time and increase the minimum access opportunities by 0.4 per cent of corresponding domestic consumption in the base period per year for the remainder of the implementation period. Thereafter, the level of minimum access opportunities resulting from this formula in the final year of the implementation period shall be maintained in the Schedule of the Member concerned.

VEDLEGG 5

SÆRBEHANDLING MED HENSYN TIL
ARTIKKEL 4 Nr 2*Avsnitt A*

1. Bestemmelsene i artikkel 4 nr 2 i denne avtale kommer ikke til anvendelse fra WTO-avtalens ikrafttredelse for en jordbruksråvare eller for bearbejdede og/eller tilberedte produkter av varen («utpekte produkter») for hvilke følgende vilkår er oppfylt (heretter kalt «særbehandling»):

- a) import av de utpekte produktene utgjør mindre enn 3 prosent av tilsvarende innenlandsk konsum i basisperioden 1986-1988 («basisperioden»),
- b) det er ikke gitt eksportsubsidier siden begynnelsen av basisperioden for de utpekte produktene,
- c) effektive produksjonsbegrensende tiltak er iverksatt for jordbruksråvaren,
- d) slike produkter er merket med symbolet «ST-vedlegg 5» i avsnitt I-B i del I et medlems bindingsliste som følger som vedlegg til Marrakesh-protokollen som angir at de er gjenstand for særbehandling der det tas hensyn til andre faktorer enn handel, så som matvaresikkerhet og miljøvern, og
- e) minimums adgangsmulighetene for de utpekte produktene tilsvarer, slik det er spesifisert i avsnitt I-B i del I det aktuelle medlemmets bindingsliste, 4 prosent av det innenlandske konsum av de utpekte produkter i basisperioden fra begynnelsen av første år i gjennomføringsperioden og øker deretter med 0,8 prosent av det tilsvarende innenlandske konsum i basisperioden pr. år i resten av gjennomføringsperioden.

2. Ved begynnelsen av et hvilket som helst år i gjennomføringsperioden kan et medlem slutte å gi de utpekte produktene særbehandling ved å følge bestemmelsene i nr 6 nedenfor. I så fall skal det aktuelle medlemmet opprettholde de minimums adgangsmulighetene som allerede gjelder på dette tidspunkt, og øke minimums adgangsmulighetene med 0,4 prosent av det tilsvarende innenlandske konsum i basisperioden pr. år i resten av gjennomføringsperioden. Deretter skal nivået på de minimums adgangsmulighetene som følger av denne fremgangsmåten i det siste året i gjennomføringsperioden, opprettholdes i det aktuelle medlemmets bindingsliste.

3. Any negotiation on the question of whether there can be a continuation of the special treatment as set out in paragraph 1 after the end of the implementation period shall be completed within the timeframe of the implementation period itself as a part of the negotiations set out in Article 20 of this Agreement, taking into account the factors of non-trade concerns.

4. If it is agreed as a result of the negotiation referred to in paragraph 3 that a Member may continue to apply the special treatment, such Member shall confer additional and acceptable concessions as determined in that negotiation.

5. Where the special treatment is not to be continued at the end of the implementation period, the Member concerned shall implement the provisions of paragraph 6. In such a case, after the end of the implementation period the minimum access opportunities for the designated products shall be maintained at the level of 8 per cent of corresponding domestic consumption in the base period in the Schedule of the Member concerned.

6. Border measures other than ordinary customs duties maintained in respect of the designated products shall become subject to the provisions of paragraph 2 of Article 4 with effect from the beginning of the year in which the special treatment ceases to apply. Such products shall be subject to ordinary customs duties, which shall be bound in the Schedule of the Member concerned and applied, from the beginning of the year in which special treatment ceases and thereafter, at such rates as would have been applicable had a reduction of at least 15 per cent been implemented over the implementation period in equal annual instalments. These duties shall be established on the basis of tariff equivalents to be calculated in accordance with the guidelines prescribed in the attachment hereto.

Section B

7. The provisions of paragraph 2 of Article 4 shall also not apply with effect from the entry into force of the WTO Agreement to a primary agricultural product that is the predominant staple in the traditional diet of a developing country Member and in respect of which the following conditions, in addition to those specified in paragraph 1(a) through 1(d), as they apply to the products concerned, are complied with:

(a) minimum access opportunities in respect of the products concerned, as specified in

3. Forhandlinger om hvorvidt særbehandlingen kan fortsette som angitt i nr 1 ovenfor etter utgangen av gjennomføringsperioden, skal sluttføres innenfor tidsrammen av selve gjennomføringsperioden som ledd i forhandlingene nevnt i artikkel 20 i denne avtale, idet det tas hensyn til andre faktorer enn handel.

4. Dersom det som følge av forhandlingene nevnt i nr 3 blir avtalt at et medlem kan fortsette sin særbehandling, skal dette medlemmet gi ytterligere og akseptable konsesjoner som er blitt fastsatt under disse forhandlingene.

5. Når særbehandlingen ikke skal fortsette ved utgangen av gjennomføringsperioden, skal det aktuelle medlemmet iverksette bestemmelsene i nr 6. I så fall skal minimumsadmangsmulighetene for de utpekte produktene etter utgangen av gjennomføringsperioden holdes på 8 prosent av det tilsvarende innenlandske konsum i basisperioden i det aktuelle medlemmets bindingsliste.

6. Andre grensetiltak enn vanlig toll som opprettholdes for de utpekte produktene, skal underlegges bestemmelsene i artikkel 4 nr 2 med virkning fra begynnelsen av det året særbehandlingen opphører å gjelde. Slike produkter skal være underlagt vanlig toll, som skal være fastsatt i det aktuelle medlemmets bindingsliste og ilegges, fra begynnelsen av det året særbehandlingen opphører og deretter, etter de satser som ville ha kommet til anvendelse dersom en reduksjon på minst 15 prosent var blitt gjennomført i løpet av gjennomføringsperioden med like årlige satser. Disse avgiftene skal fastsettes på grunnlag av tollekvalenter som skal beregnes i samsvar med retningslinjene som er fastsatt i tillegget til dette vedlegg.

Avsnitt B

7. Bestemmelsene i artikkel 4 nr 2 skal heller ikke komme til anvendelse fra det tidspunkt WTO-avtalen trer i kraft for en jordbruksråvare som er den dominerende matvaren i et utviklingsmedlemslands tradisjonelle kosthold og som oppfyller følgende vilkår, i tillegg til vilkårene angitt i nr 1 bokstav a) til og med bokstav d), i den grad de kommer til anvendelse for de aktuelle produktene:

a) minimumsadmangsmulighetene for de aktuelle produktene, som er spesifisert i av-

Section I-B of Part I of the Schedule of the developing country Member concerned, correspond to 1 per cent of base period domestic consumption of the products concerned from the beginning of the first year of the implementation period and are increased in equal annual instalments to 2 per cent of corresponding domestic consumption in the base period at the beginning of the fifth year of the implementation period. From the beginning of the sixth year of the implementation period, minimum access opportunities in respect of the products concerned correspond to 2 per cent of corresponding domestic consumption in the base period and are increased in equal annual instalments to 4 per cent of corresponding domestic consumption in the base period until the beginning of the 10th year. Thereafter, the level of minimum access opportunities resulting from this formula in the 10th year shall be maintained in the Schedule of the developing country Member concerned;

- (b) appropriate market access opportunities have been provided for in other products under this Agreement.

8. Any negotiation on the question of whether there can be a continuation of the special treatment as set out in paragraph 7 after the end of the 10th year following the beginning of the implementation period shall be initiated and completed within the time-frame of the 10th year itself following the beginning of the implementation period.

9. If it is agreed as a result of the negotiation referred to in paragraph 8 that a Member may continue to apply the special treatment, such Member shall confer additional and acceptable concessions as determined in that negotiation.

10. In the event that special treatment under paragraph 7 is not to be continued beyond the 10th year following the beginning of the implementation period, the products concerned shall be subject to ordinary customs duties, established on the basis of a tariff equivalent to be calculated in accordance with the guidelines prescribed in the attachment hereto, which shall be bound in the Schedule of the Member concerned. In other respects, the provisions of paragraph 6 shall apply as modified by the relevant special and differential treatment accorded to developing country Members under this Agreement.

snitt I-B i del I bindingslisten til det berørte utviklingsmedlemslandet, tilsvarer 1 prosent av basisperiodens innenlandske konsum av de aktuelle produktene i løpet av basisperioden fra begynnelsen av det første året i gjennomføringsperioden og øker med like årlige satser til 2 prosent av det tilsvarende innenlandske konsumet i basisperioden ved begynnelsen av det femte året i gjennomføringsperioden. Fra begynnelsen av det sjette året i gjennomføringsperioden skal minimumsadgangsmulighetene for de aktuelle produktene tilsvare 2 prosent av det tilsvarende innenlandske konsumet i basisperioden og øke med like årlige satser til 4 prosent av det tilsvarende innenlandske konsumet i basisperioden frem til begynnelsen av det 10. året. Deretter skal nivået på minimumsadgangsmulighetene som følger av denne fremgangsmåten i det 10. året, opprettholdes i bindingslisten til det aktuelle utviklingsmedlemslandet,

- b) egnede markedsadgangsmuligheter er fastsatt for andre produkter i henhold til denne avtale.

8. Forhandlinger om hvorvidt særbehandlingen nevnt i nr 7 kan opprettholdes etter utgangen av det 10. året etter begynnelsen av gjennomføringsperioden, skal starte og være fullført innen utgangen av det 10. året etter begynnelsen av gjennomføringsperioden.

9. Dersom det som følge av forhandlingene nevnt i nr 8 ovenfor, avtales at et medlem kan fortsette å anvende særbehandlingen, skal dette medlemmet gi ytterligere og akseptable konsesjoner som er blitt fastsatt under disse forhandlingene.

10. Dersom særbehandlingen nevnt i nr 7 ikke opprettholdes utover det 10. året etter begynnelsen av gjennomføringsperioden, skal de aktuelle produktene pålegges vanlig toll, fastsatt på grunnlag av en tollekivalent som skal beregnes i samsvar med retningslinjene foreskrevet i tillegget til dette vedlegg, som skal fastsettes i det aktuelle medlemmets bindingsliste. For øvrig skal bestemmelsene i nr 6 ovenfor gjelde, med de endringer som følger av den spesielle og differensierte behandling som hvert utviklingsmedlemsland er innrømmet i henhold til denne avtale.

Attachment to Annex 5

Tillegg til vedlegg 5

Guidelines for the Calculation of Tariff
Equivalents for the Specific Purpose Specified
in Paragraphs 6 and 10 of this AnnexRetningslinjer for beregning av
tollekvivalenter for bestemte formål angitt i
nr 6 og nr 10 i dette vedlegg

1. The calculation of the tariff equivalents, whether expressed as *ad valorem* or specific rates, shall be made using the actual difference between internal and external prices in a transparent manner. Data used shall be for the years 1986 to 1988. Tariff equivalents:

- (a) shall primarily be established at the four-digit level of the HS;
- (b) shall be established at the six-digit or a more detailed level of the HS wherever appropriate;
- (c) shall generally be established for worked and/or prepared products by multiplying the specific tariff equivalent(s) for the primary agricultural product(s) by the proportion(s) in value terms or in physical terms as appropriate of the primary agricultural product(s) in the worked and/or prepared products, and take account, where necessary, of any additional elements currently providing protection to industry.

2. External prices shall be, in general, actual average c.i.f. unit values for the importing country. Where average c.i.f. unit values are not available or appropriate, external prices shall be either:

- (a) appropriate average c.i.f. unit values of a near country; or
- (b) estimated from average f.o.b. unit values of (an) appropriate major exporter(s) adjusted by adding an estimate of insurance, freight and other relevant costs to the importing country.

3. The external prices shall generally be converted to domestic currencies using the annual average market exchange rate for the same period as the price data.

4. The internal price shall generally be a representative wholesale price ruling in the domestic market or an estimate of that price where adequate data is not available.

5. The initial tariff equivalents may be adjusted, where necessary, to take account of differences in quality or variety using an appropriate coefficient.

6. Where a tariff equivalent resulting from these guidelines is negative or lower than the

1. Beregningen av tolekvivalentene, enten disse er uttrykt i prosentsatser (*ad valorem*) eller spesifikke satser, skal skje ved å benytte den faktiske forskjellen mellom interne og eksterne priser på en oversiktlig måte. Dataene som brukes, skal være for årene 1986 til 1988. Tollekvivalentene:

- a) skal primært fastsettes på firesifret HS-nivå,
- b) skal fastsettes på sekssifret HS-nivå eller mer detaljert nivå dersom dette er hensiktsmessig,
- c) skal vanligvis fastsettes for bearbejdede og/eller tilberedte produkter ved å multiplisere den eller de spesifikke tolekvivalenten(e) for landbruksråvaren(e) med andelen(e), uttrykt i verdi eller som en fysisk størrelse, som jordbruksråvaren(e) utgjør i de bearbejdede og/eller tilberedte produktene, og om nødvendig ta hensyn til andre elementer som på det aktuelle tidspunkt beskytter næringen.

2. Eksterne priser skal vanligvis være de faktiske, gjennomsnittlige cif-verdiene pr. enhet som gjelder for importlandet. Dersom gjennomsnittlige cif-verdier pr. enhet ikke er tilgjengelige eller hensiktsmessige, skal de eksterne prisene enten:

- a) være hensiktsmessige gjennomsnittlige cif-verdier pr. enhet i et nærliggende land, eller
- b) anslås ut fra gjennomsnittlige fob-verdier pr. enhet for en stor eksportør eller større eksportører, tillagt anslåtte forsikringskostnader, transportkostnader og andre relevante kostnader som bæres av importlandet.

3. De eksterne prisene skal vanligvis omregnes til innenlandsk valuta etter årlig gjennomsnittlig markedskurs for den samme perioden som prisdataene.

4. Den interne prisen skal vanligvis være en representativ grossistpris som gjelder på det innenlandske marked, eller anslått pris når det ikke foreligger tilstrekkelige data.

5. De innledende tolekvivalentene kan justeres ved behov slik at det tas hensyn til de forskjellige kvaliteter eller sorter ved hjelp av en passende koeffisient.

6. Dersom en tolekvivalent fastsatt på grunnlag av disse retningslinjene er negativ el-

current bound rate, the initial tariff equivalent may be established at the current bound rate or on the basis of national offers for that product.

7. Where an adjustment is made to the level of a tariff equivalent which would have resulted from the above guidelines, the Member concerned shall afford, on request, full opportunities for consultation with a view to negotiating appropriate solutions.

ler lavere enn den gjeldende bundne sats, kan den innledende tollekvivalenten fastsettes til den gjeldende bundne sats eller på grunnlag av nasjonale tilbud for vedkommende produkt.

7. Dersom nivået på en tollekvivalent fastsatt på grunnlag av ovennevnte retningslinjer, justeres, skal det aktuelle medlemmet på anmodning gi full anledning til konsultasjoner for å kunne forhandle fram hensiktsmessige løsninger.

**AGREEMENT ON
THE APPLICATION OF SANITARY AND
PHYTOSANITARY MEASURES**

Members,

Reaffirming that no Member should be prevented from adopting or enforcing measures necessary to protect human, animal or plant life or health, subject to the requirement that these measures are not applied in a manner which would constitute a means of arbitrary or unjustifiable discrimination between Members where the same conditions prevail or a disguised restriction on international trade;

Desiring to improve the human health, animal health and phytosanitary situation in all Members;

Noting that sanitary and phytosanitary measures are often applied on the basis of bilateral agreements or protocols;

Desiring the establishment of a multilateral framework of rules and disciplines to guide the development, adoption and enforcement of sanitary and phytosanitary measures in order to minimize their negative effects on trade;

Recognizing the important contribution that international standards, guidelines and recommendations can make in this regard;

Desiring to further the use of harmonized sanitary and phytosanitary measures between Members, on the basis of international standards, guidelines and recommendations developed by the relevant international organizations, including the Codex Alimentarius Commission, the International Office of Epizootics, and the relevant international and regional organizations operating within the framework of the International Plant Protection Convention, without requiring Members to change their appropriate level of protection of human, animal or plant life or health;

Recognizing that developing country Members may encounter special difficulties in complying with the sanitary or phytosanitary measures of importing Members, and as a consequence in access to markets, and also in the formulation and application of sanitary or phytosanitary measures in their own territories, and desiring to assist them in their endeavours in this regard;

Desiring therefore to elaborate rules for the application of the provisions of GATT 1994 which relate to the use of sanitary or phytosanitary measures, in particular the provisions of Article XX(b)¹;

**AVTALE OM
VETERINÆRE OG PLANTESANITÆRE
TILTAK**

Medlemmene,

bekrefter på ny at intet medlem bør hindres i å vedta eller anvende tiltak som er nødvendige for å verne om menneskers, dyrs eller planters liv eller helse, forutsatt at disse tiltakene ikke anvendes på en måte som vil innebære en vilkårlig eller uberettiget forskjellsbehandling av medlemmer under ellers like forhold eller en skjult restriksjon for internasjonal handel,

som ønsker å bedre menneskenes og dyrenes helse samt de plantesanitære forhold hos alle medlemmene,

som merker seg at veterinære og plantesanitære tiltak ofte anvendes med hjemmel i bilaterale avtaler eller protokoller,

som ønsker at det etableres et multilateralt regelverk og retningslinjer som gir veiledning for utarbeidelse, vedtakelse og håndhevelse av veterinære og plantesanitære tiltak for å begrense deres negative innvirkning på handelen til et minimum,

som erkjenner det viktige bidrag som internasjonale standarder, retningslinjer og anbefalinger kan gi i denne forbindelse,

som ønsker å fremme bruk av samordnede veterinære og plantesanitære tiltak mellom medlemmene basert på internasjonale standarder, retningslinjer og anbefalinger utarbeidet av de rette internasjonale organisasjoner, herunder Codex Alimentarius-kommisjonen, Det internasjonale kontor for epizootier og de berørte internasjonale og regionale organisasjoner som driver sin virksomhet innenfor rammen av Den internasjonale konvensjon for plantevern, uten at det kreves at medlemmene endrer det nivå for vern av menneskers, dyrs eller planters liv eller helse som de har funnet nødvendig,

som erkjenner at medlemmer som er utviklingsland kan støte på spesielle vanskeligheter for å etterkomme importmedlemmers veterinære og plantesanitære tiltak, og følgelig for å få adgang til markedene, samt også for å utforme og anvende veterinære og plantesanitære tiltak på sine egne territorier, og som ønsker å bistå dem i deres bestrebelser i denne forbindelse,

som følgelig ønsker å utarbeide nærmere regler for anvendelse av bestemmelsene i GATT 1994 som gjelder bruk av veterinære og plantesanitære tiltak, særlig bestemmelsene i artikkel XX bokstav b)¹,

¹ In this Agreement, reference to Article XX(b) includes also the chapeau of that Article.

¹ I denne avtalen gjelder henvisninger til Artikkelen XX bokstav b) også innledningen til artikkelen.

Hereby agree as follows:

*Article 1
General Provisions*

1. This Agreement applies to all sanitary and phytosanitary measures which may, directly or indirectly, affect international trade. Such measures shall be developed and applied in accordance with the provisions of this Agreement.

2. For the purposes of this Agreement, the definitions provided in Annex A shall apply.

3. The annexes are an integral part of this Agreement.

4. Nothing in this Agreement shall affect the rights of Members under the Agreement on Technical Barriers to Trade with respect to measures not within the scope of this Agreement.

*Article 2
Basic Rights and Obligations*

1. Members have the right to take sanitary and phytosanitary measures necessary for the protection of human, animal or plant life or health, provided that such measures are not inconsistent with the provisions of this Agreement.

2. Members shall ensure that any sanitary or phytosanitary measure is applied only to the extent necessary to protect human, animal or plant life or health, is based on scientific principles and is not maintained without sufficient scientific evidence, except as provided for in paragraph 7 of Article 5.

3. Members shall ensure that their sanitary and phytosanitary measures do not arbitrarily or unjustifiably discriminate between Members where identical or similar conditions prevail, including between their own territory and that of other Members. Sanitary and phytosanitary measures shall not be applied in a manner which would constitute a disguised restriction on international trade.

4. Sanitary or phytosanitary measures which conform to the relevant provisions of this Agreement shall be presumed to be in accordance with the obligations of the Members under the provisions of GATT 1994 which relate to the use of sanitary or phytosanitary measures, in particular the provisions of Article XX(b).

*Article 3
Harmonization*

1. To harmonize sanitary and phytosanitary measures on as wide a basis as possible, Members shall base their sanitary or phytos-

Er herved blitt enige om følgende:

*Artikkel 1
Generelle bestemmelser*

1. Denne avtalen gjelder alle veterinære og plantesanitære tiltak som direkte eller indirekte kan få innvirkning på internasjonal handel. Slike tiltak skal utarbeides og anvendes i samsvar med bestemmelsene i denne avtale.

2. Definisjonene i vedlegg A skal gjelde for denne avtale.

3. Vedleggene er en integrerende del av denne avtale.

4. Ingen bestemmelse i denne avtale skal innvirke på medlemmenes rettigheter i henhold til Avtalen om tekniske handelshindringer når det gjelder tiltak som ikke faller inn under denne avtalens virkeområde.

*Artikkel 2
Grunnleggende rettigheter og forpliktelser*

1. Medlemmene har rett til å treffe veterinære og plantesanitære tiltak som er nødvendige for å verne om menneskers, dyrs eller planters liv eller helse, forutsatt at tiltakene ikke strider mot bestemmelsene i denne avtale.

2. Medlemmene skal sikre at veterinære og plantesanitære tiltak bare anvendes i den utstrekning det er nødvendig for å verne om menneskers, dyrs eller planters liv eller helse, at tiltakene bygger på vitenskapelige prinsipper og at de ikke opprettholdes uten tilstrekkelig vitenskapelig bevismateriale, med unntak av det som er fastsatt i artikkel 5 nr 7.

3. Medlemmene skal sikre at deres veterinære og plantesanitære tiltak ikke innebærer vilkårlig eller uberettiget forskjellsbehandling av medlemmer under ellers like eller lignende forhold, samt av eget territorium og andre medlemmers territorium. Veterinære og plantesanitære tiltak skal ikke anvendes på en måte som kan innebære en skjult restriksjon for internasjonale handel.

4. Veterinære og plantesanitære tiltak som er i samsvar med de relevante bestemmelser i denne avtale skal anses å oppfylle medlemmets forpliktelser i henhold til bestemmelsene i GATT 1994 om bruk av veterinære eller plantesanitære tiltak, særlig bestemmelsene i artikkel XX bokstav b).

*Artikkel 3
Harmonisering*

1. For å samordne veterinære og plantesanitære tiltak i størst mulig utstrekning, skal medlemmene bygge sine veterinære eller plan-

sanitary measures on international standards, guidelines or recommendations, where they exist, except as otherwise provided for in this Agreement, and in particular in paragraph 3.

2. Sanitary or phytosanitary measures which conform to international standards, guidelines or recommendations shall be deemed to be necessary to protect human, animal or plant life or health, and presumed to be consistent with the relevant provisions of this Agreement and of GATT 1994.

3. Members may introduce or maintain sanitary or phytosanitary measures which result in a higher level of sanitary or phytosanitary protection than would be achieved by measures based on the relevant international standards, guidelines or recommendations, if there is a scientific justification, or as a consequence of the level of sanitary or phytosanitary protection a Member determines to be appropriate in accordance with the relevant provisions of paragraphs 1 through 8 of Article 5.² Notwithstanding the above, all measures which result in a level of sanitary or phytosanitary protection different from that which would be achieved by measures based on international standards, guidelines or recommendations shall not be inconsistent with any other provision of this Agreement.

4. Members shall play a full part, within the limits of their resources, in the relevant international organizations and their subsidiary bodies, in particular the Codex Alimentarius Commission, the International Office of Epizootics, and the international and regional organizations operating within the framework of the International Plant Protection Convention, to promote within these organizations the development and periodic review of standards, guidelines and recommendations with respect to all aspects of sanitary and phytosanitary measures.

5. The Committee on Sanitary and Phytosanitary Measures provided for in paragraphs 1 and 4 of Article 12 (referred to in this Agreement as the "Committee") shall develop a procedure to monitor the process of international harmonization and coordinate efforts in this regard with the relevant international organizations.

tesanitære tiltak på internasjonale standarder, retningslinjer eller anbefalinger, dersom slike finnes, med mindre annet er fastsatt i denne avtale, særlig i nr 3.

2. Veterinære eller plantesanitære tiltak som er i overensstemmelse med internasjonale standarder, retningslinjer eller anbefalinger skal anses som nødvendige for å verne om mennesker, dyrs eller planters liv eller helse og skal antas å være i overensstemmelse med de relevante bestemmelsene i denne avtale og i GATT 1994.

3. Medlemmene kan innføre eller opprettholde veterinære eller plantesanitære tiltak som medfører et høyere veterinært eller plantesanitært vernenivå enn det som ville bli oppnådd gjennom tiltak basert på de relevante internasjonale standarder, retningslinjer eller anbefalinger dersom det foreligger vitenskapelig belegg for det, eller som følge av det veterinære eller plantesanitære vernenivå et medlem i samsvar med de relevante bestemmelsene i artikkel 5, nr 1 til og med 8, finner nødvendig². Uten hensyn til det ovenstående skal tiltak som fører til et veterinært eller plantesanitært vernenivå som avviker fra det som ville vært oppnådd ved tiltak basert på internasjonale standarder, retningslinjer eller anbefalinger, ikke være i strid med noen annen bestemmelse i denne avtale.

4. Medlemmene skal i den grad deres ressurser tillater det delta fullt ut i de relevante internasjonale organisasjoner og deres underordnede organer, særlig Codex Alimentarius-kommisjonen, Det internasjonale kontor for epizootier og de berørte internasjonale og regionale organisasjoner som driver virksomhet innenfor rammen av Den internasjonale konvensjon for plantevern, for å fremme innenfor disse organisasjonene utarbeidelse og regelmessige gjennomgang av standarder, retningslinjer og anbefalinger som gjelder alle sider av veterinære og plantesanitære tiltak.

5. Komiteen for veterinære og plantesanitære tiltak, omhandlet i artikkel 12 nr 1 og 4 (i denne avtalen kalt Komitéen), skal utarbeide rutiner for å overvåke den internasjonale harmoniseringsprosessen og for å koordinere arbeidet på dette området med vedkommende internasjonale organisasjoner.

² For the purposes of paragraph 3 of Article 3, there is a scientific justification if, on the basis of an examination and evaluation of available scientific information in conformity with the relevant provisions of this Agreement, a Member determines that the relevant international standards, guidelines or recommendations are not sufficient to achieve its appropriate level of sanitary or phytosanitary protection.

² Med hensyn til artikkel 3 nr 3 foreligger det vitenskapelig belegg dersom et medlem, etter granskning og vurdering av tilgjengelige vitenskapelige data som er i samsvar med de relevante bestemmelsene i denne avtale, finner at de relevante internasjonale standarder, retningslinjer eller anbefalinger ikke er tilstrekkelige for å kunne oppnå det veterinære eller plantesanitære vernenivå det finner nødvendig.

*Article 4
Equivalence*

1. Members shall accept the sanitary or phytosanitary measures of other Members as equivalent, even if these measures differ from their own or from those used by other Members trading in the same product, if the exporting Member objectively demonstrates to the importing Member that its measures achieve the importing Member's appropriate level of sanitary or phytosanitary protection. For this purpose, reasonable access shall be given, upon request, to the importing Member for inspection, testing and other relevant procedures.

2. Members shall, upon request, enter into consultations with the aim of achieving bilateral and multilateral agreements on recognition of the equivalence of specified sanitary or phytosanitary measures.

*Article 5
Assessment of Risk and Determination of the
Appropriate Level of Sanitary or
Phytosanitary Protection*

1. Members shall ensure that their sanitary or phytosanitary measures are based on an assessment, as appropriate to the circumstances, of the risks to human, animal or plant life or health, taking into account risk assessment techniques developed by the relevant international organizations.

2. In the assessment of risks, Members shall take into account available scientific evidence; relevant processes and production methods; relevant inspection, sampling and testing methods; prevalence of specific diseases or pests; existence of pest- or disease-free areas; relevant ecological and environmental conditions; and quarantine or other treatment.

3. In assessing the risk to animal or plant life or health and determining the measure to be applied for achieving the appropriate level of sanitary or phytosanitary protection from such risk, Members shall take into account as relevant economic factors: the potential damage in terms of loss of production or sales in the event of the entry, establishment or spread of a pest or disease; the costs of control or eradication in the territory of the importing Member; and the relative cost-effectiveness of alternative approaches to limiting risks.

4. Members should, when determining the appropriate level of sanitary or phytosanitary protection, take into account the objective of minimizing negative trade effects.

*Artikkel 4
Likeverdighet*

1. Medlemmene skal godta andre medlemmers veterinære eller plantesanitære tiltak som likeverdige, selv om disse tiltakene avviker fra deres egne eller fra dem som brukes av andre medlemmer som driver handel med samme produkt, dersom eksportmedlemmet objektivt påviser overfor importmedlemmet at dets tiltak gir det veterinære eller plantesanitære vernenivå som passer importmedlemmet. For dette formål skal importmedlemmet etter anmodning gis rimelig adgang til inspeksjon, prøving og andre relevante prosedyrer.

2. På anmodning skal medlemmene innlede konsultasjoner med sikte på å komme fram til bilaterale og multilaterale avtaler om godkjenning av spesifiserte veterinære eller plantesanitære tiltak som likeverdige.

*Artikkel 5
Risikovurdering og fastsettelse av et hensiktsmessig veterinært eller plantesanitært vernenivå*

1. Medlemmene skal påse at deres veterinære eller plantesanitære tiltak baseres på en vurdering, etter som forholdene tilsier, av risikoen for menneskers, dyrs eller planters liv eller helse, i lys av de risikovurderingsteknikker som er utviklet av de relevante internasjonale organisasjoner.

2. Ved risikovurderingen skal medlemmene ta hensyn til tilgjengelig vitenskapelig bevismateriale, relevante prosesser og produksjonsmetoder, relevante inspeksjons-, prøvetakingsog prøvemetoder, utbredelsen av spesifikke sykdommer eller skadedyr, forekomsten av skadedyrfrie eller sykdomsfrie områder, relevante økologiske og miljømessige forhold og karanteneordninger eller annen behandling.

3. Ved risikovurderingen når det gjelder mennesker, dyrs eller planters liv eller helse og når det skal tas beslutning om hvilke tiltak som skal treffes for å oppnå et hensiktsmessig veterinært eller plantesanitært vern mot denne risikoen, skal medlemmene ta i betraktning som relevante økonomiske faktorer: den potensielle skade i form av tapt produksjon eller salg i tilfelle skadedyr eller sykdom kommer inn i landet eller oppstår eller spres der, kostnadene ved bekjempelse eller utryddelse på importmedlemmets territorium, og den relative kostnadseffektivitet ved alternative fremgangsmåter for å begrense risikoen.

4. Når det nødvendige veterinære eller plantesanitære vernenivå skal bestemmes, bør medlemmene ta i betraktning målsetningen om å redusere de negative virkninger for handelen til et minimum.

5. With the objective of achieving consistency in the application of the concept of appropriate level of sanitary or phytosanitary protection against risks to human life or health, or to animal and plant life or health, each Member shall avoid arbitrary or unjustifiable distinctions in the levels it considers to be appropriate in different situations, if such distinctions result in discrimination or a disguised restriction on international trade. Members shall cooperate in the Committee, in accordance with paragraphs 1, 2 and 3 of Article 12, to develop guidelines to further the practical implementation of this provision. In developing the guidelines, the Committee shall take into account all relevant factors, including the exceptional character of human health risks to which people voluntarily expose themselves.

6. Without prejudice to paragraph 2 of Article 3, when establishing or maintaining sanitary or phytosanitary measures to achieve the appropriate level of sanitary or phytosanitary protection, Members shall ensure that such measures are not more trade-restrictive than required to achieve their appropriate level of sanitary or phytosanitary protection, taking into account technical and economic feasibility.³

7. In cases where relevant scientific evidence is insufficient, a Member may provisionally adopt sanitary or phytosanitary measures on the basis of available pertinent information, including that from the relevant international organizations as well as from sanitary or phytosanitary measures applied by other Members. In such circumstances, Members shall seek to obtain the additional information necessary for a more objective assessment of risk and review the sanitary or phytosanitary measure accordingly within a reasonable period of time.

8. When a Member has reason to believe that a specific sanitary or phytosanitary measure introduced or maintained by another Member is constraining, or has the potential to constrain, its exports and the measure is not based on the relevant international standards, guidelines or recommendations, or such standards, guidelines or recommendations do not exist, an explanation of the reasons for such

5. For å oppnå en konsekvent anvendelse av begrepet nødvendig veterinært eller plantesanitært verneivå med hensyn til risikoen både for menneskers eller dyrs eller planters liv eller helse, skal hvert medlem unngå vilkårlige eller uberettigede forskjeller i de nivåer det anser som nødvendig i de ulike situasjoner, dersom slike forskjeller medfører forskjellsbehandling eller en skjult restriksjon for internasjonal handel. Medlemmene skal i samsvar med artikkel 12 nr 1, 2 og 3 samarbeide innenfor Komiteen med henblikk på å utarbeide retningslinjer for fremme av den praktiske gjennomføring av denne bestemmelsen. Under utarbeidelsen av retningslinjene skal Komiteen ta i betraktning alle relevante faktorer, herunder den eksepsjonelle karakter ved helsesrisikoer som folk frivillig utsetter seg for.

6. Når medlemmene innfører eller opprettholder veterinære eller plantesanitære tiltak for å oppnå det nødvendige veterinære eller plantesanitære verneivå, skal medlemmene uten å berøre artikkel 3 nr 2, påse at tiltakene ikke innebærer større restriksjoner for handelen enn det som er nødvendig for at de skal nå det veterinære eller plantesanitære verneivå de mener er nødvendig, der det tas hensyn til teknisk og økonomisk gjennomførbarhet.³

7. I tilfeller der det ikke foreligger tilstrekkelig relevant vitenskapelig bevismateriale, kan et medlem midlertidig vedta veterinære eller plantesanitære tiltak på grunnlag av aktuelle tilgjengelige data, herunder opplysninger både fra relevante internasjonale organisasjoner og fra veterinære eller plantesanitære tiltak som er gjennomført av andre medlemmer. I slike tilfeller skal medlemmene søke å innhente de tilleggsopplysninger som er nødvendige for foreta en mer objektiv risikovurdering og skal innen rimelig tid gjennomgå det veterinære eller plantesanitære tiltak i henhold til dette.

8. Når et medlem har grunn til å tro at et bestemt veterinært eller plantesanitært tiltak som er innført eller opprettholdt av et annet medlem, hemmer eller kan komme til å hemme dets eksport og tiltaket ikke er basert på de relevante internasjonale standarder, retningslinjer eller anbefalinger, eller slike internasjonale standarder, retningslinjer eller anbefalinger ikke finnes, kan det be om en begrunnelse for

³ For purposes of paragraph 6 of Article 5, a measure is not more trade-restrictive than required unless there is another measure, reasonably available taking into account technical and economic feasibility, that achieves the appropriate level of sanitary or phytosanitary protection and is significantly less restrictive to trade.

³ Når det gjelder artikkel 5 nr 6, innebærer et tiltak ikke større restriksjoner for handelen enn nødvendig, med mindre et annet tiltak som med rimelighet kan anvendes, der det tas hensyn til teknisk og økonomisk gjennomførbarhet, gjør det mulig å oppnå det nødvendige veterinære eller plantesanitære beskyttelsesnivå og innebærer en vesentlig mindre restriksjon for handelen.

sanitary or phytosanitary measure may be requested and shall be provided by the Member maintaining the measure.

et slikt veterinært eller plantesanitært tiltak, og slik begrunnelse skal gis av det medlem som opprettholder tiltaket.

Article 6
Adaptation to Regional Conditions,
Including Pest- or Disease-Free Areas
and Areas of Low Pest or
Disease Prevalence

1. Members shall ensure that their sanitary or phytosanitary measures are adapted to the sanitary or phytosanitary characteristics of the area – whether all of a country, part of a country, or all or parts of several countries – from which the product originated and to which the product is destined. In assessing the sanitary or phytosanitary characteristics of a region, Members shall take into account, *inter alia*, the level of prevalence of specific diseases or pests, the existence of eradication or control programmes, and appropriate criteria or guidelines which may be developed by the relevant international organizations.

2. Members shall, in particular, recognize the concepts of pest- or disease-free areas and areas of low pest or disease prevalence. Determination of such areas shall be based on factors such as geography, ecosystems, epidemiological surveillance, and the effectiveness of sanitary or phytosanitary controls.

3. Exporting Members claiming that areas within their territories are pest- or disease-free areas or areas of low pest or disease prevalence shall provide the necessary evidence thereof in order to objectively demonstrate to the importing Member that such areas are, and are likely to remain, pest- or disease-free areas or areas of low pest or disease prevalence, respectively. For this purpose, reasonable access shall be given, upon request, to the importing Member for inspection, testing and other relevant procedures.

Article 7
Transparency

Members shall notify changes in their sanitary or phytosanitary measures and shall provide information on their sanitary or phytosanitary measures in accordance with the provisions of Annex B.

Article 8
Control, Inspection and Approval
Procedures

Members shall observe the provisions of Annex C in the operation of control, inspecti-

Artikkel 6
Tilpasning til regionale forhold, herunder
skadedyrfrie eller sykdomsfrie områder og
områder med lav forekomst av skadedyr
eller sykdom

1. Medlemmene skal påse at deres veterinære eller plantesanitære tiltak tilpasses de veterinære eller plantesanitære særtrekk i det området der produktet har sin opprinnelse og som produktet er tiltenkt – enten det gjelder et land i sin helhet, en landsdel, et område som strekker seg over flere land eller deler av flere land. For å bedømme de veterinære eller plantesanitære særtrekk i et område, skal medlemmene ta i betraktning blant annet forekomst av bestemte sykdommer eller skadedyr, om det foreligger utryddelses- eller bekjempelsesprogrammer, samt egnede kriterier eller retningslinjer som de relevante internasjonale organisasjoner eventuelt har utarbeidet.

2. Medlemmene skal spesielt anerkjenne begrepene skadedyrfrie eller sykdomsfrie områder og områder med lav forekomst av skadedyr eller sykdom. Fastsetting av slike områder skal være basert på faktorer som geografi, økosystemer, epidemiologisk overvåkning og effektiv veterinær eller plantesanitær kontroll.

3. Eksportmedlemmer som hevder at områder på deres territorier er skadedyrfrie eller sykdomsfrie områder eller områder med lav forekomst av skadedyr eller sykdom, skal fremskaffe nødvendig objektivt bevismateriale for å godtgjøre at disse områdene er, og sannsynligvis vil forbli, henholdsvis skadedyrfrie eller sykdomsfrie områder eller områder med lav forekomst av skadedyr eller sykdom. For dette formål skal et importmedlem som ber om det, gis rimelig adgang til inspeksjon, prøvetaking og andre relevante fremgangsmåter.

Artikkel 7
Åpenhet

Medlemmene skal gi varsel om endringer i sine veterinære eller plantesanitære tiltak og skal fremskaffe opplysninger om sine veterinære eller plantesanitære tiltak i samsvar med bestemmelsene i vedlegg B.

Artikkel 8
Kontroll-, inspeksjons- og godkjennings-
prosedyrer

Medlemmene skal overholde bestemmelsene i vedlegg C ved utføring av kontroll-, inspek-

on and approval procedures, including national systems for approving the use of additives or for establishing tolerances for contaminants in foods, beverages or feedstuffs, and otherwise ensure that their procedures are not inconsistent with the provisions of this Agreement.

Article 9
Technical Assistance

1. Members agree to facilitate the provision of technical assistance to other Members, especially developing country Members, either bilaterally or through the appropriate international organizations. Such assistance may be, *inter alia*, in the areas of processing technologies, research and infrastructure, including in the establishment of national regulatory bodies, and may take the form of advice, credits, donations and grants, including for the purpose of seeking technical expertise, training and equipment to allow such countries to adjust to, and comply with, sanitary or phytosanitary measures necessary to achieve the appropriate level of sanitary or phytosanitary protection in their export markets.

2. Where substantial investments are required in order for an exporting developing country Member to fulfil the sanitary or phytosanitary requirements of an importing Member, the latter shall consider providing such technical assistance as will permit the developing country Member to maintain and expand its market access opportunities for the product involved.

Article 10
Special and Differential Treatment

1. In the preparation and application of sanitary or phytosanitary measures, Members shall take account of the special needs of developing country Members, and in particular of the least-developed country Members.

2. Where the appropriate level of sanitary or phytosanitary protection allows scope for the phased introduction of new sanitary or phytosanitary measures, longer time-frames for compliance should be accorded on products of interest to developing country Members so as to maintain opportunities for their exports.

3. With a view to ensuring that developing country Members are able to comply with the provisions of this Agreement, the Committee is enabled to grant to such countries, upon request, specified, timelimited exceptions in whole or in part from obligations under this Agreement, taking into account their financial, trade and development needs.

sjons- og godkjenningsprosedyrer, herunder nasjonale systemer for godkjenning av bruk av tilsetningsstoffer eller fastsetting av toleranse-grenser for forurensende stoffer i matvarer, drikkevarer eller dyrefôr, og ellers påse at deres produkter ikke er i strid med bestemmelse i denne avtale.

Artikkel 9
Teknisk bistand

1. Medlemmene er enige om å legge forholdene til rette for å gi teknisk bistand til andre medlemmer, særlig medlemmer som er utviklingsland, enten bilateralt eller gjennom egnede internasjonale organisasjoner. Slik bistand kan blant annet gis innen foredlingsteknologi, forskning og infrastruktur, herunder ved opprettelse av statlige organer som utsteder forskrifter, og kan gis i form av råd, kreditter, gaver og tilskudd, herunder for å skaffe teknisk ekspertise, opplæring og utstyr som gjør det mulig for disse landene å tilpasse seg og overholde veterinære eller plantesanitære tiltak som må treffes for å nå det nødvendige veterinære eller plantesanitære vernenivå på deres eksportmarkeder.

2. Dersom det er nødvendig med betydelige investeringer for at et eksportmedlem som er utviklingsland skal kunne oppfylle de veterinære eller plantesanitære krav som et importmedlem stiller, skal sistnevnte overveie å gi teknisk bistand som vil tillate medlemmet som er utviklingsland å opprettholde og utvide sine muligheter for markedsadgang for vedkommende produkt.

Artikkel 10
Spesiell og differensiert behandling

1. Ved utarbeidelse og gjennomføring av veterinære eller plantesanitære tiltak skal medlemmene ta hensyn til de særskilte behovene til medlemmer som er utviklingsland, og særlig de minst utviklede medlemsland.

2. Når det nødvendige veterinære eller plantesanitære vernenivå gir rom for gradvis innføring av nye veterinære eller plantesanitære tiltak, bør det innvilges lengre tidsrammer, slik at de kan etterleves, for varer som er av interesse for medlemmer som er utviklingsland, slik at de beholder sine eksportmuligheter.

3. For å gjøre medlemmer som er utviklingsland i stand til å etterleve bestemmelse i denne avtale, har Komiteen adgang til å innvilge disse landene helt eller delvis, dersom de ber om det, bestemte, tidsbegrensede unntak fra forpliktelser etter denne avtale, samtidig som det tas hensyn til deres behov innen økonomi, handel og utvikling.

4. Members should encourage and facilitate the active participation of developing country Members in the relevant international organizations.

Article 11

Consultations and Dispute Settlement

1. The provisions of Articles XXII and XXIII of GATT 1994 as elaborated and applied by the Dispute Settlement Understanding shall apply to consultations and the settlement of disputes under this Agreement, except as otherwise specifically provided herein.

2. In a dispute under this Agreement involving scientific or technical issues, a panel should seek advice from experts chosen by the panel in consultation with the parties to the dispute. To this end, the panel may, when it deems it appropriate, establish an advisory technical experts group, or consult the relevant international organizations, at the request of either party to the dispute or on its own initiative.

3. Nothing in this Agreement shall impair the rights of Members under other international agreements, including the right to resort to the good offices or dispute settlement mechanisms of other international organizations or established under any international agreement.

Article 12

Administration

1. A Committee on Sanitary and Phytosanitary Measures is hereby established to provide a regular forum for consultations. It shall carry out the functions necessary to implement the provisions of this Agreement and the furtherance of its objectives, in particular with respect to harmonization. The Committee shall reach its decisions by consensus.

2. The Committee shall encourage and facilitate ad hoc consultations or negotiations among Members on specific sanitary or phytosanitary issues. The Committee shall encourage the use of international standards, guidelines or recommendations by all Members and, in this regard, shall sponsor technical consultation and study with the objective of increasing coordination and integration between international and national systems and approaches for approving the use of food additives or for establishing tolerances for contaminants in foods, beverages or feedstuffs.

3. The Committee shall maintain close

4. Medlemmene bør oppmuntre medlemmer som er utviklingsland til aktiv deltagelse i de relevante internasjonale organisasjoner og legge forholdene til rette for dette.

Artikkel 11

Konsultasjoner og tvisteløsning

1. Bestemmelsene i artikkel XXII og XXIII i GATT 1994 slik de er nærmere presisert og gjennomført i Tvisteløsningsavtalen, skal gjelde for konsultasjoner og løsning av tvister innenfor rammen av denne avtale, unntatt der noe annet er uttrykkelig fastsatt i denne avtale.

2. I en tvist etter denne avtale som berører vitenskapelige eller tekniske spørsmål, bør et panel søke råd fra sakkyndige oppnevnt av panelet i samråd med partene i tvisten. For dette formål kan panelet når det finner det nødvendig, på anmodning fra en av partene i tvisten eller på eget initiativ, opprette en rådgivende teknisk ekspertgruppe eller rådspørre relevante internasjonale organisasjoner.

3. Ingen bestemmelse i denne avtale skal innskrenke medlemmenes rettigheter i henhold til andre internasjonale avtaler, herunder retten til å benytte seg av andre internasjonale organisasjoners ordninger for velvillig mellomkomst eller tvisteløsning, eller som er opprettet i henhold til en internasjonal avtale.

Artikkel 12

Forvaltning

1. En komité for veterinære og plantesanitære tiltak opprettes herved for å tjene som et fast forum for konsultasjoner. Komiteen skal utføre alle oppgaver som er nødvendige for å iverksette bestemmelsene i denne avtale og for å fremme avtalens formål, særlig med hensyn til harmonisering. Komiteen skal fatte sine vedtak ved konsensus.

2. Komiteen skal oppmuntre til og legge forholdene til rette for ad hoc konsultasjoner eller forhandlinger mellom medlemmene om spesifikke veterinære eller plantesanitære spørsmål. Komiteen skal oppmuntre alle medlemmene til å bruke internasjonale standarder, retningslinjer eller anbefalinger og skal i denne forbindelse gi sin støtte til igangsettelse av tekniske konsultasjoner og undersøkelser med henblikk på en sterkere koordinering og integrering av internasjonale og nasjonale systemer og fremgangsmåter for godkjenning av tilsetningsstoffer i matvarer eller for fastsettelse av toleransegrenser for forurensende stoffer i matvarer, drikkevarer eller dyrefôr.

3. Komiteen skal holde nær kontakt med

contact with the relevant international organizations in the field of sanitary and phytosanitary protection, especially with the Codex Alimentarius Commission, the International Office of Epizootics, and the Secretariat of the International Plant Protection Convention, with the objective of securing the best available scientific and technical advice for the administration of this Agreement and in order to ensure that unnecessary duplication of effort is avoided.

4. The Committee shall develop a procedure to monitor the process of international harmonization and the use of international standards, guidelines or recommendations. For this purpose, the Committee should, in conjunction with the relevant international organizations, establish a list of international standards, guidelines or recommendations relating to sanitary or phytosanitary measures which the Committee determines to have a major trade impact. The list should include an indication by Members of those international standards, guidelines or recommendations which they apply as conditions for import or on the basis of which imported products conforming to these standards can enjoy access to their markets. For those cases in which a Member does not apply an international standard, guideline or recommendation as a condition for import, the Member should provide an indication of the reason therefor, and, in particular, whether it considers that the standard is not stringent enough to provide the appropriate level of sanitary or phytosanitary protection. If a Member revises its position, following its indication of the use of a standard, guideline or recommendation as a condition for import, it should provide an explanation for its change and so inform the Secretariat as well as the relevant international organizations, unless such notification and explanation is given according to the procedures of Annex B.

5. In order to avoid unnecessary duplication, the Committee may decide, as appropriate, to use the information generated by the procedures, particularly for notification, which are in operation in the relevant international organizations.

6. The Committee may, on the basis of an initiative from one of the Members, through appropriate channels invite the relevant international organizations or their subsidiary bodies to examine specific matters with respect to a particular standard, guideline or recommendation, including the basis of explanations for non-use given according to paragraph 4.

7. The Committee shall review the operation and implementation of this Agreement three years after the date of entry into force of

de relevante internasjonale organisasjoner på området veterinær eller plantesanitær beskyttelse, særlig med Codex Alimentariuskommissionen, Det internasjonale kontor for epizootier og sekretariatet i Den internasjonale konvensjon for plantevern, slik at best mulig vitenskapelig og teknisk veiledning er til rådighet for gjennomføringen av denne avtale og for å unngå unødig dobbeltarbeid.

4. Komiteen skal utarbeide en rutine for overvåkning av den internasjonale harmoniseringsprosessen og anvendelsen av internasjonale standarder, retningslinjer eller anbefalinger. For dette formål bør Komiteen sammen med relevante internasjonale organisasjoner opprette en fortegnelse over internasjonale standarder, retningslinjer eller anbefalinger om veterinære eller plantesanitære tiltak som Komiteen finner har en vesentlig innvirkning på handelen. I fortegnelsen bør medlemmene angi hvilke internasjonale standarder, retningslinjer eller anbefalinger de bruker som importvilkår eller som legges til grunn for å gi importerte varer som møter disse standardene, adgang til deres markeder. Dersom et medlem ikke anvender en internasjonal standard, retningslinje eller anbefaling som importvilkår, bør medlemmet oppgi grunnen til dette og særlig om det mener at standarden ikke er streng nok til å gi det nødvendige veterinære eller plantesanitære vernnivå. Hvis et medlem endrer sitt standpunkt etter at det har angitt bruk av en standard, retningslinje eller anbefaling som importvilkår, bør det gi en forklaring på endringen og underrette sekretariatet og de relevante internasjonale organisasjoner om dette, med mindre slik underretning og forklaring gis i samsvar med prosedyrene i vedlegg B.

5. For å unngå unødig dobbeltarbeid kan Komiteen eventuelt beslutte å bruke opplysninger fra prosedyrer som benyttes i relevante internasjonale organisasjoner, særlig underrettingsprosedyrer.

6. På initiativ fra et av medlemmene kan Komiteen via hensiktsmessige kanaler oppfordre de relevante internasjonale organisasjoner eller deres underordnede organer til å vurdere spesielle spørsmål i forbindelse med en bestemt standard, retningslinje eller anbefaling, herunder begrunnelsen for hvorfor slike ikke er anvendt, i henhold til nr 4.

7. Komiteen skal tre år etter at WTO-avtalen er trådt i kraft og deretter etter behov, se nærmere på hvorledes avtalen virker og hvor-

the WTO Agreement, and thereafter as the need arises. Where appropriate, the Committee may submit to the Council for Trade in Goods proposals to amend the text of this Agreement having regard, *inter alia*, to the experience gained in its implementation.

*Article 13
Implementation*

Members are fully responsible under this Agreement for the observance of all obligations set forth herein. Members shall formulate and implement positive measures and mechanisms in support of the observance of the provisions of this Agreement by other than central government bodies. Members shall take such reasonable measures as may be available to them to ensure that non-governmental entities within their territories, as well as regional bodies in which relevant entities within their territories are members, comply with the relevant provisions of this Agreement. In addition, Members shall not take measures which have the effect of, directly or indirectly, requiring or encouraging such regional or nongovernmental entities, or local governmental bodies, to act in a manner inconsistent with the provisions of this Agreement. Members shall ensure that they rely on the services of non-governmental entities for implementing sanitary or phytosanitary measures only if these entities comply with the provisions of this Agreement.

*Article 14
Final Provisions*

The least-developed country Members may delay application of the provisions of this Agreement for a period of five years following the date of entry into force of the WTO Agreement with respect to their sanitary or phytosanitary measures affecting importation or imported products. Other developing country Members may delay application of the provisions of this Agreement, other than paragraph 8 of Article 5 and Article 7, for two years following the date of entry into force of the WTO Agreement with respect to their existing sanitary or phytosanitary measures affecting importation or imported products, where such application is prevented by a lack of technical expertise, technical infrastructure or resources.

dan den er gjennomført. Komiteen kan eventuelt forelegge for Rådet for handel med varer forslag om endring av ordlyden i denne avtale, der det tas hensyn blant annet til erfaringen som er høstet i forbindelse med avtalens gjennomføring.

*Artikkel 13
Gjennomføring*

Medlemmene er fullt ansvarlige etter denne avtale for overholdelsen av alle de forpliktelser avtalen inneholder. Medlemmene skal utarbeide og iverksette positive tiltak og ordninger for å bidra til at andre enn de sentrale myndigheter overholder bestemmelsene i denne avtale. Medlemmene skal treffe alle rimelige tiltak de har mulighet til å treffe, for å sikre at ikke-statlige institusjoner innenfor deres territorium såvel som regionale organer der relevante institusjoner innenfor deres territorier er medlemmer, overholder de aktuelle bestemmelsene i denne avtale. Medlemmene skal for øvrig ikke treffe tiltak som direkte eller indirekte fører til at disse regionale eller ikke-statlige institusjonene eller lokale myndighetene tvinges eller oppmuntres til å oppføre på en måte som er i strid med bestemmelsene i denne avtale. Medlemmene skal påse at de lar ikke-statlige institusjoner stå for gjennomføringen av veterinære eller plantesanitære tiltak bare dersom institusjonene etterlever bestemmelsene i denne avtale.

*Artikkel 14
Sluttbestemmelser*

De minst utviklede medlemsland kan vente med å anvende bestemmelsene i denne avtale i fem år fra WTO-avtalens ikrafttredelsesdato med hensyn til veterinære eller plantesanitære tiltak som berører import eller importerte varer. Andre medlemmer som er utviklingsland kan vente med å anvende bestemmelsene i denne avtale, bortsett fra artikkel 5 nr 8 og artikkel 7, i to år fra WTO-avtalens ikrafttredelsesdato med hensyn til eksisterende veterinære eller plantesanitære tiltak som berører import og importerte varer, når anvendelse hindres av mangel på teknisk ekspertise, teknisk infrastruktur eller ressurser.

ANNEX A

DEFINITIONS⁴

1. *Sanitary or phytosanitary measure* – Any measure applied:
- (a) to protect animal or plant life or health within the territory of the Member from risks arising from the entry, establishment or spread of pests, diseases, disease-carrying organisms or disease-causing organisms;
 - (b) to protect human or animal life or health within the territory of the Member from risks arising from additives, contaminants, toxins or disease-causing organisms in foods, beverages or feedstuffs;
 - (c) to protect human life or health within the territory of the Member from risks arising from diseases carried by animals, plants or products thereof, or from the entry, establishment or spread of pests; or
 - (d) to prevent or limit other damage within the territory of the Member from the entry, establishment or spread of pests.

Sanitary or phytosanitary measures include all relevant laws, decrees, regulations, requirements and procedures including, *inter alia*, end product criteria; processes and production methods; testing, inspection, certification and approval procedures; quarantine treatments including relevant requirements associated with the transport of animals or plants, or with the materials necessary for their survival during transport; provisions on relevant statistical methods, sampling procedures and methods of risk assessment; and packaging and labelling requirements directly related to food safety.

2. *Harmonization* – The establishment, recognition and application of common sanitary and phytosanitary measures by different Members.

3. *International standards, guidelines and recommendations*

- (a) for food safety, the standards, guidelines and recommendations established by the Codex Alimentarius Commission relating to food additives, veterinary drug and pesticide residues, contaminants, methods of analysis and sampling, and codes and guidelines of hygienic practice;

⁴ For the purpose of these definitions, "animal" includes fish and wild fauna; "plant" includes forests and wild flora; "pests" include weeds; and "contaminants" include pesticide and veterinary drug residues and extraneous matter.

VEDLEGG A

DEFINISJONER⁴

1. *Veterinære eller plantesanitære tiltak* – ethvert tiltak anvendt:
- a) for å beskytte dyrs eller planters liv eller helse på medlemmets territorium mot fare som oppstår ved at det innføres, oppstår eller spres skadedyr, sykdom, sykdomsbærende organismer eller sykdomsfremkallende organismer,
 - b) for å beskytte menneskers eller dyrs liv eller helse på medlemmets territorium mot fare som skyldes tilsetningsstoffer, forurensende stoffer, toksiner eller sykdomsfremkallende organismer i matvarer, drikkevarer eller dyrefôr,
 - c) for å beskytte menneskers liv eller helse på medlemmets territorium mot fare som skyldes sykdommer som bæres av dyr, planter eller produkter av dyr eller planter, eller som oppstår ved at det innføres, oppstår eller spres skadedyr, eller
 - d) for å forhindre eller begrense annen skade på medlemmets territorium som følge av at det innføres, oppstår eller spres skadedyr

Veterinære eller plantesanitære tiltak omfatter alle relevante lover, forordninger, forskrifter, krav og prosedyrer, herunder blant annet sluttproduktkriterier, prosesser og produksjonsmetoder, prøve-, inspeksjons-, sertifiserings- og godkjenningsprosedyrer, karanteneordninger, herunder relevante krav forbundet med frakt av dyr eller planter eller materialer som er nødvendige for at de skal overleve under transporten, bestemmelser om relevante statistiske metoder, prøvetakingsprosedyrer og metoder for risikovurdering, og krav til emballering og merker som er direkte forbundet med næringsmiddelsikkerhet.

2. *Harmonisering* – flere medlemmers opprettelse, anerkjennelse og gjennomføring av felles veterinære og plantesanitære tiltak.

3. *Internasjonale standarder, retningslinjer og anbefalinger*

- a) for kvaliteten på mat: standardene, retningslinjene og anbefalingene innført av Codex Alimentarius-kommisjonen vedrørende tilsetningsstoffer i mat, reststoffer fra veterinærpreparater og plantevernmidler, forurensende stoffer, analyse- og prøvetakingsmetoder, samt regelverk og retningslinjer i hygienespørsmål,

⁴ I disse definisjonene omfatter «dyr» fisk og ville dyr, «plante» omfatter skog og ville planter, «skadedyr» omfatter ugress, og «forurensende stoff» omfatter reststoffer fra plantevernmidler og veterinærpreparater og fremmedstoffer.

- (b) for animal health and zoonoses, the standards, guidelines and recommendations developed under the auspices of the International Office of Epizootics;
- (c) for plant health, the international standards, guidelines and recommendations developed under the auspices of the Secretariat of the International Plant Protection Convention in cooperation with regional organizations operating within the framework of the International Plant Protection Convention; and
- (d) for matters not covered by the above organizations, appropriate standards, guidelines and recommendations promulgated by other relevant international organizations open for membership to all Members, as identified by the Committee.
- (b) for dyrs helse og zoonoser: standardene, retningslinjene og anbefalingene som er utarbeidet etter oppdrag fra Det internasjonale kontor for epizootier,
- (c) for planters helse: de internasjonale standardene, retningslinjene og anbefalingene som er utarbeidet i regi av sekretariatet for Den internasjonale konvensjon for plantevern i samarbeide med regionale organisasjoner som arbeider innenfor rammen av den nevnte konvensjon, og
- (d) for saker som ikke omfattes av de ovennevnte organisasjonene: egnede standarder, retningslinjer og anbefalinger utstedt av andre relevante internasjonale organisasjoner som er åpne for medlemskap for alle medlemmer, og som er definert av Komiteen.

4. *Risk assessment* – The evaluation of the likelihood of entry, establishment or spread of a pest or disease within the territory of an importing Member according to the sanitary or phytosanitary measures which might be applied, and of the associated potential biological and economic consequences; or the evaluation of the potential for adverse effects on human or animal health arising from the presence of additives, contaminants, toxins or disease-causing organisms in food, beverages or feedstuffs.

5. *Appropriate level of sanitary or phytosanitary protection* – The level of protection deemed appropriate by the Member establishing a sanitary or phytosanitary measure to protect human, animal or plant life or health within its territory.

NOTE: Many Members otherwise refer to this concept as the "acceptable level of risk".

6. *Pest- or disease-free area* – An area, whether all of a country, part of a country, or all or parts of several countries, as identified by the competent authorities, in which a specific pest or disease does not occur.

NOTE: A pest- or disease-free area may surround, be surrounded by, or be adjacent to an area – whether within part of a country or in a geographic region which includes parts of or all of several countries – in which a specific pest or disease is known to occur but is subject to regional control measures such as the establishment of protection, surveillance and buffer zones which will confine or eradicate the pest or disease in question.

7. *Area of low pest or disease prevalence* – An area, whether all of a country, part of a

4. *Risikovurdering* – vurdering av sannsynligheten for at skadedyr eller sykdom kommer inn på, oppstår eller spres på et importmedlems territorium avhengig av hvilke veterinære eller plantesanitære tiltak som måtte bli gjennomført, samt av de potensielle biologiske og økonomiske følger dette måtte få; eller vurdering av de skadelige virkninger som tilsetningsstoffer, forurensende stoffer, toksiner eller sykdomsfremkallende organismer i matvarer, drikkevarer eller dyrefôr kan få for menneskers og dyrs helse.

5. *Nødvendig veterinært eller plantesanitært vernnivå* – det vernnivå som anses nødvendig av et medlem som treffer et veterinært eller plantesanitært tiltak for å beskytte menneskers, dyrs eller planters liv eller helse på sitt territorium.

NB: Mange medlemmer kaller ellers dette begrepet «akseptabelt risikonivå».

6. *Skadedyrfritt eller sykdomsfritt område* – et område, enten det gjelder et land i sin helhet, en landsdel, et område som strekker seg over flere land eller deler av flere land, definert av de kompetente myndigheter, der bestemte skadedyr eller en bestemt sykdom ikke forekommer.

NB: Et skadedyrfritt eller sykdomsfritt område kan omgi, være omgitt av eller grense til et område – enten innenfor en landsdel eller i et geografisk område som omfatter flere land i sin helhet eller deler av flere land – der man vet at bestemte skadedyr eller en bestemt sykdom forekommer, men som er gjenstand for regionale kontrolltiltak, som opprettelse av verne-, overvåknings- og bufferzoner, som vil begrense eller utrydde forekomsten av vedkommende skadedyr eller sykdom.

7. *Områder med lav forekomst av skadedyr eller sykdom* – et område, enten det gjel-

country, or all or parts of several countries, as identified by the competent authorities, in which a specific pest or disease occurs at low levels and which is subject to effective surveillance, control or eradication measures.

der et land i sin helhet, en landsdel, områder som strekker seg over flere land eller deler av flere land, definert av de kompetente myndigheter, der bestemte skadedyr eller en bestemt sykdom bare forekommer i liten grad og der effektive overvåknings-, bekjempelses- eller utryddelsestiltak foretas.

ANNEX B

TRANSPARENCY OF SANITARY AND PHYTOSANITARY REGULATIONS

Publication of regulations

1. Members shall ensure that all sanitary and phytosanitary regulations⁵ which have been adopted are published promptly in such a manner as to enable interested Members to become acquainted with them.

2. Except in urgent circumstances, Members shall allow a reasonable interval between the publication of a sanitary or phytosanitary regulation and its entry into force in order to allow time for producers in exporting Members, and particularly in developing country Members, to adapt their products and methods of production to the requirements of the importing Member.

Enquiry points

3. Each Member shall ensure that one enquiry point exists which is responsible for the provision of answers to all reasonable questions from interested Members as well as for the provision of relevant documents regarding:

- (a) any sanitary or phytosanitary regulations adopted or proposed within its territory;
- (b) any control and inspection procedures, production and quarantine treatment, pesticide tolerance and food additive approval procedures, which are operated within its territory;
- (c) risk assessment procedures, factors taken into consideration, as well as the determination of the appropriate level of sanitary or phytosanitary protection;
- (d) the membership and participation of the Member, or of relevant bodies within its territory, in international and regional sanitary and phytosanitary organizations and systems, as well as in bilateral and multilateral agreements and arrangements within the scope of this Agreement, and

⁵ Sanitary and phytosanitary measures such as laws, decrees or ordinances which are applicable generally.

VEDLEGG B

ÅPENHET OMKRING VETERINÆRE OG PLANTESANITÆRE FORSKRIFTER

Offentliggjøring av forskrifter

1. Medlemmene skal påse at alle vedtatte veterinære eller plantesanitære forskrifter⁵ straks blir offentliggjort på en måte som gjør det mulig for interesserte medlemmer å gjøre seg kjent med dem.

2. Bortsett fra i nødstilfeller skal medlemmene sørge for en rimelig frist mellom offentliggjøring av veterinære eller plantesanitære forskrifter og deres ikrafttredelse for å gi produsenter i eksportmedlemmer, og særlig i medlemmer som er utviklingsland, mulighet til å tilpasse sine varer og produksjonsmetoder til importmedlemmets krav.

Opplysningssentraler

3. Hvert medlem skal påse at det finnes en opplysningssentral som har ansvar for å svare på alle rimelige spørsmål fra interesserte medlemmer og for å fremskaffe relevante dokumenter om:

- a) veterinære eller plantesanitære forskrifter som er vedtatt eller foreslått innenfor medlemmets territorium,
- b) kontroll- og inspeksjonsprosedyrer, produksjons- og karanteneordninger, prosedyrer for godkjenning av toleransegrenser for skadedyr og for tilsetningsstoffer i matvarer, som gjelder på medlemmets territorium,
- c) prosedyrer for risikovurdering, både faktorer som det er tatt hensyn til og fastsettelse av det nødvendige veterinære eller plantesanitære verneniå,
- d) dette medlemmets medlemsskap og deltakelse, eller relevante organer innenfor dets territorium sitt medlemsskap og deltagelse, i internasjonale og regionale veterinære og plantesanitære organisasjoner og systemer såvel som i bilaterale og multilaterale avtaler og ordninger innenfor rammen av

⁵ Veterinære og plantesanitære tiltak i form av alminnelig gjeldende lover og forskrifter.

the texts of such agreements and arrangements.

4. Members shall ensure that where copies of documents are requested by interested Members, they are supplied at the same price (if any), apart from the cost of delivery, as to the nationals⁶ of the Member concerned.

Notification procedures

5. Whenever an international standard, guideline or recommendation does not exist or the content of a proposed sanitary or phytosanitary regulation is not substantially the same as the content of an international standard, guideline or recommendation, and if the regulation may have a significant effect on trade of other Members, Members shall:

- (a) publish a notice at an early stage in such a manner as to enable interested Members to become acquainted with the proposal to introduce a particular regulation;
- (b) notify other Members, through the Secretariat, of the products to be covered by the regulation together with a brief indication of the objective and rationale of the proposed regulation. Such notifications shall take place at an early stage, when amendments can still be introduced and comments taken into account;
- (c) provide upon request to other Members copies of the proposed regulation and, whenever possible, identify the parts which in substance deviate from international standards, guidelines or recommendations;
- (d) without discrimination, allow reasonable time for other Members to make comments in writing, discuss these comments upon request, and take the comments and the results of the discussions into account.

6. However, where urgent problems of health protection arise or threaten to arise for a Member, that Member may omit such of the steps enumerated in paragraph 5 of this Annex as it finds necessary, provided that the Member:

- (a) immediately notifies other Members,

⁶ When "nationals" are referred to in this Agreement, the term shall be deemed, in the case of a separate customs territory Member of the WTO, to mean persons, natural or legal, who are domiciled or who have a real and effective industrial or commercial establishment in that customs territory.

denne avtale, samt ordlyden i disse avtalene og ordningene.

4. Medlemmene skal sørge for at når interesserte medlemmer ber om kopier av dokumenter, skal de få dem til samme pris (dersom det tas betaling), med unntak av forsendelsesomkostninger, som borgerne⁶ i medlemslandet betaler.

Underrettningsprosedyrer

5. Når en internasjonal standard, retningslinje eller anbefaling ikke eksisterer, eller innholdet i en foreslått veterinær eller plantesanitær lov eller forskrift ikke er vesentlig det samme som innholdet i en internasjonal standard, retningslinje eller anbefaling, og hvis forskriften kan få innvirkning av betydning på andre medlemmers handel, skal medlemmene:

- a) på et tidlig stadium offentliggjøre en melding slik at interesserte medlemmer kan gjøre seg kjent med forslaget om å vedta en bestemt forskrift,
- b) gjennom sekretariatet underrette de øvrige medlemmene om produktene som forskriften vil omfatte, samt gi en kort beskrivelse av formålet og begrunnelsen for den foreslåtte forskriften. Slike underretninger skal gis på et tidlig stadium, mens det fremdeles kan gjøres endringer og tas hensyn til kommentarer,
- c) på anmodning stille til rådighet for de øvrige medlemmer kopier av den foreslåtte forskrift og, når det er mulig, angi de deler der det er vesentlige avvik fra internasjonale standarder, retningslinjer eller anbefalinger,
- d) uten forskjellsbehandling gi de øvrige medlemmer rimelig tid til å komme med skriftlige kommentarer, etter anmodning drøfte disse kommentarene samt ta hensyn til kommentarene og resultatet fra disse drøftelsene.

6. Dersom presserende problemer som gjelder helsevern imidlertid skulle oppstå eller true med å oppstå for et medlem, kan medlemmet unnlate å ta skritt som nevnt i nr 5 i dette vedlegg dersom medlemmet finnes det nødvendig, forutsatt at dette medlemmet:

- a) gjennom sekretariatet umiddelbart under-

⁶ Når begrepet «borgere» brukes i denne avtalen, skal det når det dreier seg om et eget tollområde som er medlem av WTO, bety fysiske eller juridiske personer som er bosatt i eller driver en reell og faktisk industriell eller kommersiell virksomhet på dette tollområde.

- through the Secretariat, of the particular regulation and the products covered, with a brief indication of the objective and the rationale of the regulation, including the nature of the urgent problem(s);
- (b) provides, upon request, copies of the regulation to other Members;
 - (c) allows other Members to make comments in writing, discusses these comments upon request, and takes the comments and the results of the discussions into account.

7. Notifications to the Secretariat shall be in English, French or Spanish.

8. Developed country Members shall, if requested by other Members, provide copies of the documents or, in case of voluminous documents, summaries of the documents covered by a specific notification in English, French or Spanish.

9. The Secretariat shall promptly circulate copies of the notification to all Members and interested international organizations and draw the attention of developing country Members to any notifications relating to products of particular interest to them.

10. Members shall designate a single central government authority as responsible for the implementation, on the national level, of the provisions concerning notification procedures according to paragraphs 5, 6, 7 and 8 of this Annex.

General reservations

11. Nothing in this Agreement shall be construed as requiring:

- (a) the provision of particulars or copies of drafts or the publication of texts other than in the language of the Member except as stated in paragraph 8 of this Annex; or
- (b) Members to disclose confidential information which would impede enforcement of sanitary or phytosanitary legislation or which would prejudice the legitimate commercial interests of particular enterprises.

- retter de øvrige medlemmer om den aktuelle forskrift og om de produkter denne omfatter, samt en kort beskrivelse av formålet og begrunnelsen for forskriften, herunder det eller de presserende problemenes art,
- b) på anmodning skaffer de øvrige medlemmer kopier forskriften,
 - c) gir andre medlemmer anledning til å komme med skriftlige kommentarer, etter anmodning drøfter disse kommentarene, og tar hensyn til kommentarene og resultatet fra disse drøftelsene.

7. Underretninger til sekretariatet skal være på engelsk, fransk eller spansk.

8. Medlemmer som er industriland skal, på anmodning fra andre medlemmer, stille kopier av dokumenter eller, hvis det dreier seg om omfangsrrike dokumenter, sammendrag av dokumenter i form av en spesiell underretning, til rådighet på engelsk, fransk eller spansk.

9. Sekretariatet skal straks oversende kopier av underretningen til alle medlemmene og interesserte internasjonale organisasjoner, og gjøre medlemmer som er utviklingsland oppmerksomme på enhver underretning som gjelder produkter av særskilt interesse for dem.

10. Medlemmene skal utpeke én enkelt sentral statlig myndighet som skal være ansvarlig for iverksettelsen på nasjonalt nivå av bestemmelsene om underretningsprosedyrer i henhold til nr 5, 6, 7 og 8 i dette vedlegg.

Generelle forbehold

11. Ingen bestemmelse i denne avtale skal tolkes slik at den krever:

- a) at detaljerte opplysninger eller tekst til utkast eller offentliggjøring av tekster skal være på et annet språk enn medlemmets, med forbehold for bestemmelsene i nr 8 i dette vedlegg, eller
- b) at medlemmene gjør kjent fortrolige opplysninger som vil kunne hindre håndhevelsen av veterinær eller plantesanitær lovgivning eller som vil kunne skade enkelte foretaks rettmessige kommersielle interesser.

ANNEX C

CONTROL, INSPECTION AND APPROVAL
PROCEDURES⁷

1. Members shall ensure, with respect to any procedure to check and ensure the fulfilment of sanitary or phytosanitary measures, that:

- (a) such procedures are undertaken and completed without undue delay and in no less favourable manner for imported products than for like domestic products;
- (b) the standard processing period of each procedure is published or that the anticipated processing period is communicated to the applicant upon request; when receiving an application, the competent body promptly examines the completeness of the documentation and informs the applicant in a precise and complete manner of all deficiencies; the competent body transmits as soon as possible the results of the procedure in a precise and complete manner to the applicant so that corrective action may be taken if necessary; even when the application has deficiencies, the competent body proceeds as far as practicable with the procedure if the applicant so requests; and that upon request, the applicant is informed of the stage of the procedure, with any delay being explained;
- (c) information requirements are limited to what is necessary for appropriate control, inspection and approval procedures, including for approval of the use of additives or for the establishment of tolerances for contaminants in food, beverages or feedstuffs;
- (d) the confidentiality of information about imported products arising from or supplied in connection with control, inspection and approval is respected in a way no less favourable than for domestic products and in such a manner that legitimate commercial interests are protected;
- (e) any requirements for control, inspection and approval of individual specimens of a product are limited to what is reasonable and necessary;
- (f) any fees imposed for the procedures on imported products are equitable in relation to any fees charged on like domestic products or products originating in any other Mem-

⁷ Control, inspection and approval procedures include, inter alia, procedures for sampling, testing and certification.

VEDLEGG C

KONTROLL-, INSPEKSJONS- OG GOD-
KJENNINGSPROSEDYRER⁷

1. Når det gjelder prosedyrer for å kontrollere og sikre at veterinære eller plantesani-tære tiltak overholdes, skal medlemmene påse:

- a) at prosedyrene igangsettes og fullføres uten unødige forsinkelser og slik at importerte produkter ikke behandles mindre gunstig enn lignende innenlandske produkter,
- b) at den tid hver prosedyre normalt tar blir offentliggjort, eller at den tid prosedyren antas å ville ta, etter anmodning, blir med-delt søkeren; at det ansvarlige organ når det mottar en søknad straks undersøker om dokumentasjonen er fullstendig og under-retter søkeren på en klar og fyllestgjørende måte om alle mangler; at det ansvarlige or-gan så snart som mulig på en klar og fyl-lestgjørende måte straks oversender resul-tatene av prosedyren til søkeren slik at korrigerende tiltak om nødvendig kan fo-retas; at det kompetente organ, selv når søknaden lider av mangler, går videre med prosedyren så langt det praktisk lar seg gjøre hvis søkeren ber om det; og at søke-ren etter anmodning blir orientert om hvor langt prosedyren er kommet, samt om grunnene til eventuelle forsinkelser,
- c) at forespørsler om opplysninger begrenses til det som er nødvendig for å foreta til-fredsstillende kontroll-, inspeksjons- og godkjenningsprosedyrer, herunder god-kjenning av bruk av tilsetningsstoffer eller fastsettelse av toleransegrenser for skade-lige stoffer i matvarer, drikkevarer eller dyrefôr,
- d) at opplysningenes fortrolige karakter ved-rørende de importerte produkter som er innhentet eller gitt i forbindelse med kon-troll, inspeksjon eller godkjenning, respek-teres på en måte som ikke er mindre gunst-ig enn for innenlandske produkter og slik at rettmessige kommersielle interesser blir beskyttet,
- e) at ethvert krav om kontroll, inspeksjon og godkjenning av enkelte eksemplarer av et produkt begrenses til det som er rimelig og nødvendig,
- f) at eventuelle avgifter for prosedyrene som måtte bli pålagt importerte produkter står i rimelig forhold til avgifter som måtte være pålagt lignende innenlandske pro-

⁷ Kontroll-, inspeksjons- og godkjenningsprosedyrer omfatter blant annet prosedyrer for prøvetaking, utprøving og sertifisering.

ber and should be no higher than the actual cost of the service;

- (g) the same criteria should be used in the siting of facilities used in the procedures and the selection of samples of imported products as for domestic products so as to minimize the inconvenience to applicants, importers, exporters or their agents;
- (h) whenever specifications of a product are changed subsequent to its control and inspection in light of the applicable regulations, the procedure for the modified product is limited to what is necessary to determine whether adequate confidence exists that the product still meets the regulations concerned; and
- (i) a procedure exists to review complaints concerning the operation of such procedures and to take corrective action when a complaint is justified.

Where an importing Member operates a system for the approval of the use of food additives or for the establishment of tolerances for contaminants in food, beverages or feed-stuffs which prohibits or restricts access to its domestic markets for products based on the absence of an approval, the importing Member shall consider the use of a relevant international standard as the basis for access until a final determination is made.

2. Where a sanitary or phytosanitary measure specifies control at the level of production, the Member in whose territory the production takes place shall provide the necessary assistance to facilitate such control and the work of the controlling authorities.

3. Nothing in this Agreement shall prevent Members from carrying out reasonable inspection within their own territories.

dukter eller lignende produkter som stammer fra et annet medlem, og at de ikke bør være høyere enn tjenestens faktiske kostnad,

- g) at de samme kriteriene bør anvendes ved valg av plassering av anlegg og utstyr som skal benyttes under prosedyrene og ved utvelgning av prøver av importerte produkter, som for innenlandske produkter, for å begrense til et minimum ulempen for søkere, importører, eksportører eller de som handler på deres vegne,
- h) at når et produkts spesifikasjoner endres etter kontroll og inspeksjon av dette produktet i lys av gjeldende forskrifter, skal prosedyrene for det endrede produkt begrenses til det som er nødvendig for å avgjøre hvorvidt det er tilstrekkelig godtgjort at produktet fremdeles tilfredsstillende vedkommende forskrifter, og
- i) at det finnes en prosedyre for å behandle klager vedrørende gjennomføringen av prosedyrene og for å foreta de nødvendig korrigerende skritt når en klage er berettiget.

Når et importmedlem har iverksatt et system for godkjenning av bruk av tilsetningsstoffer eller for fastsettelse av toleransegrenser for skadelige stoffer i matvarer, drikkevarer eller dyrefôr som forhindrer eller begrenser adgangen for produkter til medlemmets innenlandske marked fordi produktene mangler godkjenning, skal importmedlemmet vurdere bruk av en relevant internasjonal standard for å tillate adgang i påvente av en endelig avgjørelse.

2. Når et veterinært eller plantesanitært tiltak pålegger kontroll på produksjonsnivå, skal medlemmet på hvis territorium produksjonen finner sted, yte nødvendig bistand for å legge forholdene til rette for denne kontrollen og for vedkommende kontrollmyndigheters arbeid.

3. Ingen bestemmelse i denne avtale skal hindre medlemmene i å foreta rimelig inspeksjon på sitt eget territorium.

AGREEMENT ON TEXTILES AND CLOTHING

Members,

Recalling that Ministers agreed at Punta del Este that "negotiations in the area of textiles and clothing shall aim to formulate modalities that would permit the eventual integration of this sector into GATT on the basis of strengthened GATT rules and disciplines, thereby also contributing to the objective of further liberalization of trade";

Recalling also that in the April 1989 Decision of the Trade Negotiations Committee it was agreed that the process of integration should commence following the conclusion of the Uruguay Round of Multilateral Trade Negotiations and should be progressive in character;

Recalling further that it was agreed that special treatment should be accorded to the least-developed country Members;

Hereby agree as follows:

Article 1

1. This Agreement sets out provisions to be applied by Members during a transition period for the integration of the textiles and clothing sector into GATT 1994.

2. Members agree to use the provisions of paragraph 18 of Article 2 and paragraph 6(b) of Article 6 in such a way as to permit meaningful increases in access possibilities for small suppliers and the development of commercially significant trading opportunities for new entrants in the field of textiles and clothing trade.¹

3. Members shall have due regard to the situation of those Members which have not accepted the Protocols extending the Arrangement Regarding International Trade in Textiles (referred to in this Agreement as the "MFA") since 1986 and, to the extent possible, shall afford them special treatment in applying the provisions of this Agreement.

4. Members agree that the particular interests of the cotton-producing exporting Members should, in consultation with them, be reflected in the implementation of the provisions of this Agreement.

5. In order to facilitate the integration of the textiles and clothing sector into GATT 1994, Members should allow for continuous autonomous industrial adjustment and increased competition in their markets.

6. Unless otherwise provided in this Agreement, its provisions shall not affect the rights

¹ To the extent possible, exports from a least-developed country Member may also benefit from this provision.

AVTALE OM TEKSTILER OG KLÆR

Medlemmene,

Som minner om at ministrene i Punta del Este ble enige om at «forhandlinger om tekstiler og klær skal ta sikte på å utforme bestemmelser som vil gjøre det mulig å integrere til slutt denne sektoren i GATT på grunnlag av styrkede regler og ordninger innen GATT, og på denne måten også bidra til målet om en økt liberalisering av handelen»,

Som også minner om at det i Vedtaket fra april 1989 av Komiteen for handelsforhandlinger ble bestemt at integreringsprosessen bør begynne etter at Uruguay-runden i de multilaterale forhandlingene om handel er slutført og den bør skje gradvis,

Som videre minner om at det var enighet om at de minst utviklede medlemmene bør innrømmes særbehandling,

er herved blitt enige om følgende:

Artikkel 1

1. Denne Avtale fastsetter bestemmelser som medlemmene skal anvende i en overgangperiode under integreringen av tekstil- og klessektoren i GATT 1994.

2. Medlemmene er enige om å bruke bestemmelsene i artikkel 2 nr 18 og i artikkel 6 nr 6 bokstav b) på en slik måte at det gir mindre leverandører betydelig bedre muligheter til markedsadgang, samt gode handelsmuligheter fra et forretningsmessig synspunkt for nye aktører innen handelen med tekstiler og klær¹.

3. Medlemmene skal ta tilbørlig hensyn til situasjonen til de medlemmer som ikke har godkjent protokollene om forlengelse av Avtalen om internasjonal handel med tekstiler (heretter kalt MFA) siden 1986 og skal i den grad det er mulig gi dem særbehandling ved anvendelse av bestemmelsene i nærværende Avtale.

4. Medlemmene er enige om at særinteressene til eksportmedlemmer som produserer bomull, bør, i samråd med disse medlemmer, gjenspeiles i gjennomføringen av denne Avtalens bestemmelser.

5. For å lette integreringen av tekstil- og klessektoren i GATT 1994, bør medlemmene tillate kontinuerlig og selvstendig industritilpassning, samt økt konkurranse på sine markeder.

6. Med mindre annet er fastsatt i denne Avtale, skal Avtalens bestemmelser ikke virke

¹ I den grad det er mulig kan eksport fra de minst utviklede medlemsland også nyte godt av denne bestemmelsen.

and obligations of Members under the provisions of the WTO Agreement and the Multilateral Trade Agreements.

7. The textile and clothing products to which this Agreement applies are set out in the Annex.

Article 2

1. All quantitative restrictions within bilateral agreements maintained under Article 4 or notified under Article 7 or 8 of the MFA in force on the day before the entry into force of the WTO Agreement shall, within 60 days following such entry into force, be notified in detail, including the restraint levels, growth rates and flexibility provisions, by the Members maintaining such restrictions to the Textiles Monitoring Body provided for in Article 8 (referred to in this Agreement as the "TMB"). Members agree that as of the date of entry into force of the WTO Agreement, all such restrictions maintained between GATT 1947 contracting parties, and in place on the day before such entry into force, shall be governed by the provisions of this Agreement.

2. The TMB shall circulate these notifications to all Members for their information. It is open to any Member to bring to the attention of the TMB, within 60 days of the circulation of the notifications, any observations it deems appropriate with regard to such notifications. Such observations shall be circulated to the other Members for their information. The TMB may make recommendations, as appropriate, to the Members concerned.

3. When the 12-month period of restrictions to be notified under paragraph 1 does not coincide with the 12-month period immediately preceding the date of entry into force of the WTO Agreement, the Members concerned should mutually agree on arrangements to bring the period of restrictions into line with the agreement year², and to establish notional base levels of such restrictions in order to implement the provisions of this Article. Concerned Members agree to enter into consultations promptly upon request with a view to reaching such mutual agreement. Any such arrangements shall take into account, *inter alia*, seasonal patterns of shipments in recent years. The results of these consultations shall be notified to the TMB, which shall make such recommendations as it deems appropriate to the Members concerned.

³ The "agreement year" is defined to mean a 12-month period beginning from the date of entry into force of the WTO Agreement and at the subsequent 12-month intervals.

inn på medlemmenes rettigheter og plikter i henhold til bestemmelsene i WTO-avtalen og de multilaterale handelsavtalene.

7. De tekstilvarer og klær som omfattes av denne avtale, er oppført i vedlegget.

Artikkel 2

1. Alle kvantitative restriksjoner innenfor bilaterale avtaler som opprettholdes i henhold til artikkel 4 eller som det er gitt melding om i henhold til artikkel 7 eller 8 i MFA, som gjelder dagen før WTO-avtalen trer i kraft, skal innen 60 dager etter ikrafttredelsen meldes med alle detaljer, herunder begrensingsnivåer, vekstrater og fleksibilitetsbestemmelser, av medlemmene som opprettholder slike restriksjoner, til Tekstilovervåkingsorganet, omtalt i artikkel 8, (i denne avtale kalt «TMB»). Medlemmene er enige om at fra og med den dato WTO avtalen trer i kraft skal alle slike restriksjoner som opprettholdes mellom avtalepartene i GATT 1947, og som gjelder dagen før en slik ikrafttredelse, reguleres av bestemmelsene i denne Avtale.

2. TMB skal oversende disse meldingene til alle medlemmer til underretning. Det står ethvert medlem fritt, innen 60 dager etter at meldingene ble sendt, å gjøre TMB oppmerksom på merknader om slike meldinger som vedkommende stat anser hensiktsmessig. Slike merknader skal sendes til de øvrige medlemmer til underretning. TMB kan om nødvendig fremsette anbefalinger til vedkommende medlemmer.

3. Når den 12-måneders lange restriksjonsperioden som det skal gis melding om i henhold til nr 1, ikke faller sammen med den 12 månedersperioden som går umiddelbart forut for WTO-avtalens ikrafttredelse, bør vedkommende medlemmer komme til gjensidig enighet om ordninger for å samordne restriksjonsperioden med avtaleåret², og fastsette nominelle basisnivåer for slike restriksjoner for å gjennomføre bestemmelsene i denne artikkel. Vedkommende medlemmer er enige om å innlede konsultasjoner omgående etter anmodning med sikte på å oppnå gjensidig enighet. Slike ordninger skal bl.a. ta hensyn til de senere års sesongpregede forsendelsesmønstre. Resultatene av disse konsultasjonene skal meddeles TMB, som skal komme med de anbefalinger som det anser hensiktsmessig overfor vedkommende medlemmer.

² Avtaleåret er definert som en 12-månedersperiode som begynner den dato WTO-avtalen trer i kraft og den påfølgende 12-måneders intervall.

4. The restrictions notified under paragraph 1 shall be deemed to constitute the totality of such restrictions applied by the respective Members on the day before the entry into force of the WTO Agreement. No new restrictions in terms of products or Members shall be introduced except under the provisions of this Agreement or relevant GATT 1994 provisions.³ Restrictions not notified within 60 days of the date of entry into force of the WTO Agreement shall be terminated forthwith.

5. Any unilateral measure taken under Article 3 of the MFA prior to the date of entry into force of the WTO Agreement may remain in effect for the duration specified therein, but not exceeding 12 months, if it has been reviewed by the Textiles Surveillance Body (referred to in this Agreement as the "TSB") established under the MFA. Should the TSB not have had the opportunity to review any such unilateral measure, it shall be reviewed by the TMB in accordance with the rules and procedures governing Article 3 measures under the MFA. Any measure applied under an MFA Article 4 agreement prior to the date of entry into force of the WTO Agreement that is the subject of a dispute which the TSB has not had the opportunity to review shall also be reviewed by the TMB in accordance with the MFA rules and procedures applicable for such a review.

6. On the date of entry into force of the WTO Agreement, each Member shall integrate into GATT 1994 products which accounted for not less than 16 per cent of the total volume of the Member's 1990 imports of the products in the Annex, in terms of HS lines or categories. The products to be integrated shall encompass products from each of the following four groups: tops and yarns, fabrics, made-up textile products, and clothing.

7. Full details of the actions to be taken pursuant to paragraph 6 shall be notified by the Members concerned according to the following:

- (a) Members maintaining restrictions falling under paragraph 1 undertake, notwithstanding the date of entry into force of the WTO Agreement, to notify such details to the GATT Secretariat not later than the date determined by the Ministerial Decision of 15 April 1994. The GATT Secretariat shall promptly circulate these notifications to the other participants for information.

³ The relevant GATT 1994 provisions shall not include Article XIX in respect of products not yet integrated into GATT 1994, except as specifically provided in paragraph 3 of the Annex.

4. De restriksjoner som det er gitt melding om i henhold til nr 1, skal anses å utgjøre samtlige restriksjoner som anvendes av de respektive medlemmer dagen før WTO-avtalens ikrafttredelse. Ingen nye restriksjoner med hensyn til produkter eller medlemmer skal innføres med mindre dette skjer i henhold til denne Avtalens bestemmelser eller relevante bestemmelser i GATT 1994³. Restriksjoner som det ikke er gitt melding om innen 60 dager etter den dato WTO-avtalen er trådt i kraft, skal straks opphøre.

5. Ethvert unilateralt tiltak som er truffet i henhold til artikkel 3 i MFA før WTO-avtalen trådte i kraft, kan fortsatt gjelde for den fastsatte perioden, men må ikke overstige 12 måneder, dersom det aktuelle tiltak er blitt behandlet av Tekstilkontrollorganet (omtalt i denne avtale som TSB), som er opprettet i henhold til MFA. Dersom TSB ikke har hatt anledning til å behandle et slikt unilateralt tiltak, skal det behandles av TMB i samsvar med de regler og prosedyrer som gjelder for tiltak truffet i henhold til artikkel 3 i MFA. Ethvert tiltak som anvendes i kraft av en avtale inngått i henhold til artikkel 4 i MFA før nærværende Avtale er trådt i kraft, og som er gjenstand for en tvist som TSB ikke har hatt anledning til å behandle, skal også behandles av TMB i samsvar med MFAs regler og prosedyrer for slik behandling.

6. På den dato nærværende Avtale trer i kraft, skal hvert medlem integrere i GATT 1994 produkter som utgjorde minst 16% av medlemmets samlede importvolum i 1990 av produktene oppført i vedlegget, etter HS-posisjoner eller grupper. De produkter som skal integreres, skal omfatte produkter fra hver av de følgende fire grupper: «tops» og garn, vevnader, ferdige tekstilvarer og klær.

7. Alle opplysninger om tiltak som skal treffes i henhold til nr 6 skal gis av vedkommende medlemmer i samsvar med følgende:

- a) Medlemmer som opprettholder restriksjoner som omfattes av nr 1, forplikter seg, uten hensyn til ikrafttredelsesdatoen for WTO-avtalen, til å underrette GATT-sekretariatet om slike detaljer senest på den dato som er fastsatt i Ministererklæringen av 15. april 1994. GATT-sekretariatet skal omgående oversende disse meldingene til de øvrige deltakerne til underretning. Disse

³ De relevante bestemmelsene i GATT 1994 skal ikke omfatte artikkel XIX med hensyn til produkter som ennå ikke er integrert i GATT 1994, med mindre det er spesielt presisert i nr 3 i vedlegget.

These notifications will be made available to the TMB, when established, for the purposes of paragraph 21;

- (b) Members which have, pursuant to paragraph 1 of Article 6, retained the right to use the provisions of Article 6, shall notify such details to the TMB not later than 60 days following the date of entry into force of the WTO Agreement, or, in the case of those Members covered by paragraph 3 of Article 1, not later than at the end of the 12th month that the WTO Agreement is in effect. The TMB shall circulate these notifications to the other Members for information and review them as provided in paragraph 21.

8. The remaining products, i.e. the products not integrated into GATT 1994 under paragraph 6, shall be integrated, in terms of HS lines or categories, in three stages, as follows:

- (a) on the first day of the 37th month that the WTO Agreement is in effect, products which accounted for not less than 17 per cent of the total volume of the Member's 1990 imports of the products in the Annex. The products to be integrated by the Members shall encompass products from each of the following four groups: tops and yarns, fabrics, made-up textile products, and clothing;
- (b) on the first day of the 85th month that the WTO Agreement is in effect, products which accounted for not less than 18 per cent of the total volume of the Member's 1990 imports of the products in the Annex. The products to be integrated by the Members shall encompass products from each of the following four groups: tops and yarns, fabrics, made-up textile products, and clothing;
- (c) on the first day of the 121st month that the WTO Agreement is in effect, the textiles and clothing sector shall stand integrated into GATT 1994, all restrictions under this Agreement having been eliminated.

9. Members which have notified, pursuant to paragraph 1 of Article 6, their intention not to retain the right to use the provisions of Article 6 shall, for the purposes of this Agreement, be deemed to have integrated their textiles and clothing products into GATT 1994. Such Members shall, therefore, be exempted from complying with the provisions of paragraphs 6 to 8 and 11.

10. Nothing in this Agreement shall prevent a Member which has submitted an integration programme pursuant to paragraph 6 or 8 from

meldingene vil bli gjort tilgjengelige for TMB når det er opprettet i henhold til nr 21,

- b) Medlemmer som i henhold til artikkel 6 nr 1 har beholdt retten til å bruke bestemmelsene i artikkel 6, skal gi melding til TMB om slike detaljer senest 60 dager etter at nærværende avtale er trådt i kraft, eller når det gjelder de medlemmer som omfattes av artikkel 1 nr 3, senest innen utløpet av den 12. måned etter at nærværende avtale er trådt i kraft. TMB skal sende disse meldingene til de øvrige medlemmene til underretning, og gjennomgå dem slik det er fastsatt i nr 21.

8. De resterende produktene, dvs. de produkter som ikke er integrert i GATT 1994 i henhold til nr 6, skal integreres etter HS-posisjoner eller grupper, i tre trinn, på følgende måte:

- a) På den første dag i den 37. måned etter at WTO-avtalen er trådt i kraft, de produkter som utgjorde minst 17% av medlemmets samlede importvolum i 1990 av produktene oppført i vedlegget. Produktene som skal integreres av medlemmene, skal omfatte produkter fra hver av følgende fire grupper: «tops» og garn, vevnader, ferdige tekstilvarer og klær.
- b) På den første dag i den 85. måned etter at WTO-avtalen er trådt i kraft, de produkter som utgjorde minst 18% av medlemmets samlede importvolum i 1990 av produktene oppført i vedlegget. Produktene som skal integreres av medlemmene, skal omfatte produkter fra hver av følgende fire grupper: «tops» og garn, vevnader, ferdige tekstilvarer og klær.
- c) På den første dag i den 121. måned etter at WTO-avtalen er trådt i kraft, skal tekstil- og klessektoren være ferdig integrert i GATT 1994, og alle restriksjoner i henhold til denne Avtale være opphevet.

9. Medlemmer som i henhold til artikkel 6 nr 1 har gitt melding om at de ikke har til hensikt å beholde retten til å anvende bestemmelsene i artikkel 6, skal for denne Avtalens formål anses å ha integrert sine tekstilvarer og klær i GATT 1994. Slike medlemmer er følgelig fritatt fra kravet om å overholde bestemmelsene i nr 6 til 8 og i nr 11.

10. Ingen bestemmelse i denne Avtale skal hindre et medlem som har fremlagt et integreringsprogram i henhold til nr 6 eller 8, i å inte-

integrating products into GATT 1994 earlier than provided for in such a programme. However, any such integration of products shall take effect at the beginning of an agreement year, and details shall be notified to the TMB at least three months prior thereto for circulation to all Members.

11. The respective programmes of integration, in pursuance of paragraph 8, shall be notified in detail to the TMB at least 12 months before their coming into effect, and circulated by the TMB to all Members.

12. The base levels of the restrictions on the remaining products, mentioned in paragraph 8, shall be the restraint levels referred to in paragraph 1.

13. During Stage 1 of this Agreement (from the date of entry into force of the WTO Agreement to the 36th month that it is in effect, inclusive) the level of each restriction under MFA bilateral agreements in force for the 12-month period prior to the date of entry into force of the WTO Agreement shall be increased annually by not less than the growth rate established for the respective restrictions, increased by 16 per cent.

14. Except where the Council for Trade in Goods or the Dispute Settlement Body decides otherwise under paragraph 12 of Article 8, the level of each remaining restriction shall be increased annually during subsequent stages of this Agreement by not less than the following:

- (a) for Stage 2 (from the 37th to the 84th month that the WTO Agreement is in effect, inclusive), the growth rate for the respective restrictions during Stage 1, increased by 25 per cent;
- (b) for Stage 3 (from the 85th to the 120th month that the WTO Agreement is in effect, inclusive), the growth rate for the respective restrictions during Stage 2, increased by 27 per cent.

15. Nothing in this Agreement shall prevent a Member from eliminating any restriction maintained pursuant to this Article, effective at the beginning of any agreement year during the transition period, provided the exporting Member concerned and the TMB are notified at least three months prior to the elimination coming into effect. The period for prior notification may be shortened to 30 days with the agreement of the restrained Member. The TMB shall circulate such notifications to all Members. In considering the elimination of restrictions as envisaged in this paragraph, the Members concerned shall take into account the treatment of similar exports from other Members.

16. Flexibility provisions, i.e. swing, carry-over and carry forward, applicable to all re-

grere produkter i GATT 1994 tidligere enn det som er fastsatt i dette programmet. Enhver slik integrering av produkter skal imidlertid gjelde fra begynnelsen av et avtaleår, og nærmere detaljer skal meddeles TMB minst tre måneder på forhånd for utsendelse til alle medlemmene.

11. Alle detaljer om de respektive integreringsprogrammer skal meddeles TMB i samsvar med nr 8 minst 12 måneder før de trer i kraft, og sendes ut av TMB til alle medlemmer.

12. Basisnivåene for restriksjoner på de resterende produkter, nevnt i nr 8, skal være de begrensingsnivåene angitt i nr 1.

13. I løpet av trinn 1 i gjennomføringen av denne avtale (fra WTO-avtalens ikrafttredelsesdato til og med 36. måned etter at Avtalen er trådt i kraft) skal nivået for hver restriksjon i bilaterale avtaler som er inngått i henhold til MFA, og som er gjeldende i 12-månedersperioden som går forut for ikrafttredelsen, økes hvert år med minst den vekstrate som er fastsatt for de respektive restriksjoner, økt med 16%.

14. Med mindre Rådet for handel med varer eller Tvisteløsningsorganet bestemmer noe annet i henhold til artikkel 8 nr 12, skal nivået for hver resterende restriksjon økes hvert år, i løpet av de påfølgende trinnene i Avtalen, med minst følgende satser:

- a) for trinn 2 (fra 37. måned til og med 84. måned etter at WTO-avtalen trådte i kraft) økes vekstraten for de respektive restriksjoner under trinn 1 med 25%,
- b) for trinn 3 (fra 85. måned til og med 120. måned etter at WTO-avtalen trådte i kraft) økes vekstraten for de respektive restriksjoner under trinn 2 med 27%.

15. Ingen bestemmelse i denne Avtale skal hindre et medlem i å oppheve en restriksjon som opprettholdes i henhold til denne artikkel, med virkning fra begynnelsen av et avtaleår i løpet av overgangsperioden, forutsatt at det berørte eksportmedlem og TMB er blitt underrettet om det minst 3 måneder før opphevelsen trer i kraft. Fristen for forhåndsvarsling kan kortes ned til 30 dager med samtykke fra medlemmet som berøres av restriksjonen. TMB skal sende ut tilsvarende meldinger til alle medlemmene. Vedkommende medlem skal når det vurderer å oppheve restriksjoner i samsvar med bestemmelsene i dette nummer, ta hensyn til den behandling som gis tilsvarende eksport fra andre medlemmer.

16. Bestemmelser om fleksibilitet, dvs. ombytting, overføring og lån, som kommer til an-

restrictions maintained pursuant to this Article, shall be the same as those provided for in MFA bilateral agreements for the 12-month period prior to the entry into force of the WTO Agreement. No quantitative limits shall be placed or maintained on the combined use of swing, carryover and carry forward.

17. Administrative arrangements, as deemed necessary in relation to the implementation of any provision of this Article, shall be a matter for agreement between the Members concerned. Any such arrangements shall be notified to the TMB.

18. As regards those Members whose exports are subject to restrictions on the day before the entry into force of the WTO Agreement and whose restrictions represent 1.2 per cent or less of the total volume of the restrictions applied by an importing Member as of 31 December 1991 and notified under this Article, meaningful improvement in access for their exports shall be provided, at the entry into force of the WTO Agreement and for the duration of this Agreement, through advancement by one stage of the growth rates set out in paragraphs 13 and 14, or through at least equivalent changes as may be mutually agreed with respect to a different mix of base levels, growth and flexibility provisions. Such improvements shall be notified to the TMB.

19. In any case, during the duration of this Agreement, in which a safeguard measure is initiated by a Member under Article XIX of GATT 1994 in respect of a particular product during a period of one year immediately following the integration of that product into GATT 1994 in accordance with the provisions of this Article, the provisions of Article XIX, as interpreted by the Agreement on Safeguards, will apply, save as set out in paragraph 20.

20. Where such a measure is applied using non-tariff means, the importing Member concerned shall apply the measure in a manner as set forth in paragraph 2(d) of Article XIII of GATT 1994 at the request of any exporting Member whose exports of such products were subject to restrictions under this Agreement at any time in the one-year period immediately prior to the initiation of the safeguard measure. The exporting Member concerned shall administer such a measure. The applicable level shall not reduce the relevant exports below the level of a recent representative period, which shall normally be the average of exports from the Member concerned in the last three representative years for which statistics are available. Furthermore, when the safeguard measure is applied for more than one year, the applica-

tion shall be the same as those provided for in MFA bilateral agreements for the 12-month period prior to the entry into force of the WTO Agreement. No quantitative limits shall be placed or maintained on the combined use of swing, carryover and carry forward.

17. Administrative ordninger som anses nødvendige i forbindelse med gjennomføringen av en bestemmelse i denne artikkel, skal avtales mellom de berørte medlemmer. Det skal gis melding til TMB om alle slike ordninger.

18. Medlemmer hvis eksport er underlagt restriksjoner dagen før WTO-avtalen trer i kraft, og hvis restriksjoner utgjør 1,2% eller mindre av den totale mengde restriksjoner som et importmedlem har anvendt pr. 31. desember 1991 og gitt melding om i samsvar med denne artikkel, skal gis bedre adgang for sin eksport ved WTO-avtalens ikrafttredelse og for Avtalens gyldighetsperiode ved å anvende vekstratene fastsatt i nr 13 og nr 14 med ett trinns forskudd, eller ved å foreta endringer som minst tilsvare dette, og som kan fastsettes etter gjensidig avtale om ulik kombinasjon av basisnivåer, vekst og fleksibilitetsbestemmelser. TMB skal underrettes om slike forbedringer.

19. Dersom et medlem i løpet av avtalens gyldighetsperiode innfører et beskyttelsestiltak for et bestemt produkt i henhold til artikkel XIX i GATT 1994 for det første året etter at vedkommende produkt er integrert i GATT 1994 i samsvar med bestemmelsene i denne artikkel, skal bestemmelsene i artikkel XIX, slik de er tolket i Avtalen om beskyttelsestiltak, komme til anvendelse, med unntak av det som er fastsatt i nr 20.

20. Dersom et slikt tiltak blir anvendt ved hjelp av ikke-tariffmessige virkemidler, skal vedkommende importmedlem anvende tiltaket slik det er angitt i artikkel XIII nr 2 bokstav d) i GATT 1994, etter anmodning fra et eksportmedlem, hvis eksport av slike produkter har vært pålagt restriksjoner i henhold til denne Avtale på et eller annet tidspunkt i løpet av året umiddelbart forut for innføringen av beskyttelsestiltaket. Vedkommende eksportmedlem skal administrere et slikt tiltak. Det gjeldende nivå skal ikke bringe den aktuelle eksport under nivået i en nylig representativ periode, hvilket vanligvis tilsvare vedkommende medlems gjennomsnittlige eksport i de siste tre representative år som det finnes tilgjengelige statistikker for. Når beskyttelsestiltaket anvendes i mer enn ett år, skal dessuten det gjel-

ble level shall be progressively liberalized at regular intervals during the period of application. In such cases the exporting Member concerned shall not exercise the right of suspending substantially equivalent concessions or other obligations under paragraph 3(a) of Article XIX of GATT 1994.

21. The TMB shall keep under review the implementation of this Article. It shall, at the request of any Member, review any particular matter with reference to the implementation of the provisions of this Article. It shall make appropriate recommendations or findings within 30 days to the Member or Members concerned, after inviting the participation of such Members.

Article 3

1. Within 60 days following the date of entry into force of the WTO Agreement, Members maintaining restrictions⁴ on textile and clothing products (other than restrictions maintained under the MFA and covered by the provisions of Article 2), whether consistent with GATT 1994 or not, shall (a) notify them in detail to the TMB, or (b) provide to the TMB notifications with respect to them which have been submitted to any other WTO body. The notifications should, wherever applicable, provide information with respect to any GATT 1994 justification for the restrictions, including GATT 1994 provisions on which they are based.

2. Members maintaining restrictions falling under paragraph 1, except those justified under a GATT 1994 provision, shall either:

- (a) bring them into conformity with GATT 1994 within one year following the entry into force of the WTO Agreement, and notify this action to the TMB for its information; or
- (b) phase them out progressively according to a programme to be presented to the TMB by the Member maintaining the restrictions not later than six months after the date of entry into force of the WTO Agreement. This programme shall provide for all restrictions to be phased out within a period not exceeding the duration of this Agreement. The TMB may make recommendations to the Member concerned with respect to such a programme.

3. During the duration of this Agreement,

⁴ Restrictions denote all unilateral quantitative restrictions, bilateral arrangements and other measures having a similar effect.

dende nivå gradvis liberaliseres med jevne mellomrom i anvendelsesperioden. I slike tilfeller skal vedkommende eksportmedlem ikke utøve retten til å oppheve stort sett likeverdige innrømmelser eller andre forpliktelser i henhold til artikkel XIX nr 3 bokstav a) i GATT 1994.

21. TMB skal føre tilsyn med gjennomføringen av denne artikkel. Organet skal etter anmodning fra et medlem gjennomgå særskilte spørsmål knyttet til gjennomføringen av bestemmelsene i denne artikkel. TMB skal innen 30 dager gi hensiktsmessige anbefalinger eller kommentarer til vedkommende medlem(mer) etter å ha innbudt dem til å delta.

Artikkel 3

1. Innen 60 dager etter den dato WTO-avtalen er trådt i kraft, skal medlemmer som opprettholder restriksjoner⁴ på tekstilvarer og klær (med unntak av restriksjoner som er opprettholdt i henhold til MFA og som omfattes av bestemmelsene i artikkel 2), uansett om disse er forenlige med GATT 1994 eller ikke, a) gi melding med detaljerte opplysninger om dem til TMB, eller b) oversende TMB de meldinger som er fremlagt for et annet WTO-organ. Meldingene bør, hver gang det er aktuelt, inneholde opplysninger om begrunnelsen for restriksjonene i henhold til GATT 1994, herunder hvilke bestemmelser i GATT 1994 de har hjemmel i.

2. Medlemmer som opprettholder restriksjoner som omfattes av nr 1, unntatt de som er berettiget i henhold til en bestemmelse i GATT 1994, skal enten:

- a) bringe dem i overensstemmelse med GATT 1994 innen ett år etter at WTO-avtalen er trådt i kraft, og gi melding til TMB om dete tiltak til informasjon, eller
- b) avvikle dem gradvis i samsvar med et program som legges fram for TMB av det medlem som opprettholder restriksjonene, senest seks måneder etter at WTO-avtalen er trådt i kraft. Etter dette programmet skal alle restriksjoner avvikles i løpet av et tidsrom som ikke er lengre enn Avtalens gyldighetsperiode. TMB kan fremsette anbefalinger til vedkommende medlem om et slikt program.

3. I løpet av denne Avtalens gyldighetspe-

⁴ Ordet «restriksjoner» betegner alle unilaterale kvantitative restriksjoner, bilaterale ordninger og andre tiltak med tilsvarende virkning.

Members shall provide to the TMB, for its information, notifications submitted to any other WTO bodies with respect to any new restrictions or changes in existing restrictions on textile and clothing products, taken under any GATT 1994 provision, within 60 days of their coming into effect.

4. It shall be open to any Member to make reverse notifications to the TMB, for its information, in regard to the GATT 1994 justification, or in regard to any restrictions that may not have been notified under the provisions of this Article. Actions with respect to such notifications may be pursued by any Member under relevant GATT 1994 provisions or procedures in the appropriate WTO body.

5. The TMB shall circulate the notifications made pursuant to this Article to all Members for their information.

Article 4

1. Restrictions referred to in Article 2, and those applied under Article 6, shall be administered by the exporting Members. Importing Members shall not be obliged to accept shipments in excess of the restrictions notified under Article 2, or of restrictions applied pursuant to Article 6.

2. Members agree that the introduction of changes, such as changes in practices, rules, procedures and categorization of textile and clothing products, including those changes relating to the Harmonized System, in the implementation or administration of those restrictions notified or applied under this Agreement should not: upset the balance of rights and obligations between the Members concerned under this Agreement; adversely affect the access available to a Member; impede the full utilization of such access; or disrupt trade under this Agreement.

3. If a product which constitutes only part of a restriction is notified for integration pursuant to the provisions of Article 2, Members agree that any change in the level of that restriction shall not upset the balance of rights and obligations between the Members concerned under this Agreement.

4. When changes mentioned in paragraphs 2 and 3 are necessary, however, Members agree that the Member initiating such changes shall inform and, wherever possible, initiate consultations with the affected Member or Members prior to the implementation of such changes, with a view to reaching a mutually acceptable solution regarding appropriate and

riode skal medlemmene oversende TMB, til underretning, meldinger som er fremlagt for andre WTO-organer om nye restriksjoner eller endringer i gjeldende restriksjoner på tekstilvarer og klær, som er innført i henhold til en bestemmelse i GATT 1994, innen 60 dager etter at de trådte i kraft.

4. Ethvert medlem skal ha anledning til å gi motmeldinger til TMB, til underretning, angående begrunnelsen i henhold til GATT 1994, eller om restriksjoner som det ikke er gitt melding om i henhold til bestemmelsene i denne artikkel. Et medlem kan reise sak om slike meldinger for det kompetente WTO-organ i samsvar med relevante bestemmelser eller prosedyrer i GATT 1994.

5. TMB skal oversende de meldinger som er fremlagt i henhold til denne artikkel, til alle medlemmer til underretning.

Artikkel 4

1. Restriksjoner nevnt i artikkel 2, og de som er pålagt i henhold til artikkel 6, skal administreres av eksportmedlemmene. Importmedlemmene skal ikke være forpliktet til å godta forsendelser som overstiger de restriksjoner det er gitt melding om i henhold til artikkel 2, eller de restriksjoner som er pålagt i henhold til artikkel 6.

2. Medlemmene er enige om at innføringen av endringer, slik som f.eks. endringer i praksis, regler, prosedyrer og klassifisering av tekstilvarer og klær, herunder endringer i forbindelse med det harmoniserte system, i gjennomføringen eller administreringen av de restriksjoner som det er gitt melding om eller som er anvendt i henhold til denne avtale, ikke bør forstyrre balansen mellom vedkommende medlemmers rettigheter og plikter i henhold til denne Avtale; ha negativ innvirkning på et medlems adgangsmuligheter; hindre full utnyttelse av slik adgang; eller forstyrre handelen i henhold til denne Avtale.

3. Dersom integrering av et produkt som bare utgjør ett element i en restriksjon, skal meldes i henhold til bestemmelsene i artikkel 2, er medlemmene enige om at enhver endring i det aktuelle restriksjonsnivå ikke skal forstyrre balansen mellom vedkommende medlemmers rettigheter og plikter i henhold til denne Avtale.

4. Når endringer nevnt i nr 2 og 3 er nødvendige, er medlemmene imidlertid enige om at det medlem som innfører slike endringer, skal underrette og om mulig innlede konsultasjoner med det/de berørte medlem(mer) før slike endringer gjennomføres, med sikte på å komme fram til en gjensidig akseptabel løsning om egnet og rettferdig justering. Med-

equitable adjustment. Members further agree that where consultation prior to implementation is not feasible, the Member initiating such changes will, at the request of the affected Member, consult, within 60 days if possible, with the Members concerned with a view to reaching a mutually satisfactory solution regarding appropriate and equitable adjustments. If a mutually satisfactory solution is not reached, any Member involved may refer the matter to the TMB for recommendations as provided in Article 8. Should the TSB not have had the opportunity to review a dispute concerning such changes introduced prior to the entry into force of the WTO Agreement, it shall be reviewed by the TMB in accordance with the rules and procedures of the MFA applicable for such a review.

Article 5

1. Members agree that circumvention by transshipment, re-routing, false declaration concerning country or place of origin, and falsification of official documents, frustrates the implementation of this Agreement to integrate the textiles and clothing sector into GATT 1994. Accordingly, Members should establish the necessary legal provisions and/or administrative procedures to address and take action against such circumvention. Members further agree that, consistent with their domestic laws and procedures, they will cooperate fully to address problems arising from circumvention.

2. Should any Member believe that this Agreement is being circumvented by transshipment, rerouting, false declaration concerning country or place of origin, or falsification of official documents, and that no, or inadequate, measures are being applied to address and/or to take action against such circumvention, that Member should consult with the Member or Members concerned with a view to seeking a mutually satisfactory solution. Such consultations should be held promptly, and within 30 days when possible. If a mutually satisfactory solution is not reached, the matter may be referred by any Member involved to the TMB for recommendations.

3. Members agree to take necessary action, consistent with their domestic laws and procedures, to prevent, to investigate and, where appropriate, to take legal and/or administrative action against circumvention practices within their territory. Members agree to cooperate fully, consistent with their domestic laws and procedures, in instances of circumvention or alleged circumvention of this Agreement, to establish the relevant facts in the places of import, export and, where applicable, transship-

lemmene er videre enige om at dersom det ikke er mulig å holde konsultasjoner før ordningene gjennomføres, skal det medlem som innfører slik endring, etter anmodning fra det berørte medlem, innlede konsultasjoner med vedkommende medlemmer, om mulig innen 60 dager, med sikte på å komme fram til en gjensidig tilfredsstillende løsning om egnede og rettferdige justeringer. Hvis en gjensidig tilfredsstillende løsning ikke oppnås, kan hver av de berørte medlemmene henvise saken til TMB for anbefalinger, slik det er fastsatt i artikkel 8. Dersom TSB ikke har hatt anledning til å behandle en tvist om slike endringer som er innført før WTO-avtalen trådte i kraft, skal denne tvisten behandles av TMB i samsvar med MFAs regler og prosedyrer for slik behandling.

Artikkel 5

1. Medlemmene er enige om at omgåelse ved omlasting, omdirigering, uriktig erklæring angående opprinnelsesland eller -sted, og forfalskning av offisielle dokumenter, motvirker gjennomføringen av denne Avtale og integrering av tekstil- og klessektoren i GATT 1994. Følgelig bør medlemmene fastsette de nødvendige rettslige regler og/eller administrative prosedyrer for å møte og bekjempe slik omgåelse. Medlemmene er videre enige om at de i samsvar med sine egne lover og prosedyrer vil samarbeide fullt ut for å håndtere de problemer som måtte oppstå på grunn av omgåelsen.

2. Dersom et medlem tror at denne Avtale blir omgått ved omlasting, omdirigering, uriktig erklæring angående opprinnelsesland eller -sted og forfalskning av offisielle dokumenter, og at ingen eller utilstrekkelige tiltak er truffet for å møte og/eller bekjempe slik omgåelse, skal vedkommende medlem konsultere det/de aktuelle medlem(mer) med sikte på å komme fram til en gjensidig tilfredsstillende løsning. Slike konsultasjoner bør holdes omgående, og om mulig innen 30 dager. Hvis ikke en gjensidig tilfredsstillende løsning oppnås, kan hvert av medlemmene henvise saken til TMB for anbefalinger.

3. Medlemmene er enige om å treffe de nødvendige tiltak i samsvar med sine egne lover og prosedyrer for å hindre, granske og eventuelt treffe rettslige og/eller administrative tiltak mot omgåelsespraksis innenfor sitt territorium. Medlemmene er enige om å samarbeide fullt ut i samsvar med sine egne lover og prosedyrer i tilfelle omgåelse eller påstått omgåelse av denne Avtale for å bringe på det rene de relevante fakta på import-, eksport- eller eventuelt omlastingstedet. Det er enighet

ment. It is agreed that such cooperation, consistent with domestic laws and procedures, will include: investigation of circumvention practices which increase restrained exports to the Member maintaining such restraints; exchange of documents, correspondence, reports and other relevant information to the extent available; and facilitation of plant visits and contacts, upon request and on a case-by-case basis. Members should endeavour to clarify the circumstances of any such instances of circumvention or alleged circumvention, including the respective roles of the exporters or importers involved.

4. Where, as a result of investigation, there is sufficient evidence that circumvention has occurred (e.g. where evidence is available concerning the country or place of true origin, and the circumstances of such circumvention), Members agree that appropriate action, to the extent necessary to address the problem, should be taken. Such action may include the denial of entry of goods or, where goods have entered, having due regard to the actual circumstances and the involvement of the country or place of true origin, the adjustment of charges to restraint levels to reflect the true country or place of origin. Also, where there is evidence of the involvement of the territories of the Members through which the goods have been transshipped, such action may include the introduction of restraints with respect to such Members. Any such actions, together with their timing and scope, may be taken after consultations held with a view to arriving at a mutually satisfactory solution between the concerned Members and shall be notified to the TMB with full justification. The Members concerned may agree on other remedies in consultation. Any such agreement shall also be notified to the TMB, and the TMB may make such recommendations to the Members concerned as it deems appropriate. If a mutually satisfactory solution is not reached, any Member concerned may refer the matter to the TMB for prompt review and recommendations.

5. Members note that some cases of circumvention may involve shipments transiting through countries or places with no changes or alterations made to the goods contained in such shipments in the places of transit. They note that it may not be generally practicable for such places of transit to exercise control over such shipments.

6. Members agree that false declaration concerning fibre content, quantities, description or classification of merchandise also frustrates the objective of this Agreement. Where there is evidence that any such false declarati-

om at slikt samarbeid, i overensstemmelse med statenes egne lover og prosedyrer, skal omfatte granskning av omgåelsespraksis som øker begrensningsbelagt eksport til det medlem som opprettholder slike begrensninger; utveksling av dokumenter, korrespondanse, rapporter og annen relevant informasjon som måtte være tilgjengelig; samt legge forholdene til rette for besøk av anlegg og kontakter, etter anmodning og sak for sak. Medlemmene bør forsøke å avklare omstendighetene omkring slik omgåelse eller påstått omgåelse, herunder de involverte eksportørens og importørens respektive roller.

4. Dersom granskningen viser at det finnes tilstrekkelig bevis for at omgåelse har funnet sted (f.eks. der det foreligger tilgjengelig bevis om det egentlige opprinnelsesland eller -sted, og omstendighetene omkring slik omgåelse), er medlemmene enige om at det bør treffes egnete tiltak i den grad det er nødvendig for å håndtere problemet. Slike tiltak kan innebære at varer nektes adgang eller, dersom varene er kommet inn, idet det tas behørig hensyn til de faktiske omstendigheter og det egentlige opprinnelseslandets eller -stedets rolle, en justering av belastningen av begrensingsnivåer som tar hensyn til det egentlige opprinnelsesland eller -sted. Dessuten, dersom det foreligger bevis for at territoriene til de medlemmer hvor varene har vært omlastet, er involvert, kan slike tiltak omfatte innføring av begrensninger overfor slike medlemmer. Slike tiltak, samt tidspunktet for og omfanget av dem, kan treffes etter at det er holdt konsultasjoner mellom vedkommende medlemmer med sikte på å komme fram til en gjensidig tilfredsstillende løsning, og skal meddeles TMB med alle relevante begrunnelser. Vedkommende medlemmer kan bli enige om andre korrigerende tiltak gjennom konsultasjon. Enhver slik avtale skal også meddeles TMB, som vil gi de anbefalinger til vedkommende medlemmer som det måtte anse egnet. Hvis en gjensidig tilfredsstillende løsning ikke oppnås, kan hvert av de berørte medlemmer henvise saken til TMB for omgående behandling og anbefalinger.

5. Medlemmene merker seg at enkelte omgåelsessaker kan gjelde forsendelser i transitt gjennom land eller på steder uten at varene i slike forsendelser forandres eller bearbeides. De merker seg at det ikke alltid er mulig å føre kontroll med slike forsendelser på transittstedene.

6. Medlemmene er enige om at uriktig erklæring angående fiberinnhold, mengder, beskrivelse eller vareklassifisering også virker mot denne Avtalens målsetting. Dersom det foreligger bevis for at slik uriktig erklæring er

on has been made for purposes of circumvention, Members agree that appropriate measures, consistent with domestic laws and procedures, should be taken against the exporters or importers involved. Should any Member believe that this Agreement is being circumvented by such false declaration and that no, or inadequate, administrative measures are being applied to address and/or to take action against such circumvention, that Member should consult promptly with the Member involved with a view to seeking a mutually satisfactory solution. If such a solution is not reached, the matter may be referred by any Member involved to the TMB for recommendations. This provision is not intended to prevent Members from making technical adjustments when inadvertent errors in declarations have been made.

Article 6

1. Members recognize that during the transition period it may be necessary to apply a specific transitional safeguard mechanism (referred to in this Agreement as "transitional safeguard"). The transitional safeguard may be applied by any Member to products covered by the Annex, except those integrated into GATT 1994 under the provisions of Article 2. Members not maintaining restrictions falling under Article 2 shall notify the TMB within 60 days following the date of entry into force of the WTO Agreement, as to whether or not they wish to retain the right to use the provisions of this Article. Members which have not accepted the Protocols extending the MFA since 1986 shall make such notification within 6 months following the entry into force of the WTO Agreement. The transitional safeguard should be applied as sparingly as possible, consistently with the provisions of this Article and the effective implementation of the integration process under this Agreement.

2. Safeguard action may be taken under this Article when, on the basis of a determination by a Member⁵, it is demonstrated that a particular product is being imported into its territory in such increased quantities as to

⁵ A customs union may apply a safeguard measure as a single unit or on behalf of a member State. When a customs union applies a safeguard measure as a single unit, all the requirements for the determination of serious damage or actual threat thereof under this Agreement shall be based on the conditions existing in the customs union as a whole. When a safeguard measure is applied on behalf of a member State, all the requirements for the determination of serious damage, or actual threat thereof, shall be based on the conditions existing in that member State and the measure shall be limited to that member State.

gitt i et forsøk på omgåelse, er medlemmene enige om at egnede tiltak, i samsvar med deres egne lover og prosedyrer, bør treffes overfor de berørte eksportører eller importører. Dersom et medlem tror at omgåelse av denne avtale er oppnådd gjennom uriktig erklæring, og at ingen eller utilstrekkelige administrative tiltak er truffet for å håndtere og/eller bekjempe slik omgåelse, bør vedkommende medlem omgående innlede konsultasjoner med det berørte medlem med sikte på å komme fram til en gjensidig tilfredsstillende løsning. Dersom en slik løsning ikke oppnås, kan hver av de berørte medlemmene henvise saken til TMB for anbefalinger. Formålet med denne bestemmelsen er ikke å hindre medlemmer i å foreta tekniske justeringer når utilsiktede feil er gjort i erklæringer.

Artikkel 6

1. Medlemmene erkjenner at det i overgangsperioden kan være nødvendig å anvende en særskilt beskyttelsesordning i en overgangsperiode (heretter kalt «overgangsbeskyttelse»). Overgangsbeskyttelsen kan anvendes av ethvert medlem på produkter som omfattes av vedlegget, med unntak av de som er integrert i GATT 1994 i henhold til bestemmelsene i artikkel 2. Medlemmer som ikke opprettholder restriksjoner under artikkel 2, skal gi melding til TMB innen 60 dager etter at Avtalen er trådt i kraft om de ønsker å beholde retten til å bruke bestemmelsene i denne artikkel eller ikke. Medlemmer som ikke har godkjent protokollene om forlengelse av MFA siden 1986, skal gi slik melding innen 6 måneder etter at WTO-avtalen er trådt i kraft. Overgangsbeskyttelsen bør anvendes med største måtehold i samsvar med bestemmelsene i denne artikkel og den effektive gjennomføring av integreringsprosessen i henhold til denne Avtale.

2. Beskyttelsestiltak kan treffes i medhold av denne artikkel, når det på grunnlag av forhold fastslått av et medlem⁵ blir påvist at et bestemt produkt blir importert til dets territorium i så sterkt økte kvanta at det medfører

⁵ En tollunion kan anvende et beskyttelsestiltak som en enhet eller på vegne av en medlemsstat. Når en tollunion anvender et beskyttelsestiltak som en enhet, skal alle krav til påvisning av alvorlig skade eller reell fare for slik skade i henhold til denne avtale baseres på forholdene i tollunionen som helhet. Når et beskyttelsestiltak anvendes på vegne av en medlemsstat, skal alle krav til påvisning av alvorlig skade eller reell fare for slik skade, baseres på forholdene i vedkommende medlemsstat, og tiltaket skal begrenses til vedkommende medlemsstat.

cause serious damage, or actual threat thereof, to the domestic industry producing like and/or directly competitive products. Serious damage or actual threat thereof must demonstrably be caused by such increased quantities in total imports of that product and not by such other factors as technological changes or changes in consumer preference.

3. In making a determination of serious damage, or actual threat thereof, as referred to in paragraph 2, the Member shall examine the effect of those imports on the state of the particular industry, as reflected in changes in such relevant economic variables as output, productivity, utilization of capacity, inventories, market share, exports, wages, employment, domestic prices, profits and investment; none of which, either alone or combined with other factors, can necessarily give decisive guidance.

4. Any measure invoked pursuant to the provisions of this Article shall be applied on a Member-by-Member basis. The Member or Members to whom serious damage, or actual threat thereof, referred to in paragraphs 2 and 3, is attributed, shall be determined on the basis of a sharp and substantial increase in imports, actual or imminent⁶, from such a Member or Members individually, and on the basis of the level of imports as compared with imports from other sources, market share, and import and domestic prices at a comparable stage of commercial transaction; none of these factors, either alone or combined with other factors, can necessarily give decisive guidance. Such safeguard measure shall not be applied to the exports of any Member whose exports of the particular product are already under restraint under this Agreement.

5. The period of validity of a determination of serious damage or actual threat thereof for the purpose of invoking safeguard action shall not exceed 90 days from the date of initial notification as set forth in paragraph 7.

6. In the application of the transitional safeguard, particular account shall be taken of the interests of exporting Members as set out below:

⁶ Such an imminent increase shall be a measurable one and shall not be determined to exist on the basis of allegation, conjecture or mere possibility arising, for example, from the existence of production capacity in the exporting Members.

alvorlig skade eller reell fare for slik skade på innenlandsk næring som produserer tilsvarende og/eller direkte konkurrerende produkter. Alvorlig skade eller reell fare for slik skade må åpenbart være forårsaket av slik økning i de samlede importerte kvanta av vedkommende produkt, og ikke av andre faktorer, som tekniske endringer eller endringer i forbrukernes preferanser.

3. Når det skal avgjøres om det foreligger en alvorlig skade eller reell fare for slik skade, som nevnt i nr 2, skal medlemmet vurdere hvilken virkning denne importen har på situasjonen i vedkommende næring, slik det kommer til uttrykk gjennom endringer i relevante økonomiske variable faktorer som f.eks. produksjon, produktivitet, kapasitetsutnyttelse, lagerbeholdninger, markedandel, eksport, lønninger, sysselsetting, innenlandske priser, overskudd og investeringer; ingen av disse vil, verken alene eller kombinert med andre faktorer, nødvendigvis være et avgjørende vurderingsgrunnlag.

4. Ethvert tiltak som gjøres gjeldende i henhold til bestemmelsene i denne artikkel skal anvendes medlem for medlem. Det medlem eller de medlemmer som skal tillegges skylden for alvorlig skade eller reell fare for slik skade, som nevnt i nr 2 og nr 3, vil bli pekt ut på grunnlag av en plutselig og betydelig importøkning, enten det er en faktisk eller nær forestående økning⁶, fra et slikt medlem eller slike medlemmer hver for seg, og på grunnlag av importnivået sammenlignet med importen fra andre steder, markedandel og importpriser og innenlandske priser på et tilsvarende stadium i handelen; ingen av disse faktorene kan alene eller kombinert med andre faktorer nødvendigvis være et avgjørende vurderingsgrunnlag. Et slikt beskyttelsestiltak skal ikke anvendes på et medlems eksport hvis eksporten av vedkommende produkt allerede er underlagt begrensninger i henhold til denne Avtale.

5. Gyldighetsperioden for en avgjørelse om at det foreligger alvorlig skade eller reell fare for slik skade, skal for å gjøre et beskyttelsestiltak gjeldende, ikke overstige 90 dager fra datoen for den første meldingen, som fastsatt i nr 7.

6. Ved anvendelse av overgangsbeskyttelse skal det tas spesielt hensyn til eksportmedlemmenes interesser, slik det fremgår nedenfor:

⁶ En slik nær forestående økning skal kunne måles, og en vurdering om hvorvidt slik økning foreligger skal ikke bygges på påstander, antakelser eller kun en mulighet som f.eks. følger av den produksjonskapasitet som finnes i eksportmedlemmet.

- (a) least-developed country Members shall be accorded treatment significantly more favourable than that provided to the other groups of Members referred to in this paragraph, preferably in all its elements but, at least, on overall terms;
- (b) Members whose total volume of textile and clothing exports is small in comparison with the total volume of exports of other Members and who account for only a small percentage of total imports of that product into the importing Member shall be accorded differential and more favourable treatment in the fixing of the economic terms provided in paragraphs 8, 13 and 14. For those suppliers, due account will be taken, pursuant to paragraphs 2 and 3 of Article 1, of the future possibilities for the development of their trade and the need to allow commercial quantities of imports from them;
- (c) with respect to wool products from wool-producing developing country Members whose economy and textiles and clothing trade are dependent on the wool sector, whose total textile and clothing exports consist almost exclusively of wool products, and whose volume of textiles and clothing trade is comparatively small in the markets of the importing Members, special consideration shall be given to the export needs of such Members when considering quota levels, growth rates and flexibility;
- (d) more favourable treatment shall be accorded to re-imports by a Member of textile and clothing products which that Member has exported to another Member for processing and subsequent reimportation, as defined by the laws and practices of the importing Member, and subject to satisfactory control and certification procedures, when these products are imported from a Member for which this type of trade represents a significant proportion of its total exports of textiles and clothing.
- a) De minst utviklede medlemsland skal gis en betydelig gunstigere behandling enn den som gis til andre grupper av medlemmer omtalt i dette nummer, helst i alle henseender, men i hvert fall generelt sett.
- b) Medlemmer som har et lite samlet eksportvolum av tekstiler og klær sammenlignet med andre medlemmers samlede eksportvolum, og som kun står for en liten prosentdel av importmedlemmets samlede import av det aktuelle produkt, skal gis differensiert og gunstigere behandling ved fastsettelse av de økonomiske betingelser omtalt i nr 8, nr 13 og nr 14. Det vil i samsvar med artikkel 1 nr 2 og nr 3 bli tatt behørig hensyn til disse leverandørenes fremtidige muligheter til å utvikle sin handel og til nødvendigheten av å tillate import fra disse leverandørene i kommersielle mengder.
- c) Når det gjelder ullprodukter fra medlemmer som er ullproduserende utviklingsland, hvis økonomi og handel med tekstiler og klær er avhengig av ullsektoren, hvis samlede eksport av tekstiler og klær består nesten utelukkende av ullprodukter, og hvis handelsvolum av tekstiler og klær er relativt lite på importmedlemmenes markeder, skal det tas særskilt hensyn til slike medlemmers behov for eksport ved fastsettelse av kvotenivåer, vekstrater og fleksibilitet.
- d) Gunstigere behandling skal gis til et medlems gjeninnførsel av tekstilvarer og klær, som vedkommende medlem har eksportert til et annet medlem for bearbeiding og senere gjeninnførsel, i henhold til definisjon gitt i importmedlemmets lover og praksis og under iaktakelse av tilfredsstillende kontroll- og sertifiseringsprosedyrer, når disse produktene blir importert fra et medlem hvor denne type handel utgjør en vesentlig del av dets samlede eksport av tekstiler og klær.

7. The Member proposing to take safeguard action shall seek consultations with the Member or Members which would be affected by such action. The request for consultations shall be accompanied by specific and relevant factual information, as up-to-date as possible, particularly in regard to: (a) the factors, referred to in paragraph 3, on which the Member invoking the action has based its determination of the existence of serious damage or actual threat thereof; and (b) the factors, referred to in paragraph 4, on the basis of which it proposes to invoke the safeguard action with respect

7. Et medlem som foreslår å iverksette beskyttelsestiltak, skal søke å innlede konsultasjoner med det medlem eller de medlemmer som eventuelt vil bli berørt av et slikt tiltak. Anmodningen om konsultasjoner skal inneholde presise og relevante faktiske opplysninger, så oppdaterte som mulig, spesielt vedrørende: a) faktorene nevnt i nr 3, som det medlem som gjør gjeldende slikt tiltak, har lagt til grunn ved avgjørelse om at det foreligger alvorlig skade eller reell fare for slik skade; og b) faktorene nevnt i nr 4 som medlemmet legger til grunn når det foreslår å gjøre beskyttelsestil-

to the Member or Members concerned. In respect of requests made under this paragraph, the information shall be related, as closely as possible, to identifiable segments of production and to the reference period set out in paragraph 8. The Member invoking the action shall also indicate the specific level at which imports of the product in question from the Member or Members concerned are proposed to be restrained; such level shall not be lower than the level referred to in paragraph 8. The Member seeking consultations shall, at the same time, communicate to the Chairman of the TMB the request for consultations, including all the relevant factual data outlined in paragraphs 3 and 4, together with the proposed restraint level. The Chairman shall inform the members of the TMB of the request for consultations, indicating the requesting Member, the product in question and the Member having received the request. The Member or Members concerned shall respond to this request promptly and the consultations shall be held without delay and normally be completed within 60 days of the date on which the request was received.

8. If, in the consultations, there is mutual understanding that the situation calls for restraint on the exports of the particular product from the Member or Members concerned, the level of such restraint shall be fixed at a level not lower than the actual level of exports or imports from the Member concerned during the 12-month period terminating two months preceding the month in which the request for consultation was made.

9. Details of the agreed restraint measure shall be communicated to the TMB within 60 days from the date of conclusion of the agreement. The TMB shall determine whether the agreement is justified in accordance with the provisions of this Article. In order to make its determination, the TMB shall have available to it the factual data provided to the Chairman of the TMB, referred to in paragraph 7, as well as any other relevant information provided by the Members concerned. The TMB may make such recommendations as it deems appropriate to the Members concerned.

10. If, however, after the expiry of the period of 60 days from the date on which the request for consultations was received, there has been no agreement between the Members, the Member which proposed to take safeguard action may apply the restraint by date of import or date of export, in accordance with the provisions of this Article, within 30 days following the 60-day period for consultations, and at the same time refer the matter to the TMB. It shall be open to either Member to refer the

tak gjeldende overfor vedkommende medlem(mer). Når det gjelder anmodninger framsett i henhold til dette nummer, skal opplysningene være mest mulig relatert til identifiserbare produksjonssegmenter og til referanseperioden angitt i nr 8. Det medlem som gjør tiltaket gjeldende, skal også angi til hvilket nivå det foreslår å begrense importen av vedkommende produkt fra det/de berørte medlem(mer); dette nivået skal ikke være lavere enn nivået angitt i nr 8. Det medlem som søker å innlede konsultasjoner skal samtidig oversende formannen i TMB anmodningen om konsultasjoner, herunder alle de relevante faktiske opplysninger nevnt i nr 3 og nr 4, samt det foreslåtte begrensingsnivået. Formannen skal informere medlemmene av TMB om anmodningen om konsultasjoner, og angi hvilket medlem som har sendt anmodningen, det aktuelle produkt og hvilket medlem som har mottatt anmodningen. Vedkommende medlem(mer) skal besvare denne anmodningen snarest, og konsultasjonene holdes uten opphold og fullføres vanligvis innen 60 dager etter at anmodningen ble mottatt.

8. Dersom det i løpet av konsultasjonene er gjensidig enighet om at situasjonen krever begrensninger i eksporten av det aktuelle produkt fra vedkommende medlem(mer), skal denne begrensningen fastsettes til et nivå som ikke er lavere enn det faktiske eksport- eller importnivået fra vedkommende medlem i løpet av 12-månedersperioden som utløp to måneder før den måneden anmodningen om konsultasjoner ble fremsatt.

9. Detaljer om det avtalte begrensningstiltaket skal meddeles TMB innen 60 dager etter at avtalen er inngått. TMB skal avgjøre om avtalen er berettiget etter bestemmelsene i denne artikkel. For å fatte en slik avgjørelse skal TMB ha adgang til de faktiske opplysninger nevnt i nr 7, som er oversendt formannen i TMB, samt alle andre relevante opplysninger som er fremskaffet av de berørte medlemmene. TMB kan fremsette de anbefalinger som det måtte anse som hensiktsmessig til de berørte medlemmene.

10. Dersom medlemmene likevel ikke er kommet fram til enighet innen fristen på 60 dager fra den dato anmodningen om konsultasjoner ble mottatt, kan det medlemmet som foreslo å iverksette beskyttelsestiltak, anvende begrensningen etter import- eller eksportdatoen i samsvar med bestemmelsene i denne artikkel, innen 30 dager etter utløpet av fristen på 60 dager fastsatt for konsultasjoner, og kan samtidig henvise saken til TMB. Hvert av medlemmene har anledning til å henvise saken

matter to the TMB before the expiry of the period of 60 days. In either case, the TMB shall promptly conduct an examination of the matter, including the determination of serious damage, or actual threat thereof, and its causes, and make appropriate recommendations to the Members concerned within 30 days. In order to conduct such examination, the TMB shall have available to it the factual data provided to the Chairman of the TMB, referred to in paragraph 7, as well as any other relevant information provided by the Members concerned.

11. In highly unusual and critical circumstances, where delay would cause damage which would be difficult to repair, action under paragraph 10 may be taken provisionally on the condition that the request for consultations and notification to the TMB shall be effected within no more than five working days after taking the action. In the case that consultations do not produce agreement, the TMB shall be notified at the conclusion of consultations, but in any case no later than 60 days from the date of the implementation of the action. The TMB shall promptly conduct an examination of the matter, and make appropriate recommendations to the Members concerned within 30 days. In the case that consultations do produce agreement, Members shall notify the TMB upon conclusion but, in any case, no later than 90 days from the date of the implementation of the action. The TMB may make such recommendations as it deems appropriate to the Members concerned.

12. A Member may maintain measures invoked pursuant to the provisions of this Article: (a) for up to three years without extension, or (b) until the product is integrated into GATT 1994, whichever comes first.

13. Should the restraint measure remain in force for a period exceeding one year, the level for subsequent years shall be the level specified for the first year increased by a growth rate of not less than 6 per cent per annum, unless otherwise justified to the TMB. The restraint level for the product concerned may be exceeded in either year of any two subsequent years by carry forward and/or carryover of 10 per cent of which carry forward shall not represent more than 5 per cent. No quantitative limits shall be placed on the combined use of carryover, carry forward and the provision of paragraph 14.

14. When more than one product from another Member is placed under restraint under this Article by a Member, the level of restraint agreed, pursuant to the provisions of this Article, for each of these products may be exceeded by 7 per cent, provided that the total

til TMB før fristen på 60 dager er utløpt. I begge tilfeller skal TMB snarest behandle saken, herunder fastslå om det foreligger alvorlig skade eller reell fare for slik skade, samt årsakene til dette, og skal fremsette egnede anbefalinger til de berørte medlemmene innen 30 dager. For å foreta en slik behandling skal TMB ha adgang til de faktiske opplysninger nevnt i nr 7, som er oversendt formannen i TMB, samt alle andre relevante opplysninger som er fremskaffet av de berørte medlemmene.

11. I helt uvanlige og kritiske tilfeller, hvor en forsinkelse vil kunne medføre en skade som vanskelig kan rettes opp, kan det iverksettes tiltak i samsvar med nr 10 på midlertidig basis, på betingelse av at anmodningen om konsultasjoner og meldingen til TMB oversendes senest 5 virkedager etter at tiltakene er vedtatt. Dersom konsultasjonene ikke fører fram til enighet, skal TMB underrettes når konsultasjonene avsluttes, og under enhver omstendighet senest innen 60 dager etter at tiltakene ble iverksatt. TMB skal snarest behandle saken og fremsette egnede anbefalinger til de berørte medlemmene innen 30 dager. Dersom konsultasjonene fører fram til enighet, skal medlemmene underrette TMB når konsultasjonene er avsluttet, og under enhver omstendighet senest innen 90 dager etter at tiltakene ble iverksatt. TMB kan fremsette de anbefalinger det anser som hensiktsmessig overfor de berørte medlemmene.

12. Et medlem kan opprettholde tiltak som er gjort gjeldende i henhold til bestemmelsene i denne artikkel: a) i inntil tre år uten forlengelse, eller b) inntil produktet er integrert i GATT 1994, avhengig av det som inntreffer først.

13. Dersom tiltaket om begrensning skulle gjelde i mer enn ett år, skal begrensningsnivået i de påfølgende år være likt det nivået som ble angitt for det første året pluss en årlig vekst på minst 6%, med mindre en annen sats kan berettiges overfor TMB. Begrensningsnivået for vedkommende produkt kan i ett av de to påfølgende år overskrides med 10% gjennom lån og/eller overføring, hvorav lån ikke skal utgjøre mer enn 5%. Det skal ikke settes kvantitative grenser for kombinert bruk av overføring, lån og bestemmelsen i nr 14.

14. Når et medlem pålegger begrensninger i henhold til dette nummer på mer enn ett produkt fra et annet medlem, kan det avtalte begrensningsnivået i henhold til bestemmelsene i denne artikkel for hvert av de berørte produktene overskrides med 7%, forutsatt at den

exports subject to restraint do not exceed the total of the levels for all products so restrained under this Article, on the basis of agreed common units. Where the periods of application of restraints of these products do not coincide with each other, this provision shall be applied to any overlapping period on a *pro rata* basis.

15. If a safeguard action is applied under this Article to a product for which a restraint was previously in place under the MFA during the 12-month period prior to the entry into force of the WTO Agreement, or pursuant to the provisions of Article 2 or 6, the level of the new restraint shall be the level provided for in paragraph 8 unless the new restraint comes into force within one year of:

- (a) the date of notification referred to in paragraph 15 of Article 2 for the elimination of the previous restraint; or
- (b) the date of removal of the previous restraint put in place pursuant to the provisions of this Article or of the MFA

in which case the level shall not be less than the higher of (i) the level of restraint for the last 12-month period during which the product was under restraint, or (ii) the level of restraint provided for in paragraph 8.

16. When a Member which is not maintaining a restraint under Article 2 decides to apply a restraint pursuant to the provisions of this Article, it shall establish appropriate arrangements which: (a) take full account of such factors as established tariff classification and quantitative units based on normal commercial practices in export and import transactions, both as regards fibre composition and in terms of competing for the same segment of its domestic market, and (b) avoid over-categorization. The request for consultations referred to in paragraphs 7 or 11 shall include full information on such arrangements.

Article 7

1. As part of the integration process and with reference to the specific commitments undertaken by the Members as a result of the Uruguay Round, all Members shall take such actions as may be necessary to abide by GATT 1994 rules and disciplines so as to:

- (a) achieve improved access to markets for textile and clothing products through such measures as tariff reductions and bindings, reduction or elimination of non-tariff bar-

samlede eksport som er pålagt begrensninger, ikke overstiger summen av nivåene for alle produkter som er underlagt begrensninger i henhold til denne artikkel, på grunnlag av avtalte omregningsfaktorer. Dersom tidsrommene for anvendelse av begrensningene for disse produktene ikke er sammenfallende, skal denne bestemmelsen anvendes i ethvert overlappende tidsrom på forholdsmessig grunnlag.

15. Dersom et beskyttelsestiltak anvendes i henhold til denne artikkel på et produkt som tidligere var gjenstand for begrensninger i henhold til MFA i 12-månedersperioden forut for WTO-avtalens ikrafttredelse, eller i henhold til bestemmelsene i artikkel 2 eller 6, skal det nye begrensningsnivået være likt nivået angitt i nr 8 i denne artikkel, med mindre den nye begrensningen trer i kraft innen ett år etter:

- a) datoen for meldingen nevnt i artikkel 2 nr 15 om opphevelse av tidligere begrensning, eller
- b) datoen for opphevelse av den tidligere begrensningen som ble innført i henhold til bestemmelsene i denne artikkel eller i MFA,

og i så fall skal nivået ikke være lavere enn det høyeste av de følgende to nivåer: i) begrensningsnivået fastsatt for siste 12-månedersperiode hvor produktet var pålagt begrensning, eller ii) begrensningsnivået fastsatt etter nr 8.

16. Når et medlem som ikke opprettholder en begrensning i henhold til nr 2, beslutter å pålegge en begrensning i henhold til bestemmelsene i denne artikkel, skal det etablere egne ordninger som: a) tar fullt hensyn til faktorer som f.eks. den etablerte tollklassifisering og kvantitative enheter basert på vanlig forretningspraksis innen eksport og import, både med hensyn til fibersammensetning og konkurranse innen samme segment på sitt innenlandske markedet, og b) unngår overdreven gruppeinndeling. Anmodningen om konsultasjoner omtalt i nr 7 eller nr 11 skal inneholde fullstendige opplysninger om slike ordninger.

Artikkel 7

1. Som ledd i integrasjonsprosessen og under henvisning til bestemte forpliktelser som medlemmene har inngått som følge av Uruguay-runden, skal alle medlemmer treffe de tiltak som er nødvendige for å overholde reglene og ordningene i GATT 1994 for å:

- i) oppnå bedre markedsadgang for tekstilvarer og klær gjennom tiltak som f.eks. tollreduksjoner og bindinger, reduksjon eller opphevelse av ikke-tollbaserte handelshin-

riers, and facilitation of customs, administrative and licensing formalities;

- (b) ensure the application of policies relating to fair and equitable trading conditions as regards textiles and clothing in such areas as dumping and anti-dumping rules and procedures, subsidies and countervailing measures, and protection of intellectual property rights; and
- (c) avoid discrimination against imports in the textiles and clothing sector when taking measures for general trade policy reasons.

Such actions shall be without prejudice to the rights and obligations of Members under GATT 1994.

2. Members shall notify to the TMB the actions referred to in paragraph 1 which have a bearing on the implementation of this Agreement. To the extent that these have been notified to other WTO bodies, a summary, with reference to the original notification, shall be sufficient to fulfil the requirements under this paragraph. It shall be open to any Member to make reverse notifications to the TMB.

3. Where any Member considers that another Member has not taken the actions referred to in paragraph 1, and that the balance of rights and obligations under this Agreement has been upset, that Member may bring the matter before the relevant WTO bodies and inform the TMB. Any subsequent findings or conclusions by the WTO bodies concerned shall form a part of the TMB's comprehensive report.

Article 8

1. In order to supervise the implementation of this Agreement, to examine all measures taken under this Agreement and their conformity therewith, and to take the actions specifically required of it by this Agreement, the Textiles Monitoring Body ("TMB") is hereby established. The TMB shall consist of a Chairman and 10 members. Its membership shall be balanced and broadly representative of the Members and shall provide for rotation of its members at appropriate intervals. The members shall be appointed by Members designated by the Council for Trade in Goods to serve on the TMB, discharging their function on an *ad personam* basis.

2. The TMB shall develop its own working procedures. It is understood, however, that consensus within the TMB does not require the assent or concurrence of members appointed by Members involved in an unresolved issue under review by the TMB.

dringer, samt forenkling av formaliteter vedrørende toll, administrasjon og lisensiering,

- ii) sørge for at det føres en politikk som har tilknytning til rimelige og rettferdige handelsvilkår for tekstiler og klær innenfor områder som dumping- og anti-dumping-regler og prosedyrer, subsidier og utjevningstiltak samt beskyttelse av immateriell eiendomsrett, og
- iii) unngå diskriminering mot import innenfor tekstil- og klessektoren når det iverksettes tiltak av generelle handelspolitiske hensyn.

Slike tiltak skal ikke berøre medlemmenes rettigheter og plikter i henhold til GATT 1994.

2. Medlemmene skal gi melding TMB om tiltak nevnt i nr 1, og som har innvirkning på gjennomføringen av Avtalen. Dersom disse tiltak er meldt til andre WTO-organer, er det tilstrekkelig med en oppsummering med henvisning til den opprinnelige meldingen for å oppfylle kravene i dette nummer. Ethvert medlem har anledning til å gi motmelding til TMB.

3. Dersom et medlem mener at et annet medlem ikke har truffet de tiltak som er nevnt i nr 1, og at likevekten mellom rettigheter og plikter i henhold til denne avtale er blitt forstyrret, kan vedkommende medlem bringe saken inn for de kompetente WTO-organer, og underrette TMB. Resultatene eller konklusjonene som de aktuelle WTO-organer siden kommer fram til, skal inngå i TMBs omfattende rapport.

Artikkel 8

1. For å føre tilsyn med gjennomføringen av Avtalen, vurdere alle tiltak som treffes i henhold til Avtalen og om de er i samsvar med avtalen, samt treffe de tiltak som denne Avtale spesielt pålegger, opprettes herved Tekstilovervåkingsorganet (TMB). TMB skal bestå av en formann og 10 medlemmer. TMBs sammensetning skal være balansert og representativ for medlemslandene, og vervene skal gå på omgang med passende mellomrom. Medlemmene i TMB skal oppnevnes av medlemsland som er utpekt av Rådet for handel med varer, og skal utøve sitt verv som privatperson.

2. TMB skal fastsette sine egne arbeidsrutiner. Det er imidlertid enighet om at konsensus i TMB ikke krever tilslutning eller samtykke fra medlemmer oppnevnt av medlemsland som er involvert i en uavklart sak under behandling i TMB.

3. The TMB shall be considered as a standing body and shall meet as necessary to carry out the functions required of it under this Agreement. It shall rely on notifications and information supplied by the Members under the relevant Articles of this Agreement, supplemented by any additional information or necessary details they may submit or it may decide to seek from them. It may also rely on notifications to and reports from other WTO bodies and from such other sources as it may deem appropriate.

4. Members shall afford to each other adequate opportunity for consultations with respect to any matters affecting the operation of this Agreement.

5. In the absence of any mutually agreed solution in the bilateral consultations provided for in this Agreement, the TMB shall, at the request of either Member, and following a thorough and prompt consideration of the matter, make recommendations to the Members concerned.

6. At the request of any Member, the TMB shall review promptly any particular matter which that Member considers to be detrimental to its interests under this Agreement and where consultations between it and the Member or Members concerned have failed to produce a mutually satisfactory solution. On such matters, the TMB may make such observations as it deems appropriate to the Members concerned and for the purposes of the review provided for in paragraph 11.

7. Before formulating its recommendations or observations, the TMB shall invite participation of such Members as may be directly affected by the matter in question.

8. Whenever the TMB is called upon to make recommendations or findings, it shall do so, preferably within a period of 30 days, unless a different time period is specified in this Agreement. All such recommendations or findings shall be communicated to the Members directly concerned. All such recommendations or findings shall also be communicated to the Council for Trade in Goods for its information.

9. The Members shall endeavour to accept in full the recommendations of the TMB, which shall exercise proper surveillance of the implementation of such recommendations.

10. If a Member considers itself unable to conform with the recommendations of the TMB, it shall provide the TMB with the reasons therefor not later than one month after receipt of such recommendations. Following thorough consideration of the reasons given, the TMB shall issue any further recommendations it considers appropriate forthwith. If, after such further recommendations, the matter

3. TMB skal anses å være et fast organ, og skal møte etter behov for å utføre de oppgaver som tilfaller det i henhold til denne Avtale. Det skal basere seg på meldinger og opplysninger fremskaffet av medlemslandene i samsvar med relevante artikler i denne Avtale, supplert med nødvendige tilleggsopplysninger eller nærmere detaljer de eventuelt måtte oversende eller som TMB måtte be dem om. TMB kan også basere seg på meldinger fremlagt for andre WTO-organer og på rapporter fra slike organer, samt fra andre kilder det måtte anse som egnet.

4. Medlemslandene skal gi hverandre tilstrekkelig anledning til konsultasjoner om alle saker som berører anvendelsen av denne Avtale.

5. Dersom en ikke kommer fram til en gjensidig avtalt løsning under bilaterale konsultasjoner foreskrevet i denne Avtale, skal TMB etter anmodning fra et av medlemslandene, og etter en grundig og rask behandling av saken, gi anbefalinger til vedkommende medlemmer.

6. På anmodning fra et medlemsland skal TMB snarest behandle særskilte saker som ifølge vedkommende medlemsland skader dets interesser etter denne avtale, og der konsultasjoner mellom vedkommende land og det/de berørte medlemsland ikke har ført til en gjensidig tilfredsstillende løsning. I slike saker kan TMB komme med slike kommentarer overfor vedkommende medlemsland som det finner hensiktsmessig, samt med henblikk på gjennomgangen foreskrevet i nr 11.

7. Før TMB utarbeider sine anbefalinger eller kommentarer skal det invitere medlemmer som kan bli direkte berørt av saken som er under behandling, til å delta.

8. Når TMB blir bedt om å fremlegge anbefalinger eller konklusjoner, skal dette gjøres helst innen 30 dager, med mindre en annen frist er angitt i denne Avtale. Alle slike anbefalinger eller konklusjoner skal meddeles de medlemsland som er direkte berørt. De skal også oversendes Rådet for handel med varer til underretning.

9. Medlemslandene skal bestrebe seg på å akseptere fullt ut anbefalingene fra TMB, som skal føre tilbørlig tilsyn med gjennomføringen av slike anbefalinger.

10. Dersom et medlemsland ikke ser seg i stand til å overholde TMBs anbefalinger, skal dette begrunnes overfor TMB senest en måned etter å ha mottatt slike anbefalinger. Etter grundig vurdering av de oppgitte grunnene skal TMB snarest fremsette ytterligere anbefalinger det måtte finne hensiktsmessig. Hvis saken fortsatt ikke er løst etter slike ytterligere anbefalinger, kan hver av medlemslandene

remains unresolved, either Member may bring the matter before the Dispute Settlement Body and invoke paragraph 2 of Article XXIII of GATT 1994 and the relevant provisions of the Dispute Settlement Understanding.

11. In order to oversee the implementation of this Agreement, the Council for Trade in Goods shall conduct a major review before the end of each stage of the integration process. To assist in this review, the TMB shall, at least five months before the end of each stage, transmit to the Council for Trade in Goods a comprehensive report on the implementation of this Agreement during the stage under review, in particular in matters with regard to the integration process, the application of the transitional safeguard mechanism, and relating to the application of GATT 1994 rules and disciplines as defined in Articles 2, 3, 6 and 7 respectively. The TMB's comprehensive report may include any recommendation as deemed appropriate by the TMB to the Council for Trade in Goods.

12. In the light of its review the Council for Trade in Goods shall by consensus take such decisions as it deems appropriate to ensure that the balance of rights and obligations embodied in this Agreement is not being impaired. For the resolution of any disputes that may arise with respect to matters referred to in Article 7, the Dispute Settlement Body may authorize, without prejudice to the final date set out under Article 9, an adjustment to paragraph 14 of Article 2, for the stage subsequent to the review, with respect to any Member found not to be complying with its obligations under this Agreement.

Article 9

This Agreement and all restrictions thereunder shall stand terminated on the first day of the 121st month that the WTO Agreement is in effect, on which date the textiles and clothing sector shall be fully integrated into GATT 1994. There shall be no extension of this Agreement.

bringe saken inn for Tvisteløsningsorganet, og påberope seg artikkel XXIII nr 2 i GATT 1994 samt de relevante bestemmelser i Tvisteløsningsavtalen.

11. For å overvåke gjennomføringen av denne Avtale skal Rådet for handel med varer foreta en større gjennomgang før utløpet av hvert trinn i integrasjonsprosessen. For å bidra til denne gjennomgangen skal TMB minst fem måneder før utløpet av hvert trinn, oversende Rådet for handel med varer en omfattende rapport om gjennomføringen av avtalen i løpet av det aktuelle trinnet, særlig i saker som gjelder integrasjonsprosessen, anvendelsen av beskyttelsesordningen i overgangsperioden samt om anvendelsen av regler og ordninger i GATT 1994, omtalt henholdsvis i artiklene 2, 3, 6 og 7 i denne Avtale. TMBs omfattende rapport kan inneholde enhver anbefaling som TMB måtte anse relevant for Rådet for handel med varer.

12. På bakgrunn av sin gjennomgang skal Rådet for handel med varer ved konsensus fatte de vedtak det anser hensiktsmessig for å sikre at likevekten mellom de rettigheter og plikter som er nedfelt i Avtalen ikke forringes. For å løse eventuelle tvister som måtte oppstå om saker omtalt i artikkel 7 i denne Avtale, kan Tvisteløsningsorganet, uten å berøre den endelige datoen angitt i artikkel 9 i denne avtale, tillate en justering av bestemmelsene i artikkel 2 nr 14, for det påfølgende trinn etter gjennomgangen, med hensyn til et medlemsland som påviselig ikke overholder forpliktelsene i henhold til denne Avtale.

Artikkel 9

Denne Avtale og alle restriksjoner i henhold til denne Avtale skal opphøre å gjelde den første dag i den 121. måned etter at WTO-avtalen er trådt i kraft, som er den dato tekstil- og klessektoren skal være fullstendig integrert i GATT 1994. Denne Avtale skal ikke forlenges.

ANNEX

VEDLEGG

LIST OF PRODUCTS COVERED BY THIS
AGREEMENTLISTE OVER PRODUKTER SOM
OMFATTES AV AVTALEN

1. This Annex lists textile and clothing products defined by Harmonized Commodity Description and Coding System (HS) codes at the six-digit level.

2. Actions under the safeguard provisions in Article 6 will be taken with respect to particular textile and clothing products and not on the basis of the HS lines *per se*.

3. Actions under the safeguard provisions in Article 6 of this Agreement shall not apply to:

- (a) developing country Members' exports of handloom fabrics of the cottage industry, or hand-made cottage industry products made of such handloom fabrics, or traditional folklore handicraft textile and clothing products, provided that such products are properly certified under arrangements established between the Members concerned;
- (b) historically traded textile products which were internationally traded in commercially significant quantities prior to 1982, such as bags, sacks, carpetbacking, cordage, luggage, mats, mattings and carpets typically made from fibres such as jute, coir, sisal, abaca, maguey and henequen;
- (c) products made of pure silk.

For such products, the provisions of Article XIX of GATT 1994, as interpreted by the Agreement on Safeguards, shall be applicable.

1. Dette vedlegget inneholder en liste over tekstilvarer og klær som er definert med seks-sifrede koder etter Det harmoniserte system for beskrivelse og koding av varer (HS).

2. Tiltak i henhold til bestemmelsene om beskyttelse i artikkel 6 vil bli truffet for bestemte tekstilvarer og klær, og ikke på grunnlag av HS-prinsipper *per se*.

Tiltak i henhold til bestemmelsene om beskyttelse i artikkel 6 i Avtalen skal ikke gjelde for:

- a) utviklingsmedlemslands eksport av håndvevde stoffer fra hjemmeindustri eller håndlagde produkter fra hjemmeindustri laget av slike håndvevde stoffer eller tradisjonelle håndarbeidstekstiler og klesprodukter, forutsatt at slike produkter er ordentlig sertifisert i henhold til de ordninger som er avtalt mellom de berørte medlemmer,
- b) historiske tekstilvarer som var i internasjonal handel i kommersielle kvanta før 1982, slik som f.eks. poser, sekker, golvteppestoff, tauverk, reisegods, matter og golvtepper som vanligvis er laget av fibre som f.eks. jute, kokosfibre, sisal, manilahamp, agave og sisalhamp,
- c) produkter laget av ren silke.

For slike produkter gjelder bestemmelsene i artikkel XIX i GATT 1994, slik de tolkes i Avtalen om beskyttelsestiltak.

**Products within Section XI (Textiles and
Textile Articles) of the Harmonized Commodity
Description and Coding System (HS)**
Nomenclature

HS No.	Product Description
Ch. 50	Silk
5004.00	Silk yarn (other than yarn spun from silk waste) not put up for retail sale
5005.00	Yarn spun from silk waste, not put up for retail sale
5006.00	Silk yarn&yarn spun from silk waste, put up f retail sale; silk-worm gut
5007.10	Woven fabrics of noil silk
5007.20	Woven fabrics of silk/silk waste, other than noil silk, 85%/more of such fibres
5007.90	Woven fabrics of silk, nes

**Produkter i avsnitt XI
(Tekstil-materialer og varer derav) i det
Harmoniserte System (HS)**

HS nr.	Vareslag
Kap. 50	Silke
5004.00	Garn av silke (unntatt garn spunnet av silkeavfall), ikke i detaljopplegging
5005.00	Garn spunnet av silkeavfall, ikke i detaljopplegging
5006.00	Garn av silke & garn spunnet av silkeavfall, i detaljopplegging, wormgut
5007.10	Vevnader av bourettesilke
5007.20	Vevnader av silke/silkeavfall, unntatt bourettesilke, 85%/mer av slike fibre
5007.90	Vevnader av silke, nes

Ch. 51	Wool, fine/coarse animal hair, horsehair yarn & fabric	Kap. 51	Ull, fine/grove dyrehår, garn og vevnader av hestetagl
5105.10	Carded wool	5105.10	Kardet ull
5105.21	Combed wool in fragments	5105.21	Kjemmet ull i fragmenter
5105.29	Wool tops and other combed wool, other than combed wool in fragments	5105.29	"Tops" og annen kjemmet ull, unnatt ull i fragmenter
5105.30	Fine animal hair, carded or combed	5105.30	Fine dyrehår, kardet eller kjemmet
5106.10	Yarn of carded wool, $\geq 85\%$ by weight of wool, not put up for retail sale	5106.10	Garn av kardet ull, ≥ 85 vektprosent ull, ikke i detaljopplegging
5106.20	Yarn of carded, wool, $< 85\%$ by weight of wool, not put up for retail sale	5106.20	Garn av kardet ull, < 85 vektprosent ull, ikke i detaljopplegging
5107.10	Yarn of combed wool, $\geq 85\%$ by weight of wool, not put up for retail sale	5107.10	Garn av kjemmet ull, ≥ 85 vektprosent ull, ikke i detaljopplegging
5107.20	Yarn of combed wool, $< 85\%$ by weight of wool, not put up for retail sale	5107.20	Garn av kjemmet ull, < 85 vektprosent ull, ikke i detaljopplegging
5108.10	Yarn of carded fine animal hair, not put up for retail sale	5108	10 Garn av fine dyrehår, kardet, ikke i detaljopplegging
5108.20	Yarn of combed fine animal hair, not put up for retail sale	5108.20	Garn av fine dyrehår, kjemmet, ikke i detaljopplegging
5109.10	Yarn of wool/of fine animal hair, $\geq 85\%$ by weight of such fibres, put up	5109.10	Garn av ull/fine dyrehår, ≥ 85 vektprosent slike fibre, i detaljopplegging
5109.90	Yarn of wool/of fine animal hair, $< 85\%$ by weight of such fibres, put up	5109.90	Garn av ull/fine dyrehår, < 85 vektprosent slike fibre, i detaljopplegging
5110.00	Yarn of coarse animal hair or of horsehair	5110.00	Garn av grove dyrehår eller hestetagl
5111.11	Woven fabrics of carded wool/fine animal hair, $\geq 85\%$ by weight, ≤ 300 g/m ²	5111.11	Vevnader av kardet ull/fine dyrehår, ≥ 85 vektprosent, ≤ 300 g/m ²
5111.19	Woven fabrics of carded wool/fine animal hair, $\geq 85\%$ by weight, > 300 g/m ²	5111.19	Vevnader av kardet ull/fine dyrehår, ≥ 85 vektprosent, > 300 g/m ²
5111.20	Woven fabric of carded wool/fine animal hair, $\geq 85\%$ by wt, mixed w m-m fi	5111.20	Vevnader av kardet ull/fine dyrehår, ≥ 85 vektprosent, blandet med syntetiske eller kunstige filamenter
5111.30	Woven fabric of carded wool/fine animal hair, $\geq 85\%$ by wt, mixed w m-m fib	5111.30	Vevnader av kardet ull/fine dyrehår, ≥ 85 vektprosent, blandet med syntetiske eller kunstige stapelfibrer
5111.90	Woven fabrics of carded wool/fine animal hair, $\geq 85\%$ by weight, nes	5111.90	Vevnader av kardet ull/fine dyrehår, ≥ 85 vektprosent, nes?
5112.11	Woven fabric of combed wool/fine animal hair, $\geq 85\%$ by weight, ≤ 200 g/m ²	5112.11	Vevnader av kjemmet ull/fine dyrehår, ≥ 85 vektprosent, ≤ 200 g/m ²
5112.19	Woven fabrics of combed wool/fine animal hair, $\geq 85\%$ by weight, > 200 g/m ²	5112.19	Vevnader av kjemmet ull/fine dyrehår, ≥ 85 vektprosent, > 200 g/m ²
5112.20	Woven fabrics of combed wool/fine animal hair, $< 85\%$ by wt, mixed w m-m fil	5112.20	Vevnader av kjemmet ull/fine dyrehår, < 85 vektprosent, blandet med syntetiske eller kunstige filamenter
5112.30	Woven fabrics of combed wool/fine animal hair, $< 85\%$ by wt, mixed w m-m fib	5112.30	Vevnader av kjemmet ull/fine dyrehår, < 85 vektprosent, blandet med syntetiske eller kunstige stapelfibrer
5112.90	Woven fabrics of combed wool/fine animal hair, $< 85\%$ by weight, nes	5112.90	Vevnader av kjemmet ull/fine dyrehår, < 85 vektprosent, nes?

5113.00	Woven fabrics of coarse animal hair or of horsehair	5113.00	Vevnader av grove dyrehår eller av hestetagl
Ch. 52	Cotton	Kap. 52	Bomull
5204.11	Cotton sewing thread $\geq 85\%$ by weight of cotton, not put up for retail sale	5204.11	Bomullstråd ≥ 85 vektprosent bomull, ikke i detaljopplegging
5204.19	Cotton sewing thread, $< 85\%$ by weight of cotton, not put up for retail sale	5204.19	Bomullstråd < 85 vektprosent bomull, ikke i detaljopplegging
5204.20	Cotton sewing thread, put up for retail sale	5204.20	Bomullstråd, i detaljopplegging
5205.11	Cotton yarn, $\geq 85\%$, single, uncombed, ≥ 714.29 dtex, nt put up	5205.11	Bomullsgarn, $\geq 85\%$; enkel, ukjemmet, $\geq 714,29$ dtex, ikke i detaljopplegging
5205.12	Cotton yarn, $\geq 85\%$, single, uncombed, $714.29 > dtex \geq 232.56$, not put up	5205.12	Bomullsgarn, $\geq 85\%$, enkel, ukjemmet, $714,29 > dtex \geq 232,56$, ikke i detaljopplegging
5205.13	Cotton yarn, $\geq 85\%$, single, uncombed, $232.56 > dtex \geq 192.31$, not put up	5205.13	Bomullsgarn, $\geq 85\%$, enkel, ukjemmet, $232,56 > dtex \geq 192,31$, ikke i detaljopplegging
5205.14	Cotton yarn, $\geq 85\%$, single, uncombed, $192.31 > dtex \geq 125$, not put up	5205.14	Bomullsgarn, $\geq 85\%$, enkel, ukjemmet, $192,31 > dtex \geq 125$, ikke i detaljopplegging
5205.15	Cotton yarn, $\geq 85\%$, single, uncombed, < 125 dtex, nt put up f retail sale	5205.15	Bomullsgarn, $\geq 85\%$, enkel, ukjemmet, < 125 dtex, ikke i detaljopplegging
5205.21	Cotton yarn, $\geq 85\%$, single, combed, ≥ 714.29 , not put up	5205 21	Bomullsgarn, $\geq 85\%$, enkel, kjemmet, minst $714,29$ desitex (høyst 14 nummer metrisk)
5205.22	Cotton yarn, $\geq 85\%$, single, combed, $714.29 > dtex \geq 232.56$, not put up	5205 22	Bomullsgarn, $\geq 85\%$, enkel, kjemmet, mindre enn $714,29$ desitex, men ikke mindre enn $232,56$ desitex (over 14 nummer metrisk, men høyst 43 nummer metrisk)
5205.23	Cotton yarn, $\geq 85\%$, single, combed, $232.56 > dtex \geq 192.31$, not put up	5205 23	Bomullsgarn, $\geq 85\%$, enkel, kjemmet, mindre enn $232,56$ desitex, men ikke mindre enn $192,31$ desitex (over 43 nummer metrisk, men høyst 52 nummer metrisk)
5205.24	Cotton yarn, $\geq 85\%$, single, combed, $192.31 > dtex \geq 125$, not put up	5205 24	Bomullsgarn, $\geq 85\%$, enkel, kjemmet, mindre enn $192,31$ desitex, men ikke mindre enn 125 desitex (over 52 nummer metrisk, men høyst 80 nummer metrisk)
5205.25	Cotton yarn, $\geq 85\%$, single, combed, < 125 dtex, not put up for retail sale	5205 25	Bomullsgarn, $\geq 85\%$, enkel, kjemmet, mindre enn 125 desitex (over 80 nummer metrisk)
5205.31	Cotton yarn, $\geq 85\%$, multi, uncombed, ≥ 714.29 dtex, not put up, nes	5205 31	Bomullsgarn, $\geq 85\%$, flerlagt (tvunnet) eller kabelslått garn av ukjemmede fibrer, med lengdevekt: med minst $714,29$ desitex pr. enkelt garn (høyst 14 nummer metrisk pr. enkelt garn)
5205.32	Cotton yarn, $\geq 85\%$, multi, uncombed, $714.29 > dtex \geq 232.56$, not put up, nes	5205 32	Bomullsgarn, $\geq 85\%$, flerlagt (tvunnet) eller kabelslått garn av ukjemmede fibrer, med lengdevekt, mindre enn $714,29$ desitex, men ikke mindre enn $232,56$ desitex pr. enkelt garn (over 14 nummer metrisk,

5205.33	Cotton yarn, >=85%, multi, uncombed, 232.56 >dtex >=192.31, not put up, nes	5205 33	Bomullsgarn, >= 85%, flerlagt (tvunnet) eller kabelslått garn av ukjemmede fibrer, med lengdevekt, mindre enn 232,56 desitex, men ikke mindre enn 192,31 desitex pr. enkelt garn (over 43 nummer metrisk, men høyst 52 nummer metrisk pr. enkelt garn)
5205.34	Cotton yarn, >=85%, multi, uncombed, 192.31 >dtex >=125, nt put up, nes	5205 34	Bomullsgarn, >= 85%, flerlagt (tvunnet) eller kabelslått garn av ukjemmede fibrer, med lengdevekt, mindre enn 192,31 desitex, men ikke mindre enn 125 desitex pr. enkelt garn (over 52 nummer metrisk, men høyst 80 nummer metrisk pr. enkelt garn)
5205.35	Cotton yarn, >=85%, multi, uncombed, <125 dtex, not put up, nes	5205 35	Bomullsgarn, >= 85%, flerlagt (tvunnet) eller kabelslått garn av ukjemmede fibrer, med lengdevekt, mindre enn 125 desitex pr. enkelt garn (over 80 nummer metrisk pr. enkelt garn)
5205.41	Cotton yarn, >=85%, multiple, combed, >=714.29 dtex, not put up, nes	5205 41	Bomullsgarn, >= 85%, flerlagt (tvunnet) eller kabelslått garn av kjemmede fibrer, med lengdevekt: minst 714,29 desitex pr. enkelt garn (høyst 14 nummer metrisk pr. enkelt garn)
5205.42	Cotton yarn, >=85%, multi, combed, 714.29 >dtex >=232.56, nt put up, nes	5205 42	Bomullsgarn, >= 85%, flerlagt (tvunnet) eller kabelslått garn av kjemmede fibrer, med lengdevekt: mindre enn 714,29 desitex, men ikke mindre enn 232,56 desitex pr. enkelt garn (over 14 nummer metrisk, men høyst 43 nummer metrisk pr. enkelt garn)
5205.43	Cotton yarn, >=85%, multi, combed, 232.56 >dtex >=192.31, nt put up, nes	5205 43	Bomullsgarn, >= 85%, flerlagt (tvunnet) eller kabelslått garn av kjemmede fibrer, med lengdevekt: mindre enn 232,56 desitex, men ikke mindre enn 192,31 desitex pr. enkelt garn (over 43 nummer metrisk, men høyst 52 nummer metrisk pr. enkelt garn)
5205.44	Cotton yarn, >=85%, multiple, combed, 192.31 >dtex >=125, not put up, nes	5205 44	Bomullsgarn, >= 85%, flerlagt (tvunnet) eller kabelslått garn av kjemmede fibrer, med lengdevekt: mindre enn 192,31 desitex, men ikke mindre enn 125 desitex pr. enkelt garn (over 52 nummer metrisk, men høyst 80 nummer metrisk pr. enkelt garn)
5205.45	Cotton yarn, >=85%, multiple, combed, <125 dtex, not put up, nes	5205 45	Bomullsgarn, >= 85%, flerlagt (tvunnet) eller kabelslått garn av kjemmede fibrer, med lengdevekt: mindre enn 125 desitex pr. enkelt garn (over 80 nummer metrisk pr. enkelt garn)
5206.11	Cotton yarn, <85%, single, uncombed, >=714.29, not put up	5206 11	Bomullsgarn, >= 85%, enkelt garn av ukjemmede fibrer, med lengdevekt: minst 714,29 desitex (høyst 14 nummer metrisk)
5206.12	Cotton yarn, <85%, single, uncombed, 714.29 >dtex >=232.56, nt put up	5206 12	Bomullsgarn, >= 85%, enkelt garn av ukjemmede fibrer, med lengde-

			vekt: mindre enn 714,29 desitex, men ikke mindre enn 232,56 desitex (over 14 nummer metrisk, men høyst 43 nummer metrisk).
5206.13	Cotton yarn, <85%, single, uncombed, 232.56 >dtex>/=192.31, not put up	5206 13	Bomullsgarn, >= 85%, enkelt garn av ukjemmede fibrer, med lengdevekt: mindre enn 232,56 desitex, men ikke mindre enn 192,31 desitex (over 43 nummer metrisk, men høyst 52 nummer metrisk).
5206.14	Cotton yarn, <85%, single, uncombed, 192.31 >dtex>/=125, nt put up	5206 14	Bomullsgarn, >= 85%, enkelt garn av ukjemmede fibrer, med lengdevekt: mindre enn 192,31 desitex, men ikke mindre enn 125 desitex (over 52 nummer metrisk, men høyst 80 nummer metrisk).
5206.15	Cotton yarn, <85%, single, uncombed, <125 dtex, not put up for retail sale	5206 15	Bomullsgarn, >= 85%, enkelt garn av ukjemmede fibrer, med lengdevekt: mindre enn 125 desitex (over 80 nummer metrisk).
5206.21	Cotton yarn, <85%, single, combed, >=714.29 dtex, nt put up	5206 21	Bomullsgarn, >= 85%, enkelt garn av kjemmede fibrer, med lengdevekt: minst 714,29 desitex (høyst 14 nummer metrisk).
5206.22	Cotton yarn, <85%, single, combed, 714.29 >dtex>/=232.56, not put up	5206 22	Bomullsgarn, >= 85%, enkelt garn av kjemmede fibrer, med lengdevekt: mindre enn 714,29 desitex, men ikke mindre enn 232,56 desitex (over 14 nummer metrisk, men høyst 43 nummer metrisk).
5206.23	Cotton yarn, <85%, single, combed, 232.56 >dtex>/=192.31, not put up	5206 23	Bomullsgarn, >= 85%, enkelt garn av kjemmede fibrer, med lengdevekt: mindre enn 232,56 desitex, men ikke mindre enn 192,31 desitex (over 43 nummer metrisk, men høyst 52 nummer metrisk).
5206.24	Cotton yarn, <85%, single, combed, 192.31 >dtex>/=125, not put up	5206 24	Bomullsgarn, >= 85%, enkelt garn av kjemmede fibrer, med lengdevekt: mindre enn 192,31 desitex, men ikke mindre enn 125 desitex (over 52 nummer metrisk, men høyst 80 nummer metrisk).
5206.25	Cotton yarn, <85%, single, combed, <125 dtex, not put up for retail sale	5206 25	Bomullsgarn, >= 85%, enkelt garn av kjemmede fibrer, med lengdevekt: mindre enn 125 desitex (over 80 nummer metrisk).
5206.31	Cotton yarn, <85%, multiple, uncombed, >=714.29, not put up, nes	5206 31	Bomullsgarn, >= 85%, flerlagt (tvunnet) eller kabelslått garn av ukjemmede fibrer, med lengdevekt: minst 714,29 desitex pr. enkelt garn (høyst 14 nummer metrisk pr. enkelt garn).
5206.32	Cotton yarn, <85%, multiple, uncombed, 714.29 >dtex>/=232.56, nt put up, nes	5206 32	Bomullsgarn, >= 85%, flerlagt (tvunnet) eller kabelslått garn av ukjemmede fibrer, med lengdevekt: mindre enn 714,29 desitex, men ikke mindre enn 232,56 desitex pr. enkelt garn (over 14 nummer metrisk, men høyst 43 nummer metrisk pr. enkelt garn).

5206.33	Cotton yarn, <85%, multiple, uncombed, 232.56 >dex>/=192.31, nt put up, nes	5206 33	Bomullsgarn, >= 85%, flerlagt (tvunnet) eller kabelslått garn av ukjemmede fibrer, med lengdevekt: mindre enn 232,56 desitex, men ikke mindre enn 192,31 desitex pr. enkelt garn (over 43 nummer metrisk, men høyst 52 nummer metrisk pr. enkelt garn).
5206.34	Cotton yarn, <85%, multiple, uncombed, 192.31 >dtex>/=125, nt put up, nes	5206 34	Bomullsgarn, >= 85%, flerlagt (tvunnet) eller kabelslått garn av ukjemmede fibrer, med lengdevekt: mindre enn 192,31 desitex, men ikke mindre enn 125 desitex pr. enkelt garn (over 52 nummer metrisk, men høyst 80 nummer metrisk pr. enkelt garn).
5206.35	Cotton yarn, <85%, multiple, uncombed, <125 dtex, not put up, nes	5206 35	Bomullsgarn, >= 85%, flerlagt (tvunnet) eller kabelslått garn av ukjemmede fibrer, med lengdevekt: mindre enn 125 desitex pr. enkelt garn (over 80 nummer metrisk pr. enkelt garn).
5206.41	Cotton yarn, <85%, multiple, combed, >=714.29, nt put up, nes	5206 41	Bomullsgarn, >= 85%, flerlagt (tvunnet) eller kabelslått garn av kjemmede fibrer, med lengdevekt: minst 714,29 desitex pr. enkelt garn (høyst 14 nummer metrisk pr. enkelt garn).
5206.42	Cotton yarn, <85%, multiple, combed, 714.29 >dtex>/=232.56, nt put up, nes	5206 42	Bomullsgarn, >= 85%, flerlagt (tvunnet) eller kabelslått garn av kjemmede fibrer, med lengdevekt: mindre enn 714,29 desitex, men ikke mindre enn 232,56 desitex pr. enkelt garn (over 14 nummer metrisk, men høyst 43 nummer metrisk pr. enkelt garn).
5206.43	Cotton yarn, <85%, multiple, combed, 232.56 >dtex>/=192.31, nt put up, nes	5206 43	Bomullsgarn, >= 85%, flerlagt (tvunnet) eller kabelslått garn av kjemmede fibrer, med lengdevekt: mindre enn 232,56 desitex, men ikke mindre enn 192,31 desitex pr. enkelt garn (over 43 nummer metrisk, men høyst 52 nummer metrisk pr. enkelt garn).
5206.44	Cotton yarn, <85%, multiple, combed, 192.31 >dtex>/=125, nt put up, nes	5206 44	Bomullsgarn, >= 85%, flerlagt (tvunnet) eller kabelslått garn av kjemmede fibrer, med lengdevekt: mindre enn 192,31 desitex, men ikke mindre enn 125 desitex pr. enkelt garn (over 52 nummer metrisk, men høyst 80 nummer metrisk pr. enkelt garn).
5206.45	Cotton yarn, <85%, multiple, combed, <125 dtex, not put up, nes	5206 45	Bomullsgarn, >= 85%, flerlagt (tvunnet) eller kabelslått garn av kjemmede fibrer, med lengdevekt: mindre enn 125 desitex pr. enkelt garn (over 80 nummer metrisk pr. enkelt garn).
5207.10	Cotton yarn (other than sewing thread) >=85% by weight of cotton, put up	5207 10	Bomullsgarn, (unntatt sytråd) >= 85%, som inneholder minst 85 vektprosent bomull.
5207.90	Cotton yarn (other than sewg thread) <85% by wt of cotton, put up f retl sale	5207 90	Bomullsgarn, (unntatt sytråd) >= 85%, annet.
5208.11	Plain weave cotton fabric, >=85%, not more than 100 g/m2, unbleached	5208 11	Vevnader av bomull, >= 85%, med vekt høyst 200 gram pr. m ² . ubleikede: i toskaffbinding, med vekt høyst 100 gram pr. m ² .

5208.12	Plain weave cotton fabric, >=85%, >100 g/m ² to 200 g/m ² , unbleached	5208 12	Vevnader av bomull, >= 85%, med vekt høyst 200 gram pr. m ² . ubleiked: i toskaffbinding, med vekt over 100 gram pr. m ² .
5208.13	Twill weave cotton fabric, >=85%, not more than 200 g/m ² , unbleached	5208 13	Vevnader av bomull, >= 85%, med vekt høyst 200 gram pr. m ² . ubleikede: i 3- eller 4-tråders kyperbinding, herunder tvill.
5208.19	Woven fabrics of cotton, >=85%, not more than 200 g/m ² , unbleached, nes	5208 19	Vevnader av bomull, >= 85%, med vekt høyst 200 gram pr. m ² . ubleikede: andre vevnader .
5208.21	Plain weave cotton fabrics, >=85%, not more than 100 g/m ² , bleached	5208 21	Vevnader av bomull, >= 85%, med vekt høyst 200 gram pr. m ² . bleikede: 2100 i toskaffbinding, med vekt høyst 100 gram pr. m ² .
5208.22	Plain weave cotton fabric, >=85%, >100 g/m ² to 200 g/m ² , bleached	5208 22	Vevnader av bomull, >= 85%, med vekt høyst 200 gram pr. m ² . bleikede: i toskaffbinding, med vekt over 100 gram pr. m ² .
5208.23	Twill weave cotton fabric, >=85%, not more than 200 g/m ² , bleached	5208 23	Vevnader av bomull, >= 85%, med vekt høyst 200 gram pr. m ² . bleikede: i 3- eller 4-tråders kyperbinding, herunder tvill .
5208.29	Woven fabrics of cotton, >=85%, nt more than 200 g/m ² , bleached, nes	5208 29	Vevnader av bomull, >= 85%, med vekt høyst 200 gram pr. m ² . bleikede: andre vevnader .
5208.31	Plain weave cotton fabric, >=85%, not more than 100 g/m ² , dyed	5208 31	Vevnader av bomull, >= 85%, med vekt høyst 200 gram pr. m ² . ensfargede: i toskaffbinding, med vekt høyst 100 gram pr. m ² .
5208.32	Plain weave cotton fabric, >=85%, >100g/m ² to 200g/m ² , dyed	5208 32	Vevnader av bomull, >= 85%, med vekt høyst 200 gram pr. m ² . ensfargede: toskaffbinding, med vekt over 100 gram pr. m ² .
5208.33	Twill weave cotton fabrics, >=85%, not more than 200 g/m ² , dyed	5208 33	Vevnader av bomull, >= 85%, med vekt høyst 200 gram pr. m ² . ensfargede: i 3- eller 4-tråders kyperbinding, herunder tvill .
5208.39	Woven fabrics of cotton, >=85%, not more than 200 g/m ² , dyed, nes	5208 39	Vevnader av bomull, >= 85%, med vekt høyst 200 gram pr. m ² . ensfargede: andre vevnader .
5208.41	Plain weave cotton fabric, >=85%, not more than 100 g/m ² , yarn dyed	5208 41	Vevnader av bomull, >= 85%, med vekt høyst 200 gram pr. m ² . flerfargede: i toskaffbinding, med vekt høyst 100 gram pr. m ² .
5208.42	Plain weave cotton fabrics, >=85%, >100 g/m ² to 200 g/m ² , yarn dyed	5208 42	Vevnader av bomull, >= 85%, med vekt høyst 200 gram pr. m ² . flerfargede: i toskaffbinding, med vekt over 100 gram pr. m ² .
5208.43	Twill weave cotton fabric, >=85%, not more than 200 g/m ² , yarn dyed	5208 43	Vevnader av bomull, >= 85%, med vekt høyst 200 gram pr. m ² . flerfargede: i 3- eller 4-tråders kyperbinding, herunder tvill .
5208.49	Woven fabrics of cotton, >=85%, nt more than 200 g/m ² , yarn dyed, nes	5208 49	Vevnader av bomull, >= 85%, med vekt høyst 200 gram pr. m ² . flerfargede: andre vevnader .
5208.51	Plain weave cotton fabrics, >=85%, not more than 100 g/m ² , printed	5208 51	Vevnader av bomull, >= 85%, med vekt høyst 200 gram pr. m ² . trykte: i toskaffbinding, med vekt høyst 100 gram pr. m ² .

5208.52	Plain weave cotton fabric, >=85%, >100 g/m2 to 200 g/m2, printed	5208 52	Vevnader av bomull, >= 85%, med vekt høyst 200 gram pr. m ² . trykte: i toskaffbinding, med vekt over 100 gram pr. m ² .
5208.53	Twill weave cotton fabric, >=85%, not more than 200 g/m2, printed	5208 53	Vevnader av bomull, >= 85%, med vekt høyst 200 gram pr. m ² . trykte: i 3- eller 4-tråders kyperbinding, herunder tvill.
5208.59	Woven fabrics of cotton, >=85%, not more than 200 g/m2, printed, nes	5208 59	Vevnader av bomull, >= 85%, med vekt høyst 200 gram pr. m ² . trykte: andre vevnader.
5209.11	Plain weave cotton fabric, >=85%, more than 200 g/m2, unbleached	5209 11	Vevnader av bomull, >= 85%, med vekt over 200 gram pr. m ² . ubleikede: i toskaffbinding.
5209.12	Twill weave cotton fabric, >=85%, more than 200 g/m2, unbleached	5209 12	Vevnader av bomull, >= 85%, med vekt over 200 gram pr. m ² . ubleikede: i 3- eller 4-tråders kyperbinding, herunder tvill.
5209.19	Woven fabrics of cotton, >=85%, more than 200 g/m2, unbleached, nes	5209 19	Vevnader av bomull, >= 85%, med vekt over 200 gram pr. m ² . ubleikede: andre vevnader.
5209.21	Plain weave cotton fabric, >=85%, more than 200 g/m2, bleached	5209 21	Vevnader av bomull, >= 85%, med vekt over 200 gram pr. m ² . bleikede: i toskaffbinding.
5209.22	Twill weave cotton fabrics, >=85%, more than 200 g/m2, bleached	5209 22	Vevnader av bomull, >= 85%, med vekt over 200 gram pr. m ² . bleikede: i 3- eller 4-tråders kyperbinding, herunder tvill.
5209.29	Woven fabrics of cotton, >=85%, more than 200 g/m2, bleached, nes	5209 29	Vevnader av bomull, >= 85%, med vekt over 200 gram pr. m ² . bleikede: andre vevnader.
5209.31	Plain weave cotton fabrics, >=85%, more than 200 g/m2, dyed	5209 31	Vevnader av bomull, >= 85%, med vekt over 200 gram pr. m ² . ensfargede: i toskaffbinding.
5209.32	Twill weave cotton fabrics, >=85%, more than 200 g/m2, dyed	5209 32	Vevnader av bomull, >= 85%, med vekt over 200 gram pr. m ² . ensfargede: i 3- eller 4-tråders kyperbinding, herunder tvill.
5209.39	Woven fabrics of cotton, >=85%, more than 200 g/m2, dyed, nes	5209 39	Vevnader av bomull, >= 85%, med vekt over 200 gram pr. m ² . ensfargede: andre vevnader.
5209.41	Plain weave cotton fabrics, >=85%, more than 200 g/m2, yarn dyed	5209 41	Vevnader av bomull, >= 85%, med vekt over 200 gram pr. m ² . flerfargede: i toskaffbinding.
5209.42	Denim fabrics of cotton, >=85%, more than 200 g/m2	5209 42	Vevnader av bomull, >= 85%, med vekt over 200 gram pr. m ² . flerfargede: denim.
5209.43	Twill weave cotton fab, other than denim, >=85%, more than 200 g/m2, yarn dyed	5209 43	Vevnader av bomull, >= 85%, med vekt over 200 gram pr. m ² . flerfargede: andre, i 3- eller 4-tråders kyperbinding, herunder tvill.
5209.49	Woven fabrics of cotton, >=85%, more than 200 g/m2, yarn dyed, nes	5209 49	Vevnader av bomull, >= 85%, med vekt over 200 gram pr. m ² . flerfargede: andre vevnader.
5209.51	Plain weave cotton fabrics, >=85%, more than 200 g/m2, printed	5209 51	Vevnader av bomull, >= 85%, med vekt over 200 gram pr. m ² . trykte: i toskaffbinding.
5209.52	Twill weave cotton fabrics, >=85%, more than 200 g/m2, printed	5209 52	Vevnader av bomull, >= 85%, med vekt over 200 gram pr. m ² . trykte: i 3- eller 4-tråders kyperbinding, herunder tvill.

5209.59	Woven fabrics of cotton, >=85%, more than 200 g/m ² , printed, nes	5209 59	Vevnader av bomull, >= 85%, med vekt over 200 gram pr. m ² . trykte: andre vevnader .
5210.11	Plain weave cotton fab, <85% mixd w m-m fib, not more than 200 g/m ² , unbl	5210 11	Vevnader av bomull, >= 85%, blandet utelukkende eller hovedsakelig med syntetiske eller kunstige tekstilfibrer, med vekt høyst 200 gram pr. m ² . ubleikede: i toskaffbinding .
5210.12	Twill weave cotton fab, <85% mixd w m-m fib, not more than 200 g/m ² , unbl	5210 12	Vevnader av bomull, >= 85%, blandet utelukkende eller hovedsakelig med syntetiske eller kunstige tekstilfibrer, med vekt høyst 200 gram pr. m ² . ubleikede: i 3- eller 4-tråders kyperbinding, herunder tvill .
5210.19	Woven fab of cotton, <85% mixd with m-m fib, <=200 g/m ² , unbl, nes	5210 19	Vevnader av bomull, >= 85%, blandet utelukkende eller hovedsakelig med syntetiske eller kunstige tekstilfibrer, med vekt høyst 200 gram pr. m ² . ubleikede: andre vevnader .
5210.21	Plain weave cotton fab, <85% mixd w m-m fib, not more than 200 g/m ² , bl	5210 21	Vevnader av bomull, >= 85%, blandet utelukkende eller hovedsakelig med syntetiske eller kunstige tekstilfibrer, med vekt høyst 200 gram pr. m ² . bleikede: i toskaffbinding .
5210.22	Twill weave cotton fab, <85% mixd w m-m fib, not more than 200 g/m ² , bl	5210 22	Vevnader av bomull, >= 85%, blandet utelukkende eller hovedsakelig med syntetiske eller kunstige tekstilfibrer, med vekt høyst 200 gram pr. m ² . bleikede: i 3- eller 4-tråders kyperbinding, herunder tvill .
5210.29	Woven fabrics of cotton, <85% mixd with m-m fib, <=200 g/m ² , bl, nes	5210 29	Vevnader av bomull, >= 85%, blandet utelukkende eller hovedsakelig med syntetiske eller kunstige tekstilfibrer, med vekt høyst 200 gram pr. m ² . bleikede: andre vevnader .
5210.31	Plain weave cotton fab, <85% mixd w m-m fib, not more than 200 g/m ² , dyd	5210 31	Vevnader av bomull, >= 85%, blandet utelukkende eller hovedsakelig med syntetiske eller kunstige tekstilfibrer, med vekt høyst 200 gram pr. m ² . ensfargede: i toskaffbinding .
5210.32	Twill weave cotton fab, <85% mixd w m-m fib, not more than 200 g/m ² , dyd	5210 32	Vevnader av bomull, >= 85%, blandet utelukkende eller hovedsakelig med syntetiske eller kunstige tekstilfibrer, med vekt høyst 200 gram pr. m ² . ensfargede: i 3- eller 4-tråders kyperbinding, herunder tvill .
5210.39	Woven fabrics of cotton, <85% mixd with m-m fib, <=200 g/m ² , dyed, nes	5210 39	Vevnader av bomull, >= 85%, blandet utelukkende eller hovedsakelig med syntetiske eller kunstige tekstilfibrer, med vekt høyst 200 gram pr. m ² . ensfargede: andre vevnader .
5210.41	Plain weave cotton fab, <85% mixd w m-m fib, nt mor thn 200g/m ² , yarn dyd	5210 41	Vevnader av bomull, >= 85%, blandet utelukkende eller hovedsakelig med syntetiske eller kunstige tekstilfibrer, med vekt høyst 200 gram pr. m ² . flerfargede: i toskaffbinding .
5210.42	Twill weave cotton fab, <85% mixd w m-m fib, nt mor thn 200g/m ² , yarn dyd	5210 42	Vevnader av bomull, >= 85%, blandet utelukkende eller hovedsakelig med syntetiske eller kunstige tekstilfibrer, med vekt høyst 200 gram

5210.49	Woven fabrics of cotton,<85% mixed w m-m fib,<math>\leq 200\text{g/m}^2\text{, yarn dyed, nes}	5210 49	pr. m^2 . flerfargede: i 3- eller 4-tråders kyperbinding, herunder tvill . Vevnader av bomull, $\geq 85\%$, blandet utelukkende eller hovedsakelig med syntetiske eller kunstige tekstilfibrer, med vekt høyst 200 gram
5210.51	Plain weave cotton fab,<85% mixed w m-m fib, nt more thn 200 g/m2, printd	5210 51	pr. m^2 . flerfargede: andre vevnader . Vevnader av bomull, $\geq 85\%$, blandet utelukkende eller hovedsakelig med syntetiske eller kunstige tekstilfibrer, med vekt høyst 200 gram
5210.52	Twill weave cotton fab,<85% mixed w m-m fib, nt more thn 200g/m2, printd	5210 52	pr. m^2 . trykte: i toskaftbinding . Vevnader av bomull, $\geq 85\%$, blandet utelukkende eller hovedsakelig med syntetiske eller kunstige tekstilfibrer, med vekt høyst 200 gram
5210.59	Woven fabrics of cotton,<85% mixed with m-m fib,<math>\leq 200\text{g/m}^2\text{, printed, nes}	5210 59	pr. m^2 . trykte: i 3- eller 4-tråders kyperbinding, herunder tvill . Vevnader av bomull, $\geq 85\%$, blandet utelukkende eller hovedsakelig med syntetiske eller kunstige tekstilfibrer, med vekt høyst 200 gram
5211.11	Plain weave cotton fab,<85% mixed w m-m fib, more thn 200 g/m2, unbleachd	5211 11	pr. m^2 . trykte: andre vevnader . Vevnader av bomull, $\geq 85\%$, blandet utelukkende eller hovedsakelig med syntetiske eller kunstige tekstilfibrer, med vekt over 200 gram
5211.12	Twill weave cotton fab,<85% mixed with m-m fib, more than 200 g/m2, unbl	5211 12	pr. m^2 . ubleikede: i toskaftbinding . Vevnader av bomull, $\geq 85\%$, blandet utelukkende eller hovedsakelig med syntetiske eller kunstige tekstilfibrer, med vekt over 200 gram
5211.19	Woven fabrics of cotton,<85% mixed w m-m fib, more thn 200g/m2, unbl, nes	5211 19	pr. m^2 . ubleikede: 3- eller 4-tråders kyperbinding, herunder tvill . Vevnader av bomull, $\geq 85\%$, blandet utelukkende eller hovedsakelig med syntetiske eller kunstige tekstilfibrer, med vekt over 200 gram
5211.21	Plain weave cotton fab,<85% mixed w m-m fib, more than 200 g/m2, bleachd	5211 21	pr. m^2 . ubleikede: andre vevnader . Vevnader av bomull, $\geq 85\%$, blandet utelukkende eller hovedsakelig med syntetiske eller kunstige tekstilfibrer, med vekt over 200 gram
5211.22	Twill weave cotton fab,<85% mixed w m-m fib, more than 200 g/m2, bleachd	5211 22	pr. m^2 . bleikede: i toskaftbinding . Vevnader av bomull, $\geq 85\%$, blandet utelukkende eller hovedsakelig med syntetiske eller kunstige tekstilfibrer, med vekt over 200 gram
5211.29	Woven fabrics of cotton,<85% mixed w m-m fib, more than 200 g/m2, bl, nes	5211 29	pr. m^2 . bleikede: i 3- eller 4-tråders kyperbinding, herunder tvill . Vevnader av bomull, $\geq 85\%$, blandet utelukkende eller hovedsakelig med syntetiske eller kunstige tekstilfibrer, med vekt over 200 gram
5211.31	Plain weave cotton fab,<85% mixed with m-m fib, more than 200 g/m2, dyed	5211 31	pr. m^2 . bleikede: andre vevnader . Vevnader av bomull, $\geq 85\%$, blandet utelukkende eller hovedsakelig med syntetiske eller kunstige tekstilfibrer, med vekt over 200 gram
			pr. m^2 . ensfargede: i toskaftbinding .

5211.32	Twill weave cotton fab, <85% mixed with m-m fib, more than 200 g/m ² , dyed	5211 32	Vevnader av bomull, >= 85%, blandet utelukkende eller hovedsakelig med syntetiske eller kunstige tekstilfibrer, med vekt over 200 gram pr. m ² . ensfargede: i 3- eller 4-tråders kyperbinding, herunder tvill .
5211.39	Woven fabrics of cotton, <85% mixed w m-m fib, more than 200 g/m ² , dyed, nes	5211 39	Vevnader av bomull, >= 85%, blandet utelukkende eller hovedsakelig med syntetiske eller kunstige tekstilfibrer, med vekt over 200 gram pr. m ² . ensfargede: andre vevnader .
5211.41	Plain weave cotton fab, <85% mixed w m-m fib, more than 200 g/m ² , yarn dyed	5211 41	Vevnader av bomull, >= 85%, blandet utelukkende eller hovedsakelig med syntetiske eller kunstige tekstilfibrer, med vekt over 200 gram pr. m ² . flerfargede: i toskaftbinding .
5211.42	Denim fabrics of cotton, <85% mixed with m-m fib, more than 200 g/m ²	5211 42	Vevnader av bomull, >= 85%, blandet utelukkende eller hovedsakelig med syntetiske eller kunstige tekstilfibrer, med vekt over 200 gram pr. m ² . flerfargede: denim .
5211.43	Twill weave cotton fab, other than denim, <85% mixed w m-m fib, >200g/m ² , yarn dyed	5211 43	Vevnader av bomull, >= 85%, blandet utelukkende eller hovedsakelig med syntetiske eller kunstige tekstilfibrer, med vekt over 200 gram pr. m ² . flerfargede: i 3- eller 4-tråders kyperbinding, herunder tvill .
5211.49	Woven fabrics of cotton, <85% mixed with m-m fib, >200 g/m ² , yarn dyed, nes	5211 49	Vevnader av bomull, >= 85%, blandet utelukkende eller hovedsakelig med syntetiske eller kunstige tekstilfibrer, med vekt over 200 gram pr. m ² . flerfargede: andre vevnader .
5211.51	Plain weave cotton fab, <85% mixed w m-m fib, more than 200 g/m ² , printd	5211 51	Vevnader av bomull, >= 85%, blandet utelukkende eller hovedsakelig med syntetiske eller kunstige tekstilfibrer, med vekt over 200 gram pr. m ² . trykte: i toskaftbinding .
5211.52	Twill weave cotton fab, <85% mixed w m-m fib, more than 200 g/m ² , printd	5211 52	Vevnader av bomull, >= 85%, blandet utelukkende eller hovedsakelig med syntetiske eller kunstige tekstilfibrer, med vekt over 200 gram pr. m ² . trykte: i 3- eller 4-tråders kyperbinding, herunder tvill .
5211.59	Woven fabrics of cotton, <85% mixed w m-m fib, more than 200g/m ² , printd, nes	5211 59	Vevnader av bomull, >= 85%, blandet utelukkende eller hovedsakelig med syntetiske eller kunstige tekstilfibrer, med vekt over 200 gram pr. m ² . trykte: andre vevnader .
5212.11	Woven fabrics of cotton, weighing not more than 200 g/m ² , unbleached, nes	5212 11	Vevnader av bomull. med vekt høyst 200 gram pr. m ² : ubleikede .
5212.12	Woven fabrics of cotton, weighing not more than 200 g/m ² , bleached, nes	5212 12	Vevnader av bomull. med vekt høyst 200 gram pr. m ² : bleikede.
5212.13	Woven fabrics of cotton, weighing not more than 200 g/m ² , dyed, nes	5212 13	Vevnader av bomull. med vekt høyst 200 gram pr. m ² : ensfargede .
5212.14	Woven fabrics of cotton, <=200g/m ² , of yarns of different colours, nes	5212 14	Vevnader av bomull. med vekt høyst 200 gram pr. m ² : flerfargede .
5212.15	Woven fabrics of cotton, weighing not more than 200 g/m ² , printed, nes	5212 15	Vevnader av bomull. med vekt høyst 200 gram pr. m ² : trykte .

Vedlegg 1

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

5212.21	Woven fabrics of cotton, weighing more than 200 g/m ² , unbleached, nes	5212 21	Vevnader av bomull. med vekt over 200 gram pr. m ² : ubleikede
5212.22	Woven fabrics of cotton, weighing more than 200 g/m ² , bleached, nes	5212 22	Vevnader av bomull. med vekt over 200 gram pr. m ² : bleikede.
5212.23	Woven fabrics of cotton, weighing more than 200 g/m ² , dyed, nes	5212 23	Vevnader av bomull. med vekt over 200 gram pr. m ² : ensfargede .
5212.24	Woven fabrics of cotton, >200 g/m ² , of yarns of different colours, nes	5212 24	Vevnader av bomull. med vekt over 200 gram pr. m ² : flerfargede .
5212.25	Woven fabrics of cotton, weighing more than 200 g/m ² , printed, nes	5212 25	Vevnader av bomull. med vekt over 200 gram pr. m ² : trykte .
Ch. 53	Other vegetable textile fibres; paper yarn & woven fab	Kap. 53.	Andre vegetabiliske tekstilfibrer; papirgarn og vevnader derav.
5306.10	Flax yarn, single	5306 10	Garn av lin, enkelt .
5306.20	Flax yarn, multile (folded) or cabled	5306 20	Garn av lin, flerlagt (tvunnet) eller kabelslått .
5307.10	Yarn of jute or of other textile bast fibres, single	5307 10	Garn av jute eller andre tekstilfibrer av bast som hører under posisjon 53.03, enkelt .
5307.20	Yarn of jute or of oth textile bast fibres, multiple (folded) or cabled	5307 20	Garn av jute eller andre tekstilfibrer av bast som hører under posisjon 53.03, flerlagt (tvunnet) eller kabelslått .
5308.20	True hemp yarn	5308 20	Garn av andre vegetabiliske tekstilfibrer; papirgarn, garn av hamp .
5308.90	Yarn of other vegetable textile fibres	5308 90	Garn av andre vegetabiliske tekstilfibrer; papirgarn, annet .
5309.11	Woven fabrics, containg 85% or more by weight of flax, unbleached or bl	5309 11	Vevnader av lin, som inneholder minst 85 vektprosent lin: ubleikede eller bleikede .
5309.19	Woven fabrics, containing 85% or more by weight of flax, other than unbl or bl	5309 19	Vevnader av lin, som inneholder minst 85 vektprosent lin: andre .
5309.21	Woven fabrics of flax, containg <85% by weight of flax, unbleached or bl	5309 21	Vevnader av lin, som inneholder minst 85 vektprosent lin: ubleikede eller bleikede .
5309.29	Woven fabrics of flax, containing <85% by weight of flax, other than unbl or bl	5309 29	Vevnader av lin, som inneholder minst 85 vektprosent lin: andre .
5310.10	Woven fabrics of jute or of other textile bast fibres, unbleached	5310 10	Vevnader av jute eller andre tekstilfibrer av bast som hører under posisjon 53.03, ubleikede .
5310.90	Woven fabrics of jute or of other textile bast fibres, other than unbleached	5310 90	Vevnader av jute eller andre tekstilfibrer av bast som hører under posisjon 53.03, andre .
5311.00	Woven fabrics of oth vegetable textile fibres; woven fab of paper yarn	5311 00	Vevnader av andre vegetabiliske tekstilfibrer; vevnader av papirgarn.
Ch. 54	Man-made filaments	Kap. 54	Syntetiske og kunstige filamenter.
5401.10	Sewing thread of synthetic filaments	5401 10	Sytråd av syntetiske eller kunstige filamenter, også i detaljopplegging, av syntetiske filamenter .
5401.20	Sewing thread of artificial filaments	5401 20	Sytråd av syntetiske eller kunstige filamenter, også i detaljopplegging, av kunstige filamenter .
5402.10	High tenacity yarn (other than sewg thread),nylon/oth polyamides fi, nt put up	5402 10	Garn av syntetiske filamenter (unn-tatt sytråd), ikke i detaljopplegging, herunder syntetiske monofilamenter med lengdevekt mindre enn 67 desitex, høystyrkegarn av nylon eller andre polyamider .

5402.20	High tenacity yarn (other than sewing thread), of polyester filaments, not put up	5402 20	Garn av syntetiske filamenter (unntatt sytråd), ikke i detaljopplegging, herunder syntetiske monofilamenter med lengdevekt mindre enn 67 desitex, høystyrkegarn av polyestere .!
5402.31	Textured yarn nes, of nylon/oth polyamides fi, $\leq 50\text{tex/s.y.}$, not put up	5402 31	Garn av syntetiske filamenter (unntatt sytråd), ikke i detaljopplegging, herunder syntetiske monofilamenter med lengdevekt mindre enn 67 desitex, teksturert garn: av nylon eller andre polyamider med lengdevekt høyst 50 tex pr. enkelt garn .
5402.32	Textured yarn nes, of nylon/oth polyamides fi, >50 tex/s.y., not put up	5402 32	Garn av syntetiske filamenter (unntatt sytråd), ikke i detaljopplegging, herunder syntetiske monofilamenter med lengdevekt mindre enn 67 desitex, teksturert garn: av nylon eller andre polyamider med lengdevekt mer enn 50 tex pr. enkelt garn .
5402.33	Textured yarn nes, of polyester filaments, not put up for retail sale	5402 33	Garn av syntetiske filamenter (unntatt sytråd), ikke i detaljopplegging, herunder syntetiske monofilamenter med lengdevekt mindre enn 67 desitex, teksturert garn: av polyestere .
5402.39	Textured yarn of synthetic filaments, nes, not put up	5402 39	Garn av syntetiske filamenter (unntatt sytråd), ikke i detaljopplegging, herunder syntetiske monofilamenter med lengdevekt mindre enn 67 desitex, teksturert garn: ellers .
5402.41	Yarn of nylon or other polyamides fi, single, untwisted, nes, not put up	5402 41	Garn av syntetiske filamenter (unntatt sytråd), ikke i detaljopplegging, herunder syntetiske monofilamenter med lengdevekt mindre enn 67 desitex, annet garn, enkelt, ikke snodd eller snodd høyst 50 ganger pr. meter: av nylon eller andre polyamider .
5402.42	Yarn of polyester filaments, partially oriented, single, nes, not put up	5402 42	Garn av syntetiske filamenter (unntatt sytråd), ikke i detaljopplegging, herunder syntetiske monofilamenter med lengdevekt mindre enn 67 desitex, annet garn, enkelt, ikke snodd eller snodd høyst 50 ganger pr. meter: av polyestere, delvis orienterte .
5402.43	Yarn of polyester filaments, single, untwisted, nes, not put up	5402 43	Garn av syntetiske filamenter (unntatt sytråd), ikke i detaljopplegging, herunder syntetiske monofilamenter med lengdevekt mindre enn 67 desitex, annet garn, enkelt, ikke snodd eller snodd høyst 50 ganger pr. meter: av andre polyestere .
5402.49	Yarn of synthetic filaments, single, untwisted, nes, not put up	5402 49	Garn av syntetiske filamenter (unntatt sytråd), ikke i detaljopplegging, herunder syntetiske monofilamenter med lengdevekt mindre enn 67 desitex, annet garn, enkelt, ikke snodd eller snodd høyst 50 ganger pr. meter: ellers .
5402.51	Yarn of nylon or other polyamides fi, single, >50 turns/m, not put up	5402 51	Garn av syntetiske filamenter (unntatt sytråd), ikke i detaljopplegging,

			herunder syntetiske monofilamenter med lengdevekt mindre enn 67 desitex, annet garn, enkelt, snodd mer enn 50 ganger pr. meter: av nylon eller andre polyamider .
5402.52	Yarn of polyester filaments, single, >50 turns per metre, not put up	5402 52	Garn av syntetiske filamenter (unntatt sytråd), ikke i detaljopplegging, herunder syntetiske monofilamenter med lengdevekt mindre enn 67 desitex, annet garn, enkelt, snodd mer enn 50 ganger pr. meter: av polyestere .
5402.59	Yarn of synthetic filaments, single, >50 turns per metre, nes, not put up	5402 59	Garn av syntetiske filamenter (unntatt sytråd), ikke i detaljopplegging, herunder syntetiske monofilamenter med lengdevekt mindre enn 67 desitex, annet garn, enkelt, snodd mer enn 50 ganger pr. meter: ellers .
5402.61	Yarn of nylon or other polyamides fi, multiple, nes, not put up	5402 61	Garn av syntetiske filamenter (unntatt sytråd), ikke i detaljopplegging, herunder syntetiske monofilamenter med lengdevekt mindre enn 67 desitex, annet garn, flerlagt (tvunnet) eller kabelslått: av nylon eller andre polyamider .
5402.62	Yarn of polyester filaments, multiple, nes, not put up	5402 62	Garn av syntetiske filamenter (unntatt sytråd), ikke i detaljopplegging, herunder syntetiske monofilamenter med lengdevekt mindre enn 67 desitex, annet garn, flerlagt (tvunnet) eller kabelslått: av polyestere .
5402.69	Yarn of synthetic filaments, multiple, nes, not put up	5402 69	Garn av syntetiske filamenter (unntatt sytråd), ikke i detaljopplegging, herunder syntetiske monofilamenter med lengdevekt mindre enn 67 desitex, annet garn, flerlagt (tvunnet) eller kabelslått: ellers .
5403.10	High tenacity yarn (other than sewg thread), of viscose rayon filament, nt put up	5403 10	Garn av kunstige filamenter (unntatt sytråd), ikke i detaljopplegging, herunder kunstige monofilamenter med lengdevekt mindre enn 67 desitex, høystyrkegarn av viskoserayon .
5403.20	Textured yarn nes, of artificial filaments, not put up for retail sale	5403 20	Garn av kunstige filamenter (unntatt sytråd), ikke i detaljopplegging, herunder kunstige monofilamenter med lengdevekt mindre enn 67 desitex, teksturert garn .
5403.31	Yarn of viscose rayon filaments, single, untwisted, nes, not put up	5403 31	Garn av kunstige filamenter (unntatt sytråd), ikke i detaljopplegging, herunder kunstige monofilamenter med lengdevekt mindre enn 67 desitex, annet garn, enkelt: av viskoserayon, ikke snodd eller snodd høyst 120 ganger pr. meter .
5403.32	Yarn of viscose rayon filaments, single, >120 turns per m, nes, nt put up	5403 32	Garn av kunstige filamenter (unntatt sytråd), ikke i detaljopplegging, herunder kunstige monofilamenter med lengdevekt mindre enn 67 desitex, annet garn, enkelt: av viskoserayon, snodd mer enn 120 ganger pr. meter .

5403.33	Yarn of cellulose acetate filaments, single, nes, not put up	5403 33	Garn av kunstige filamenter (unntatt sytråd), ikke i detaljopplegging, herunder kunstige monofilamenter med lengdevekt mindre enn 67 desitex, annet garn, enkelt: av celluloseacetat.
5403.39	Yarn of artificial filaments, single, nes, not put up	5403 39	Garn av kunstige filamenter (unntatt sytråd), ikke i detaljopplegging, herunder kunstige monofilamenter med lengdevekt mindre enn 67 desitex, annet garn, enkelt: ellers.
5403.41	Yarn of viscose rayon filaments, multiple, nes, not put up	5403 41	Garn av kunstige filamenter (unntatt sytråd), ikke i detaljopplegging, herunder kunstige monofilamenter med lengdevekt mindre enn 67 desitex, annet garn, flerlagt (tvunnet) eller kabelslått: av viskoserayon.
5403.42	Yarn of cellulose acetate filaments, multiple, nes, not put up	5403 42	Garn av kunstige filamenter (unntatt sytråd), ikke i detaljopplegging, herunder kunstige monofilamenter med lengdevekt mindre enn 67 desitex, annet garn, flerlagt (tvunnet) eller kabelslått: av celluloseacetat.
5403.49	Yarn of artificial filaments, multiple, nes, not put up	5403 49	Garn av kunstige filamenter (unntatt sytråd), ikke i detaljopplegging, herunder kunstige monofilamenter med lengdevekt mindre enn 67 desitex, annet garn, flerlagt (tvunnet) eller kabelslått: ellers.
5404.10	Synthetic mono, ≥ 67 dtex, no cross sectional dimension exceeds 1 mm	5404 10	Syntetiske monofilamenter, ≥ 67 dtex og med et største tverrmål høyst 1 mm; strimler og liknende (f.eks. kunstige strå) av syntetiske tekstilmaterialer med en synlig bredde høyst 5 mm, monofilamenter.
5404.90	Strip & the like of syn tex material of an apparent width not exceedg 5mm	5404 90	Syntetiske monofilamenter, ≥ 67 dtex og med et største tverrmål høyst 1 mm; strimler og liknende (f.eks. kunstige strå) av syntetiske tekstilmaterialer med en synlig bredde høyst 5 mm, andre.
5405.00	Artificial mono, 67 dtex, cross-sect > 1 mm; strip of arti tex mat w ≤ 5 mm	5405 00	Kunstige monofilamenter med lengdevekt ≥ 67 dtex og med et største tverrmål høyst 1 mm; strimler og liknende (f.eks. kunstige strå) av kunstige tekstilmaterialer med en synlig bredde høyst 5 mm.
5406.10	Yarn of synthetic filament (other than sewing thread), put up for retail sale	5406 10	Garn av syntetiske eller kunstige filamenter (unntatt sytråd), i detaljopplegging, garn av syntetiske filamenter.
5406.20	Yarn of artificial filament (other than sewing thread), put up for retail sale	5406 20	Garn av syntetiske eller kunstige filamenter (unntatt sytråd), i detaljopplegging, garn av kunstige filamenter.
5407.10	Woven fab of high tenacity fi yarns of nylon oth polyamides/polyesters	5407 10	Vevnader av syntetisk filamentgarn, herunder vevnader fremstilt av materialer som hører under posisjon 54.04, vevnader fremstilt av høystyrkegarn av nylon eller andre po-

5407.20	Woven fab obtained from strip/the like of synthetic textile materials	5407 20	lyamider eller av polyestere . Vevnader av syntetisk filamentgarn, herunder vevnader fremstilt av materialer som hører under posisjon 54.04, vevnader fremstilt av strimler eller liknende .
5407.30	Fabrics specif in Note 9 Section XI (layers of parallel syn tex yarn)	5407 30	Vevnader av syntetisk filamentgarn, herunder vevnader fremstilt av materialer som hører under posisjon 54.04, vevnader av endeløst syntetisk tekstilgarn lagt i motsatt rettede parallellagte lag, sammenholdt ved hjelp av klebemiddel eller ved varmebehandling .
5407.41	Woven fab, >=85% of nylon/other polyamides filaments, unbl or bl, nes	5407 41	Vevnader av syntetisk filamentgarn, herunder vevnader fremstilt av materialer som hører under posisjon 54.04, andre vevnader, >= 85% filamenter av nylon eller andre polyamider: ubleikede eller bleikede .
5407.42	Woven fabrics, >=85% of nylon/other polyamides filaments, dyed, nes	5407 42	Vevnader av syntetisk filamentgarn, herunder vevnader fremstilt av materialer som hører under posisjon 54.04, andre vevnader, >= 85% filamenter av nylon eller andre polyamider: ensfargede .
5407.43	Woven fab, >=85% of nylon/other polyamides filaments, yarn dyed, nes	5407 43	Vevnader av syntetisk filamentgarn, herunder vevnader fremstilt av materialer som hører under posisjon 54.04, andre vevnader, >= 85% filamenter av nylon eller andre polyamider: flerfargede .
5407.44	Woven fabrics, >=85% of nylon/other polyamides filaments, printed, nes	54076 44	Vevnader av syntetisk filamentgarn, herunder vevnader fremstilt av materialer som hører under posisjon 54.04, andre vevnader, >= 85% filamenter av nylon eller andre polyamider: trykte .
5407.51	Woven fabrics, >=85% of textured polyester filaments, unbl or bl, nes	5407 51	Vevnader av syntetisk filamentgarn, herunder vevnader fremstilt av materialer som hører under posisjon 54.04, andre vevnader, >= 85% teksturerte polyesterfilamenter: ubleikede eller bleikede .
5407.52	Woven fabrics, >=85% of textured polyester filaments, dyed, nes	5407 52	Vevnader av syntetisk filamentgarn, herunder vevnader fremstilt av materialer som hører under posisjon 54.04, andre vevnader, >= 85% teksturerte polyesterfilamenter: ensfargede .
5407.53	Woven fabrics, >=85% of textured polyester filaments, yarn dyed, nes	5407 53	Vevnader av syntetisk filamentgarn, herunder vevnader fremstilt av materialer som hører under posisjon 54.04, andre vevnader, >= 85% teksturerte polyesterfilamenter: flerfargede .
5407.54	Woven fabrics, >=85% of textured polyester filaments, printed, nes	5407 54	Vevnader av syntetisk filamentgarn, herunder vevnader fremstilt av materialer som hører under posisjon 54.04, andre vevnader, >= 85% teksturerte polyesterfilamenter: trykte .
5407.60	Woven fabrics, >=85% of non-textured polyester filaments, nes	5407 60	Vevnader av syntetisk filamentgarn, herunder vevnader fremstilt av ma-

5407.71	Woven fab, >=85% of synthetic filaments, unbleached or bleached, nes	5407 71	terialer som hører under posisjon 54.04, andre vevnader, >= 85% uteksturerte polyesterfilamenter . Vevnader av syntetisk filamentgarn, herunder vevnader fremstilt av materialer som hører under posisjon 54.04, >= 85% andre vevnader, syntetiske filamenter: ubbleikede eller bleikede .
5407.72	Woven fabrics, >=85% of synthetic filaments, dyed, nes	5407 72	Vevnader av syntetisk filamentgarn, herunder vevnader fremstilt av materialer som hører under posisjon 54.04, >= 85% andre vevnader, syntetiske filamenter: ensfargede .
5407.73	Woven fabrics, >=85% of synthetic filaments, yarn dyed, nes	5407 73	Vevnader av syntetisk filamentgarn, herunder vevnader fremstilt av materialer som hører under posisjon 54.04, >= 85% andre vevnader, syntetiske filamenter: flerfargede .
5407.74	Woven fabrics, >=85% of synthetic filaments, printed, nes	5407 74	Vevnader av syntetisk filamentgarn, herunder vevnader fremstilt av materialer som hører under posisjon 54.04, >= 85% andre vevnader, syntetiske filamenter: trykte .
5407.81	Woven fabrics of synthetic filaments, <85% mixed w cotton, unbl o bl, nes	5407 81	Vevnader av syntetisk filamentgarn, herunder vevnader fremstilt av materialer som hører under posisjon 54.04, andre vevnader, >= 85% syntetiske filamenter, blandet utelukkende eller hovedsakelig med bomull: ubbleikede eller bleikede .
5407.82	Woven fabrics of synthetic filaments, <85% mixed with cotton, dyed, nes	5407 82	Vevnader av syntetisk filamentgarn, herunder vevnader fremstilt av materialer som hører under posisjon 54.04, andre vevnader, >= 85% syntetiske filamenter, blandet utelukkende eller hovedsakelig med bomull: ensfargede .
5407.83	Woven fabrics of synthetic filaments, <85% mixed w cotton, yarn dyed, nes	5407 83	Vevnader av syntetisk filamentgarn, herunder vevnader fremstilt av materialer som hører under posisjon 54.04, andre vevnader, >= 85% syntetiske filamenter, blandet utelukkende eller hovedsakelig med bomull: flerfargede .
5407.84	Woven fabrics of synthetic filaments, <85% mixed with cotton, printed, nes	5407 84	Vevnader av syntetisk filamentgarn, herunder vevnader fremstilt av materialer som hører under posisjon 54.04, andre vevnader, >= 85% syntetiske filamenter, blandet utelukkende eller hovedsakelig med bomull: trykte .
5407.91	Woven fabrics of synthetic filaments, unbleached or bleached, nes	5407 91	Vevnader av syntetisk filamentgarn, herunder vevnader fremstilt av materialer som hører under posisjon 54.04, andre vevnader: ubbleikede eller bleikede .
5407.92	Woven fabrics of synthetic filaments, dyed, nes	5407 92	Vevnader av syntetisk filamentgarn, herunder vevnader fremstilt av materialer som hører under posisjon 54.04, andre vevnader: ensfargede .

5407.93	Woven fabrics of synthetic filaments, yarn dyed, nes	5407 93	Vevnader av syntetisk filamentgarn, herunder vevnader fremstilt av materialer som hører under posisjon 54.04, andre vevnader: flerfargede .
5407.94	Woven fabrics of synthetic filaments, printed, nes	5407 94	Vevnader av syntetisk filamentgarn, herunder vevnader fremstilt av materialer som hører under posisjon 54.04, andre vevnader: trykte .
5408.10	Woven fabrics of high tenacity filament yarns of viscose rayon	5408 10	Vevnader av kunstig filamentgarn, herunder vevnader fremstilt av materialer som hører under posisjon 54.05, vevnader fremstilt av høystyrkegarn av viskoserayon .
5408.21	Woven fab, >=85% of artificial fi or strip of art tex mat, unbl/bl, nes	5408 21	Vevnader av kunstig filamentgarn, herunder vevnader fremstilt av materialer som hører under posisjon 54.05, andre vevnader, >= 85% kunstige filamenter, strimler eller liknende: ubleikede eller bleikede .
5408.22	Woven fab, >=85% of artificial fi or strip of art tex mat, dyed, nes	5408 22	Vevnader av kunstig filamentgarn, herunder vevnader fremstilt av materialer som hører under posisjon 54.05, andre vevnader, >= 85% kunstige filamenter, strimler eller liknende: ensfargede .
5408.23	Woven fab, >=85% of artificial fi or strip of art tex mat, y dyed, nes	5408 23	Vevnader av kunstig filamentgarn, herunder vevnader fremstilt av materialer som hører under posisjon 54.05, andre vevnader, >= 85% kunstige filamenter, strimler eller liknende: flerfargede .
5408.24	Woven fab, >=85% of artificial fi or strip of art tex mat, printd, nes	5408 24	Vevnader av kunstig filamentgarn, herunder vevnader fremstilt av materialer som hører under posisjon 54.05, andre vevnader, >= 85% kunstige filamenter, strimler eller liknende: trykte .
5408.31	Woven fabrics of artificial filaments, unbleached or bleached, nes	5408 31	Vevnader av kunstig filamentgarn, herunder vevnader fremstilt av materialer som hører under posisjon 54.05, andre vevnader: ubleikede eller bleikede .
5408.32	Woven fabrics of artificial filaments, dyed, nes	5408 32	Vevnader av kunstig filamentgarn, herunder vevnader fremstilt av materialer som hører under posisjon 54.05, andre vevnader: ensfargede .
5408.33	Woven fabrics of artificial filaments, yarn dyed, nes	5408 33	Vevnader av kunstig filamentgarn, herunder vevnader fremstilt av materialer som hører under posisjon 54.05, andre vevnader: flerfargede .
5408.34	Woven fabrics of artificial filaments, printed, nes	5408 34	Vevnader av kunstig filamentgarn, herunder vevnader fremstilt av materialer som hører under posisjon 54.05, andre vevnader: trykte .
Ch. 55	Man-made staple fibres	Kap. 55	Syntetiske og kunstige stapelfibrer.
5501.10	Filament tow of nylon or other polyamides	5501 10	Syntetisk fiberkabel, av nylon eller andre polyamider .
5501.20	Filament tow of polyesters	5501 20	Syntetisk fiberkabel, av polyestere .
5501.30	Filament tow of acrylic or modacrylic	5501 30	Syntetisk fiberkabel, av akryl eller modakryl .

5501.90	Synthetic filament tow, nes	5501 90	Syntetisk fiberkabel, annen .
5502.00	Artificial filament tow	5502 00	Kunstig fiberkabel .
5503.10	Staple fibres of nylon or other polyamides, not carded or combed	5503 10	Syntetiske stapelfibrer, ikke kardet, kjemmet eller bearbeidd på annen måte for spinning, av nylon eller andre polyamider .
5503.20	Staple fibres of polyesters, not carded or combed	5503 20	Syntetiske stapelfibrer, ikke kardet, kjemmet eller bearbeidd på annen måte for spinning, av polyestere .
5503.30	Staple fibres of acrylic or modacrylic, not carded or combed	5503 30	Syntetiske stapelfibrer, ikke kardet, kjemmet eller bearbeidd på annen måte for spinning, av akryl eller modakryl .
5503.40	Staple fibres of polypropylene, not carded or combed	5503 40	Syntetiske stapelfibrer, ikke kardet, kjemmet eller bearbeidd på annen måte for spinning .
5503.90	Synthetic staple fibres, not carded or combed, nes	5503 90	Syntetiske stapelfibrer, ikke kardet, kjemmet eller bearbeidd på annen måte for spinning, andre .
5504.10	Staple fibres of viscose, not carded or combed	5504 10	Kunstige stapelfibrer, ikke kardet, kjemmet eller bearbeidd på annen måte for spinning, av viskoserayon .
5504.90	Artificial staple fibres, other than viscose, not carded or combed	5504 90	Kunstige stapelfibrer, ikke kardet, kjemmet eller bearbeidd på annen måte for spinning, andre .
5505.10	Waste of synthetic fibres	5505 10	Avfall (herunder noils, garnavfall og opprevne filler) av syntetiske eller kunstige tekstilfibrer, av syntetiske tekstilfibrer .
5505.20	Waste of artificial fibres	5505 20	Avfall (herunder noils, garnavfall og opprevne filler) av syntetiske eller kunstige tekstilfibrer, av kunstige tekstilfibrer .
5506.10	Staple fibres of nylon or other polyamides, carded or combed	5506 10	Syntetiske stapelfibrer, kardet, kjemmet eller bearbeidd på annen måte for spinning, av nylon eller andre polyamider.
5506.20	Staple fibres of polyesters, carded or combed	5506 20	Syntetiske stapelfibrer, kardet, kjemmet eller bearbeidd på annen måte for spinning, av polyestere .
5506.30	Staple fibres of acrylic or modacrylic, carded or combed	5506 30	Syntetiske stapelfibrer, kardet, kjemmet eller bearbeidd på annen måte for spinning, av akryl eller modakryl .
5506.90	Synthetic staple fibres, carded or combed, nes	5506 90	Syntetiske stapelfibrer, kardet, kjemmet eller bearbeidd på annen måte for spinning, andre .
5507.00	Artificial staple fibres, carded or combed	5507 00	Kunstige stapelfibrer, kardet, kjemmet eller bearbeidd på annen måte for spinning .
5508.10	Sewing thread of synthetic staple fibres	5508 10	Sytråd av syntetiske eller kunstige stapelfibrer, også i detaljopplegging, av syntetiske stapelfibrer .
5508.20	Sewing thread of artificial staple fibres	5508 20	Sytråd av syntetiske eller kunstige stapelfibrer, også i detaljopplegging, av kunstige stapelfibrer .
5509.11	Yarn, >=85% nylon or other polyamides staple fibres, single, not put up	5509 11	Garn (unntatt sytråd) av syntetiske stapelfibrer, ikke i detaljopplegging, >= 85% stapelfibrer av nylon eller andre polyamider: enkelt garn .

5509.12	Yarn, $\geq 85\%$ nylon o oth polyamides staple fibres, multi, not put up, nes	5509 12	Garn (unntatt sytråd) av syntetiske stapelfibrer, ikke i detaljopplegging, $\geq 85\%$ stapelfibrer av nylon eller andre polyamider: flerlagt (tvunnet) eller kabelslått garn .
5509.21	Yarn, $\geq 85\%$ of polyester staple fibres, single, not put up	5509 21	Garn (unntatt sytråd) av syntetiske stapelfibrer, ikke i detaljopplegging, $\geq 85\%$ stapelfibrer av polyester: enkelt garn .
5509.22	Yarn, $\geq 85\%$ of polyester staple fibres, multiple, not put up, nes	5509 22	Garn (unntatt sytråd) av syntetiske stapelfibrer, ikke i detaljopplegging, $\geq 85\%$ stapelfibrer av polyester: flerlagt (tvunnet) eller kabelslått garn .
5509.31	Yarn, $\geq 85\%$ of acrylic or modacrylic staple fibres, single, not put up	5509 31	Garn (unntatt sytråd) av syntetiske stapelfibrer, ikke i detaljopplegging, $\geq 85\%$ stapelfibrer av akryl eller modakryl: enkelt garn .
5509.32	Yarn, $\geq 85\%$ acrylic/modacrylic staple fibres, multiple, not put up, nes	5509 32	Garn (unntatt sytråd) av syntetiske stapelfibrer, ikke i detaljopplegging, $\geq 85\%$ stapelfibrer av akryl eller modakryl: flerlagt (tvunnet) eller kabelslått garn .
5509.41	Yarn, $\geq 85\%$ of other synthetic staple fibres, single, not put up	5509 41	Garn (unntatt sytråd) av syntetiske stapelfibrer, ikke i detaljopplegging, annet garn, $\geq 85\%$ syntetiske stapelfibrer: enkelt garn .
5509.42	Yarn, $\geq 85\%$ of other synthetic staple fibres, multiple, not put up, nes	5509 42	Garn (unntatt sytråd) av syntetiske stapelfibrer, ikke i detaljopplegging, annet garn, $\geq 85\%$ syntetiske stapelfibrer: flerlagt (tvunnet) og kabelslått garn .
5509.51	Yarn of polyester staple fibres mixed w/ arti staple fib, not put up, nes	5509 51	Garn (unntatt sytråd) av syntetiske stapelfibrer, ikke i detaljopplegging, annet garn av stapelfibrer av polyester: blandet utelukkende eller hovedsakelig med kunstige stapelfibrer .
5509.52	Yarn of polyester staple fib mixed w wool/fine animal hair, nt put up, nes	5509 52	Garn (unntatt sytråd) av syntetiske stapelfibrer, ikke i detaljopplegging, annet garn av stapelfibrer av polyester: blandet utelukkende eller hovedsakelig med ull eller fine dyrehår .
5509.53	Yarn of polyester staple fibres mixed with cotton, not put up, nes	5509 53	Garn (unntatt sytråd) av syntetiske stapelfibrer, ikke i detaljopplegging, annet garn av stapelfibrer av polyester: blandet utelukkende eller hovedsakelig med bomull .
5509.59	Yarn of polyester staple fibres, not put up, nes	5509 59	Garn (unntatt sytråd) av syntetiske stapelfibrer, ikke i detaljopplegging, annet garn av stapelfibrer av polyester: annet .
5509.61	Yarn of acrylic staple fib mixed w wool/fine animal hair, not put up, nes	5509 61	Garn (unntatt sytråd) av syntetiske stapelfibrer, ikke i detaljopplegging, annet garn av stapelfibrer av akryl eller modakryl: blandet utelukkende eller hovedsakelig med ull eller fine dyrehår .
5509.62	Yarn of acrylic staple fibres mixed with cotton, not put up, nes	5509 62	Garn (unntatt sytråd) av syntetiske stapelfibrer, ikke i detaljopplegging, annet garn av stapelfibrer av akryl eller modakryl: blandet utelukkende eller hovedsakelig med bomull .

5509.69	Yarn of acrylic staple fibres, not put up, nes	5509 69	Garn (unntatt sytråd) av syntetiske stapelfibrer, ikke i detaljopplegging, annet garn av stapelfibrer av akryl eller modakryl: annet .
5509.91	Yarn of oth synthetic staple fibres mixed w/wool/fine animal hair, nes	5509 91	Garn (unntatt sytråd) av syntetiske stapelfibrer, ikke i detaljopplegging, annet garn: blandet utelukkende eller hovedsakelig med ull eller fine dyrehår .
5509.92	Yarn of other synthetic staple fibres mixed with cotton, not put up, nes	5509 92	Garn (unntatt sytråd) av syntetiske stapelfibrer, ikke i detaljopplegging, annet garn: blandet utelukkende eller hovedsakelig med bomull .
5509.99	Yarn of other synthetic staple fibres, not put up, nes	5509 99	Garn (unntatt sytråd) av syntetiske stapelfibrer, ikke i detaljopplegging, annet garn: annet .
5510.11	Yarn, >=85% of artificial staple fibres, single, not put up	5510 11	Garn (unntatt sytråd) av kunstige stapelfibrer, ikke i detaljopplegging, >= 85% kunstige stapelfibrer: enkelt garn .
5510.12	Yarn, >=85% of artificial staple fibres, multiple, not put up, nes	5510 12	Garn (unntatt sytråd) av kunstige stapelfibrer, ikke i detaljopplegging, >= 85% kunstige stapelfibrer: flerlagt (tvunnet) eller kabelslått garn .
5510.20	Yarn of artifical staple fib mixd w wool/fine animal hair, not put up, nes	5510 20	Garn (unntatt sytråd) av kunstige stapelfibrer, ikke i detaljopplegging, annet garn blandet utelukkende eller hovedsakelig med ull eller fine dyrehår .
5510.30	Yarn of artificial staple fibres mixed with cotton, not put up, nes	5510 30	Garn (unntatt sytråd) av kunstige stapelfibrer, ikke i detaljopplegging, annet garn blandet utelukkende eller hovedsakelig med bomull .
5510.90	Yarn of artificial staple fibres, not put up, nes	5510 90	Garn (unntatt sytråd) av kunstige stapelfibrer, ikke i detaljopplegging, annet garn .
5511.10	Yarn, >=85% of synthetic staple fibres, other than sewing thread, put up	5511 10	Garn (unntatt sytråd) av syntetiske eller kunstige stapelfibrer, i detaljopplegging, av syntetiske stapelfibrer, >= 85% slike fibrer .
5511.20	Yarn, <85% of synthetic staple fibres, put up for retail sale, nes	5511 20	Garn (unntatt sytråd) av syntetiske eller kunstige stapelfibrer, i detaljopplegging, av syntetiske stapelfibrer, >= 85% slike fibrer .
5511.30	Yarn of artificial fibres (other than sewing thread), put up for retail sale	5511 30	Garn (unntatt sytråd) av syntetiske eller kunstige stapelfibrer, i detaljopplegging, av kunstige stapelfibrer .
5512.11	Woven fabrics, containing >=85% of polyester staple fibres, unbl or bl	5512 11	Vevnader av syntetiske stapelfibrer, >= 85% syntetiske stapelfibrer, >= 85% stapelfibrer av polyester: ubleikede eller bleikede .
5512.19	Woven fabrics, containg >=85% of polyester staple fibres, other than unbl or bl	5512 19	Vevnader av syntetiske stapelfibrer, >= 85% syntetiske stapelfibrer, andre: flerfargede, ikke trykte .
5512.21	Woven fabrics, containg >=85% of acrylic staple fibres, unbleached or bl	5512 21	Vevnader av syntetiske stapelfibrer, >= 85% syntetiske stapelfibrer, >= 85% stapelfibrer av akryl eller modakryl: ubleikede eller bleikede .
5512.29	Woven fabrics, containing >=85% of acrylic staple fibres, other than unbl or bl	5512 29	Vevnader av syntetiske stapelfibrer, >= 85% syntetiske stapelfibrer, andre: flerfargede, ikke trykte, ellers.

Vedlegg 1

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av
Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

5512.91	Woven fabrics, containing $\geq 85\%$ of oth synthetic staple fibres, unbl/bl	5512 91	Vevnader av syntetiske stapelfibrer, $\geq 85\%$ syntetiske stapelfibrer, ellers: ubleikede eller bleikede .
5512.99	Woven fabrics, containg $\geq 85\%$ of other synthetic staple fib, other than unbl/bl	5512 99	Vevnader av syntetiske stapelfibrer, $\geq 85\%$ syntetiske stapelfibrer, andre: flerfargede, ikke trykte ellers .
5513.11	Plain weave polyest stapl fib fab, $< 85\%$, mixd w/cottn, $\leq 170\text{g/m}^2$, unbl/bl	5513 11	Vevnader av syntetiske stapelfibrer, $< 85\%$ slike fibrer, blandet utelukkende eller hovedsakelig med bomull, med vekt høyst 170 gram pr. m^2 , ubleikede eller bleikede: i toskaftbinding av stapelfibrer av polyester .
5513.12	Twill weave polyest stapl fib fab, $< 85\%$, mixd w/cottn, $\leq 170\text{g/m}^2$, unbl/bl	5513 12	Vevnader av syntetiske stapelfibrer, $< 85\%$ slike fibrer, blandet utelukkende eller hovedsakelig med bomull, med vekt høyst 170 gram pr. m^2 , ubleikede eller bleikede: i 3- eller 4-tråders kyperbinding, herunder tvill, av stapelfibrer av polyester .
5513.13	Woven fab of polyest staple fib, $< 85\%$ mixd w/cot, $\leq 170\text{g/m}^2$, unbl/bl, nes	5513 13	Vevnader av syntetiske stapelfibrer, $< 85\%$ slike fibrer, blandet utelukkende eller hovedsakelig med bomull, med vekt høyst 170 gram pr. m^2 , ubleikede eller bleikede: andre vevnader av stapelfibrer av polyester .
5513.19	Woven fabrics of oth syn staple fib, $< 85\%$, mixd w/cot, $\leq 170\text{g/m}^2$, unbl/bl	5513 19	Vevnader av syntetiske stapelfibrer, $< 85\%$ slike fibrer, blandet utelukkende eller hovedsakelig med bomull, med vekt høyst 170 gram pr. m^2 , ubleikede eller bleikede: andre vevnader .
5513.21	Plain weave polyester staple fib fab, $< 85\%$, mixd w/cotton, $\leq 170\text{g/m}^2$, dyd	5513 21	Vevnader av syntetiske stapelfibrer, $< 85\%$ slike fibrer, blandet utelukkende eller hovedsakelig med bomull, med vekt høyst 170 gram pr. m^2 , ensfargede: i toskaftbinding av stapelfibrer av polyester .
5513.22	Twill weave polyest staple fib fab, $< 85\%$, mixd w/cotton, $\leq 170\text{g/m}^2$, dyd	5513 22	Vevnader av syntetiske stapelfibrer, $< 85\%$ slike fibrer, blandet utelukkende eller hovedsakelig med bomull, med vekt høyst 170 gram pr. m^2 , ensfargede: i 3- eller 4-tråders kyperbinding, herunder tvill, av stapelfibrer av polyester .
5513.23	Woven fab of polyester staple fib, $< 85\%$, mixd w/cot, $\leq 170\text{g/m}^2$, dyd, nes	5513 23	Vevnader av syntetiske stapelfibrer, $< 85\%$ slike fibrer, blandet utelukkende eller hovedsakelig med bomull, med vekt høyst 170 gram pr. m^2 , ensfargede: andre vevnader av stapelfibrer av polyester .
5513.29	Woven fabrics of oth syn staple fib, $< 85\%$ mixd w/cotton, $\leq 170\text{g/m}^2$, dyed	5513 29	Vevnader av syntetiske stapelfibrer, $< 85\%$ slike fibrer, blandet utelukkende eller hovedsakelig med bomull, med vekt høyst 170 gram pr. m^2 , ensfargede: andre vevnader .
5513.31	Plain weave polyest stapl fib fab, $< 85\%$ mixd w/cot, $\leq 170\text{g/m}^2$, yarn dyd	5513 31	Vevnader av syntetiske stapelfibrer, $< 85\%$ slike fibrer, blandet utelukkende eller hovedsakelig med bomull, med vekt høyst 170 gram pr. m^2 , flerfargede: i toskaftbinding av stapelfibrer av polyester .

5513.32	Twill weave polyest stapl fib fab, <85% mixd w/cot, <=170g/m2, yarn dyd	5512 32	Vevnader av syntetiske stapelfibrer, < 85% slike fibrer, blandet utelukkende eller hovedsakelig med bomull, med vekt høyst 170 gram pr. m ² , flerfargede: i 3- eller 4-tråders kyperbinding, herunder tvill, av stapelfibrer av polyester .
5513.33	Woven fab of polyest staple fib, <85% mixd w/cot, <=170 g/m2, dyd nes	5513 33	Vevnader av syntetiske stapelfibrer, < 85% slike fibrer, blandet utelukkende eller hovedsakelig med bomull, med vekt høyst 170 gram pr. m ² , flerfargede: andre vevnader av stapelfibrer av polyester .
5513.39	Woven fab of oth syn staple fib, <85% mixd w/cot, <=170g/m2, yarn dyd	5513 39	Vevnader av syntetiske stapelfibrer, < 85% slike fibrer, blandet utelukkende eller hovedsakelig med bomull, med vekt høyst 170 gram pr. m ² , flerfargede: andre vevnader .
5513.41	Plain weave polyester stapl fib fab, <85%,mixd w/cot, <=170g/m2, printd	5513 41	Vevnader av syntetiske stapelfibrer, < 85% slike fibrer, blandet utelukkende eller hovedsakelig med bomull, med vekt høyst 170 gram pr. m ² , trykte: i toskaftbinding av stapelfibrer av polyester .
5513.42	Twill weave polyest staple fib fab, <85%,mixd w/cot, <=170g/m2, printd	5513 42	Vevnader av syntetiske stapelfibrer, < 85% slike fibrer, blandet utelukkende eller hovedsakelig med bomull, med vekt høyst 170 gram pr. m ² , trykte: i 3- eller 4-tråders kyperbinding, herunder tvill, av stapelfibrer av polyester .
5513.43	Woven fab of polyester staple fib, <85%,mixd w/cot, <=170g/m2, ptd, nes	5513 43	Vevnader av syntetiske stapelfibrer, < 85% slike fibrer, blandet utelukkende eller hovedsakelig med bomull, med vekt høyst 170 gram pr. m ² , trykte: andre vevnader av stapelfibrer av polyester .
5513.49	Woven fab of oth syn staple fib, <85%,mixed w/cot, <=170g/m2, printed	5513 49	Vevnader av syntetiske stapelfibrer, < 85% slike fibrer, blandet utelukkende eller hovedsakelig med bomull, med vekt høyst 170 gram pr. m ² , trykte: andre vevnader .
5514.11	Plain weave polyest staple fib fab, <85%, mixd w/cotton, >170g/m2, unbl/bl	5514 11	Vevnader av syntetiske stapelfibrer, < 85% slike fibrer, blandet utelukkende eller hovedsakelig med bomull, med vekt over 170 gram pr. m ² , ubleikede eller bleikede: i toskaftbinding av stapelfibrer av polyester .
5514.12	Twill weave polyest stapl fib fab, <85%, mixd w/cotton, >170g/m2, unbl/bl	5514 12	Vevnader av syntetiske stapelfibrer, < 85% slike fibrer, blandet utelukkende eller hovedsakelig med bomull, med vekt over 170 gram pr. m ² , ubleikede eller bleikede: i 3- eller 4-tråders kyperbinding, herunder tvill, av stapelfibrer av polyester .
5514.13	Woven fab of polyester staple fib, <85% mixd w/cot, >170g/m2, unbl/bl, nes	5514 13	Vevnader av syntetiske stapelfibrer, < 85% slike fibrer, blandet utelukkende eller hovedsakelig med bomull, med vekt over 170 gram pr. m ² ,

5514.19	Woven fabrics of oth syn staple fib, <85%, mixed w/cot, >170 g/m2, unbl/bl	5514 19	ubleikede eller bleikede: andre vevnader av stapelfibrer av polyester . Vevnader av syntetiske stapelfibrer, < 85% slike fibrer, blandet utelukkende eller hovedsakelig med bomull, med vekt over 170 gram pr. m ² , ubleikede eller bleikede: andre vevnader .
5514.21	Plain weave polyester staple fibre fab, <85%, mixd w/cotton, >170g/m2, dyd	5514 21	Vevnader av syntetiske stapelfibrer, < 85% slike fibrer, blandet utelukkende eller hovedsakelig med bomull, med vekt over 170 gram pr. m ² , ensfargede: i toskaffbinding av stapelfibrer av polyester .
5514.22	Twill weave polyester staple fibre fab, <85%,mixd w/cotton, >170g/m2, dyd	5514 22	Vevnader av syntetiske stapelfibrer, < 85% slike fibrer, blandet utelukkende eller hovedsakelig med bomull, med vekt over 170 gram pr. m ² , ensfargede: i 3- eller 4-tråders kyperbinding, herunder tvill, av stapelfibrer av polyester .
5514.23	Woven fabrics of polyester staple fib, <85%,mixed w/cot, >170 g/m2, dyed	5514 23	Vevnader av syntetiske stapelfibrer, < 85% slike fibrer, blandet utelukkende eller hovedsakelig med bomull, med vekt over 170 gram pr. m ² , ensfargede: andre vevnader av stapelfibrer av polyester .
5514.29	Woven fabrics of oth synthetic staple fib, <85%,mixd w/cot, >170g/m2, dyd	5514 29	Vevnader av syntetiske stapelfibrer, < 85% slike fibrer, blandet utelukkende eller hovedsakelig med bomull, med vekt over 170 gram pr. m ² , ensfargede: andre vevnader .
5514.31	Plain weave polyester staple fib fab, <85% mixd w/cot, >170g/m2, yarn dyd	5514 31	Vevnader av syntetiske stapelfibrer, < 85% slike fibrer, blandet utelukkende eller hovedsakelig med bomull, med vekt over 170 gram pr. m ² , flerfargede: i toskaffbinding av stapelfibrer av polyester .
5514.32	Twill weave polyester staple fib fab, <85% mixd w/cot, >170g/m2, yarn dyd	5514 32	Vevnader av syntetiske stapelfibrer, < 85% slike fibrer, blandet utelukkende eller hovedsakelig med bomull, med vekt over 170 gram pr. m ² , flerfargede: i 3- eller 4-tråders kyperbinding, herunder tvill, av stapelfibrer av polyester .
5514.33	Woven fab of polyester stapl fib, <85% mixd w/cot, >170g/m2, yarn dyd nes	5514 33	Vevnader av syntetiske stapelfibrer, < 85% slike fibrer, blandet utelukkende eller hovedsakelig med bomull, med vekt over 170 gram pr. m ² , flerfargede: andre vevnader av stapelfibrer av polyester .
5514.39	Woven fabrics of oth syn staple fib, <85% mixd w/cot, >170 g/m2, yarn dyd	5514 39	Vevnader av syntetiske stapelfibrer, < 85% slike fibrer, blandet utelukkende eller hovedsakelig med bomull, med vekt over 170 gram pr. m ² , flerfargede: andre vevnader .
5514.41	Plain weave polyester staple fibre fab, <85%,mixd w/cot, >170g/m2, printd	5514 41	Vevnader av syntetiske stapelfibrer, < 85% slike fibrer, blandet utelukkende eller hovedsakelig med bomull, med vekt over 170 gram pr. m ² ,

5514.42	Twill weave polyester staple fibre fab, <85%,mixd w/cot, >170g/m2, printd	5514 42	trykte: i toskaftbinding av stapelfibrer av polyester . Vevnader av syntetiske stapelfibrer, < 85% slike fibrer, blandet utelukkende eller hovedsakelig med bomull, med vekt over 170 gram pr. m ² , trykte: i 3- eller 4-tråders kyperbinding, herunder tvill, av stapelfibrer av polyester .
5514.43	Woven fab of polyester staple fibres <85%, mixd w/cot, >170g/m2, ptd, nes	5514 43	Vevnader av syntetiske stapelfibrer, < 85% slike fibrer, blandet utelukkende eller hovedsakelig med bomull, med vekt over 170 gram pr. m ² , trykte: andre vevnader av stapelfibrer av polyester .
5514.49	Woven fabrics of oth syn staple fib, <85%, mixed w/cot, >170 g/m2, printed	5514 49	Vevnader av syntetiske stapelfibrer, < 85% slike fibrer, blandet utelukkende eller hovedsakelig med bomull, med vekt over 170 gram pr. m ² , trykte: andre vevnader .
5515.11	Woven fab of polyester staple fib mixd w viscose rayon staple fib, nes	5515 11	Andre vevnader av syntetiske stapelfibrer, av stapelfibrer av polyester: blandet utelukkende eller hovedsakelig med stapelfibrer av viskoserayon: flerfargede, ikke trykte .
5515.12	Woven fabrics of polyester staple fibres mixd w man-made filaments, nes	5515 12	Andre vevnader av syntetiske stapelfibrer, blandet utelukkende eller hovedsakelig med syntetiske eller kunstige filamenter: flerfargede, ikke trykte, ellers .
5515.13	Woven fab of polyester staple fibres mixd w/wool/fine animal hair, nes	5515 13	Andre vevnader av syntetiske stapelfibrer, blandet utelukkende eller hovedsakelig med ull eller fine dyrehår: flerfargede, ikke trykte, ellers .
5515.19	Woven fabrics of polyester staple fibres, nes	5515 19	Andre vevnader av syntetiske stapelfibrer, ellers: flerfargede, ikke trykte, andre .
5515.21	Woven fabrics of acrylic staple fibres, mixd w man-made filaments, nes	5515 21	Andre vevnader av syntetiske stapelfibrer, av stapelfibrer av akryl eller modakryl: blandet utelukkende eller hovedsakelig med syntetiske eller kunstige filamenter: flerfargede, ikke trykte, ellers .
5515.22	Woven fab of acrylic staple fibres, mixd w/wool/fine animal hair, nes	5515 22	Andre vevnader av syntetiske stapelfibrer, blandet utelukkende eller hovedsakelig med ull eller fine dyrehår: flerfargede, ikke trykte, ellers .
5515.29	Woven fabrics of acrylic or modacrylic staple fibres, nes	5515 29	Andre vevnader av syntetiske stapelfibrer, ellers: flerfargede, ikke trykte, andre .
5515.91	Woven fabrics of oth syn staple fib, mixed with man-made filaments, nes	5515 91	Andre vevnader av syntetiske stapelfibrer, andre vevnader: blandet utelukkende eller hovedsakelig med syntetiske eller kunstige filamenter: flerfargede, ikke trykte ellers .
5515.92	Woven fabrics of oth syn staple fib, mixd w/wool o fine animal hair, nes	5515 92	Andre vevnader av syntetiske stapelfibrer, blandet utelukkende eller hovedsakelig med ull eller fine dyrehår: flerfargede, ikke trykte, ellers .
5515.99	Woven fabrics of synthetic staple fibres, nes	5515 99	Andre vevnader av syntetiske stapelfibrer, ellers: flerfargede, ikke trykte, andre .

Vedlegg 1

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

5516.11	Woven fabrics, containing \geq 85% of artificial staple fibres, unbleached/bl	5516 11	Vevnader av kunstige stapelfibrer, \geq 85% kunstige stapelfibrer: oubleikede eller bleikede .
5516.12	Woven fabrics, containing \geq 85% of artificial staple fibres, dyed	5516 12	Vevnader av kunstige stapelfibrer, \geq 85% kunstige stapelfibrer: ensfargede .
5516.13	Woven fabrics, containing \geq 85% of artificial staple fib, yarn dyed	5516 13	Vevnader av kunstige stapelfibrer, \geq 85% kunstige stapelfibrer: flerfargede .
5516.14	Woven fabrics, containing \geq 85% of artificial staple fibres, printed	5516 14	Vevnader av kunstige stapelfibrer, \geq 85% kunstige stapelfibrer: trykte .
5516.21	Woven fabrics of artificial staple fib, $<$ 85%, mixed w man-made fi, unbl/bl	5516 21	Vevnader av kunstige stapelfibrer, $<$ 85% kunstige stapelfibrer, blandet utelukkende eller hovedsakelig med syntetiske eller kunstige filamenter: oubleikede eller bleikede .
5516.22	Woven fabrics of artificial staple fib, $<$ 85%, mixed with man-made fi, dyed	5516 22	Vevnader av kunstige stapelfibrer, $<$ 85% kunstige stapelfibrer, blandet utelukkende eller hovedsakelig med syntetiske eller kunstige filamenter: ensfargede .
5516.23	Woven fabrics of artificial staple fib, $<$ 85%, mixed with m-m fi, yarn dyed	5516 23	Vevnader av kunstige stapelfibrer, $<$ 85% kunstige stapelfibrer, blandet utelukkende eller hovedsakelig med syntetiske eller kunstige filamenter: flerfargede .
5516.24	Woven fabrics of artificial staple fib, $<$ 85%, mixed w man-made fi, printed	5516 24	Vevnader av kunstige stapelfibrer, $<$ 85% kunstige stapelfibrer, blandet utelukkende eller hovedsakelig med syntetiske eller kunstige filamenter: trykte .
5516.31	Woven fab of arti staple fib, $<$ 85% mixed w/wool/fine animal hair, unbl/bl	5516 31	Vevnader av kunstige stapelfibrer, $<$ 85% kunstige stapelfibrer, blandet utelukkende eller hovedsakelig med ull eller fine dyrehår: oubleikede eller bleikede .
5516.32	Woven fabrics of arti staple fib, $<$ 85% mixed w/wool/fine animal hair, dyed	5516 32	Vevnader av kunstige stapelfibrer, $<$ 85% kunstige stapelfibrer, blandet utelukkende eller hovedsakelig med ull eller fine dyrehår: ensfargede .
5516.33	Woven fab of arti staple fib, $<$ 85% mixed w/wool/fine animal hair, yarn dyed	5516 33	Vevnader av kunstige stapelfibrer, $<$ 85% kunstige stapelfibrer, blandet utelukkende eller hovedsakelig med ull eller fine dyrehår: flerfargede .
5516.34	Woven fab of arti staple fib, $<$ 85% mixed w/wool/fine animal hair, printed	5516 34	Vevnader av kunstige stapelfibrer, $<$ 85% kunstige stapelfibrer, blandet utelukkende eller hovedsakelig med ull eller fine dyrehår: trykte .
5516.41	Woven fabrics of artificial staple fib, $<$ 85% mixed with cotton, unbl o bl	5516 41	Vevnader av kunstige stapelfibrer, $<$ 85% kunstige stapelfibrer, blandet utelukkende eller hovedsakelig med bomull: oubleikede eller bleikede .
5516.42	Woven fabrics of artificial staple fib, $<$ 85% mixed with cotton, dyed	5516 42	Vevnader av kunstige stapelfibrer, $<$ 85% kunstige stapelfibrer, blandet utelukkende eller hovedsakelig med bomull: ensfargede .
5516.43	Woven fabrics of artificial staple fib, $<$ 85% mixed with cotton, yarn dyed	5516 43	Vevnader av kunstige stapelfibrer, $<$ 85% kunstige stapelfibrer, blandet utelukkende eller hovedsakelig med bomull: flerfargede .

5516.44	Woven fabrics of artificial staple fib, <85% mixed with cotton, printed	5516 44	Vevnader av kunstige stapelfibrer, < 85% kunstige stapelfibrer, blandet utelukkende eller hovedsakelig med bomull: trykte .
5516.91	Woven fabrics of artificial staple fi- bres, unbleached or bleached, nes	5516 91	Vevnader av kunstige stapelfibrer, andre: ubleikede eller bleikede .
5516.92	Woven fabrics of artificial staple fi- bres, dyed, nes	5516 92	Vevnader av kunstige stapelfibrer, andre: ensfargede .
5516.93	Woven fabrics of artificial staple fi- bres, yarn dyed, nes	5516 93	Vevnader av kunstige stapelfibrer, andre: flerfargede .
5516.94	Woven fabrics of artificial staple fi- bres, printed, nes	5516 94	Vevnader av kunstige stapelfibrer, andre: trykte .
Ch. 56	Wadding, felt & nonwoven; yarns; twine, cordage, etc.	Kap. 56	Vatt, filt, og fiberduk ("non-wovens"); spesialgarn; hyssing, snører, liner og tau samt varer derav.
5601.10	Sanitary articles of waddg of textile mat i.e. sanitary towels, tampons	5601 10	Vatt av tekstilmaterialer og varer derav; tekstilfibrer med lengde høyst 5 mm (fnugg), støv og nupping av tekstilmaterialer, sanitetsbind og tamponger, bleier og bleieunderlag og liknende sanitærartikler av vatt: sanitetsbind og tamponger .
5601.21	Wadding of cotton and articles the- reof, other than sanitary articles	5601 21	Vatt av tekstilmaterialer og varer derav; tekstilfibrer med lengde høyst 5 mm (fnugg), støv og nupping av tekstilmaterialer, vatt; andre varer av vatt: av bomull .
5601.22	Wadding of man-made fibres and articles thereof, other than sanitary articles	5601 22	Vatt av tekstilmaterialer og varer derav; tekstilfibrer med lengde høyst 5 mm (fnugg), støv og nupping av tekstilmaterialer, av syntetiske eller kunstige tekstilfibrer: sigarettfilter, ellers .
5601.29	Waddg of oth textile materials&ar- ticles thereof, other than sanitary articles	5601 29	Vatt av tekstilmaterialer og varer derav; tekstilfibrer med lengde høyst 5 mm (fnugg), støv og nupping av tekstilmaterialer, av syntetiske eller kunstige tekstilfibrer: ellers .
5601.30	Textile flock and dust and mill neps	5601 30	Vatt av tekstilmaterialer og varer derav; tekstilfibrer med lengde høyst 5 mm (fnugg), støv og nupping av tekstilmaterialer, fnugg, støv og nupping av tekstil materialer.
5602.10	Needleloom felt and stitch-bonded fibre fabrics	5602 10	Filt, også impregnert, overtrukket, belagt eller laminert, nålefilt og fi- berprodukter holdt sammen ved hjelp av kjedesting .
5602.21	Felt other than needleloom, of wool or fine animal hair, not impreg, ctd, cov etc	5602 21	Filt, også impregnert, overtrukket, belagt eller laminert, annen felt, ikke impregnert, overtrukket, belagt eller laminert: av ull eller fine dyrehår .
5602.29	Felt other than needleloom, of other textile materials, not impreg, ctd, cov etc	5602 29	Filt, også impregnert, overtrukket, belagt eller laminert, annen felt, ikke impregnert, overtrukket, belagt eller laminert: av andre tekstilmaterialer .
5602.90	Felt of textile materials, nes	5602 90	Filt, også impregnert, overtrukket, belagt eller laminert, annen felt, ikke impregnert, overtrukket, belagt eller laminert: ellers .

Vedlegg 1

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

5603.00	Nonwovens, whether or not impregnated, coated, covered or laminated	5603 00	Fiberduk ("non-wovens"), også impregnert, overtrukket, belagt eller laminert .
5604.10	Rubber thread and cord, textile covered	5604 10	Tråd og snor av gummi overtrukket med tekstilmateriale; tekstilgarn og strimler og liknende som hører under posisjon 54.04 eller 54.05, impregnert, overtrukket, belagt eller omsluttet med gummi eller plast, tråd og snor av gummi, overtrukket med tekstilmateriale.
5604.20	High tenacity yarn of polyest, nylon oth polyamid, viscose rayon, ctd etc	5604 20	Tråd og snor av gummi overtrukket med tekstilmateriale; tekstilgarn og strimler og liknende som hører under posisjon 54.04 eller 54.05, impregnert, overtrukket, belagt eller omsluttet med gummi eller plast, høystyrkegarn av polyester, nylon eller andre polyamider eller av vis koserayon, impregnert eller overtrukket: impregnert eller overtrukket med gummi, ellers .
5604.90	Textile yarn, strips&the like, impreg ctd/cov with rubber o plastics, nes	5604 90	Tråd og snor av gummi overtrukket med tekstilmateriale; tekstilgarn og strimler og liknende som hører under posisjon 54.04 eller 54.05, impregnert, overtrukket, belagt eller omsluttet med gummi eller plast, ellers .
5605.00	Metallid yarn, beg textile yarn combind w metal thread, strip/powder	5605 00	Metallisert garn, også omspunnet, fremstilt av tekstilgarn, eller strimler og liknende som hører under posisjon 54.04 eller 54.05, i forbindelse med metall i form av tråd, strimler eller pulver eller overtrukket med metall .
5606.00	Gimped yarn nes; chenille yarn; loop wale-yarn	5606 00	Omspunnet garn, samt strimler og liknende som hører under posisjon 54.04 eller 54.05, omspunnet (unnatt garn, strimler og liknende som hører under posisjon 56.05, og omspunnet garn av tagl); chenillegarn; "chainettegarn".
5607.10	Twine, cordage, ropes and cables, of jute or other textile bast fibres	5607 10	Hyssing, snører, liner og tau, også flettet, impregnert, overtrukket, belagt eller omsluttet med gummi eller plast .
5607.21	Binder o baler twine, of sisal o oth textile fibres of the genus Agave	5607 21	Hyssing, snører, liner og tau, også flettet, impregnert, overtrukket, belagt eller omsluttet med gummi eller plast, av sisal eller andre tekstilfibrer av slekten <i>Agave</i> : selvbinder-garn og liknende garn .
5607.29	Twine nes, cordage, ropes and cables, of sisal textile fibres	5607 29	Hyssing, snører, liner og tau, også flettet, impregnert, overtrukket, belagt eller omsluttet med gummi eller plast, av sisal eller andre tekstilfibrer av slekten <i>Agave</i> : annet .
5607.30	Twine, cordage, ropes and cables, of abaca or other hard (leaf) fibres	5607 30	Hyssing, snører, liner og tau, også flettet, impregnert, overtrukket, be-

			lagt eller omsluttet med gummi eller plast, av abaca (manilahamp eller <i>Musa textilis</i> Nee) eller andre harde (blad-) fibrer .
5607.41	Binder or bales twine, of polyethylene or polypropylene	5607 41	Hyssing, snører, liner og tau, også flettet, impregnert, overtrukket, belagt eller omsluttet med gummi eller plast, av polyetylen eller polypropylen: selvbinder-garn og liknende garn
5607.49	Twine nes, cordage, ropes and cables, of polyethylene or polypropylene	5607 49	Hyssing, snører, liner og tau, også flettet, impregnert, overtrukket, belagt eller omsluttet med gummi eller plast, av polyetylen eller polypropylen: annet .
5607.50	Twine, cordage, ropes and cables, of other synthetic fibres	5607 50	Hyssing, snører, liner og tau, også flettet, impregnert, overtrukket, belagt eller omsluttet med gummi eller plast, av polyetylen eller polypropylen: av andre syntetiske tekstilfibrer
5607.90	Twine, cordage, ropes and cables, of other materials	5607 90	Hyssing, snører, liner og tau, også flettet, impregnert, overtrukket, belagt eller omsluttet med gummi eller plast, ellers: av kunstige tekstilfibrer, av andre tekstilfibrer .
5608.11	Made up fishing nets, of man-made textile materials	5608 11	Knyttet nettstoff fremstilt av hyssing, snører, liner eller tau; ferdige fiskenett og andre ferdige nett av tekstilmaterialer, av syntetiske eller kunstige tekstil materialer: ferdige fiskenett .
5608.19	Knotted nettg of twine/cordage/rope, and oth made up nets of m-m tex mat	5608 19	Knyttet nettstoff fremstilt av hyssing, snører, liner eller tau; ferdige fiskenett og andre ferdige nett av tekstilmaterialer, av syntetiske eller kunstige tekstil materialer: andre .
5608.90	Knotted nettg of twine/cordage/rope, nes, and made up nets of oth tex mat	5608 90	Knyttet nettstoff fremstilt av hyssing, snører, liner eller tau; ferdige fiskenett og andre ferdige nett av tekstilmaterialer, ellers: ferdige fiskenett, andre .
5609.00	Articles of yarn, strip, twine, cordage, rope and cables, nes	5609 00	Varer fremstilt av garn, av strimler eller liknende som hører under posisjon 54.04 eller 54.05, eller av hyssing, snører, liner og tau, ikke nevnt eller innbefattet annet sted .
Ch. 57	Carpets and other textile floor coverings	Kap. 57	Golvtepper og annet golvbelegg av tekstilmateriale.
5701.10	Carpets of wool or fine animal hair, knotted	5701 10	Golvtepper og annet golvbelegg av tekstilmateriale, knyttede, ferdige eller som metervare, av ull eller fine dyrehår.
5701.90	Carpets of other textile materials, knotted	5701 90	Golvtepper og annet golvbelegg av tekstilmateriale, knyttede, ferdige eller som metervare, av andre tekstilmaterialer .
5702.10	Kelem, Schumacks, Karamanie and similar textile hand-woven rugs	5702 10	Golvtepper og annet golvbelegg av tekstilmateriale, vevde, ikke tuftet eller flokket, ferdige eller som me-

5702.20	Floor coverings of coconut fibres (coir)	5702 20	tervare, herunder "Kelim", "Schumacks", "Karamanie" og liknende håndvevde tepper, "Kelim", "Schumacks", "Karamanie" og liknede håndvevde tepper: av ull eller fine dyrehår, ellers . Golvtepper og annet golvbelegg av tekstilmateriale, vevde, ikke tuftet eller flokket, ferdige eller som metervare, herunder "Kelim", "Schumacks", "Karamanie" og liknende håndvevde tepper, golvbelegg av kokosfibrer .
5702.31	Carpets of wool/fine animal hair, of woven pile construction, not made up	5702 31	Golvtepper og annet golvbelegg av tekstilmateriale, vevde, ikke tuftet eller flokket, ferdige eller som metervare, herunder "Kelim", "Schumacks", "Karamanie" og liknende håndvevde tepper, andre, med luv, som metervare: av ull eller fine dyrehår .
5702.32	Carpets of man-made textile material, of woven pile construction, not made up	5702 32	Golvtepper og annet golvbelegg av tekstilmateriale, vevde, ikke tuftet eller flokket, ferdige eller som metervare, herunder "Kelim", "Schumacks", "Karamanie" og liknende håndvevde tepper, andre, med luv, som metervare: av syntetiske eller kunstige tekstilmaterialer .
5702.39	Carpets of other textile material, of woven pile construction, not made up	5702 39	Golvtepper og annet golvbelegg av tekstilmateriale, vevde, ikke tuftet eller flokket, ferdige eller som metervare, herunder "Kelim", "Schumacks", "Karamanie" og liknende håndvevde tepper, andre, med luv, som metervare: av andre tekstilmaterialer .
5702.41	Carpets of wool/fine animal hair, of woven pile construction, made up	5702 41	Golvtepper og annet golvbelegg av tekstilmateriale, vevde, ikke tuftet eller flokket, ferdige eller som metervare, herunder "Kelim", "Schumacks", "Karamanie" og liknende håndvevde tepper, andre, med luv, ferdige: av ull eller fine dyrehår .
5702.42	Carpets of man-made textile material, of woven pile construction, made up	5702 42	Golvtepper og annet golvbelegg av tekstilmateriale, vevde, ikke tuftet eller flokket, ferdige eller som metervare, herunder "Kelim", "Schumacks", "Karamanie" og liknende håndvevde tepper, andre, med luv, ferdige: av syntetiske eller kunstige tekstilmaterialer .
5702.49	Carpets of other textile materials, of woven pile construction, made up	5702 49	Golvtepper og annet golvbelegg av tekstilmateriale, vevde, ikke tuftet eller flokket, ferdige eller som metervare, herunder "Kelim", "Schumacks", "Karamanie" og liknende håndvevde tepper, andre, med luv, ferdige: av andre tekstilmaterialer .
5702.51	Carpets of wool or fine animal hair, woven, not made up	5702 51	Golvtepper og annet golvbelegg av tekstilmateriale, vevde, ikke tuftet

			eller flokket, ferdige eller som metervare, herunder "Kelim", "Schumacks", "Karamanie" og liknende håndvevde tepper, andre, uten luv, som metervare: av ull eller fine dyrehår .
5702.52	Carpets of man-made textile materials, woven, not made up, nes	5702 52	Golvtepper og annet golvbelegg av tekstilmateriale, vevde, ikke tuftet eller flokket, ferdige eller som metervare, herunder "Kelim", "Schumacks", "Karamanie" og liknende håndvevde tepper, andre, uten luv, som metervare: av syntetiske eller kunstige tekstilmaterialer .
5702.59	Carpets of other textile materials, woven, not made up, nes	5702 59	Golvtepper og annet golvbelegg av tekstilmateriale, vevde, ikke tuftet eller flokket, ferdige eller som metervare, herunder "Kelim", "Schumacks", "Karamanie" og liknende håndvevde tepper, andre, uten luv, som metervare: av andre tekstilmaterialer .
5702.91	Carpets of wool or fine animal hair, woven, made up, nes	5702 91	Golvtepper og annet golvbelegg av tekstilmateriale, vevde, ikke tuftet eller flokket, ferdige eller som metervare, herunder "Kelim", "Schumacks", "Karamanie" og liknende håndvevde tepper, andre, uten luv, ferdige: av ull eller fine dyrehår .
5702.92	Carpets of man-made textile materials, woven, made up, nes	5702 92	Golvtepper og annet golvbelegg av tekstilmateriale, vevde, ikke tuftet eller flokket, ferdige eller som metervare, herunder "Kelim", "Schumacks", "Karamanie" og liknende håndvevde tepper, andre, uten luv, ferdige: av syntetiske eller kunstige tekstilmaterialer .
5702.99	Carpets of other textile materials, woven, made up, nes	5702 99	Golvtepper og annet golvbelegg av tekstilmateriale, vevde, ikke tuftet eller flokket, ferdige eller som metervare, herunder "Kelim", "Schumacks", "Karamanie" og liknende håndvevde tepper, andre, uten luv, ferdige: av andre tekstilmaterialer .
5703.10	Carpets of wool or fine animal hair, tufted	5703 10	Golvtepper og annet golvbelegg av tekstilmateriale, tuftet, ferdige eller som metervare, av ull eller fine dyrehår .
5703.20	Carpets of nylon or other polyamides, tufted	5703 20	Golvtepper og annet golvbelegg av tekstilmateriale, tuftet, ferdige eller som metervare, av nylon eller andre polyamider .
5703.30	Carpets of other man-made textile materials, tufted	5703 30	Golvtepper og annet golvbelegg av tekstilmateriale, tuftet, ferdige eller som metervare, av andre syntetiske eller kunstige tekstilmaterialer .
5703.90	Carpets of other textile materials, tufted	5703 90	Golvtepper og annet golvbelegg av tekstilmateriale, tuftet, ferdige eller som metervare, av andre tekstilmaterialer .

Vedlegg 1

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

5704.10	Tiles of felt of textile materials, havg a max surface area of 0.3 m ²	5704 10	Golvtepper og annet golvbelegg av filt av tekstilmateriale, ikke tuftet eller flokket, ferdige eller som metervare, fliser hvis overflate ikke overstiger 0,3 m ² .
5704.90	Carpets of felt of textile materials, nes	5704 90	Golvtepper og annet golvbelegg av filt av tekstilmateriale, ikke tuftet eller flokket, ferdige eller som metervare, andre.
5705.00	Carpets and other textile floor coverings, nes	5705 00	Andre golvtepper og annet golvbelegg av tekstilmateriale, ferdige eller som metervare, av ull eller fine dyrehår, ellers.
Ch. 58	Special woven fab; tufted tex fab; lace; tapestries etc.	Kap. 58	Spesielle vevnader; tuftede tekstilstoffer; blonder og kniplinger; tapisserier; possement; broderier.
5801.10	Woven pile fabrics of wool/fine animal hair, other than terry&narrow fabrics	5801 10	Fløyel-, plysj- og chenillevevnader, unntatt varer som hører under posisjon 58.02 eller 58.06, av ull eller fine dyrehår.
5801.21	Woven uncut weft pile fabrics of cotton, other than terry and narrow fabrics	5801 21	Fløyel-, plysj- og chenillevevnader, unntatt varer som hører under posisjon 58.02 eller 58.06, av bomull: veftfløyel og veftplysj, ikke overskåret.
5801.22	Cut corduroy fabrics of cotton, other than narrow fabrics	5801 22	Fløyel-, plysj- og chenillevevnader, unntatt varer som hører under posisjon 58.02 eller 58.06, av bomull: kordfløyel, overskåret.
5801.23	Woven weft pile fabrics of cotton, nes	5801 23	Fløyel-, plysj- og chenillevevnader, unntatt varer som hører under posisjon 58.02 eller 58.06, av bomull: annen veftfløyel og veftplysj.
5801.24	Woven warp pile fab of cotton, pingl (uncut), other than terry&narrow fab	5801 24	Fløyel-, plysj- og chenillevevnader, unntatt varer som hører under posisjon 58.02 eller 58.06, av bomull: varpfløyel og varpplysj, epinglé (ikke overskåret).
5801.25	Woven warp pile fabrics of cotton, cut, other than terry and narrow fabrics	5801 25	Fløyel-, plysj- og chenillevevnader, unntatt varer som hører under posisjon 58.02 eller 58.06, av bomull: varpfløyel og varpplysj, overskåret.
5801.26	Chenille fabrics of cotton, other than narrow fabrics	5801 26	Fløyel-, plysj- og chenillevevnader, unntatt varer som hører under posisjon 58.02 eller 58.06, av bomull: chenillevevnader.
5801.31	Woven uncut weft pile fabrics of manmade fibres, other than terry&narrow fab.	5801 31	Fløyel-, plysj- og chenillevevnader, unntatt varer som hører under posisjon 58.02 eller 58.06, av syntetiske eller kunstige tekstilfibrer: veftfløyel og veftplysj, ikke overskåret.
5801.32	Cut corduroy fabrics of man-made fibres, other than narrow fabrics	5801 32	Fløyel-, plysj- og chenillevevnader, unntatt varer som hører under posisjon 58.02 eller 58.06, av syntetiske eller kunstige tekstilfibrer: kordfløyel, overskåret.
5801.33	Woven weft pile fabrics of man-made fibres, nes	5801 33	Fløyel-, plysj- og chenillevevnader, unntatt varer som hører under posisjon 58.02 eller 58.06, av syntetiske eller kunstige tekstilfibrer: annen veftfløyel og veftplysj.

5801.34	Woven warp pile fab of man-made fib, pingl (uncut), other than terry&nar fab	5801 34	Fløyel-, plysj- og chenillevevnader, unntatt varer som hører under posisjon 58.02 eller 58.06, av syntetiske eller kunstige tekstilfibrer: varpfløyel og varpplysj, epinglé (ikke overskåret).
5801.35	Woven warp pile fabrics of man-made fib, cut, other than terry & narrow fabrics	5801 35	Fløyel-, plysj- og chenillevevnader, unntatt varer som hører under posisjon 58.02 eller 58.06, av syntetiske eller kunstige tekstilfibrer: varpfløyel og varpplysj, overskåret.
5801.36	Chenille fabrics of man-made fibres, other than narrow fabrics	5801 36	Fløyel-, plysj- og chenillevevnader, unntatt varer som hører under posisjon 58.02 eller 58.06, av syntetiske eller kunstige tekstilfibrer: chenillevevnader.
5801.90	Woven pile fab&chenille fab of other tex mat, other than terry&narrow fabrics	5801 90	Fløyel-, plysj- og chenillevevnader, unntatt varer som hører under posisjon 58.02 eller 58.06, av syntetiske eller kunstige tekstilfibrer: av andre tekstilmaterialer.
5802.11	Terry towelg & similar woven terry fab of cotton, other than narrow fab, unbl	5802 11	Håndklefrotté og liknende frottévevnader, unntatt bånd som hører under posisjon 58.06; tuftede tekstilstoffer, unntatt varer som hører under posisjon 57.03, håndklefrotté og liknende frottévevnader, av bomull: ubleikede.
5802.19	Terry towelg&similar woven terry fab of cotton, other than unbl&other than nar fab	5802 19	Håndklefrotté og liknende frottévevnader, unntatt bånd som hører under posisjon 58.06; tuftede tekstilstoffer, unntatt varer som hører under posisjon 57.03, håndklefrotté og liknende frottévevnader, av bomull: ellers.
5802.20	Terry towelg&sim woven terry fab of oth tex mat, other than narrow fabrics	5802 20	Håndklefrotté og liknende frottévevnader, unntatt bånd som hører under posisjon 58.06; tuftede tekstilstoffer, unntatt varer som hører under posisjon 57.03, håndklefrotté og liknende frottévevnader, av andre tekstilmaterialer.
5802.30	Tufted textile fabrics, other than products of heading No 57.03	5802 30	Håndklefrotté og liknende frottévevnader, unntatt bånd som hører under posisjon 58.06; tuftede tekstilstoffer, unntatt varer som hører under posisjon 57.03, tuftede tekstilstoffer.
5803.10	Gauze of cotton, other than narrow fabrics	5803 10	Slyngvevnader, unntatt bånd som hører under posisjon 58.06, av bomull.
5803.90	Gauze of other textile material, other than narrow fabrics	5803 90	Slyngvevnader, unntatt bånd som hører under posisjon 58.06, av andre tekstilmaterialer.
5804.10	Tulles & other net fabrics, not incl woven, knitted or crocheted fabrics	5804 10	Tyll og andre nettstoffer, unntatt vevde eller trikoterte stoffer; blonder og kniplinger som metervare, bånd eller motiver, tyll og andre nettstoffer.
5804.21	Mechanically made lace of man-made fib, in the piece, in strips/motifs	5804 21	Tyll og andre nettstoffer, unntatt vevde eller trikoterte stoffer; blonder og kniplinger som metervare,

5804.29	Mechanically made lace of oth tex mat, in the piece, in strips/in motifs	5804 29	bånd eller motiver, blonder og knip- linger, maskinfremstilte: av synte- tiske eller kunstige tekstilfibrer . Tyll og andre nettstoffer, unntatt vev- de eller trikoterte stoffer; blonder og kniplinger som metervare, bånd eller motiver, blonder og kniplinger, ma- skinfremstilte: av andre tekstilfibrer .
5804.30	Hand-made lace, in the piece, in strips or in motifs	5804 30	Tyll og andre nettstoffer, unntatt vevde eller trikoterte stoffer; blon- der og kniplinger som metervare, bånd eller motiver, blonder og knip- linger, maskinfremstilte: blonder og kniplinger, fremstilte for hånd .
5805.00	Hand-woven tapestries&needle- worked tapestries, whether or not made up	5805 00	Håndvevde tapisserier av typene Gobe- liner, Flandern, Aubusson, Beauvais og liknende samt håndbroderte tapisserier (f.eks. "petit point" og korsstingsbroderi- er), ferdige eller som metervare .
5806.10	Narrow woven pile fabrics and nar- row chenille fabrics	5806 10	Vevde bånd, unntatt varer som hø- rer under posisjon 58.07; bånd uten veft som består av sammenklebte, parallellagte varptråder ("bolduc"), vevde bånd av fløyel, plysj eller che- nille (herunder håndklefrotté og lik- nende frottévevnader) .
5806.20	Narrow woven fab, cntg by wt>=5% elastomeric yarn/rubber thread nes	5806 20	Vevde bånd, unntatt varer som hø- rer under posisjon 58.07; bånd uten veft som består av sammenklebte, parallellagte varptråder ("bolduc"), andre vevde bånd som inneholder minst 5 vektprosent elastomergarn eller gummitråder.
5806.31	Narrow woven fabrics of cotton, nes	5806 31	Vevde bånd, unntatt varer som hø- rer under posisjon 58.07; bånd uten veft som består av sammenklebte, parallellagte varptråder ("bolduc"), andre vevde bånd: av bomull .
5806.32	Narrow woven fabrics of man-made fibres, nes	5806 32	Vevde bånd, unntatt varer som hø- rer under posisjon 58.07; bånd uten veft som består av sammenklebte, parallellagte varptråder ("bolduc"), andre vevde bånd: av syntetiske el- ler kunstige tekstilfibrer .
5806.39	Narrow woven fabrics of other tex- tile materials, nes	5806 39	Vevde bånd, unntatt varer som hører under posisjon 58.07; bånd uten veft som består av sammenklebte, parallel- lagte varptråder ("bolduc"), av andre tekstilmaterialer: av jute, ellers .
5806.40	Fabrics consisting of warp w/o weft assembled by means of an adhesive	5806 40	Vevde bånd, unntatt varer som hører under posisjon 58.07; bånd uten veft som består av sammenklebte, parallel- lagte varptråder ("bolduc"), bånd uten veft som består av sammenklebte, pa- rallellagte varptråder ("bolduc") .
5807.10	Labels, badges and similar woven articles of textile materials	5807 10	Etiketter, merker og liknende varer av tekstilmateriale, som metervare, bånd eller tilskåret, ikke broderte, vevde: med ivevde inskripsjoner el- ler motiver ellers .

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av
Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

Vedlegg 1

5807.90	Labels, badges and similar articles, not woven, of textile materials, nes	5807 90	Etiketter, merker og liknende varer av tekstilmateriale, som metervare, bånd eller tilskåret, ikke broderte, vevde: ellers .
5808.10	Braids in the piece	5808 10	Fletninger som metervare; possementmakerarbeid som metervare uten broderi, unntatt trikotasje; dusker, pomponger og liknende varer, fletninger som metervare .
5808.90	Ornamental trimmings in the piece, other than knit; tassels, pompons & similar art	5808 90	Fletninger som metervare; possementmakerarbeid som metervare uten broderi, unntatt trikotasje; dusker, pomponger og liknende varer, ellers .
5809.00	Woven fabrics of metal thread/of metallid yarn, for apparel, etc, nes	5809 00	Vevnader av metalltråd og vevnader av metallisert garn som hører under posisjon 56.05, av det slag som brukes til klær, møbelstoff eller liknende, ikke nevnt eller innbefattet annet sted .
5810.10	Embroidery without visible ground, in the piece, in strips or in motifs	5810 10	Broderier som metervare, bånd eller motiver, broderier uten synlig bunn .
5810.91	Embroidery of cotton, in the piece, in strips or in motifs, nes	5810 91	Broderier som metervare, bånd eller motiver, andre broderier: av bomull .
5810.92	Embroidery of man-made fibres, in the piece, in strips or in motifs, nes	5810 92	Broderier som metervare, bånd eller motiver, andre broderier: av syntetiske eller kunstige tekstilfibrer .
5810.99	Embroidery of oth textile materials, in the piece, in strips/motifs, nes	5810 99	Broderier som metervare, bånd eller motiver, andre broderier: av andre tekstilmaterialer .
5811.00	Quilted textile products in the piece	5811 00	Tekstilprodukter som metervare, bestående av ett eller flere lag tekstilmateriale sammenføyd med stopningsmateriale, ved søm eller på annen måte, unntatt broderier som hører under posisjon 58.10 .
Ch. 59	Impregnated, coated, cover/laminated textile fabric etc.	Kap. 59	Tekstilstoff med impregnering, overdrag, belegg eller laminert; tekstilvarer av det slag som egner seg til industrielt bruk.
5901.10	Textile fabrics coatd with gum, of a kind usd for outer covers of books	5901 10	Tekstilstoff overtrukket med naturlige gummier eller stivelsesholdige stoffer, av det slag som brukes til fremstilling av bokpermer eller liknende; kalkerlerret; preparert malerlerret; "rullebook" og liknende stivet tekstilstoff av det slag som brukes til fremstilling av hatter, tekstilstoff overtrukket med naturlige gummier eller stivelsesholdige stoffer, av det slag som brukes til fremstilling av bokpermer eller liknende .
5901.90	Tracg cloth; prepared paintg canvas; stiffened textile fab; for hats etc	5901 90	Tekstilstoff overtrukket med naturlige gummier eller stivelsesholdige stoffer, av det slag som brukes til fremstilling av bokpermer eller liknende; kalkerlerret; preparert malerlerret; "rullebook" og liknende stivet tekstilstoff av det slag som brukes til fremstilling av hatter, ellers: kalkerlerret, annet .

Vedlegg 1

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av
Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

5902.10	Tire cord fabric made of nylon or other polyamides high tenacity yarns	5902 10	Kordvev for dekk av høystyrkegarn av nylon eller andre polyamider, polyestere eller viskoserayon, av nylon eller andre polyamider .
5902.20	Tire cord fabric made of polyester high tenacity yarns	5902 20	Kordvev for dekk av høystyrkegarn av nylon eller andre polyamider, polyestere eller viskoserayon, av polyestere .
5902.90	Tire cord fabric made of viscose rayon high tenacity yarns	5902 90	Kordvev for dekk av høystyrkegarn av nylon eller andre polyamider, polyestere eller viskoserayon, ellers .
5903.10	Textile fab impregnatd, ctd, cov, or laminatd w polyvinyl chloride, nes	5903 10	Tekstilstoff impregnert, overtrukket, belagt eller laminert med plast, unntatt tekstilstoff som hører under posisjon 59.02, med polyvinylklorid: til fremstilling av tåkapper, ellers: bordduk, presenningsduk, ellers .
5903.20	Textile fabrics impregnated, ctd, cov, or laminated with polyurethane, nes	5903 20	Tekstilstoff impregnert, overtrukket, belagt eller laminert med plast, unntatt tekstilstoff som hører under posisjon 59.02, med polyuretan: til fremstilling av tåkapper, ellers .
5903.90	Textile fabrics impregnated, ctd, cov, or laminated with plastics, nes	5903 90	Tekstilstoff impregnert, overtrukket, belagt eller laminert med plast, unntatt tekstilstoff som hører under posisjon 59.02, ellers: til fremstilling av tåkapper, annet .
5904.10	Linoleum, whether or not cut to shape	5904 10	Linoleum, også tilskåret; golvbelegg som består av tekstilbunn med belegg, også tilskåret, linoleum .
5904.91	Floor coverings, other than linoleum, with a base of needleloom felt/nonwovens	5904 91	Linoleum, også tilskåret; golvbelegg som består av tekstilbunn med belegg, også tilskåret, ellers: med bunn av nålefilt eller fiberduk ("non-wovens") .
5904.92	Floor coverings, other than linoleum, with other textile base	5904 92	Linoleum, også tilskåret; golvbelegg som består av tekstilbunn med belegg, også tilskåret, ellers: med annen tekstilbunn .
5905.00	Textile wall coverings	5905 00	Tekstiltapeter .
5906.10	Rubberised textile adhesive tape of a width not exceeding 20 cm	5906 10	Gummiert tekstilstoff, unntatt tekstilstoff som hører under posisjon 59.02, klebebånd med bredde høyst 20 cm .
5906.91	Rubberised textile knitted or crocheted fabrics, nes	5906 91	Gummiert tekstilstoff, unntatt tekstilstoff som hører under posisjon 59.02, ellers: av trikotasje .
5906.99	Rubberised textile fabrics, nes	5906 99	Gummiert tekstilstoff, unntatt tekstilstoff som hører under posisjon 59.02, ellers: annet .
5907.00	Textile fab impreg, ctd, cov nes; paintd canvas (e.g.theatrical scenery)	5907 00	Tekstilstoff som er impregnert, overtrukket eller belagt på annen måte; malte teaterkulisser, atelierbaktepper eller liknende, av tekstilvevna, tekstilstoff impregnert, overtrukket eller belagt med olje eller preparater på basis av tørrende olje, ellers .
5908.00	Textile wicks f lamps, stoves, etc; gas mantles&knittd gas mantle fabric	5908 00	Veker av vevde, flettede eller strikkede tekstilmaterialer, til lamper, ovner, tennere, lys eller liknende;

5909.00	Textile hosepiping and similar textile tubing	5909 00	gassglødenett og rundstrikkede varer til fremstilling av slike, også impregnerte . Slanger og liknende varer av tekstilmateriale, også med fôring, armering eller tilbehør av andre materialer .
5910.00	Transmission or conveyor belts or belting of textile material	5910 00	Slanger og liknende varer av tekstilmateriale, også med fôring, armering eller tilbehør av andre materialer .
5911.10	Textile fabrics used for card clothing, and similar fabric for technical uses	5911 10	Tekstilvarer til teknisk bruk, tekstilstoff, filt og vevnad fôret med filt, i forbindelse med ett eller flere lag av gummi, lær eller annet material, av det slag som brukes til fremstilling av kardebelag smat liknende stoffer til annen teknisk bruk .
5911.20	Textile bolting cloth, whether or not made up	5911 20	Tekstilvarer til teknisk bruk, sikteduk, ferdige eller som metervare .
5911.31	Textile fabrics used in paper-making or similar machines, <650 g/m ²	5911 31	Tekstilvarer til teknisk bruk, tekstilstoff og filt, endeløse eller forsynt med forbindelsesutstyr, av det slag som brukes i papirmaskiner eller liknende maskiner (f.eks. for papirmasse eller asbestsement): med vekt under 650 gram pr. m ² .
5911.32	Textile fabrics used in paper-making or similar machines, weighing \geq 650 g/m ²	5911 32	Tekstilvarer til teknisk bruk, tekstilstoff og filt, endeløse eller forsynt med forbindelsesutstyr, av det slag som brukes i papirmaskiner eller liknende maskiner (f.eks. for papirmasse eller asbestsement): med vekt minst 650 gram pr. m ² .
5911.40	Textile straining cloth used in oil presses or the like, incl of human hair	5911 40	Tekstilvarer til teknisk bruk, presseuduk av det slag som nyttes i oljepresser eller liknende, herunder presseuduk av menneskehår .
5911.90	Textile products and articles for technical uses, nes	5911 90	Tekstilvarer til teknisk bruk, ellers: filterposer og liknede til renseanlegg maskinpakninger, ellers .
Ch. 60	Knitted or crocheted fabrics	Kap. 60	Trikoterte stoffer.
6001.10	Long pile knitted or crocheted textile fabrics	6001 10	Fløyel og plysjstoffer, herunder stoffer med lang luv og frottéstoffer, av trikotasje, stoffer med lang luv .
6001.21	Looped pile knitted or crocheted fabrics, of cotton	6001 21	Fløyel og plysjstoffer, herunder stoffer med lang luv og frottéstoffer, av trikotasje, stoffer med uoppskåret luv: av bomull .
6001.22	Looped pile knitted or crocheted fabrics, of man-made fibres	6001 22	Fløyel og plysjstoffer, herunder stoffer med lang luv og frottéstoffer, av trikotasje, av syntetiske eller kunstige tekstilfibrer: av syntetiske eller kunstige filamenter, ellers .
6001.29	Looped pile knitted or crocheted fabrics, of other textile materials	6001 29	Fløyel og plysjstoffer, herunder stoffer med lang luv og frottéstoffer, av trikotasje, av syntetiske eller kunstige tekstilfibrer: av andre tekstilmaterialer .

Vedlegg 1

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av
Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

6001.91	Pile knitted or crocheted fabrics, of cotton, nes	6001 91	Fløyel og plysjstoffer, herunder stoffer med lang luv og frottéstoffer, av trikotasje, ellers: av bomull .
6001.92	Pile knitted or crocheted fabrics, of man-made fibres, nes	6001 92	Fløyel og plysjstoffer, herunder stoffer med lang luv og frottéstoffer, av trikotasje, ellers: av syntetiske eller kunstige tekstilfibrer .
6001.99	Pile knitted or crocheted fabrics, of other textile materials, nes	6001 99	Fløyel og plysjstoffer, herunder stoffer med lang luv og frottéstoffer, av trikotasje, ellers: av andre tekstilmaterialer .
6002.10	Knitted or crocheted tex fab, w<=30 cm, >=5% of elastomeric/rubber, nes	6002 10	Andre stoffer av trikotasje, av bredde høyst 30 cm, som inneholder minst 5 vektprosent elastomergarn eller gummitråd: som inneholder gummitråd ellers: av syntetiske eller kunstige filamenter, andre .
6002.20	Knitted or crocheted textile fabrics, of a width not exceedg 30 cm, nes	6002 20	Andre stoffer av trikotasje, andre av bredde høyst 30 cm: av syntetiske eller kunstige filamenter, andre .
6002.30	Knitted/crocheted tex fab, width > 30 cm, >=5% of elastomeric/rubber, nes	6002 30	Andre stoffer av trikotasje, av bredde over 30 cm, som inneholder minst 5 vektprosent elastomergarn eller gummitråd: som inneholder gummitråd ellers: av syntetiske eller kunstige filamenter, andre .
6002.41	Warp knitted fabrics, of wool or fine animal hair, nes	6002 41	Andre stoffer av trikotasje, andre stoffer, varpstrikket (herunder stoffer fremstilt på galonstrikkemaskiner): av ull eller fine dyrehår .
6002.42	Warp knitted fabrics, of cotton, nes	6002 42	Andre stoffer av trikotasje, andre stoffer, varpstrikket (herunder stoffer fremstilt på galonstrikkemaskiner): av bomull.
6002.43	Warp knitted fabrics, of man-made fibres, nes	6002 43	Andre stoffer av trikotasje, av syntetiske eller kunstige tekstilfibrer: av syntetiske eller kunstige filamenter, andre .
6002.49	Warp knitted fabrics, of other materials, nes	6002 49	Andre stoffer av trikotasje, av syntetiske eller kunstige tekstilfibrer: ellers .
6002.91	Knitted or crocheted fabrics, of wool or of fine animal hair, nes	6002 91	Andre stoffer av trikotasje, andre: av ull eller fine dyrehår .
6002.92	Knitted or crocheted fabrics, of cotton, nes	6002 92	Andre stoffer av trikotasje, andre: av bomull .
6002.93	Knitted or crocheted fabrics, of manmade fibres, nes	6002 93	Andre stoffer av trikotasje, av syntetiske eller kunstige tekstilfibrer: av syntetiske eller kunstige filamenter, andre .
6002.99	Knitted or crocheted fabrics, of other materials, nes	6002 99	Andre stoffer av trikotasje, av syntetiske eller kunstige tekstilfibrer: ellers .
Ch. 61	Art of apparel & clothing access, knitted or crocheted	Kap. 61	Klær og tilbehør til klær, av trikotasje.
6101.10	Mens/boys overcoats, anoraks etc, of wool or fine animal hair, knitted	6101 10	Ytterfrakker, kjørefrakker, kapper, anorakker (herunder skijakker), vindjakker og liknende varer av trikotasje, for herrer eller gutter, unntatt varer som hører under posisjon 61.03, av ull eller fine dyrehår .

6101.20	Mens/boys overcoats, anoraks etc, of cotton, knitted	6101 20	Ytterfrakker, kjørefrakker, kapper, anorakker (herunder skijakker), vindjakker og liknende varer av trikotasje, for herrer eller gutter, unntatt varer som hører under posisjon 61.03, av bomull .
6101.30	Mens/boys overcoats, anoraks etc, of man-made fibres, knitted	6101 30	Ytterfrakker, kjørefrakker, kapper, anorakker (herunder skijakker), vindjakker og liknende varer av trikotasje, for herrer eller gutter, unntatt varer som hører under posisjon 61.03, av syntetiske eller kunstige tekstilfibrer .
6101.90	Mens/boys overcoats, anoraks etc, of other textile materials, knitted	6101 90	Ytterfrakker, kjørefrakker, kapper, anorakker (herunder skijakker), vindjakker og liknende varer av trikotasje, for herrer eller gutter, unntatt varer som hører under posisjon 61.03, av andre tekstilmaterialer .
6102.10	Womens/girls overcoats, anoraks etc, of wool or fine animal hair, knitted	6102 10	Ytterfrakker, kjørefrakker, kåper, kapper, anorakker (herunder skijakker), vindjakker og liknende varer av trikotasje, for damer eller piker, unntatt varer som hører under posisjon 61.04, av ull eller fine dyrehår .
6102.20	Womens/girls overcoats, anoraks etc, of cotton, knitted	6102 20	Ytterfrakker, kjørefrakker, kåper, kapper, anorakker (herunder skijakker), vindjakker og liknende varer av trikotasje, for damer eller piker, unntatt varer som hører under posisjon 61.04, av bomull .
6102.30	Womens/girls overcoats, anoraks etc, of man-made fibres, knitted	6102 30	Ytterfrakker, kjørefrakker, kåper, kapper, anorakker (herunder skijakker), vindjakker og liknende varer av trikotasje, for damer eller piker, unntatt varer som hører under posisjon 61.04, av syntetiske eller kunstige tekstilfibrer.
6102.90	Womens/girls overcoats, anoraks etc, of other textile materials, knitted	6102 90	Ytterfrakker, kjørefrakker, kåper, kapper, anorakker (herunder skijakker), vindjakker og liknende varer av trikotasje, for damer eller piker, unntatt varer som hører under posisjon 61.04, av andre tekstilmaterialer .
6103.11	Mens/boys suits, of wool or fine animal hair, knitted	6103 11	Dresser, ensembler, jakker, blazere, bukser, også med frontstykke og seler, knebukser og shorts (unntatt badebukser), av trikotasje, for herrer eller gutter, dresser: av ull eller fine dyrehår .
6103.12	Mens/boys suits, of synthetic fibres, knitted	6103 12	Dresser, ensembler, jakker, blazere, bukser, også med frontstykke og seler, knebukser og shorts (unntatt badebukser), av trikotasje, for herrer eller gutter, dresser: av syntetiske tekstilfibrer .
6103.19	Mens/boys suits, of other textile materials, knitted	6103 19	Dresser, ensembler, jakker, blazere, bukser, også med frontstykke og seler, knebukser og shorts (unntatt

			badebukser), av trikotasje, for herrer eller gutter, dresser: av andre tekstilmaterialer .
6103.21	Mens/boys ensembles, of wool or fine animal hair, knitted	6103 21	Dresser, ensembler, jakker, blazere, bukser, også med frontstykke og seler, knebukser og shorts (unntatt badebukser), av trikotasje, for herrer eller gutter, ensembler: av ull eller fine dyrehår .
6103.22	Mens/boys ensembles, of cotton, knitted	6103 22	Dresser, ensembler, jakker, blazere, bukser, også med frontstykke og seler, knebukser og shorts (unntatt badebukser), av trikotasje, for herrer eller gutter, ensembler: av bomull .
6103.23	Mens/boys ensembles, of synthetic fibres, knitted	6103 23	Dresser, ensembler, jakker, blazere, bukser, også med frontstykke og seler, knebukser og shorts (unntatt badebukser), av trikotasje, for herrer eller gutter, ensembler: av syntetiske tekstilfibrer .
6103.29	Mens/boys ensembles, of other textile materials, knitted	6103 29	Dresser, ensembler, jakker, blazere, bukser, også med frontstykke og seler, knebukser og shorts (unntatt badebukser), av trikotasje, for herrer eller gutter, ensembler: av andre tekstilmaterialer .
6103.31	Mens/boys jackets and blazers, of wool or fine animal hair, knitted	6103 31	Dresser, ensembler, jakker, blazere, bukser, også med frontstykke og seler, knebukser og shorts (unntatt badebukser), av trikotasje, for herrer eller gutter, jakker og blazere: av ull eller fine dyrehår .
6103.32	Mens/boys jackets and blazers, of cotton, knitted	6103 32	Dresser, ensembler, jakker, blazere, bukser, også med frontstykke og seler, knebukser og shorts (unntatt badebukser), av trikotasje, for herrer eller gutter, jakker og blazere: av bomull .
6103.33	Mens/boys jackets and blazers, of synthetic fibres, knitted	6103 33	Dresser, ensembler, jakker, blazere, bukser, også med frontstykke og seler, knebukser og shorts (unntatt badebukser), av trikotasje, for herrer eller gutter, jakker og blazere: av syntetiske tekstilfibrer .
6103.39	Mens/boys jackets and blazers, of other textile materials, knitted	6103 39	Dresser, ensembler, jakker, blazere, bukser, også med frontstykke og seler, knebukser og shorts (unntatt badebukser), av trikotasje, for herrer eller gutter, jakker og blazere: av andre tekstilmaterialer .
6103.41	Mens/boys trousers and shorts, of wool or fine animal hair, knitted	6103 41	Dresser, ensembler, jakker, blazere, bukser, også med frontstykke og seler, knebukser og shorts (unntatt badebukser), av trikotasje, for herrer eller gutter, bukser, også med frontstykke og seler, knebukser og shorts: av ull eller fine dyrehår .
6103.42	Mens/boys trousers and shorts, of cotton, knitted	6103 42	Dresser, ensembler, jakker, blazere, bukser, også med frontstykke og se-

6103.43	Mens/boys trousers and shorts, of synthetic fibres, knitted	6103 43	ler, knebukser og shorts (unntatt badebukser), av trikotasje, for herrer eller gutter, bukser, også med frontstykke og seler, knebukser og shorts: av bomull . Dresser, ensembler, jakker, blazere, bukser, også med frontstykke og seler, knebukser og shorts (unntatt badebukser), av trikotasje, for herrer eller gutter, bukser, også med frontstykke og seler, knebukser og shorts: av syntetiske tekstilfibrer .
6103.49	Mens/boys trousers and shorts, of other textile materials, knitted	6103 49	Dresser, ensembler, jakker, blazere, bukser, også med frontstykke og seler, knebukser og shorts (unntatt badebukser), av trikotasje, for herrer eller gutter, bukser, også med frontstykke og seler, knebukser og shorts: av andre tekstilmaterialer .
6104.11	Womens/girls suits, of wool or fine animal hair, knitted	6104 11	Drakter, ensembler, jakker, kjoler, skjørt, bukseskjørt, bukser, også med frontstykke og seler, knebukser og shorts (unntatt badedrakter), av trikotasje, for damer eller piker, drakter: av ull eller fine dyrehår .
6104.12	Womens/girls suits, of cotton, knitted	6104 12	Drakter, ensembler, jakker, kjoler, skjørt, bukseskjørt, bukser, også med frontstykke og seler, knebukser og shorts (unntatt badedrakter), av trikotasje, for damer eller piker, drakter: av bomull .
6104.13	Womens/girls suits, of synthetic fibres, knitted	6104 13	Drakter, ensembler, jakker, kjoler, skjørt, bukseskjørt, bukser, også med frontstykke og seler, knebukser og shorts (unntatt badedrakter), av trikotasje, for damer eller piker, drakter: av syntetiske tekstilfibrer .
6104.19	Womens/girls suits, of other textile materials, knitted	6104 19	Drakter, ensembler, jakker, kjoler, skjørt, bukseskjørt, bukser, også med frontstykke og seler, knebukser og shorts (unntatt badedrakter), av trikotasje, for damer eller piker, drakter: av andre tekstilmaterialer .
6104.21	Womens/girls ensembles, of wool or fine animal hair, knitted	6104 21	Drakter, ensembler, jakker, kjoler, skjørt, bukseskjørt, bukser, også med frontstykke og seler, knebukser og shorts (unntatt badedrakter), av trikotasje, for damer eller piker, ensembler: av ull eller fine dyrehår .
6104.22	Womens/girls ensembles, of cotton, knitted	6104 22	Drakter, ensembler, jakker, kjoler, skjørt, bukseskjørt, bukser, også med frontstykke og seler, knebukser og shorts (unntatt badedrakter), av trikotasje, for damer eller piker, ensembler: av bomull .
6104.23	Womens/girls ensembles, of synthetic fibres, knitted	6104 23	Drakter, ensembler, jakker, kjoler, skjørt, bukseskjørt, bukser, også med frontstykke og seler, knebukser og shorts (unntatt badedrakter), av trikotasje, for damer eller piker, ensembler: av syntetiske tekstilfibrer .

Vedlegg 1

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

6104.29	Womens/girls ensembles, of other textile materials, knitted	6104 29	Drakter, ensembler, jakker, kjoler, skjørt, bukseskjørt, bukser, også med frontstykke og seler, knebukser og shorts (unntatt badedrakter), av trikotasje, for damer eller piker, ensembler: av andre tekstilmaterialer.
6104.31	Womens/girls jackets, of wool or fine animal hair, knitted	6104 31	Drakter, ensembler, jakker, kjoler, skjørt, bukseskjørt, bukser, også med frontstykke og seler, knebukser og shorts (unntatt badedrakter), av trikotasje, for damer eller piker, jakker: av ull eller fine dyrehår.
6104.32	Womens/girls jackets, of cotton, knitted	6104 32	Drakter, ensembler, jakker, kjoler, skjørt, bukseskjørt, bukser, også med frontstykke og seler, knebukser og shorts (unntatt badedrakter), av trikotasje, for damer eller piker, jakker: av bomull.
6104.33	Womens/girls jackets, of synthetic fibres, knitted	6104 33	Drakter, ensembler, jakker, kjoler, skjørt, bukseskjørt, bukser, også med frontstykke og seler, knebukser og shorts (unntatt badedrakter), av trikotasje, for damer eller piker, jakker: av syntetiske tekstilfibrer.
6104.39	Womens/girls jackets, of other textile materials, knitted	6104 39	Drakter, ensembler, jakker, kjoler, skjørt, bukseskjørt, bukser, også med frontstykke og seler, knebukser og shorts (unntatt badedrakter), av trikotasje, for damer eller piker, jakker: av andre tekstilmaterialer.
6104.41	Womens/girls dresses, of wool or fine animal hair, knitted	6104 41	Drakter, ensembler, jakker, kjoler, skjørt, bukseskjørt, bukser, også med frontstykke og seler, knebukser og shorts (unntatt badedrakter), av trikotasje, for damer eller piker, kjoler: av ull eller fine dyrehår.
6104.42	Womens/girls dresses, of cotton, knitted	6104 42	Drakter, ensembler, jakker, kjoler, skjørt, bukseskjørt, bukser, også med frontstykke og seler, knebukser og shorts (unntatt badedrakter), av trikotasje, for damer eller piker, kjoler: av bomull.
6104.43	Womens/girls dresses, of synthetic fibres, knitted	6104 43	Drakter, ensembler, jakker, kjoler, skjørt, bukseskjørt, bukser, også med frontstykke og seler, knebukser og shorts (unntatt badedrakter), av trikotasje, for damer eller piker, kjoler: av syntetiske tekstilfibrer.
6104.44	Womens/girls dresses, of artificial fibres, knitted	6104 44	Drakter, ensembler, jakker, kjoler, skjørt, bukseskjørt, bukser, også med frontstykke og seler, knebukser og shorts (unntatt badedrakter), av trikotasje, for damer eller piker, kjoler: av kunstige tekstilfibrer.
6104.49	Womens/girls dresses, of other textile materials, knitted	6104 49	Drakter, ensembler, jakker, kjoler, skjørt, bukseskjørt, bukser, også med frontstykke og seler, knebukser og shorts (unntatt badedrakter), av trikotasje, for damer eller piker, kjoler: av andre tekstilmaterialer.

6104.51	Womens/girls skirts, of wool or fine animal hair, knitted	6104 51	Drakter, ensembler, jakker, kjoler, skjørt, bukseskjørt, bukser, også med frontstykke og seler, knebukser og shorts (unntatt badedrakter), av trikotasje, for damer eller piker, skjørt og bukseskjørt: av ull eller fine dyrehår .
6104.52	Womens/girls skirts, of cotton, knitted	6104 52	Drakter, ensembler, jakker, kjoler, skjørt, bukseskjørt, bukser, også med frontstykke og seler, knebukser og shorts (unntatt badedrakter), av trikotasje, for damer eller piker, skjørt og bukseskjørt: av bomull .
6104.53	Womens/girls skirts, of synthetic fibres, knitted	6104 53	Drakter, ensembler, jakker, kjoler, skjørt, bukseskjørt, bukser, også med frontstykke og seler, knebukser og shorts (unntatt badedrakter), av trikotasje, for damer eller piker, skjørt og bukseskjørt: av syntetiske tekstilfibrer .
6104.59	Womens/girls skirts, of other textile materials, knitted	6104 59	Drakter, ensembler, jakker, kjoler, skjørt, bukseskjørt, bukser, også med frontstykke og seler, knebukser og shorts (unntatt badedrakter), av trikotasje, for damer eller piker, skjørt og bukseskjørt: av andre tekstilmaterialer .
6104.61	Womens/girls trousers and shorts, of wool or fine animal hair, knitted	6104 61	Drakter, ensembler, jakker, kjoler, skjørt, bukseskjørt, bukser, også med frontstykke og seler, knebukser og shorts (unntatt badedrakter), av trikotasje, for damer eller piker, bukser, også med frontstykke og seler, knebukser og shorts: av ull eller fine dyrehår .
6104.62	Womens/girls trousers and shorts, of cotton, knitted	6104 62	Drakter, ensembler, jakker, kjoler, skjørt, bukseskjørt, bukser, også med frontstykke og seler, knebukser og shorts (unntatt badedrakter), av trikotasje, for damer eller piker, bukser, også med frontstykke og seler, knebukser og shorts: av bomull .
6104.63	Womens/girls trousers and shorts, of synthetic fibres, knitted	6104 63	Drakter, ensembler, jakker, kjoler, skjørt, bukseskjørt, bukser, også med frontstykke og seler, knebukser og shorts (unntatt badedrakter), av trikotasje, for damer eller piker, bukser, også med frontstykke og seler, knebukser og shorts: av syntetiske tekstilfibrer .
6104.69	Womens/girls trousers and shorts, of other textile materials, knitted	6104 69	Drakter, ensembler, jakker, kjoler, skjørt, bukseskjørt, bukser, også med frontstykke og seler, knebukser og shorts (unntatt badedrakter), av trikotasje, for damer eller piker, bukser, også med frontstykke og seler, knebukser og shorts: av andre tekstilmaterialer .
6105.10	Mens/boys shirts, of cotton, knitted	6105 10	Skjorter av trikotasje, for herrer eller gutter, av bomull .

Vedlegg 1

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

6105.20	Mens/boys shirts, of man-made fibres, knitted	6105 20	Skjorter av trikotasje, for herrer eller gutter, av syntetiske eller kunstige tekstilfibrer .
6105.90	Mens/boys shirts, of other textile materials, knitted	6105 90	Skjorter av trikotasje, for herrer eller gutter, av andre tekstilmaterialer
6106.10	Womens/girls blouses and shirts, of cotton, knitted	6106 10	Bluser, skjorter og skjortebluser av trikotasje, for damer eller piker, av bomull .
6106.20	Womens/girls blouses and shirts, of man-made fibres, knitted	6106 20	Bluser, skjorter og skjortebluser av trikotasje, for damer eller piker, av syntetiske eller kunstige tekstilfibrer .
6106.90	Womens/girls blouses and shirts, of other materials, knitted	6106 90	Bluser, skjorter og skjortebluser av trikotasje, for damer eller piker, av andre tekstilmaterialer .
6107.11	Mens/boys underpants and briefs, of cotton, knitted	6107 11	Underbukser, truser, nattskjorter, pyjamas, badekåper, slåbroker og liknende varer av trikotasje, for herrer eller gutter, underbukser og truser: av bomull .
6107.12	Mens/boys underpants and briefs, of man-made fibres, knitted	6107 12	Underbukser, truser, nattskjorter, pyjamas, badekåper, slåbroker og liknende varer av trikotasje, for herrer eller gutter, underbukser og truser: av syntetiske eller kunstige tekstilfibrer .
6107.19	Mens/boys underpants and briefs, of other textile materials, knitted	6107 19	Underbukser, truser, nattskjorter, pyjamas, badekåper, slåbroker og liknende varer av trikotasje, for herrer eller gutter, underbukser og truser: av andre tekstilmaterialer .
6107.21	Mens/boys nightshirts and pyjamas, of cotton, knitted	6107 21	Underbukser, truser, nattskjorter, pyjamas, badekåper, slåbroker og liknende varer av trikotasje, for herrer eller gutter, nattskjorter og pyjamas: av bomull .
6107.22	Mens/boys nightshirts and pyjamas, of man-made fibres, knitted	6107 22	Underbukser, truser, nattskjorter, pyjamas, badekåper, slåbroker og liknende varer av trikotasje, for herrer eller gutter, nattskjorter og pyjamas: av syntetiske eller kunstige tekstilfibrer .
6107.29	Mens/boys nightshirts and pyjamas, of other textile materials, knitted	6107 29	Underbukser, truser, nattskjorter, pyjamas, badekåper, slåbroker og liknende varer av trikotasje, for herrer eller gutter, nattskjorter og pyjamas: av andre tekstilmaterialer .
6107.91	Mens/boys bathrobes, dressing gowns etc of cotton, knitted	6107 91	Underbukser, truser, nattskjorter, pyjamas, badekåper, slåbroker og liknende varer av trikotasje, for herrer eller gutter, ellers: av bomull .
6107.92	Mens/boys bathrobes, dressing gowns, etc of man-made fibres, knitted	6107 92	Underbukser, truser, nattskjorter, pyjamas, badekåper, slåbroker og liknende varer av trikotasje, for herrer eller gutter, ellers: av syntetiske eller kunstige tekstilfibrer .
6107.99	Mens/boys bathrobes, dressg gowns, etc of oth textile materials, knitted	6107 99	Underbukser, truser, nattskjorter, pyjamas, badekåper, slåbroker og liknende varer av trikotasje, for her-

6108.11	Womens/girls slips and petticoats, of man-made fibres, knitted	6108 11	rer eller gutter, ellers: av andre tekstilmaterialer . Underkjoler, underskjørt, underbukser, truser, nattkjoler, pyjamas, neglisjéer, badekåper, morgenkåper og liknende varer av trikotasje, for damer eller piker, underkjoler og underskjørt: av syntetiske eller kunstige tekstilfibrer .
6108.19	Womens/girls slips and petticoats, of other textile materials, knitted	6108 19	Underkjoler, underskjørt, underbukser, truser, nattkjoler, pyjamas, neglisjéer, badekåper, morgenkåper og liknende varer av trikotasje, for damer eller piker, underkjoler og underskjørt: av andre tekstilmaterialer .
6108.21	Womens/girls briefs and panties, of cotton, knitted	6108 21	Underkjoler, underskjørt, underbukser, truser, nattkjoler, pyjamas, neglisjéer, badekåper, morgenkåper og liknende varer av trikotasje, for damer eller piker, underbukser og truser: av bomull .
6108.22	Womens/girls briefs and panties, of man-made fibres, knitted	6108 22	Underkjoler, underskjørt, underbukser, truser, nattkjoler, pyjamas, neglisjéer, badekåper, morgenkåper og liknende varer av trikotasje, for damer eller piker, underbukser og truser: av syntetiske eller kunstige tekstilfibrer .
6108.29	Womens/girls briefs and panties, of other textile materials, knitted	6108 29	Underkjoler, underskjørt, underbukser, truser, nattkjoler, pyjamas, neglisjéer, badekåper, morgenkåper og liknende varer av trikotasje, for damer eller piker, underbukser og truser: av andre tekstilmaterialer .
6108.31	Womens/girls nightdresses and pyjamas, of cotton, knitted	6108 31	Underkjoler, underskjørt, underbukser, truser, nattkjoler, pyjamas, neglisjéer, badekåper, morgenkåper og liknende varer av trikotasje, for damer eller piker, nattkjoler og pyjamas: av bomull .
6108.32	Womens/girls nightdresses and pyjamas, of man-made fibres, knitted	6108 32	Underkjoler, underskjørt, underbukser, truser, nattkjoler, pyjamas, neglisjéer, badekåper, morgenkåper og liknende varer av trikotasje, for damer eller piker, nattkjoler og pyjamas: av syntetiske eller kunstige tekstilfibrer .
6108.39	Womens/girls nightdresses & pyjamas, of other textile materials, knitted	6108 39	Underkjoler, underskjørt, underbukser, truser, nattkjoler, pyjamas, neglisjéer, badekåper, morgenkåper og liknende varer av trikotasje, for damer eller piker, nattkjoler og pyjamas: av andre tekstilmaterialer .
6108.91	Womens/girls bathrobes, dressing gowns, etc, of cotton, knitted	6108 91	Underkjoler, underskjørt, underbukser, truser, nattkjoler, pyjamas, neglisjéer, badekåper, morgenkåper og liknende varer av trikotasje, for damer eller piker, nattkjoler og pyjamas: av syntetiske eller kunstige tekstilfibrer .

6108.92	Womens/girls bathrobes, dressing gowns, etc, of man-made fibres, knitted	6108 92	Underkjoler, underskjørt, underbukser, truser, nattkjoler, pyjamasjer, neglisjéer, badekåper, morgenkåper og liknende varer av trikotasje, for damer eller piker, ellers: av syntetiske eller kunstige tekstilfibrer .
6108.99	Women/girls bathrobes, dressgowns, etc, of oth textile materials, knitted	6108 99	Underkjoler, underskjørt, underbukser, truser, nattkjoler, pyjamasjer, neglisjéer, badekåper, morgenkåper og liknende varer av trikotasje, for damer eller piker, ellers: av andre tekstilmaterialer .
6109.10	T-shirts, singlets and other vests, of cotton, knitted	6109 10	T-skjorter, singleter og andre undertrøyer, av trikotasje, av bomull .
6109.90	T-shirts, singlets and other vests, of other textile materials, knitted	6109 90	T-skjorter, singleter og andre undertrøyer, av trikotasje, av andre tekstilmaterialer: av syntetiske eller kunstige tekstilfibrer, ellers .
6110.10	Pullovers, cardigans&similar article of wool or fine animal hair, knitted	6110 10	Gensere, jumpere, pullovere, cardigansett, vester og liknende varer, av trikotasje, av ull eller fine dyrehår .
6110.20	Pullovers, cardigans and similar articles of cotton, knitted	6110 20	Gensere, jumpere, pullovere, cardigansett, vester og liknende varer, av trikotasje, av bomull .
6110.30	Pullovers, cardigans and similar articles of man-made fibres, knitted	6110 30	Gensere, jumpere, pullovere, cardigansett, vester og liknende varer, av trikotasje, av syntetiske eller kunstige tekstilfibrer .
6110.90	Pullovers, cardigans&similar articles of oth textile materials, knitted	6110 90	Gensere, jumpere, pullovere, cardigansett, vester og liknende varer, av trikotasje, av andre tekstilmaterialer .
6111.10	Babies garments&clothg accessories of wool or fine animal hair, knitted	6111 10	Babyklær og tilbehør dertil, av trikotasje, av ull eller fine dyrehår: hansker, vanter og votter, ellers .
6111.20	Babies garments and clothing accessories of cotton, knitted	6111 20	Babyklær og tilbehør dertil, av trikotasje, av bomull: hansker, vanter og votter, ellers .
6111.30	Babies garments and clothing accessories of synthetic fibres, knitted	6111 30	Babyklær og tilbehør dertil, av trikotasje, av syntetiske tekstilfibrer: hansker, vanter og votter, strømper, sokker og liknende, av syntetiske filamenter, ellers .
6111.90	Babies garments&clothg accessories of other textile materials, knitted	6111 90	Babyklær og tilbehør dertil, av trikotasje, av andre tekstilmaterialer: hansker, vanter og votter, ellers .
6112.11	Track suits, of cotton, knitted	6112 11	Treningsdrakter, skidresser, bade- drakter og badebukser, av trikotasje, treningsdrakter: av bomull.
6112.12	Track suits, of synthetic fibres, knitted	6112 12	Treningsdrakter, skidresser, bade- drakter og badebukser, av trikotasje, treningsdrakter: av syntetiske tekstilfibrer .
6112.19	Track suits, of other textile materials, knitted	6112 19	Treningsdrakter, skidresser, bade- drakter og badebukser, av trikotasje, treningsdrakter: andre tekstilmaterialer .

6112.20	Ski suits, of textile materials, knitted	6112 20	Treningsdrakter, skidresser, bade- drakter og badebukser, av trikotas- sje, treningsdrakter: skidresser .
6112.31	Mens/boys swimwear, of synthetic fibres, knitted	6112 31	Treningsdrakter, skidresser, bade- drakter og badebukser, av trikotas- sje, badedrakter og badebukser for herrer eller gutter: av syntetiske tekstilfibrer, gjort elastiske ved hjelp av gummitråder, ellers .
6112.39	Mens/boys swimwear, of other tex- tile materials, knitted	6112 39	Treningsdrakter, skidresser, bade- drakter og badebukser, av trikotas- sje, av andre tekstilmaterialer: gjort elastiske ved hjelp av gummitråder, ellers .
6112.41	Womens/girls swimwear, of synthe- tic fibres, knitted	6112 41	Treningsdrakter, skidresser, bade- drakter og badebukser, av trikotas- sje, badedrakter for damer eller pi- ker: av syntetiske tekstilfibrer: gjort elastiske ved hjelp av gummitråder, ellers .
6112.49	Womens/girls swimwear, of other textile materials, knitted	6112 49	Treningsdrakter, skidresser, bade- drakter og badebukser, av trikotas- sje, av andre tekstilmaterialer: gjort elastiske ved hjelp av gummitråder, ellers .
6113.00	Garments made up of impreg, coatd, coverd or laminatd textile knitted fab	6113 00	Klær fremstilt av trikotasje som hø- rer under posisjon 59.03, 59.06 eller 59.07, fremstilt av gummiert triko- tasje: våtdrakter og tørrdrakter for dykking eller seiling, ellers, andre.
6114.10	Garments nes, of wool or fine ani- mal hair, knitted	6114 10	Andre klær av trikotasje, av ull eller fine dyrehår .
6114.20	Garments nes, of cotton, knitted	6114 20	Andre klær av trikotasje, av bomull
6114.30	Garments nes, of man-made fibres, knitted	6114 30	Andre klær av trikotasje, av synte- tiske eller kunstige tekstilfibre .
6114.90	Garments nes, of other textile mate- rials, knitted	6114 90	Andre klær av trikotasje, av andre tekstilmaterialer .
6115.11	Panty hose&tights, of synthetic fibre yarns <67 dtex/single yarn knitted	6115 11	Strømpebukser, strømper, sokker og liknende, herunder strømper som brukes av personer med åreknuter, og fottøy uten påsatt såle, av triko- tasje, strømpebukser: av syntetiske tekstilfibrer hvor det enkelte garn har en lengdevekt som er mindre enn 67 desitex: gjort elastiske ved hjelp av gummitråder, ellers .
6115.12	Panty hose&tights, of synthetic fib yarns >=67 dtex/single yarn knitted	6115 12	Strømpebukser, strømper, sokker og liknende, herunder strømper som brukes av personer med åreknuter, og fottøy uten påsatt såle, av triko- tasje, strømpebukser: av syntetiske tekstilfibrer hvor det enkelte garn har en lengdevekt som er minst 67 desitex: gjort elastiske ved hjelp av gummitråder, ellers ,
6115.19	Panty hose and tights, of other tex- tile materials, knitted	6115 19	Strømpebukser, strømper, sokker og liknende, herunder strømper som brukes av personer med åreknuter, og fottøy uten påsatt såle, av triko-

6115.20	Women full-1/knee-1 hosiery, of textile yarn <67 dtex/single yarn knitted	6115 20	tasje, av andre tekstilmaterialer: gjort elastiske ved hjelp av gummitråder ellersstrømper og knestømper for damer hvor det enkelte garn har en lengdevekt som er mindre enn 67 desitex: strømper som brukes av personer med åreknuter . Strømpebukser, strømper, sokker og liknende, herunder strømper som brukes av personer med åreknuter, og fottøy uten påsatt såle, av trikotasje, andre: gjort elastiske ved hjelp av gummitråder, ellers: av syntetiske filamenter, andre .
6115.91	Hosiery nes, of wool or fine animal hair, knitted	6115 91	Strømpebukser, strømper, sokker og liknende, herunder strømper som brukes av personer med åreknuter, og fottøy uten påsatt såle, av trikotasje, ellers: av ull eller fine dyrehår: gjort elastiske ved hjelp av gummitråder, ellers .
6115.92	Hosiery nes, of cotton, knitted	6115 92	Strømpebukser, strømper, sokker og liknende, herunder strømper som brukes av personer med åreknuter, og fottøy uten påsatt såle, av trikotasje, av bomull: gjort elastiske ved hjelp av gummitråder, ellers .
6115.93	Hosiery nes, of synthetic fibres, knitted	6115 93	Strømpebukser, strømper, sokker og liknende, herunder strømper som brukes av personer med åreknuter, og fottøy uten påsatt såle, av trikotasje, av syntetiske tekstilfibrer: gjort elastiske ved hjelp av gummitråder av syntetiske filamenter, ellers .
6115.99	Hosiery nes, of other textile materials, knitted	6115 99	Strømpebukser, strømper, sokker og liknende, herunder strømper som brukes av personer med åreknuter, og fottøy uten påsatt såle, av trikotasje, av andre tekstilmaterialer: gjort elastiske ved hjelp av gummitråder, ellers .
6116.10	Gloves impregnated, coated or covered with plastics or rubber, knitted	6116 10	Hansker, vanter og votter av trikotasje, hansker, impregnerte, overtrukkede eller belagte med plast eller gummi: med gummi: arbeidshansker og votter, ellers med plast: arbeidshansker og votter, ellers .
6116.91	Gloves, mittens and mitts, nes, of wool or fine animal hair, knitted	6116 91	Hansker, vanter og votter av trikotasje, andre: av ull eller fine dyrehår .
6116.92	Gloves, mittens and mitts, nes, of cotton, knitted	6116 92	Hansker, vanter og votter av trikotasje, andre: av bomull .
6116.93	Gloves, mittens and mitts, nes, of synthetic fibres, knitted	6116 93	Hansker, vanter og votter av trikotasje, andre: av syntetiske tekstilfibrer .
6116.99	Gloves, mittens and mitts, nes, of other textile materials, knitted	6116 99	Hansker, vanter og votter av trikotasje, andre: av andre tekstilmaterialer .
6117.10	Shawls, scarves, veils and the like, of textile materials, knitted	6117 10	Annet ferdig tilbehør til klær, av trikotasje; deler til klær eller deler til tilbehør til klær, av trikotasje

			sjal, skjerf, halstørklær, mantiljer, slør og liknende .
6117.20	Ties, bow ties and cravats, of textile materials, knitted	6117 20	Annet ferdig tilbehør til klær, av trikotasje; deler til klær eller deler til tilbehør til klær, av trikotasje, slips og liknende .
6117.80	Clothing accessories nes, of textile materials, knitted	6117 80	Annet ferdig tilbehør til klær, av trikotasje; deler til klær eller deler til tilbehør til klær, av trikotasje, annet tilbehør: gjort elastiske ved hjelp av gummitråder, ellers .
6117.90	Parts of garments/of clothg accessories, of textile materials, knitted	6117 90	Annet ferdig tilbehør til klær, av trikotasje; deler til klær eller deler til tilbehør til klær, av trikotasje, deler: gjort elastiske ved hjelp av gummitråder, ellers .
Ch. 62	Art of apparel & clothing access, not knitted/crocheted	Kap. 62	Klær og tilbehør til klær, unntatt trikotasje.
6201.11	Mens/boys overcoats&similar articles of wool/fine animal hair, not knit	6201 11	Ytterfrakker, kjørefrakker, kapper, anorakker (herunder skijakker), vindjakker og liknende varer for herrer eller gutter, unntatt varer som hører under posisjon 62.03, ytterfrakker, regnfrakker, kjørefrakker, kapper og liknende varer: av ull eller fine dyrehår.
6201.12	Mens/boys overcoats and similar articles of cotton, not knitted	6201 12	Ytterfrakker, kjørefrakker, kapper, anorakker (herunder skijakker), vindjakker og liknende varer for herrer eller gutter, unntatt varer som hører under posisjon 62.03, ytterfrakker, regnfrakker, kjørefrakker, kapper og liknende varer: av bomull .
6201.13	Mens/boys overcoats & similar articles of man-made fibres, not knitted	6201 13	Ytterfrakker, kjørefrakker, kapper, anorakker (herunder skijakker), vindjakker og liknende varer for herrer eller gutter, unntatt varer som hører under posisjon 62.03, ytterfrakker, regnfrakker, kjørefrakker, kapper og liknende varer: av syntetiske eller kunstige tekstilfibrer .
6201.19	Mens/boys overcoats&sim articles of oth textile materials, not knitted	6201 19	Ytterfrakker, kjørefrakker, kapper, anorakker (herunder skijakker), vindjakker og liknende varer for herrer eller gutter, unntatt varer som hører under posisjon 62.03, ytterfrakker, regnfrakker, kjørefrakker, kapper og liknende varer: av andre tekstilmaterialer .
6201.91	Mens/boys anoraks&similar articles, of wool/fine animal hair, not knitted	6201 91	Ytterfrakker, kjørefrakker, kapper, anorakker (herunder skijakker), vindjakker og liknende varer for herrer eller gutter, unntatt varer som hører under posisjon 62.03, ellers: av ull eller fine dyrehår .
6201.92	Mens/boys anoraks and similar articles, of cotton, not knitted	6201 92	Ytterfrakker, kjørefrakker, kapper, anorakker (herunder skijakker),

6201.93	Mens/boys anoraks and similar articles, of man-made fibres, not knitted	6201 93	vindjakker og liknende varer for herrer eller gutter, unntatt varer som hører under posisjon 62.03, ellers: av bomull . Ytterfrakker, kjørefrakker, kapper, anorakker (herunder skijakker), vindjakker og liknende varer for herrer eller gutter, unntatt varer som hører under posisjon 62.03, ellers: av syntetiske eller kunstige tekstilfibrer .
6201.99	Mens/boys anoraks&similar articles, of oth textile materials, not knitted	6201 99	Ytterfrakker, kjørefrakker, kapper, anorakker (herunder skijakker), vindjakker og liknende varer for herrer eller gutter, unntatt varer som hører under posisjon 62.03, ellers: av andre tekstilmaterialer .
6202.11	Womens/girls overcoats&sim articles of wool/fine animal hair nt knit	6202 11	Ytterfrakker, kjørefrakker, kåper, kapper, anorakker (herunder skijakker), vindjakker og liknende varer for damer eller piker, unntatt varer som hører under posisjon 62.04, ytterfrakker, regnfrakker, kjørefrakker, kåper, kapper og liknende varer: av ull eller fine dyrehår.
6202.12	Womens/girls overcoats and similar articles of cotton, not knitted	6202 12	Ytterfrakker, kjørefrakker, kåper, kapper, anorakker (herunder skijakker), vindjakker og liknende varer for damer eller piker, unntatt varer som hører under posisjon 62.04, ytterfrakker, regnfrakker, kjørefrakker, kåper, kapper og liknende varer: av bomull.
6202.13	Womens/girls overcoats&sim articles of man-made fibres, not knitted	6202 13	Ytterfrakker, kjørefrakker, kåper, kapper, anorakker (herunder skijakker), vindjakker og liknende varer for damer eller piker, unntatt varer som hører under posisjon 62.04, ytterfrakker, regnfrakker, kjørefrakker, kåper, kapper og liknende varer: av syntetiske eller kunstige tekstilfibrer .
6202.19	Womens/girls overcoats&similar articles of other textile mat, not knit	6202 19	Ytterfrakker, kjørefrakker, kåper, kapper, anorakker (herunder skijakker), vindjakker og liknende varer for damer eller piker, unntatt varer som hører under posisjon 62.04, ytterfrakker, regnfrakker, kjørefrakker, kåper, kapper og liknende varer: av andre tekstilmaterialer .
6202.91	Womens/girls anoraks&similar article of wool/fine animal hair, not knit	6202 91	Ytterfrakker, kjørefrakker, kåper, kapper, anorakker (herunder skijakker), vindjakker og liknende varer for damer eller piker, unntatt varer som hører under posisjon 62.04, ellers: av ull eller fine dyrehår .
6202.92	Womens/girls anoraks and similar article of cotton, not knitted	6202 92	Ytterfrakker, kjørefrakker, kåper, kapper, anorakker (herunder skijakker), vindjakker og liknende varer for damer eller piker, unntatt varer som hører under posisjon 62.04, ellers: av bomull .

6202.93	Womens/girls anoraks & similar article of man-made fibres, not knitted	6202 93	Ytterfrakker, kjørefrakker, kåper, kapper, anorakker (herunder skijakker), vindjakker og liknende varer for damer eller piker, unntatt varer som hører under posisjon 62.04, ellers: av syntetiske eller kunstige tekstilfibrer .
6202.99	Womens/girls anoraks&similar article of oth textile materials, not knit	6202 99	Ytterfrakker, kjørefrakker, kåper, kapper, anorakker (herunder skijakker), vindjakker og liknende varer for damer eller piker, unntatt varer som hører under posisjon 62.04, ellers: av andre tekstilmaterialer .
6203.11	Mens/boys suits, of wool or fine animal hair, not knitted	6203 11	Dresser, ensembler, jakker, blazere, bukser, også med frontstykke og seler, knebukser og shorts (unntatt badebukser), for herrer eller gutter, dresser: av ull eller fine dyrehår .
6203.12	Mens/boys suits, of synthetic fibres, not knitted	6203 12	Dresser, ensembler, jakker, blazere, bukser, også med frontstykke og seler, knebukser og shorts (unntatt badebukser), for herrer eller gutter, dresser: av syntetiske tekstilfibrer .
6203.19	Mens/boys suits, of other textile materials, not knitted	6203 19	Dresser, ensembler, jakker, blazere, bukser, også med frontstykke og seler, knebukser og shorts (unntatt badebukser), for herrer eller gutter, dresser: av andre tekstilmaterialer .
6203.21	Mens/boys ensembles, of wool or fine animal hair, not knitted	6203 21	Dresser, ensembler, jakker, blazere, bukser, også med frontstykke og seler, knebukser og shorts (unntatt badebukser), for herrer eller gutter, ensembler: av ull eller fine dyrehår .
6203.22	Mens/boys ensembles, of cotton, not knitted	6203 22	Dresser, ensembler, jakker, blazere, bukser, også med frontstykke og seler, knebukser og shorts (unntatt badebukser), for herrer eller gutter, ensembler: av bomull .
6203.23	Mens/boys ensembles, of synthetic fibres, not knitted	6203 23	Dresser, ensembler, jakker, blazere, bukser, også med frontstykke og seler, knebukser og shorts (unntatt badebukser), for herrer eller gutter, ensembler: av syntetiske tekstilfibrer .
6203.29	Mens/boys ensembles, of other textile materials, not knitted	6203 29	Dresser, ensembler, jakker, blazere, bukser, også med frontstykke og seler, knebukser og shorts (unntatt badebukser), for herrer eller gutter, ensembler: av andre tekstilmaterialer .
6203.31	Mens/boys jackets and blazers, of wool or fine animal hair, not knitted	6203 31	Dresser, ensembler, jakker, blazere, bukser, også med frontstykke og seler, knebukser og shorts (unntatt badebukser), for herrer eller gutter, jakker og blazere: av ull eller fine dyrehår .
6203.32	Mens/boys jackets and blazers, of cotton, not knitted	6203 32	Dresser, ensembler, jakker, blazere, bukser, også med frontstykke og seler, knebukser og shorts (unntatt badebukser), for herrer eller gutter, jakker og blazere: av bomull .
6203.33	Mens/boys jackets and blazers, of synthetic fibres, not knitted	6203 33	Dresser, ensembler, jakker, blazere, bukser, også med frontstykke og se-

			ler, knebukser og shorts (unntatt badebukser), for herrer eller gutter, jakker og blazere: av syntetiske tekstilfibrer.
6203.39	Mens/boys jackets and blazers, of other textile materials, not knitted	6203 39	Dresser, ensembler, jakker, blazere, bukser, også med frontstykke og seler, knebukser og shorts (unntatt badebukser), for herrer eller gutter, jakker og blazere: av andre tekstilmaterialer.
6203.41	Mens/boys trousers and shorts, of wool or fine animal hair, not knitted	6203 41	Dresser, ensembler, jakker, blazere, bukser, også med frontstykke og seler, knebukser og shorts (unntatt badebukser), for herrer eller gutter, jakker og blazere: bukser, også med frontstykke og seler, knebukser og shorts: av ull eller fine dyrehår: shorts, andre.
6203.42	Mens/boys trousers and shorts, of cotton, not knitted	6203 42	Dresser, ensembler, jakker, blazere, bukser, også med frontstykke og seler, knebukser og shorts (unntatt badebukser), for herrer eller gutter, av bomull: shorts, andre.
6203.43	Mens/boys trousers and shorts, of synthetic fibres, not knitted	6203 43	Dresser, ensembler, jakker, blazere, bukser, også med frontstykke og seler, knebukser og shorts (unntatt badebukser), for herrer eller gutter, av syntetiske tekstilfibrer: shorts, andre.
6203.49	Mens/boys trousers and shorts, of other textile materials, not knitted	6203 49	Dresser, ensembler, jakker, blazere, bukser, også med frontstykke og seler, knebukser og shorts (unntatt badebukser), for herrer eller gutter, av andre tekstilmaterialer: shorts, andre.
6204.11	Womens/girls suits, of wool or fine animal hair, not knitted	6204 11	Drakter, ensembler, jakker, kjoler, skjørt, bukseskjørt, bukser, også med frontstykke og seler, knebukser og shorts (unntatt badedrakter), for damer eller piker, drakter: av ull eller fine dyrehår.
6204.12	Womens/girls suits, of cotton, not knitted	6204 12	Drakter, ensembler, jakker, kjoler, skjørt, bukseskjørt, bukser, også med frontstykke og seler, knebukser og shorts (unntatt badedrakter), for damer eller piker, drakter: av bomull.
6204.13	Womens/girls suits, of synthetic fibres, not knitted	6204 13	Drakter, ensembler, jakker, kjoler, skjørt, bukseskjørt, bukser, også med frontstykke og seler, knebukser og shorts (unntatt badedrakter), for damer eller piker, drakter: av syntetiske tekstilfibrer.
6204.19	Womens/girls suits, of other textile materials, not knitted	6204 19	Drakter, ensembler, jakker, kjoler, skjørt, bukseskjørt, bukser, også med frontstykke og seler, knebukser og shorts (unntatt badedrakter), for damer eller piker, drakter: av andre tekstilmaterialer.
6204.21	Womens/girls ensembles, of wool or fine animal hair, not knitted	6204 21	Drakter, ensembler, jakker, kjoler, skjørt, bukseskjørt, bukser, også

6204.22	Womens/girls ensembles, of cotton, not knitted	6204 22	med frontstykke og seler, knebukser og shorts (unntatt badedrakter), for damer eller piker, ensembler: av ull eller fine dyrehår . Drakter, ensembler, jakker, kjoler, skjørt, bukseskjørt, bukser, også med frontstykke og seler, knebukser og shorts (unntatt badedrakter), for damer eller piker, ensembler: av bomull .
6204.23	Womens/girls ensembles, of synthetic fibres, not knitted	6204 23	Drakter, ensembler, jakker, kjoler, skjørt, bukseskjørt, bukser, også med frontstykke og seler, knebukser og shorts (unntatt badedrakter), for damer eller piker, ensembler: av syntetiske tekstilfibrer .
6204.29	Womens/girls ensembles, of other textile materials, not knitted	6204 29	Drakter, ensembler, jakker, kjoler, skjørt, bukseskjørt, bukser, også med frontstykke og seler, knebukser og shorts (unntatt badedrakter), for damer eller piker, ensembler: av andre tekstilmaterialer .
6204.31	Womens/girls jackets, of wool or fine animal hair, not knitted	6204 31	Drakter, ensembler, jakker, kjoler, skjørt, bukseskjørt, bukser, også med frontstykke og seler, knebukser og shorts (unntatt badedrakter), for damer eller piker, jakker: av ull eller fine dyrehår .
6204.32	Womens/girls jackets, of cotton, not knitted	6204 32	Drakter, ensembler, jakker, kjoler, skjørt, bukseskjørt, bukser, også med frontstykke og seler, knebukser og shorts (unntatt badedrakter), for damer eller piker, jakker: av bomull
6204.33	Womens/girls jackets, of synthetic fibres, not knitted	6204 33	Drakter, ensembler, jakker, kjoler, skjørt, bukseskjørt, bukser, også med frontstykke og seler, knebukser og shorts (unntatt badedrakter), for damer eller piker, jakker: av syntetiske tekstilfibrer .
6204.39	Womens/girls jackets, of other textile materials, not knitted	6204 39	Drakter, ensembler, jakker, kjoler, skjørt, bukseskjørt, bukser, også med frontstykke og seler, knebukser og shorts (unntatt badedrakter), for damer eller piker, jakker: av andre tekstilmaterialer .
6204.41	Womens/girls dresses, of wool or fine animal hair, not knitted	6204 41	Drakter, ensembler, jakker, kjoler, skjørt, bukseskjørt, bukser, også med frontstykke og seler, knebukser og shorts (unntatt badedrakter), for damer eller piker, kjoler: av ull eller fine dyrehår .
6204.42	Womens/girls dresses, of cotton, not knitted	6204 42	Drakter, ensembler, jakker, kjoler, skjørt, bukseskjørt, bukser, også med frontstykke og seler, knebukser og shorts (unntatt badedrakter), for damer eller piker, kjoler: av bomull .
6204.43	Womens/girls dresses, of synthetic fibres, not knitted	6204 43	Drakter, ensembler, jakker, kjoler, skjørt, bukseskjørt, bukser, også med frontstykke og seler, knebukser

6204.44	Womens/girls dresses, of artificial fibres, not knitted	6204 44	Drakter, ensembler, jakker, kjoler, skjørt, bukseskjørt, bukser, også med frontstykke og seler, knebukser og shorts (unntatt badedrakter), for damer eller piker, kjoler: av kunstige tekstilfibrer .
6204.49	Womens/girls dresses, of other textile materials, not knitted	6204 49	Drakter, ensembler, jakker, kjoler, skjørt, bukseskjørt, bukser, også med frontstykke og seler, knebukser og shorts (unntatt badedrakter), for damer eller piker, kjoler: av andre tekstilmaterialer .
6204.51	Womens/girls skirts, of wool or fine animal hair, not knitted	6204 51	Drakter, ensembler, jakker, kjoler, skjørt, bukseskjørt, bukser, også med frontstykke og seler, knebukser og shorts (unntatt badedrakter), for damer eller piker, skjørt og bukse-skjørt: av ull eller fine dyrehår .
6204.52	Womens/girls skirts, of cotton, not knitted	6204 52	Drakter, ensembler, jakker, kjoler, skjørt, bukseskjørt, bukser, også med frontstykke og seler, knebukser og shorts (unntatt badedrakter), for damer eller piker, skjørt og bukse-skjørt: av bomull .
6204.53	Womens/girls skirts, of synthetic fibres, not knitted	6204 53	Drakter, ensembler, jakker, kjoler, skjørt, bukseskjørt, bukser, også med frontstykke og seler, knebukser og shorts (unntatt badedrakter), for damer eller piker, skjørt og bukse-skjørt: av syntetiske tekstilfibrer .
6204.59	Womens/girls skirts, of other textile materials, not knitted	6204 59	Drakter, ensembler, jakker, kjoler, skjørt, bukseskjørt, bukser, også med frontstykke og seler, knebukser og shorts (unntatt badedrakter), for damer eller piker, skjørt og bukse-skjørt: av andre tekstilmaterialer .
6204.61	Womens/girls trousers & shorts, of wool or fine animal hair, not knitted	6204 61	Drakter, ensembler, jakker, kjoler, skjørt, bukseskjørt, bukser, også med frontstykke og seler, knebukser og shorts (unntatt badedrakter), for damer eller piker, bukser, også med frontstykke og seler, knebukser og shorts: av ull eller fine dyrehår: shorts, andre .
6204.62	Womens/girls trousers and shorts, of cotton, not knitted	6204 62	Drakter, ensembler, jakker, kjoler, skjørt, bukseskjørt, bukser, også med frontstykke og seler, knebukser og shorts (unntatt badedrakter), for damer eller piker, av bomull: shorts, andre .
6204.63	Womens/girls trousers and shorts, of synthetic fibres, not knitted	6204 63	Drakter, ensembler, jakker, kjoler, skjørt, bukseskjørt, bukser, også med frontstykke og seler, knebukser og shorts (unntatt badedrakter), for damer eller piker, av syntetiske tekstilfibrer: shorts, andre .

6204.69	Womens/girls trousers & shorts, of other textile materials, not knitted	6204 69	Drakter, ensembler, jakker, kjoler, skjørt, bukseskjørt, bukser, også med frontstykke og seler, knebukser og shorts (unntatt badedrakter), for damer eller piker, av andre tekstilmaterialer: shorts andre .
6205.10	Mens/boys shirts, of wool or fine animal hair, not knitted	6205 10	Skjorter for herrer eller gutter, av ull eller fine dyrehår .
6205.20	Mens/boys shirts, of cotton, not knitted	6205 20	Skjorter for herrer eller gutter, av bomull .
6205.30	Mens/boys shirts, of man-made fibres, not knitted	6205 30	Skjorter for herrer eller gutter, av syntetiske eller kunstige tekstilfibre
6205.90	Mens/boys shirts, of other textile materials, not knitted	6205 90	Skjorter for herrer eller gutter, av andre tekstilmaterialer .
6206.10	Womens/girls blouses and shirts, of silk or silk waste, not knitted	6206 10	Bluser, skjorter og skjortebluser, for damer eller piker, av silke eller silkeavfall .
6206.20	Womens/girls blouses & shirts, of wool or fine animal hair, not knitted	6206 20	Bluser, skjorter og skjortebluser, for damer eller piker, av ull eller fine dyrehår .
6206.30	Womens/girls blouses and shirts, of cotton, not knitted	6206 30	Bluser, skjorter og skjortebluser, for damer eller piker, av bomull .
6206.40	Womens/girls blouses and shirts, of man-made fibres, not knitted	6206 40	Bluser, skjorter og skjortebluser, for damer eller piker, av syntetiske eller kunstige tekstilfibrer.
6206.90	Womens/girls blouses and shirts, of other textile materials, not knitted	6206 90	Bluser, skjorter og skjortebluser, for damer eller piker, av andre tekstilmaterialer .
6207.11	Mens/boys underpants and briefs, of cotton, not knitted	6207 11	Singleter og liknende undertrøyer, underbukser, truser, nattskjorter, pyjamas, badekåper, slåbroker og liknende varer for herrer eller gutter, underbukser og truser: av bomull .
6207.19	Mens/boys underpants and briefs, of other textile materials, not knitted	6207 19	Singleter og liknende undertrøyer, underbukser, truser, nattskjorter, pyjamas, badekåper, slåbroker og liknende varer for herrer eller gutter, underbukser og truser: av andre tekstilmaterialer .
6207.21	Mens/boys nightshirts and pyjamas, of cotton, not knitted	6207 21	Singleter og liknende undertrøyer, underbukser, truser, nattskjorter, pyjamas, badekåper, slåbroker og liknende varer for herrer eller gutter, nattskjorter og pyjamas: av bomull .
6207.22	Mens/boys nightshirts and pyjamas, of man-made fibres, not knitted	6207 22	Singleter og liknende undertrøyer, underbukser, truser, nattskjorter, pyjamas, badekåper, slåbroker og liknende varer for herrer eller gutter, nattskjorter og pyjamas: av syntetiske eller kunstige tekstilfibrer .
6207.29	Mens/boys nightshirts & pyjamas, of other textile materials, not knitted	6207 29	Singleter og liknende undertrøyer, underbukser, truser, nattskjorter, pyjamas, badekåper, slåbroker og liknende varer for herrer eller gutter, nattskjorter og pyjamas: av andre tekstilmaterialer.

Vedlegg 1

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

6207.91	Mens/boys bathrobes, dressing gowns, etc of cotton, not knitted	6207 91	Singleter og liknende undertrøyer, underbukser, truser, nattskjorter, pyjamas, badekåper, slåbroker og liknende varer for herrer eller gutter, ellers: av bomull.
6207.92	Mens/boys bathrobes, dressing gowns, etc of man-made fibres, not knitted	6207 92	Singleter og liknende undertrøyer, underbukser, truser, nattskjorter, pyjamas, badekåper, slåbroker og liknende varer for herrer eller gutter, ellers: av syntetiske eller kunstige tekstilfibrer.
6207.99	Mens/boys bathrobes, dressg gowns, etc of oth textile materials, not knit	6207 99	Singleter og liknende undertrøyer, underbukser, truser, nattskjorter, pyjamas, badekåper, slåbroker og liknende varer for herrer eller gutter, ellers: av andre tekstilmaterialer.
6208.11	Womens/girls slips and petticoats, of man-made fibres, not knitted	6208 11	Singleter og liknende undertrøyer, underkjoler, underskjørt, underbukser, truser, nattkjoler, pyjamas, neglisjéer badekåper, morgenkåper og liknende varer for damer eller piker, underkjoler og underskjørt: av syntetiske eller kunstige tekstilfibrer.
6208.19	Womens/girls slips & petticoats, of other textile materials, not knitted	6208 19	Singleter og liknende undertrøyer, underkjoler, underskjørt, underbukser, truser, nattkjoler, pyjamas, neglisjéer badekåper, morgenkåper og liknende varer for damer eller piker, underkjoler og underskjørt: av andre tekstilmaterialer.
6208.21	Womens/girls nightdresses and pyjamas, of cotton, not knitted	6208 21	Singleter og liknende undertrøyer, underkjoler, underskjørt, underbukser, truser, nattkjoler, pyjamas, neglisjéer badekåper, morgenkåper og liknende varer for damer eller piker, nattkjoler og pyjamas: av bomull.
6208.22	Womens/girls nightdresses and pyjamas, of man-made fibres, not knitted	6208 22	Singleter og liknende undertrøyer, underkjoler, underskjørt, underbukser, truser, nattkjoler, pyjamas, neglisjéer badekåper, morgenkåper og liknende varer for damer eller piker, nattkjoler og pyjamas: av syntetiske eller kunstige tekstilfibrer.
6208.29	Womens/girls nightdresses&pyjamas, of oth textile materials, not knitted	6208 29	Singleter og liknende undertrøyer, underkjoler, underskjørt, underbukser, truser, nattkjoler; pyjamas, neglisjéer badekåper, morgenkåper og liknende varer for damer eller piker, nattkjoler og pyjamas: av andre tekstilmaterialer.
6208.91	Womens/girls panties, bathrobes, etc, of cotton, not knitted	6208 91	Singleter og liknende undertrøyer, underkjoler, underskjørt, underbukser, truser, nattkjoler, pyjamas, neglisjéer badekåper, morgenkåper og liknende varer for damer eller piker, ellers: av bomull.

6208.92	Womens/girls panties, bathrobes, etc, of man-made fibres, not knitted	6208 92	Singleter og liknende undertrøyer, underkjoler, underskjørt, underbukser, truser, nattkjoler, pyjamas, neglisjéer badekåper, morgenkåper og liknende varer for damer eller piker, ellers: av syntetiske eller kunstige tekstilfibrer .
6208.99	Womens/girls panties, bathrobes, etc, of oth textile materials, not knitted	6208 99	Singleter og liknende undertrøyer, underkjoler, underskjørt, underbukser, truser, nattkjoler, pyjamas, neglisjéer badekåper, morgenkåper og liknende varer for damer eller piker, ellers: av andre tekstilmaterialer .
6209.10	Babies garments&clothg accessories of wool o fine animal hair, not knit	6209 10	Babyklær og tilbehør dertil, av ull eller fine dyrehår: undertøy tilbehør til klær, ellers .
6209.20	Babies garments and clothing accessories of cotton, not knitted	6209 20	Babyklær og tilbehør dertil, av ull eller fine dyrehår: av bomull: undertøytilbehør til klær ellers .
6209.30	Babies garments & clothing accessories of synthetic fibres, not knitted	6209 30	Babyklær og tilbehør dertil, av syntetiske tekstilfibrer: undertøy, tilbehør til klær, ellers .
6209.90	Babies garments&clothg accessories of oth textile materials, not knitted	6209 90	Babyklær og tilbehør dertil, av andre tekstilmaterialer: undertøy tilbehør til klær ellers.
6210.10	Garments made up of textile felts and of nonwoven textile fabrics	6210 10	Klær fremstilt av tekstilstoff som hører under posisjon 56.02, 56.03, 59.03, 59.06 eller 59.07, av tekstilstoff som hører under posisjon 56.02 eller 56.03: med impregnering eller belegg av gummi, plast eller liknende, annet: undertøy for damer, piker og småbarn, ellers .
6210.20	Mens/boys overcoats&similar articles of impreg, ctd, cov etc, tex wov fab	6210 20	Klær fremstilt av tekstilstoff som hører under posisjon 56.02, 56.03, 59.03, 59.06 eller 59.07, av tekstilstoff som hører under posisjon 56.02 eller 56.03: med impregnering eller belegg av gummi, plast eller liknende, annet: andre klær av det slag som er beskrevet i varenumrene 62.01.1100 - 62.01.1900 .
6210.30	Womens/girls overcoats&sim articles, of impreg, ctd, etc, tex wov fab	6210 30	Klær fremstilt av tekstilstoff som hører under posisjon 56.02, 56.03, 59.03, 59.06 eller 59.07, av tekstilstoff som hører under posisjon 56.02 eller 56.03: med impregnering eller belegg av gummi, plast eller liknende, annet: andre klær av det slag som er beskrevet i varenumrene 62.02.1100 - 62.02.1900 .
6210.40	Mens/boys garments nes, made up of impreg, ctd, cov, etc, textile wov ven fab	6210 40	Klær fremstilt av tekstilstoff som hører under posisjon 56.02, 56.03, 59.03, 59.06 eller 59.07, av tekstilstoff som hører under posisjon 56.02 eller 56.03: med impregnering eller belegg av gummi, plast eller liknende, annet: andre klær for herrer eller gutter .

Vedlegg 1

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

6210.50	Womens/girls garments nes, of impregnated, ctd, cov, etc, textile woven fab	6210 50	Klær fremstilt av tekstilstoff som hører under posisjon 56.02, 56.03, 59.03, 59.06 eller 59.07, av tekstilstoff som hører under posisjon 56.02 eller 56.03: med impregnering eller belegg av gummi, plast eller liknende, annet: andre klær for damer eller piker .
6211.11	Mens/boys swimwear, of textile materials not knitted	6211 11	Treningsdrakter, skidresser, bade- drakter og badebukser; andre klær, badedrakter og badebukser: for her- rer eller gutter .
6211.12	Womens/girls swimwear, of textile materials, not knitted	6211 12	Treningsdrakter, skidresser, bade- drakter og badebukser; andre klær, badedrakter og badebukser: for da- mer eller piker .
6211.20	Ski suits, of textile materials, not knitted	6211 20	Treningsdrakter, skidresser, bade- drakter og badebukser; andre klær, skidresser .
6211.31	Mens/boys garments nes, of wool or fine animal hair, not knitted	6211 31	Treningsdrakter, skidresser, bade- drakter og badebukser; andre klær, andre klær for herrer eller gutter: av ull eller fine dyrehår .
6211.32	Mens/boys garments nes, of cotton, not knitted	6211 32	Treningsdrakter, skidresser, bade- drakter og badebukser; andre klær, andre klær for herrer eller gutter: av bomull .
6211.33	Mens/boys garments nes, of man-made fibres, not knitted	6211 33	Treningsdrakter, skidresser, bade- drakter og badebukser; andre klær, andre klær for herrer eller gutter: av syntetiske eller kunstige tekstilfibrer .
6211.39	Mens/boys garments nes, of other textile materials, not knitted	6211 39	Treningsdrakter, skidresser, bade- drakter og badebukser; andre klær, andre klær for herrer eller gutter: av andre tekstilmaterialer .
6211.41	Womens/girls garments nes, of wool or fine animal hair, not knitted	6211 41	Treningsdrakter, skidresser, bade- drakter og badebukser; andre klær, andre klær for damer eller piker: av ull eller fine dyrehår .
6211.42	Womens/girls garments nes, of cotton, not knitted	6211 42	Treningsdrakter, skidresser, bade- drakter og badebukser; andre klær, andre klær for damer eller piker: av bomull .
6211.43	Womens/girls garments nes, of man-made fibres, not knitted	6211 43	Treningsdrakter, skidresser, bade- drakter og badebukser; andre klær, andre klær for damer eller piker: av syntetiske eller kunstige tekstilfi- brer .
6211.49	Womens/girls garments nes, of other textile materials, not knitted	6211 49	Treningsdrakter, skidresser, bade- drakter og badebukser; andre klær, andre klær for damer eller piker: av andre tekstilmaterialer .
6212.10	Brassieres and parts thereof, of textile materials	6212 10	Bysteholdere, hofteholdere, korset- ter, seler, sokkeholdere og liknende varer samt deler dertil, også av tri- kotasje, bysteholdere .
6212.20	Girdles, panty girdles and parts thereof, of textile materials	6212 20	Bysteholdere, hofteholdere, korset- ter, seler, sokkeholdere og liknende varer samt deler dertil, også av tri- kotasje, hofteholdere og pantyer .

6212.30	Corselettes and parts thereof, of textile materials	6212 30	Bysteholdere, hofteholdere, korsetter, seler, sokkeholdere og liknende varer samt deler dertil, også av trikotasje, korseletter.
6212.90	Corsets, braces & similar articles & parts thereof, of textile materials	6212 90	Bysteholdere, hofteholdere, korsetter, seler, sokkeholdere og liknende varer samt deler dertil, også av trikotasje, ellers .
6213.10	Handkerchiefs, of silk or silk waste, not knitted	6213 10	Lommetørklær, av silke eller silkeavfall.
6213.20	Handkerchiefs, of cotton, not knitted	6213 20	Lommetørklær, av bomull .
6213.90	Handkerchiefs, of other textile materials, not knitted	6213 90	Lommetørklær, av andre tekstilmateriale .
6214.10	Shawls, scarves, veils and the like, of silk or silk waste, not knitted	6214 10	Sjal, skjerf, halstørklær, mantiljer, slør og liknende varer, av silke eller silkeavfall .
6214.20	Shawls, scarves, veils&the like, of wool or fine animal hair, not knitted	6214 20	Sjal, skjerf, halstørklær, mantiljer, slør og liknende varer, av ull eller fine dyrehår.
6214.30	Shawls, scarves, veils and the like, of synthetic fibres, not knitted	6214 30	Sjal, skjerf, halstørklær, mantiljer, slør og liknende varer, av syntetiske tekstilfibrer .
6214.40	Shawls, scarves, veils and the like, of artificial fibres, not knitted	6214 40	Sjal, skjerf, halstørklær, mantiljer, slør og liknende varer, av kunstige tekstilfibrer.
6214.90	Shawls, scarves, veils & the like, of other textile materials, not knitted	6214 90	Sjal, skjerf, halstørklær, mantiljer, slør og liknende varer, av andre tekstilmaterialer.
6215.10	Ties, bow ties and cravats, of silk or silk waste, not knitted	6215 10	Slips og liknende varer, av silke eller silkeavfall .
6215.20	Ties, bow ties and cravats, of man-made fibres, not knitted	6215 20	Slips og liknende varer, av syntetiske eller kunstige tekstilfibrer .
6215.90	Ties, bow ties and cravats, of other textile materials, not knitted	6215 90	Slips og liknende varer, av andre tekstilmaterialer .
6216.00	Gloves, mittens and mitts, of textile materials, not knitted	6216 00	Hansker, vanter og votter, av syntetiske eller kunstige tekstilfibrer ellers: arbeidshansker og -votter, overtrukket med eller dyppet i plast, andre arbeidshansker og -votter, andre hansker, vanter og votter .
6217.10	Clothing accessories nes, of textile materials, not knitted	6217 10	Annet ferdig tilbehør til klær; deler til klær eller deler til tilbehør til klær, unntatt deler som hører under posisjon 62.12, tilbehør: strømper og sokker, unntatt trikotasje: av syntetiske eller kunstige tekstilfibrer ellers annet tilbehør .
6217.90	Parts of garments or of clothg accessories nes, of tex mat, not knitted.	6217 90	Annet ferdig tilbehør til klær; deler til klær eller deler til tilbehør til klær, unntatt deler som hører under posisjon 62.12, tilbehør: deler .
Ch. 63	Other made up textile articles; sets; worn clothing etc.	Kap. 63	Andre ferdige tekstilvarer; sett; brukte klær og andre brukte tekstilvarer; filler.
6301.10	Electric blankets, of textile materials	I.	Andre ferdige tekstilvarer.
6301.20	Blankets (other than electric) & travelling rugs, of wool or fine animal hair	6301 10	Tepper og pledd, tepper med elektrisk oppvarming .
		6301 20	Tepper og pledd, tepper (unntatt tepper med elektrisk oppvarming) og pledd av ull eller dyrehår .

6301.30	Blankets (other than electric) and travelling rugs, of cotton	6301 30	Tepper og pledd, tepper (unntatt tepper med elektrisk oppvarming) og pledd av bomull .
6301.40	Blankets (other than electric) and travelling rugs, of synthetic fibres	6301 40	Tepper og pledd, tepper (unntatt tepper med elektrisk oppvarming) og pledd av syntetiske tekstilfibrer .
6301.90	Blankets (other than electric) and travelling rugs, of other textile materials	6301 90	Tepper og pledd, andre tepper og pledd .
6302.10	Bed linen, of textile knitted or crocheted materials	6302 10	Sengelinnet, dekketøy, toalett- og kjøkkenhåndklær og liknende, sengelinnet av trikotasje .
6302.21	Bed linen, of cotton, printed, not knitted	6302 21	Sengelinnet, dekketøy, toalett- og kjøkkenhåndklær og liknende, annet sengelinnet, trykt: av bomull .
6302.22	Bed linen, of man-made fibres, printed, not knitted	6302 22	Sengelinnet, dekketøy, toalett- og kjøkkenhåndklær og liknende, av syntetiske eller kunstige tekstilfibrer: av fiberduk ("non-wovens") ellers .
6302.29	Bed linen, of other textile materials, printed, not knitted	6302 29	Sengelinnet, dekketøy, toalett- og kjøkkenhåndklær og liknende, av syntetiske eller kunstige tekstilfibrer: av andre tekstilmaterialer .
6302.31	Bed linen, of cotton, nes	6302 31	Sengelinnet, dekketøy, toalett- og kjøkkenhåndklær og liknende, annet sengelinnet: av bomull .
6302.32	Bed linen, of man-made fibres, nes	6302 32	Sengelinnet, dekketøy, toalett- og kjøkkenhåndklær og liknende, av syntetiske eller kunstige tekstilfibrer: av fiberduk ("non-wovens") ellers .
6302.39	Bed linen, of other textile materials, nes	6302 39	Sengelinnet, dekketøy, toalett- og kjøkkenhåndklær og liknende, av syntetiske eller kunstige tekstilfibrer: av andre tekstilmaterialer .
6302.40	Table linen, of textile knitted or crocheted materials	6302 40	Sengelinnet, dekketøy, toalett- og kjøkkenhåndklær og liknende, av syntetiske eller kunstige tekstilfibrer: dekketøy av trikotasje .
6302.51	Table linen, of cotton, not knitted	6302 51	Sengelinnet, dekketøy, toalett- og kjøkkenhåndklær og liknende, annet dekketøy: av bomull .
6302.52	Table linen, of flax, not knitted	6302 52	Sengelinnet, dekketøy, toalett- og kjøkkenhåndklær og liknende, annet dekketøy: av lin .
6302.53	Table linen, of man-made fibres, not knitted	6302 53	Sengelinnet, dekketøy, toalett- og kjøkkenhåndklær og liknende, av syntetiske eller kunstige tekstilfibrer: av fiberduk ("non-wovens") ellers .
6302.59	Table linen, of other textile materials, not knitted	6302 59	Sengelinnet, dekketøy, toalett- og kjøkkenhåndklær og liknende, av syntetiske eller kunstige tekstilfibrer: av andre tekstilmaterialer .
6302.60	Toilet&kitchen linen, of terry towelg or similar terry fab, of cotton	6302 60	Sengelinnet, dekketøy, toalett- og kjøkkenhåndklær og liknende, av syntetiske eller kunstige tekstilfibrer: toalett- og kjøkkenhåndklær og liknende av håndklefrotté eller liknende frottévevnader, av bomull .

6302.91	Toilet and kitchen linen, of cotton, nes	6302 91	Sengelinnet, dekketøy, toalett- og kjøkkenhåndklær og liknende, ellers: av bomull .
6302.92	Toilet and kitchen linen, of flax	6302 92	Sengelinnet, dekketøy, toalett- og kjøkkenhåndklær og liknende, ellers: av lin .
6302.93	Toilet and kitchen linen, of man-made fibres	6302 93	Sengelinnet, dekketøy, toalett- og kjøkkenhåndklær og liknende, av syntetiske eller kunstige tekstilfibrer: av fiberduk ("non-wovens") ellers .
6302.99	Toilet and kitchen linen, of other textile materials	6302 99	Sengelinnet, dekketøy, toalett- og kjøkkenhåndklær og liknende, av syntetiske eller kunstige tekstilfibrer: av andre tekstilmaterialer .
6303.11	Curtains, drapes, interior blinds & curtain or bed valances, of cotton, knit	6303 11	Gardiner (herunder draperier) og rullegardiner; gardinkapper og sengeforheng, trikoterte: av bomull.
6303.12	Curtains, drapes, interior blinds & curtain/bd valances, of syn fib, knitted	6303 12	Gardiner (herunder draperier) og rullegardiner; gardinkapper og sengeforheng, trikoterte: av syntetiske tekstilfibrer .
6303.19	Curtains, drapes, interior blinds & curtain/bd valances, oth tex mat, knit	6303 19	Gardiner (herunder draperier) og rullegardiner; gardinkapper og sengeforheng, trikoterte: av andre tekstilmaterialer .
6303.91	Curtains/drapes/interior blinds & curtain/bd valances, of cotton, not knit	6303 91	Gardiner (herunder draperier) og rullegardiner; gardinkapper og sengeforheng, ellers: av bomull: rullegardiner, annet .
6303.92	Curtains/drapes/interior blinds curtain/bd valances, of syn fib, nt knit	6303 92	Gardiner (herunder draperier) og rullegardiner; gardinkapper og sengeforheng, av syntetiske tekstilfibrer: rullegardiner, annet .
6303.99	Curtain/drape/interior blind curtain/bd valance, of oth tex mat, nt knit	6303 99	Gardiner (herunder draperier) og rullegardiner; gardinkapper og sengeforheng, av andre tekstilmaterialer: rullegardiner, annet .
6304.11	Bedspreads of textile materials, nes, knitted or crocheted	6304 11	Andre utstyrsvarer, unntatt de som hører under posisjon 94.04, sengetepper: av trikotasje .
6304.19	Bedspreads of textile materials, nes, not knitted or crocheted	6304 19	Andre utstyrsvarer, unntatt de som hører under posisjon 94.04, andre: av fiberduk, ellers .
6304.91	Furnishing articles nes, of textile materials, knitted or crocheted	6304 91	Andre utstyrsvarer, unntatt de som hører under posisjon 94.04, ellers: av trikotasje .
6304.92	Furnishing articles nes, of cotton, not knitted or crocheted	6304 92	Andre utstyrsvarer, unntatt de som hører under posisjon 94.04, ellers: av bomull, unntatt av trikotasje .
6304.93	Furnishing articles nes, of synthetic fibres, not knitted or crocheted	6304 93	Andre utstyrsvarer, unntatt de som hører under posisjon 94.04, ellers: av syntetiske tekstilfibrer, unntatt av trikotasje .
6304.99	Furnishg articles nes, of oth textile materials, not knitted o crocheted	6304 99	Andre utstyrsvarer, unntatt de som hører under posisjon 94.04, ellers: av andre tekstilmaterialer, unntatt av trikotasje .
6305.10	Sacks&bags, for packg of goods, of jute or of other textile bast fibres	6305 10	Sekker og poser, av det slag som brukes som emballasje, av jute eller

			av andre tekstilfibrer av bast som hører under posisjon 53.03 av jute, andre .
6305.20	Sacks and bags, for packing of goods, of cotton	6305 20	Sekker og poser, av det slag som brukes som emballasje, av bomull: av trikotasje, ellers .
6305.31	Sacks&bags, for packg of goods, of polyethylene or polypropylene strips	6305 31	Sekker og poser, av det slag som brukes som emballasje, av syntetiske eller kunstige tekstilmaterialer: av strimler av polyetylen eller polypropylen eller liknende: av trikotasje, ellers .
6305.39	Sacks & bags, for packing of goods, of other man-made textile materials	6305 39	Sekker og poser, av det slag som brukes som emballasje, ellers: av trikotasje av fiberduk, andre .
6305.90	Sacks and bags, for packing of goods, of other textile materials	6305 90	Sekker og poser, av det slag som brukes som emballasje, av andre tekstilmaterialer: av trikotasje ellers: av hamp eller papirgarn, andre .
6306.11	Tarpaulins, awnings and sunblinds, of cotton	6306 11	Presenninger og markiser; telt; seil til båter, seilbrett eller seilvogner; campingartikler, presenninger og markiser: av bomull .
6306.12	Tarpaulins, awnings and sunblinds, of synthetic fibres	6306 12	Presenninger og markiser; telt; seil til båter, seilbrett eller seilvogner; campingartikler, presenninger og markiser: av syntetiske tekstilfibrer .
6306.19	Tarpaulins, awnings and sunblinds, of other textile materia.	6306 19	Presenninger og markiser; telt; seil til båter, seilbrett eller seilvogner; campingartikler, presenninger og markiser: av andre tekstilmaterialer .
6306.21	Tents, of cotton	6306 21	Presenninger og markiser; telt; seil til båter, seilbrett eller seilvogner; campingartikler, presenninger og markiser: telt: av bomull: turtelt av vekt høyst 6 kg pr. stk. komplett, andre .
6306.22	Tents, of synthetic fibres	6306 22	Presenninger og markiser; telt; seil til båter, seilbrett eller seilvogner; campingartikler, av syntetiske tekstilfibrer: turtelt av vekt høyst 6 kg pr. stk. komplett, andre .
6306.29	Tents, of other textile materials	6306 29	Presenninger og markiser; telt; seil til båter, seilbrett eller seilvogner; campingartikler, av syntetiske tekstilfibrer: av andre tekstilmaterialer .
6306.31	Sails, of synthetic fibres	6306 31	Presenninger og markiser; telt; seil til båter, seilbrett eller seilvogner; campingartikler, seil: av syntetiske tekstilfibrer .
6306.39	Sails, of other textile materials	6306 39	Presenninger og markiser; telt; seil til båter, seilbrett eller seilvogner; campingartikler, seil: av andre tekstilmaterialer .
6306.41	Pneumatic mattresses, of cotton	6306 41	Presenninger og markiser; telt; seil til båter, seilbrett eller seilvogner; campingartikler, luftmadrasser: av bomull .
6306.49	Pneumatic mattresses, of other textile materials	6306 49	Presenninger og markiser; telt; seil til båter, seilbrett eller seilvogner; campingartikler, luftmadrasser: av andre tekstilmaterialer .

6306.91	Camping goods nes, of cotton	6306 91	Presenninger og markiser; telt; seil til båter, seilbrett eller seilvogner; campingartikler, ellers: av bomull .
6306.99	Camping goods nes, of other textile materials	6306 99	Presenninger og markiser; telt; seil til båter, seilbrett eller seilvogner; campingartikler, av andre tekstilmaterialer: av fiberduk, ellers .
6307.10	Floor-cloths, dish-cloths, dusters & similar cleaning cloths, of tex mat	6307 10	Andre ferdige varer, herunder snittmønstre, golvkluter, skurekluter, oppvaskkluter, støvkluter og liknende kluter til rengjøring: av trikotasje, av fiberduk ("non-wovens") ellers .
6307.20	Life jackets and life belts, of textile materials	6307 20	Andre ferdige varer, herunder snittmønstre, redningsvester og livbelter: av trikotasje: av elastikktrikotasje eller gummiert trikotasje, andre, ellers .
6307.90	Made up articles, of textile materials, nes, including dress patterns	6307 90	Andre ferdige varer, herunder snittmønstre, ellers: av trikotasje: av elastikktrikotasje eller gummiert trikotasje, andre, ellers: paraply- og parasolltrekk, andre .
6308.00	Sets consistg of woven fab & yarn, for makg up into rugs, tapestries etc	6308 00	Sett som består av vevnader og garn, også med tilbehør, til fremstilling av tepper, tapisserier, broderte bordduker eller servietter, eller liknende tekstilvarer, i pakninger for detaljsalg .
6309.00	Worn clothing and other worn articles	6309 00	Brukte klær og andre brukte varer .

**Textile and clothing products in
Chapters 30-49, 64-96**

**Tekstilvarer og klær i
HS kap. 30-49, 64-96.**

HS No. Product Description

3005.90 Wadding, gauze, bandages and the like
ex 3921.12}
{ex 3921.13} { Woven, knitted or non-woven
ex 3921.90} fabrics coated, covered or laminated with plastics

ex 4202.12} {
ex 4202.22} { Luggage, handbags and flatgoods
ex 4202.32} { with an outer surface predomi-
ex 4202.92} nantly of textile materials

ex 6405.20 Footwear with soles and uppers of wool felt

ex 6406.10 Footwear uppers of which 50% or more of the external surface area is textile material

ex 6406.99 Leg warmers and gaiters of textile material

6501.00 Hat-forms, hat bodies and hoods of felt; plateaux and manchons of felt

6502.00 Hat-shapes, plaited or made by assembling strips of any material

3005 90 Vatt, gas, bind og liknende artikler.
ex 3921 12

ex 3921 13 Andre plater, duk, film, folier og
ex 3921 90 bånd, av plast, skumplastprodukter.

ex 4202 12

ex 4202 22 Garderobekofferter, håndkofferter.

ex 4202 32

ex 4202 92

ex 6405 20 Annet fottøy, med overdel av tekstilmateriale.

ex 6406 10 Deler til fottøy hvor mer enn 50 % av overdelen er dekket av tekstilmateriale.

ex 6406 99 Leggings og liknende varer samt deler dertil, overdel og deler dertil.

6501 00 Hatteemner av felt (feltstumper).

6502 00 Hatteemner, flettede eller fremstilt ved sammensetting av strimler av ethvert materiale.

Vedlegg 1

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

6503.00	Felt hats and other felt headgear	6503 00	Hatter og andre hodeplagg av filt.
6504.00	Hats & other headgear, plaited or made by assembling strips of any material	6504 00	Hatter og andre hodeplagg, flettede eller fremstilt ved sammensetting av strimler av ethvert materiale.
6505.90	Hats & other headgear, knitted or made up from lace, or other textile material	6505 90	Hatter og andre hodeplagg av trikotasje eller av blonder, kniplinger, filt eller andre tekstilmetervarer.
6601.10	Umbrellas and sun umbrellas, garden type	6601 10	Paraplyer og parasoller (herunder hageparasoller og liknende).
6601.91	Other umbrella types, telescopic shaft	6601 91	Paraplyer og parasoller (herunder hageparasoller og liknende), ellers: med teleskopisk skaft.
6601.99	Other umbrellas	6601 99	Paraplyer og parasoller (herunder hageparasoller og liknende), ellers: andre.
ex 7019.10	Yarns of fibre glass	ex 7019 10	Glassfibrer (herunder glassull) og varer derav (f.eks. garn, vevnader), lunter, forgarn, garn og oppskårne bunter.
ex 7019.20	Woven fabrics of fibre glass	ex 7019 20	Glassfibrer (herunder glassull) og varer derav (f.eks. garn, vevnader), vevnader, herunder vevde bånd.
8708.21	Safety seat belts for motor vehicles	8708 21	Deler og tilbehør til motorkjøretøyer som hører under posisjonene 87.01 -87.05, andre deler og tilbehør til karosserier (herunder førerhus): sikkerhetsbelter.
8804.00	Parachutes; their parts and accessories	8804 00	Fallskjermer (herunder styrbare fallskjermer) og rotochutes (roterende fallskjermer); deler og tilbehør dertil.
9113.90	Watch straps, bands and bracelets of textile materials	9113 90	Urarmbånd og deler dertil, ellers.
ex 9404.90	Pillow and cushions of cotton; quilts; eiderdowns; comforters and similar articles of textile materials	ex 9404 90	Hodeputer, dyner og tepper: med dun eller fjær, med annet fyllmateriale.
9502.91	Garments for dolls	9502 91	Dukker som utelukkende forestiller mennesker, deler og tilbehør: klær og tilbehør dertil, fottøy og hodeplagg.
ex 9612.10	Woven ribbons, of man-made fibres, other than those measuring less than 30 mm in width and permanently put up in cartridges	ex 9612 10	Fargebånd til skrivemaskiner og liknende fargebånd innsatt med farge, untatt slike som er mindre enn 30 mm i bredde, og finnes i kassetter.

**AGREEMENT ON TECHNICAL
BARRIERS TO TRADE***Members,*

Having regard to the Uruguay Round of Multilateral Trade Negotiations;

Desiring to further the objectives of GATT 1994;

Recognizing the important contribution that international standards and conformity assessment systems can make in this regard by improving efficiency of production and facilitating the conduct of international trade;

Desiring therefore to encourage the development of such international standards and conformity assessment systems;

Desiring however to ensure that technical regulations and standards, including packaging, marking and labelling requirements, and procedures for assessment of conformity with technical regulations and standards do not create unnecessary obstacles to international trade;

Recognizing that no country should be prevented from taking measures necessary to ensure the quality of its exports, or for the protection of human, animal or plant life or health, of the environment, or for the prevention of deceptive practices, at the levels it considers appropriate, subject to the requirement that they are not applied in a manner which would constitute a means of arbitrary or unjustifiable discrimination between countries where the same conditions prevail or a disguised restriction on international trade, and are otherwise in accordance with the provisions of this Agreement;

Recognizing that no country should be prevented from taking measures necessary for the protection of its essential security interest;

Recognizing the contribution which international standardization can make to the transfer of technology from developed to developing countries;

Recognizing that developing countries may encounter special difficulties in the formulation and application of technical regulations and standards and procedures for assessment of conformity with technical regulations and standards, and desiring to assist them in their endeavours in this regard;

Hereby agree as follows:

*Article 1**General Provisions*

1.1 General terms for standardization and procedures for assessment of conformity shall normally have the meaning given to them by definitions adopted within the United Nations

**AVTALE OM TEKNISKE HANDELS-
HINDRINGER***Medlemmene,*

Som tar hensyn til Uruguay-runden i de multilaterale forhandlinger om handel,

Som ønsker å fremme målene i GATT 1994,

Som erkjenner betydningen av det bidrag som internasjonale systemer for standardisering og samsvarsvurdering kan yte med hensyn til dette ved å bedre produksjonseffektiviteten og å lette internasjonal handel,

Som derfor ønsker å oppfordre til utvikling av slike internasjonale systemer for standardisering og samsvarsvurdering,

Som likevel ønsker å sikre at tekniske forskrifter og standarder, herunder emballerings-, merkings- og etiketteringskrav, samt prosedyrer for vurdering av samsvar med tekniske forskrifter og standarder ikke skaper unødige hindringer for internasjonal handel,

Som erkjenner at ingenting bør hindre et land i å treffe nødvendige tiltak for å sikre kvaliteten av sin eksport, eller for å verne menneskers, dyrs eller planters liv og helse, miljøet, eller for å hindre villedende praksis, på de nivåer det mener er hensiktsmessig, med forbehold for at disse tiltak ikke anvendes på en måte som ville utgjøre en vilkårlig eller ubegrunnet forskjellsbehandling av land under ellers like vilkår, eller en skjult restriksjon for internasjonal handel, og for at de ellers er i samsvar med bestemmelsene i denne avtale,

Som erkjenner at ingenting bør hindre et land i å treffe nødvendige tiltak for å verne sine grunnleggende sikkerhetsinteresser,

Som erkjenner det bidrag som internasjonal standardisering kan yte til overføring av teknologi fra industriland til utviklingsland,

Som erkjenner at utviklingsland kan møte spesielle vanskeligheter ved utarbeidelse og anvendelse av tekniske forskrifter og standarder og av prosedyrer for vurdering av samsvar med tekniske forskrifter og standarder, og som ønsker å bistå dem i deres bestrebelser i denne forbindelse,

Er enige om følgende:

*Artikkel 1**Generelle bestemmelser*

1.1 Generelle termer for standardisering og prosedyrer for samsvarsvurdering skal normalt ha den betydning de har fått ved definisjoner vedtatt innen FN-systemet og av inter-

system and by international standardizing bodies taking into account their context and in the light of the object and purpose of this Agreement.

1.2 However, for the purposes of this Agreement the meaning of the terms given in Annex 1 applies.

1.3 All products, including industrial and agricultural products, shall be subject to the provisions of this Agreement.

1.4 Purchasing specifications prepared by governmental bodies for production or consumption requirements of governmental bodies are not subject to the provisions of this Agreement but are addressed in the Agreement on Government Procurement, according to its coverage.

1.5 The provisions of this Agreement do not apply to sanitary and phytosanitary measures as defined in Annex A of the Agreement on the Application of Sanitary and Phytosanitary Measures.

1.6 All references in this Agreement to technical regulations, standards and conformity assessment procedures shall be construed to include any amendments thereto and any additions to the rules or the product coverage thereof, except amendments and additions of an insignificant nature.

nasjonale standardiserende organer, under hensyn til den sammenheng de står i og i lys av denne avtales formål.

1.2 For denne avtales formål gjelder likevel den betydning av termene som er oppført i vedlegg 1.

1.3 Alle varer, dvs. industri- og landbruksvarer, skal være underlagt bestemmelsene i denne avtale.

1.4 Innkjøpsspesifikasjoner utarbeidet av offentlige organer for offentlige organers produksjons- og forbruksbehov er ikke underlagt bestemmelsene i denne avtale, men dekkes av avtalen om offentlige innkjøp, i samsvar med dens virkeområde.

1.5 Bestemmelsene i denne avtale får ikke anvendelse på veterinære og plantesanitære tiltak som definert i vedlegg A i Avtalen om anvendelse av veterinære og plantesanitære tiltak.

1.6 Alle henvisninger i denne avtale til tekniske forskrifter, standarder og prosedyrer for samsvarsvurdering skal forstås slik at de omfatter endringer som gjøres i disse, herunder tillegg til reglene for dem eller til de varer som omfattes av dem, med unntak av endringer og tillegg av liten betydning.

TECHNICAL REGULATIONS AND STANDARDS

Article 2

Preparation, Adoption and Application of Technical Regulations by Central Government Bodies

With respect to their central government bodies:

2.1 Members shall ensure that in respect of technical regulations, products imported from the territory of any Member shall be accorded treatment no less favourable than that accorded to like products of national origin and to like products originating in any other country.

2.2 Members shall ensure that technical regulations are not prepared, adopted or applied with a view to or with the effect of creating unnecessary obstacles to international trade. For this purpose, technical regulations shall not be more trade-restrictive than necessary to fulfil a legitimate objective, taking account of the risks non-fulfilment would create. Such legitimate objectives are, *inter alia*: national security requirements; the prevention of deceptive practices; protection of human health or safety, animal or plant life or health, or the environment. In assessing such risks, relevant ele-

TEKNISKE FORSKRIFTER OG STANDARDER

Artikkel 2

Sentrale myndigheters utarbeidelse, fastsettelse og anvendelse av tekniske forskrifter

Følgende bestemmelser gjelder med hensyn til medlemmenes sentrale myndigheter:

2.1 Medlemmene skal sørge for at varer som er importert fra et annet medlems territorium med hensyn til tekniske forskrifter skal få en behandling som ikke er mindre gunstig enn den behandling som gis tilsvarende varer av innenlandsk opprinnelse og tilsvarende varer med opprinnelse i ethvert annet land.

2.2 Medlemmene skal påse at tekniske forskrifter ikke utarbeides, fastsettes eller anvendes i den hensikt eller med den virkning at det skapes unødige hindringer for internasjonal handel. For dette formål skal tekniske forskrifter ikke være mer handelshindrende enn det som er nødvendig for å oppfylle et legitimt formål, under hensyn til den risiko som ikke-oppfyllelse vil medføre. Slike legitime formål er blant annet: nasjonale sikkerhetsbehov, hindring av villedende praksis, vern av menneskers helse eller sikkerhet, vern av dyrs eller planters liv eller helse eller vern av miljøet.

ments of consideration are, *inter alia*: available scientific and technical information, related processing technology or intended end-uses of products.

2.3 Technical regulations shall not be maintained if the circumstances or objectives giving rise to their adoption no longer exist or if the changed circumstances or objectives can be addressed in a less trade-restrictive manner.

2.4 Where technical regulations are required and relevant international standards exist or their completion is imminent, Members shall use them, or the relevant parts of them, as a basis for their technical regulations except when such international standards or relevant parts would be an ineffective or inappropriate means for the fulfilment of the legitimate objectives pursued, for instance because of fundamental climatic or geographical factors or fundamental technological problems.

2.5 A Member preparing, adopting or applying a technical regulation which may have a significant effect on trade of other Members shall, upon the request of another Member, explain the justification for that technical regulation in terms of the provisions of paragraphs 2 to 4. Whenever a technical regulation is prepared, adopted or applied for one of the legitimate objectives explicitly mentioned in paragraph 2, and is in accordance with relevant international standards, it shall be rebuttably presumed not to create an unnecessary obstacle to international trade.

2.6 With a view to harmonizing technical regulations on as wide a basis as possible, Members shall play a full part, within the limits of their resources, in the preparation by appropriate international standardizing bodies of international standards for products for which they either have adopted, or expect to adopt, technical regulations.

2.7 Members shall give positive consideration to accepting as equivalent technical regulations of other Members, even if these regulations differ from their own, provided they are satisfied that these regulations adequately fulfil the objectives of their own regulations.

2.8 Wherever appropriate, Members shall specify technical regulations based on product requirements in terms of performance rather than design or descriptive characteristics.

2.9 Whenever a relevant international standard does not exist or the technical content of a proposed technical regulation is not in accordance with the technical content of rele-

Ved vurdering av slik risiko er det relevant å ta hensyn til blant annet tilgjengelig vitenskapelig og teknisk informasjon, tilhørende bearbeidningsteknologi eller den endelige bruken varene er beregnet for.

2.3 Tekniske forskrifter skal ikke opprettholdes dersom de omstendigheter eller formål som førte til at de ble vedtatt, ikke lenger foreligger eller er endret slik at de kan ivaretas på en mindre handelshindrende måte.

2.4 Dersom tekniske forskrifter er påkrevd og relevante internasjonale standarder foreligger eller er nært forestående, skal medlemmene bruke disse eller relevante deler av dem som grunnlag for sine tekniske forskrifter, unntatt når slike internasjonale standarder eller relevante deler er et lite effektivt eller uhensiktsmessig middel til å oppfylle de legitime formål, for eksempel på grunn av grunnleggende klimatiske eller geografiske faktorer eller grunnleggende teknologiske problemer.

2.5 Et medlem som utarbeider, fastsetter eller anvender en teknisk forskrift som kan få en betydelig innvirkning på andre medlemmers handel skal på anmodning fra et annet medlem begrunne den tekniske forskriften med hensyn til bestemmelsene i nr. 2 til 4. Når en teknisk forskrift utarbeides, fastsettes eller anvendes for et av de legitime formål som er uttrykkelig nevnt i nr. 2, og er i samsvar med relevante internasjonale standarder skal den, med forbehold om innsigelse, forutsettes ikke å skape en unødig hindring for internasjonal handel.

2.6 Med henblikk på å harmonisere tekniske forskrifter på et så bredt grunnlag som mulig, skal medlemmene innenfor rammen av sine ressurser fullt ut delta i internasjonale standardiserende organers utvikling av internasjonale standarder for varer som de enten har fastsatt eller forventer å vedta tekniske forskrifter for.

2.7 Medlemmene skal på en positiv måte vurdere å godta andre medlemmers tekniske forskrifter som likeverdige, selv om disse forskriftene er forskjellig fra deres egne, forutsatt at de er forvissnet om at disse forskriftene på en tilfredsstillende måte oppfyller formålet med deres egne forskrifter.

2.8 Når det er hensiktsmessig, skal medlemmene fastsette tekniske forskrifter basert på produktkrav fastlagt ut fra ytelsesegenskaper framfor konstruksjon eller tekniske kjenne-tegn.

2.9 Når det ikke finnes en relevant internasjonal standard, eller det tekniske innhold i en planlagt teknisk forskrift ikke er i samsvar med det tekniske innhold i relevante interna-

vant international standards, and if the technical regulation may have a significant effect on trade of other Members, Members shall:

- 2.9.1 publish a notice in a publication at an early appropriate stage, in such a manner as to enable interested parties in other Members to become acquainted with it, that they propose to introduce a particular technical regulation;
- 2.9.2 notify other Members through the Secretariat of the products to be covered by the proposed technical regulation, together with a brief indication of its objective and rationale. Such notifications shall take place at an early appropriate stage, when amendments can still be introduced and comments taken into account;
- 2.9.3 upon request, provide to other Members particulars or copies of the proposed technical regulation and, whenever possible, identify the parts which in substance deviate from relevant international standards;
- 2.9.4 without discrimination, allow reasonable time for other Members to make comments in writing, discuss these comments upon request, and take these written comments and the results of these discussions into account.

2.10 Subject to the provisions in the lead-in to paragraph 9, where urgent problems of safety, health, environmental protection or national security arise or threaten to arise for a Member, that Member may omit such of the steps enumerated in paragraph 9 as it finds necessary, provided that the Member, upon adoption of a technical regulation, shall:

- 2.10.1 notify immediately other Members through the Secretariat of the particular technical regulation and the products covered, with a brief indication of the objective and the rationale of the technical regulation, including the nature of the urgent problems;
- 2.10.2 upon request, provide other Members with copies of the technical regulation;
- 2.10.3 without discrimination, allow other Members to present their comments in writing, discuss these comments upon request, and take these written comments and the results of these discussions into account.

sjonale standarder, og dersom den tekniske forskriften kan få en betydelig innvirkning på andre medlemmers handel, skal medlemmene:

- 2.9.1 kunngjøre en melding i en publikasjon på et så tidlig tidspunkt at berørte parter på andre medlemmers territorium kan gjøre seg kjent med den, om at de har til hensikt å innføre en bestemt teknisk forskrift,
- 2.9.2 gi andre medlemmer melding gjennom sekretariatet om de varer som vil bli omfattet av den planlagte tekniske forskriften, med en kort angivelse av formålet med og begrunnelsen for den. Slike meldinger skal foretas på et så tidlig tidspunkt som mulig, mens det fortsatt kan gjøres endringer og tas hensyn til kommentarer,
- 2.9.3 på anmodning gi andre medlemmer detaljerte opplysninger om eller kopier av den planlagte tekniske forskriften og om mulig angi de deler som materielt avviker fra relevante internasjonale standarder,
- 2.9.4 uten forskjellsbehandling gi andre medlemmer rimelig tid til å komme med skriftlige kommentarer, på anmodning diskutere disse kommentarene, og ta hensyn til disse skriftlige kommentarene samt resultatene av diskusjonene.

2.10 På de vilkår som er nevnt i den innledende del i nr. 9, kan et medlem dersom det oppstår eller er fare for at det kan oppstå alvorlige problemer for sikkerhet, helse, miljøvern eller nasjonal sikkerhet for medlemmet, utelate de punkter oppført i nr. 9 som det anser nødvendig, forutsatt at medlemmet ved fastsettelsen av en teknisk forskrift:

- 2.10.1 umiddelbart gir de øvrige medlemmene melding gjennom sekretariatet om vedkommende tekniske forskrift og de varer den omfatter, med en kort angivelse av formålet med og begrunnelsen for den tekniske forskriften, herunder hva slags alvorlige problemer det dreier seg om,
- 2.10.2 på anmodning skaffe de øvrige medlemmene kopier av den tekniske forskriften,
- 2.10.3 uten forskjellsbehandling gi de øvrige medlemmene anledning til å legge fram sine skriftlige kommentarer, på anmodning diskutere disse kommentarene og ta hensyn til disse skriftlige kommentarene samt resultatene av diskusjonene.

2.11 Members shall ensure that all technical regulations which have been adopted are published promptly or otherwise made available in such a manner as to enable interested parties in other Members to become acquainted with them.

2.12 Except in those urgent circumstances referred to in paragraph 10, Members shall allow a reasonable interval between the publication of technical regulations and their entry into force in order to allow time for producers in exporting Members, and particularly in developing country Members, to adapt their products or methods of production to the requirements of the importing Member.

Article 3

Preparation, Adoption and Application of Technical Regulations by Local Government Bodies and Non-Governmental Bodies

With respect to their local government and non-governmental bodies within their territories:

3.1 Members shall take such reasonable measures as may be available to them to ensure compliance by such bodies with the provisions of Article 2, with the exception of the obligation to notify as referred to in paragraphs 9.2 and 10.1 of Article 2.

3.2 Members shall ensure that the technical regulations of local governments on the level directly below that of the central government in Members are notified in accordance with the provisions of paragraphs 9.2 and 10.1 of Article 2, noting that notification shall not be required for technical regulations the technical content of which is substantially the same as that of previously notified technical regulations of central government bodies of the Member concerned.

3.3 Members may require contact with other Members, including the notifications, provision of information, comments and discussions referred to in paragraphs 9 and 10 of Article 2, to take place through the central government.

3.4 Members shall not take measures which require or encourage local government bodies or nongovernmental bodies within their territories to act in a manner inconsistent with the provisions of Article 2.

3.5 Members are fully responsible under this Agreement for the observance of all provisions of Article 2. Members shall formulate and implement positive measures and mechanisms in support of the observance of the provisions of Article 2 by other than central government bodies.

2.11 Medlemmene skal påse at alle tekniske forskrifter som er fastsatt, straks kunngjøres eller på annen måte gjøres tilgjengelig slik at berørte parter på andre medlemmers territorium kan gjøre seg kjent med dem.

2.12 Unntatt i de alvorlige tilfeller som er nevnt i nr. 10, skal medlemmene gi en rimelig frist fra tekniske forskrifter kunngjøres og til de trer i kraft, for å gi produsentene hos eksportmedlemmer, særlig hos medlemmer som er utviklingsland, tid til å tilpasse sine varer eller produksjonsmetoder til importmedlemmets krav.

Artikkel 3

Lokale myndigheters og ikke-statlige organers utarbeidelse, fastsettelse og anvendelse av tekniske forskrifter

Følgende bestemmelser gjelder med hensyn til medlemmenes lokale myndigheter og ikke-statlige organer på deres territorier:

3.1 Medlemmene skal treffe rimelige og tilgjengelige tiltak for å sikre at slike myndigheter og organer overholder bestemmelsene i artikkel 2, med unntak av plikten til melding nevnt i artikkel 2 nr. 9.2 og 10.1.

3.2 Medlemmene skal påse at tekniske forskrifter utstedt av lokale myndigheter på nivået direkte under de sentrale myndigheter, meldes i samsvar med bestemmelsene i artikkel 2 nr. 9.2 og 10.1, idet de merker seg at det ikke skal kreves melding om tekniske forskrifter med et teknisk innhold som materielt er det samme som i tekniske forskrifter som det aktuelle medlems sentrale myndigheter tidligere har gitt melding om.

3.3 Medlemmene kan kreve at kontakt med andre medlemmer, herunder melding, oversendelse av opplysninger, kommentarer og diskusjoner nevnt i artikkel 2 nr. 9 og 10, skjer gjennom de sentrale myndigheter.

3.4 Medlemmene skal ikke treffe tiltak som pålegger lokale myndigheter eller ikke-statlige organer på deres territorium, eller oppfordrer dem til, å opptre på en måte som er uforenlig med bestemmelsene i artikkel 2.

3.5 Medlemmene er etter denne avtale fullt ut ansvarlig for at alle bestemmelser i artikkel 2 overholdes. Medlemmene skal utarbeide og iverksette tiltak og ordninger som letter overholdelsen av bestemmelsene i artikkel 2 for andre organer enn sentrale myndigheter.

*Article 4**Preparation, Adoption and Application of Standards*

4.1 Members shall ensure that their central government standardizing bodies accept and comply with the Code of Good Practice for the Preparation, Adoption and Application of Standards in Annex 3 to this Agreement (referred to in this Agreement as the "Code of Good Practice"). They shall take such reasonable measures as may be available to them to ensure that local government and nongovernmental standardizing bodies within their territories, as well as regional standardizing bodies of which they or one or more bodies within their territories are members, accept and comply with this Code of Good Practice. In addition, Members shall not take measures which have the effect of, directly or indirectly, requiring or encouraging such standardizing bodies to act in a manner inconsistent with the Code of Good Practice. The obligations of Members with respect to compliance of standardizing bodies with the provisions of the Code of Good Practice shall apply irrespective of whether or not a standardizing body has accepted the Code of Good Practice.

4.2 Standardizing bodies that have accepted and are complying with the Code of Good Practice shall be acknowledged by the Members as complying with the principles of this Agreement.

CONFORMITY WITH TECHNICAL REGULATIONS AND STANDARDS

*Article 5**Procedures for Assessment of Conformity by Central Government Bodies*

5.1 Members shall ensure that, in cases where a positive assurance of conformity with technical regulations or standards is required, their central government bodies apply the following provisions to products originating in the territories of other Members:

5.1.1 conformity assessment procedures are prepared, adopted and applied so as to grant access for suppliers of like products originating in the territories of other Members under conditions no less favourable than those accorded to suppliers of like products of national origin or originating in any other country, in a comparable situation; access entails suppliers' right to an assessment of conformity under the rules of the procedure, including, when foreseen by this procedure, the possibility to

*Artikkel 4**Utvikling, fastsettelse og anvendelse av standarder*

4.1 Medlemmene skal påse at deres sentrale myndigheters standardiserende organer godkjenner og overholder anvisningene for utvikling, fastsettelse og anvendelse av standarder i vedlegg 3 til denne avtale (i denne avtale kalt «anvisningene»). De skal treffe rimelige og tilgjengelige tiltak for å sikre at lokale myndigheter og ikke-statlige standardiserende organer på deres territorium, samt regionale standardiserende organer der de selv eller ett eller flere organer på deres territorium er medlem, godkjenner og overholder disse anvisningene. I tillegg skal medlemmene ikke treffe tiltak som direkte eller indirekte har den virkning at de pålegger slike standardiserende organer, eller oppfordrer dem til, å opptre på en måte som er uforenlig med anvisningene. Medlemmenes forpliktelser med hensyn til standardiserende organers overholdelse av bestemmelsene i anvisningene gjelder uansett om et standardiserende organ har godkjent anvisningene eller ikke.

4.2 Standardiserende organer som har godkjent og som overholder anvisningene, skal av medlemmene anses å overholde prinsippene i denne avtale.

SAMSVAR MED TEKNISKE FORSKRIFTER OG STANDARDER

*Artikkel 5**Prosedyrer for sentrale myndigheters samsvarsvurdering*

5.1 I tilfeller der det kreves en positiv forsikring om samsvar med tekniske forskrifter eller standarder, skal medlemmene påse at deres sentrale myndigheter anvender følgende bestemmelser på varer med opprinnelse på andre medlemmers territorium:

5.1.1 det utarbeides, fastsettes og anvendes prosedyrer for samsvarsvurdering slik at leverandører av tilsvarende varer med opprinnelse på andre medlemmers territorium får adgang på vilkår som ikke er mindre gunstige enn dem som gis til leverandører av tilsvarende varer med innenlandsk opprinnelse eller med opprinnelse i ethvert annet land i lignende situasjoner; adgang innebærer at leverandøren har rett til en samsvarsvurdering etter reglene for prosedyren, herunder, når dette er

have conformity assessment activities undertaken at the site of facilities and to receive the mark of the system;

- 5.1.2 conformity assessment procedures are not prepared, adopted or applied with a view to or with the effect of creating unnecessary obstacles to international trade. This means, *inter alia*, that conformity assessment procedures shall not be more strict or be applied more strictly than is necessary to give the importing Member adequate confidence that products conform with the applicable technical regulations or standards, taking account of the risks non-conformity would create.

5.2 When implementing the provisions of paragraph 1, Members shall ensure that:

- 5.2.1 conformity assessment procedures are undertaken and completed as expeditiously as possible and in a no less favourable order for products originating in the territories of other Members than for like domestic products;
- 5.2.2 the standard processing period of each conformity assessment procedure is published or that the anticipated processing period is communicated to the applicant upon request; when receiving an application, the competent body promptly examines the completeness of the documentation and informs the applicant in a precise and complete manner of all deficiencies; the competent body transmits as soon as possible the results of the assessment in a precise and complete manner to the applicant so that corrective action may be taken if necessary; even when the application has deficiencies, the competent body proceeds as far as practicable with the conformity assessment if the applicant so requests; and that, upon request, the applicant is informed of the stage of the procedure, with any delay being explained;
- 5.2.3 information requirements are limited to what is necessary to assess conformity and determine fees;
- 5.2.4 the confidentiality of information about products originating in the territories of other Members arising from or supplied in connection with such conformity assessment proce-

fastsatt i prosedyren, mulighet til å få utført samsvars vurdering på prøvingsstedet og å få systemets merke;

- 5.1.2 det utarbeides, fastsettes eller anvendes ikke prosedyrer for samsvars vurdering i den hensikt eller med den virkning at det skapes unødige hindringer for internasjonal handel. Dette betyr blant annet at prosedyrer for samsvars vurdering ikke skal være strengere eller anvendes strengere enn nødvendig for å gi importmedlemmet tilstrekkelig forsikring om at varen er i samsvar med gjeldende tekniske forskrifter og standarder, under hensyn til den risiko som ikke-samsvar vil medføre.

5.2 Under gjennomføring av bestemmelsene i nr. 1 skal medlemmene påse at:

- 5.2.1 prosedyrer for samsvars vurdering gjennomføres og avsluttes så raskt som mulig, og ikke i en mindre gunstig rekkefølge for varer med opprinnelse på andre medlemmers territorium enn for tilsvarende varer med innenlandsk opprinnelse,
- 5.2.2 den normale varighet av hver prosedyre for samsvars vurdering kunnngjøres, eller at den forventede varigheten meddeles søkeren på anmodning; vedkommende organ når det mottar en søknad, straks undersøker om dokumentasjonen er fullstendig, og underretter søkeren på en presis og fullstendig måte om alle mangler; vedkommende organ så raskt som mulig oversender resultatene fra vurderingen på en presis og fullstendig måte til søkeren slik at det om nødvendig kan treffes korrigerende tiltak; vedkommende organ selv når søknaden har mangler, foretar samsvars vurderingen så langt som praktisk mulig dersom søkeren ber om det; og at søkeren på anmodning blir informert om på hvilket stadium prosedyren befinner seg, med en forklaring på eventuelle forsinkelser;
- 5.2.3 krav om informasjon begrenses til det som er nødvendig for å vurdere samsvar og fastsette gebyrer;
- 5.2.4 fortroligheten av informasjon om varer med opprinnelse på andre medlemmers territorium, som oppstår under eller gis i forbindelse med slike prosedyrer for samsvars vurde-

- dures is respected in the same way as for domestic products and in such a manner that legitimate commercial interests are protected;
- 5.2.5 any fees imposed for assessing the conformity of products originating in the territories of other Members are equitable in relation to any fees chargeable for assessing the conformity of like products of national origin or originating in any other country, taking into account communication, transportation and other costs arising from differences between location of facilities of the applicant and the conformity assessment body;
- 5.2.6 the siting of facilities used in conformity assessment procedures and the selection of samples are not such as to cause unnecessary inconvenience to applicants or their agents;
- 5.2.7 whenever specifications of a product are changed subsequent to the determination of its conformity to the applicable technical regulations or standards, the conformity assessment procedure for the modified product is limited to what is necessary to determine whether adequate confidence exists that the product still meets the technical regulations or standards concerned;
- 5.2.8 a procedure exists to review complaints concerning the operation of a conformity assessment procedure and to take corrective action when a complaint is justified.
- 5.3 Nothing in paragraphs 1 and 2 shall prevent Members from carrying out reasonable spot checks within their territories.
- 5.4 In cases where a positive assurance is required that products conform with technical regulations or standards, and relevant guides or recommendations issued by international standardizing bodies exist or their completion is imminent, Members shall ensure that central government bodies use them, or the relevant parts of them, as a basis for their conformity assessment procedures, except where, as duly explained upon request, such guides or recommendations or relevant parts are inappropriate for the Members concerned, for, *inter alia*, such reasons as: national security requirements; the prevention of deceptive prac-
- ring, respekteres på samme måte som for varer med innenlandsk opprinnelse og på en slik måte at legitime kommersielle interesser beskyttes;
- 5.2.5 eventuelle gebyrer som fastsettes for samsvarsvurdering av varer med opprinnelse på andre medlemmers territorium, er rimelige sammenlignet med eventuelle gebyrer for samsvarsvurdering av tilsvarende varer med innenlandsk opprinnelse eller med opprinnelse i ethvert annet land, under hensyn til kommunikasjonsutgifter, transportutgifter og andre utgifter som oppstår fordi søkerens anlegg og organet som foretar samsvarsvurdering, befinner seg på forskjellige steder;
- 5.2.6 valg av prøvingssted som brukes i prosedyrer for samsvarsvurdering, og prøvetakingsmetoder ikke er av en slik art at det skapes unødige hindringer for søkerne eller deres agenter,
- 5.2.7 når en vares spesifikasjoner endres etter at dens samsvar med gjeldende tekniske forskrifter og standarder er fastslått, begrenses prosedyren for samsvarsvurdering av den endrede varen til det som er nødvendig for å fastslå om det foreligger tilstrekkelig forsikring om at varen fremdeles oppfyller de relevante tekniske forskrifter og standarder,
- 5.2.8 det finnes en prosedyre for å behandle klager på gjennomføringen av prosedyren for samsvarsvurdering, og for å treffe korrigerende tiltak når en klage er berettiget.
- 5.3 Bestemmelsene i nr. 1 og 2 skal ikke være til hinder for at medlemmene kan foreta rimelige stikkprøvekontroller på sine territorier.
- 5.4 I tilfeller der det kreves en positiv forsikring om at varene er i samsvar med tekniske forskrifter og standarder, og det finnes eller snart vil foreligge relevante veiledninger eller anbefalinger utgitt av internasjonale standardiserende organer, skal medlemmene påse at de sentrale myndighetene bruker disse eller relevante deler av dem som grunnlag for sine prosedyrer for samsvarsvurdering, unntatt når slike veiledninger eller anbefalinger eller relevante deler av dem ikke passer for de berørte medlemmene, og dette på anmodning er behørig begrunnet, for eksempel av følgende grunner: nasjonale sikkerhetsbehov, hindring av

tices; protection of human health or safety, animal or plant life or health, or the environment; fundamental climatic or other geographical factors; fundamental technological or infrastructural problems.

5.5 With a view to harmonizing conformity assessment procedures on as wide a basis as possible, Members shall play a full part, within the limits of their resources, in the preparation by appropriate international standardizing bodies of guides and recommendations for conformity assessment procedures.

5.6 Whenever a relevant guide or recommendation issued by an international standardizing body does not exist or the technical content of a proposed conformity assessment procedure is not in accordance with relevant guides and recommendations issued by international standardizing bodies, and if the conformity assessment procedure may have a significant effect on trade of other Members, Members shall:

- 5.6.1 publish a notice in a publication at an early appropriate stage, in such a manner as to enable interested parties in other Members to become acquainted with it, that they propose to introduce a particular conformity assessment procedure;
- 5.6.2 notify other Members through the Secretariat of the products to be covered by the proposed conformity assessment procedure, together with a brief indication of its objective and rationale. Such notifications shall take place at an early appropriate stage, when amendments can still be introduced and comments taken into account;
- 5.6.3 upon request, provide to other Members particulars or copies of the proposed procedure and, whenever possible, identify the parts which in substance deviate from relevant guides or recommendations issued by international standardizing bodies;
- 5.6.4 without discrimination, allow reasonable time for other Members to make comments in writing, discuss these comments upon request, and take these written comments and the results of these discussions into account.

5.7 Subject to the provisions in the lead-in to paragraph 6, where urgent problems of safety, health, environmental protection or nati-

villedende praksis, vern av menneskers helse eller sikkerhet, vern av dyrs eller planters liv eller helse eller vern av miljøet, grunnleggende klimatiske eller geografiske faktorer, grunnleggende teknologiske eller infrastrukturelle problemer.

5.5 Med henblikk på å harmonisere prosedyrene for samsvarsvurdering på et så bredt grunnlag som mulig, skal medlemmene innenfor rammen av sine ressurser fullt ut delta i internasjonale standardiserende organers utarbeidelse av veiledninger og anbefalinger i forbindelse med prosedyrene for samsvarsvurdering.

5.6 Dersom det ikke finnes en relevant veiledning eller anbefaling utgitt av et internasjonalt standardiserende organ, eller det tekniske innholdet i en planlagt prosedyre for samsvarsvurdering ikke er i samsvar med relevante veiledninger og anbefalinger utgitt av internasjonale standardiserende organer, og dersom prosedyren for samsvarsvurdering kan få en betydelig innvirkning på andre medlemmers handel, skal medlemmene:

- 5.6.1 kunngjøre en melding i en publikasjon, på et så tidlig tidspunkt at berørte parter på andre medlemmers territorium kan gjøre seg kjent med den, om at de har til hensikt å innføre en bestemt prosedyre for samsvarsvurdering,
- 5.6.2 gi andre medlemmer melding gjennom sekretariatet om de varer som vil bli omfattet av den planlagte prosedyren for samsvarsvurdering, med en kort angivelse av formålet med og begrunnelsen for den; slike meldinger skal foretas på et så tidlig tidspunkt som mulig, mens det fortsatt kan gjøres endringer og tas hensyn til kommentarer,
- 5.6.3 på anmodning gi andre medlemmer detaljerte opplysninger om eller kopier av den planlagte prosedyren, og, når det er mulig, angi de deler som materielt avviker fra relevante veiledninger og anbefalinger utgitt av internasjonale standardiserende organer,
- 5.6.4 uten forskjellsbehandling gi andre medlemmer rimelig tid til å komme med skriftlige kommentarer, på anmodning diskutere kommentarene, og ta hensyn til disse skriftlige kommentarene samt resultatene av diskusjonene.

5.7 Dersom det oppstår eller er fare for at det kan oppstå alvorlige problemer for sikkerhet, helse, miljøvern eller nasjonal sikkerhet

onal security arise or threaten to arise for a Member, that Member may omit such of the steps enumerated in paragraph 6 as it finds necessary, provided that the Member, upon adoption of the procedure, shall:

- 5.7.1 notify immediately other Members through the Secretariat of the particular procedure and the products covered, with a brief indication of the objective and the rationale of the procedure, including the nature of the urgent problems;
- 5.7.2 upon request, provide other Members with copies of the rules of the procedure;
- 5.7.3 without discrimination, allow other Members to present their comments in writing, discuss these comments upon request, and take these written comments and the results of these discussions into account.

5.8 Members shall ensure that all conformity assessment procedures which have been adopted are published promptly or otherwise made available in such a manner as to enable interested parties in other Members to become acquainted with them.

5.9 Except in those urgent circumstances referred to in paragraph 7, Members shall allow a reasonable interval between the publication of requirements concerning conformity assessment procedures and their entry into force in order to allow time for producers in exporting Members, and particularly in developing country Members, to adapt their products or methods of production to the requirements of the importing Member.

Article 6

Recognition of Conformity Assessment by Central Government Bodies

With respect to their central government bodies:

6.1 Without prejudice to the provisions of paragraphs 3 and 4, Members shall ensure, whenever possible, that results of conformity assessment procedures in other Members are accepted, even when those procedures differ from their own, provided they are satisfied that those procedures offer an assurance of conformity with applicable technical regulations or standards equivalent to their own procedures. It is recognized that prior consultations may be necessary in order to arrive at a mutually satisfactory understanding regarding, in particular:

for et medlem, kan medlemmet med forbehold for bestemmelsene i den innledende del i nr. 6 utelate de punkter oppført i nr. 6 som det anser nødvendig, forutsatt at medlemmet når det vedtar prosedyren:

- 5.7.1 umiddelbart gir de øvrige medlemmene melding gjennom sekretariatet om vedkommende prosedyre og de varer den omfatter, med en kort angivelse av formålet med og begrunnelsen for prosedyren, herunder hva slags alvorlige problemer det dreier seg om,
- 5.7.2 på anmodning gi de øvrige medlemmene kopier av reglene for prosedyren,
- 5.7.3 uten forskjellsbehandling gi de øvrige medlemmene anledning til å legge fram sine skriftlige kommentarer, på anmodning diskutere kommentarene og ta hensyn til disse skriftlige kommentarene samt resultatene av diskusjonene.

5.8 Medlemmene skal påse at alle prosedyrer for samsvarsvurdering som er vedtatt, straks kunngjøres eller på annen måte gjøres tilgjengelig slik at berørte parter på andre medlemmers territorium kan gjøre seg kjent med dem.

5.9 Unntatt i de alvorlige tilfeller som er nevnt i nr. 7, skal medlemmene gi en rimelig frist fra kravene i forbindelse med prosedyrene for samsvarsvurdering kunngjøres og til de trer i kraft, for å gi produsentene hos eksportmedlemmer, særlig hos medlemmer som er utviklingsland, tid til å tilpasse sine varer eller produksjonsmetoder til importmedlemmets krav.

Artikkel 6

Sentrale myndigheters anerkjennelse av samsvarsvurdering

Følgende bestemmelser gjelder med hensyn til medlemmenes sentrale myndigheter:

6.1 Med forbehold for bestemmelsene i nr. 3 og 4, skal medlemmene når det er mulig, påse at resultatene fra andre medlemmers prosedyrer for samsvarsvurdering godkjennes, også dersom disse prosedyrene er forskjellig fra deres egne, forutsatt at de er forvisset om at disse prosedyrene gir en like god forsikring om samsvar med gjeldende tekniske forskrifter og standarder som deres egne prosedyrer. Det erkjennes at det kan være nødvendig med forhåndskonsultasjoner for å komme fram til en gjensidig tilfredsstillende forståelse, særlig angående:

- 6.1.1 adequate and enduring technical competence of the relevant conformity assessment bodies in the exporting Member, so that confidence in the continued reliability of their conformity assessment results can exist; in this regard, verified compliance, for instance through accreditation, with relevant guides or recommendations issued by international standardizing bodies shall be taken into account as an indication of adequate technical competence;
- 6.1.2 limitation of the acceptance of conformity assessment results to those produced by designated bodies in the exporting Member.

6.2 Members shall ensure that their conformity assessment procedures permit, as far as practicable, the implementation of the provisions in paragraph 1.

6.3 Members are encouraged, at the request of other Members, to be willing to enter into negotiations for the conclusion of agreements for the mutual recognition of results of each other's conformity assessment procedures. Members may require that such agreements fulfil the criteria of paragraph 1 and give mutual satisfaction regarding their potential for facilitating trade in the products concerned.

6.4 Members are encouraged to permit participation of conformity assessment bodies located in the territories of other Members in their conformity assessment procedures under conditions no less favourable than those accorded to bodies located within their territory or the territory of any other country.

Article 7

Procedures for Assessment of Conformity by Local Government Bodies

With respect to their local government bodies within their territories:

7.1 Members shall take such reasonable measures as may be available to them to ensure compliance by such bodies with the provisions of Articles 5 and 6, with the exception of the obligation to notify as referred to in paragraphs 6.2 and 7.1 of Article 5.

7.2 Members shall ensure that the conformity assessment procedures of local governments on the level directly below that of the central government in Members are notified in accordance with the provisions of paragraphs 6.2 and 7.1 of Article 5, noting that notifications shall not be required for conformity assessment procedures the technical content of

- 6.1.1 tilfredsstillende og varig teknisk kompetanse i de relevante samsvarsvurderingsorganer hos eksportmedlemmet, slik at importmedlemmet kan ha tillit til at deres samsvarsvurderingsresultater fortsatt er pålitelige; med hensyn til dette skal det som en indikasjon på tilstrekkelig teknisk kompetanse tas hensyn til bekreftet samsvar med aktuelle veiledninger eller anbefalinger utgitt av internasjonale standardiserende organer, for eksempel ved akkreditering,
- 6.1.2 begrensning av godkjenning av samsvarsvurderingsresultater til resultater fra utpekte organer hos eksportmedlemmet.

6.2 Medlemmene skal påse at deres prosedyrer for samsvarsvurdering så langt det er gjennomførbart, gjør det mulig å iverksette bestemmelsene i nr. 1.

6.3 Medlemmene oppfordres til etter anmodning fra andre medlemmer å være villige til å innlede forhandlinger om å inngå avtaler om gjensidig anerkjennelse av resultatene fra prosedyrene for samsvarsvurdering. Medlemmene kan kreve at slike avtaler tilfredsstillende med hensyn til muligheten for å lette handelen med de aktuelle varer.

6.4 Medlemmene oppfordres til å tillate at samsvarsvurderingsorganer på andre medlemmers territorier deltar i deres prosedyrer for samsvarsvurdering på vilkår som ikke er mindre gunstige enn dem som gis til organer på deres eget territorium eller på ethvert annet lands territorium.

Artikkel 7

Lokale myndigheters prosedyrer for samsvarsvurdering

Følgende bestemmelser gjelder med hensyn til medlemmenes lokale myndigheter på deres territorium:

7.1 Medlemmene skal treffe rimelige og tilgjengelige tiltak for å sikre at slike myndigheter overholder bestemmelsene i artikkel 5 og 6, med unntak av plikten til melding nevnt i artikkel 5 nr. 6.2 og 7.1.

7.2 Medlemmene skal påse at samsvarsvurderingsprosedyrene hos lokale myndigheter på nivået direkte under de sentrale myndigheter meldes i samsvar med bestemmelsene i artikkel 5 nr. 6.2 og 7.1, idet de merker seg at det ikke skal kreves melding om samsvarsvurderingsprosedyrer med et teknisk innhold som materielt er det samme som i samsvarsvurde-

which is substantially the same as that of previously notified conformity assessment procedures of central government bodies of the Members concerned.

7.3 Members may require contact with other Members, including the notifications, provision of information, comments and discussions referred to in paragraphs 6 and 7 of Article 5, to take place through the central government.

7.4 Members shall not take measures which require or encourage local government bodies within their territories to act in a manner inconsistent with the provisions of Articles 5 and 6.

7.5 Members are fully responsible under this Agreement for the observance of all provisions of Articles 5 and 6. Members shall formulate and implement positive measures and mechanisms in support of the observance of the provisions of Articles 5 and 6 by other than central government bodies.

Article 8

Procedures for Assessment of Conformity by Non-Governmental Bodies

8.1 Members shall take such reasonable measures as may be available to them to ensure that nongovernmental bodies within their territories which operate conformity assessment procedures comply with the provisions of Articles 5 and 6, with the exception of the obligation to notify proposed conformity assessment procedures. In addition, Members shall not take measures which have the effect of, directly or indirectly, requiring or encouraging such bodies to act in a manner inconsistent with the provisions of Articles 5 and 6.

8.2 Members shall ensure that their central government bodies rely on conformity assessment procedures operated by non-governmental bodies only if these latter bodies comply with the provisions of Articles 5 and 6, with the exception of the obligation to notify proposed conformity assessment procedures.

Article 9

International and Regional Systems

9.1 Where a positive assurance of conformity with a technical regulation or standard is required, Members shall, wherever practicable, formulate and adopt international systems for conformity assessment and become members thereof or participate therein.

9.2 Members shall take such reasonable measures as may be available to them to ensure that international and regional systems for conformity assessment in which relevant bodi-

ringsprosedyrer som de aktuelle medlemmers sentrale myndigheter tidligere har gitt melding om.

7.3 Medlemmene kan kreve at kontakt med andre medlemmer, herunder melding, oversendelse av opplysninger, kommentarer og diskusjoner nevnt i artikkel 5 nr. 6 og 7, skjer gjennom de sentrale myndigheter.

7.4 Medlemmene skal ikke treffe tiltak som pålegger lokale myndigheter eller ikke-statlige organer på deres territorium, eller oppfordrer dem til, å opptre på en måte som er uforenlig med bestemmelsene i artikkel 5 og 6.

7.5 Medlemmene er etter denne Avtale fullt ut ansvarlig for at alle bestemmelser i artikkel 5 og 6 overholdes. Medlemmene skal utarbeide og iverksette positive tiltak og ordninger som letter overholdelsen av bestemmelsene i artikkel 5 og 6 for andre organer enn de sentrale myndigheter.

Artikkel 8

Ikke-statlige organers prosedyrer for samsvarsvurdering

8.1 Medlemmene skal treffe rimelige og tilgjengelige tiltak for å sikre at ikke-statlige organer på deres territorium som anvender samsvarsvurderingsprosedyrer, overholder bestemmelsene i artikkel 5 og 6, med unntak av plikten til å gi melding om planlagte samsvarsvurderingsprosedyrer. I tillegg skal medlemmene ikke treffe tiltak som direkte eller indirekte har den virkning at pålegger slike organer, eller oppfordrer dem til, å opptre på en måte som er uforenlig med bestemmelsene i artikkel 5 og 6.

8.2 Medlemmene skal påse at deres sentrale myndigheter holder seg til samsvarsvurderingsprosedyrer som anvendes av ikke-statlige organer bare dersom disse organer overholder bestemmelsene i artikkel 5 og 6, med unntak av plikten til å gi melding om planlagte samsvarsvurderingsprosedyrer.

Artikkel 9

Internasjonale og regionale systemer

9.1 I tilfeller der det kreves en positiv forsikring om samsvar med en teknisk forskrift eller standard, skal medlemmene der det er praktisk mulig utarbeide og vedta internasjonale systemer for samsvarsvurdering og bli medlemmer av og delta i dem.

9.2 Medlemmene skal treffe rimelige og tilgjengelige tiltak for å påse at internasjonale og regionale systemer for samsvarsvurdering, der relevante organer på deres territorium er

es within their territories are members or participants comply with the provisions of Articles 5 and 6. In addition, Members shall not take any measures which have the effect of, directly or indirectly, requiring or encouraging such systems to act in a manner inconsistent with any of the provisions of Articles 5 and 6.

9.3 Members shall ensure that their central government bodies rely on international or regional conformity assessment systems only to the extent that these systems comply with the provisions of Articles 5 and 6, as applicable.

INFORMATION AND ASSISTANCE

Article 10

Information About Technical Regulations, Standards and Conformity Assessment Procedures

10.1 Each Member shall ensure that an enquiry point exists which is able to answer all reasonable enquiries from other Members and interested parties in other Members as well as to provide the relevant documents regarding:

- 10.1.1 any technical regulations adopted or proposed within its territory by central or local government bodies, by non-governmental bodies which have legal power to enforce a technical regulation, or by regional standardizing bodies of which such bodies are members or participants;
- 10.1.2 any standards adopted or proposed within its territory by central or local government bodies, or by regional standardizing bodies of which such bodies are members or participants;
- 10.1.3 any conformity assessment procedures, or proposed conformity assessment procedures, which are operated within its territory by central or local government bodies, or by non-governmental bodies which have legal power to enforce a technical regulation, or by regional bodies of which such bodies are members or participants;
- 10.1.4 the membership and participation of the Member, or of relevant central or local government bodies within its territory, in international and regional standardizing bodies and conformity assessment systems, as well as in bilateral and multilateral arrangements within the scope of

medlem eller deltaker, overholder bestemmelsene i artikkel 5 og 6. I tillegg skal medlemmene ikke treffe tiltak som direkte eller indirekte har den virkning at de pålegger slike systemer, eller oppfordrer dem til, å opptre på en måte som er uforenlig med bestemmelsene i artikkel 5 og 6.

9.3 Medlemmene skal påse at deres sentrale myndigheter holder seg til internasjonale eller regionale systemer for samsvarsvurdering bare dersom disse systemer overholder bestemmelsene i artikkel 5 og 6, alt etter det aktuelle tilfelle.

INFORMASJON OG BISTAND

Artikkel 10

Informasjon om tekniske forskrifter, standarder og prosedyrer for samsvarsvurdering

10.1 Hvert medlem skal påse at det finnes et opplysningskontor som kan besvare alle rimelige forespørsler fra andre medlemmer og berørte parter etablert på andre medlemmers territorium, samt formidle relevante dokumenter om:

- 10.1.1 enhver teknisk forskrift som er fastsatt eller planlagt på medlemmets territorium av sentrale eller lokale myndigheter, av ikke-statlige organer som har juridisk myndighet til å håndheve en teknisk forskrift, eller av regionale standardiserende organer der disse institusjoner eller organer er medlem eller deltaker,
- 10.1.2 enhver standard som er fastsatt eller planlagt på medlemmets territorium av sentrale eller lokale myndigheter, eller av regionale standardiserende organer der disse institusjoner eller organer er medlem eller deltaker,
- 10.1.3 enhver eksisterende eller planlagt prosedyre for samsvarsvurdering som anvendes på medlemmets territorium av sentrale eller lokale myndigheter, eller av ikke-statlige organer som har juridisk myndighet til å håndheve en teknisk forskrift, eller av regionale organer der disse institusjoner eller organer er medlem eller deltaker,
- 10.1.4 medlemskap eller deltakelse for medlemmet eller for relevante sentrale eller lokale myndigheter på medlemmets territorium, i internasjonale og regionale standardiserende organer og systemer for samsvarsvurdering, samt i bilaterale og multilaterale ordninger innenfor denne

this Agreement; it shall also be able to provide reasonable information on the provisions of such systems and arrangements;

- 10.1.5 the location of notices published pursuant to this Agreement, or the provision of information as to where such information can be obtained; and
- 10.1.6 the location of the enquiry points mentioned in paragraph 3.

10.2 If, however, for legal or administrative reasons more than one enquiry point is established by a Member, that Member shall provide to the other Members complete and unambiguous information on the scope of responsibility of each of these enquiry points. In addition, that Member shall ensure that any enquiries addressed to an incorrect enquiry point shall promptly be conveyed to the correct enquiry point.

10.3 Each Member shall take such reasonable measures as may be available to it to ensure that one or more enquiry points exist which are able to answer all reasonable enquiries from other Members and interested parties in other Members as well as to provide the relevant documents or information as to where they can be obtained regarding:

- 10.3.1 any standards adopted or proposed within its territory by non-governmental standardizing bodies, or by regional standardizing bodies of which such bodies are members or participants; and
- 10.3.2 any conformity assessment procedures, or proposed conformity assessment procedures, which are operated within its territory by non-governmental bodies, or by regional bodies of which such bodies are members or participants;
- 10.3.3 the membership and participation of relevant non-governmental bodies within its territory in international and regional standardizing bodies and conformity assessment systems, as well as in bilateral and multilateral arrangements within the scope of this Agreement; they shall also be able to provide reasonable information on the provisions of such systems and arrangements.

10.4 Members shall take such reasonable measures as may be available to them to ensure that where copies of documents are requested by other Members or by interested parties in other Members, in accordance with the pro-

avtales virkeområde; det skal også kunne gi rimelig informasjon om bestemmelsene i slike systemer og ordninger,

- 10.1.5 det sted der meldinger i henhold til denne avtale er kunngjort, eller informasjon om hvor slike opplysninger kan finnes, og
- 10.1.6 de steder der opplysningskontorene nevnt i nr. 3 finnes.

10.2 Dersom et medlem likevel av juridiske eller administrative grunner har etablert mer enn ett opplysningskontor, skal medlemmet gi de øvrige medlemmene fullstendige og utvetydige opplysninger om hvert av disse opplysningskontorenes ansvarsområde. I tillegg skal medlemmet påse at en forespørsel som rettes til feil opplysningskontor, straks videreformidles til det riktige opplysningskontoret.

10.3 Hvert medlem skal treffe rimelige og tilgjengelige tiltak for å påse at det finnes ett eller flere opplysningskontorer som kan besvare alle rimelige forespørsler fra andre medlemmer og berørte parter etablert på andre medlemmers territorium, samt formidle relevante dokumenter eller informasjon om hvor disse kan finnes, om:

- 10.3.1 enhver standard som er fastsatt eller planlagt på medlemmets territorium av ikke-statlige standardiserende organer, eller av regionale standardiserende organer der disse organer er medlem eller deltaker, og
- 10.3.2 enhver eksisterende eller planlagt prosedyre for samsvarsvurdering som anvendes på medlemmets territorium av ikke-statlige organer eller av regionale organer der disse organer er medlem eller deltaker,
- 10.3.3 de relevante ikke-statlige organer på medlemmets territorium som er medlem eller som deltar i internasjonale og regionale standardiserende organer og systemer for samsvarsvurdering, samt i bilaterale og multilaterale ordninger innenfor denne avtales virkeområde; de skal også kunne gi rimelig informasjon om bestemmelsene i slike systemer og ordninger.

10.4 Medlemmene skal treffe rimelige og tilgjengelige tiltak for å påse at dersom andre medlemmer eller berørte parter etablert på andre medlemmers territorium ber om kopier av dokumenter i samsvar med bestemmelsene i

visions of this Agreement, they are supplied at an equitable price (if any) which shall, apart from the real cost of delivery, be the same for the nationals¹ of the Member concerned or of any other Member.

10.5 Developed country Members shall, if requested by other Members, provide, in English, French or Spanish, translations of the documents covered by a specific notification or, in case of voluminous documents, of summaries of such documents.

10.6 The Secretariat shall, when it receives notifications in accordance with the provisions of this Agreement, circulate copies of the notifications to all Members and interested international standardizing and conformity assessment bodies, and draw the attention of developing country Members to any notifications relating to products of particular interest to them.

10.7 Whenever a Member has reached an agreement with any other country or countries on issues related to technical regulations, standards or conformity assessment procedures which may have a significant effect on trade, at least one Member party to the agreement shall notify other Members through the Secretariat of the products to be covered by the agreement and include a brief description of the agreement. Members concerned are encouraged to enter, upon request, into consultations with other Members for the purposes of concluding similar agreements or of arranging for their participation in such agreements.

10.8 Nothing in this Agreement shall be construed as requiring:

- 10.8.1 the publication of texts other than in the language of the Member;
- 10.8.2 the provision of particulars or copies of drafts other than in the language of the Member except as stated in paragraph 5; or
- 10.8.3 Members to furnish any information, the disclosure of which they consider contrary to their essential security interests.

10.9 Notifications to the Secretariat shall be in English, French or Spanish.

10.10 Members shall designate a single central government authority that is responsible for the implementation on the national level of the provisions concerning notification proce-

denne Avtale, blir disse kopiene, dersom de ikke er gratis, levert til en rimelig pris som, bortsett fra de reelle ekspedisjonskostnadene, skal være den samme for det aktuelle medlemmets statsborgere¹ som for ethvert annet medlems statsborgere.

10.5 Medlemmer som er industriland, skal på anmodning fra andre medlemmer levere engelske, franske eller spanske oversettelser av de dokumenter som omfattes av en konkret melding, eller sammendrag av slike dokumenter når det gjelder omfattende dokumenter.

10.6 Sekretariatet skal, når det mottar meldinger i samsvar med bestemmelsene i denne Avtale, distribuere kopier av meldingene til alle medlemmene og berørte internasjonale standardiserende organer og organer for samsvarsvurdering, og gjøre medlemmer som er utviklingsland oppmerksom på eventuelle meldinger om varer som er av spesiell interesse for dem.

10.7 Dersom et medlem har inngått en avtale med et annet land eller flere andre land i saker som angår tekniske forskrifter, standarder og prosedyrer for samsvarsvurdering som kan ha betydelig innvirkning på handelen, skal minst ett medlem som er part i avtalen, gi de øvrige medlemmene melding gjennom sekretariatet om de varer som vil bli omfattet av avtalen, med en kort beskrivelse av avtalen. De berørte medlemmer oppfordres til på anmodning å innlede konsultasjoner med andre medlemmer for å inngå lignende avtaler eller for å sørge for deres deltakelse i slike avtaler.

10.8 Ingen bestemmelse i denne Avtale skal tolkes som et krav om:

- 10.8.1 å kunngjøre tekster på andre språk enn medlemmets språk,
- 10.8.2 å levere detaljopplysninger eller kopier av utkast på andre språk enn medlemmets språk, med forbehold for bestemmelsene i nr. 5, eller
- 10.8.3 at medlemmene skal legge fram opplysninger hvis offentliggjøring etter medlemmets mening vil være i strid med vesentlige sikkerhetsinteresser.

10.9 Meldinger til sekretariatet skal være på engelsk, fransk eller spansk.

10.10 Medlemmene skal utpeke en enkelt sentral myndighet som er ansvarlig for gjennomføringen på nasjonalt plan av bestemmelsene om meldingsprosedyrene etter denne Av-

¹ "Nationals" here shall be deemed, in the case of a separate customs territory Member of the WTO, to mean persons, natural or legal, who are domiciled or who have a real and effective industrial or commercial establishment in that customs territory.

¹ Med «statsborgere» menes når det gjelder et medlem i WTO med eget tollområde, fysiske og juridiske personer som er bosatt innenfor dette tollområdet eller som har et faktisk og reelt industri- eller handelsforetak der.

dures under this Agreement except those included in Annex 3.

10.11 If, however, for legal or administrative reasons the responsibility for notification procedures is divided among two or more central government authorities, the Member concerned shall provide to the other Members complete and unambiguous information on the scope of responsibility of each of these authorities.

Article 11

Technical Assistance to Other Members

11.1 Members shall, if requested, advise other Members, especially the developing country Members, on the preparation of technical regulations:

11.2 Members shall, if requested, advise other Members, especially the developing country Members, and shall grant them technical assistance on mutually agreed terms and conditions regarding the establishment of national standardizing bodies, and participation in the international standardizing bodies, and shall encourage their national standardizing bodies to do likewise.

11.3 Members shall, if requested, take such reasonable measures as may be available to them to arrange for the regulatory bodies within their territories to advise other Members, especially the developing country Members, and shall grant them technical assistance on mutually agreed terms and conditions regarding:

- 11.3.1 the establishment of regulatory bodies, or bodies for the assessment of conformity with technical regulations; and
- 11.3.2 the methods by which their technical regulations can best be met.

11.4 Members shall, if requested, take such reasonable measures as may be available to them to arrange for advice to be given to other Members, especially the developing country Members, and shall grant them technical assistance on mutually agreed terms and conditions regarding the establishment of bodies for the assessment of conformity with standards adopted within the territory of the requesting Member.

11.5 Members shall, if requested, advise other Members, especially the developing country Members, and shall grant them technical assistance on mutually agreed terms and conditions regarding the steps that should be taken by their producers if they wish to have access to systems for conformity assessment ope-

tale, med unntak av dem som er oppført i vedlegg 3.

10.11 Dersom ansvaret for meldingsprosedurene likevel av administrative eller juridiske grunner er delt mellom to eller flere sentrale myndigheter, skal det aktuelle medlemmet gi de øvrige medlemmene fullstendige og utvetydige opplysninger om hver av disse myndigheters ansvarsområde.

Artikkel 11

Teknisk bistand til andre medlemmer

11.1 Medlemmene skal på anmodning gi andre medlemmer, særlig medlemmer som er utviklingsland, råd om utarbeidelse av tekniske forskrifter.

11.2 Medlemmene skal på anmodning gi andre medlemmer, særlig medlemmer som er utviklingsland, råd og teknisk bistand etter omforente metoder og vilkår, angående opprettelse av nasjonale standardiserende organer og deltakelse i internasjonale standardiserende organer, og skal oppfordre sine nasjonale standardiserende organer til å gjøre det samme.

11.3 Medlemmene skal på anmodning treffe rimelige og tilgjengelige tiltak for at de forskriftsutstedende myndigheter på deres territorium skal gi råd til andre medlemmer, særlig medlemmer som er utviklingsland, og gi dem teknisk bistand etter omforente metoder og vilkår, angående:

- 11.3.1 opprettelse av forskriftsutstedende myndigheter eller organer for vurdering av samsvar med tekniske forskrifter, og
- 11.3.2 de metoder som gir best mulighet for å overholde deres tekniske forskrifter.

11.4 Medlemmene skal på anmodning treffe rimelige og tilgjengelige tiltak for å kunne gi råd til andre medlemmer, særlig medlemmer som er utviklingsland, og gi dem teknisk bistand etter omforente metoder og vilkår, angående opprettelse av organer for vurdering av samsvar med standarder fastsatt på det anmodende medlems territorium.

11.5 Medlemmene skal på anmodning treffe rimelige og tilgjengelige tiltak for å kunne gi råd til andre medlemmer, særlig medlemmer som er utviklingsland, og gi dem teknisk bistand etter omforente metoder og vilkår, angående de tiltak som deres produsenter bør treffe dersom de ønsker å få adgang til systemer for

rated by governmental or non-governmental bodies within the territory of the Member receiving the request.

11.6 Members which are members or participants of international or regional systems for conformity assessment shall, if requested, advise other Members, especially the developing country Members, and shall grant them technical assistance on mutually agreed terms and conditions regarding the establishment of the institutions and legal framework which would enable them to fulfil the obligations of membership or participation in such systems.

11.7 Members shall, if so requested, encourage bodies within their territories which are members or participants of international or regional systems for conformity assessment to advise other Members, especially the developing country Members, and should consider requests for technical assistance from them regarding the establishment of the institutions which would enable the relevant bodies within their territories to fulfil the obligations of membership or participation.

11.8 In providing advice and technical assistance to other Members in terms of paragraphs 1 to 7, Members shall give priority to the needs of the least-developed country Members.

Article 12

Special and Differential Treatment of Developing Country Members

12.1 Members shall provide differential and more favourable treatment to developing country Members to this Agreement, through the following provisions as well as through the relevant provisions of other Articles of this Agreement.

12.2 Members shall give particular attention to the provisions of this Agreement concerning developing country Members' rights and obligations and shall take into account the special development, financial and trade needs of developing country Members in the implementation of this Agreement, both nationally and in the operation of this Agreement's institutional arrangements.

12.3 Members shall, in the preparation and application of technical regulations, standards and conformity assessment procedures, take account of the special development, financial and trade needs of developing country Members, with a view to ensuring that such technical regulations, standards and conformity assessment procedures do not create unnecessary obstacles to exports from developing country Members.

samsvarsvurdering som anvendes av myndigheter og ikke-statlige organer på territoriet til det medlem som mottar anmodningen.

11.6 Medlemmer som er medlem av eller deltaker i internasjonale eller regionale systemer for samsvarsvurdering, skal på anmodning gi råd til andre medlemmer, særlig medlemmer som er utviklingsland, og gi dem teknisk bistand etter omforente metoder og vilkår, angående opprettelse av de institusjoner og den juridiske ramme som kan sette dem i stand til å oppfylle de forpliktelser som følger av medlemskap eller deltakelse i slike systemer.

11.7 Medlemmene skal på anmodning oppfordre organer på sitt territorium som er medlem av eller deltar i internasjonale eller regionale systemer for samsvarsvurdering, til å gi råd til andre medlemmer, særlig medlemmer som er utviklingsland, og de bør vurdere anmodninger om teknisk bistand fra dem angående opprettelse av de institusjoner som kan sette relevante organer på deres territorium i stand til å oppfylle de forpliktelser som følger av medlemskap eller deltakelse i slike systemer.

11.8 Når de gir råd og teknisk bistand til andre medlemmer etter nr. 1-7, skal medlemmene prioritere behovene til de minst utviklede medlemsland.

Artikkel 12

Spesiell og differensiert behandling av medlemmer som er utviklingsland

12.1 Medlemmene skal gi differensiert og gunstigere behandling til utviklingsland som er part i denne Avtale, gjennom bestemmelsene som følger samt gjennom relevante bestemmelser andre steder i denne avtale.

12.2 Medlemmene skal være spesielt oppmerksomme på de bestemmelser i denne Avtale som gjelder utviklingsmedlemslandenes rettigheter og plikter og skal ta hensyn til utviklingsmedlemslandenes spesielle behov med hensyn til utvikling, økonomi og handel ved gjennomføringen av denne Avtale, både nasjonalt og ved anvendelsen av denne avtales bestemmelser om organene.

12.3 Medlemmene skal ved utarbeidelse og anvendelse av tekniske forskrifter, standarder og prosedyrer for samsvarsvurdering ta hensyn til utviklingsmedlemslandenes spesielle behov med hensyn til utvikling, økonomi og handel, med henblikk på å sikre at slike tekniske forskrifter, standarder og prosedyrer for samsvarsvurdering ikke skaper unødige hindringer for eksport fra medlemmer som er utviklingsland.

12.4 Members recognize that, although international standards, guides or recommendations may exist, in their particular technological and socio-economic conditions, developing country Members adopt certain technical regulations, standards or conformity assessment procedures aimed at preserving indigenous technology and production methods and processes compatible with their development needs. Members therefore recognize that developing country Members should not be expected to use international standards as a basis for their technical regulations or standards, including test methods, which are not appropriate to their development, financial and trade needs.

12.5 Members shall take such reasonable measures as may be available to them to ensure that international standardizing bodies and international systems for conformity assessment are organized and operated in a way which facilitates active and representative participation of relevant bodies in all Members, taking into account the special problems of developing country Members.

12.6 Members shall take such reasonable measures as may be available to them to ensure that international standardizing bodies, upon request of developing country Members, examine the possibility of, and, if practicable, prepare international standards concerning products of special interest to developing country Members.

12.7 Members shall, in accordance with the provisions of Article 11, provide technical assistance to developing country Members to ensure that the preparation and application of technical regulations, standards and conformity assessment procedures do not create unnecessary obstacles to the expansion and diversification of exports from developing country Members. In determining the terms and conditions of the technical assistance, account shall be taken of the stage of development of the requesting Members and in particular of the least-developed country Members.

12.8 It is recognized that developing country Members may face special problems, including institutional and infrastructural problems, in the field of preparation and application of technical regulations, standards and conformity assessment procedures. It is further recognized that the special development and trade needs of developing country Members, as well as their stage of technological development, may hinder their ability to discharge fully their obligations under this Agreement. Members, therefore, shall take this fact fully into account. Accordingly, with a view to ensuring that developing

12.4 Medlemmene erkjenner at selv om det kan finnes internasjonale standarder, veiledninger eller anbefalinger, vedtar medlemmene som er utviklingsland, ut fra sine spesielle teknologiske og sosioøkonomiske vilkår, visse tekniske forskrifter, standarder eller prosedyrer for samsvarsvurdering med sikte på å bevare særegen teknologi og særegne produksjonsmetoder og prosesser som er forenlige med deres utviklingsbehov. Medlemmene erkjenner derfor at medlemmer som er utviklingsland, ikke bør forventes å bruke internasjonale standarder som grunnlag for sine tekniske forskrifter og standarder, herunder prøvingsmetoder, som ikke er hensiktsmessige ut fra deres behov med hensyn til utvikling, økonomi og handel.

12.5 Medlemmene skal treffe rimelige og tilgjengelige tiltak for å påse at internasjonale standardiserende organer og internasjonale systemer for samsvarsvurdering organiseres og drives på en måte som letter en aktiv og representativ deltakelse for relevante organer hos alle medlemmer, idet det tas hensyn til utviklingsmedlemslandenes spesielle problemer.

12.6 Medlemmene skal treffe rimelige og tilgjengelige tiltak for å påse at internasjonale standardiserende organer etter anmodning fra medlemmer som er utviklingsland, undersøker muligheten for å utvikle og, dersom det er praktisk mulig, utvikler internasjonale standarder for varer av spesiell interesse for medlemmer som er utviklingsland.

12.7 I samsvar med bestemmelsene i artikkel 11 skal medlemmene gi teknisk bistand til medlemmer som er utviklingsland for å sikre at utarbeidelse og anvendelse av tekniske forskrifter, standarder og prosedyrer for samsvarsvurdering ikke skaper unødige hindringer for utbredelse og spredning av eksport fra medlemmer som er utviklingsland. Ved fastsettelse av metoder og vilkår for den tekniske bistanden skal det tas hensyn til utviklingstrinnet til de medlemmer som ber om bistand, særlig til de minst utviklede medlemsland.

12.8 Det erkjennes at medlemmer som er utviklingsland, kan stå overfor spesielle problemer, herunder institusjonelle og infrastrukturelle problemer, i forbindelse med utarbeidelse og anvendelse av tekniske forskrifter, standarder og prosedyrer for samsvarsvurdering. Det erkjennes videre at utviklingsmedlemslandenes spesielle behov med hensyn til utvikling og handel, samt deres teknologiske utviklingstrinn, kan minske deres evne til fullt ut å oppfylle forpliktelsene etter denne avtale. Medlemmene skal derfor fullt ut ta hensyn til dette. Med henblikk på å sikre at medlemmer

country Members are able to comply with this Agreement, the Committee on Technical Barriers to Trade provided for in Article 13 (referred to in this Agreement as the "Committee") is enabled to grant, upon request, specified, time-limited exceptions in whole or in part from obligations under this Agreement. When considering such requests the Committee shall take into account the special problems, in the field of preparation and application of technical regulations, standards and conformity assessment procedures, and the special development and trade needs of the developing country Member, as well as its stage of technological development, which may hinder its ability to discharge fully its obligations under this Agreement. The Committee shall, in particular, take into account the special problems of the least developed country Members.

12.9 During consultations, developed country Members shall bear in mind the special difficulties experienced by developing country Members in formulating and implementing standards and technical regulations and conformity assessment procedures, and in their desire to assist developing country Members with their efforts in this direction, developed country Members shall take account of the special needs of the former in regard to financing, trade and development.

12.10 The Committee shall examine periodically the special and differential treatment, as laid down in this Agreement, granted to developing country Members on national and international levels.

INSTITUTIONS, CONSULTATION AND DISPUTE SETTLEMENT

Article 13

The Committee on Technical Barriers to Trade

13.1 A Committee on Technical Barriers to Trade is hereby established, and shall be composed of representatives from each of the Members. The Committee shall elect its own Chairman and shall meet as necessary, but no less than once a year, for the purpose of affording Members the opportunity of consulting on any matters relating to the operation of this Agreement or the furtherance of its objectives, and shall carry out such responsibilities as assigned to it under this Agreement or by the Members.

13.2 The Committee shall establish working parties or other bodies as may be appropriate, which shall carry out such responsibilities as may be assigned to them by the Committee in accordance with the relevant provisions of this Agreement.

som er utviklingsland kan overholde denne avtale, gis derfor Komiteen for tekniske handelshindringer fastsatt i artikkel 13 (i denne avtale kalt «Komiteen») fullmakt til på anmodning å gi konkrete, tidsbegrensede unntak, helt eller delvis, fra forpliktelsene etter denne avtale. Ved vurdering av slike anmodninger skal Komiteen ta hensyn til de spesielle problemer i forbindelse med utarbeidelse og anvendelse av tekniske forskrifter, standarder og prosedyrer for samsvarsvurdering, og utviklingsmedlemslandets spesielle behov med hensyn til utvikling og handel, samt dets teknologiske utviklingstrinn, som kan minske dets evne til fullt ut å overholde sine forpliktelser etter denne avtale. Særlig skal Komiteen ta hensyn til de minst utviklede medlemslandenes problemer.

12.9 Under konsultasjonene skal de medlemmer som er industriland, være oppmerksomme på de spesielle vanskeligheter medlemmer som er utviklingsland har med å utarbeide og gjennomføre standarder og tekniske forskrifter og prosedyrer for samsvarsvurdering, og når industrilandene ønsker å bistå utviklingslandene i deres arbeid på dette området, skal de ta hensyn til utviklingslandenes spesielle behov med hensyn til finansiering, handel og utvikling.

12.10 Komiteen skal jevnlig granske den spesielle og differensierte behandling som i samsvar med denne avtale gis medlemmer som er utviklingsland på nasjonalt og internasjonalt plan.

ORGANER, KONSULTASJON OG TVISTELØSNING

Artikkel 13

Komiteen for tekniske handelshindringer

13.1 Det nedsettes en komité for tekniske handelshindringer, som skal være sammensatt av representanter for hvert av medlemmene. Komiteen skal velge sin formann og skal møtes etter behov, men minst en gang i året for å gi medlemmene anledning til å konsultere hverandre i enhver sak som berører gjennomføringen av denne Avtale, eller for å fremme Avtalens mål, og skal utføre de oppgaver den tildeles etter denne Avtale eller av medlemmene.

13.2 Komiteen skal opprette arbeidsgrupper eller andre hensiktsmessige organer som skal utføre de oppgaver de tildeles av Komiteen i samsvar med de relevante bestemmelser i denne Avtale.

13.3 It is understood that unnecessary duplication should be avoided between the work under this Agreement and that of governments in other technical bodies. The Committee shall examine this problem with a view to minimizing such duplication.

Article 14

Consultation and Dispute Settlement

14.1 Consultations and the settlement of disputes with respect to any matter affecting the operation of this Agreement shall take place under the auspices of the Dispute Settlement Body and shall follow, *mutatis mutandis*, the provisions of Articles XXII and XXIII of GATT 1994, as elaborated and applied by the Dispute Settlement Understanding.

14.2 At the request of a party to a dispute, or at its own initiative, a panel may establish a technical expert group to assist in questions of a technical nature, requiring detailed consideration by experts.

14.3 Technical expert groups shall be governed by the procedures of Annex 2.

14.4 The dispute settlement provisions set out above can be invoked in cases where a Member considers that another Member has not achieved satisfactory results under Articles 3, 4, 7, 8 and 9 and its trade interests are significantly affected. In this respect, such results shall be equivalent to those as if the body in question were a Member.

FINAL PROVISIONS

Article 15

Final Provisions

Reservations

15.1 Reservations may not be entered in respect of any of the provisions of this Agreement without the consent of the other Members.

Review

15.2 Each Member shall, promptly after the date on which the WTO Agreement enters into force for it, inform the Committee of measures in existence or taken to ensure the implementation and administration of this Agreement. Any changes of such measures thereafter shall also be notified to the Committee.

15.3 The Committee shall review annually the implementation and operation of this Agreement taking into account the objectives thereof.

13.3 Det forutsettes at unødig dobbeltarbeid i forbindelse med det arbeid som gjøres etter denne Avtale og det som gjøres av regjeringene i andre tekniske organer, bør unngås. Komiteen skal se nærmere på dette problemet, med sikte på minst mulig dobbeltarbeid.

Artikkel 14

Konsultasjon og tvisteløsning

14.1 Konsultasjoner og tvisteløsning i enhver sak som berører gjennomføringen av denne Avtale, skal skje innenfor rammen av Tvisteløsningsorganet og skal *mutatis mutandis* følge bestemmelsene i artikkel XXII og XXIII i GATT 1994, slik de er nærmere presisert og gjennomført ved Tvisteløsningsavtalen.

14.2 Et panel kan på anmodning fra en part i en tvist eller på eget initiativ opprette en teknisk ekspertgruppe som skal gi bistand i spørsmål av teknisk art som krever en nærmere ekspertbedømmelse.

14.3 Tekniske ekspertgrupper skal være underlagt prosedyrene i vedlegg 2.

14.4 Tvisteløsningsbestemmelsene nevnt ovenfor kan gjøres gjeldende i tilfeller der et medlem mener at et annet medlem ikke har oppnådd tilfredsstillende resultater etter artikkel 3, 4, 7, 8 og 9 og at dets handelsinteresser er berørt i betydelig grad. I denne sammenheng skal slike resultater være likeverdige med dem som ville være aktuelle dersom det berørte organet var medlem.

SLUTTBESTEMMELSER

Artikkel 15

Sluttbestemmelser

Forbehold

15.1 Det kan ikke tas forbehold i forbindelse med noen av bestemmelsene i denne Avtale uten de øvrige medlemmers samtykke.

Gjennomgang

15.2 Hvert medlem skal snarest mulig etter den dag WTO-avtalen trer i kraft for medlemmet, underrette Komiteen om eksisterende tiltak eller tiltak det har truffet for å sikre gjennomføringen og administreringen av denne avtale. Komiteen skal også underrettes om enhver senere endring i slike tiltak.

15.3 Komiteen skal hvert år undersøke hvordan denne avtale gjennomføres og anvendes, og skal under gjennomgangen ta hensyn til Avtalens formål.

15.4 Not later than the end of the third year from the date of entry into force of the WTO Agreement and at the end of each three-year period thereafter, the Committee shall review the operation and implementation of this Agreement, including the provisions relating to transparency, with a view to recommending an adjustment of the rights and obligations of this Agreement where necessary to ensure mutual economic advantage and balance of rights and obligations, without prejudice to the provisions of Article 12. Having regard, *inter alia*, to the experience gained in the implementation of the Agreement, the Committee shall, where appropriate, submit proposals for amendments to the text of this Agreement to the Council for Trade in Goods.

Annexes

15.5 The annexes to this Agreement constitute an integral part thereof.

ANNEX 1

TERMS AND THEIR DEFINITIONS FOR THE PURPOSE OF THIS AGREEMENT

The terms presented in the sixth edition of the ISO/IEC Guide 2: 1991, General Terms and Their Definitions Concerning Standardization and Related Activities, shall, when used in this Agreement, have the same meaning as given in the definitions in the said Guide taking into account that services are excluded from the coverage of this Agreement.

For the purpose of this Agreement, however, the following definitions shall apply:

1. *Technical regulation*

Document which lays down product characteristics or their related processes and production methods, including the applicable administrative provisions, with which compliance is mandatory. It may also include or deal exclusively with terminology, symbols, packaging, marking or labelling requirements as they apply to a product, process or production method.

Explanatory note

The definition in ISO/IEC Guide 2 is not self-contained, but based on the so-called "building block" system.

2. *Standard*

Document approved by a recognized body, that provides, for common and repeated use, rules, guidelines or characteristics for products or related processes and production met-

15.4 Senest ved utløpet av det tredje året etter den dag WTO-avtalen trer i kraft, og ved utløpet av hver treårs-periode deretter, skal Komiteen undersøke hvordan denne Avtale anvendes og gjennomføres, herunder bestemmelsene om åpenhet, med henblikk på å anbefale en tilpasning av rettighetene og forpliktelsene etter denne avtale når det er nødvendig for å sikre gjensidige økonomiske fordeler, samt likevekt mellom rettigheter og forpliktelser, uten at dette får innvirkning på bestemmelsene i artikkel 12. I det det tas hensyn til blant annet den erfaring som vinnes ved gjennomføringen av denne Avtale, skal Komiteen eventuelt legge forslag til endringer i teksten til denne Avtale fram for Rådet for handel med varer.

Vedlegg

15.5 Vedleggene til denne Avtale utgjør en integrerende del av Avtalen.

VEDLEGG 1

TERMER OG DEFINISJONER FOR DENNE AVTALES FORMÅL

De termer som er oppført i sjette utgave av ISO/IEC Guide 2: 1991, Generelle termer med definisjoner for standardisering og beslektede områder, skal når de brukes i denne avtale, ha samme betydning som i definisjonene i nevnte Guide, under hensyn til at tjenester er utelatt fra denne avtales virkeområde.

I denne avtale gjelder likevel følgende definisjoner:

1. *Teknisk forskrift*

Dokument som fastsetter et produkts karakteristika eller deres tilknyttede prosesser og produksjonsmetoder, herunder gjeldende forvaltningsbestemmelser, som obligatorisk skal overholdes. Det kan også inneholde eller utelukkende omhandle krav til terminologi, symboler, emballasje, merking eller etikettering slik de gjelder for en vare, prosess eller produksjonsmetode.

Forklarende merknad

Definisjonen i ISO/IEC Guide 2 er ikke enkeltstående, men basert på det såkalte «byggekloss»-systemet.

2. *Standard*

Dokument godkjent av et anerkjent organ, som for allmenn og gjentatt bruk fastsetter regler, retningslinjer eller karakteristika for produkter og tilknyttede prosesser og produk-

hods, with which compliance is not mandatory. It may also include or deal exclusively with terminology, symbols, packaging, marking or labelling requirements as they apply to a product, process or production method.

Explanatory note

The terms as defined in ISO/IEC Guide 2 cover products, processes and services. This Agreement deals only with technical regulations, standards and conformity assessment procedures related to products or processes and production methods. Standards as defined by ISO/IEC Guide 2 may be mandatory or voluntary. For the purpose of this Agreement standards are defined as voluntary and technical regulations as mandatory documents. Standards prepared by the international standardization community are based on consensus. This Agreement covers also documents that are not based on consensus.

3. Conformity assessment procedures

Any procedure used, directly or indirectly, to determine that relevant requirements in technical regulations or standards are fulfilled.

Explanatory note

Conformity assessment procedures include, *inter alia*, procedures for sampling, testing and inspection; evaluation, verification and assurance of conformity; and approval as well as their combinations. registration, accreditation

4. International body or system

Body or system whose membership is open to the relevant bodies of at least all Members.

5. Regional body or system

Body or system whose membership is open to the relevant bodies of only some of the Members.

6. Central government body

Central government, its ministries and departments or any body subject to the control of the central government in respect of the activity in question.

Explanatory note:

In the case of the European Communities the provisions governing central government bodies apply. However, regional bodies or conformity assessment systems may be established within the European Communities, and in such cases would be subject to the provisions of this Agreement on regio-

sjonsmetoder, som ikke obligatorisk skal overholdes. Det kan også inneholde eller utelukkende omhandle krav til terminologi, symboler, emballasje, merking eller etikettering slik de gjelder for en vare, prosess eller produksjonsmetode.

Forklarende merknad

Termene definert i ISO/IEC Guide 2 omfatter varer, prosesser og tjenester. Denne avtale omhandler bare tekniske forskrifter, standarder og prosedyrer for samsvarsvurdering tilknyttet varer eller prosesser og produksjonsmetoder. Standarder som definert i ISO/IEC Guide 2 kan være obligatoriske eller frivillige. For denne avtales formål defineres standarder som frivillige og tekniske forskrifter som obligatoriske dokumenter. Standarder utviklet av internasjonale standardiserende organer er basert på konsensus. Denne avtale omfatter også dokumenter som ikke er basert på konsensus.

3. Prosedyrer for samsvarsvurdering

Enhver prosedyre som direkte eller indirekte anvendes for å avgjøre om relevante krav i tekniske forskrifter og standarder er oppfylt.

Forklarende merknad

Prosedyrer for samsvarsvurdering omfatter blant annet prosedyrer for prøvetaking, prøving og inspeksjon; bedømmelse, verifisering og sikring av samsvar; registrering, akkreditering og godkjenning samt kombinasjoner av disse.

4. Internasjonalt organ eller system

Organ eller system som er åpent for i det minste alle medlemmers relevante organer.

5. Regionalt organ eller system

Organ eller system som er åpent for enkelte medlemmers relevante organer.

6. Sentral myndighet

Staten, dens departementer og etater eller ethvert organ underlagt den sentrale myndighets kontroll med hensyn til den aktuelle virksomhet.

Forklarende merknad:

Når det gjelder De europeiske fellesskap, får bestemmelsene om sentrale myndigheter anvendelse. Regionale organer eller systemer for samsvarsvurdering kan likevel opprettes innenfor De europeiske fellesskap, og vil i slike tilfeller være underlagt denne Avtales bestemmelser om regionale organer el-

nal bodies or conformity assessment systems.

7. *Local government body*

Government other than a central government (e.g. states, provinces, Länder, cantons, municipalities, etc.), its ministries or departments or any body subject to the control of such a government in respect of the activity in question.

8. *Non-governmental body*

Body other than a central government body or a local government body, including a non-governmental body which has legal power to enforce a technical regulation.

ler systemer for samsvarsvurdering.

7. *Lokal myndighet*

Annen myndighet enn en sentral myndighet (f. eks. delstater, provinser, Länder, kantoner, kommuner osv.), dens departementer eller etater eller ethvert annet organ underlagt en slik myndighets kontroll med hensyn til den aktuelle virksomhet.

8. *Ikke-statlig organ*

Annet organ enn en sentral myndighet eller en lokal myndighet, herunder ikke-statlig organ som har juridisk myndighet til å håndheve en teknisk forskrift.

ANNEX 2

TECHNICAL EXPERT GROUPS

The following procedures shall apply to technical expert groups established in accordance with the provisions of Article 14.

1. Technical expert groups are under the panel's authority. Their terms of reference and detailed working procedures shall be decided by the panel, and they shall report to the panel.

2. Participation in technical expert groups shall be restricted to persons of professional standing and experience in the field in question.

3. Citizens of parties to the dispute shall not serve on a technical expert group without the joint agreement of the parties to the dispute, except in exceptional circumstances when the panel considers that the need for specialized scientific expertise cannot be fulfilled otherwise. Government officials of parties to the dispute shall not serve on a technical expert group. Members of technical expert groups shall serve in their individual capacities and not as government representatives, nor as representatives of any organization. Governments or organizations shall therefore not give them instructions with regard to matters before a technical expert group.

4. Technical expert groups may consult and seek information and technical advice from any source they deem appropriate. Before a technical expert group seeks such information or advice from a source within the jurisdiction of a Member, it shall inform the government of that Member. Any Member shall respond promptly and fully to any request by a technical expert group for such information as the technical expert group considers necessary and appropriate.

5. The parties to a dispute shall have ac-

VEDLEGG 2

TEKNISKE EKSPERTGRUPPER

Følgende prosedyrer skal gjelde for tekniske ekspertgrupper opprettet i samsvar med bestemmelsene i artikkel 14.

1. Tekniske ekspertgrupper står under panelets myndighet. Deres mandat og de nærmere detaljer for arbeidsrutinene skal fastsettes av panelet, og de skal rapportere til panelet.

2. Deltakelse i tekniske ekspertgrupper skal være begrenset til personer med faglig kompetanse og erfaring fra det aktuelle område.

3. Statsborgere fra land som er part i tvisten skal ikke delta i en teknisk ekspertgruppe uten felles samtykke fra partene i tvisten, unntatt i ekstraordinære situasjoner der panelet mener at behovet for spesiell vitenskapelig ekspertise ikke kan oppfylles på annen måte. Offentlige tjenestemenn fra land som er part i tvisten skal ikke delta i tekniske ekspertgrupper. Medlemmene i tekniske ekspertgrupper skal delta i egenskap av enkeltpersoner og ikke som representanter for myndigheter eller organisasjoner. Myndigheter eller organisasjoner skal derfor ikke gi dem instruksjoner med hensyn til saker som er forelagt en teknisk ekspertgruppe.

4. Tekniske ekspertgrupper kan konsultere og innhente opplysninger og faglige råd fra enhver kilde de mener er hensiktsmessig. Før en teknisk ekspertgruppe innhenter slike opplysninger eller råd fra en kilde innenfor et medlems jurisdiksjon, skal den underrette medlemmets myndigheter. Medlemmene skal straks og på utførlig måte reagere på enhver teknisk ekspertgruppes anmodning om de opplysninger ekspertgruppen mener er nødvendige og hensiktsmessige.

5. Partene i en tvist skal ha adgang til alle

cess to all relevant information provided to a technical expert group, unless it is of a confidential nature. Confidential information provided to the technical expert group shall not be released without formal authorization from the government, organization or person providing the information. Where such information is requested from the technical expert group but release of such information by the technical expert group is not authorized, a non-confidential summary of the information will be provided by the government, organization or person supplying the information.

6. The technical expert group shall submit a draft report to the Members concerned with a view to obtaining their comments, and taking them into account, as appropriate, in the final report, which shall also be circulated to the Members concerned when it is submitted to the panel.

ANNEX 3

CODE OF GOOD PRACTICE FOR THE PREPARATION, ADOPTION AND APPLICATION OF STANDARDS

General Provisions

A. For the purposes of this Code the definitions in Annex 1 of this Agreement shall apply.

B. This Code is open to acceptance by any standardizing body within the territory of a Member of the WTO, whether a central government body, a local government body, or a non-governmental body; to any governmental regional standardizing body one or more members of which are Members of the WTO; and to any non-governmental regional standardizing body one or more members of which are situated within the territory of a Member of the WTO (referred to in this Code collectively as "standardizing bodies" and individually as "the standardizing body").

C. Standardizing bodies that have accepted or withdrawn from this Code shall notify this fact to the ISO/IEC Information Centre in Geneva. The notification shall include the name and address of the body concerned and the scope of its current and expected standardization activities. The notification may be sent either directly to the ISO/IEC Information Centre, or through the national member body of ISO/IEC or, preferably, through the relevant national member or international affiliate of ISONET, as appropriate.

relevante opplysninger gitt til en teknisk ekspertgruppe, med mindre de er av fortrolig art. Fortrolige opplysninger gitt til en teknisk ekspertgruppe skal ikke frigis uten formell tillatelse fra den myndighet, organisasjon eller person som gir opplysningene. Dersom en teknisk ekspertgruppe ber om slike opplysninger, men gruppen ikke har tillatelse til å frigi opplysningene, vil den myndighet, organisasjon eller person som gir opplysningene, gi et ikke-fortrolig sammendrag av dem.

6. Den tekniske ekspertgruppen skal legge fram utkast til en rapport for de berørte medlemmene, med henblikk på å innhente deres kommentarer og eventuelt ta hensyn til disse i den endelige rapporten, som også skal oversendes de berørte medlemmene når den legges fram for panelet.

VEDLEGG 3

ANVISNING FOR UTVIKLING, FASTSETTELSE OG ANVENDELSE AV STANDARDER

Generelle bestemmelser

A. For denne anvisnings formål skal definisjonene i vedlegg 1 gjelde.

B. Denne anvisning er åpen for vedtakelse for ethvert standardiserende organ på territoriet til et medlem av WTO, enten det dreier seg om en sentral myndighet, en lokal myndighet eller et ikke-statlig organ; for ethvert regionalt standardiserende myndighetsorgan der ett eller flere medlemmer er medlem av WTO; og for ethvert ikke-statlig regionalt standardiserende organ der ett eller flere medlemmer befinner seg på territoriet til et medlem av WTO (i denne anvisning kollektivt kalt «standardiserende organer» og individuelt kalt «det standardiserende organ»).

C. Standardiserende organer som har godkjent eller sagt opp denne anvisning, skal gi ISO/IECs informasjonssenter i Genève melding om dette. Meldingen skal omfatte det berørte organs navn og adresse samt omfanget av dets nåværende og forventede standardiseringsvirksomhet. Meldingen kan sendes enten direkte til ISO/IECs informasjonssenter i Genève, eller gjennom det nasjonale organ som er medlem i ISO/IEC eller fortrinnsvis gjennom det relevante nasjonale organ som er medlem av ISONET eller som er ISONETs internasjonale kontakt.

SUBSTANTIVE PROVISIONS

D. In respect of standards, the standardizing body shall accord treatment to products originating in the territory of any other Member of the WTO no less favourable than that accorded to like products of national origin and to like products originating in any other country.

E. The standardizing body shall ensure that standards are not prepared, adopted or applied with a view to, or with the effect of, creating unnecessary obstacles to international trade.

F. Where international standards exist or their completion is imminent, the standardizing body shall use them, or the relevant parts of them, as a basis for the standards it develops, except where such international standards or relevant parts would be ineffective or inappropriate, for instance, because of an insufficient level of protection or fundamental climatic or geographical factors or fundamental technological problems.

G. With a view to harmonizing standards on as wide a basis as possible, the standardizing body shall, in an appropriate way, play a full part, within the limits of its resources, in the preparation by relevant international standardizing bodies of international standards regarding subject matter for which it either has adopted, or expects to adopt, standards. For standardizing bodies within the territory of a Member, participation in a particular international standardization activity shall, whenever possible, take place through one delegation representing all standardizing bodies in the territory that have adopted, or expect to adopt, standards for the subject matter to which the international standardization activity relates.

H. The standardizing body within the territory of a Member shall make every effort to avoid duplication of, or overlap with, the work of other standardizing bodies in the national territory or with the work of relevant international or regional standardizing bodies. They shall also make every effort to achieve a national consensus on the standards they develop. Likewise the regional standardizing body shall make every effort to avoid duplication of, or overlap with, the work of relevant international standardizing bodies.

I. Wherever appropriate, the standardizing body shall specify standards based on product requirements in terms of performance rather than design or descriptive characteristics.

MATERIELLE BESTEMMELSER

D. Med hensyn til standarder skal det standardiserende organ ikke gi mindre gunstig behandling til varer med opprinnelse på territoriet til et annet medlem av WTO enn den som gis tilsvarende varer med innenlandsk opprinnelse og tilsvarende varer med opprinnelse i ethvert annet land.

E. Det standardiserende organ skal påse at standarder ikke utvikles, fastsettes eller anvendes i den hensikt eller med den virkning at det skapes unødige hindringer for internasjonal handel.

F. Dersom internasjonale standarder foreligger eller er nært forestående, skal det standardiserende organ bruke dem eller relevante deler av dem som grunnlag for de standarder det utvikler, unntatt når slike internasjonale standarder eller relevante deler vil være ineffektive eller u hensiktsmessige, for eksempel på grunn av en utilstrekkelig grad av vern eller på grunn av grunnleggende klimatiske eller geografiske faktorer eller grunnleggende teknologiske problemer.

G. Med henblikk på å harmonisere standarder på et så bredt grunnlag som mulig, skal det standardiserende organ på en hensiktsmessig måte og innenfor rammen av sine ressurser, fullt ut delta i internasjonale standardiserende organers utvikling av internasjonale standarder for varer som det enten har fastsatt eller forventer å fastsette standarder for. For standardiserende organer på et medlems territorium skal deltakelse i en spesiell internasjonal standardiseringsvirksomhet om mulig skje gjennom en delegasjon som representerer alle standardiserende organer på territoriet og som har fastsatt eller forventer å fastsette standarder for de saker som den internasjonale standardiseringsvirksomheten dreier seg om.

H. Det standardiserende organ på et medlems territorium skal gjøre alt det kan for å unngå gjentakelse av eller overlapping med det arbeid som gjøres av andre standardiserende organer på det nasjonale territorium eller av relevante internasjonale eller regionale standardiserende organer. De skal også gjøre alt de kan for å oppnå nasjonal konsensus om de standarder de utvikler. Likeledes skal det regionale standardiserende organ gjøre alt det kan for å unngå dobbeltarbeid eller overlapping i forhold til det arbeid som gjøres av relevante internasjonale standardiserende organer.

I. I tilfeller der det er hensiktsmessig skal det standardiserende organ spesifisere standarder basert på produktkrav ut fra ytelsesegenskaper framfor konstruksjon eller tekniske kjennetegn.

J. At least once every six months, the standardizing body shall publish a work programme containing its name and address, the standards it is currently preparing and the standards which it has adopted in the preceding period. A standard is under preparation from the moment a decision has been taken to develop a standard until that standard has been adopted. The titles of specific draft standards shall, upon request, be provided in English, French or Spanish. A notice of the existence of the work programme shall be published in a national or, as the case may be, regional publication of standardization activities.

The work programme shall for each standard indicate, in accordance with any ISONET rules, the classification relevant to the subject matter, the stage attained in the standard's development, and the references of any international standards taken as a basis. No later than at the time of publication of its work programme, the standardizing body shall notify the existence thereof to the ISO/IEC Information Centre in Geneva.

The notification shall contain the name and address of the standardizing body, the name and issue of the publication in which the work programme is published, the period to which the work programme applies, its price (if any), and how and where it can be obtained. The notification may be sent directly to the ISO/IEC Information Centre, or, preferably, through the relevant national member or international affiliate of ISONET, as appropriate.

K. The national member of ISO/IEC shall make every effort to become a member of ISONET or to appoint another body to become a member as well as to acquire the most advanced membership type possible for the ISONET member. Other standardizing bodies shall make every effort to associate themselves with the ISONET member.

L. Before adopting a standard, the standardizing body shall allow a period of at least 60 days for the submission of comments on the draft standard by interested parties within the territory of a Member of the WTO. This period may, however, be shortened in cases where urgent problems of safety, health or environment arise or threaten to arise. No later than at the start of the comment period, the standardizing body shall publish a notice announcing the period for commenting in the publication referred to in paragraph J. Such notification shall include, as far as practicable, whether the draft standard deviates from relevant international standards.

M. On the request of any interested party within the territory of a Member of the WTO,

J. Minst hver sjette måned skal det standardiserende organ kunngjøre et arbeidsprogram som inneholder dets navn og adresse, de standarder det for tiden utvikler og de standarder det har fastsatt i den foregående periode. En standard er under utvikling fra det øyeblikk det er tatt en avgjørelse om å utvikle den, og til den er fastsatt. Titlene til konkrete forslag til standarder skal på anmodning meddeles på engelsk, fransk eller spansk. En melding om at arbeidsprogrammet foreligger, skal kunngjøres i en nasjonal eller eventuelt i en regional publikasjon om standardiseringsvirksomhet.

Arbeidsprogrammet skal for hver standard angi, i samsvar med ISONET-reglene, den klassifikasjon som er relevant for saken, det trinn som er nådd i utviklingen av standarden, og henvisninger til de internasjonale standarder som eventuelt er brukt som grunnlag. Senest ved kunngjøringen av arbeidsprogrammet skal det standardiserende organet underrette ISO/IECs informasjonssenter i Genève om at programmet foreligger.

Meldingen skal omfatte det standardiserende organs navn og adresse, navn på og utgave av den publikasjon der arbeidsprogrammet er kunngjort, den periode arbeidsprogrammet gjelder, eventuell pris for dette, og hvordan og hvor det kan skaffes. Meldingen kan sendes direkte til ISO/IECs informasjonssenter, eller fortrinnsvis gjennom det relevante nasjonale organ som er medlem av ISONET eller som er ISONETs internasjonale kontakt.

K. Det nasjonale medlem av ISO/IEC skal bestrebe seg på å bli medlem av ISONET eller på å utpeke et annet organ til å bli medlem, samt på å oppnå den høyest mulige medlemsstatus for ISONET-medlemmet. Andre standardiserende organer skal bestrebe seg på å slutte seg til ISONET-medlemmet.

L. Før det fastsetter en standard, skal det standardiserende organ gi en høringsfrist på minst 60 dager til å legge fram kommentarer til forslaget til standard fra berørte parter på territoriet til et medlem av WTO. Denne fristen kan likevel forkortes i tilfeller der det oppstår eller er fare for at det kan oppstå alvorlige sikkerhets-, helse- eller miljøproblemer. Senest ved begynnelsen av høringsfristen skal det standardiserende organ kunngjøre en melding i publikasjonen nevnt i avsnitt J, som bekjentgjør varigheten av denne fristen. Denne underretning skal så langt det er praktisk mulig angi om forslaget til standard avviker fra relevante internasjonale standarder.

M. På anmodning fra enhver berørt part på territoriet til et medlem av WTO, skal det

the standardizing body shall promptly provide, or arrange to provide, a copy of a draft standard which it has submitted for comments. Any fees charged for this service shall, apart from the real cost of delivery, be the same for foreign and domestic parties.

N. The standardizing body shall take into account, in the further processing of the standard, the comments received during the period for commenting. Comments received through standardizing bodies that have accepted this Code of Good Practice shall, if so requested, be replied to as promptly as possible. The reply shall include an explanation why a deviation from relevant international standards is necessary.

O. Once the standard has been adopted, it shall be promptly published.

P. On the request of any interested party within the territory of a Member of the WTO, the standardizing body shall promptly provide, or arrange to provide, a copy of its most recent work programme or of a standard which it produced. Any fees charged for this service shall, apart from the real cost of delivery, be the same for foreign and domestic parties.

Q. The standardizing body shall afford sympathetic consideration to, and adequate opportunity for, consultation regarding representations with respect to the operation of this Code presented by standardizing bodies that have accepted this Code of Good Practice. It shall make an objective effort to solve any complaints.

standardiserende organ straks skaffe, eller sørge for at det blir skaffet, en kopi av et forslag til en standard som det har sendt på høring. Eventuelle gebyrer som kreves for denne tjenesten skal, med unntak av de faktiske ekspedisjonskostnadene, være de samme for innenlandske og utenlandske parter.

N. Det standardiserende organ skal under den videre behandling av standarden ta hensyn til de kommentarer som er mottatt i løpet av høringsfristen. Kommentarer mottatt fra standardiserende organer som har godkjent disse retningslinjer, skal på anmodning besvares så raskt som mulig. Svaret skal inneholde en redegjørelse for årsakene til at det er nødvendig å avvike fra relevante internasjonale standarder.

O. Når standarden er fastsatt, skal den straks offentliggjøres.

P. På anmodning fra enhver interessert part på territoriet til et medlem av WTO, skal det standardiserende organet straks skaffe, eller sørge for å skaffe, en kopi av sitt nyeste arbeidsprogram eller av en standard det har utarbeidet. Eventuelle gebyrer som kreves for denne tjenesten skal, med unntak av de faktiske ekspedisjonskostnadene, være de samme for innenlandske og utenlandske parter.

Q. Det standardiserende organet skal gi en velvillig behandling av klager på gjennomføringen av denne anvisning framsatt av standardiserende organer som har godkjent denne anvisning, og skal gi tilstrekkelig anledning til konsultasjoner i forbindelse med slike klager. Det skal objektivt bestrebe seg på å ta klagen til følge.

AGREEMENT ON TRADE-RELATED INVESTMENT MEASURES*Members,*

Considering that Ministers agreed in the Punta del Este Declaration that "Following an examination of the operation of GATT Articles related to the trade restrictive and distorting effects of investment measures, negotiations should elaborate, as appropriate, further provisions that may be necessary to avoid such adverse effects on trade";

Desiring to promote the expansion and progressive liberalisation of world trade and to facilitate investment across international frontiers so as to increase the economic growth of all trading partners, particularly developing country Members, while ensuring free competition;

Taking into account the particular trade, development and financial needs of developing country Members, particularly those of the least-developed country Members;

Recognizing that certain investment measures can cause trade-restrictive and distorting effects;

Hereby agree as follows:

*Article 1
Coverage*

This Agreement applies to investment measures related to trade in goods only (referred to in this Agreement as "TRIMs").

*Article 2
National Treatment and Quantitative Restrictions*

1. Without prejudice to other rights and obligations under GATT 1994, no Member shall apply any TRIM that is inconsistent with the provisions of Article III or Article XI of GATT 1994.

2. An illustrative list of TRIMs that are inconsistent with the obligation of national treatment provided for in paragraph 4 of Article III of GATT 1994 and the obligation of general elimination of quantitative restrictions provided for in paragraph 1 of Article XI of GATT 1994 is contained in the Annex to this Agreement.

*Article 3
Exceptions*

All exceptions under GATT 1994 shall apply, as appropriate, to the provisions of this Agreement.

AVTALE OM HANDELSRELATERTE INVESTERINGSTILTAK*Medlemmene,*

Som tar i betraktning at ministrene i erklæringen fra Punta del Este ble enige om at det «etter en undersøkelse av virkemåten for Generalavtalens artikler om investeringstiltakenes virkninger med hensyn til handelsrestriksjoner og handelsvridning, gjennom forhandlingene bør utarbeides tilleggsbestemmelser, der det måtte passe, som kan være nødvendige for å unngå slike skadelige virkninger for handelen»;

Som ønsker å fremme ekspansjon og økende liberalisering av verdenshandelen og gjøre det lettere å foreta investeringer på tvers av de internasjonale grenser med sikte på økt økonomisk vekst for alle handelspartnere, og særlig for medlemmer som er utviklingsland, samtidig som fri konkurranse sikres;

Som tar hensyn til utviklingsmedlemslandenes særlige behov med hensyn til handel, utvikling og økonomi, særlig de minst utviklede landene;

Som erkjenner at enkelte investeringstiltak kan føre til handelsrestriksjoner og handelsvridning;

Er enige om følgende:

*Artikkel 1
Virkeområde*

Denne Avtale gjelder bare for investeringstiltak i forbindelse med handel med varer (i denne avtale kalt «TRIM»).

*Artikkel 2
Nasjonal behandling og kvantitative restriksjoner*

1. Med forbehold for andre rettigheter og forpliktelser etter GATT 1994 skal ingen medlemmer anvende noe TRIM som er uforenlig med bestemmelsene i artikkel III eller XI i GATT 1994.

2. I vedlegget til denne Avtale er det oppført en illustrerende liste over handelsrelaterte investeringstiltak som er uforenlige med forpliktelsen til nasjonal behandling fastsatt i artikkel III nr. 4 i GATT 1994 og forpliktelsen til generell avskaffelse av kvantitative restriksjoner fastsatt i artikkel XI nr. 1 i GATT 1994.

*Artikkel 3
Unntak*

Alle unntak i GATT 1994 får, der det måtte passe, anvendelse på bestemmelsene i denne Avtale.

*Article 4**Developing Country Members*

A developing country Member shall be free to deviate temporarily from the provisions of Article 2 to the extent and in such a manner as Article XVIII of GATT 1994, the Understanding on the Balance-of-Payments Provisions of GATT 1994, and the Declaration on Trade Measures Taken for Balance-of-Payments Purposes adopted on 28 November 1979 (BISD 26S/205-209) permit the Member to deviate from the provisions of Articles III and XI of GATT 1994.

*Article 5**Notification and Transitional Arrangements*

1. Members, within 90 days of the date of entry into force of the WTO Agreement, shall notify the Council for Trade in Goods of all TRIMs they are applying that are not in conformity with the provisions of this Agreement. Such TRIMs of general or specific application shall be notified, along with their principal features.¹

2. Each Member shall eliminate all TRIMs which are notified under paragraph 1 within two years of the date of entry into force of the WTO Agreement in the case of a developed country Member, within five years in the case of a developing country Member, and within seven years in the case of a least-developed country Member.

3. On request, the Council for Trade in Goods may extend the transition period for the elimination of TRIMs notified under paragraph 1 for a developing country Member, including a least-developed country Member, which demonstrates particular difficulties in implementing the provisions of this Agreement. In considering such a request, the Council for Trade in Goods shall take into account the individual development, financial and trade needs of the Member in question.

4. During the transition period, a Member shall not modify the terms of any TRIM which it notifies under paragraph 1 from those prevailing at the date of entry into force of the WTO Agreement so as to increase the degree of inconsistency with the provisions of Article 2. TRIMs introduced less than 180 days before the date of entry into force of the WTO Agree-

*Artikkel 4**Medlemmer som er utviklingsland*

Et medlem som er utviklingsland, skal ha mulighet til midlertidig å avvike fra bestemmelsene i artikkel 2 i den grad og på en slik måte som medlemmene i henhold til artikkel XVIII I GATT 1994, Avtalen om bestemmelsene om betalingsbalanse i GATT 1994 og Erklæringen om handelstiltak truffet av hensyn til betalingsbalansen vedtatt 28. november 1979 (BISD 26S/205-209), kan avvike fra bestemmelsene i artikkel III og XI i GATT 1994.

*Artikkel 5**Melding og overgangsordninger*

1. Medlemmene skal innen 90 dager etter den dag WTO-avtalen er trådt i kraft, melde fra til Rådet for handel med varer om alle handelsrelaterte investeringstiltak de anvender som ikke er i samsvar med bestemmelsene i denne Avtale. Det skal gis melding om alle slike tiltak, enten de får alminnelig eller særlig anvendelse, og deres hovedtrekk skal beskrives¹.

2. Hvert medlem skal avskaffe alle handelsrelaterte investeringstiltak det gis melding om etter nr. 1, innen to år etter den dag WTO-avtalen er trådt i kraft for medlemmer som er industriland, innen fem år for medlemmer som er utviklingsland, og innen sju år for minst utviklede medlemsland.

3. Rådet for handel med varer kan på anmodning forlenge overgangsperioden for avskaffelse av handelsrelaterte investeringstiltak etter nr. 1 for medlemmer som er utviklingsland, herunder de minst utviklede medlemslandene, som oppviser særlige problemer med gjennomføringen av bestemmelsene i denne Avtale. Når Rådet vurderer slike anmodninger, skal det ta hensyn til vedkommende medlems særlige behov med hensyn til utvikling, økonomi og handel.

4. I overgangsperioden skal ingen medlemmer endre vilkårene for handelsrelaterte investeringstiltak det er gitt melding om etter nr. 1, i forhold til de vilkår som var gjeldende da WTO-avtalen trådte i kraft, på en slik måte at uoverensstemmelsen med bestemmelsene i artikkel 2 blir større. Handelsrelaterte investeringstiltak som er innført mindre enn 180 da-

¹ In the case of TRIMs applied under discretionary authority, each specific application shall be notified. Information that would prejudice the legitimate commercial interests of particular enterprises need not be disclosed.

¹ Dersom TRIM er anvendt etter skjønnsmessig vurdering, må det gis underretning om dette i hvert enkelt tilfelle. Opplysninger som kan skade bestemte foretaks rettmessige handelsinteresser, trenger ikke oppgis.

ment shall not benefit from the transitional arrangements provided in paragraph 2.

5. Notwithstanding the provisions of Article 2, a Member, in order not to disadvantage established enterprises which are subject to a TRIM notified under paragraph 1, may apply during the transition period the same TRIM to a new investment (i) where the products of such investment are like products to those of the established enterprises, and (ii) where necessary to avoid distorting the conditions of competition between the new investment and the established enterprises. Any TRIM so applied to a new investment shall be notified to the Council for Trade in Goods. The terms of such a TRIM shall be equivalent in their competitive effect to those applicable to the established enterprises, and it shall be terminated at the same time.

Article 6 Transparency

1. Members reaffirm, with respect to TRIMs, their commitment to obligations on transparency and notification in Article X of GATT 1994, in the undertaking on "Notification" contained in the Understanding Regarding Notification, Consultation, Dispute Settlement and Surveillance adopted on 28 November 1979 and in the Ministerial Decision on Notification Procedures adopted on 15 April 1994.

2. Each Member shall notify the Secretariat of the publications in which TRIMs may be found, including those applied by regional and local governments and authorities within their territories.

3. Each Member shall accord sympathetic consideration to requests for information, and afford adequate opportunity for consultation, on any matter arising from this Agreement raised by another Member. In conformity with Article X of GATT 1994 no Member is required to disclose information the disclosure of which would impede law enforcement or otherwise be contrary to the public interest or would prejudice the legitimate commercial interests of particular enterprises, public or private.

Article 7 Committee on Trade-Related Investment Measures

1. A Committee on Trade-Related Investment Measures (referred to in this Agreement

ger før WTO-avtalen er trådt i kraft, skal ikke komme inn under overgangsbestemmelsene i nr. 2.

5. Uten hensyn til bestemmelsene i artikkel 2 i denne avtale kan et medlem, for å unngå at et etablert foretak som er gjenstand for et handelsrelatert investeringstiltak det er gitt melding om etter nr. 1, kommer i en ugunstig stilling, i overgangsperioden anvende det samme handelsrelaterte investeringstiltak for en ny investering i) dersom varer som omfattes av en slik investering tilsvarende varer fra etablerte foretak, og ii) dersom det er nødvendig for å unngå vridning av konkurransevilkårene mellom den nye investeringen og de etablerte foretak. Alle handelsrelaterte investeringstiltak som på denne måten anvendes på en ny investering, skal meldes til Rådet for handel med varer. Vilråene for et slikt handelsrelatert investeringstiltak skal med hensyn til innvirkning på konkurransevnen tilsvare dem som kommer til anvendelse for etablerte foretak, og skal opphøre samtidig.

Artikkel 6 Åpenhet

1. Medlemmene bekrefter på nytt, med hensyn til handelsrelaterte investeringstiltak, sin forpliktelse til å overholde plikten til åpenhet og melding fastsatt i GATT 1994 artikkel X, i forpliktelsen om «Melding» inntatt i Avtale om melding, konsultasjon, tvisteløsning og tilsyn vedtatt 28. november 1979, og i Ministervedtaket om framgangsmåter ved melding vedtatt 15. april 1994.

2. Hvert medlem skal underrette sekretariatet om publikasjoner der handelsrelaterte investeringstiltak er oppført, herunder dem som anvendes av regionale og lokale myndigheter på deres territorium.

3. Hvert medlem skal med velvillighet behandle anmodninger om opplysninger og tilby tilstrekkelige muligheter for konsultasjon om alle saker et annet medlem tar opp i forbindelse med denne Avtale. I samsvar med artikkel X i GATT 1994 skal et medlem ikke ha plikt til å gi videre opplysninger når det kan være til hinder for håndhevelse av loven eller på annen måte kan være i strid med allmennhetens interesse eller skade bestemte private eller offentlige foretaks rettmessige forretningsinteresser.

Artikkel 7 Komité for handelsrelaterte investeringstiltak

1. Det nedsettes en komité for handelsrelaterte investeringstiltak (i denne Avtale kalt

as the "Committee") is hereby established, and shall be open to all Members. The Committee shall elect its own Chairman and Vice-Chairman, and shall meet not less than once a year and otherwise at the request of any Member.

2. The Committee shall carry out responsibilities assigned to it by the Council for Trade in Goods and shall afford Members the opportunity to consult on any matters relating to the operation and implementation of this Agreement.

3. The Committee shall monitor the operation and implementation of this Agreement and shall report thereon annually to the Council for Trade in Goods.

Article 8

Consultation and Dispute Settlement

The provisions of Articles XXII and XXIII of GATT 1994, as elaborated and applied by the Dispute Settlement Understanding, shall apply to consultations and the settlement of disputes under this Agreement.

Article 9

Review by the Council for Trade in Goods

Not later than five years after the date of entry into force of the WTO Agreement, the Council for Trade in Goods shall review the operation of this Agreement and, as appropriate, propose to the Ministerial Conference amendments to its text. In the course of this review, the Council for Trade in Goods shall consider whether the Agreement should be complemented with provisions on investment policy and competition policy.

ANNEX

ILLUSTRATIVE LIST

1. TRIMs that are inconsistent with the obligation of national treatment provided for in paragraph 4 of Article III of GATT 1994 include those which are mandatory or enforceable under domestic law or under administrative rulings, or compliance with which is necessary to obtain an advantage, and which require:

- (a) the purchase or use by an enterprise of products of domestic origin or from any domestic source, whether specified in terms of particular products, in terms of volume or value of products, or in terms of a proportion of volume or value of its local production; or
- (b) that an enterprise's purchases or use of im-

«Komiteen»), som er åpen for alle medlemmer av WTO. Komiteen skal velge sin formann og nestformann og skal komme sammen minst en gang i året, og ellers når et medlem anmoder om det.

2. Komiteen skal ha de oppgaver den tildeles av Rådet for handel med varer, og skal gi medlemmene mulighet til konsultasjon om alle saker i forbindelse med denne avtales virkemåte og gjennomføring.

3. Komiteen skal overvåke denne Avtales virkemåte og gjennomføring, og skal hvert år legge fram rapport om dette for Rådet for handel med varer.

Artikkel 8

Konsultasjon og tvisteløsning

Bestemmelsene i artikkel XXII og XXIII i GATT 1994 slik de er nærmere presisert og gjennomført ved Tvisteløsningsavtalen, skal gjelde for konsultasjoner og løsning av tvister innenfor rammen av denne Avtale.

Artikkel 9

Gjennomgang ved Rådet for handel med varer

Innen fem år etter den dag WTO-avtalen er trådt i kraft, skal Rådet for handel med varer undersøke hvordan denne avtale anvendes, og der det måtte passe foreslå endringer av Avtaleteksten for Ministerkonferansen. Under gjennomgangen skal Rådet for handel med varer vurdere om Avtalen bør utfylles med bestemmelser om investeringspolitikk og konkurransepolitikk.

VEDLEGG

ILLUSTRERENDE LISTE

1. Handelsrelaterte investeringstiltak som er uforenlige med forpliktelsen om nasjonal behandling fastsatt i artikkel III nr. 4 i GATT 1994, inkluderer slike som er obligatoriske eller som kan håndheves etter nasjonal lovgivning eller i henhold til administrative avgjørelser, eller som må overholdes for å oppnå en fordel, og der det kreves:

- a) at et foretak kjøper eller benytter varer av nasjonal opprinnelse eller varer fra en nasjonal kilde, enten spesifisert som bestemte varer, som varemengde eller -verdi, eller som en del av mengden eller verdien av foretakets lokale produksjon, eller
- b) at et foretaks kjøp eller bruk av importerte

ported products be limited to an amount related to the volume or value of local products that it exports.

2. TRIMs that are inconsistent with the obligation of general elimination of quantitative restrictions provided for in paragraph 1 of Article XI of GATT 1994 include those which are mandatory or enforceable under domestic law or under administrative rulings, or compliance with which is necessary to obtain an advantage, and which restrict:

- (a) the importation by an enterprise of products used in or related to its local production, generally or to an amount related to the volume or value of local production that it exports;
- (b) the importation by an enterprise of products used in or related to its local production by restricting its access to foreign exchange to an amount related to the foreign exchange inflows attributable to the enterprise; or
- (c) the exportation or sale for export by an enterprise of products, whether specified in terms of particular products, in terms of volume or value of products, or in terms of a proportion of volume or value of its local production.

varer skal begrense seg til en mengde som står i forhold til mengden eller verdien av lokale varer som foretaket eksporterer.

2. Handelsrelaterte investeringstiltak som er uforenlige med forpliktelsen om generell avskaffelse av kvantitative restriksjoner fastsatt i artikkel XI nr. 1 i GATT 1994, inkluderer slike som er obligatoriske eller som kan håndheves etter nasjonal lovgivning eller i henhold til administrative avgjørelser, eller som må oppfylles for å oppnå en fordel, og som begrenser:

- a) et foretaks import av varer som benyttes i eller har tilknytning til foretakets lokale produksjon, enten generelt eller i en mengde som står i forhold til mengden eller verdien av lokal produksjon som foretaket eksporterer,
- b) et foretaks import av varer som benyttes i eller har tilknytning til foretakets lokale produksjon, ved å begrense foretakets tilgang til utenlandsk valuta til et beløp som står i forhold til den valutainngang som kan tilskrives foretaket, eller
- c) et foretaks eksport eller salg med sikte på eksport av varer, enten spesifisert som bestemte varer, som varemengde eller -verdi eller som en del av mengden eller verdier av foretakets lokale produksjon.

AGREEMENT ON IMPLEMENTATION OF ARTICLE VI OF THE GENERAL AGREEMENT ON TARIFFS AND TRADE 1994

Members hereby agree as follows:

PART I

Article 1 Principles

An anti-dumping measure shall be applied only under the circumstances provided for in Article VI of GATT 1994 and pursuant to investigations initiated¹ and conducted in accordance with the provisions of this Agreement. The following provisions govern the application of Article VI of GATT 1994 in so far as action is taken under anti-dumping legislation or regulations.

¹ The term "initiated" as used in this Agreement means the procedural action by which a Member formally commences an investigation as provided in Article 5.

AVTALE OM GJENNOMFØRING AV ARTIKKEL VI I GENERALAVTALEN OM TOLLTARIFFER OG HANDEL 1994

DEL I

Artikkel 1 Prinsipper

Et anti-dumpingtiltak skal anvendes bare under de omstendigheter som er omhandlet i artikkel VI i GATT 1994 og i henhold til undersøkelser som er igangsatt¹ og gjennomført i samsvar med bestemmelsene i denne avtale. Bestemmelsene som følger, omhandler anvendelsen av artikkel VI i GATT 1994 i den utstrekning tiltak iverksettes i samsvar med lover og forskrifter om anti-dumping.

¹ Med uttrykket «igangsette» menes i denne avtale det formelle skritt et medlem tar når det innleder en undersøkelse som fastsatt i artikkel 5.

Article 2

Determination of Dumping

Artikkel 2

Påvisning av dumping

2.1 For the purpose of this Agreement, a product is to be considered as being dumped, i.e. introduced into the commerce of another country at less than its normal value, if the export price of the product exported from one country to another is less than the comparable price, in the ordinary course of trade, for the like product when destined for consumption in the exporting country.

2.2 When there are no sales of the like product in the ordinary course of trade in the domestic market of the exporting country or when, because of the particular market situation or the low volume of the sales in the domestic market of the exporting country², such sales do not permit a proper comparison, the margin of dumping shall be determined by comparison with a comparable price of the like product when exported to an appropriate third country, provided that this price is representative, or with the cost of production in the country of origin plus a reasonable amount for administrative, selling and general costs and for profits.

2.2.1 Sales of the like product in the domestic market of the exporting country or sales to a third country at prices below per unit (fixed and variable) costs of production plus administrative, selling and general costs may be treated as not being in the ordinary course of trade by reason of price and may be disregarded in determining normal value only if the authorities³ determine that such sales are made within an extended period of time⁴ in substantial quantities⁵ and are at prices which do not

2.1 I denne avtale skal en vare betraktes som en dumpingvare, dvs. en vare som bringes i handelen i et annet land til en pris som ligger under varens normalverdi, når varens eksportpris ved eksport fra et land til et annet er lavere enn den sammenlignbare pris i vanlig handel for tilsvarende vare beregnet på konsum i eksportlandet.

2.2 Når den tilsvarende vare ikke selges i vanlig handel i eksportlandets hjemmemarked eller omsetningen på grunn av en spesiell markedssituasjon eller liten omsetning i eksportlandets hjemmemarked² ikke gjør en reell sammenligning mulig, skal dumpingmarginen fastsettes ved sammenligning med en sammenlignbar pris for den tilsvarende vare når den eksporteres til et passende tredjeland, forutsatt at prisen er representativ, eller med produksjonskostnadene i opprinnelseslandet tillagt et rimelig beløp for administrasjons- og salgskostnader samt generelle kostnader og fortjeneste.

2.2.1 Salg av tilsvarende vare i eksportlandets hjemmemarked eller salg til et tredjeland til priser som er lavere enn de (faste og variable) produksjonskostnader per enhet pluss administrasjons- og salgskostnader samt generelle kostnader, kan betraktes som ikke å finne sted i vanlig handel på grunn av pris, og det kan ses bort fra disse priser ved fastsettelse av normalverdi bare dersom myndighetene³ fastslår at salget har pågått over et lengre tidsrom⁴ og i betydelige mengder,⁵ og til priser

² Sales of the like product destined for consumption in the domestic market of the exporting country shall normally be considered a sufficient quantity for the determination of the normal value if such sales constitute 5 per cent or more of the sales of the product under consideration to the importing Member, provided that a lower ratio should be acceptable where the evidence demonstrates that domestic sales at such lower ratio are nonetheless of sufficient magnitude to provide for a proper comparison.

³ When in this Agreement the term "authorities" is used, it shall be interpreted as meaning authorities at an appropriate senior level.

⁴ The extended period of time should normally be one year but shall in no case be less than six months.

⁵ Sales below per unit costs are made in substantial quantities when the authorities establish that the weighted average selling price of the transactions under consideration for the determination of the normal value is below the weighted average per unit costs, or that the volume of sales below per unit costs represents not less than 20 per cent of the volume sold in transactions under consideration for the determination of the normal value.

² Salg av tilsvarende vare til forbruk på hjemmemarkedet i eksportlandet skal vanligvis anses å være stort nok til å fastsette normalverdien dersom det utgjør 5 prosent eller mer av salget av den aktuelle varen til importmedlemmet, forutsatt at en mindre andel bør godtas dersom det foreligger bevis for at det innenlandskesalget som denne mindre andelen utgjør, likevel er stort nok til å gi et tilstrekkelig sammenligningsgrunnlag.

³ I denne avtale skal uttrykket «myndigheter» tolkes som myndigheter på et behørig overordnet nivå.

⁴ Et slikt lengre tidsrom bør vanligvis være ett år, men skal ikke i noe tilfelle være under seks måneder.

⁵ Salg til priser under kostnad per enhet finner sted i betydelige mengder når myndighetene fastslår at veid gjennomsnittlig salgspris på de transaksjoner som er lagt til grunn ved fastsettelse av normalverdien, ligger under veid gjennomsnittlig kostnad per enhet, eller at volumet av salg til priser under kostnad per enhet ikke er mindre enn 20 prosent av solgt volum i de transaksjoner som er lagt til grunn ved fastsettelsen av normalverdien.

provide for the recovery of all costs within a reasonable period of time. If prices which are below per unit costs at the time of sale are above weighted average per unit costs for the period of investigation, such prices shall be considered to provide for recovery of costs within a reasonable period of time.

2.2.1.1 For the purpose of paragraph 2, costs shall normally be calculated on the basis of records kept by the exporter or producer under investigation, provided that such records are in accordance with the generally accepted accounting principles of the exporting country and reasonably reflect the costs associated with the production and sale of the product under consideration. Authorities shall consider all available evidence on the proper allocation of costs, including that which is made available by the exporter or producer in the course of the investigation provided that such allocations have been historically utilized by the exporter or producer, in particular in relation to establishing appropriate amortization and depreciation periods and allowances for capital expenditures and other development costs. Unless already reflected in the cost allocations under this subparagraph, costs shall be adjusted appropriately for those non-recurring items of cost which benefit future and/or current production, or for circumstances in which costs during the period of investigation are affected by start-up operations.⁶

2.2.2 For the purpose of paragraph 2, the amounts for administrative, selling and general costs and for profits shall be based on actual data pertaining to production and sales in the ordinary course of trade of the like product by the exporter or producer under investigation. When such amounts cannot be determined on this basis, the amounts may be determined on the basis of:

som ikke gjør det mulig å få dekket samtlige kostnader i løpet av et rimelig tidsrom. Priser som er lavere enn kostnadene per enhet på salgstidspunktet, men som er høyere enn de veide gjennomsnittlige kostnadene i tidsrommet da undersøkelsen ble gjennomført, skal anses å kunne dekke utgiftene i løpet av et rimelig tidsrom.

2.2.1.1 For det formål som er angitt nr. 2, skal kostnadene vanligvis beregnes på grunnlag av de protokoller som føres av den eksportør eller produsent som er gjenstand for undersøkelsen, forutsatt at protokollene er i samsvar med allment anerkjente regnskapsprinsipper i eksportlandet og tar rimelig hensyn til kostnadene i forbindelse med produksjon og salg av den aktuelle vare. Myndighetene skal ta hensyn til alle bevis som foreligger om rett kostnadsfordeling, herunder bevis eksportøren eller produsenten legger fram i løpet av undersøkelsen, forutsatt at eksportøren eller produsenten har pleid å benytte en slik fordeling, særlig for å fastsette passende avskrivnings- og nedskrivningsperioder og for å foreta justeringer av kapitalkostnader og andre kostnader til utvikling. Med mindre det allerede er tatt hensyn til i kostnadsfordelingen nevnt i dette ledd, skal kostnadene behørig justeres slik at det tas hensyn til engangskostnader som fremtidig og/eller løpende produksjon nyter godt av, samt til forhold under undersøkelsen som har medført at kostnadene er blitt påvirket av oppstartning av produksjon.⁶

2.2.2 For det formål som er angitt i nr. 2, skal beløpene for administrasjonsog salgskostnader samt generelle kostnader og fortjeneste være basert på reelle data for den produksjon og det salg av tilsvarende vare i vanlig handel som foretas av eksportøren eller produsenten som er gjenstand for undersøkelse. Når det ikke lar seg gjøre å fastslå beløpene på et slikt grunnlag, kan det gjøres på grunnlag av:

⁶ The adjustment made for start-up operations shall reflect the costs at the end of the start-up period or, if that period extends beyond the period of investigation, the most recent costs which can reasonably be taken into account by the authorities during the investigation.

⁶ Justeringer foretatt på grunn av oppstartning skal gjenspeile kostnadene ved utgangen av oppstartingsperioden eller, dersom perioden varer lenger enn den tid undersøkelsen pågår, de siste kostnader myndighetene med rimelighet kan ta hensyn til under undersøkelsen.

(i) the actual amounts incurred and realized by the exporter or producer in question in respect of production and sales in the domestic market of the country of origin of the same general category of products; (ii) the weighted average of the actual amounts incurred and realized by other exporters or producers subject to investigation in respect of production and sales of the like product in the domestic market of the country of origin; (iii) any other reasonable method, provided that the amount for profit so established shall not exceed the profit normally realized by other exporters or producers on sales of products of the same general category in the domestic market of the country of origin.	i) de faktiske beløp som vedkommende eksportør eller produsent har utbetalt eller innkassert ved produksjon eller salg på hjemmemarkedet i opprinnelseslandet for samme generelle varegruppe. ii) det veide gjennomsnitt av de faktiske beløp som andre eksportører eller produsenter som er gjenstand for undersøkelse har utbetalt eller innkassert ved produksjon og salg av tilsvarende vare på hjemmemarkedet i opprinnelseslandet. iii) enhver annen rimelig metode, forutsatt at beløpet for fortjenesten som fastslås på denne måten, ikke overstiger den fortjeneste andre eksportører eller produsenter vanligvis oppnår ved salg av varer i samme generelle varegruppe på hjemmemarkedet i opprinnelseslandet.

2.3 In cases where there is no export price or where it appears to the authorities concerned that the export price is unreliable because of association or a compensatory arrangement between the exporter and the importer or a third party, the export price may be constructed on the basis of the price at which the imported products are first resold to an independent buyer, or if the products are not resold to an independent buyer, or not resold in the condition as imported, on such reasonable basis as the authorities may determine.

2.4 A fair comparison shall be made between the export price and the normal value. This comparison shall be made at the same level of trade, normally at the ex-factory level, and in respect of sales made at as nearly as possible the same time. Due allowance shall be made in each case, on its merits, for differences which affect price comparability, including differences in conditions and terms of sale, taxation, levels of trade, quantities, physical characteristics, and any other differences which are also demonstrated to affect price comparability.⁷ In the cases referred to in paragraph 3, allowances for costs, including duties and taxes, incurred between importation and resale, and for profits accruing, should also be made. If in these cases price comparability has been affected

2.3 I tilfeller der det ikke foreligger noen eksportpris eller der det for vedkommende myndigheter synes klart at det ikke kan festes tiltro til eksportprisen på grunn av et tilknytningsforhold eller en kompensasjonsordning mellom eksportøren og importøren eller tredjemann, kan eksportprisen beregnes ut fra importvarenes pris ved første videresalg til en uavhengig kjøper eller, dersom varene ikke videreselges til en uavhengig kjøper eller ikke videreselges i samme tilstand som ved importen, på et rimelig grunnlag som myndighetene fastsetter.

2.4 Det skal foretas en rettferdig sammenligning mellom eksportpris og normalverdi. Sammenligningen skal skje i det samme handelsledd, vanligvis ab fabrikk, og på grunnlag av salg som har funnet sted på så sammenfallende tidspunkter som mulig. Alt etter de foreliggende forhold skal det i det enkelte tilfelle tas behørig hensyn til ulikheter som får betydning for prissammenligningen, blant annet ulikheter med hensyn til salgsvilkår og -betingelser, beskatning, handelsledd, mengder, fysiske egenskaper samt andre forskjeller som også viser seg å få betydning for prissammenligningen.⁷ I tilfellene omhandlet i nr. 3 bør det også tas hensyn til kostnader, herunder avgifter og skatter, som har påløpt mellom import og videresalg, samt til fortjeneste. Dersom

⁷ It is understood that some of the above factors may overlap, and authorities shall ensure that they do not duplicate adjustments that have been already made under this provision.

⁷ Enkelte faktorer kan selvfølgelig overlappe hverandre, og myndighetene skal påse at justeringer som allerede er gjort i henhold til denne bestemmelse, ikke foretas på nytt.

ted, the authorities shall establish the normal value at a level of trade equivalent to the level of trade of the constructed export price, or shall make due allowance as warranted under this paragraph. The authorities shall indicate to the parties in question what information is necessary to ensure a fair comparison and shall not impose an unreasonable burden of proof on those parties.

2.4.1 When the comparison under paragraph 4 requires a conversion of currencies, such conversion should be made using the rate of exchange on the date of sale⁸, provided that when a sale of foreign currency on forward markets is directly linked to the export sale involved, the rate of exchange in the forward sale shall be used. Fluctuations in exchange rates shall be ignored and in an investigation the authorities shall allow exporters at least 60 days to have adjusted their export prices to reflect sustained movements in exchange rates during the period of investigation.

2.4.2 Subject to the provisions governing fair comparison in paragraph 4, the existence of margins of dumping during the investigation phase shall normally be established on the basis of a comparison of a weighted average normal value with a weighted average of prices of all comparable export transactions or by a comparison of normal value and export prices on a transaction-to-transaction basis. A normal value established on a weighted average basis may be compared to prices of individual export transactions if the authorities find a pattern of export prices which differ significantly among different purchasers, regions or time periods, and if an explanation is provided as to why such differences cannot be taken into account appropriately by the use of a weighted average-to-weighted average or transaction-to-transaction comparison.

2.5 In the case where products are not imported directly from the country of origin but

dette får betydning for prissammenligningen, skal myndighetene fastsette normalverdien til et handelsnivå tilsvarende den beregnede eksportprisens handelsnivå, eller de skal ta behørig hensyn til de faktorer som i henhold til dette nr. kan tas i betraktning. Myndighetene skal opplyse de berørte parter om hvilke opplysninger som er nødvendige for å kunne sikre en rettfærdig sammenligning, og skal ikke pålegge partene en urimelig bevisbyrde.

2.4.1 Når en sammenligning etter nr. 5 gjør det nødvendig å konvertere valuta, skal konverteringen foretas etter gjeldende kurs på salgsdatoen,⁸ men når et salg av utenlandsk valuta på terminmarkedet er direkte forbundet med det aktuelle eksportsalget, skal det benyttes samme kurs som ved terminsalget. Det skal ikke tas hensyn til kurssvingninger, og myndighetene skal under en undersøkelse gi eksportørene en frist på minst 60 dager til å justere sine eksportpriser slik at det tas hensyn til varige bevegelser i kursene i undersøkelsesperioden.

2.4.2 Med forbehold for bestemmelsene om rettfærdig sammenligning i nr. 4 skal dumpingmarginene i undersøkelsesfasen vanligvis fastsettes på grunnlag av en sammenligning mellom veid gjennomsnittlig normalverdi og veid gjennomsnittlig pris for alle sammenlignbare eksporttransaksjoner, eller ved en sammenligning mellom normalverdien og eksportprisene ved hver enkelt transaksjon. En normalverdi som er fastsatt på grunnlag av et veid gjennomsnitt, kan sammenlignes med prisene ved de enkelte eksporttransaksjoner dersom myndighetene fastslår at det finnes et mønster i eksportprisene der det er betydelige forskjeller mellom de ulike kjøpere, områder eller tidspunkter og dersom det gis en forklaring på hvorfor det ikke er mulig å ta behørig hensyn til disse ulikhetene ved å sammenligne veide gjennomsnitt eller transaksjoner.

2.5 Dersom varene ikke er importert direkte fra opprinnelseslandet, men er eksportert til

⁸ Normally, the date of sale would be the date of contract, purchase order, order confirmation, or invoice, whichever establishes the material terms of sale.

⁸ Salgsdato bør vanligvis være dato for kontraktsinngåelse, bestilling, ordrebekreftelse eller faktureringsdato, alt etter hvor de viktigste salgsvilkårene er fastsatt.

are exported to the importing Member from an intermediate country, the price at which the products are sold from the country of export to the importing Member shall normally be compared with the comparable price in the country of export. However, comparison may be made with the price in the country of origin, if, for example, the products are merely transshipped through the country of export, or such products are not produced in the country of export, or there is no comparable price for them in the country of export.

2.6 Throughout this Agreement the term "like product" ("produit similaire") shall be interpreted to mean a product which is identical, i.e. alike in all respects to the product under consideration, or in the absence of such a product, another product which, although not alike in all respects, has characteristics closely resembling those of the product under consideration.

2.7 This Article is without prejudice to the second Supplementary Provision to paragraph 1 of Article VI in Annex I to GATT 1994.

Article 3 Determination of Injury⁹

3.1 A determination of injury for purposes of Article VI of GATT 1994 shall be based on positive evidence and involve an objective examination of both (a) the volume of the dumped imports and the effect of the dumped imports on prices in the domestic market for like products, and (b) the consequent impact of these imports on domestic producers of such products.

3.2 With regard to the volume of the dumped imports, the investigating authorities shall consider whether there has been a significant increase in dumped imports, either in absolute terms or relative to production or consumption in the importing Member. With regard to the effect of the dumped imports on prices, the investigating authorities shall consider whether there has been a significant price undercutting by the dumped imports as compared with the price of a like product of the importing Member, or whether the effect of such imports is otherwise to depress prices to a significant degree or prevent price increases, which otherwise would have occurred, to a significant de-

⁹ Under this Agreement the term "injury" shall, unless otherwise specified, be taken to mean material injury to a domestic industry, threat of material injury to a domestic industry or material retardation of the establishment of such an industry and shall be interpreted in accordance with the provisions of this Article.

importmedlemmet fra et tredjeland, skal varenes pris ved salg fra eksportlandet til importmedlemmet vanligvis sammenlignes med den sammenlignbare pris i eksportlandet. Det kan imidlertid foretas en sammenligning med prisen i opprinnelseslandet, f.eks. dersom varene bare transporteres via eksportlandet, eller varene ikke produseres i eksportlandet, eller det ikke finnes en sammenlignbar pris for dem i eksportlandet.

2.6 I denne avtale menes med «tilsvarende vare» («like product») en vare som er identisk, dvs. på alle måter lik den vare som er gjenstand for undersøkelse eller, dersom en slik vare ikke finnes, en annen vare som, selv om den ikke er lik på alle måter, har egenskaper som ligner svært på egenskapene ved den vare som er gjenstand for undersøkelse.

2.7 Denne artikkel berører ikke den annen tilleggsbestemmelse i artikkel VI i vedlegg I til GATT 1994.

Artikkel 3 Påvisning av skade⁹

3.1 Etter artikkel VI i GATT 1994 skal påvisning av skade være basert på positivt bevis og omfatte en objektiv undersøkelse av både a) mengden dumpingimport og dens innvirkning på prisene i hjemmemarkedet for tilsvarende varer og b) importens virkninger for de innenlandske produsenter av slike varer.

3.2 Med hensyn til mengden dumpingimport skal granskningsmyndighetene vurdere om det har funnet sted en betydelig økning av dumpingimporten, enten absolutt eller i forhold til importmedlemmets produksjon eller forbruk. Når det gjelder dumpingimportens innvirkning på prisene, skal granskningsmyndighetene vurdere om det har vært en betydelig nedgang i prisene på dumpingimporten sammenlignet med prisen på importmedlemmets tilsvarende vare eller om virkningen av slik import på annen måte bidrar til å presse prisene nedover i betydelig grad eller i betydelig grad forhindrer en prisøkning som ellers ville ha funnet sted. Ingen av disse faktorene

⁹ Med mindre annet er angitt, menes i denne avtale med «skade» en betydelig skade påført en innenlandsk næring, en trussel om betydelig skade på en innenlandsk næring eller en betydelig forsinkelse i opprettelsen av en slik næring, og uttrykket skal tolkes i samsvar med bestemmelsene i denne artikkel.

gree. No one or several of these factors can necessarily give decisive guidance.

3.3 Where imports of a product from more than one country are simultaneously subject to anti-dumping investigations, the investigating authorities may cumulatively assess the effects of such imports only if they determine that (a) the margin of dumping established in relation to the imports from each country is more than *de minimis* as defined in paragraph 8 of Article 5 and the volume of imports from each country is not negligible and (b) a cumulative assessment of the effects of the imports is appropriate in light of the conditions of competition between the imported products and the conditions of competition between the imported products and the like domestic product.

3.4 The examination of the impact of the dumped imports on the domestic industry concerned shall include an evaluation of all relevant economic factors and indices having a bearing on the state of the industry, including actual and potential decline in sales, profits, output, market share, productivity, return on investments, or utilization of capacity; factors affecting domestic prices; the magnitude of the margin of dumping; actual and potential negative effects on cash flow, inventories, employment, wages, growth, ability to raise capital or investments. This list is not exhaustive, nor can one or several of these factors necessarily give decisive guidance.

3.5 It must be demonstrated that the dumped imports are, through the effects of dumping, as set forth in paragraphs 2 and 4, causing injury within the meaning of this Agreement. The demonstration of a causal relationship between the dumped imports and the injury to the domestic industry shall be based on an examination of all relevant evidence before the authorities. The authorities shall also examine any known factors other than the dumped imports which at the same time are injuring the domestic industry, and the injuries caused by these other factors must not be attributed to the dumped imports. Factors which may be relevant in this respect include, *inter alia*, the volume and prices of imports not sold at dumping prices, contraction in demand or changes in the patterns of consumption, trade restrictive practices of and competition between the foreign and domestic producers, developments in technology and the export performance and productivity of the domestic industry.

3.6 The effect of the dumped imports shall be assessed in relation to the domestic production of the like product when available data

utgjør, verken hver for seg eller flere sammen, nødvendigvis et avgjørende vurderingsgrunnlag.

3.3 Når import av en vare fra mer enn ett land er gjenstand for samtidige dumpingundersøkelser, kan granskningsmyndighetene vurdere virkningene av importen kumulativt bare dersom de avgjør at a) dumpingmarginen som er fastsatt i forbindelse med importen fra det enkelte land, er mer enn *de minimis* slik det er definert artikkel 5 nr. 8 og mengden import fra det enkelte land ikke er ubetydelig og b) det er riktig å vurdere virkningene av importen kumulativt i lys av vilkårene for konkurranse mellom de importerte varer og vilkårene for konkurranse mellom de importerte varer og tilsvarende innenlandske vare.

3.4 Undersøkelsen av dumpingimportens innvirkning på den aktuelle innenlandske industri skal inneholde en vurdering av alle relevante økonomiske faktorer og indekser som innvirker på industriens stilling, slik som faktisk og mulig nedgang i salg, fortjeneste, produksjon, markedsandel, produktivitet, avkastning på investeringer eller utnyttelse av kapasitet; faktorer som påvirker innenlandske priser; størrelsen på dumpingmarginen; faktiske og mulige negative virkninger på kontantstrøm, lagerbeholdning, sysselsetting, lønninger, vekst, evne til å skaffe kapital eller investeringer. Listen er ikke uttømmende, og en eller flere av disse faktorer utgjør heller ikke nødvendigvis et avgjørende vurderingsgrunnlag.

3.5 Det må påvises at dumpingimporten gjennom virkningen av dumping som beskrevet i nr. 2 og 4, forårsaker skade som definert i denne avtale. Påvisning av et årsaksforhold mellom dumpingimport og skade på innenlandsk industri skal være basert på en gjennomgåelse av alt relevant bevismateriale myndighetene har til rådighet. Myndighetene skal også se på alle andre kjente faktorer utover dumpingimporten som på samme tid er til skade for den innenlandske industrien, og skader framkalt som en følge av disse andre faktorer må ikke tilskrives dumpingimporten. Relevante faktorer i denne forbindelse kan blant annet være mengde og pris ved import av den aktuelle varen til dumpingpris, nedgang i etterspørselen eller endret forbruksmønster, utenlandske og innenlandske produsenters restriktive handelspraksis og konkurranse dem imellom, den teknologiske utvikling og den innenlandske industriens eksportresultater og produktivitet.

3.6 Virkningen av dumpingimporten skal fastsettes i forhold til innenlandsk produksjon av tilsvarende vare når tilgjengelige data gjør

permit the separate identification of that production on the basis of such criteria as the production process, producers' sales and profits. If such separate identification of that production is not possible, the effects of the dumped imports shall be assessed by the examination of the production of the narrowest group or range of products, which includes the like product, for which the necessary information can be provided.

3.7 A determination of a threat of material injury shall be based on facts and not merely on allegation, conjecture or remote possibility. The change in circumstances which would create a situation in which the dumping would cause injury must be clearly foreseen and imminent.¹⁰ In making a determination regarding the existence of a threat of material injury, the authorities should consider, *inter alia*, such factors as:

- (i) a significant rate of increase of dumped imports into the domestic market indicating the likelihood of substantially increased importation;
- (ii) sufficient freely disposable, or an imminent, substantial increase in, capacity of the exporter indicating the likelihood of substantially increased dumped exports to the importing Member's market, taking into account the availability of other export markets to absorb any additional exports;
- (iii) whether imports are entering at prices that will have a significant depressing or suppressing effect on domestic prices, and would likely increase demand for further imports; and
- (iv) inventories of the product being investigated.

No one of these factors by itself can necessarily give decisive guidance but the totality of the factors considered must lead to the conclusion that further dumped exports are imminent and that, unless protective action is taken, material injury would occur.

3.8 With respect to cases where injury is threatened by dumped imports, the application of anti-dumping measures shall be considered and decided with special care.

Article 4

Definition of Domestic Industry

4.1 For the purposes of this Agreement, the term "domestic industry" shall be interpreted

¹⁰ One example, though not an exclusive one, is that there is convincing reason to believe that there will be, in the near future, substantially increased importation of the product at dumped prices.

det mulig å foreta en atskilt identifisering av denne produksjonen uttrykt ved kriterier som produksjonsprosess, produsentenes salg og fortjeneste. Dersom det ikke lar seg gjøre å identifisere den innenlandske produksjonen, skal virkningene av dumpingimporten fastsettes ved å se på produksjonen i den minste varegruppe eller det minste vareutvalg omfattende tilsvarende vare der de nødvendige opplysninger kan skaffes til veie.

3.7 En påvisning av fare for betydelig skade skal baseres på fakta og ikke bare på påstander, gjetninger eller fjerne muligheter. En endring av situasjonen som vil føre til at dumpingen forårsaker skade, må være klart forventet og umiddelbart forestående.¹⁰ Når myndighetene skal avgjøre om det er fare for betydelig skade, bør blant annet følgende faktorer vurderes:

- i) en betydelig stigning i dumpingimporten i hjemmemarkedet som tilkjennegir at en betydelig økning i importen er sannsynlig,
- (ii) tilstrekkelig ledig kapasitet fra eksportørens side, eller en kapasitet som med det aller nærmeste vil øke vesentlig, tilkjennegir at en vesentlig økning i dumpet eksport til markedet hos importmedlemmet er sannsynlig, samtidig som det tas hensyn til at det finnes andre eksportmarkeder som kan absorbere en eventuell økning av eksporten,
- (iii) hvorvidt importen finner sted til priser som vil gi et betydelig prispress oppover eller nedover innenlands, og som sannsynligvis vil føre til økt etterspørsel etter ny import, og
- (iv) lagerbeholdninger av varen som er gjenstand for undersøkelse.

Ingen av disse faktorene utgjør i seg selv nødvendigvis et avgjørende vurderingsgrunnlag, men samlet må de føre til den konklusjon at ny dumpet eksport er umiddelbart forestående og at betydelig skade vil oppstå med mindre det treffes mottiltak.

3.8 I tilfeller der det er fare for at dumpingimporten kan forårsake skade, skal det utvises særlig varsomhet ved vurdering av og beslutning om anvendelse av antidumpingtiltak.

Artikkel 4

Definisjon av innenlandsk industri.

4.1 I denne avtale skal uttrykket «innenlandsk industri» forstås slik at det omfatter

¹⁰ Ett eksempel på dette, om ikke det eneste, er at det er svært gode grunner til å tro at det i nær framtid vil finne sted en betydelig større import av varen til dumpingpris.

as referring to the domestic producers as a whole of the like products or to those of them whose collective output of the products constitutes a major proportion of the total domestic production of those products, except that:

- (i) when producers are related¹¹ to the exporters or importers or are themselves importers of the allegedly dumped product, the term "domestic industry" may be interpreted as referring to the rest of the producers;
- (ii) in exceptional circumstances the territory of a Member may, for the production in question, be divided into two or more competitive markets and the producers within each market may be regarded as a separate industry if (a) the producers within such market sell all or almost all of their production of the product in question in that market, and (b) the demand in that market is not to any substantial degree supplied by producers of the product in question located elsewhere in the territory. In such circumstances, injury may be found to exist even where a major portion of the total domestic industry is not injured, provided there is a concentration of dumped imports into such an isolated market and provided further that the dumped imports are causing injury to the producers of all or almost all of the production within such market.

4.2 When the domestic industry has been interpreted as referring to the producers in a certain area, i.e. a market as defined in paragraph 1(ii), anti-dumping duties shall be levied¹² only on the products in question consigned for final consumption to that area. When the constitutional law of the importing Member does not permit the levying of anti-dumping duties on such a basis, the importing Member may levy the anti-dumping duties without limitation only if (a) the exporters shall have been given an opportunity to cease

samtligge innenlandske produsenter av tilsvarende varer eller de innenlandske produsenter hvis samlede produksjon av varene utgjør størstedelen av den totale innenlandske produksjon av disse varer; unntatt

- (i) når produsenter har tilknytning til¹¹ eksportørene eller importørene eller selv er importører av den angivelige dumpingvaren, kan «innenlandsk industri» fortolkes slik at det menes de øvrige produsenter;
- (ii) et medlems territorium med hensyn til den aktuelle produksjon under eksepsjonelle omstendigheter kan inndeles i to eller flere konkurrerende markeder og produsentene i hver marked kan anses som atskilte industrier dersom a) produsentene i et slikt marked selger hele eller nesten hele sin produksjon av vedkommende vare på dette markedet og b) etterspørselen på dette markedet ikke i vesentlig grad dekkes av produsenter av vedkommende vare som er beliggende et annet sted på territoriet. Under slike omstendigheter kan skade anses å foreligge også når en større del av den totale innenlandske industrien ikke skades, forutsatt at det er en konsentrasjon av dumpingimport på et slikt isolert marked og dumpingimporten forårsaker skade for produsentene av hele eller nesten hele produksjonen i et slikt marked.

4.2 Når det med «innenlandsk industri» menes produsenter i et bestemt område, dvs. et marked som definert i nr. 1 bokstav (ii), skal anti-dumpingavgift innkreves¹² bare for varer som sendes til dette området med sikte på endelig forbruk. Når det etter importmedlemets forfatningsregler ikke kan innkreves antidumpingavgift på et slikt grunnlag, kan importmedlemmet innkreve avgift uten begrensning bare dersom a) eksportøren er gitt mulighet til å innstille eksporten til dumpingpriser til det aktuelle området eller gir tilsagn i hen-

¹¹ For the purpose of this paragraph, producers shall be deemed to be related to exporters or importers only if (a) one of them directly or indirectly controls the other; or (b) both of them are directly or indirectly controlled by a third person; or (c) together they directly or indirectly control a third person, provided that there are grounds for believing or suspecting that the effect of the relationship is such as to cause the producer concerned to behave differently from non-related producers. For the purpose of this paragraph, one shall be deemed to control another when the former is legally or operationally in a position to exercise restraint or direction over the latter.

¹² As used in this Agreement "levy" shall mean the definitive or final legal assessment or collection of a duty or tax.

¹¹ I henhold til dette nr. anses produsenter å ha tilknytning til eksportørene eller importørene bare dersom a) den ene direkte eller indirekte kontrollerer den annen; b) begge direkte eller indirekte kontrolleres av tredjemann; c) de sammen direkte eller indirekte kontrollerer tredjemann, forutsatt at det er grunn til å tro eller ha mistanke om at tilknytningen gjør at den aktuelle produsent opptre på en annen måte enn produsenter som ikke har en slik tilknytning. I henhold til dette nr. anses den ene å kontrollere den annen når vedkommende rettslig eller faktisk er i en slik stilling at han kan pålegge den annen begrensninger, eller styre den annen.

¹² I denne avtale menes med «innkreve» den endelige avregning eller innkassering av en avgift eller skatt.

exporting at dumped prices to the area concerned or otherwise give assurances pursuant to Article 8 and adequate assurances in this regard have not been promptly given, and (b) such duties cannot be levied only on products of specific producers which supply the area in question.

4.3 Where two or more countries have reached under the provisions of paragraph 8(a) of Article XXIV of GATT 1994 such a level of integration that they have the characteristics of a single, unified market, the industry in the entire area of integration shall be taken to be the domestic industry referred to in paragraph 1.

4.4 The provisions of paragraph 6 of Article 3 shall be applicable to this Article.

Article 5

Initiation and Subsequent Investigation

5.1 Except as provided for in paragraph 6, an investigation to determine the existence, degree and effect of any alleged dumping shall be initiated upon a written application by or on behalf of the domestic industry.

5.2 An application under paragraph 1 shall include evidence of (a) dumping, (b) injury within the meaning of Article VI of GATT 1994 as interpreted by this Agreement and (c) a causal link between the dumped imports and the alleged injury. Simple assertion, unsubstantiated by relevant evidence, cannot be considered sufficient to meet the requirements of this paragraph. The application shall contain such information as is reasonably available to the applicant on the following:

- (i) the identity of the applicant and a description of the volume and value of the domestic production of the like product by the applicant. Where a written application is made on behalf of the domestic industry, the application shall identify the industry on behalf of which the application is made by a list of all known domestic producers of the like product (or associations of domestic producers of the like product) and, to the extent possible, a description of the volume and value of domestic production of the like product accounted for by such producers;
- (ii) a complete description of the allegedly dumped product, the names of the country or countries of origin or export in question, the identity of each known exporter or foreign producer and a list of known persons importing the product in question;
- (iii) information on prices at which the pro-

hold til artikkel 8, og det ikke umiddelbart gis tilstrekkelig tilsagn for dette formål, og dersom b) slik avgift ikke kan innkreves bare for varer fra bestemte produsenter som leverer til det aktuelle området.

4.3 Når to eller flere land i henhold til bestemmelsene i artikkel XXIV nr. 8 bokstav a) i GATT 1994 har nådd et slikt integrasjonsnivå at de har karakter av et felles, samlet marked, skal industrien i hele det integrerte området regnes som innenlandsk industri som nevnt i nr. 1.

4.4 Bestemmelsene i artikkel 3 nr. 6 får anvendelse på denne artikkel.

Artikkel 5

Igangsetting og påfølgende undersøkelse

5.1 Med forbehold for bestemmelsene i nr. 6 skal en undersøkelse for å avgjøre om en angivelig dumping foreligger, samt omfanget og virkningen av dumping, vanligvis igangsettes etter skriftlig søknad fra eller på vegne av den innenlandske industrien.

5.2 En søknad etter nr. 1 skal inneholde bevis for a) dumping b) skade som definert i artikkel VI i GATT 1994 slik den fortolkes ved denne avtale, og c) en årsakssammenheng mellom dumpingimporten og den angivelige skaden. En påstand som ikke underbygges av relevant bevis, kan ikke anses som tilstrekkelig til å oppfylle kravene i dette nr. Søknaden skal inneholde de opplysninger søkeren med rimelighet kan forventes å ha til rådighet om følgende punkter:

- (i) søkerens identitet og vedkommendes beskrivelse av volumet og verdien av innenlandsk produksjon av tilsvarende vare. Når en skriftlig søknad legges fram på vegne av den innenlandske industrien, skal det framgå av søknaden hvilken industri søknaden legges fram på vegne av, ved en liste over alle kjente innenlandske produsenter av den tilsvarende vare (eller sammenslutninger av innenlandske produsenter av den tilsvarende vare) og, i den grad det er mulig, en beskrivelse av det volum og den verdi disse produsenter representerer av den innenlandske produksjonen av tilsvarende vare;
- (ii) en fullstendig beskrivelse av den vare som sies å være en dumpingvare, navn på det eller de aktuelle opprinnelsesland eller eksportland, identiteten til hver kjent eksportør eller utenlandsk produsent og en liste over personer som vites å importere den aktuelle varen;
- (iii) opplysning om til hvilke priser den aktuel-

duct in question is sold when destined for consumption in the domestic markets of the country or countries of origin or export (or, where appropriate, information on the prices at which the product is sold from the country or countries of origin or export to a third country or countries, or on the constructed value of the product) and information on export prices or, where appropriate, on the prices at which the product is first resold to an independent buyer in the territory of the importing Member;

- (iv) information on the evolution of the volume of the allegedly dumped imports, the effect of these imports on prices of the like product in the domestic market and the consequent impact of the imports on the domestic industry, as demonstrated by relevant factors and indices having a bearing on the state of the domestic industry, such as those listed in paragraphs 2 and 4 of Article 3.

5.3 The authorities shall examine the accuracy and adequacy of the evidence provided in the application to determine whether there is sufficient evidence to justify the initiation of an investigation.

5.4 An investigation shall not be initiated pursuant to paragraph 1 unless the authorities have determined, on the basis of an examination of the degree of support for, or opposition to, the application expressed¹³ by domestic producers of the like product, that the application has been made by or on behalf of the domestic industry.¹⁴ The application shall be considered to have been made "by or on behalf of the domestic industry" if it is supported by those domestic producers whose collective output constitutes more than 50 per cent of the total production of the like product produced by that portion of the domestic industry expressing either support for or opposition to the application. However, no investigation shall be initiated when domestic producers expressly supporting the application account for less than 25 per cent of total production of the like product produced by the domestic industry.

¹³ In the case of fragmented industries involving an exceptionally large number of producers, authorities may determine support and opposition by using statistically valid sampling techniques.

¹⁴ Members are aware that in the territory of certain Members employees of domestic producers of the like product or representatives of those employees may make or support an application for an investigation under paragraph 1.

le vare selges når den er beregnet for konsum på hjemmemarkedet i opprinnelseslandet eller -landene, eller eksportlandets eller -landene, (eller eventuelt opplysninger om til hvilke priser den aktuelle vare selges fra opprinnelseslandet eller -landene, eller eksportlandet eller -landene, til ett eller flere tredjeland, eller om beregnet verdi av varen), samt opplysninger om eksportprisene eller eventuelt om til hvilke priser varen videreselges for første gang til en uavhengig kjøper på importmedlemets territorium;

- (iv) opplysning om hvilken utvikling som har funnet sted med hensyn til mengden av den angivelig dumpingimporten, virkningene av importen på den tilsvarende vares priser i hjemmemarkedet og den innvirkning importen dermed har på den innenlandske industri, slik det framgår av de relevante faktorer og indekser som har betydning for situasjonen for den innenlandske industrien, som dem som er oppført i artikkel 3 nr. 2 og 4.

5.3 Myndighetene skal se på om det bevismateriale som er lagt fram sammen med søknaden, er korrekt og dekkende, slik at de kan avgjøre om det er tilstrekkelig til at det er berettiget å igangsette en undersøkelse.

5.4 Det skal ikke igangsettes en undersøkelse i samsvar med nr. 1 dersom myndighetene ikke har fastslått, på grunnlag av en undersøkelse av hvor stor støtte til eller motstand mot søknaden innenlandske produsenter av den tilsvarende vare har gitt uttrykk for,¹³ at søknaden er lagt fram av eller på vegne av den innenlandske industrien.¹⁴ Søknaden skal betraktes som lagt fram «av eller på vegne av den innenlandske industrien» dersom den støttes av innenlandske produsenter hvis samlede produksjon representerer mer enn 50 prosent av den totale produksjon av den tilsvarende vare produsert av den del av den innenlandske industrien som uttrykker støtte til eller motstand mot søknaden. Det skal imidlertid ikke igangsettes noen undersøkelse når de innenlandske produsenter som uttrykkelig støtter søknaden, representerer mindre enn 25 prosent av den totale produksjonen av den tilsvarende vare produsert av den innenlandske industrien.

¹³ Når det dreier seg om næringer som har et uvanlig høyt antall produsenter, kan myndighetene fastslå i hvilken grad det foreligger støtte og motstand ved hjelp av statistisk gyldige utvalgsmetoder.

¹⁴ Medlemmene er oppmerksomme på at ansatte hos produsenter av den tilsvarende vare eller representanter for disse ansatte på visse medlemmers territorium kan framlegge eller støtte en søknad om undersøkelse etter nr. 1.

5.5 The authorities shall avoid, unless a decision has been made to initiate an investigation, any publicizing of the application for the initiation of an investigation. However, after receipt of a properly documented application and before proceeding to initiate an investigation, the authorities shall notify the government of the exporting Member concerned.

5.6 If, in special circumstances, the authorities concerned decide to initiate an investigation without having received a written application by or on behalf of a domestic industry for the initiation of such investigation, they shall proceed only if they have sufficient evidence of dumping, injury and a causal link, as described in paragraph 2, to justify the initiation of an investigation.

5.7 The evidence of both dumping and injury shall be considered simultaneously (a) in the decision whether or not to initiate an investigation, and (b) thereafter, during the course of the investigation, starting on a date not later than the earliest date on which in accordance with the provisions of this Agreement provisional measures may be applied.

5.8 An application under paragraph 1 shall be rejected and an investigation shall be terminated promptly as soon as the authorities concerned are satisfied that there is not sufficient evidence of either dumping or of injury to justify proceeding with the case. There shall be immediate termination in cases where the authorities determine that the margin of dumping is *de minimis*, or that the volume of dumped imports, actual or potential, or the injury, is negligible. The margin of dumping shall be considered to be *de minimis* if this margin is less than 2 per cent, expressed as a percentage of the export price. The volume of dumped imports shall normally be regarded as negligible if the volume of dumped imports from a particular country is found to account for less than 3 per cent of imports of the like product in the importing Member, unless countries which individually account for less than 3 per cent of the imports of the like product in the importing Member collectively account for more than 7 per cent of imports of the like product in the importing Member.

5.9 An anti-dumping proceeding shall not hinder the procedures of customs clearance.

5.10 Investigations shall, except in special circumstances, be concluded within one year, and in no case more than 18 months, after their initiation.

Article 6 Evidence

6.1 All interested parties in an anti-dumping investigation shall be given notice of the

5.5 Med mindre det er truffet beslutning om å igangsette en undersøkelse, skal myndighetene unngå å gjøre kjent en søknad om slik igangsetting. Etter at myndighetene har mottatt en behørig dokumentert søknad og før undersøkelsen igangsettes, skal de imidlertid gi melding til det berørte eksportlands regjering.

5.6 Dersom vedkommende myndighet under særlige omstendigheter bestemmer seg for å igangsette en undersøkelse uten å ha mottatt en skriftlig søknad av eller på vegne av en innenlandsk industri om slik igangsetting, skal de gå videre med undersøkelsen dersom de har tilstrekkelig bevis for at det foreligger dumping, skade og et årsaksforhold slik det er beskrevet i nr. 2, som berettiger igangsetting av en undersøkelse.

5.7 Bevisene for at det foreligger både dumping og skade skal gjennomgås samtidig a) ved avgjørelsen om det skal igangsettes en undersøkelse eller ikke og b) deretter mens undersøkelsen pågår, med begynnelse senest på det tidligste tidspunkt for anvendelse av midlertidige tiltak i henhold til bestemmelsene i denne avtale.

5.8 Vedkommende myndighet skal avvise en søknad etter nr. 1 og umiddelbart avslutte en undersøkelse straks den har forvisset seg om at det ikke foreligger tilstrekkelig bevis for dumping eller skade til at det er berettiget å gå videre med saken. Undersøkelsen skal avsluttes umiddelbart når dumpingmarginen er *de minimis* eller når den aktuelle eller potensielle mengde dumpingimport, eller skaden, er ubetydelig. Dumpingmarginen skal betraktes som *de minimis* dersom den er under 2 prosent av eksportprisen. Dumpingimportens mengde skal vanligvis betraktes som ubetydelig dersom det fastslås at dumpingimporten fra et bestemt land representerer under 3 prosent av importen av tilsvarende vare i importlandet, med mindre land som enkeltvis representerer under 3 prosent av importen av tilsvarende vare hos importmedlemmet, samlet representerer over 7 prosent av denne importen.

5.9 En anti-dumpingbehandling skal ikke være til hinder for at det foretas tollklarering.

5.10 Med mindre det foreligger særlige omstendigheter, skal undersøkelsene være avsluttet i løpet av ett år, og i alle tilfeller innen 18 måneder etter at de er igangsatt.

Artikkel 6 Bevis

6.1 Alle berørte parter i en dumpingundersøkelse skal ha melding om hvilke opplysning-

information which the authorities require and ample opportunity to present in writing all evidence which they consider relevant in respect of the investigation in question.

- 6.1.1 Exporters or foreign producers receiving questionnaires used in an anti-dumping investigation shall be given at least 30 days for reply.¹⁵ Due consideration should be given to any request for an extension of the 30-day period and, upon cause shown, such an extension should be granted whenever practicable.
- 6.1.2 Subject to the requirement to protect confidential information, evidence presented in writing by one interested party shall be made available promptly to other interested parties participating in the investigation.
- 6.1.3 As soon as an investigation has been initiated, the authorities shall provide the full text of the written application received under paragraph 1 of Article 5 to the known exporters¹⁶ and to the authorities of the exporting Member and shall make it available, upon request, to other interested parties involved. Due regard shall be paid to the requirement for the protection of confidential information, as provided for in paragraph 5.

6.2 Throughout the anti-dumping investigation all interested parties shall have a full opportunity for the defence of their interests. To this end, the authorities shall, on request, provide opportunities for all interested parties to meet those parties with adverse interests, so that opposing views may be presented and rebuttal arguments offered. Provision of such opportunities must take account of the need to preserve confidentiality and of the convenience to the parties. There shall be no obligation on any party to attend a meeting, and failure to do so shall not be prejudicial to that party's

¹⁵ As a general rule, the time-limit for exporters shall be counted from the date of receipt of the questionnaire, which for this purpose shall be deemed to have been received one week from the date on which it was sent to the respondent or transmitted to the appropriate diplomatic representative of the exporting Member or, in the case of a separate customs territory Member of the WTO, an official representative of the exporting territory.

¹⁶ It being understood that, where the number of exporters involved is particularly high, the full text of the written application should instead be provided only to the authorities of the exporting Member or to the relevant trade association.

er myndighetene krever og rikelig mulighet til å legge fram skriftlig alt det bevismateriale de mener er relevant i forbindelse med undersøkelsen.

- 6.1.1 Eksportører eller utenlandske produsenter som mottar et spørreskjema i en dumpingundersøkelse, skal ha minst 30 dagers svarfrist.¹⁵ Det skal tas behørig hensyn til enhver anmodning om en forlengelse av fristen på 30 dager og en slik forlengelse skal, med utgangspunkt i den anførte begrunnelse, gis når det er praktisk mulig.
- 6.1.2 Med forbehold for kravet om beskyttelse av fortrolige opplysninger skal bevis som er lagt fram skriftlig av en berørt part, umiddelbart stilles til rådighet for de øvrige berørte parter som deltar i undersøkelsen.
- 6.1.3 Straks en undersøkelse er igangsatt skal myndighetene sørge for at de eksportører som er kjent,¹⁶ samt eksportmedlemmets myndigheter får den fullstendige teksten til den skriftlige søknaden som er lagt fram i samsvar med artikkel 5 nr. 1, og på anmodning stille den til rådighet for andre berørte parter. Det skal tas behørig hensyn til at fortrolige opplysninger skal beskyttes, i samsvar med nr. 6.

6.2 Under hele dumpingundersøkelsen skal alle berørte parter ha full anledning til å ivareta sine interesser. For dette formål skal myndighetene på anmodning gi alle berørte parter anledning til å møte parter med motsatte interesser, slik at forskjellige syn og motsatte argumenter kan legges fram. Når denne anledning gis, må det tas hensyn til at fortrolige opplysninger skal beskyttes, og at det skal passe for partene. Ingen part skal være forpliktet til å delta i et møte, og manglende tilstedeværelse skal ikke være til skade for vedkommende parts sak. Berørte medlemmer og

¹⁵ Som regel skal eksportørens frist regnes fra den dag spørreskjemaet er mottatt, og den betraktes for dette formål som mottatt en uke etter den dato den ble sendt til mottakeren eller oversendt eksportmedlemmets diplomatiske representant eller, når det dreier seg om et eget tollområde som er medlem av WTO, en offisiell representant for eksportterritoriet.

¹⁶ Dette må forstås slik at når det dreier seg om svært mange eksportører, gis den fullstendige søknadsteksten bare til eksportmedlemmets myndigheter eller til den relevante handelsorganisasjon.

case. Interested parties shall also have the right, on justification, to present other information orally.

6.3 Oral information provided under paragraph 2 shall be taken into account by the authorities only in so far as it is subsequently reproduced in writing and made available to other interested parties, as provided for in subparagraph 1.2.

6.4 The authorities shall whenever practicable provide timely opportunities for all interested parties to see all information that is relevant to the presentation of their cases, that is not confidential as defined in paragraph 5, and that is used by the authorities in an anti-dumping investigation, and to prepare presentations on the basis of this information.

6.5 Any information which is by nature confidential (for example, because its disclosure would be of significant competitive advantage to a competitor or because its disclosure would have a significantly adverse effect upon a person supplying the information or upon a person from whom that person acquired the information), or which is provided on a confidential basis by parties to an investigation shall, upon good cause shown, be treated as such by the authorities. Such information shall not be disclosed without specific permission of the party submitting it.¹⁷

6.5.1 The authorities shall require interested parties providing confidential information to furnish non-confidential summaries thereof. These summaries shall be in sufficient detail to permit a reasonable understanding of the substance of the information submitted in confidence. In exceptional circumstances, such parties may indicate that such information is not susceptible of summary. In such exceptional circumstances, a statement of the reasons why summarization is not possible must be provided.

6.5.2 If the authorities find that a request for confidentiality is not warranted and if the supplier of the information is either unwilling to make the information public or to authorize its disclosure in generalized or summary form, the authorities may disregard such information unless it can be demonstrated to their satisfaction from appropriate sources that the information is correct.¹⁸

berørte parter skal også etter at begrunnelse er gitt ha rett til å legge fram opplysninger muntlig.

6.3 Myndighetene skal ta hensyn til muntlige opplysninger som gis i henhold til nr. 3, bare dersom de gjengis skriftlig i ettertid og stilles til rådighet for de øvrige berørte parter i samsvar med nr. 2 bokstav b).

6.4 Når det er praktisk mulig skal myndighetene sørge for at alle berørte parter i tide gis anledning til å se alle opplysninger som er av betydning for presentasjonen av deres sak, som ikke er fortrolige i henhold til nr. 6 og som benyttes av myndighetene i dumpingundersøkelsen, samt å forberede sin presentasjon på grunnlag av disse opplysningene.

6.5 Enhver opplysning som etter sin art er fortrolig (for eksempel fordi en slik opplysning dersom den ble kjent, ville innebære en betydelig konkurransefordel for en konkurrent eller være svært ugunstig for den som har gitt opplysningen eller for den vedkommende har fått opplysningen fra), eller som partene i en undersøkelse har framskaffet på fortrolig grunnlag skal, når tilstrekkelig begrunnelse er gitt, gis fortrolig behandling av myndighetene. En opplysning skal ikke gjøres kjent uten særskilt tillatelse fra den part som har gitt opplysningen.¹⁷

6.5.1 Myndighetene skal kreve at berørte parter som gir fortrolige opplysninger, leverer et ikke-fortrolig sammendrag av opplysningene. Sammendraget skal være så detaljert at det gir en rimelig forståelse av de fortrolige opplysningenes innhold. Dersom særlige forhold tilsier det, kan disse medlemmer eller parter anføre at det ikke lar seg gjøre å gi et sammendrag. Under slike særlige forhold må det gis en redegjørelse for grunnene til at dette ikke er mulig.

6.5.2 Dersom myndighetene finner at en anmodning om fortrolig behandling ikke er berettiget og den som har gitt opplysningene ikke er villig til å offentliggjøre dem eller gi tillatelse til at de gjøres kjent i generelle eller sammenfattede vendinger, kan myndighetene se bort fra disse opplysningene, med mindre det fra egnede kilder på overbevisende måte kan godtgjøres at opplysningene er korrekte.¹⁸

¹⁷ Members are aware that in the territory of certain Members disclosure pursuant to a narrowly-drawn protective order may be required.

¹⁸ Members agree that requests for confidentiality should not be arbitrarily rejected.

¹⁷ Medlemmene er oppmerksom på at det på bestemte medlemmers territorium kan forlanges strenge sikkerhetsbestemmelser for at opplysninger gis.

¹⁸ Medlemmene er enige om at anmodninger om fortrolighet ikke bør avvises på vilkårlig måte.

6.6 Except in circumstances provided for in paragraph 8, the authorities shall during the course of an investigation satisfy themselves as to the accuracy of the information supplied by interested parties upon which their findings are based.

6.7 In order to verify information provided or to obtain further details, the authorities may carry out investigations in the territory of other Members as required, provided they obtain the agreement of the firms concerned and notify the representatives of the government of the Member in question, and unless that Member objects to the investigation. The procedures described in Annex I shall apply to investigations carried out in the territory of other Members. Subject to the requirement to protect confidential information, the authorities shall make the results of any such investigations available, or shall provide disclosure thereof pursuant to paragraph 9, to the firms to which they pertain and may make such results available to the applicants.

6.8 In cases in which any interested party refuses access to, or otherwise does not provide, necessary information within a reasonable period or significantly impedes the investigation, preliminary and final determinations, affirmative or negative, may be made on the basis of the facts available. The provisions of Annex II shall be observed in the application of this paragraph.

6.9 The authorities shall, before a final determination is made, inform all interested parties of the essential facts under consideration which form the basis for the decision whether to apply definitive measures. Such disclosure should take place in sufficient time for the parties to defend their interests.

6.10 The authorities shall, as a rule, determine an individual margin of dumping for each known exporter or producer concerned of the product under investigation. In cases where the number of exporters, producers, importers or types of products involved is so large as to make such a determination impracticable, the authorities may limit their examination either to a reasonable number of interested parties or products by using samples which are statistically valid on the basis of information available to the authorities at the time of the selection, or to the largest percentage of the volume of the exports from the country in question which can reasonably be investigated.

6.10.1 Any selection of exporters, producers, importers or types of products made under this paragraph shall preferably be chosen in consultation with and with the consent of the exporters, producers or importers concerned.

6.6 Med mindre det foreligger omstendigheter som omhandlet i nr. 10, skal myndighetene under undersøkelsen forvisse seg om at de opplysninger de baserer sine konklusjoner på, som er lagt fram av de berørte parter, er korrekte.

6.7 For å kunne kontrollere de opplysninger som er mottatt eller for å innhente mer detaljerte opplysninger kan myndighetene når det er nødvendig foreta undersøkelser på andre medlemmers territorium, forutsatt at de innhenter samtykke fra de berørte foretak og underretter det aktuelle medlems regjering, og medlemmet ikke gjør innvendinger mot undersøkelsen. Framgangsmåtene beskrevet i vedlegg I får anvendelse ved undersøkelser på andre medlemmers territorium. Med forbehold for kravet om beskyttelse av fortrolige opplysninger skal myndighetene stille resultatet av undersøkelsene til rådighet for de berørte foretak, eller sørge for at de blir gjort kjent for dem i samsvar med 11, og kan stille resultatene til rådighet for søkerne.

6.8 I de tilfeller der en berørt part nekter adgang til eller på annen måte unnlater å gi nødvendige opplysninger innen rimelig tid, eller vanskeliggjør undersøkelsen i betydelig grad, kan foreløpige og endelige avgjørelser, positive eller negative, treffes på grunnlag av de opplysninger som foreligger. Bestemmelsene i vedlegg II skal overholdes ved anvendelse av denne bestemmelse.

6.9 Myndighetene skal før det treffes en endelig avgjørelse informere alle berørte parter om de vesentlige fakta som er til vurdering og som danner grunnlaget for en beslutning om å anvende endelige tiltak. Partene bør motta denne informasjonen i så god tid at de kan ivareta sine interesser.

6.10 Medlemmene skal vanligvis fastsette en dumpingmargin for den enkelte berørte, kjente eksportør eller produsent av varen som undersøkes. I tilfeller der det dreier seg om så mange eksportører, produsenter, importører eller varettyper at en slik fastsettelse ikke lar seg gjennomføre i praksis, kan myndighetene begrense sin gjennomgang til et rimelig antall berørte parter eller varer i et statistisk gyldig utvalg på grunnlag av de opplysninger myndighetene har til rådighet når utvelgingen finner sted, eller til den høyeste prosent av eksportmengden fra det aktuelle land som med rimelighet kan undersøkes.

6.10.1 Enhver utvelging av eksportører, produsenter, importører eller varettyper etter nr. 12 skal fortrinnsvis skje i samråd med de berørte eksportører, produsenter eller importører, og med deres samtykke.

6.10.2 In cases where the authorities have limited their examination, as provided for in this paragraph, they shall nevertheless determine an individual margin of dumping for any exporter or producer not initially selected who submits the necessary information in time for that information to be considered during the course of the investigation, except where the number of exporters or producers is so large that individual examinations would be unduly burdensome to the authorities and prevent the timely completion of the investigation. Voluntary responses shall not be discouraged.

6.11 For the purposes of this Agreement, "interested parties" shall include:

- (i) an exporter or foreign producer or the importer of a product subject to investigation, or a trade or business association a majority of the members of which are producers, exporters or importers of such product;
- (ii) the government of the exporting Member; and
- (iii) a producer of the like product in the importing Member or a trade and business association a majority of the members of which produce the like product in the territory of the importing Member.

This list shall not preclude Members from allowing domestic or foreign parties other than those mentioned above to be included as interested parties.

6.12 The authorities shall provide opportunities for industrial users of the product under investigation, and for representative consumer organizations in cases where the product is commonly sold at the retail level, to provide information which is relevant to the investigation regarding dumping, injury and causality.

6.13 The authorities shall take due account of any difficulties experienced by interested parties, in particular small companies, in supplying information requested, and shall provide any assistance practicable.

6.14 The procedures set out above are not intended to prevent the authorities of a Member from proceeding expeditiously with regard to initiating an investigation, reaching preliminary or final determinations, whether affirmative or negative, or from applying provisional or final measures, in accordance with relevant provisions of this Agreement.

6.10.2 I tilfeller der myndighetene har begrenset sin gjennomgang i samsvar med denne paragraf, skal de likevel fastsette en dumpingmargin for en eksportør eller produsent som i utgangspunktet ikke ble utvalgt, og som legger fram de nødvendige opplysninger i tide til at de kan tas med i undersøkelsen, unntatt når det dreier seg om så mange eksportører eller produsenter at en gjennomgang av enkelttilfeller ville medføre for mye arbeid for myndighetene og føre til at undersøkelsen ikke kan fullføres i tide. Svar på frivillig grunnlag skal ikke forhindres.

6.11 I denne avtale omfatter «berørte parter»:

- (i) en eksportør, utenlandsk produsent eller importør av en vare som skal undersøkes, eller en handelsorganisasjon eller bransjeorganisasjon der flertallet av medlemmene produserer, eksporterer eller importerer en slik vare,
- (ii) eksportmedlemmets regjering; og
- (iii) en produsent av tilsvarende vare hos importmedlemmet, eller en handelsorganisasjon eller bransjeorganisasjon der flertallet av medlemmene produserer tilsvarende vare på importmedlemmets territorium.

Denne listen er ikke til hinder for at medlemmene kan tillate at andre innenlandske eller utenlandske parter enn dem som er angitt ovenfor, regnes som berørte parter.

6.12 Myndighetene skal gi industri som anvender varen som undersøkes, samt representative forbrukerorganisasjoner i de tilfeller der varen vanligvis selges på detaljistnivå, anledning til å legge fram opplysninger som er relevante for undersøkelsen, om dumping, skade og årsaksforhold.

6.13 Myndighetene skal ta behørig hensyn til at de berørte parter, særlig små foretak, kan få vanskeligheter med å skaffe de opplysninger det bes om, og skal bistå dem i den grad det lar seg gjøre.

6.14 Framgangsmåtene fastsatt ovenfor skal ikke være til hinder for at et medlems myndigheter raskt igangsetter en undersøkelse, treffer foreløpige eller endelige avgjørelser, positive eller negative, eller anvender midlertidige eller endelige tiltak, i samsvar med de aktuelle bestemmelser i denne avtale.

Article 7
Provisional Measures

7.1 Provisional measures may be applied only if:

- (i) an investigation has been initiated in accordance with the provisions of Article 5, a public notice has been given to that effect and interested parties have been given adequate opportunities to submit information and make comments;
- (ii) a preliminary affirmative determination has been made of dumping and consequent injury to a domestic industry; and
- (iii) the authorities concerned judge such measures necessary to prevent injury being caused during the investigation.

7.2 Provisional measures may take the form of a provisional duty or, preferably, a security - by cash deposit or bond - equal to the amount of the anti-dumping duty provisionally estimated, being not greater than the provisionally estimated margin of dumping. Withholding of appraisal is an appropriate provisional measure, provided that the normal duty and the estimated amount of the anti-dumping duty be indicated and as long as the withholding of appraisal is subject to the same conditions as other provisional measures.

7.3 Provisional measures shall not be applied sooner than 60 days from the date of initiation of the investigation.

7.4 The application of provisional measures shall be limited to as short a period as possible, not exceeding four months or, on decision of the authorities concerned, upon request by exporters representing a significant percentage of the trade involved, to a period not exceeding six months. When authorities, in the course of an investigation, examine whether a duty lower than the margin of dumping would be sufficient to remove injury, these periods may be six and nine months, respectively.

7.5 The relevant provisions of Article 9 shall be followed in the application of provisional measures.

Article 8
Price Undertakings

8.1 Proceedings may¹⁹ be suspended or terminated without the imposition of provisional measures or anti-dumping duties upon receipt of satisfactory voluntary undertakings from

¹⁹ The word "may" shall not be interpreted to allow the simultaneous continuation of proceedings with the implementation of price undertakings except as provided in paragraph 4.

Artikkel 7
Midlertidige tiltak

7.1 Midlertidige tiltak kan anvendes bare dersom

- (i) det er igangsatt en undersøkelse i samsvar med bestemmelsene i artikkel 5, en melding om dette er kunngjort og de berørte medlemmer og de berørte parter har fått tilstrekkelig mulighet til å legge fram opplysninger og komme med merknader,
- (ii) det er truffet en foreløpig påvisning av dumping og skade på innenlandsk industri som en følge av dumping, og
- (iii) vedkommende myndighet finner at slike tiltak er nødvendige for å forhindre at det oppstår skade mens undersøkelsen pågår.

7.2 Midlertidige tiltak kan treffes i form av en midlertidig avgift, eller fortrinnsvis en garanti i form av deponering av kontanter eller gjeldsbrev tilsvarende foreløpig anslått anti-dumpingavgift, men den kan ikke overstige foreløpig anslått dumpingmargin. Suspensjon av tollevaluering er et passende midlertidig tiltak, forutsatt at det angis hva som er vanlig toll og anslått anti-dumpingavgift, og suspensjonen av tollevaluering underlegges de samme vilkår som andre midlertidige tiltak.

7.3 Midlertidige tiltak skal ikke anvendes før 60 dager etter den dag undersøkelsen ble igangsatt.

7.4 Midlertidige tiltak skal ikke anvendes lenger enn høyst nødvendig, og ikke ut over fire måneder eller, dersom vedkommende myndigheter vedtar det etter anmodning fra eksportører som representerer en betydelig prosent av den aktuelle handelen, ikke ut over seks måneder. Når myndighetene som et ledd i undersøkelsen ser på om en toll som er lavere enn dumpingmarginen, vil være tilstrekkelig til at det ikke påføres noen skade, kan disse periodene være henholdsvis seks og ni måneder.

7.5 De relevante bestemmelser i artikkel 9 skal følges ved anvendelse av midlertidige tiltak.

Artikkel 8
Prisløfter

8.1 Saksbehandlingen kan¹⁹ stilles i bero eller avsluttes uten midlertidige tiltak eller anti-dumpingavgift dersom det mottas tilfredsstillende løfte på frivillig grunnlag fra en ekspor-

¹⁹ Ordet «kan» skal ikke tolkes slik at det er tillatt å gå videre med saksbehandlingen samtidig som løftene iverksettes, unntatt i tilfellene fastsatt i nr. 4.

any exporter to revise its prices or to cease exports to the area in question at dumped prices so that the authorities are satisfied that the injurious effect of the dumping is eliminated. Price increases under such undertakings shall not be higher than necessary to eliminate the margin of dumping. It is desirable that the price increases be less than the margin of dumping if such increases would be adequate to remove the injury to the domestic industry.

8.2 Price undertakings shall not be sought or accepted from exporters unless the authorities of the importing Member have made a preliminary affirmative determination of dumping and injury caused by such dumping.

8.3 Undertakings offered need not be accepted if the authorities consider their acceptance impractical, for example, if the number of actual or potential exporters is too great, or for other reasons, including reasons of general policy. Should the case arise and where practicable, the authorities shall provide to the exporter the reasons which have led them to consider acceptance of an undertaking as inappropriate, and shall, to the extent possible, give the exporter an opportunity to make comments thereon.

8.4 If an undertaking is accepted, the investigation of dumping and injury shall nevertheless be completed if the exporter so desires or the authorities so decide. In such a case, if a negative determination of dumping or injury is made, the undertaking shall automatically lapse, except in cases where such a determination is due in large part to the existence of a price undertaking. In such cases, the authorities may require that an undertaking be maintained for a reasonable period consistent with the provisions of this Agreement. In the event that an affirmative determination of dumping and injury is made, the undertaking shall continue consistent with its terms and the provisions of this Agreement.

8.5 Price undertakings may be suggested by the authorities of the importing Member, but no exporter shall be forced to enter into such undertakings. The fact that exporters do not offer such undertakings, or do not accept an invitation to do so, shall in no way prejudice the consideration of the case. However, the authorities are free to determine that a threat of injury is more likely to be realized if the dumped imports continue.

8.6 Authorities of an importing Member may require any exporter from whom an undertaking has been accepted to provide periodically information relevant to the fulfilment of such an undertaking and to permit verification of perti-

tør om å endre sine priser eller stanse eksport til dumpingpriser til det aktuelle området, slik at myndighetene blir overbevist om at dumpingingen ikke lenger har noen skadelig virkning. En prisøkning som finner sted i henhold til slike løfter, skal ikke være større enn det som er nødvendig for å kompensere for dumpingmarginen. Det er ønskelig at prisøkningen er mindre enn subsidiebeløpet dersom det er tilstrekkelig til at den innenlandske industrien ikke påføres skade.

8.2 Det skal ikke søkes oppnådd og ikke godtas prisløfter fra eksportører med mindre myndighetene hos importmedlemmet har truffet en midlertidig avgjørelse om at det foreligger dumping og skade som følge av dumping- en.

8.3 Et løfte behøver ikke godtas dersom myndighetene mener at en slik godtakelse ikke er realistisk, for eksempel fordi antall eksportører er eller blir for høyt, eller av andre årsaker, også politiske. I et slikt tilfelle skal myndighetene, når det er praktisk mulig, sørge for at eksportøren får vite hvorfor de mener det ikke er hensiktsmessig å godta et løfte, og skal om mulig gi eksportøren anledning til å komme med sine merknader.

8.4 Selv om et løfte godtas, skal undersøkelsen om hvorvidt det foreligger dumping og skade, fullføres dersom eksportøren ønsker det eller myndighetene beslutter det. I et slikt tilfelle skal løftet automatisk bortfalle dersom det treffes avgjørelse om at det ikke foreligger dumping eller skade, unntatt når en slik avgjørelse langt på vei er truffet fordi det foreligger et prisløfte. I slike tilfeller kan vedkommende myndigheter kreve at løftet opprettholdes i et rimelig tidsrom i samsvar med bestemmelsene i denne avtale. Dersom det treffes en avgjørelse om at det foreligger dumping og skade, skal løftet fortsatt gjelde i samsvar med vilkårene for løftet og bestemmelsene i denne avtale.

8.5 Importmedlemmets myndigheter kan foreslå prisløfte, men ingen eksportør skal tvinges til å godta slike løfter. Det faktum at en eksportør ikke tilbyr et slikt løfte, eller ikke følger en oppfordring om å gjøre det, skal ikke på noen måte innvirke på behandlingen av saken. Det står imidlertid myndighetene fritt å avgjøre at det er større sannsynlighet for at faren for skade blir virkelighet dersom dumpingimporten fortsetter.

8.6 Et importmedlems myndigheter kan kreve at enhver eksportør hvis løfte er godtatt, gir jevnlig opplysninger om oppfyllelsen av løftene og tillater kontroll av de aktuelle data. Ved løftebrudd kan importmedlemmets myndighe-

ment data. In case of violation of an undertaking, the authorities of the importing Member may take, under this Agreement in conformity with its provisions, expeditious actions which may constitute immediate application of provisional measures using the best information available. In such cases, definitive duties may be levied in accordance with this Agreement on products entered for consumption not more than 90 days before the application of such provisional measures, except that any such retroactive assessment shall not apply to imports entered before the violation of the undertaking.

Article 9

Imposition and Collection of Anti-Dumping Duties

9.1 The decision whether or not to impose an anti-dumping duty in cases where all requirements for the imposition have been fulfilled, and the decision whether the amount of the anti-dumping duty to be imposed shall be the full margin of dumping or less, are decisions to be made by the authorities of the importing Member. It is desirable that the imposition be permissive in the territory of all Members, and that the duty be less than the margin if such lesser duty would be adequate to remove the injury to the domestic industry.

9.2 When an anti-dumping duty is imposed in respect of any product, such anti-dumping duty shall be collected in the appropriate amounts in each case, on a non-discriminatory basis on imports of such product from all sources found to be dumped and causing injury, except as to imports from those sources from which price undertakings under the terms of this Agreement have been accepted. The authorities shall name the supplier or suppliers of the product concerned. If, however, several suppliers from the same country are involved, and it is impracticable to name all these suppliers, the authorities may name the supplying country concerned. If several suppliers from more than one country are involved, the authorities may name either all the suppliers involved, or, if this is impracticable, all the supplying countries involved.

9.3 The amount of the anti-dumping duty shall not exceed the margin of dumping as established under Article 2.

9.3.1 When the amount of the anti-dumping duty is assessed on a retrospective basis, the determination of the final liability for payment of anti-dumping duties shall take place as soon as possible, normally within 12 months, and in no case more than 18 months, after the date on which a

ter i henhold til denne avtale og i samsvar med dens bestemmelser raskt treffe forholdsregler som kan bestå i umiddelbar anvendelse av midlertidige tiltak på grunnlag av de opplysninger som foreligger. I slike tilfeller kan endelig avgift innkreves i samsvar med denne avtale på varer importert for konsum høyst 90 dager før anvendelsen av det midlertidige tiltak, bortsett fra at en slik avgift med tilbakevirkende kraft ikke skal få anvendelse på import som er kommet inn før løftebruddet.

Artikkel 9

Ileggelse og innkreving av anti-dumpingtoll

9.1 Beslutning om hvorvidt en anti-dumpingavgift skal ilegges i tilfeller der alle krav til slik avgift er oppfylt, og beslutning om hvorvidt anti-dumpingavgift skal tilsvare hele dumpingmarginen eller være lavere, er beslutninger importmedlemmets myndigheter trefler. Det er ønskelig at innføring av avgiften er valgfri på samtlige medlemmers territorium og at avgiften er lavere enn marginen dersom en slik lavere avgift er tilstrekkelig til at den innenlandske industrien ikke påføres skade.

9.2 Når det er ilagt en anti-dumpingavgift for en vare, skal avgiften innkreves med passende beløp i hvert enkelt tilfelle på et ikke-diskriminerende grunnlag ved import av slike varer uansett kilde, når det er fastslått at det dreier seg om dumpingimport og at den forårsaker skade, med unntak av import fra kilder hvis prisløfter i henhold til denne avtale er godtatt. Myndighetene skal navngi den aktuelle vares leverandør eller leverandører. Dersom det dreier seg om flere leverandører fra samme land og det i praksis ikke kan la seg gjøre å navngi dem alle, kan imidlertid myndighetene navngi leverandørlandet. Dersom det dreier seg om flere leverandører fra mer enn ett land, kan myndighetene navngi samtlige leverandører eller dersom det ikke kan la seg gjøre, samtlige leverandørland.

9.3 Anti-dumpingavgiften skal ikke være større enn dumpingmarginen fastsatt i samsvar med artikkel 2.

9.3.1 Når anti-dumpingavgiftens størrelse fastsettes med tilbakevirkende kraft, skal det endelige beløpet som må betales i anti-dumpingavgift fastsettes så snart som mulig, vanligvis innen 12 måneder og ikke under noen omstendighet mer enn 18 måneder etter den dag det ble bedt

request for a final assessment of the amount of the anti-dumping duty has been made.²⁰ Any refund shall be made promptly and normally in not more than 90 days following the determination of final liability made pursuant to this sub-paragraph. In any case, where a refund is not made within 90 days, the authorities shall provide an explanation if so requested.

9.3.2 When the amount of the anti-dumping duty is assessed on a prospective basis, provision shall be made for a prompt refund, upon request, of any duty paid in excess of the margin of dumping. A refund of any such duty paid in excess of the actual margin of dumping shall normally take place within 12 months, and in no case more than 18 months, after the date on which a request for a refund, duly supported by evidence, has been made by an importer of the product subject to the anti-dumping duty. The refund authorized should normally be made within 90 days of the above-noted decision.

9.3.3 In determining whether and to what extent a reimbursement should be made when the export price is constructed in accordance with paragraph 3 of Article 2, authorities should take account of any change in normal value, any change in costs incurred between importation and resale, and any movement in the resale price which is duly reflected in subsequent selling prices, and should calculate the export price with no deduction for the amount of anti-dumping duties paid when conclusive evidence of the above is provided.

9.4 When the authorities have limited their examination in accordance with the second sentence of paragraph 10 of Article 6, any anti-dumping duty applied to imports from exporters or producers not included in the examination shall not exceed:

- (i) the weighted average margin of dumping established with respect to the selected exporters or producers or,
- (ii) where the liability for payment of anti-

om en endelig fastsettelse av anti-dumpingavgiftens størrelse.²⁰ Enhver tilbakebetaling skal skje i løpet av kort tid, og vanligvis ikke mer enn 90 dager etter at det endelige beløp er fastsatt i samsvar med dette ledd. Når tilbakebetaling ikke har funnet sted innen 90 dager, skal myndighetene uansett gi en redegjørelse for dette dersom de blir bedt om det.

9.3.2 Når anti-dumpingavgiftens størrelse ikke fastsettes med tilbakevirkende kraft, skal det gis bestemmelse om at enhver innbetalt avgift som overstiger dumpingmarginen, på anmodning tilbakebetales i løpet av kort tid. Tilbakebetaling av innbetalt toll som overstiger den faktiske dumpingmarginen, skal vanligvis finne sted innen 12 måneder og ikke under noen omstendighet mer enn 18 måneder etter den dag importøren av varen det betales anti-dumpingavgift for, har lagt fram en anmodning om tilbakebetaling som er behørig underbygget med bevis. En godkjent tilbakebetaling skal vanligvis finne sted innen 90 dager etter beslutningen nevnt ovenfor.

9.3.3 Når det skal avgjøres hvorvidt og i hvilken grad det skal foretas tilbakebetaling når eksportprisen er beregnet i samsvar med artikkel 2 nr. 4, bør myndighetene ta hensyn til endringer i normalverdien eller i de kostnader som påløper mellom import og videresalg, samt bevegelser i prisene ved videresalg som på behørig måte reflekteres i de senere salgspriser, og eksportprisen bør regnes uten fradrag for anti-dumpingavgift dersom det legges fram avgjørende bevis på ovennevnte.

9.4 Når myndighetene har begrenset sin gjennomgang i samsvar med artikkel 6 nr. 10 annet punktum, skal anti-dumpingavgift på import fra eksportører eller produsenter som ikke er med i gjennomgangen, ikke være høyere enn:

- (i) veid gjennomsnittlig dumpingmargin fastsatt for de utvalgte eksportører eller produsenter, eller
- (ii) når beløpet som må betales i anti-dum-

²⁰ It is understood that the observance of the time-limits mentioned in this subparagraph and in subparagraph 3.2 may not be possible where the product in question is subject to judicial review proceedings.

²⁰ Når det foretas en rettslig prøving av tilfellet med den aktuelle varen, kan det forekomme at det ikke lar seg gjøre å overholde de frister som er nevnt i dette ledd og i bokstav b).

dumping duties is calculated on the basis of a prospective normal value, the difference between the weighted average normal value of the selected exporters or producers and the export prices of exporters or producers not individually examined,

provided that the authorities shall disregard for the purpose of this paragraph any zero and *de minimis* margins and margins established under the circumstances referred to in paragraph 8 of Article 6. The authorities shall apply individual duties or normal values to imports from any exporter or producer not included in the examination who has provided the necessary information during the course of the investigation, as provided for in subparagraph 10.2 of Article 6.

9.5 If a product is subject to anti-dumping duties in an importing Member, the authorities shall promptly carry out a review for the purpose of determining individual margins of dumping for any exporters or producers in the exporting country in question who have not exported the product to the importing Member during the period of investigation, provided that these exporters or producers can show that they are not related to any of the exporters or producers in the exporting country who are subject to the anti-dumping duties on the product. Such a review shall be initiated and carried out on an accelerated basis, compared to normal duty assessment and review proceedings in the importing Member. No anti-dumping duties shall be levied on imports from such exporters or producers while the review is being carried out. The authorities may, however, withhold appraisal and/or request guarantees to ensure that, should such a review result in a determination of dumping in respect of such producers or exporters, anti-dumping duties can be levied retroactively to the date of the initiation of the review.

Article 10 Retroactivity

10.1 Provisional measures and anti-dumping duties shall only be applied to products which enter for consumption after the time when the decision taken under paragraph 1 of Article 7 and paragraph 1 of Article 9, respectively, enters into force, subject to the exceptions set out in this Article.

10.2 Where a final determination of injury (but not of a threat thereof or of a material retardation of the establishment of an industry) is made or, in the case of a final determination of a threat of injury, where the effect of the dumped imports would, in the absence of the

pingavgift beregnes på grunnlag av fremtidig normalverdi, differansen mellom veid gjennomsnittlig normalverdi for de utvalgte eksportører eller produsenter og eksportprisene til de eksportører eller produsenter som ikke er undersøkt enkeltvis,

forutsatt at myndighetene ved anvendelse av dette nr. skal se bort fra null og *de minimis*-marginer samt marginer fastsatt under de forhold som er nevnt i artikkel 6 nr. 10. Myndighetene skal anvende vanlig toll eller vanlige verdier ved import fra den enkelte eksportør eller produsent som ikke har vært med i undersøkelsen, og som har lagt fram de nødvendige opplysninger i samsvar med artikkel 6 nr. 10.2.

9.5 Dersom en vare er underlagt anti-dumpingavgift hos et importmedlem, skal myndighetene i løpet av kort tid foreta en gjennomgang for å bestemme dumpingmarginene for den enkelte eksportør eller produsent i det aktuelle eksportland som ikke har eksportert varen til importmedlemmet så lenge undersøkelsen har pågått, forutsatt at eksportørene eller produsentene kan bevise at de ikke har tilknytning til noen av de eksportører eller produsenter i eksportlandet som er underlagt anti-dumpingavgift på varen. En slik gjennomgang skal igangsettes og gjennomføres raskere enn det som er vanlig for avgiftfastsettelse og gjennomgang hos importmedlemmet. Det skal ikke innkreves anti-dumpingavgift for import fra eksportørene eller produsentene så lenge gjennomgangen pågår. Myndighetene kan imidlertid suspendere avgiftevalueringen og/eller be om garantier for å sikre at anti-dumpingavgift kan innkreves retroaktivt fra den dag gjennomgangen ble igangsatt dersom gjennomgangen fører til at det påvises dumping i forbindelse med disse produsenter eller eksportører.

Artikkel 10 Tilbakevirkende kraft

10.1 Midlertidige tiltak og midlertidig anti-dumpingavgift skal anvendes bare på varer som importeres for konsum etter den dag beslutningen truffet i samsvar med henholdsvis artikkel 7 nr. 1 og artikkel 9 nr. 1 trer i kraft, med de unntak som er angitt i denne artikkel.

10.2 Når det treffes en endelig avgjørelse om skade (men ikke fare for skade eller betydelig forsinkelse i opprettelsen av et foretak) eller dersom det treffes en endelig avgjørelse om fare for skade, når virkningene av dumpingimporten er slik at det ville blitt truffet en avgjørelse om

provisional measures, have led to a determination of injury, anti-dumping duties may be levied retroactively for the period for which provisional measures, if any, have been applied.

10.3 If the definitive anti-dumping duty is higher than the provisional duty paid or payable, or the amount estimated for the purpose of the security, the difference shall not be collected. If the definitive duty is lower than the provisional duty paid or payable, or the amount estimated for the purpose of the security, the difference shall be reimbursed or the duty recalculated, as the case may be.

10.4 Except as provided in paragraph 2, where a determination of threat of injury or material retardation is made (but no injury has yet occurred) a definitive anti-dumping duty may be imposed only from the date of the determination of threat of injury or material retardation, and any cash deposit made during the period of the application of provisional measures shall be refunded and any bonds released in an expeditious manner.

10.5 Where a final determination is negative, any cash deposit made during the period of the application of provisional measures shall be refunded and any bonds released in an expeditious manner.

10.6 A definitive anti-dumping duty may be levied on products which were entered for consumption not more than 90 days prior to the date of application of provisional measures, when the authorities determine for the dumped product in question that:

- (i) there is a history of dumping which caused injury or that the importer was, or should have been, aware that the exporter practices dumping and that such dumping would cause injury, and
- (ii) the injury is caused by massive dumped imports of a product in a relatively short time which in light of the timing and the volume of the dumped imports and other circumstances (such as a rapid build-up of inventories of the imported product) is likely to seriously undermine the remedial effect of the definitive anti-dumping duty to be applied, provided that the importers concerned have been given an opportunity to comment.

10.7 The authorities may, after initiating an investigation, take such measures as the withholding of appraisal or assessment as may be necessary to collect anti-dumping duties retroactively, as provided for in paragraph 6, once they have sufficient evidence that the conditions set forth in that paragraph are satisfied.

skade om det ikke var truffet midlertidige tiltak, kan det innkreves anti-dumpingavgift med tilbakevirkende kraft for det tidsrom de eventuelle midlertidige tiltak har vært anvendt.

10.3 IDersom den endelige anti-dumpingavgiften er høyere enn det den midlertidige avgiften som er betalt eller skal betales, eller det anslåtte garantibeløp, skal differansen ikke innkreves. Dersom den endelige tollene er lavere enn den midlertidige avgiften som er betalt eller skal betales, eller det anslåtte garantibeløp, skal differansen tilbakebetales eller avgiften beregnes på nytt, alt etter som.

10.4 Med forbehold for bestemmelsen i nr. 2 kan endelig anti-dumpingavgift når det treffes en avgjørelse om fare for skade eller betydelig forsinkelse (men ingen skade ennå er skjedd), illegges bare fra det tidspunkt da avgjørelsen om fare for skade eller betydelig forsinkelse ble truffet, og umiddelbart skal enhver deponering av kontanter foretatt mens midlertidige tiltak har vært anvendt, tilbakebetales og ethvert gjeldsbrev frigis.

10.5 Når en endelige avgjørelse er negativ, skal umiddelbart enhver deponering av kontanter foretatt mens midlertidige tiltak har vært anvendt, tilbakebetales og ethvert gjeldsbrev frigis.

10.6 Det kan innkreves en endelig anti-dumpingavgift for varer som er importert for konsum høyst 90 dager før den dag midlertidige tiltak kommer til anvendelse, når myndighetene i forbindelse med den aktuelle dumpingvare fastslår at:

- (i) det tidligere har vært påvist dumping som forårsaket skade, eller importøren var eller burde vært klar over at eksportøren drev dumping og at den ville forårsake skade, og
- (ii) skaden skyldes massiv import av en dumpingvare, gjennomført i løpet av et forholdsvis kort tidsrom som, i lys av tidspunktet for og omfanget av dumpingimporten og andre forhold (f.eks. rask oppbygging av lagerbeholdning av importvaren), sannsynligvis vil føre til at den korriierende virkningen av den endelige anti-dumpingtollen som skal anvendes, blir alvorlig undergravd, forutsatt at de berørte importører har fått anledning til å komme med sine merknader.

10.7 Etter at en undersøkelse er igangsatt, kan myndighetene treffe de tiltak som er nødvendige, som suspensjon av avgiftevaluering eller avgiftfastsettelse, for retroaktiv innkreving av anti-dumpingavgift som fastsatt i nr. 6, etter at de har skaffet tilstrekkelig bevis for at vilkårene i nr. 6 er oppfylt.

10.8 No duties shall be levied retroactively pursuant to paragraph 6 on products entered for consumption prior to the date of initiation of the investigation.

Article 11

Duration and Review of Anti-Dumping Duties and Price Undertakings

11.1 An anti-dumping duty shall remain in force only as long as and to the extent necessary to counteract dumping which is causing injury.

11.2 The authorities shall review the need for the continued imposition of the duty, where warranted, on their own initiative or, provided that a reasonable period of time has elapsed since the imposition of the definitive anti-dumping duty, upon request by any interested party which submits positive information substantiating the need for a review.²¹ Interested parties shall have the right to request the authorities to examine whether the continued imposition of the duty is necessary to offset dumping, whether the injury would be likely to continue or recur if the duty were removed or varied, or both. If, as a result of the review under this paragraph, the authorities determine that the anti-dumping duty is no longer warranted, it shall be terminated immediately.

11.3 Notwithstanding the provisions of paragraphs 1 and 2, any definitive anti-dumping duty shall be terminated on a date not later than five years from its imposition (or from the date of the most recent review under paragraph 2 if that review has covered both dumping and injury, or under this paragraph), unless the authorities determine, in a review initiated before that date on their own initiative or upon a duly substantiated request made by or on behalf of the domestic industry within a reasonable period of time prior to that date, that the expiry of the duty would be likely to lead to continuation or recurrence of dumping and injury.²² The duty may remain in force pending the outcome of such a review.

11.4 The provisions of Article 6 regarding evidence and procedure shall apply to any review carried out under this Article. Any such

10.8 Det skal ikke foretas retroaktiv innkreving av avgift i henhold til nr. 6 for varer importert for konsum før den dag undersøkelsen ble igangsatt.

Artikkel 11

Anti-dumpingavgiftens og løftenes varighet – ny gjennomgang

11.1 En anti-dumpingavgift skal gjelde bare så lenge og i den grad det er nødvendig for å motvirke dumping som forårsaker skade.

11.2 Når det er grunn til det skal myndighetene, av eget tiltak eller, forutsatt at en viss tid er gått fra den endelige anti-dumpingavgift ble ilagt, på anmodning fra enhver berørt part som legger fram opplysninger som viser at en gjennomgang er nødvendig, undersøke om det er nødvendig å opprettholde avgiften.²¹ De berørte parter skal ha rett til å be myndighetene undersøke om det er nødvendig å opprettholde avgiften for å motvirke dumping, og om det er sannsynlig at skaden fortsatt vil bestå eller vil oppstå på nytt dersom avgiften oppheves eller endres, eller begge deler. Dersom myndighetene etter å ha foretatt en gjennomgang i samsvar med dette nr. finner at anti-dumpingavgiften ikke lenger er berettiget, skal avgiften oppheves umiddelbart.

11.3 Uten hensyn til bestemmelsene i nr. 1 og 2 skal en endelig anti-dumpingavgift oppheves senest fem år etter den dag den ble ilagt (eller etter den dag siste gjennomgang ble foretatt i samsvar med nr. 2 dersom gjennomgangen gjaldt både dumping og skade, eller i samsvar med dette nr.), med mindre myndighetene ved en gjennomgang igangsatt før den dato av eget tiltak eller på behørig begrunnet anmodning fra eller på vegne av den innenlandske industrien i rimelig tid før nevnte dato, avgjør at en opphevelse av avgiften sannsynligvis vil føre til at dumping og skaden består eller oppstår på nytt.²² Avgiften kan anvendes til resultatene av gjennomgangen foreligger.

11.4 Bestemmelsene i artikkel 6 om bevis og prosedyre skal gjelde for enhver gjennomgang som foretas etter denne artikkel. En slik jgen-

²¹ A determination of final liability for payment of anti-dumping duties, as provided for in paragraph 3 of Article 9, does not by itself constitute a review within the meaning of this Article.

²² When the amount of the anti-dumping duty is assessed on a retrospective basis, a finding in the most recent assessment proceeding under subparagraph 3.1 of Article 9 that no duty is to be levied shall not by itself require the authorities to terminate the definitive duty.

²¹ En endelig fastsettelse av hvor stor anti-dumpingavgiften skal være, som omhandlet i artikkel 9 nr. 3, er ikke i seg selv en ny gjennomgang etter denne artikkel.

²² Når anti-dumpingavgiftens størrelse fastsettes med tilbakevirkende kraft og en under den siste fastsettelsen etter artikkel 9 nr. 3 bokstav a) kommer til at det ikke skal avkreves noen avgift, skal dette ikke i seg selv innebære et krav til myndighetene om å oppheve den endelige avgiften.

review shall be carried out expeditiously and shall normally be concluded within 12 months of the date of initiation of the review.

11.5 The provisions of this Article shall apply *mutatis mutandis* to price undertakings accepted under Article 8.

Article 12
Public Notice and Explanation of
Determinations

12.1 When the authorities are satisfied that there is sufficient evidence to justify the initiation of an anti-dumping investigation pursuant to Article 5, the Member or Members the products of which are subject to such investigation and other interested parties known to the investigating authorities to have an interest therein shall be notified and a public notice shall be given.

12.1.1 A public notice of the initiation of an investigation shall contain, or otherwise make available through a separate report²³, adequate information on the following:

- (i) the name of the exporting country or countries and the product involved;
- (ii) the date of initiation of the investigation;
- (iii) the basis on which dumping is alleged in the application;
- (iv) a summary of the factors on which the allegation of injury is based;
- (v) the address to which representations by interested parties should be directed;
- (vi) the time-limits allowed to interested parties for making their views known.

12.2 Public notice shall be given of any preliminary or final determination, whether affirmative or negative, of any decision to accept an undertaking pursuant to Article 8, of the termination of such an undertaking, and of the termination of a definitive anti-dumping duty. Each such notice shall set forth, or otherwise make available through a separate report, in sufficient detail the findings and conclusions reached on all issues of fact and law consider-

²³ Where authorities provide information and explanations under the provisions of this Article in a separate report, they shall ensure that such report is readily available to the public.

nomgang skal gjennomføres raskt, og skal vanligvis avsluttes innen 12 måneder etter at den ble igangsatt.

11.5 Bestemmelsene i denne artikkel skal gjelde på tilsvarende måte for løfter som er godtatt etter artikkel 8.

Artikkel 12
Offentlig kunngjøring og redegjørelse om
avgjørelser

12.1 Når myndighetene har forvisset seg om at det foreligger tilstrekkelig bevis til at det er berettiget å igangsette en undersøkelse i henhold til artikkel 5, skal dette meddeles det medlem eller de medlemmer hvis varer er gjenstand for en slik undersøkelse, samt andre berørte parter som granskningsmyndigheten vet har interesse i saken, og kunngjøres i en melding.

12.1.1 En offentlig kunngjøring om igangsetting av en undersøkelse skal inneholde eller på annen måte gjøre tilgjengelig i en egen rapport²³ tilstrekkelige opplysninger om:

- (i) navnet på eksportlandet eller -landene og den aktuelle vare;
- (ii) hvilken dato undersøkelsen igangsettes;
- (iii) på hvilket grunnlag det i søknaden hevdes at dumping foreligger;
- (iv) et sammendrag av de faktorer påstanden om skade er basert på;
- (v) hvilken adresse de berørte parter skal rette sine henvendelser til;
- (vi) hvilke frister de berørte parter har for å legge fram sitt syn.

12.2 Det skal gis offentlig kunngjøring om enhver foreløpig eller endelig avgjørelse, enten den er positiv eller negativ, om enhver beslutning om å godta et løfte i henhold til artikkel 8, om at løftet ikke lenger har gyldighet, og om at en endelig anti-dumpingavgift oppheves. En slik kunngjøring skal inneholde eller på annen måte gjøre tilgjengelig i en egen rapport tilstrekkelig detaljerte opplysninger om de påvisninger og konklusjoner man er kommet

²³ Når myndighetene gir opplysninger og redegjørelse etter bestemmelsene i denne artikkel i en egen rapport, skal de sørge for at rapporten er lett tilgjengelig for allmennheten.

red material by the investigating authorities. All such notices and reports shall be forwarded to the Member or Members the products of which are subject to such determination or undertaking and to other interested parties known to have an interest therein.

12.2.1 A public notice of the imposition of provisional measures shall set forth, or otherwise make available through a separate report, sufficiently detailed explanations for the preliminary determinations on dumping and injury and shall refer to the matters of fact and law which have led to arguments being accepted or rejected. Such a notice or report shall, due regard being paid to the requirement for the protection of confidential information, contain in particular:

- (i) the names of the suppliers, or when this is impracticable, the supplying countries involved;
- (ii) a description of the product which is sufficient for customs purposes;
- (iii) the margins of dumping established and a full explanation of the reasons for the methodology used in the establishment and comparison of the export price and the normal value under Article 2;
- (iv) considerations relevant to the injury determination as set out in Article 3;
- (v) the main reasons leading to the determination.

12.2.2 A public notice of conclusion or suspension of an investigation in the case of an affirmative determination providing for the imposition of a definitive duty or the acceptance of a price undertaking shall contain, or otherwise make available through a separate report, all relevant information on the matters of fact and law and reasons which have led to the imposition of final measures or the acceptance of a price undertaking, due regard being paid to the requirement for the protection of confidential information. In particular, the notice or report shall contain the information described in subparagraph 2.1, as well as the reasons for the acceptance or rejection of relevant arguments or claims made by the exporters and impor-

fram til i alle rettslige og faktiske spørsmål som granskningsmyndigheten mener er av betydning. Alle kunngjøringer og rapporter skal oversendes det medlem eller de medlemmer hvis vare det skal treffes avgjørelse eller gis løfte for, og til andre berørte parter man vet har en interesse i saken.

12.2.1 En offentlig kunngjøring om at det pålegges midlertidige tiltak skal inneholde eller på annen måte gjøre tilgjengelig i en egen rapport tilstrekkelig detaljert redegjørelse om foreløpige avgjørelser om dumping og skade, og skal vise til de rettslige og faktiske spørsmål som har ført til at argumentene godtas eller avvises. En slik kunngjøring eller rapport skal, samtidig som det tas behørig hensyn til kravet om beskyttelse av fortrolige opplysninger, særlig inneholde:

- (i) navn på leverandørene eller, når det ikke er praktisk mulig, de aktuelle leverandørland;
- (ii) en varebeskrivelse som er tilstrekkelig ved fortolling;
- (iii) de fastsatte dumpingmarginer og en fullstendig redegjørelse for valg av metoder for fastsettelse og sammenligning av eksportpris og normalverdi i henhold til artikkel 2;
- (iv) vurderinger i forbindelse med påvisning av skade som fastsatt i artikkel 3;
- (v) de viktigste grunner til at avgjørelsen ble truffet.

12.2.2 En offentlig kunngjøring om avslutning eller innstilling av en undersøkelse der det er truffet en avgjørelse om at det skal ilegges en endelig avgift eller at et prisløfte skal godtas, skal inneholde eller på annen måte gjøre tilgjengelig i en egen rapport alle relevante opplysninger om de rettslige og faktiske spørsmål, samt grunnene til at endelige tiltak er pålagt eller et løfte er godtatt, samtidig som det tas behørig hensyn til kravet om beskyttelse av fortrolige opplysninger. Kunngjøringen eller rapporten skal særlig inneholde opplysningene angitt i nr. 2.1, samt grunnene til at eksportørens og importørens argumenter eller påstander er godtatt eller avvist, og grunnlaget for en beslutning truffet etter artikkel 6 nr. 10.2.

ters, and the basis for any decision made under subparagraph 10.2 of Article 6.

- 12.2.3 A public notice of the termination or suspension of an investigation following the acceptance of an undertaking pursuant to Article 8 shall include, or otherwise make available through a separate report, the non-confidential part of this undertaking.

12.3 The provisions of this Article shall apply *mutatis mutandis* to the initiation and completion of reviews pursuant to Article 11 and to decisions under Article 10 to apply duties retroactively.

Article 13 Judicial Review

Each Member whose national legislation contains provisions on anti-dumping measures shall maintain judicial, arbitral or administrative tribunals or procedures for the purpose, *inter alia*, of the prompt review of administrative actions relating to final determinations and reviews of determinations within the meaning of Article 11. Such tribunals or procedures shall be independent of the authorities responsible for the determination or review in question.

Article 14 Anti-Dumping Action on Behalf of a Third Country

14.1 An application for anti-dumping action on behalf of a third country shall be made by the authorities of the third country requesting action.

14.2 Such an application shall be supported by price information to show that the imports are being dumped and by detailed information to show that the alleged dumping is causing injury to the domestic industry concerned in the third country. The government of the third country shall afford all assistance to the authorities of the importing country to obtain any further information which the latter may require.

14.3 In considering such an application, the authorities of the importing country shall consider the effects of the alleged dumping on the industry concerned as a whole in the third country; that is to say, the injury shall not be assessed in relation only to the effect of the alleged dumping on the industry's exports to the importing country or even on the industry's total exports.

- 12.2.3 En offentlig kunngjøring om at en undersøkelse avsluttes eller innstilles fordi et løfte er godtatt i henhold til artikkel 8, skal inneholde eller på annen måte gjøre tilgjengelig i en egen rapport den ikke-fortrolige del av løftet.

12.3 Bestemmelsene i denne artikkel skal gjelde på tilsvarende måte for gjennomgang som igangsettes og fullføres i henhold til artikkel 11, og for beslutninger etter artikkel 10 om å anvende avgift med tilbakevirkende kraft.

Artikkel 13 Rettslig prøving

Et medlem som har bestemmelser om anti-dumpingtiltak i sin nasjonale lovgivning, skal opprettholde rettslige, voldgiftsmessige eller administrative instanser eller prosedyrer der det blant annet kan foretas en rask prøving av de administrative tiltak som er truffet i forbindelse med endelige avgjørelser og ny gjennomgang av avgjørelser i henhold til artikkel 11. Disse instanser eller prosedyrer skal være uavhengige av myndighetene som treffer avgjørelsen eller foretar ny gjennomgang.

Artikkel 14 Anti-dumpingtiltak på vegne av et tredjeland

14.1 En søknad om anti-dumpingtiltak på vegne av et tredjeland skal fremmes av myndighetene i det tredjeland som ber om at det treffes tiltak.

14.2 Søknaden skal være underbygd med prisopplysninger som viser at importen dumpes, samt detaljerte opplysninger som viser at den angivelige dumpingens forårsaker skade på innenlandsk industri i tredjelandet. Tredjelandets regjering skal yte importlandets myndigheter all bistand i arbeidet med å skaffe de tilleggsopplysninger disse myndigheter har behov for.

14.3 Når importlandets myndigheter vurderer en slik søknad, skal de se på den angivelige dumpingens virkninger i hele den aktuelle industri i tredjelandet; skaden skal med andre ord ikke vurderes bare i forhold til den angivelige dumpingens virkning for industriens eksport til importlandet, og heller ikke for industriens samlede eksport.

14.4 The decision whether or not to proceed with a case shall rest with the importing country. If the importing country decides that it is prepared to take action, the initiation of the approach to the Council for Trade in Goods seeking its approval for such action shall rest with the importing country.

Article 15

Developing Country Members

It is recognized that special regard must be given by developed country Members to the special situation of developing country Members when considering the application of anti-dumping measures under this Agreement. Possibilities of constructive remedies provided for by this Agreement shall be explored before applying anti-dumping duties where they would affect the essential interests of developing country Members.

PART II

Article 16

Committee on Anti-Dumping Practices

16.1 There is hereby established a Committee on Anti-Dumping Practices (referred to in this Agreement as the "Committee") composed of representatives from each of the Members. The Committee shall elect its own Chairman and shall meet not less than twice a year and otherwise as envisaged by relevant provisions of this Agreement at the request of any Member. The Committee shall carry out responsibilities as assigned to it under this Agreement or by the Members and it shall afford Members the opportunity of consulting on any matters relating to the operation of the Agreement or the furtherance of its objectives. The WTO Secretariat shall act as the secretariat to the Committee.

16.2 The Committee may set up subsidiary bodies as appropriate.

16.3 In carrying out their functions, the Committee and any subsidiary bodies may consult with and seek information from any source they deem appropriate. However, before the Committee or a subsidiary body seeks such information from a source within the jurisdiction of a Member, it shall inform the Member involved. It shall obtain the consent of the Member and any firm to be consulted.

16.4 Members shall report without delay to the Committee all preliminary or final anti-dumping actions taken. Such reports shall be available in the Secretariat for inspection by other Members. Members shall also submit, on

14.4 Beslutningen om hvorvidt søknaden skal tas til følge, skal treffes av importlandet. Dersom importlandet beslutter at det ønsker å treffe tiltak, skal det ta initiativ til å be Rådet for handel med varer om godkjenning.

Artikkel 15

Medlemmer som er utviklingsland

Det erkjennes at medlemmer som er industriland, må ta særlig hensyn til den spesielle situasjonen for medlemmer som er utviklingsland, når de overveier å anvende anti-dumpingtiltak etter denne avtale. Før anti-dumpingavgift anvendes, skal det undersøkes om det er mulig å benytte de konstruktive løsninger som er fastsatt ved denne avtale, når avgiften kan få innvirkning på utviklingslandenes vesentlige interesser.

DEL II

Artikkel 16

Komiteen for anti-dumping

16.1 Det nedsettes en komité for antidumping sammensatt av representanter for hvert av medlemmene. Komiteen skal velge sin formann, og skal komme sammen minst to ganger i året og ellers når et medlem ber om det i samsvar med de relevante bestemmelser i denne avtale. Komiteen skal ha de oppgaver den tildeles i henhold til denne avtale eller av medlemmene, og skal gi medlemmene anledning til å konsultere hverandre i enhver sak som berører anvendelsen av denne avtale eller fremme av avtalens mål. WTOs sekretariat skal fungere som sekretariat for Komiteen.

16.2 Komiteen kan opprette underordnede organer når det er hensiktsmessig.

16.3 Komiteen og ethvert underordnet organ kan når de utfører sine oppgaver, rådføre seg med og innhente opplysninger fra de kilder de finner hensiktsmessig. Før Komiteen eller et underordnet organ innhenter slike opplysninger fra en kilde som hører under et medlems jurisdiksjon, skal de imidlertid underrette det berørte medlem. De skal innhente samtykke fra medlemmet og eventuelle foretak som konsulteres.

16.4 Medlemmene skal umiddelbart gi Komiteen rapport om alle midlertidige og endelige antidumpingtiltak som treffes. Andre medlemmer skal kunne se rapportene i sekretariatet. Medlemmene skal også hver sjetten måned

a semi-annual basis, reports of any anti-dumping actions taken within the preceding six months. The semi-annual reports shall be submitted on an agreed standard form.

16.5 Each Member shall notify the Committee (a) which of its authorities are competent to initiate and conduct investigations referred to in Article 5 and (b) its domestic procedures governing the initiation and conduct of such investigations.

Article 17

Consultation and Dispute Settlement

17.1 Except as otherwise provided herein, the Dispute Settlement Understanding is applicable to consultations and the settlement of disputes under this Agreement.

17.2 Each Member shall afford sympathetic consideration to, and shall afford adequate opportunity for consultation regarding, representations made by another Member with respect to any matter affecting the operation of this Agreement.

17.3 If any Member considers that any benefit accruing to it, directly or indirectly, under this Agreement is being nullified or impaired, or that the achievement of any objective is being impeded, by another Member or Members, it may, with a view to reaching a mutually satisfactory resolution of the matter, request in writing consultations with the Member or Members in question. Each Member shall afford sympathetic consideration to any request from another Member for consultation.

17.4 If the Member that requested consultations considers that the consultations pursuant to paragraph 3 have failed to achieve a mutually agreed solution, and if final action has been taken by the administering authorities of the importing Member to levy definitive anti-dumping duties or to accept price undertakings, it may refer the matter to the Dispute Settlement Body ("DSB"). When a provisional measure has a significant impact and the Member that requested consultations considers that the measure was taken contrary to the provisions of paragraph 1 of Article 7, that Member may also refer such matter to the DSB.

17.5 The DSB shall, at the request of the complaining party, establish a panel to examine the matter based upon:

- (i) a written statement of the Member making the request indicating how a benefit accruing to it, directly or indirectly, under this Agreement has been nullified or impaired, or that the achieving of the objectives of the Agreement is being impeded, and

legge fram rapport om alle antidumpingtiltak som er truffet i løpet av de foregående seks måneder. Halvårsrapportene skal legges fram på et omforent standardskjema.

16.5 Hvert medlem skal gi Komiteen melding om a) hvilke myndigheter hos medlemmet som er kompetente til å igangsette og gjennomføre undersøkelsene omhandlet i artikkel 5, og b) de interne prosedyrer som kommer til anvendelse ved igangsetting og gjennomføring av slike undersøkelser.

Artikkel 17

Konsultasjon og tvisteløsning

17.1 Med mindre annet er bestemt i denne artikkel, kommer Tvisteløsningsavtalen til anvendelse ved konsultasjon og tvisteløsning etter denne avtale.

17.2 Hvert medlem skal behandle en henvendelse fra et annet medlem med velvillighet og gi tilstrekkelig anledning til konsultasjon i denne forbindelse, når henvendelsen gjelder et spørsmål som berører anvendelsen av denne avtale.

17.3 Dersom et medlem mener at ett eller flere andre medlemmer helt eller delvis tilsidesetter en fordel som tilfaller medlemmet som en direkte eller indirekte følge av denne avtale, eller at de opptre slik at det blir vanskelig å nå et av avtalens mål, kan medlemmet for å oppnå en løsning av saken som er tilfredsstillende for alle parter, skriftlig be om konsultasjon med det eller de aktuelle medlemmer. Hvert medlem skal behandle en anmodning om konsultasjon fra et annet medlem med velvillighet.

17.4 Dersom medlemmet som har bedt om konsultasjoner, mener at konsultasjoner gjennomført i henhold til nr. 3 ikke har ført til en løsning som alle parter kan enes om, og dersom vedkommende myndigheter i importlandet har truffet endelige tiltak for å innkreve endelig anti-dumpingavgift eller godkjenne prisløfter, kan medlemmet forelegge spørsmålet for Tvisteløsningsorganet («DSB»). Når det midlertidige tiltaket får vesentlig innvirkning og medlemmet som har bedt om konsultasjoner mener at tiltaket er truffet i strid med artikkel 7 nr. 1, kan det også forelegge spørsmålet for BSD.

17.5 DSB skal på anmodning fra den part som klager, opprette et panel som skal gjennomgå saken på grunnlag av:

- (i) en skriftlig anmodning fra medlemmet som fremmer anmodningen, der det angis hvordan en fordel som tilfaller medlemmet som en direkte eller indirekte følge av denne avtale, helt eller delvis er tilsidesatt, eller hvordan det er blitt vanskelig å nå avtalens mål, og

(ii) the facts made available in conformity with appropriate domestic procedures to the authorities of the importing Member.

17.6 In examining the matter referred to in paragraph 5:

- (i) in its assessment of the facts of the matter, the panel shall determine whether the authorities' establishment of the facts was proper and whether their evaluation of those facts was unbiased and objective. If the establishment of the facts was proper and the evaluation was unbiased and objective, even though the panel might have reached a different conclusion, the evaluation shall not be overturned;
- (ii) the panel shall interpret the relevant provisions of the Agreement in accordance with customary rules of interpretation of public international law. Where the panel finds that a relevant provision of the Agreement admits of more than one permissible interpretation, the panel shall find the authorities' measure to be in conformity with the Agreement if it rests upon one of those permissible interpretations.

17.7 Confidential information provided to the panel shall not be disclosed without formal authorization from the person, body or authority providing such information. Where such information is requested from the panel but release of such information by the panel is not authorized, a non-confidential summary of the information, authorized by the person, body or authority providing the information, shall be provided.

PART III

Article 18 Final Provisions

18.1 No specific action against dumping of exports from another Member can be taken except in accordance with the provisions of GATT 1994, as interpreted by this Agreement.¹⁷

18.2 Reservations may not be entered in respect of any of the provisions of this Agreement without the consent of the other Members.

18.3 Subject to subparagraphs 3.1 and 3.2, the provisions of this Agreement shall apply to investigations, and reviews of existing measu-

¹⁷ This is not intended to preclude action under other relevant provisions of GATT1994, as appropriate.

(ii) de fakta som er oversendt importlandets myndigheter i samsvar med interne prosedyrer.

17.6 Panelet skal når det gjennomgår spørsmålet omhandlet i nr. 5:

- (i) ved vurdering av sakens faktiske forhold avgjøre om myndighetenes oppfatning av de faktiske forhold er riktig, og om de har vurdert disse fakta på en upartisk og objektiv måte. Dersom de faktiske forhold er riktig fastslått og det er foretatt en upartisk og objektiv vurdering, skal vurderingen ikke settes til side, selv om panelet muligens kunne ha kommet til en annen konklusjon;
- (ii) panelet skal tolke de relevante bestemmelser i avtalen i samsvar med folkerettens vanlige fortolkningsregler. Når panelet kommer til at en relevant bestemmelse i avtalen kan tolkes på flere måter, skal det fastslå at myndighetenes tiltak er i samsvar med avtalen dersom det bygger på en av de mulige tolkningene.

17.7 Fortrolige opplysninger som gis til panelet, skal ikke bringes videre uten at den person, det organ eller den myndighet som har gitt opplysningene, formelt samtykker. Når det blir bedt om slike opplysninger fra panelet og panelet ikke har tillatelse til å bringe dem videre, skal det gis et ikke-fortrolig sammendrag av opplysningene, som er godkjent av den person, det organ eller den myndighet som har gitt dem.

DEL III

Artikkel 18 Sluttbestemmelser

18.1 Det kan ikke treffes noe særskilt tiltak mot et annet medlems dumping av eksport, med mindre det skjer i samsvar med bestemmelsene i GATT 1994 slik den fortolkes ved denne avtale.²⁴

18.2 Det kan ikke tas forbehold i forbindelse med denne avtale uten de øvrige medlemmers samtykke.

18.3 Med forbehold for nr. 3.1 og 3.2 skal bestemmelsene i denne avtale gjelde for undersøkelser og gjennomgang av eksisterende

²⁴ Dette er ikke til hinder for at det treffes tiltak i henhold til andre relevante bestemmelser i GATT 1994, når det er hensiktsmessig.

res, initiated pursuant to applications which have been made on or after the date of entry into force for a Member of the WTO Agreement.

18.3.1 With respect to the calculation of margins of dumping in refund procedures under paragraph 3 of Article 9, the rules used in the most recent determination or review of dumping shall apply.

18.3.2 For the purposes of paragraph 3 of Article 11, existing anti-dumping measures shall be deemed to be imposed on a date not later than the date of entry into force for a Member of the WTO Agreement, except in cases in which the domestic legislation of a Member in force on that date already included a clause of the type provided for in that paragraph.

18.4 Each Member shall take all necessary steps, of a general or particular character, to ensure, not later than the date of entry into force of the WTO Agreement for it, the conformity of its laws, regulations and administrative procedures with the provisions of this Agreement as they may apply for the Member in question.

18.5 Each Member shall inform the Committee of any changes in its laws and regulations relevant to this Agreement and in the administration of such laws and regulations.

18.6 The Committee shall review annually the implementation and operation of this Agreement taking into account the objectives thereof. The Committee shall inform annually the Council for Trade in Goods of developments during the period covered by such reviews.

18.7 The Annexes to this Agreement constitute an integral part thereof.

tiltak innledet som følge av anmodninger framsatt den dag WTO-avtalen trer i kraft for et medlem, eller etter den dag.

18.3.1 Med hensyn til beregning av dumpingmarginer i forbindelse med tilbakebetaling i henhold til artikkel 9 nr. 3 skal de regler som ble anvendt siste gang det ble truffet en avgjørelse eller foretatt en ny gjennomgang i forbindelse med dumping, gjelde.

18.3.2 For det formål som er angitt i artikkel 11 nr. 3, skal de eksisterende antidumpingtiltak anses å være ilagt senest den dag WTO-avtalen trer i kraft for et medlem, med mindre medlemmets gjeldende nasjonale lovgivning på den dato allerede inneholder en bestemmelse av den art som er omhandlet i nevnte nr.

18.4 Alle medlemmer skal treffe alle generelle eller særlige tiltak som er nødvendige for å sikre at deres lover, forskrifter og administrative prosedyrer er i samsvar med bestemmelsene i denne avtale slik de kommer til anvendelse for det enkelte medlem, senest den dag WTO-avtalen trer i kraft.

18.5 Hvert medlem skal underrette Komiteen om enhver endring i medlemmets lover og forskrifter, og i anvendelsen av disse lover og forskrifter, som berører denne avtale.

18.6 Komiteen skal hvert år undersøke hvordan denne avtale gjennomføres og anvendes, og skal under gjennomgangen ta hensyn til avtalens formål. Komiteen skal hvert år underrette Rådet for handel med varer om det som har skjedd i tidsrommet som omfattes av gjennomgangen.

18.7 Vedleggene til denne avtale utgjør en integrerende del av avtalen.

ANNEX I

PROCEDURES FOR ON-THE-SPOT INVESTIGATIONS PURSUANT TO PARAGRAPH 7 OF ARTICLE 6

1. Upon initiation of an investigation, the authorities of the exporting Member and the firms known to be concerned should be informed of the intention to carry out on-the-spot investigations.

2. If in exceptional circumstances it is intended to include non-governmental experts in the investigating team, the firms and the aut-

VEDLEGG I

FRAMGANGSMÅTER FOR UNDERSØKELSER PÅ STEDET ETTER ARTIKKEL 6 NR. 7

1. Når en undersøkelse igangsettes, bør eksportlandets myndigheter og de foretak som vites å være berørt, underrettes om at det vil bli gjennomført undersøkelser på stedet.

2. Dersom det under særlige omstendigheter er meningen at ikke-statlige eksperter skal delta i undersøkelsesgruppen, skal eksport-

horities of the exporting Member should be so informed. Such non-governmental experts should be subject to effective sanctions for breach of confidentiality requirements.

3. It should be standard practice to obtain explicit agreement of the firms concerned in the exporting Member before the visit is finally scheduled.

4. As soon as the agreement of the firms concerned has been obtained, the investigating authorities should notify the authorities of the exporting Member of the names and addresses of the firms to be visited and the dates agreed.

5. Sufficient advance notice should be given to the firms in question before the visit is made.

6. Visits to explain the questionnaire should only be made at the request of an exporting firm. Such a visit may only be made if (a) the authorities of the importing Member notify the representatives of the Member in question and (b) the latter do not object to the visit.

7. As the main purpose of the on-the-spot investigation is to verify information provided or to obtain further details, it should be carried out after the response to the questionnaire has been received unless the firm agrees to the contrary and the government of the exporting Member is informed by the investigating authorities of the anticipated visit and does not object to it; further, it should be standard practice prior to the visit to advise the firms concerned of the general nature of the information to be verified and of any further information which needs to be provided, though this should not preclude requests to be made on the spot for further details to be provided in the light of information obtained.

8. Enquiries or questions put by the authorities or firms of the exporting Members and essential to a successful on-the-spot investigation should, whenever possible, be answered before the visit is made.

medlemmets foretak og myndigheter underrettes om dette. De ikke-statlige eksperter bør være underlagt effektive sanksjoner for manglende overholdelse av påleggene om fortrolig behandling av opplysninger.

3. Det bør være fast praksis å innhente uttrykkelig samtykke fra de berørte foretak hos eksportmedlemmet før den endelige besøksdatoen fastsettes.

4. Straks de berørte foretak har samtykket, bør granskningsmyndigheten underrette eksportmedlemmets myndigheter om navnene på foretakene som skal besøkes, samt deres adresse og de avtalte datoer.

5. De aktuelle foretak bør få vite om besøket i tilstrekkelig tid på forhånd.

6. Besøk for å forklare spørreskjemaet bør finne sted bare dersom et eksportforetak ber om det. Et slikt besøk kan foretas bare dersom a) importmedlemmets myndigheter underretter det aktuelle medlems representanter og b) sistnevnte ikke motsetter seg besøket.

7. Ettersom formålet med en undersøkelse på stedet først og fremst er å kontrollere de opplysninger som er gitt eller innhente mer detaljerte opplysninger, bør den foretas etter at spørreskjemaet er returnert i utfylt stand, med mindre foretaket er enig i at det motsatte gjøres, og eksportmedlemmets regjering underrettes av granskningsmyndigheten om det forestående besøket og ikke motsetter seg det; videre bør det være fast praksis å la de berørte foretak få vite hvilken type opplysninger som generelt skal kontrolleres, samt hvilke tilleggsopplysninger som må gis, men dette bør likevel ikke være til hinder for at det under besøket kan bli bedt om flere detaljer på bakgrunn av opplysningene som gis.

8. Forespørsler eller spørsmål fra eksportlandets myndigheter eller foretak som er helt vesentlige for at undersøkelsen på stedet skal gi et godt resultat, bør om mulig besvares før besøket.

ANNEX II

BEST INFORMATION AVAILABLE IN TERMS OF PARAGRAPH 8 OF ARTICLE 6

1. As soon as possible after the initiation of the investigation, the investigating authorities should specify in detail the information required from any interested party, and the manner in which that information should be structured by the interested party in its response. The authorities should also ensure that

VEDLEGG II

FORELIGGENDE OPPLYSNINGER SOM ANGITT I ARTIKKEL 6 NR. 8

1. Så snart som mulig etter at en undersøkelse er igangsatt, bør granskningsmyndigheten angi nøyaktig hvilke opplysninger en berørt part skal gi og hvordan vedkommende bør ordne opplysningene i sitt svar. Myndighetene bør også forvise seg om at vedkommende er klar over at det står myndighetene fritt å tref-

the party is aware that if information is not supplied within a reasonable time, the authorities will be free to make determinations on the basis of the facts available, including those contained in the application for the initiation of the investigation by the domestic industry.

2. The authorities may also request that an interested party provide its response in a particular medium (e.g. computer tape) or computer language. Where such a request is made, the authorities should consider the reasonable ability of the interested party to respond in the preferred medium or computer language, and should not request the party to use for its response a computer system other than that used by the party. The authority should not maintain a request for a computerized response if the interested party does not maintain computerized accounts and if presenting the response as requested would result in an unreasonable extra burden on the interested party, e.g. it would entail unreasonable additional cost and trouble. The authorities should not maintain a request for a response in a particular medium or computer language if the interested party does not maintain its computerized accounts in such medium or computer language and if presenting the response as requested would result in an unreasonable extra burden on the interested party, e.g. it would entail unreasonable additional cost and trouble.

3. All information which is verifiable, which is appropriately submitted so that it can be used in the investigation without undue difficulties, which is supplied in a timely fashion, and, where applicable, which is supplied in a medium or computer language requested by the authorities, should be taken into account when determinations are made. If a party does not respond in the preferred medium or computer language but the authorities find that the circumstances set out in paragraph 2 have been satisfied, the failure to respond in the preferred medium or computer language should not be considered to significantly impede the investigation.

4. Where the authorities do not have the ability to process information if provided in a particular medium (e.g. computer tape), the information should be supplied in the form of written material or any other form acceptable to the authorities.

5. Even though the information provided may not be ideal in all respects, this should not justify the authorities from disregarding it, provided the interested party has acted to the best of its ability.

6. If evidence or information is not accepted, the supplying party should be informed forthwith of the reasons therefor, and should

fe avgjørelser på grunnlag av de fakta som foreligger, herunder de fakta som er anført i den innenlandske industris søknad om undersøkelse, dersom opplysningene ikke gis innen et rimelig tidsrom.

2. Myndighetene kan også be om at en berørt part svarer ved hjelp av et bestemt medium (f.eks. databånd) eller et bestemt dataspråk). Myndighetene bør når de ber om dette vurdere om den berørte part har rimelig mulighet for å svare ved hjelp av det foretrukne medium eller dataspråk, og parten bør ikke bli bedt om å benytte et annet datasystem enn det system vedkommende selv bruker. Myndighetene bør ikke opprettholde et ønske om svar på data dersom den berørte part ikke har et databasert regnskap og dersom det vil føre til en urimelig ekstrabelastning for vedkommende å gi svaret i den form det bes om, f.eks. urimelige ekstra kostnader og besvær. Myndighetene bør ikke opprettholde et ønske om svar ved hjelp av et bestemt medium eller i et bestemt dataspråk dersom den berørte part ikke fører et databasert regnskap ved hjelp av et slikt medium eller dataspråk og dersom det vil føre til en urimelig ekstrabelastning for vedkommende å gi svar i den form det bes om, f.eks. urimelige ekstra kostnader og besvær.

3. Når det treffes en avgjørelse, bør det tas hensyn til alle opplysninger som kan kontrolleres, som er lagt fram riktig slik at de kan benyttes i undersøkelsen uten unødige vanskeligheter, som gis i tide og som eventuelt gis ved hjelp av det medium eller det dataspråk myndighetene har bedt om. Dersom en part ikke gir sitt svar ved hjelp av det foretrukne medium eller dataspråk, men myndighetene mener at omstendighetene omhandlet i nr. 2 er til stede, bør dette ikke anses å vanskeliggjøre undersøkelsen i vesentlig grad.

4. Når myndighetene ikke er i stand til å behandle opplysningene dersom de gis ved hjelp av et bestemt medium (f.eks. databånd) bør opplysningene gis skriftlig eller på en annen måte som kan godtas av myndighetene.

5. Selv om de opplysninger som er lagt fram kunne vært bedre, bør ikke det gi myndighetene rett til å se bort fra disse opplysninger, forutsatt at den berørte part har gjort så godt vedkommende kunne.

6. Dersom bevis eller opplysninger ikke godkjennes, bør den part som har lagt dem fram, umiddelbart underrettes om hvorfor de

have an opportunity to provide further explanations within a reasonable period, due account being taken of the time-limits of the investigation. If the explanations are considered by the authorities as not being satisfactory, the reasons for the rejection of such evidence or information should be given in any published determinations.

7. If the authorities have to base their findings, including those with respect to normal value, on information from a secondary source, including the information supplied in the application for the initiation of the investigation, they should do so with special circumspection. In such cases, the authorities should, where practicable, check the information from other independent sources at their disposal, such as published price lists, official import statistics and customs returns, and from the information obtained from other interested parties during the investigation. It is clear, however, that if an interested party does not cooperate and thus relevant information is being withheld from the authorities, this situation could lead to a result which is less favourable to the party than if the party did cooperate.

avvises, og bør gis anledning til å gi utfyllende forklaring i løpet av et rimelig tidsrom, idet det tas behørig hensyn til de frister som er fastsatt for undersøkelsen. Dersom myndighetene mener at forklaringen ikke er tilfredsstillende, skal det i alle avgjørelser som offentliggjøres, gis en begrunnelse for avvisningen av bevisene eller opplysningene.

7. Dersom myndighetene må basere sine konklusjoner, blant annet konklusjoner i forbindelse med normalverdi, på opplysninger fra en annenhånds kilde, herunder de opplysningene som er gitt i søknaden om igangsetting av undersøkelsen, bør de opptre med særlig varsomhet. I slike tilfeller bør myndighetene om mulig kontrollere opplysningene mot opplysninger fra andre uavhengige kilder de har til rådighet, som f.eks. offentliggjorte prislistene, offisiell importstatistikk og statistikk fra tollvesenet, og mot opplysninger innhentet fra andre berørte parter i løpet av undersøkelsen. Uansett sier det seg selv at om en berørt part ikke samarbeider og relevante opplysninger derfor ikke oversendes myndighetene, kan dette gi et resultat som er mindre gunstig for denne part enn om vedkommende hadde samarbeidet.

**AGREEMENT ON IMPLEMENTATION
OF ARTICLE VII OF THE GENERAL
AGREEMENT ON TARIFFS AND
TRADE 1994**

**GENERAL INTRODUCTORY
COMMENTARY**

1. The primary basis for customs value under this Agreement is "transaction value" as defined in Article 1. Article 1 is to be read together with Article 8 which provides, *inter alia*, for adjustments to the price actually paid or payable in cases where certain specific elements which are considered to form a part of the value for customs purposes are incurred by the buyer but are not included in the price actually paid or payable for the imported goods. Article 8 also provides for the inclusion in the transaction value of certain considerations which may pass from the buyer to the seller in the form of specified goods or services rather than in the form of money. Articles 2 through 7 provide methods of determining the customs value whenever it cannot be determined under the provisions of Article 1.

2. Where the customs value cannot be determined under the provisions of Article 1 there should normally be a process of consultation between the customs administration and importer with a view to arriving at a basis of value under the provisions of Article 2 or 3. It may occur, for example, that the importer has information about the customs value of identical or similar imported goods which is not immediately available to the customs administration in the port of importation. On the other hand, the customs administration may have information about the customs value of identical or similar imported goods which is not readily available to the importer. A process of consultation between the two parties will enable information to be exchanged, subject to the requirements of commercial confidentiality, with a view to determining a proper basis of value for customs purposes.

3. Articles 5 and 6 provide two bases for determining the customs value where it cannot be determined on the basis of the transaction value of the imported goods or of identical or similar imported goods. Under paragraph 1 of Article 5 the customs value is determined on the basis of the price at which the goods are sold in the condition as imported to an unrelated buyer in the country of importation. The importer also has the right to have goods which are further processed after importation valued under the provisions of Article 5 if the importer so requests. Under Article 6 the customs value is determined on the basis of the computed value. Both these methods present

**AVTALE OM GJENNOMFØRING
AV ARTIKKEL VII I GENERALAVTALEN
OM TOLLTARIFFER OG
HANDEL 1994**

**INNLEDENDE
KOMMENTARER**

1. Hovedgrunnlaget for tollverdien i henhold til denne Avtale er «transaksjonsverdien» slik den er definert i artikkel 1. Artikkelen skal leses sammen med artikkel 8, som blant annet gir bestemmelser om justeringer av den pris som faktisk er betalt eller skal betales når visse spesielle kostnadsfaktorer som anses å inngå i tollverdien, er pålagt kjøperen, men som ikke er tatt med i den pris som faktisk er betalt eller skal betales for de importerte varene. Artikkelen 8 gir også bestemmelser om at visse vederlag som kan overføres fra kjøper til selger i form av bestemte varer eller tjenester i stedet for i form av penger, skal tas med i transaksjonsverdien. Artikkelen 2 til og med 7 angir metoder for hvordan tollverdien skal fastsettes når den ikke kan fastsettes etter bestemmelsene i artikkelen 1.

2. Når tollverdien ikke kan fastsettes etter bestemmelsene i artikkelen 1, bør tollvesenet og importøren normalt rådføre seg med hverandre for å komme fram til et verdigrunnlag i henhold til bestemmelsene i artikkelen 2 eller 3. Det kan for eksempel forekomme at importøren er i besittelse av opplysninger om tollverdien på identiske eller liknende importerte varer som ikke er direkte tilgjengelige for tollvesenet på innførselsstedet. På den annen side kan tollvesenet være i besittelse av opplysninger om tollverdien på identiske eller liknende importerte varer som ikke er lett tilgjengelige for importøren. Gjennom konsultasjoner mellom de to partene kan utveksling av opplysninger finne sted, med forbehold om at kravene om fortrolighet i forretningssammenheng respekteres, med henblikk på å fastsette et riktig grunnlag for tollverdien.

3. Artikkelen 5 og 6 gir to grunnlag for fastsettelse av tollverdien når den ikke kan fastsettes på grunnlag av transaksjonsverdien av de importerte varene eller av identiske eller liknende importerte varer. I henhold til artikkelen 5 nr 1 fastsettes tollverdien på grunnlag av den pris som varene, i samme stand som de ble innført, er solgt for til en uavhengig kjøper i importlandet. Importøren har også, hvis han ber om det, rett til å få verdien av varer som er bearbeidet videre etter importen, fastsatt etter bestemmelsene i artikkelen 5. Etter artikkelen 6 fastsettes tollverdien på grunnlag av den beregnede verdi. Begge disse metodene byr på visse vanskeligheter og importøren har derfor,

certain difficulties and because of this the importer is given the right, under the provisions of Article 4, to choose the order of application of the two methods.

4. Article 7 sets out how to determine the customs value in cases where it cannot be determined under the provisions of any of the preceding Articles.

Members,

Having regard to the Multilateral Trade Negotiations;

Desiring to further the objectives of GATT 1994 and to secure additional benefits for the international trade of developing countries;

Recognizing the importance of the provisions of Article VII of GATT 1994 and desiring to elaborate rules for their application in order to provide greater uniformity and certainty in their implementation;

Recognizing the need for a fair, uniform and neutral system for the valuation of goods for customs purposes that precludes the use of arbitrary or fictitious customs values;

Recognizing that the basis for valuation of goods for customs purposes should, to the greatest extent possible, be the transaction value of the goods being valued;

Recognizing that customs value should be based on simple and equitable criteria consistent with commercial practices and that valuation procedures should be of general application without distinction between sources of supply;

Recognizing that valuation procedures should not be used to combat dumping;

Hereby agree as follows:

PART I RULES ON CUSTOMS VALUATION

Article 1

1. The customs value of imported goods shall be the transaction value, that is the price actually paid or payable for the goods when sold for export to the country of importation adjusted in accordance with the provisions of Article 8, provided:

- (a) that there are no restrictions as to the disposition or use of the goods by the buyer other than restrictions which:
- (i) are imposed or required by law or by the public authorities in the country of importation;
 - (ii) limit the geographical area in which the goods may be resold; or

i henhold til bestemmelsene i artikkel 4, rett til å velge i hvilken rekkefølge de to metodene skal anvendes.

4. Artikkel 7 angir hvordan tollverdien skal fastsettes i de tilfeller den ikke kan fastsettes etter bestemmelsene i noen av de foregående artiklene.

Medlemmene,

som viser til de multilaterale forhandlingene om handel,

som ønsker å fremme målsetningen for GATT 1994 og å sikre utviklingslandene ytterligere fordeler i internasjonal handel,

som erkjenner betydningen av bestemmelsene i artikkel VII i GATT 1994, og som ønsker å utarbeide regler for anvendelsen av disse bestemmelsene for å oppnå større likhet og sikkerhet under gjennomføringen av dem,

som erkjenner behovet for et rettferdig, likt og nøytralt system for fastsettelse av tollverdien på varer, som forhindrer bruk av vilkårlige eller fiktive tollverdier,

som erkjenner at grunnlaget for fastsettelse av tollverdien på varer i størst mulig utstrekning bør være transaksjonsverdien for varene som skal verdsettes,

som erkjenner at tollverdien bør fastsettes etter enkle og rettferdige kriterier i samsvar med handelspraksis, og at prosedyrene for verdifastsettelse bør være allmenngyldige, uten at det gjøres forskjell mellom forsyningskilde,

som erkjenner at prosedyrene for verdifastsettelse ikke bør brukes til å bekjempe dumping,

er herved enige om følgende:

DEL I REGLER FOR FASTSETTELSE AV TOLLVERDIEN

Artikkel 1

1. Tollverdien av importerte varer skal være transaksjonsverdien, det vil si den pris som faktisk er betalt eller skal betales for varene ved salg for eksport til importlandet, etter justering i samsvar med bestemmelsene i artikkel 8, forutsatt:

- a) at det ikke finnes andre begrensninger med hensyn til kjøperens råderett over eller bruk av varene enn begrensninger som:
- i) er pålagt eller foreskrevet ved lov eller av de offentlige myndigheter i importlandet,
 - ii) begrenser det geografiske området hvor varene kan videreselges, eller

- (iii) do not substantially affect the value of the goods;
- (b) that the sale or price is not subject to some condition or consideration for which a value cannot be determined with respect to the goods being valued;
- (c) that no part of the proceeds of any subsequent resale, disposal or use of the goods by the buyer will accrue directly or indirectly to the seller, unless an appropriate adjustment can be made in accordance with the provisions of Article 8; and
- (d) that the buyer and seller are not related, or where the buyer and seller are related, that the transaction value is acceptable for customs purposes under the provisions of paragraph 2.
- 2.(a) In determining whether the transaction value is acceptable for the purposes of paragraph 1, the fact that the buyer and the seller are related within the meaning of Article 15 shall not in itself be grounds for regarding the transaction value as unacceptable. In such case the circumstances surrounding the sale shall be examined and the transaction value shall be accepted provided that the relationship did not influence the price. If, in the light of information provided by the importer or otherwise, the customs administration has grounds for considering that the relationship influenced the price, it shall communicate its grounds to the importer and the importer shall be given a reasonable opportunity to respond. If the importer so requests, the communication of the grounds shall be in writing.
- (b) In a sale between related persons, the transaction value shall be accepted and the goods valued in accordance with the provisions of paragraph 1 whenever the importer demonstrates that such value closely approximates to one of the following occurring at or about the same time:
- (i) the transaction value in sales to unrelated buyers of identical or similar goods for export to the same country of importation;
- (ii) the customs value of identical or similar goods as determined under the provisions of Article 5;
- (iii) the customs value of identical or similar goods as determined under the provisions of Article 6;
- iii) ikke virker vesentlig inn på varenes verdi,
- b) at salget eller prisen ikke er gjenstand for vilkår eller vederlag som det ikke kan fastsettes en verdi på hva angår varene som skal verdifastsettes,
- c) at ingen del av utbyttet ved kjøperens senere videresalg, overdragelse eller bruk av varene direkte eller indirekte tilfaller selgeren, med mindre det kan foretas tilsvarende justering i samsvar med bestemmelsene i artikkel 8, og
- d) at kjøperen og selgeren ikke har noen tilknytning til hverandre, eller, når kjøperen og selgeren har tilknytning til hverandre, at transaksjonsverdien kan godtas som tollverdi etter bestemmelsene i nr 2 i denne artikkel.
- 2.a) For å fastslå om transaksjonsverdien kan godtas etter bestemmelsene i nr 1, skal det forhold at kjøperen og selgeren har tilknytning til hverandre etter definisjonen gitt i artikkel 15, ikke i seg selv være grunn til å anse transaksjonsverdien som uakseptabel. I et slikt tilfelle skal omstendighetene omkring salget undersøkes og transaksjonsverdien godtas, forutsatt at tilknytningen ikke har påvirket prisen. Hvis tollvesenet på bakgrunn av opplysningene fra importøren eller fra annet hold har grunn til å anta at tilknytningen har påvirket prisen, skal grunnene meddeles importøren, som skal gis en rimelig mulighet til å uttale seg. Hvis importøren ber om det, skal grunnene meddeles skriftlig.
- b) Ved et salg mellom personer som har tilknytning til hverandre skal transaksjonsverdien godtas, og verdien av varene fastsettes i samsvar med bestemmelsene i nr 1 når importøren beviser at en slik verdi er tilnærmet lik en av de følgende som finnes på samme eller omtrent samme tid:
- i) transaksjonsverdien ved salg til kjøpere som ikke har tilknytning til selgeren, av identiske eller liknende varer for eksport til samme importland,
- ii) tollverdien for identiske eller liknende varer fastsatt etter bestemmelsene i artikkel 5,
- iii) tollverdien for identiske eller liknende varer fastsatt etter bestemmelsene i artikkel 6,

In applying the foregoing tests, due account shall be taken of demonstrated differences in commercial levels, quantity le-

Ved anvendelse av de ovennevnte kriterier, skal det tas tilbørlig hensyn til påviste forskjeller mellom omsetningsledd, kvanta,

vels, the elements enumerated in Article 8 and costs incurred by the seller in sales in which the seller and the buyer are not related that are not incurred by the seller in sales in which the seller and the buyer are related.

- (c) The tests set forth in paragraph 2(b) are to be used at the initiative of the importer and only for comparison purposes. Substitute values may not be established under the provisions of paragraph 2(b).

Article 2

1.(a) If the customs value of the imported goods cannot be determined under the provisions of Article 1, the customs value shall be the transaction value of identical goods sold for export to the same country of importation and exported at or about the same time as the goods being valued.

- (b) In applying this Article, the transaction value of identical goods in a sale at the same commercial level and in substantially the same quantity as the goods being valued shall be used to determine the customs value. Where no such sale is found, the transaction value of identical goods sold at a different commercial level and/or in different quantities, adjusted to take account of differences attributable to commercial level and/or to quantity, shall be used, provided that such adjustments can be made on the basis of demonstrated evidence which clearly establishes the reasonableness and accuracy of the adjustment, whether the adjustment leads to an increase or a decrease in the value.

2. Where the costs and charges referred to in paragraph 2 of Article 8 are included in the transaction value, an adjustment shall be made to take account of significant differences in such costs and charges between the imported goods and the identical goods in question arising from differences in distances and modes of transport.

3. If, in applying this Article, more than one transaction value of identical goods is found, the lowest such value shall be used to determine the customs value of the imported goods.

Article 3

1.(a) If the customs value of the imported goods cannot be determined under the provisions of Articles 1 and 2, the customs value shall be the transaction value of similar goods sold for export to the same country

faktorene nevnt i artikkel 8 og kostnadene som bæres av selgeren ved salg hvor selger og kjøper ikke har tilknytning til hverandre, og som ikke bæres av selgeren ved salg hvor selger og kjøper har tilknytning til hverandre.

- c) Kriteriene som er satt opp i nr 2 bokstav b) skal brukes etter initiativ fra importøren og bare for å foreta en sammenligning. Alternative verdier kan ikke fastsettes i henhold til bestemmelsene i nr 2 bokstav b).

Artikkel 2

1.a) Dersom tollverdien av de importerte varene ikke kan fastsettes etter bestemmelsene i artikkel 1, skal tollverdien være transaksjonsverdien av identiske varer solgt for eksport til samme importland, og eksportert på samme eller omtrent samme tidspunkt som varene som foreligger til verdifastsettelse.

- b) Ved anvendelse av denne artikkel skal transaksjonsverdien av identiske varer ved et salg i samme omsetningsledd og i vesentlig samme mengde som de varer som skal verdifastsettes, brukes til å fastsette tollverdien. Dersom slikt salg ikke finnes, skal man bruke transaksjonsverdien av identiske varer solgt i et annet omsetningsledd og/eller i andre mengder, justert med hensyn til forskjeller som kan tilskrives omsetningsledd og/eller mengden, forutsatt at slike justeringer kan foretas på grunnlag av fremlagt bevismateriale som klart godtgjør at justeringen er rimelig og nøyaktig, enten denne justeringen fører til en forhøyelse eller reduksjon av verdien.

2. Når kostnadene og utgiftene nevnt i artikkel 8 nr 2 er tatt med i transaksjonsverdien, skal denne verdien justeres slik at det tas hensyn til betydelige forskjeller mellom slike kostnader og utgifter for de importerte varene og for de aktuelle identiske varene, som følge av forskjeller i transportavstander og transportmåte.

3. Dersom en ved anvendelse av denne artikkel kommer fram til mer enn én transaksjonsverdi for identiske varer, skal den laveste transaksjonsverdien benyttes for å fastsette tollverdien av de importerte varene.

Artikkel 3

1.a) Dersom tollverdien av de importerte varene ikke kan fastsettes etter bestemmelsene i artikkel 1 og 2, skal tollverdien være transaksjonsverdien av liknende varer solgt for eksport til samme importland, og

of importation and exported at or about the same time as the goods being valued.

(b) In applying this Article, the transaction value of similar goods in a sale at the same commercial level and in substantially the same quantity as the goods being valued shall be used to determine the customs value. Where no such sale is found, the transaction value of similar goods sold at a different commercial level and/or in different quantities, adjusted to take account of differences attributable to commercial level and/or to quantity, shall be used, provided that such adjustments can be made on the basis of demonstrated evidence which clearly establishes the reasonableness and accuracy of the adjustment, whether the adjustment leads to an increase or a decrease in the value.

2. Where the costs and charges referred to in paragraph 2 of Article 8 are included in the transaction value, an adjustment shall be made to take account of significant differences in such costs and charges between the imported goods and the similar goods in question arising from differences in distances and modes of transport.

3. If, in applying this Article, more than one transaction value of similar goods is found, the lowest such value shall be used to determine the customs value of the imported goods.

Article 4

If the customs value of the imported goods cannot be determined under the provisions of Articles 1, 2 and 3, the customs value shall be determined under the provisions of Article 5 or, when the customs value cannot be determined under that Article, under the provisions of Article 6 except that, at the request of the importer, the order of application of Articles 5 and 6 shall be reversed.

Article 5

1.(a) If the imported goods or identical or similar imported goods are sold in the country of importation in the condition as imported, the customs value of the imported goods under the provisions of this Article shall be based on the unit price at which the imported goods or identical or similar imported goods are so sold in the greatest aggregate quantity, at or about the time of the importation of the goods being valued, to persons who are not related to the per-

eksportert på samme eller omtrent samme tidspunkt som varene som foreligger til verdifastsettelse.

b) Ved anvendelse av denne artikkel skal transaksjonsverdien av liknende varer ved et salg i samme omsetningsledd og i vesentlig samme mengde som de varer som skal verdifastsettes, brukes til å fastsette tollverdien. Dersom et slikt salg ikke finnes, skal man bruke transaksjonsverdien av liknende varer solgt i et annet omsetningsledd og/eller i andre mengder, justert med hensyn til forskjeller som kan tilskrives omsetningsledd og/eller mengden, forutsatt at slike justeringer kan foretas på grunnlag av fremlagt bevismateriale som klart godtgjør at justeringen er rimelig og nøyaktig, enten denne justeringen fører til en forhøyelse eller reduksjon av verdien.

2. Når kostnadene og utgiftene nevnt i artikkel 8 nr 2 er tatt med i transaksjonsverdien, skal denne verdien justeres slik at det tas hensyn til betydelige forskjeller mellom slike kostnader og utgifter for de importerte varene og for de aktuelle liknende varer, som følge av forskjeller i transportavstander og transportmåte.

3. Dersom en ved anvendelse av denne artikkel kommer fram til mer enn én transaksjonsverdi for liknende varer, skal den laveste transaksjonsverdien benyttes for å fastsette tollverdien av de importerte varene.

Artikkel 4

1.a) Dersom tollverdien av de importerte varene ikke kan fastsettes etter bestemmelsene i artikkel 1, 2 og 3, skal tollverdien fastsettes etter bestemmelsene i artikkel 5, eller når tollverdien ikke kan fastsettes etter denne artikkel, etter bestemmelsene i artikkel 6, unntatt når importøren ber om at rekkefølgen for anvendelse av artikkel 5 og 6 blir byttet om.

Artikkel 5

1.a) Dersom de importerte varene eller identiske eller liknende varer blir solgt i importlandet i den stand som de ble importert, skal tollverdien av de innførte varene, fastsatt etter bestemmelsene i denne artikkel, baseres på enhetsprisen som de importerte varene eller identiske eller liknende varer er solgt for i størst samlet mengde, på eller omkring importtidspunktet for varene som skal verdifastsettes, til personer som ikke har tilknytning til personene som de kjøper

sons from whom they buy such goods, subject to deductions for the following:

- (i) either the commissions usually paid or agreed to be paid or the additions usually made for profit and general expenses in connection with sales in such country of imported goods of the same class or kind;
 - (ii) the usual costs of transport and insurance and associated costs incurred within the country of importation;
 - (iii) where appropriate, the costs and charges referred to in paragraph 2 of Article 8; and
 - (iv) the customs duties and other national taxes payable in the country of importation by reason of the importation or sale of the goods.
- (b) If neither the imported goods nor identical nor similar imported goods are sold at or about the time of importation of the goods being valued, the customs value shall, subject otherwise to the provisions of paragraph 1(a), be based on the unit price at which the imported goods or identical or similar imported goods are sold in the country of importation in the condition as imported at the earliest date after the importation of the goods being valued but before the expiration of 90 days after such importation.

2. If neither the imported goods nor identical nor similar imported goods are sold in the country of importation in the condition as imported, then, if the importer so requests, the customs value shall be based on the unit price at which the imported goods, after further processing, are sold in the greatest aggregate quantity to persons in the country of importation who are not related to the persons from whom they buy such goods, due allowance being made for the value added by such processing and the deductions provided for in paragraph 1(a).

Article 6

1. The customs value of imported goods under the provisions of this Article shall be based on a computed value. Computed value shall consist of the sum of:
- (a) the cost or value of materials and fabrication or other processing employed in producing the imported goods;
 - (b) an amount for profit and general expenses equal to that usually reflected in sales of

slike varer av, med fradrag av følgende:

- i) enten provisjoner som vanligvis betales eller er avtalt å skulle betales eller de tillegg som vanligvis gjøres for fortjeneste og alminnelige utgifter i forbindelse med salg i vedkommende land for importvarer av samme kategori eller slag,
 - ii) vanlige kostnader for transport og assurance og liknende kostnader som påløper i importlandet,
 - iii) eventuelt de kostnader og utgifter som er nevnt i artikkel 8 nr 2, og
 - iv) toll og andre interne skatter som skal betales i importlandet på grunn av import eller salget av varene.
- b) Hvis verken de importerte varene eller identiske eller liknende importerte varer er solgt på eller omkring samme tidspunkt som importen av de varer som skal verdifastsettes, skal tollverdien, for øvrig med forbehold for bestemmelsene i nr 1 bokstav a), fastsettes på grunnlag av enhetsprisen som de importerte varene eller identiske eller liknende importerte varer blir solgt for i importlandet i samme stand som de ble importert, på det tidligste tidspunkt etter importen av de varer som skal verdifastsettes, men innen nitti dager etter at slik import fant sted.

2. Hvis verken de importerte varene eller identiske eller liknende importerte varer er solgt i importlandet i samme stand som de ble importert, skal tollverdien, hvis importøren ber om det, baseres på enhetsprisen som de importerte varene, etter bearbeiding, er solgt for i størst samlet mengde, til personer i importlandet som ikke har tilknytning til selger, etter behørig justering for den merverdi som er tilført varene ved slik bearbeiding og med de fradrag som er angitt i nr 1 bokstav a).

Artikkel 6

1. Tollverdien på importerte varer skal etter bestemmelsene i denne artikkel baseres på en beregnet verdi. Beregnet verdi skal utgjøre summen av:
- a) kostnaden eller verdien av materialer og tilvirkning eller annen bearbeiding som er anvendt ved fremstilling av de importerte varene,
 - b) et beløp for fortjeneste og alminnelige utgifter som tilsvarer det som vanligvis be-

goods of the same class or kind as the goods being valued which are made by producers in the country of exportation for export to the country of importation;

- (c) the cost or value of all other expenses necessary to reflect the valuation option chosen by the Member under paragraph 2 of Article 8.

2. No Member may require or compel any person not resident in its own territory to produce for examination, or to allow access to, any account or other record for the purposes of determining a computed value. However, information supplied by the producer of the goods for the purposes of determining the customs value under the provisions of this Article may be verified in another country by the authorities of the country of importation with the agreement of the producer and provided they give sufficient advance notice to the government of the country in question and the latter does not object to the investigation.

Article 7

1. If the customs value of the imported goods cannot be determined under the provisions of Articles 1 through 6, inclusive, the customs value shall be determined using reasonable means consistent with the principles and general provisions of this Agreement and of Article VII of GATT 1994 and on the basis of data available in the country of importation.

2. No customs value shall be determined under the provisions of this Article on the basis of:

- (a) the selling price in the country of importation of goods produced in such country;
- (b) a system which provides for the acceptance for customs purposes of the higher of two alternative values;
- (c) the price of goods on the domestic market of the country of exportation;
- (d) the cost of production other than computed values which have been determined for identical or similar goods in accordance with the provisions of Article 6;
- (e) the price of the goods for export to a country other than the country of importation;
- (f) minimum customs values; or
- (g) arbitrary or fictitious values.

3. If the importer so requests, the importer shall be informed in writing of the customs value determined under the provisions of this Article and the method used to determine such value.

regnes av produsenter i eksportlandet ved eksport til importlandet av varer av samme kategori eller slag som de varer som skal verdifastsettes.

- c) kostnad eller verdi av alle andre utgifter som må medregnes alt etter hvilket alternativ medlemmet har valgt for verdifastsettelse i henhold til artikkel 8 nr 2.

2. Intet medlem kan pålegge eller tvinge en person som ikke er bosatt innenfor dets eget territorium, til å legge fram for kontroll, eller å tillate adgang til, regnskaper eller annen dokumentasjon for å fastsette en beregnet verdi. Opplysninger som er gitt av vareprodusenten for å fastsette tollverdien etter bestemmelsene i denne artikkel, kan imidlertid kontrolleres i et annet land av importlandets myndigheter med produsentens tillatelse og forutsatt at myndighetene gir det aktuelle lands regjering melding i god tid på forhånd, og at denne ikke har noe å innvende mot undersøkelsen.

Artikkel 7

1. Dersom tollverdien av de importerte varene ikke kan fastsettes etter bestemmelsene i artikkel 1 til 6, skal tollverdien fastsettes på en rimelig måte i samsvar med prinsippene og de generelle bestemmelser i denne Avtale og i artikkel VII i GATT 1994 og på grunnlag av opplysninger som er tilgjengelige i importlandet.

2. Ingen tollverdi skal i henhold til bestemmelsene i denne artikkel fastsettes på grunnlag av:

- a) salgsprisen i importlandet på varer som er produsert der,
- b) et system der den høyeste av to alternative verdier godtas for tollformål,
- c) prisen på varer på hjemmemarkedet i eksportlandet,
- d) andre produksjonskostnader enn beregnede verdier som er fastsatt for identiske eller liknende varer i samsvar med bestemmelsene i artikkel 6,
- e) prisen på varer solgt for eksport til et annet land enn importlandet,
- f) minimums tollverdier, eller
- g) vilkårlige eller fiktive verdier.

3. Dersom importøren ber om det, skal importøren underrettes skriftlig om tollverdien som er fastsatt etter bestemmelsene i denne artikkel, og om metoden som er benyttet for fastsettelsen av en slik verdi.

Article 8

1. In determining the customs value under the provisions of Article 1, there shall be added to the price actually paid or payable for the imported goods:

- (a) the following, to the extent that they are incurred by the buyer but are not included in the price actually paid or payable for the goods:
 - (i) commissions and brokerage, except buying commissions;
 - (ii) the cost of containers which are treated as being one for customs purposes with the goods in question;
 - (iii) the cost of packing whether for labour or materials;
- (b) the value, apportioned as appropriate, of the following goods and services where supplied directly or indirectly by the buyer free of charge or at reduced cost for use in connection with the production and sale for export of the imported goods, to the extent that such value has not been included in the price actually paid or payable:
 - (i) materials, components, parts and similar items incorporated in the imported goods;
 - (ii) tools, dies, moulds and similar items used in the production of the imported goods;
 - (iii) materials consumed in the production of the imported goods;
 - (iv) engineering, development, artwork, design work, and plans and sketches undertaken elsewhere than in the country of importation and necessary for the production of the imported goods;
- (c) royalties and licence fees related to the goods being valued that the buyer must pay, either directly or indirectly, as a condition of sale of the goods being valued, to the extent that such royalties and fees are not included in the price actually paid or payable;
- (d) the value of any part of the proceeds of any subsequent resale, disposal or use of the imported goods that accrues directly or indirectly to the seller.

2. In framing its legislation, each Member shall provide for the inclusion in or the exclusion from the customs value, in whole or in part, of the following:

- (a) the cost of transport of the imported goods to the port or place of importation;
- (b) loading, unloading and handling charges associated with the transport of the impor-

Artikkel 8

1. Ved fastsettelse av tollverdien etter bestemmelsene i artikkel 1, skal det til den pris som faktisk er betalt eller skal betales for de innførte varene legges til:

- a) følgende kostnader, i den utstrekning de bæres av kjøperen, men ikke er tatt med i den pris som faktisk er betalt eller skal betales for varene,
 - i) provisjoner og meklerprovisjon, unnatt innkjøpsprovisjoner,
 - ii) kostnaden for emballasje som sammen med de aktuelle varer i tollsammenheng anses som én vare,
 - iii) innpakkingskostnaden, både for arbeid og materialer,
- b) verdien av følgende varer og tjenester, fordelt på en passende måte, når kjøperen har levert dem direkte eller indirekte, gratis eller til redusert pris, til bruk i forbindelse med produksjon og salg for eksport av de importerte varer, i den utstrekning en slik verdi ikke er tatt med i den pris som faktisk er betalt eller skal betales:
 - i) materialer, komponenter, deler og liknende artikler som inngår i de importerte varene,
 - ii) verktøy, matriser, former og liknende artikler som er brukt i produksjonen av de importerte varene,
 - iii) materialer som er gått med i produksjonen av de importerte varene,
 - iv) konstruksjonsarbeid, utviklingsarbeid, arbeid utført av kunstnere, formgivning, tegninger og skisser utført andre steder enn i importlandet og som er nødvendige for produksjonen av de importerte varene,
- c) royalties og lisensgebyr knyttet til de varer som skal verdifastsettes og som kjøperen må betale, enten direkte eller indirekte, som en betingelse ved salg av varene som skal verdifastsettes, i den utstrekning slike royalties og gebyrer ikke er tatt med i den pris som faktisk er betalt eller skal betales,
- d) verdien av enhver del av utbyttet ved et senere videresalg, avhendelse eller bruk av de importerte varene som direkte eller indirekte tilfaller selgeren.

2. Ved utformingen av sine lover skal hvert medlem sørge for at følgende kostnader helt eller delvis blir tatt med eller utelates i tollverdien:

- a) transportkostnaden for de importerte varene til innførselshavn eller innførselssted,
- b) kostnader for lasting, lossing og håndtering som er forbundet med transport av de

ted goods to the port or place of importation; and
(c) the cost of insurance.

3. Additions to the price actually paid or payable shall be made under this Article only on the basis of objective and quantifiable data.

4. No additions shall be made to the price actually paid or payable in determining the customs value except as provided in this Article.

Article 9

1. Where the conversion of currency is necessary for the determination of the customs value, the rate of exchange to be used shall be that duly published by the competent authorities of the country of importation concerned and shall reflect as effectively as possible, in respect of the period covered by each such document of publication, the current value of such currency in commercial transactions in terms of the currency of the country of importation.

2. The conversion rate to be used shall be that in effect at the time of exportation or the time of importation, as provided by each Member.

Article 10

All information which is by nature confidential or which is provided on a confidential basis for the purposes of customs valuation shall be treated as strictly confidential by the authorities concerned who shall not disclose it without the specific permission of the person or government providing such information, except to the extent that it may be required to be disclosed in the context of judicial proceedings.

Article 11

1. The legislation of each Member shall provide in regard to a determination of customs value for the right of appeal, without penalty, by the importer or any other person liable for the payment of the duty.

2. An initial right of appeal without penalty may be to an authority within the customs administration or to an independent body, but the legislation of each Member shall provide for the right of appeal without penalty to a judicial authority.

3. Notice of the decision on appeal shall be given to the appellant and the reasons for such

importerte varene til innførselshavnen eller innførselsstedet, og
c) forsikringskostnader.

3. Ethvert tillegg som i henhold til bestemmelsene i denne artikkel føyes til den pris som faktisk er betalt eller skal betales, skal kun foretas på grunnlag av objektive og kvantifiserbare opplysninger.

4. Ved fastsettelse av tollverdien skal det ikke gjøres andre tillegg til den pris som faktisk er betalt eller skal betales, enn de det er gitt bestemmelser om i denne artikkel.

Artikkel 9

1. Når omregning av valuta er nødvendig for å fastsette tollverdien, skal omregningskursen som benyttes, være den kurs som blir behørig offentliggjort av de ansvarlige myndigheter i vedkommende importland, og skal så effektivt som mulig angi verdien på slik valuta uttrykt i importlandets valuta for hvert tidsrom offentliggjøringen gjelder.

2. Omregningskursen som benyttes skal være den kurs som gjelder på eksport- eller importtidspunktet, avhengig av hva hvert medlem har bestemt.

Artikkel 10

Alle opplysninger som er av fortrolig art eller som er gitt i fortrolighet i forbindelse med fastsettelse av tollverdien, skal behandles strengt fortrolig av vedkommende myndigheter som ikke har adgang til å legge dem fram uten etter spesiell tillatelse fra den person eller regjering som har gitt slike opplysninger, unntatt i den utstrekning de kan kreves fremlagt i forbindelse med en rettssak.

Artikkel 11

1. Hvert medlem skal med hensyn til fastsettelse av tollverdien sørge for at dets lovgivning gir importøren eller enhver annen person som er ansvarlig for betaling av toll, rett til å klage uten konsekvenser over verdifastsettelsen.

2. En første klageadgang uten konsekvenser kan være lagt til en myndighet innen tollvesenet eller til en uavhengig instans, men hvert medlems lovgivning skal inneholde bestemmelser om retten til å klage uten konsekvenser til en domstol.

3. Melding om avgjørelsen i klagesaken skal meddeles klageren, og det skal skriftlig

decision shall be provided in writing. The appellant shall also be informed of any rights of further appeal.

Article 12

Laws, regulations, judicial decisions and administrative rulings of general application giving effect to this Agreement shall be published in conformity with Article X of GATT 1994 by the country of importation concerned.

Article 13

If, in the course of determining the customs value of imported goods, it becomes necessary to delay the final determination of such customs value, the importer of the goods shall nevertheless be able to withdraw them from customs if, where so required, the importer provides sufficient guarantee in the form of a surety, a deposit or some other appropriate instrument, covering the ultimate payment of customs duties for which the goods may be liable. The legislation of each Member shall make provisions for such circumstances.

Article 14

The notes at Annex I to this Agreement form an integral part of this Agreement and the Articles of this Agreement are to be read and applied in conjunction with their respective notes. Annexes II and III also form an integral part of this Agreement.

Article 15

1. In this Agreement:
 - (a) "customs value of imported goods" means the value of goods for the purposes of levying ad valorem duties of customs on imported goods;
 - (b) "country of importation" means country or customs territory of importation; and
 - (c) "produced" includes grown, manufactured and mined.
2. In this Agreement:
 - (a) "identical goods" means goods which are the same in all respects, including physical characteristics, quality and reputation. Minor differences in appearance would not preclude goods otherwise conforming to the definition from being regarded as identical;
 - (b) "similar goods" means goods which, although not alike in all respects, have like

gis begrunnelsen for avgjørelsen. Klageren skal likeledes underrettes om eventuell rett til å påklage saken videre.

Artikkel 12

Lover, forskrifter, rettslige avgjørelser og administrative vedtak med alminnelig anvendelse som gjør at denne avtale får virkning, skal av vedkommende importland offentliggjøres i samsvar med artikkel X i GATT 1994:

Artikkel 13

Dersom det ved fastsettelse av tollverdien av importerte varer blir nødvendig å utsette den endelige fastsettelse av tollverdien, skal importøren av varene likevel kunne få dem utlevert fra tollvesenet, dersom importøren, der det forlanges, stiller tilstrekkelig garanti i form av kausjon, depositum eller annet passende dokument som dekker den endelige betaling av den toll som varen kan bli pålagt. Hvert medlem skal i sin lovgivning ha bestemmelser for slike forhold.

Artikkel 14

Merknader i vedlegg I til denne Avtale utgjør en integrerende del av denne Avtale og artiklene i denne Avtale må leses og anvendes sammen med de respektive merknadene. Vedlegg II og III utgjør likeledes en integrerende del av denne avtale.

Artikkel 15

1. I denne Avtale betyr:
 - a) «tollverdien av importerte varer» verdien som legges til grunn for innkreving av verditoll på importerte varer,
 - b) «importlandet» land eller tollområde hvor varene importeres,
 - c) «produsert» også dyrket, fremstilt og utvunnet.
2. I denne Avtale betyr:
 - a) «identiske varer» varer som i alle henseender er like, herunder fysiske særtrekk, kvalitet og omdømme. Mindre ytre forskjeller skal ikke forhindre at varene betraktes som identiske når de ellers stemmer overens med definisjonen,
 - b) «liknende varer» varer som til tross for at de ikke er like i alle henseender, har tilsva-

characteristics and like component materials which enable them to perform the same functions and to be commercially interchangeable. The quality of the goods, their reputation and the existence of a trademark are among the factors to be considered in determining whether goods are similar;

- (c) the terms "identical goods" and "similar goods" do not include, as the case may be, goods which incorporate or reflect engineering, development, artwork, design work, and plans and sketches for which no adjustment has been made under paragraph 1(b)(iv) of Article 8 because such elements were undertaken in the country of importation;
- (d) goods shall not be regarded as "identical goods" or "similar goods" unless they were produced in the same country as the goods being valued;
- (e) goods produced by a different person shall be taken into account only when there are no identical goods or similar goods, as the case may be, produced by the same person as the goods being valued.

3. In this Agreement "goods of the same class or kind" means goods which fall within a group or range of goods produced by a particular industry or industry sector, and includes identical or similar goods.

4. For the purposes of this Agreement, persons shall be deemed to be related only if:

- (a) they are officers or directors of one another's businesses;
- (b) they are legally recognized partners in business;
- (c) they are employer and employee;
- (d) any person directly or indirectly owns, controls or holds 5 per cent or more of the outstanding voting stock or shares of both of them;
- (e) one of them directly or indirectly controls the other;
- (f) both of them are directly or indirectly controlled by a third person;
- (g) together they directly or indirectly control a third person; or
- (h) they are members of the same family.

5. Persons who are associated in business with one another in that one is the sole agent, sole distributor or sole concessionaire, however described, of the other shall be deemed to be related for the purposes of this Agreement if they fall within the criteria of paragraph 4.

rende beskaffenhet og tilsvarende materialsammensetning, hvilket gjør at de kan utføre de samme funksjoner og handelsmessig kan erstatte hverandre. Varenes kvalitet, deres omdømme og at det finnes et varemerke, er blant de faktorer som må tas i betraktning når det skal avgjøres om varen er en liknende vare,

- c) begrepene «identiske varer» og «liknende varer» gjelder, alt etter omstendighetene, ikke varer som omfatter eller som er resultatet av ingeniørarbeid, utviklingsarbeid, arbeid utført av kunstnere, formgivning, tegninger og skisser som det ikke er foretatt justeringer for etter artikkel 8 nr 1 bokstav b) ledd iv) fordi slikt arbeid er utført i importlandet,
- d) varer skal ikke betraktes som «identiske varer» eller «liknende varer» med mindre de er produsert i samme land som varene som foreligger til verdifastsettelse,
- e) varer produsert av en annen person, skal, alt etter omstendighetene, bare komme i betraktning når det ikke finnes identiske eller liknende varer, produsert av samme person som har produsert varene som foreligger til verdifastsettelse.

3. I denne Avtale betyr «varer av samme kategori eller slag» varer som inngår i en gruppe eller spekter av varer som er produsert av en bestemt industri eller industrigren og omfatter identiske eller liknende varer.

4. I forbindelse med denne Avtale skal personer anses å ha tilknytning til hverandre bare dersom:

- a) de er ansatte eller ledere i den andres virksomhet,
- b) de rettslig anses som forretningspartnere,
- c) de er arbeidsgiver og arbeidstaker,
- d) en person direkte eller indirekte eier, kontrollerer eller er i besittelse av 5% eller mer av utestående stemmeberettigede aksjer eller andeler hos dem begge,
- e) en av dem direkte eller indirekte kontrollerer den andre,
- f) de begge er direkte eller indirekte kontrollert av en tredjemann, eller
- g) de sammen direkte eller indirekte kontrollerer en tredjemann, eller
- h) de tilhører samme familie.

5. Personer som er forretningspartnere ved at den ene er eneagent, enedistributør eller eneforhandler for den andre, uavhengig av hvordan dette defineres, skal ved anvendelse av denne Avtale anses å ha tilknytning til hverandre hvis de omfattes av kriteriene i nr 4.

Article 16

Upon written request, the importer shall have the right to an explanation in writing from the customs administration of the country of importation as to how the customs value of the importer's goods was determined.

Article 17

Nothing in this Agreement shall be construed as restricting or calling into question the rights of customs administrations to satisfy themselves as to the truth or accuracy of any statement, document or declaration presented for customs valuation purposes.

**PART II
ADMINISTRATION, CONSULTATIONS
AND DISPUTE SETTLEMENT**

*Article 18
Institutions*

1. There is hereby established a Committee on Customs Valuation (referred to in this Agreement as "the Committee") composed of representatives from each of the Members. The Committee shall elect its own Chairman and shall normally meet once a year, or as is otherwise envisaged by the relevant provisions of this Agreement, for the purpose of affording Members the opportunity to consult on matters relating to the administration of the customs valuation system by any Member as it might affect the operation of this Agreement or the furtherance of its objectives and carrying out such other responsibilities as may be assigned to it by the Members. The WTO Secretariat shall act as the secretariat to the Committee.

2. There shall be established a Technical Committee on Customs Valuation (referred to in this Agreement as "the Technical Committee") under the auspices of the Customs Cooperation Council (referred to in this Agreement as "the CCC"), which shall carry out the responsibilities described in Annex II to this Agreement and shall operate in accordance with the rules of procedure contained therein.

*Article 19
Consultations and Dispute Settlement*

1. Except as otherwise provided herein, the Dispute Settlement Understanding is applicable to consultations and the settlement of disputes under this Agreement.

2. If any Member considers that any benefit accruing to it, directly or indirectly, under

Artikkel 16

Importøren skal på skriftlig anmodning ha rett til å få en skriftlig forklaring fra importlandets tollvesen om hvordan tollverdien for importørens varer er fastsatt.

Artikkel 17

Ingen bestemmelse i denne Avtale skal tolkes slik at det fører til en begrensning i eller skaper tvil om tollvesenets rett til å forsikre seg om at enhver forklaring, dokument eller erklæring fremlagt i forbindelse med fastsettelse av tollverdien, er riktige og nøyaktige.

**DEL II
ADMINISTRASJON, KONSULTASJONER
OG TVISTELØSNING**

*Artikkel 18
Institusjoner*

1. Det nedsettes herved en Tollverdikomité (i denne Avtale kalt «Komiteen») sammensatt av representanter fra hver av medlemmene. Komiteen skal velge sin egen formann og skal normalt møtes én gang i året, eller som det for øvrig går fram av de aktuelle bestemmelsene i denne Avtale, for å gi medlemmene anledning til konsultasjoner i saker forbundet med et medlems administrering av systemet for fastsettelse av tollverdi i den grad denne administreringen virker inn på gjennomføringen av denne Avtale eller dens målsettinger, samt for å utføre andre oppgaver som medlemmene måtte pålegge den. WTO-sekretariatet skal tjene som sekretariat for Komiteen.

2. En Teknisk komité for fastsettelse av tollverdi (i denne Avtale kalt «Den tekniske komité») under ledelse av Tollsamarbeidsrådet (i denne avtalt kalt «CCC»), som skal utføre de oppgaver som er fastsatt i vedlegg II til denne Avtale, og som skal drive sin virksomhet i samsvar med forretningsorden beskrevet i nevnte vedlegg.

*Artikkel 19
Konsultasjoner og tvisteløsning*

1. Med mindre annet er bestemt, gjelder Tvisteløsningsavtalen for konsultasjoner og løsning av tvister innenfor rammen av denne avtale.

2. Dersom et medlem mener at fordeler som direkte eller indirekte tilfaller det etter

this Agreement is being nullified or impaired, or that the achievement of any objective of this Agreement is being impeded, as a result of the actions of another Member or of other Members, it may, with a view to reaching a mutually satisfactory solution of this matter, request consultations with the Member or Members in question. Each Member shall afford sympathetic consideration to any request from another Member for consultations.

3. The Technical Committee shall provide, upon request, advice and assistance to Members engaged in consultations.

4. At the request of a party to the dispute, or on its own initiative, a panel established to examine a dispute relating to the provisions of this Agreement may request the Technical Committee to carry out an examination of any questions requiring technical consideration. The panel shall determine the terms of reference of the Technical Committee for the particular dispute and set a time period for receipt of the report of the Technical Committee. The panel shall take into consideration the report of the Technical Committee. In the event that the Technical Committee is unable to reach consensus on a matter referred to it pursuant to this paragraph, the panel should afford the parties to the dispute an opportunity to present their views on the matter to the panel.

5. Confidential information provided to the panel shall not be disclosed without formal authorization from the person, body or authority providing such information. Where such information is requested from the panel but release of such information by the panel is not authorized, a non-confidential summary of this information, authorized by the person, body or authority providing the information, shall be provided.

PART III SPECIAL AND DIFFERENTIAL TREATMENT

Article 20

1. Developing country Members not party to the Agreement on Implementation of Article VII of the General Agreement on Tariffs and Trade done on 12 April 1979 may delay application of the provisions of this Agreement for a period not exceeding five years from the date of entry into force of the WTO Agreement for such Members. Developing country Members who choose to delay application of this Agreement shall notify the Director-General of the WTO accordingly.

denne Avtale, helt eller delvis tilsidesettes, eller at gjennomføring av en målsetting for denne avtale hindres som følge av et annet medlems eller andre medlemmers handlinger, kan medlemmet, med sikte på å oppnå en gjensidig tilfredsstillende løsning av saken, be om konsultasjoner med den eller de medlemmer det gjelder. Ethvert medlem skal gi velvillig behandling av enhver anmodning fra andre medlemmer om konsultasjoner.

3. Den tekniske komité skal etter anmodning gi råd og hjelp til medlemmer som har innledet konsultasjoner.

4. På anmodning fra en av partene i en tvist eller etter eget initiativ kan et panel som er opprettet for å vurdere en tvist om bestemmelsene i denne avtale, anmode Den tekniske komité om å undersøke ethvert spørsmål som krever en teknisk vurdering. Panelet skal fastsette Den tekniske komiteens mandat i forbindelse med den aktuelle tvisten, og skal fastsette en frist for mottakelse av rapport fra Den tekniske komité. Panelet skal ta rapporten fra Den tekniske komité i betraktning. Dersom Den tekniske komité ikke kommer fram til konsensus i en sak som er lagt fram for den i samsvar med bestemmelsene i dette nummer, bør panelet gi partene i tvisten mulighet til å fremlegge sine synspunkter i saken.

5. Fortrolige opplysninger som er gitt til panelet, skal ikke gis videre uten formell tillatelse fra den person, det organ eller den myndighet som har gitt slike opplysninger. Dersom panelet mottar forespørsel om slike opplysninger, og den ikke får tillatelse til å gi slike opplysninger fra seg, skal det med samtykke fra den person, det organ eller den myndighet som har gitt opplysningene, gis et ikke fortrolig sammendrag av disse opplysningene.

DEL III SPESIELL OG DIFFERENSIERT BEHANDLING

Artikkel 20

1. Medlemmer som er utviklingsland og som ikke er parter i Avtalen om gjennomføring av artikkel VII i Generalavtalen om tolltariffer og handel, utferdiget 12. april 1979, kan utsette anvendelsen av Avtalens bestemmelser for en periode av høyst fem år fra det tidspunkt WTO-avtalen trer i kraft for vedkommende medlem. Utviklingsmedlemsland som velger å utsette anvendelsen av denne Avtale, skal meddele dette til WTOs generaldirektør.

Vedlegg 1

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

2. In addition to paragraph 1, developing country Members not party to the Agreement on Implementation of Article VII of the General Agreement on Tariffs and Trade done on 12 April 1979 may delay application of paragraph 2(b)(iii) of Article 1 and Article 6 for a period not exceeding three years following their application of all other provisions of this Agreement. Developing country Members that choose to delay application of the provisions specified in this paragraph shall notify the Director-General of the WTO accordingly.

3. Developed country Members shall furnish, on mutually agreed terms, technical assistance to developing country Members that so request. On this basis developed country Members shall draw up programmes of technical assistance which may include, *inter alia*, training of personnel, assistance in preparing implementation measures, access to sources of information regarding customs valuation methodology, and advice on the application of the provisions of this Agreement.

2. I tillegg til nr 1, kan medlemmer som er utviklingsland og som ikke er parter i Avtalen om gjennomføring av artikkel VII i Generalavtalen om tolltariffer og handel, utferdiget 12. april 1979, utsette anvendelsen av artikkel 1 nr 2 bokstav b) iii) og artikkel 6, for en periode av høyst tre år etter at vedkommende medlem har iverksatt alle de øvrige bestemmelsene i denne Avtale. Medlemmer som er utviklingsland og som velger å utsette anvendelsen av bestemmelsene i dette nummer, skal meddele dette til WTOs generaldirektør.

3. Medlemmer som er industriland skal, på gjensidig avtalte vilkår, gi faglig bistand til de medlemmer som er utviklingsland, når disse ber om det. På grunnlag av dette skal industriland som er medlemmer sette opp program for faglig bistand, som blant annet kan omfatte opplæring av personell, hjelp til forberedelse av iverksettelsestiltak, tilgang til informasjonskilder om metoder for beregning av tollverdien og råd om anvendelsen av bestemmelsene i denne avtale.

PART IV FINAL PROVISIONS

Article 21 Reservations

Reservations may not be entered in respect of any of the provisions of this Agreement without the consent of the other Members.

Article 22 National Legislation

1. Each Member shall ensure, not later than the date of application of the provisions of this Agreement for it, the conformity of its laws, regulations and administrative procedures with the provisions of this Agreement.

2. Each Member shall inform the Committee of any changes in its laws and regulations relevant to this Agreement and in the administration of such laws and regulations.

Article 23 Review

The Committee shall review annually the implementation and operation of this Agreement taking into account the objectives thereof. The Committee shall annually inform the Council for Trade in Goods of developments during the period covered by such reviews.

DEL IV SLUTTBESTEMMELSER

Artikkel 21 Reservasjoner

Det kan ikke gjøres reservasjoner mot bestemmelsene i denne Avtale uten de øvrige medlemmenes samtykke.

Artikkel 22 Nasjonal lovgivning

1. Hver medlem skal, senest innen den dato bestemmelsene i denne Avtale trer i kraft for dette medlem, påse at dets lover, forskrifter og administrative prosedyrer er i samsvar med bestemmelsene i denne Avtale.

2. Hvert medlem skal underrette Komiteen om enhver endring i dets lover og forskrifter som er av betydning for denne Avtale, samt om endringer i administreringen en av slike lover og forskrifter.

Artikkel 23 Gjennomgang

Komiteen skal hvert år gjennomgå denne Avtalens gjennomføring og anvendelse, og skal under gjennomgangen ta hensyn til Avtalens formål. Komiteen skal hvert år underrette Rådet for handel med varer om det som har skjedd i tidsrommet som omfattes av gjennomgangen.

*Article 24
Secretariat*

This Agreement shall be serviced by the WTO Secretariat except in regard to those responsibilities specifically assigned to the Technical Committee, which will be serviced by the CCC Secretariat.

*Artikkel 24
Sekretariatet*

WTOs sekretariatet skal tjene som sekretariat for denne Avtale, unntatt de oppgaver som er spesielt tildelt Den tekniske komité., som bli betjent av CCCs sekretariat.

ANNEX I

INTERPRETATIVE NOTES

*General Note**Sequential Application of Valuation
Methods*

1. Articles 1 through 7 define how the customs value of imported goods is to be determined under the provisions of this Agreement. The methods of valuation are set out in a sequential order of application. The primary method for customs valuation is defined in Article 1 and imported goods are to be valued in accordance with the provisions of this Article whenever the conditions prescribed therein are fulfilled.

2. Where the customs value cannot be determined under the provisions of Article 1, it is to be determined by proceeding sequentially through the succeeding Articles to the first such Article under which the customs value can be determined. Except as provided in Article 4, it is only when the customs value cannot be determined under the provisions of a particular Article that the provisions of the next Article in the sequence can be used.

3. If the importer does not request that the order of Articles 5 and 6 be reversed, the normal order of the sequence is to be followed. If the importer does so request but it then proves impossible to determine the customs value under the provisions of Article 6, the customs value is to be determined under the provisions of Article 5, if it can be so determined.

4. Where the customs value cannot be determined under the provisions of Articles 1 through 6 it is to be determined under the provisions of Article 7.

*Use of Generally Accepted Accounting
Principles*

1. "Generally accepted accounting principles" refers to the recognized consensus or substantial authoritative support within a country at a particular time as to which eco-

VEDLEGG I

FORKLARENDE MERKNADER

*Generell merknad**Rekkefølgen ved anvendelse av verdi-
fastsettelsesmetodene*

1. Artikkel 1 til 7 beskriver hvordan tollverdien av importerte varer skal fastsettes etter bestemmelsene i denne Avtale. Metodene for fastsettelse av tollverdien er oppført i den rekkefølge som de kommer til anvendelse. Den primære metoden for beregning av tollverdien er angitt i artikkel 1 og verdien av importerte varer skal fastsettes i samsvar med bestemmelsene i denne artikkel når vilkårene foreskrevet i denne artikkel er oppfylt.

2. Når tollverdien ikke kan fastsettes etter bestemmelsene i artikkel 1, skal de påfølgende artiklene følges i tur og orden fram til den første av disse artiklene som det er mulig å fastsette tollverdien etter. Med unntak av det som er fastsatt i artikkel 4, er det bare når tollverdien ikke kan fastsettes etter bestemmelsene i en bestemt artikkel at bestemmelsene i den neste artikkel i rekkefølgen kan brukes.

3. Hvis importøren ikke ber om at rekkefølgen av artikkel 5 og 6 byttes om, skal den vanlige rekkefølgen følges. Dersom importøren ber om det, men det så viser seg at det er umulig å fastsette tollverdien etter bestemmelsene i artikkel 6, skal tollverdien fastsettes etter bestemmelsene i artikkel 5, dersom dette lar seg gjøre.

4. Når tollverdien ikke kan fastsettes etter bestemmelsene i artikkel 1 til og med 6, skal den fastsettes etter bestemmelsene i artikkel 7.

*Bruk av allment anerkjente regnskaps-
prinsipper*

1. «Allment anerkjente regnskapsprinsipper» viser til den praksis som i et land på et bestemt tidspunkt er vidt anerkjent eller støttet av autoritative kilder når det gjelder hvilke

nomic resources and obligations should be recorded as assets and liabilities, which changes in assets and liabilities should be recorded, how the assets and liabilities and changes in them should be measured, what information should be disclosed and how it should be disclosed, and which financial statements should be prepared. These standards may be broad guidelines of general application as well as detailed practices and procedures.

2. For the purposes of this Agreement, the customs administration of each Member shall utilize information prepared in a manner consistent with generally accepted accounting principles in the country which is appropriate for the Article in question. For example, the determination of usual profit and general expenses under the provisions of Article 5 would be carried out utilizing information prepared in a manner consistent with generally accepted accounting principles of the country of importation. On the other hand, the determination of usual profit and general expenses under the provisions of Article 6 would be carried out utilizing information prepared in a manner consistent with generally accepted accounting principles of the country of production. As a further example, the determination of an element provided for in paragraph 1(b)(ii) of Article 8 undertaken in the country of importation would be carried out utilizing information in a manner consistent with the generally accepted accounting principles of that country.

Note to Article 1

Price Actually Paid or Payable

1. The price actually paid or payable is the total payment made or to be made by the buyer to or for the benefit of the seller for the imported goods. The payment need not necessarily take the form of a transfer of money. Payment may be made by way of letters of credit or negotiable instruments. Payment may be made directly or indirectly. An example of an indirect payment would be the settlement by the buyer, whether in whole or in part, of a debt owed by the seller.

2. Activities undertaken by the buyer on the buyer's own account, other than those for which an adjustment is provided in Article 8, are not considered to be an indirect payment to the seller, even though they might be regarded as of benefit to the seller. The costs of such activities shall not, therefore, be added to the price actually paid or payable in determining the customs value.

3. The customs value shall not include the

økonomiske ressurser og forpliktelser som bør bokføres som aktiva og passiva, hvilke endringer i aktiva og passiva som bør bokføres, hvordan aktiva, passiva og endringer av disse skal verdsettes, hvilke opplysninger som bør gis og hvordan dette bør skje, og hvilke finansielle oversikter som bør utarbeides. Disse normene kan bestå av generelle retningslinjer for allmenn anvendelse såvel som detaljert praksis og rutiner.

2. I forbindelse med denne Avtale, skal hvert medlems tollvesen benytte opplysninger som er lagt fram på en måte som er i samsvar med allment anerkjente regnskapsprinsipper i det aktuelle land i henhold til vedkommende artikkel. For eksempel vil fastsettelsen av vanlig fortjeneste og alminnelige utgifter etter bestemmelsene i artikkel 5, bli foretatt ved å benytte opplysninger som er lagt fram på en måte som er i samsvar med allment anerkjente regnskapsprinsipper i importlandet. Derimot vil fastsettelsen av vanlig fortjeneste og alminnelige utgifter etter bestemmelsene i artikkel 6, bli foretatt ved å benytte opplysninger som er lagt fram på en måte som er i samsvar med allment anerkjente regnskapsprinsipper i produksjonslandet. Et annet eksempel er følgende: ved verdifastsettelsen av en faktor angitt i artikkel 8 nr 1 bokstav b) ledd ii) som utføres i importlandet, vil en benytte opplysninger som er i samsvar med allment anerkjente regnskapsprinsipper i vedkommende land.

Merknad til artikkel 1

Pris som faktisk er betalt eller skal betales

1. Prisen som faktisk er betalt eller skal betales, er den fullstendige betaling av de importerte varene som kjøperen har foretatt eller skal foreta til selgeren eller til dennes fordel. Betalingen behøver ikke nødvendigvis skje ved overføring av penger. Den kan skje i form av kredittbrev eller omsettelige papirer. Betaling kan foretas direkte eller indirekte. Et eksempel på en indirekte betaling vil være når kjøperen helt eller delvis gjør opp en gjeld som selgeren har.

2. Virksomheter som kjøperen setter i gang for egen regning, utover de det er foreskrevet justering for i artikkel 8, blir ikke ansett som en indirekte betaling til selgeren, selv om selgeren kan anses å nyte godt av dem. Kostnadene i forbindelse med slik virksomhet skal derfor ved fastsettelse av tollverdien ikke legges til den faktiske pris som er betalt eller som skal betales.

3. Tollverdien skal ikke omfatte utgiftene

following charges or costs, provided that they are distinguished from the price actually paid or payable for the imported goods:

- (a) charges for construction, erection, assembly, maintenance or technical assistance, undertaken after importation on imported goods such as industrial plant, machinery or equipment;
- (b) the cost of transport after importation;
- (c) duties and taxes of the country of importation.

4. The price actually paid or payable refers to the price for the imported goods. Thus the flow of dividends or other payments from the buyer to the seller that do not relate to the imported goods are not part of the customs value.

Paragraph 1(a)(iii)

Among restrictions which would not render a price actually paid or payable unacceptable are restrictions which do not substantially affect the value of the goods. An example of such restrictions would be the case where a seller requires a buyer of automobiles not to sell or exhibit them prior to a fixed date which represents the beginning of a model year.

Paragraph 1(b)

1. If the sale or price is subject to some condition or consideration for which a value cannot be determined with respect to the goods being valued, the transaction value shall not be acceptable for customs purposes. Some examples of this include:

- (a) the seller establishes the price of the imported goods on condition that the buyer will also buy other goods in specified quantities;
- (b) the price of the imported goods is dependent upon the price or prices at which the buyer of the imported goods sells other goods to the seller of the imported goods;
- (c) the price is established on the basis of a form of payment extraneous to the imported goods, such as where the imported goods are semi-finished goods which have been provided by the seller on condition that the seller will receive a specified quantity of the finished goods.

2. However, conditions or considerations relating to the production or marketing of the imported goods shall not result in rejection of the transaction value. For example, the fact that the buyer furnishes the seller with engin-

eller kostnadene nedenfor, forutsatt at de er atskilt fra den pris som faktisk er betalt eller skal betales for de importerte varene:

- a) kostnader for bygging, oppføring, montering, vedlikehold eller teknisk bistand, som foretas etter import av importerte varer så som industrielle anlegg, maskiner eller utstyr,
- b) kostnader til transport etter import,
- c) toll og avgifter i importlandet.

4. Med prisen som faktisk er betalt eller skal betales menes prisen for de importerte varene. Således vil overføring av dividender eller andre betalinger fra kjøperen til selgeren som ikke gjelder de importerte varene heller ikke inngå i tollverdien.

Nr 1 bokstav a) ledd iii)

Blant de begrensninger som ikke vil medføre at en pris som faktisk er betalt eller skal betales anses som uakseptabel, er begrensninger som ikke påvirker varenes verdi vesentlig. Et eksempel på slike begrensninger er tilfeller der selgeren stiller krav til en kjøper av biler at han ikke selger eller stiller dem ut før en fastsatt dato som markerer begynnelsen for en årsmoell.

Nr 1 bokstav b)

1. Dersom salget eller prisen er gjenstand for betingelser eller vederlag som det ikke kan fastsettes en verdi for med hensyn til de varene som skal verdifastsettes, skal transaksjonsverdien ikke godtas for tollformål. Noen eksempler på dette er:

- a) selgeren fastsetter prisen på de importerte varene på betingelse av at kjøperen også vil kjøpe andre varer i bestemte mengder,
- b) prisen på de importerte varene avhenger av den pris eller de priser som kjøperen av de importerte varene selger andre varer til selgeren av nevnte importerte varene for,
- c) prisen er fastsatt på grunnlag av en betalingsform som ikke er knyttet med den importerte varen, som f.eks. når de importerte varene er halvfabrikata som selgeren har levert på betingelse av at han mottar en bestemt mengde av de ferdige varene.

2. Betingelser eller vederlag som har med fremstilling eller markedsføring av de importerte varene å gjøre, skal imidlertid ikke medføre at transaksjonsverdien forkastes. For eksempel skal det faktum at kjøperen leverer til

eering and plans undertaken in the country of importation shall not result in rejection of the transaction value for the purposes of Article 1. Likewise, if the buyer undertakes on the buyer's own account, even though by agreement with the seller, activities relating to the marketing of the imported goods, the value of these activities is not part of the customs value nor shall such activities result in rejection of the transaction value.

Paragraph 2

1. Paragraphs 2(a) and 2(b) provide different means of establishing the acceptability of a transaction value.

2. Paragraph 2(a) provides that where the buyer and the seller are related, the circumstances surrounding the sale shall be examined and the transaction value shall be accepted as the customs value provided that the relationship did not influence the price. It is not intended that there should be an examination of the circumstances in all cases where the buyer and the seller are related. Such examination will only be required where there are doubts about the acceptability of the price. Where the customs administration have no doubts about the acceptability of the price, it should be accepted without requesting further information from the importer. For example, the customs administration may have previously examined the relationship, or it may already have detailed information concerning the buyer and the seller, and may already be satisfied from such examination or information that the relationship did not influence the price.

3. Where the customs administration is unable to accept the transaction value without further inquiry, it should give the importer an opportunity to supply such further detailed information as may be necessary to enable it to examine the circumstances surrounding the sale. In this context, the customs administration should be prepared to examine relevant aspects of the transaction, including the way in which the buyer and seller organize their commercial relations and the way in which the price in question was arrived at, in order to determine whether the relationship influenced the price. Where it can be shown that the buyer and seller, although related under the provisions of Article 15, buy from and sell to each other as if they were not related, this would demonstrate that the price had not been influenced by the relationship. As an example of this, if the price had been settled in a manner consistent with the normal pricing practices of the industry in question or with the way the

selgeren konstruksjonsarbeid og tegninger som er utført i importlandet, ikke medføre at transaksjonsverdien forkastes i henhold til artikkel 1. Likeledes, dersom kjøper for egen regning påtar seg å markedsføre de importerte varene, selv om det skjer etter avtale med selger, inngår verdien av slike ytelser ikke i tollverdien og skal heller ikke medføre at transaksjonsverdien forkastes.

Nr 2

1. Nr 2 bokstav a) og bokstav b) angir forskjellige fremgangsmåter for hvordan en kan fastslå om transaksjonsverdien kan godtas.

2. Nr 2 bokstav a) fastslår at dersom kjøper og selger har tilknytning til hverandre, skal omstendighetene rundt salget undersøkes og transaksjonsverdien godtas som tollverdi forutsatt at tilknytningen ikke har påvirket prisen. Det er ikke meningen at det skal foretas en undersøkelse i alle tilfeller der kjøper og selger har tilknytning til hverandre. Slik undersøkelse vil bare bli pålagt når det er tvil om hvorvidt prisen kan godtas. Når tollvesenet ikke er i tvil om at prisen kan godtas, skal den godtas uten at det kreves flere opplysninger fra importøren. Tollvesenet kan f.eks. tidligere ha undersøkt tilknytningsforholdet, eller det kan allerede være i besittelse av detaljerte opplysninger om kjøper og selger og kan allerede ha forvisset seg om gjennom undersøkelse eller slike opplysninger at tilknytningen ikke har påvirket prisen.

3. Dersom tollvesenet ikke kan godta transaksjonsverdien uten nærmere undersøkelse, skal importøren gis anledning til å komme med ytterligere detaljerte opplysninger som måtte være nødvendige for at tollvesenet skal kunne undersøke omstendighetene omkring salget. I denne sammenheng skal tollvesenet være rede til å undersøke de sider som kan være av betydning i forbindelse med handelen, herunder hvorledes kjøper og selger ordner sine forretningsmessige forhold, og hvordan man er kommet fram til den aktuelle prisen, for å kunne avgjøre om tilknytningen har påvirket prisen. Dersom det viser seg at kjøper og selger, til tross for at de har tilknytning til hverandre i henhold til bestemmelsene i artikkel 15, kjøper fra og selger til hverandre som om de ikke hadde noen tilknytning til hverandre, vil dette kunne være et bevis for at prisen ikke er påvirket av tilknytningen. Dersom f.eks. prisen var fastsatt på en måte som stemmer overens med normal praksis for pris-

seller settles prices for sales to buyers who are not related to the seller, this would demonstrate that the price had not been influenced by the relationship. As a further example, where it is shown that the price is adequate to ensure recovery of all costs plus a profit which is representative of the firm's overall profit realized over a representative period of time (e.g. on an annual basis) in sales of goods of the same class or kind, this would demonstrate that the price had not been influenced.

4. Paragraph 2(b) provides an opportunity for the importer to demonstrate that the transaction value closely approximates to a "test" value previously accepted by the customs administration and is therefore acceptable under the provisions of Article 1. Where a test under paragraph 2(b) is met, it is not necessary to examine the question of influence under paragraph 2(a). If the customs administration has already sufficient information to be satisfied, without further detailed inquiries, that one of the tests provided in paragraph 2(b) has been met, there is no reason for it to require the importer to demonstrate that the test can be met. In paragraph 2(b) the term "unrelated buyers" means buyers who are not related to the seller in any particular case.

Paragraph 2(b)

A number of factors must be taken into consideration in determining whether one value "closely approximates" to another value. These factors include the nature of the imported goods, the nature of the industry itself, the season in which the goods are imported, and, whether the difference in values is commercially significant. Since these factors may vary from case to case, it would be impossible to apply a uniform standard such as a fixed percentage, in each case. For example, a small difference in value in a case involving one type of goods could be unacceptable while a large difference in a case involving another type of goods might be acceptable in determining whether the transaction value closely approximates to the "test" values set forth in paragraph 2(b) of Article 1.

Note to Article 2

1. In applying Article 2, the customs administration shall, wherever possible, use a sale of identical goods at the same commercial level and in substantially the same quantities as the goods being valued. Where no such sale is found, a sale of identical goods that takes place under any one of the following three conditions may be used:

fastsettelse innenfor den aktuelle industrigren, eller på den måten selgeren fastsetter salgspriiser overfor kjøpere som selger ikke har tilknytning til, vil dette være bevis for at prisen ikke har vært påvirket av tilknytningen. Videre, når det er påvist at prisen er tilstrekkelig for å dekke alle kostnader samt for å sikre en fortjeneste som står i forhold til firmaets samlede fortjeneste over et bestemt tidsrom (f.eks. over ett år) for salg av varer av samme kategori eller slag, ville dette kunne bevise at prisen ikke har vært påvirket.

4. Nr 2 bokstav b) gir importøren en mulighet til å bevise at transaksjonsverdien er tilnærmet lik en «sammenlikningsverdi» som tidligere er godtatt av tollvesenet og at den derfor kan godtas etter bestemmelsene i artikkel 1. Når et kriterium etter nr 2 bokstav b) er tilfredsstillende, er det ikke nødvendig å granske spørsmålet om påvirkning etter nr 2 bokstav a). Dersom tollvesenet allerede er i besittelse av tilstrekkelige og tilfredsstillende opplysninger og ikke trenger ytterligere detaljerte utredninger for å forvise seg om at ett av kriteriene angitt i nr 2 bokstav b) er oppfylt, er det ingen grunn til å be importøren om å bevise det. I nr 2 bokstav b) betyr uttrykket «kjøper uten tilknytning», kjøpere som er uten tilknytning til selger i enhver henseende.

Nr 2 bokstav b)

En rekke faktorer må tas i betraktning når det skal avgjøres om en bestemt verdi «er tilnærmet lik» en annen verdi. Disse faktorene omfatter de importerte varenes art, selve industriens art, til hvilken årstid varene importeres og om forskjellen i verdiene er av handelsmessig betydning. Ettersom disse faktorene kan variere fra et tilfelle til et annet, vil det være umulig i hvert enkelt tilfelle å benytte samme norm, som f.eks. en fast prosentsats. For eksempel kan en liten verdiforskjell i ett tilfelle som gjelder én type varer være uakseptabel, mens en stor forskjell i et tilfelle som gjelder en annen type varer, være akseptabel når det skal fastslås om transaksjonsverdien er tilnærmet lik sammenlikningsverdiene i henhold til bestemmelsene i artikkel 1 nr 2 bokstav b).

Merknad til artikkel 2

1. Ved anvendelse av artikkel 2 skal tollvesenet, når det er mulig, benytte et salg av identiske varer i samme omsetningsledd og i vesentlig samme mengde som de varer som skal verdifastsettes. Dersom et slikt salg ikke finnes, kan et salg av identiske varer som finner sted under en av de følgende tre forhold benyttes:

- (a) a sale at the same commercial level but in different quantities;
- (b) a sale at a different commercial level but in substantially the same quantities; or
- (c) a sale at a different commercial level and in different quantities.

2. Having found a sale under any one of these three conditions adjustments will then be made, as the case may be, for:

- (a) quantity factors only;
- (b) commercial level factors only; or
- (c) both commercial level and quantity factors.

3. The expression "and/or" allows the flexibility to use the sales and make the necessary adjustments in any one of the three conditions described above.

4. For the purposes of Article 2, the transaction value of identical imported goods means a customs value, adjusted as provided for in paragraphs 1(b) and 2, which has already been accepted under Article 1.

5. A condition for adjustment because of different commercial levels or different quantities is that such adjustment, whether it leads to an increase or a decrease in the value, be made only on the basis of demonstrated evidence that clearly establishes the reasonableness and accuracy of the adjustments, e.g. valid price lists containing prices referring to different levels or different quantities. As an example of this, if the imported goods being valued consist of a shipment of 10 units and the only identical imported goods for which a transaction value exists involved a sale of 500 units, and it is recognized that the seller grants quantity discounts, the required adjustment may be accomplished by resorting to the seller's price list and using that price applicable to a sale of 10 units. This does not require that a sale had to have been made in quantities of 10 as long as the price list has been established as being bona fide through sales at other quantities. In the absence of such an objective measure, however, the determination of a customs value under the provisions of Article 2 is not appropriate.

Note to Article 3

1. In applying Article 3, the customs administration shall, wherever possible, use a sale of similar goods at the same commercial level and in substantially the same quantities as the goods being valued. Where no such sale is found, a sale of similar goods that takes place

- a) et salg i samme omsetningsledd, men i andre mengder,
- b) et salg i et annet omsetningsledd, men i vesentlig samme mengder, eller
- c) et salg i et annet omsetningsledd, men i andre mengder.

2. Dersom det har funnet sted et salg under en av disse tre forhold, skal det foretas nødvendige justeringer alt etter forholdene med hensyn til,

- a) mengdeforhold alene,
- b) forhold som bare gjelder omsetningsledd, eller
- c) forhold som gjelder både mengde og omsetningsledd.

3. Uttrykket «og/eller» gir mulighet til å bruke salgene og foreta nødvendige justeringer med hensyn til en av de tre forholdene nevnt ovenfor.

4. I artikkel 2 betyr transaksjonsverdien av identiske importerte varer en tollverdi som er justert slik som bestemt i nr 1 bokstav b) og nr 2 i denne artikkel og som allerede er blitt godtatt i henhold til artikkel 1.

5. Et vilkår for justering på grunn av forskjellige omsetningsledd eller forskjellige mengder er, enten det fører til en økning eller en reduksjon av verdien, at slik justering bare skjer på grunnlag av de fremlagte bevis, der det klart fremgår at justeringen er rimelig og riktig, f.eks. gjeldende prislister som omfatter priser som viser til forskjellige omsetningsledd eller mengder. Dersom f.eks. de importerte varer som skal verdifastsettes utgjør en forsendelse på 10 enheter, og de eneste identiske importerte varene som det foreligger en transaksjonsverdi for, utgjør et salg på 500 enheter og det er kjent at selgeren innrømmer kvantumsrabatter, så kan nødvendig justering foretas ved å bruke den pris i selgerens prisliste som gjelder for salg av 10 enheter. Dette krever ikke at et salg må ha funnet sted i kvanta på 10, så lenge prislister er utarbeidet i god tro ved salg av andre kvanta. Hvis derimot et slikt objektivt sammenlikningsgrunnlag ikke finnes, kan fastsettelse av tollverdi etter bestemmelsene i artikkel 2 ikke anvendes.

Merknad til artikkel 3

1. Ved anvendelse av artikkel 3, skal tollvesenet, når det er mulig, benytte et salg av liknende varer i samme omsetningsledd og i vesentlig samme mengde som de varer som skal verdifastsettes. Dersom et slikt salg ikke finnes, kan et salg av liknende varer som finnes

under any one of the following three conditions may be used:

- (a) a sale at the same commercial level but in different quantities;
- (b) a sale at a different commercial level but in substantially the same quantities; or
- (c) a sale at a different commercial level and in different quantities.

2. Having found a sale under any one of these three conditions adjustments will then be made, as the case may be, for:

- (a) quantity factors only;
- (b) commercial level factors only; or
- (c) both commercial level and quantity factors.

3. The expression "and/or" allows the flexibility to use the sales and make the necessary adjustments in any one of the three conditions described above.

4. For the purpose of Article 3, the transaction value of similar imported goods means a customs value, adjusted as provided for in paragraphs 1(b) and 2, which has already been accepted under Article 1.

5. A condition for adjustment because of different commercial levels or different quantities is that such adjustment, whether it leads to an increase or a decrease in the value, be made only on the basis of demonstrated evidence that clearly establishes the reasonableness and accuracy of the adjustment, e.g. valid price lists containing prices referring to different levels or different quantities. As an example of this, if the imported goods being valued consist of a shipment of 10 units and the only similar imported goods for which a transaction value exists involved a sale of 500 units, and it is recognized that the seller grants quantity discounts, the required adjustment may be accomplished by resorting to the seller's price list and using that price applicable to a sale of 10 units. This does not require that a sale had to have been made in quantities of 10 as long as the price list has been established as being bona fide through sales at other quantities. In the absence of such an objective measure, however, the determination of a customs value under the provisions of Article 3 is not appropriate.

Note to Article 5

1. The term "unit price at which ... goods are sold in the greatest aggregate quantity" means the price at which the greatest number of units is sold in sales to persons who are not

sted under et av de følgende tre forhold benyttes:

- a) et salg i samme omsetningsledd, men i andre mengder,
- b) et salg i et annet omsetningsledd, men i vesentlig samme mengder, eller
- c) et salg i et annet omsetningsledd, men i andre mengder.

2. Dersom det har funnet sted et salg under en av disse tre forhold, skal det foretas nødvendige justeringer alt etter forholdene med hensyn til

- a) mengdeforhold alene,
- b) forhold som gjelder bare omsetningsledd, eller
- c) forhold som gjelder både omsetningsledd og mengde.

3. Uttrykket «og/eller» gir mulighet til å bruke salgene, og foreta nødvendige justeringer for en av de tre forholdene nevnt ovenfor.

4. I artikkel 3 betyr transaksjonsverdien av liknende importerte varer en tollverdi som er justert i samsvar med bestemmelsene i nr 1 bokstav b) og 2 i denne artikkel og som allerede er blitt godtatt etter artikkel 1.

5. Et vilkår for justering på grunn av forskjellige omsetningsledd eller forskjellige mengder er, enten det fører til en økning eller en reduksjon av verdien, at slik justering bare skjer på grunnlag av de fremlagte bevis, der det klart fremgår at justeringen er rimelig og riktig, f.eks. gjeldende prislister som omfatter priser som viser til forskjellige omsetningsledd eller mengder. Dersom f.eks. de importerte varer som skal verdifastsettes utgjør en forsendelse på 10 enheter, og de eneste liknende importerte varene som det foreligger en transaksjonsverdi for, utgjør et salg på 500 enheter og det er kjent at selgeren innrømmer kvantumsrabatter, så kan nødvendig justering foretas ved å bruke den pris i selgerens prisliste som gjelder for salg av 10 enheter. Dette krever ikke at et salg må ha funnet sted i kvanta på 10, så lenge prislisten er utarbeidet i god tro ved salg av andre kvanta. Hvis derimot et slikt objektivt sammenlikningsgrunnlag ikke finnes, kan fastsettelse av tollverdi etter bestemmelsene i artikkel 3 ikke anvendes.

Merknad til artikkel 5

1. Med betegnelsen «enhetspris somvarene er solgt for i størst samlet mengde», menes prisen som det største antall enheter er solgt for til personer som ikke har noen til-

related to the persons from whom they buy such goods at the first commercial level after importation at which such sales take place.

2. As an example of this, goods are sold from a price list which grants favourable unit prices for purchases made in larger quantities.

knytning til de personer som de har kjøpt de aktuelle varene av, i det første omsetningsledd etter importen hvor et slikt salg har funnet sted.

2. Et eksempel på dette er varer som er solgt etter en prisliste som har gunstige enhetspriser ved kjøp av større mengder.

<i>Sale quantity</i>	<i>Unit price</i>	<i>Number of sales</i>	<i>Total quantity sold at each price</i>
1-10 units	100	10 sales of 5 units 5 sales of 3 units	65
11-25 units	95	5 sales of 11 units	55
over 25 units	90	1 sale of 30 units 1 sale of 50 units	80

<i>Salgsmengde</i>	<i>Enhetspris</i>	<i>Antall salg</i>	<i>Total mengde solgt til hver pris</i>
1-10 enheter	100	10 salg av 5 enheter 5 salg av 3 enheter	65
11-25 enheter	95	5 salg av 11 enheter	55
over 25 enheter	90	1 salg av 30 enheter 1 salg av 50 enheter	80

The greatest number of units sold at a price is 80; therefore, the unit price in the greatest aggregate quantity is 90.

3. As another example of this, two sales occur. In the first sale 500 units are sold at a price of 95 currency units each. In the second sale 400 units are sold at a price of 90 currency units each. In this example, the greatest number of units sold at a particular price is 500; therefore, the unit price in the greatest aggregate quantity is 95.

4. A third example would be the following situation where various quantities are sold at various prices.

Det største antall enheter som er solgt til en bestemt pris er 80; enhetsprisen i størst samlet mengde er derfor 90.

3. Et annet eksempel på dette viser følgende to salgsforhold. I det første salget er 500 enheter solgt til en pris på 95 myntenheter pr enhet. I det andre salget er 400 enheter solgt til en pris på 90 myntenheter pr enhet. I dette eksempelet er 500 det største antall enheter solgt til en bestemt pris; derfor er enhetsprisen i størst samlet mengde 95.

4. Et tredje eksempel er det følgende tilfelle hvor forskjellige mengder er solgt til forskjellige priser.

<i>(a) Sales</i>	<i>Unit price</i>	<i>a) Salg</i>	<i>Enhetspris</i>
<i>Sale quantity</i>		<i>Salgsmengde</i>	
40 units	100	40 enheter	100
30 units	90	30 «	90
15 units	100	15 «	100
50 units	95	50 «	95
25 units	105	25 «	105
35 units	90	35 «	90
5 units	100	5 «	100

<i>(b) Totals</i>	<i>Unit price</i>	<i>b) Samlet</i>	<i>Enhetspris</i>
<i>Total quantity sold</i>		<i>Fullstendig mengde som er solgt</i>	
65	90	65	90
50	95	50	95
60	100	60	100
25	105	25	105

In this example, the greatest number of units sold at a particular price is 65; therefore, the unit price in the greatest aggregate quantity is 90.

5. Any sale in the importing country, as described in paragraph 1 above, to a person who supplies directly or indirectly free of charge or at reduced cost for use in connection with the production and sale for export of the imported goods any of the elements specified in paragraph 1(b) of Article 8, should not be taken into account in establishing the unit price for the purposes of Article 5.

6. It should be noted that "profit and general expenses" referred to in paragraph 1 of Article 5 should be taken as a whole. The figure for the purposes of this deduction should be determined on the basis of information supplied by or on behalf of the importer unless the importer's figures are inconsistent with those obtained in sales in the country of importation of imported goods of the same class or kind. Where the importer's figures are inconsistent with such figures, the amount for profit and general expenses may be based upon relevant information other than that supplied by or on behalf of the importer.

7. The "general expenses" include the direct and indirect costs of marketing the goods in question.

8. Local taxes payable by reason of the sale of the goods for which a deduction is not made under the provisions of paragraph 1(a)(iv) of Article 5 shall be deducted under the provisions of paragraph 1(a)(i) of Article 5.

9. In determining either the commissions or the usual profits and general expenses under the provisions of paragraph 1 of Article 5, the question whether certain goods are "of the same class or kind" as other goods must be determined on a case-by-case basis by reference to the circumstances involved. Sales in the country of importation of the narrowest group or range of imported goods of the same class or kind, which includes the goods being valued, for which the necessary information can be provided, should be examined. For the purposes of Article 5, "goods of the same class or kind" includes goods imported from the same

I dette eksempel er 65 det største antall som er solgt til en bestemt pris; derfor er enhetsprisen i største samlede mengde 90.

5. Ethvert salg i importlandet under de forhold som er beskrevet i nr 1 ovenfor, til en person som direkte eller indirekte leverer varer er tjenester angitt i artikkel 8 nr 1 bokstav b) gratis eller til redusert pris, for bruk i forbindelse med produksjon og salg for eksport av de importerte varene, skal ikke tas med ved fastsettelse av enhetsprisen etter artikkel 5.

6. Det gjøres oppmerksom på at «fortjeneste og alminnelige utgifter» nevnt i artikkel 5 nr 1, bør ses under ett. Tallet som skal trekkes fra, bør fastsettes på grunnlag av opplysninger som er gitt av importøren eller på hans vegne, med mindre importørens tall ikke er i overensstemmelse med de tall som oppnås ved salg i importlandet av importerte varer av samme kategori eller slag. Når importørens tall ikke er i overensstemmelse med slike tall, skal beløpet for fortjeneste og alminnelige utgifter bygge på andre opplysninger av betydning enn de som er gitt av importøren eller på hans vegne.

7. De «alminnelige utgiftene» omfatter direkte eller indirekte kostnader for å markedsføre de aktuelle varer.

8. Innenlandske skatter som skal betales på grunn av salg av varene og som det ikke er gjort fradrag for etter bestemmelsene i artikkel 5 nr 1 bokstav a) ledd iv), skal trekkes fra etter bestemmelsene i artikkel 5. nr 1 bokstav a) ledd i).

9. Ved fastsettelse av provisjoner eller vanlige fortjenester og alminnelige utgifter etter bestemmelsene i artikkel 5. nr 1, må spørsmålet om hvorvidt enkelte varer er «av samme kategori eller slag» som andre varer, avgjøres i hvert enkelt tilfelle på grunnlag av de omstendigheter som foreligger. Det bør foretas en undersøkelse av salg i importlandet av den snevreste gruppe eller klasse importerte varer av samme kategori eller slag som omfatter de varene som skal verdifastsettes, og som det kan fremskaffes nødvendige opplysninger om. I artikkel 5 omfatter «varer av samme kategori eller slag», varer som er importert fra

country as the goods being valued as well as goods imported from other countries.

10. For the purposes of paragraph 1(b) of Article 5, the "earliest date" shall be the date by which sales of the imported goods or of identical or similar imported goods are made in sufficient quantity to establish the unit price.

11. Where the method in paragraph 2 of Article 5 is used, deductions made for the value added by further processing shall be based on objective and quantifiable data relating to the cost of such work. Accepted industry formulas, recipes, methods of construction, and other industry practices would form the basis of the calculations.

12. It is recognized that the method of valuation provided for in paragraph 2 of Article 5 would normally not be applicable when, as a result of the further processing, the imported goods lose their identity. However, there can be instances where, although the identity of the imported goods is lost, the value added by the processing can be determined accurately without unreasonable difficulty. On the other hand, there can also be instances where the imported goods maintain their identity but form such a minor element in the goods sold in the country of importation that the use of this valuation method would be unjustified. In view of the above, each situation of this type must be considered on a case-by-case basis.

Note to Article 6

1. As a general rule, customs value is determined under this Agreement on the basis of information readily available in the country of importation. In order to determine a computed value, however, it may be necessary to examine the costs of producing the goods being valued and other information which has to be obtained from outside the country of importation. Furthermore, in most cases the producer of the goods will be outside the jurisdiction of the authorities of the country of importation. The use of the computed value method will generally be limited to those cases where the buyer and seller are related, and the producer is prepared to supply to the authorities of the country of importation the necessary costings and to provide facilities for any subsequent verification which may be necessary.

2. The "cost or value" referred to in paragraph 1(a) of Article 6 is to be determined on the basis of information relating to the production of the goods being valued supplied by or on behalf of the producer. It is to be based upon the commercial accounts of the produ-

samme land som de varer som skal verdifastsettes, såvel som varer importert fra andre land.

10. I artikkel 5 nr 1 bokstav b) skal «det tidligste tidspunkt» være den dag da de importerte varene eller identiske eller liknende importerte varer blir solgt i tilstrekkelig mengde for å kunne fastsette enhetsprisen.

11. Dersom metoden i artikkel 5 nr 2 benyttes, skal fradrag for den merverdi som er tilført ved videre bearbeiding, baseres på objektive og mengdebestemmende oppgaver forbundet med kostnaden ved slikt arbeid. Beregningene kan baseres på anerkjente industri-formler, oppskrifter, konstruksjonsmetoder og annen industriell praksis.

12. Det erkjennes at metoden for fastsettelse av tollverdien gitt i artikkel 5 nr 2, normalt ikke kan anvendes når de importerte varene mister sin identitet som et resultat av videre bearbeiding. Det kan imidlertid forekomme på tross av at de importerte varene har mistet sin identitet, at den tilførte verdi ved videre bearbeiding kan bestemmes med nøyaktighet uten større vanskelighet. På den annen side kan det også forekomme at importerte varer beholder sin identitet, men utgjør en så liten del av de varene som er solgt i importlandet, at det ikke ville være berettiget å bruke denne verdifastsettelsesmetoden. På bakgrunn av det som er nevnt ovenfor, må hvert enkelt tilfelle av denne type vurderes hver for seg.

Merknad til artikkel 6

1. Som regel fastsettes tollverdien i henhold til denne avtalen på grunnlag av opplysninger som er lett tilgjengelige i importlandet. For å fastsette en beregnet verdi kan det imidlertid bli nødvendig å se nærmere på produksjonskostnadene for de varer som skal verdifastsettes og andre opplysninger som må innhentes utenfor importlandet. Dessuten vil vareprodusenten i de fleste tilfeller befinne seg utenfor myndighetenes jurisdiksjon i importlandet. Bruk av metoden for beregnet verdi vil vanligvis være begrenset til de tilfeller hvor kjøper og selger har tilknytning til hverandre, og der produsenten er villig til å gi importlandets myndigheter de nødvendige kostnadsoverslag og om nødvendig gi mulighet til senere kontroll.

2. «Kostnaden eller verdien» nevnt i artikkel 6 nr 1 bokstav a) skal fastsettes på grunnlag av opplysninger om produksjon av de varene som skal verdifastsettes, og som er gitt av produsenten eller på produsentenes vegne. Den skal baseres på produsentens handels-

cer, provided that such accounts are consistent with the generally accepted accounting principles applied in the country where the goods are produced.

3. The "cost or value" shall include the cost of elements specified in paragraphs 1(a)(ii) and (iii) of Article 8. It shall also include the value, apportioned as appropriate under the provisions of the relevant note to Article 8, of any element specified in paragraph 1(b) of Article 8 which has been supplied directly or indirectly by the buyer for use in connection with the production of the imported goods. The value of the elements specified in paragraph 1(b)(iv) of Article 8 which are undertaken in the country of importation shall be included only to the extent that such elements are charged to the producer. It is to be understood that no cost or value of the elements referred to in this paragraph shall be counted twice in determining the computed value.

4. The "amount for profit and general expenses" referred to in paragraph 1(b) of Article 6 is to be determined on the basis of information supplied by or on behalf of the producer unless the producer's figures are inconsistent with those usually reflected in sales of goods of the same class or kind as the goods being valued which are made by producers in the country of exportation for export to the country of importation.

5. It should be noted in this context that the "amount for profit and general expenses" has to be taken as a whole. It follows that if, in any particular case, the producer's profit figure is low and the producer's general expenses are high, the producer's profit and general expenses taken together may nevertheless be consistent with that usually reflected in sales of goods of the same class or kind. Such a situation might occur, for example, if a product were being launched in the country of importation and the producer accepted a nil or low profit to offset high general expenses associated with the launch. Where the producer can demonstrate a low profit on sales of the imported goods because of particular commercial circumstances, the producer's actual profit figures should be taken into account provided that the producer has valid commercial reasons to justify them and the producer's pricing policy reflects usual pricing policies in the branch of industry concerned. Such a situation might occur, for example, where producers have been forced to lower prices temporarily because of an unforeseeable drop in demand, or where they sell goods to complement a range of goods being produced in the country of importation and accept a low profit to maintain competitiveness. Where the producer's

regnskap, forutsatt at disse regnskapene er ført i samsvar med allment anerkjente regnskapsprinsipper i landet hvor varene ble produsert.

3. «Kostnaden eller verdien» skal omfatte de kostnader som er spesifisert i artikkel 8 nr 1 bokstav a) ledd ii) og iii). Den skal også omfatte verdien, fordelt på hensiktsmessig måte etter bestemmelsene i tilhørende merknad til artikkel 8, av enhver faktor spesifisert i artikkel 8 nr 1 bokstav b) som kjøperen har levert direkte eller indirekte til bruk i forbindelse med produksjonen av de importerte varene. Verdien av arbeid som er spesifisert i artikkel 8 nr 1 bokstav b) ledd iv) og som er besørget i importlandet, skal bare tas med i den utstrekning slikt arbeid belastes produsenten. Selvsagt skal ingen kostnad eller verdi i forbindelse med faktorene nevnt i dette nummer tas med to ganger når beregnet verdi skal fastsettes.

4. «Beløpet for fortjeneste og alminnelige utgifter» nevnt i artikkel 6 nr 1 bokstav b) skal fastsettes på grunnlag av opplysninger gitt av produsenten eller på produsentens vegne, med mindre produsentens tall ikke er i samsvar med de tall som vanligvis gjelder salg av varer av samme kategori eller slag som de varer som skal verdifastsettes, og som er fremstilt av produsentene i eksportlandet for eksport til importlandet.

5. En bør merke seg at «beløpet for fortjeneste og alminnelige utgifter» i denne sammenheng må ses under ett. Resultatet av dette er at dersom produsentens fortjeneste i et bestemt tilfelle er lav og hans alminnelige utgifter er høye, kan hans fortjeneste og alminnelige utgifter sett under ett likevel være i samsvar med de som vanligvis gjelder salg av varer av samme kategori eller slag. En slik situasjon kan f.eks. oppstå dersom et produkt er blitt lansert i importlandet og produsenten har nøydt seg med null fortjeneste eller en lav fortjeneste for å kompensere for høye alminnelige utgifter i forbindelse med lanseringen. Når produsenten kan bevise at han beregner en lav fortjeneste på salget av de importerte varene på grunn av spesielle forretningsmessige omstendigheter, skal det tas hensyn til produsentens virkelige fortjeneste, forutsatt at han har gyldige forretningsmessige grunner som berettiger denne, og at produsentens prispolitikk er i samsvar med vanlig prispolitikk innenfor den aktuelle industrigren. Et slikt tilfelle kan f.eks. oppstå når produsentene er blitt tvunget til midlertidig å senke sine priser på grunn av en uforutsett nedgang i etterspørselen, eller når de selger varer for å komplettere et varespekter som produseres i importlandet og nøyer seg med en lav fortjeneste for å oppretthol-

own figures for profit and general expenses are not consistent with those usually reflected in sales of goods of the same class or kind as the goods being valued which are made by producers in the country of exportation for export to the country of importation, the amount for profit and general expenses may be based upon relevant information other than that supplied by or on behalf of the producer of the goods.

6. Where information other than that supplied by or on behalf of the producer is used for the purposes of determining a computed value, the authorities of the importing country shall inform the importer, if the latter so requests, of the source of such information, the data used and the calculations based upon such data, subject to the provisions of Article 10.

7. The "general expenses" referred to in paragraph 1(b) of Article 6 covers the direct and indirect costs of producing and selling the goods for export which are not included under paragraph 1(a) of Article 6.

8. Whether certain goods are "of the same class or kind" as other goods must be determined on a case-by-case basis with reference to the circumstances involved. In determining the usual profits and general expenses under the provisions of Article 6, sales for export to the country of importation of the narrowest group or range of goods, which includes the goods being valued, for which the necessary information can be provided, should be examined. For the purposes of Article 6, "goods of the same class or kind" must be from the same country as the goods being valued.

Note to Article 7

1. Customs values determined under the provisions of Article 7 should, to the greatest extent possible, be based on previously determined customs values.

2. The methods of valuation to be employed under Article 7 should be those laid down in Articles 1 through 6 but a reasonable flexibility in the application of such methods would be in conformity with the aims and provisions of Article 7.

3. Some examples of reasonable flexibility are as follows:

(a) *Identical goods* – the requirement that the identical goods should be exported at or about the same time as the goods being valued could be flexibly interpreted; identical imported goods produced in a country other than the country of exportation of the goods being valued could be the basis for

de konkurranseevnen. Når produsentenes egne tall for fortjeneste og alminnelige utgifter ikke er i samsvar med de tall som vanligvis gjelder salg av varer av samme kategori eller slag som de varer som skal verdifastsettes, og som er fremstilt av produsenter i eksportlandet for eksport til importlandet, kan beløpet for fortjeneste og alminnelige utgifter baseres på andre relevante opplysninger enn de som er gitt av vareprodusenten eller på hans vegne.

6. Dersom andre opplysninger enn de som er gitt av produsenten eller på hans vegne er brukt for å fastsette en beregnet verdi, skal myndighetene i importlandet informere importøren, dersom han ber om det, om hvor opplysningene kommer fra, oppgavene som er benyttet og beregningene som er gjort på grunnlag av slike oppgaver, med forbehold for bestemmelsene i artikkel 10.

7. De «alminnelige utgiftene» nevnt i artikkel 6 nr 1 bokstav b) dekker de direkte og indirekte kostnadene i forbindelse med produksjon og salg av varene ved eksport som ikke inngår i artikkel 6 nr 1 bokstav a).

8. Hvorvidt varene er «av samme kategori eller slag» som andre varer, må avgjøres i hvert enkelt tilfelle, avhengig av de foreliggende omstendigheter. Ved fastsettelse av vanlig fortjeneste og alminnelige utgifter i henhold til bestemmelsene i artikkel 6, bør det foretas en undersøkelse av salg for eksport til importlandet av den snevreste gruppe eller spekter av varer som omfatter varene som skal verdifastsettes, og som det kan legges fram nødvendige opplysninger om. Ved anvendelse av artikkel 6 må «varer av samme kategori eller slag» være fra samme land som varene som skal verdifastsettes.

Merknad til artikkel 7

1. Tollverdier som blir fastsatt etter bestemmelsene i artikkel 7, bør i størst mulig utstrekning baseres på tidligere fastsatte tollverdier.

2. De metodene for fastsettelse av tollverdien som skal anvendes i henhold til artikkel 7, bør være de metodene som er angitt i artikkel 1 til og med 6; en rimelig fleksibel anvendelse av disse metodene vil dog være i samsvar med målsettingen og bestemmelsene i artikkel 7.

3. Noen eksempler på en rimelig fleksibilitet er følgende:

a) *Identiske varer* – kravet om at identiske varer skal være eksportert på eller omkring det samme tidspunkt som de varene som skal verdifastsettes, kan fortolkes fleksibelt; identiske importerte varer som er produsert i et annet land enn eksportlandet for de varer som skal verdifastsettes, kan

customs valuation; customs values of identical imported goods already determined under the provisions of Articles 5 and 6 could be used.

- (b) *Similar goods* – the requirement that the similar goods should be exported at or about the same time as the goods being valued could be flexibly interpreted; similar imported goods produced in a country other than the country of exportation of the goods being valued could be the basis for customs valuation; customs values of similar imported goods already determined under the provisions of Articles 5 and 6 could be used.
- (c) *Deductive method* – the requirement that the goods shall have been sold in the “condition as imported” in paragraph 1(a) of Article 5 could be flexibly interpreted; the “90 days” requirement could be administered flexibly.

danne grunnlaget for fastsettelsen av tollverdien; tollverdier for identiske importerte varer som allerede er fastsatt etter bestemmelsene i artikkel 5 og 6 kan anvendes.

- b) *Liknende varer* – kravet om at liknende varer skal være eksportert på eller omkring det samme tidspunkt som de varer som skal verdifastsettes, kan fortolkes fleksibelt; liknende importerte varer som er produsert i et annet land enn eksportlandet for de varer som skal verdifastsettes, kan danne grunnlaget for fastsettelsen av tollverdien; tollverdier for liknende importerte varer som allerede er fastsatt etter bestemmelsene i artikkel 5 og 6, kan anvendes.
- c) *Deduktiv metode* – kravet om at varene skal være solgt i den «stand de ble importert» i artikkel 5 nr 1 bokstav a, kan fortolkes fleksibelt; kravet om «90 dager» kan gis en fleksibel anvendelse.

Note to Article 8

Paragraph 1(a)(i)

The term “buying commissions” means fees paid by an importer to the importer’s agent for the service of representing the importer abroad in the purchase of the goods being valued.

Paragraph 1(b)(ii)

1. There are two factors involved in the apportionment of the elements specified in paragraph 1(b)(ii) of Article 8 to the imported goods – the value of the element itself and the way in which that value is to be apportioned to the imported goods. The apportionment of these elements should be made in a reasonable manner appropriate to the circumstances and in accordance with generally accepted accounting principles.

2. Concerning the value of the element, if the importer acquires the element from a seller not related to the importer at a given cost, the value of the element is that cost. If the element was produced by the importer or by a person related to the importer, its value would be the cost of producing it. If the element had been previously used by the importer, regardless of whether it had been acquired or produced by such importer, the original cost of acquisition or production would have to be adjusted downward to reflect its use in order to arrive at the value of the element.

3. Once a value has been determined for

Merknad til artikkel 8

Nr 1 bokstav a) ledd i)

Med betegnelsen «innkjøpsprovisjon» menes gebyr som er betalt av en importør til importørens agent for de tjenester som er utført ved å representere importøren i utlandet ved innkjøp av de varer som skal verdifastsettes.

Nr 1 bokstav b) ledd ii)

1. Ved fordeling av artiklene spesifisert i artikkel 8 nr 1 bokstav b) ledd ii) på de importerte varene, må to forhold tas i betraktning, nemlig verdien av selve artikkelen og hvor stor del av denne verdien som skal belastes de importerte varene. Fordelingen bør skje på en rimelig måte, omstendighetene tatt i betraktning og i samsvar med allment anerkjente regnskapsprinsipper.

2. Når det gjelder artikkelens verdi, vil denne verdien når importøren kjøper artikkelen til en bestemt kostnad fra en selger som ikke har noen tilknytning til importøren, tilsvare denne kostnaden. Hvis artikkelen ble fremstilt av importøren eller av en person som har tilknytning til importøren, vil verdien av artikkelen være lik produksjonskostnaden. Dersom artikkelen tidligere ble brukt av importøren, uansett om den ble anskaffet eller fremstilt av importøren, må den opprinnelige kostnad for anskaffelse eller produksjon nedjusteres slik at det tas hensyn til slik bruk for å komme fram artikkelens verdi.

3. Når artikkelens verdi er fastsatt, må

the element, it is necessary to apportion that value to the imported goods. Various possibilities exist. For example, the value might be apportioned to the first shipment if the importer wishes to pay duty on the entire value at one time. As another example, the importer may request that the value be apportioned over the number of units produced up to the time of the first shipment. As a further example, the importer may request that the value be apportioned over the entire anticipated production where contracts or firm commitments exist for that production. The method of apportionment used will depend upon the documentation provided by the importer.

4. As an illustration of the above, an importer provides the producer with a mould to be used in the production of the imported goods and contracts with the producer to buy 10,000 units. By the time of arrival of the first shipment of 1,000 units, the producer has already produced 4,000 units. The importer may request the customs administration to apportion the value of the mould over 1,000 units, 4,000 units or 10,000 units.

Paragraph 1(b)(iv)

1. Additions for the elements specified in paragraph 1(b)(iv) of Article 8 should be based on objective and quantifiable data. In order to minimize the burden for both the importer and customs administration in determining the values to be added, data readily available in the buyer's commercial record system should be used in so far as possible.

2. For those elements supplied by the buyer which were purchased or leased by the buyer, the addition would be the cost of the purchase or the lease. No addition shall be made for those elements available in the public domain, other than the cost of obtaining copies of them.

3. The ease with which it may be possible to calculate the values to be added will depend on a particular firm's structure and management practice, as well as its accounting methods.

4. For example, it is possible that a firm which imports a variety of products from several countries maintains the records of its design centre outside the country of importation in such a way as to show accurately the costs attributable to a given product. In such cases, a direct adjustment may appropriately be made under the provisions of Article 8.

5. In another case, a firm may carry the cost of the design centre outside the country of importation as a general overhead expense

den fordeles på de importerte varene. Det finnes forskjellige muligheter. Verdien kan f.eks. i sin helhet bli lagt på det første vareparti hvis importøren ønsker å betale toll av hele verdien på en gang. Et annet eksempel er når importøren ber om at verdien blir fordelt på det antall enheter som er produsert på det tidspunktet første varepartiet blir sendt. Nok et annet eksempel er når importøren ber om at verdien blir fordelt på hele den forventede produksjon dersom det foreligger kontrakter eller bindende avtaler om slik produksjon. Hvilken fordelingsmetode som blir brukt vil være avhengig av den dokumentasjon importøren kan gi.

4. For å illustrere det ovennevnte kan en tenke seg tilfellet hvor importøren forsyner produsenten med en støpeform som skal brukes i produksjonen av varene som skal importeres, og inngår en kontrakt med produsenten om kjøp av 10 000 enheter. På det tidspunkt det første varepartiet på 1 000 enheter ankommer, har produsenten allerede produsert 4 000 enheter. Importøren kan be tollvesenet om å fordele verdien av støpeformen på 1 000 enheter, 4 000 enheter eller 10.000 enheter.

Nr 1 bokstav b) ledd iv)

1. Verdiene som skal legges til for faktorene spesifisert i artikkel 8 nr 1 bokstav b) ledd iv), bør bygge på objektive og kvantifiserbare oppgaver. For å lette mest mulig arbeidsbyrden for importøren og tollvesenet i forbindelse med fastsettelsen av verdiene som skal legges til, bør det så vidt mulig benyttes data som er lett tilgjengelige i kjøperens regnskaper.

2. For de faktorer som kjøperen har skaffet til veie og som er innkjøpt eller leid av kjøperen, vil tillegget være innkjøps- eller leiekostnaden. Det skal ikke gjøres tillegg for de faktorer som er fritt tilgjengelige, med unntak av kostnadene for å få kopier av dem.

3. Beregningen av verdiene som skal legges til, vil være mer eller mindre lett å utføre, avhengig av det enkelte firmas struktur og administrasjon, så vel som dets regnskapsmetoder.

4. Det er f.eks. mulig at et firma som innfører forskjellige varer fra flere land, fører regnskapene for sitt tegnekantor utenfor importlandet, på en slik måte at det viser de nøyaktige kostnadene som er knyttet til en bestemt vare. I slike tilfeller kan en passende direkte justering foretas etter bestemmelsene i artikkel 8.

5. I et annet tilfelle kan et firma regnskapsføre kostnadene for et tegnekantor utenfor importlandet som alminnelige utgifter uten

without allocation to specific products. In this instance, an appropriate adjustment could be made under the provisions of Article 8 with respect to the imported goods by apportioning total design centre costs over total production benefiting from the design centre and adding such apportioned cost on a unit basis to imports.

6. Variations in the above circumstances will, of course, require different factors to be considered in determining the proper method of allocation.

7. In cases where the production of the element in question involves a number of countries and over a period of time, the adjustment should be limited to the value actually added to that element outside the country of importation.

Paragraph 1(c)

1. The royalties and licence fees referred to in paragraph 1(c) of Article 8 may include, among other things, payments in respect to patents, trade marks and copyrights. However, the charges for the right to reproduce the imported goods in the country of importation shall not be added to the price actually paid or payable for the imported goods in determining the customs value.

2. Payments made by the buyer for the right to distribute or resell the imported goods shall not be added to the price actually paid or payable for the imported goods if such payments are not a condition of the sale for export to the country of importation of the imported goods.

Paragraph 3

Where objective and quantifiable data do not exist with regard to the additions required to be made under the provisions of Article 8, the transaction value cannot be determined under the provisions of Article 1. As an illustration of this, a royalty is paid on the basis of the price in a sale in the importing country of a litre of a particular product that was imported by the kilogram and made up into a solution after importation. If the royalty is based partially on the imported goods and partially on other factors which have nothing to do with the imported goods (such as when the imported goods are mixed with domestic ingredients and are no longer separately identifiable, or when the royalty cannot be distinguished from special financial arrangements between the buyer and the seller), it would be inappropriate to attempt to make an addition for the

å fordele disse på bestemte varer. I dette tilfellet kan en passende justering foretas etter bestemmelsene i artikkel 8 for de importerte varene, ved å fordele de totale kostnadene for tegnekontoret på hele produksjonen som har dratt nytte av tegnekontorets tjenester og ved å legge til en slik fordelt kostnad på prisen for de importerte varene i forhold til antall enheter.

6. Andre omstendigheter enn de ovennevnte gjør det selvfølgelig nødvendig å ta forskjellige forhold i betraktning ved valg av en passende metode for fordeling.

7. I de tilfeller der en rekke land over en viss tid er trukket inn i produksjonen av den aktuelle faktor, bør justeringen begrenses til den verdi som faktisk er lagt til denne faktor utenfor importlandet.

Nr 1 bokstav c)

1. Royalties og lisensgebyr nevnt i artikkel 8 nr 1 bokstav c) kan bl.a. omfatte betaling i forbindelse med patenter, varemerker og opphavsrettigheter. Avgifter for retten til å reproducere de importerte varene i importlandet, skal imidlertid ikke legges til den pris som faktisk er betalt eller skal betales for de importerte varene ved fastsettelse av tollverdien.

2. Det som kjøperen har betalt for retten til å distribuere eller videreselge de importerte varene, skal ikke legges til prisen som faktisk er betalt eller skal betales for de importerte varene, hvis slike betalinger ikke er en salgsbetingelse ved eksport til importlandet av de importerte varene.

Nr 3

Dersom det ikke foreligger objektive og kvantifiserbare data for de tillegg som bestemmelsene i artikkel 8 pålegger å utføre, kan transaksjonsverdien ikke fastsettes etter bestemmelsene i artikkel 1. Dette kan f.eks. være tilfellet når en royalty betales på grunnlag av salgsprisen i importlandet for en liter av et bestemt produkt som er importert etter vekten og omdannet til en oppløsning etter at det er importert. Dersom royaltyen delvis er basert på de importerte varene og delvis på andre faktorer som ikke har noe med de importerte varene å gjøre (som f.eks. når de importerte varene er blandet med bestanddeler fremstilt i importlandet og ikke lenger kan gjenkjennes for seg, eller når en royalty ikke kan skjelnes fra spesielle finansieringsordninger mellom kjøperen og selgeren), vil det være uriktig å forsøke å gjøre et tillegg for royaltyen. Hvis

royalty. However, if the amount of this royalty is based only on the imported goods and can be readily quantified, an addition to the price actually paid or payable can be made.

Note to Article 9

For the purposes of Article 9, "time of importation" may include the time of entry for customs purposes.

Note to Article 11

1. Article 11 provides the importer with the right to appeal against a valuation determination made by the customs administration for the goods being valued. Appeal may first be to a higher level in the customs administration, but the importer shall have the right in the final instance to appeal to the judiciary.

2. "Without penalty" means that the importer shall not be subject to a fine or threat of fine merely because the importer chose to exercise the right of appeal. Payment of normal court costs and lawyers' fees shall not be considered to be a fine.

3. However, nothing in Article 11 shall prevent a Member from requiring full payment of assessed customs duties prior to an appeal.

Note to Article 15

Paragraph 4

For the purposes of Article 15, the term "persons" includes a legal person, where appropriate.

Paragraph 4(e)

For the purposes of this Agreement, one person shall be deemed to control another when the former is legally or operationally in a position to exercise restraint or direction over the latter.

ANNEX II

TECHNICAL COMMITTEE ON CUSTOMS VALUATION

1. In accordance with Article 18 of this Agreement, the Technical Committee shall be established under the auspices of the CCC with a view to ensuring, at the technical level, uniformity in interpretation and application of this Agreement.

royaltybeløpet imidlertid bare er basert på de importerte varene og lett lar seg fastsette, kan det gjøres et tillegg til den prisen som faktisk er betalt eller skal betales.

Merknad til artikkel 9

I artikkel 9 omfatter «importtidspunktet» fortollingstidspunktet.

Merknad til artikkel 11

1. Artikkel 11 gir importøren rett til å klage over en verdifastsettelse som er gjort av tollvesenet for de varer som skal verdifastsettes. Klagen kan i første omgang rettes til en høyere instans innen tollvesenet, men importøren skal i siste instans ha rett til å påklage til domstolen.

2. Med uttrykket «uten konsekvenser» menes at importøren ikke skal utsettes for bøter eller trues med bøter fordi han valgte å nytte sin klagerett. Betaling av alminnelige saksomkostninger og advokathonorarer skal ikke betraktes som bøter.

3. Bestemmelsene i artikkel 11 skal imidlertid ikke hindre et medlem i å kreve full innbetaling av pålagt toll før en eventuell klage.

Merknad til artikkel 15

Nr 4

I artikkel 15 skal betegnelsen «personer» også omfatte en juridisk person.

Nr 4 bokstav e)

I denne Avtale skal en person anses å kontrollere en annen når den førstnevnte juridisk eller i praksis har mulighet til å legge bånd på eller styre den sistnevnte.

VEDLEGG II

TEKNISK KOMITÉ FOR FASTSETTELSE AV TOLLVERDI

1. I samsvar med artikkel 18 i denne Avtale skal det nedsettes en Teknisk komité under ledelse av CCC for å sikre lik tolkning og anvendelse av denne Avtale på det tekniske plan.

2. The responsibilities of the Technical Committee shall include the following:

- (a) to examine specific technical problems arising in the day-to-day administration of the customs valuation system of Members and to give advisory opinions on appropriate solutions based upon the facts presented;
- (b) to study, as requested, valuation laws, procedures and practices as they relate to this Agreement and to prepare reports on the results of such studies;
- (c) to prepare and circulate annual reports on the technical aspects of the operation and status of this Agreement;
- (d) to furnish such information and advice on any matters concerning the valuation of imported goods for customs purposes as may be requested by any Member or the Committee. Such information and advice may take the form of advisory opinions, commentaries or explanatory notes;
- (e) to facilitate, as requested, technical assistance to Members with a view to furthering the international acceptance of this Agreement;
- (f) to carry out an examination of a matter referred to it by a panel under Article 19 of this Agreement; and
- (g) to exercise such other responsibilities as the Committee may assign to it.

General

3. The Technical Committee shall attempt to conclude its work on specific matters, especially those referred to it by Members, the Committee or a panel, in a reasonably short period of time. As provided in paragraph 4 of Article 19, a panel shall set a specific time period for receipt of a report of the Technical Committee and the Technical Committee shall provide its report within that period.

4. The Technical Committee shall be assisted as appropriate in its activities by the CCC Secretariat.

Representation

5. Each Member shall have the right to be represented on the Technical Committee. Each Member may nominate one delegate and one or more alternates to be its representatives on the Technical Committee. Such a Member so represented on the Technical Committee is referred to in this Annex as a "member of the Technical Committee". Representatives of members of the Technical Committee may be assisted by advisers. The WTO Secretariat

2. Den tekniske komiteen har følgende oppgaver:

- a) å undersøke spesielle tekniske problemer som oppstår i den daglige anvendelse av medlemmenes systemer for fastsettelse av tollverdien og å gi rådgivende uttalelser om passende løsninger på grunnlag av de fakta som er lagt fram,
- b) å studere etter anmodning lover, forskrifter og praksis med hensyn til verdifastsettelse, i den grad disse faller inn under denne Avtale, samt utarbeide rapporter om resultatene av slike studier,
- c) ved å utarbeide og distribuere årlige rapporter om de tekniske sidene ved Avtalens anvendelse og stilling,
- d) å skaffe til veie alle opplysninger og råd om verdifastsettelsen av importerte varer som et medlem eller komiteen måtte be om. Slike opplysninger og råd kan gis i form av rådgivende uttalelser, kommentarer eller forklarende merknader,
- e) å gi teknisk bistand til medlemmene på anmodning for å fremme godkjennelsen av denne Avtale internasjonalt, og
- f) å behandle de spørsmål som et panel i henhold til bestemmelsene i artikkel 19 i denne Avtale måtte fremlegge for den.
- g) å utføre alle andre oppgaver som Komiteen måtte pålegge den.

Generelt

3. Den tekniske komité skal innen rimelig kort tid forsøke å avslutte sin behandling av spesifikke spørsmål, særlig spørsmål som medlemmer, Komiteen eller et panel har lagt fram for den.

4. Den tekniske komité skal få nødvendig bistand i sitt arbeid av CCCs sekretariat.

Representasjon

5. Hvert medlem skal ha rett til å være representert i Den tekniske komité. Hvert medlem kan utnevne en delegat og en eller flere varamenn som sine representanter i Den tekniske komité. Et slikt medlem som er representert på denne måten i Den tekniske komité, er heretter kalt «medlem av Den tekniske komité». Representantene for medlemmet i Den tekniske komité kan la seg bistå av rådgivere. WTO-sekretariatet

may also attend such meetings with observer status.

6. Members of the CCC which are not Members of the WTO may be represented at meetings of the Technical Committee by one delegate and one or more alternates. Such representatives shall attend meetings of the Technical Committee as observers.

7. Subject to the approval of the Chairman of the Technical Committee, the Secretary-General of the CCC (referred to in this Annex as "the Secretary-General") may invite representatives of governments which are neither Members of the WTO nor members of the CCC and representatives of international governmental and trade organizations to attend meetings of the Technical Committee as observers.

8. Nominations of delegates, alternates and advisers to meetings of the Technical Committee shall be made to the Secretary-General.

Technical Committee Meetings

9. The Technical Committee shall meet as necessary but at least two times a year. The date of each meeting shall be fixed by the Technical Committee at its preceding session. The date of the meeting may be varied either at the request of any member of the Technical Committee concurred in by a simple majority of the members of the Technical Committee or, in cases requiring urgent attention, at the request of the Chairman. Notwithstanding the provisions in sentence 1 of this paragraph, the Technical Committee shall meet as necessary to consider matters referred to it by a panel under the provisions of Article 19 of this Agreement.

10. The meetings of the Technical Committee shall be held at the headquarters of the CCC unless otherwise decided.

11. The Secretary-General shall inform all members of the Technical Committee and those included under paragraphs 6 and 7 at least 30 days in advance, except in urgent cases, of the opening date of each session of the Technical Committee.

Agenda

12. A provisional agenda for each session shall be drawn up by the Secretary-General and circulated to the members of the Technical Committee and to those included under paragraphs 6 and 7 at least 30 days in advance of the session, except in urgent cases. This agenda shall comprise all items whose inclusion has been approved by the Technical Com-

kan også delta i slike møter med status som observatør.

6. Medlemmer av CCC som ikke er medlemmer i WTO, kan være representert på møter i Den tekniske komité ved en delegat og en eller flere varamenn. Slike representanter deltar på møtene i Den tekniske komité som observatører.

7. Under forutsetning av samtykke fra formannen i Den tekniske komité kan Generalsekretæren for CCC (heretter kalt «Generalsekretæren»), innby representanter fra regjeringer som verken er medlemmer av WTO eller medlemmer av CCC samt representanter fra internasjonale statlige organisasjoner og handelsorganisasjoner til å delta på møter i Den tekniske komité som observatører.

8. Utnevningene av delegater, varamenn og rådgivere til møtene i Den tekniske komité skal meddeles Generalsekretæren.

Møter i Den tekniske komité

9. Den tekniske komité skal møte når det er nødvendig, men minst to ganger i året. Tidspunktet for hvert møte fastsettes av Den tekniske komité under den foregående sesjon. Datoen for møtet kan endres etter anmodning fra enten et medlem i Den tekniske komité med støtte fra et simpelt flertall av medlemmene i Den tekniske komité eller etter anmodning fra formannen i saker som krever hurtig behandling. Uten hensyn til bestemmelsene i første setning i dette nummer, skal Den tekniske komité tre sammen dersom det er nødvendig for å behandle spørsmål som et panel har lagt fram for den i samsvar med bestemmelsene i artikkel 19 i denne avtale.

10. Møtene i Den tekniske komité skal holdes i CCCs hovedsete, hvis ikke annet er bestemt.

11. Generalsekretæren skal, unntatt i hastesaker, meddele alle medlemmene av Den tekniske komité og andre som er nevnt i nr 6 og nr 7, minst 30 dager på forhånd, om åpningsdagen for hver sesjon i Den tekniske komité.

Dagsorden

12 En midlertidige dagsorden for hver sesjon skal settes opp av Generalsekretæren og oversendes medlemmene av Den tekniske komité og andre som er nevnt i nr 6 og nr 7, minst 30 dager før sesjonen, unntatt i hastesaker. Denne dagsorden skal inneholde alle punktene som Den tekniske komité under den foregående sesjon ga sitt samtykke til, alle

mittee during its preceding session, all items included by the Chairman on the Chairman's own initiative, and all items whose inclusion has been requested by the Secretary-General, by the Committee or by any member of the Technical Committee.

13. The Technical Committee shall determine its agenda at the opening of each session. During the session the agenda may be altered at any time by the Technical Committee.

Officers and Conduct of Business

14. The Technical Committee shall elect from among the delegates of its members a Chairman and one or more Vice-Chairmen. The Chairman and Vice-Chairmen shall each hold office for a period of one year. The retiring Chairman and Vice-Chairmen are eligible for re-election. The mandate of a Chairman or Vice-Chairman who no longer represents a member of the Technical Committee shall terminate automatically.

15. If the Chairman is absent from any meeting or part thereof, a Vice-Chairman shall preside. In that event, the latter shall have the same powers and duties as the Chairman.

16. The Chairman of the meeting shall participate in the proceedings of the Technical Committee as such and not as the representative of a member of the Technical Committee.

17. In addition to exercising the other powers conferred upon the Chairman by these rules, the Chairman shall declare the opening and closing of each meeting, direct the discussion, accord the right to speak, and, pursuant to these rules, have control of the proceedings. The Chairman may also call a speaker to order if the speaker's remarks are not relevant.

18. During discussion of any matter a delegation may raise a point of order. In this event, the Chairman shall immediately state a ruling. If this ruling is challenged, the Chairman shall submit it to the meeting for decision and it shall stand unless overruled.

19. The Secretary-General, or officers of the CCC Secretariat designated by the Secretary-General, shall perform the secretarial work of meetings of the Technical Committee.

Quorum and Voting

20. Representatives of a simple majority of the members of the Technical Committee shall constitute a quorum.

21. Each member of the Technical Committee shall have one vote. A decision of the Technical Committee shall be taken by a majority comprising at least two thirds of the members

punktene som formannen på eget initiativ har ført opp, samt alle de punkter som er tatt med etter anmodning fra Generalsekretæren, fra Komiteen eller fra ethvert medlem i Den tekniske komité.

13. Den tekniske komité skal fastsette sin dagsorden ved åpningen av hver sesjon. Under sesjonen kan Den tekniske komité når som helst foreta endringer i dagsorden.

Administrasjonsledelse og forretningsorden

14. Den tekniske komité skal velge en formann og én eller flere viseformenn blant sine medlemmers delegater. Formannens og viseformennenes mandat er på ett år. Avtroppende formann og viseformenn kan gjenvelges. En formann eller viseformann som ikke lenger er representant for et medlem av Den tekniske komité, mister automatisk sitt mandat.

15. Dersom formannen ikke er til stede på et møte eller del av et møte, skal viseformannen lede møtet. Han vil i så fall ha samme myndighet og plikter som formannen.

16. Møtets formann skal delta i saksbehandlingen i Den tekniske komité i egenskap av formann og ikke som representant for et medlem av Den tekniske komité.

17. I tillegg til den myndighet som måtte være pålagt formannen etter disse reglene, skal formannen erklære hvert møte for åpnet og avsluttet, lede debatten, gi ordet og i samsvarende med disse reglene ha kontroll med møtegangen. Formannen kan også be en taler om å holde seg til dagsorden når talerens bemerkninger ikke har noe med saken å gjøre.

18. Under debatten om enhver sak, kan en delegasjon stille forslag til dagsordenen. I så fall skal formannen umiddelbart ta stilling til dette. Dersom det gjøres innvendinger mot formannens beslutning, skal formannen ta spørsmålet opp til votering og hans beslutning står ved lag med mindre den blir nedstemt.

19. Generalsekretæren eller tjenestemenn i sekretariatet som Generalsekretæren har utpekt, skal utføre sekretariatsoppgavene i forbindelse med møtene i Den tekniske komité.

Beslutningsdyktighet og votering

20. Representantene for et simpelt flertall av medlemmene av Den tekniske komité utgjør et beslutningsdyktig antall.

21. Hvert medlem i Den tekniske komité skal ha én stemme. Den tekniske komité skal treffe vedtak med et flertall på minst to tredjedeler av de medlemmene som er til stede. Den

present. Regardless of the outcome of the vote on a particular matter, the Technical Committee shall be free to make a full report to the Committee and to the CCC on that matter indicating the different views expressed in the relevant discussions. Notwithstanding the above provisions of this paragraph, on matters referred to it by a panel, the Technical Committee shall take decisions by consensus. Where no agreement is reached in the Technical Committee on the question referred to it by a panel, the Technical Committee shall provide a report detailing the facts of the matter and indicating the views of the members.

Languages and Records

22. The official languages of the Technical Committee shall be English, French and Spanish. Speeches or statements made in any of these three languages shall be immediately translated into the other official languages unless all delegations agree to dispense with translation. Speeches or statements made in any other language shall be translated into English, French and Spanish, subject to the same conditions, but in that event the delegation concerned shall provide the translation into English, French or Spanish. Only English, French and Spanish shall be used for the official documents of the Technical Committee. Memoranda and correspondence for the consideration of the Technical Committee must be presented in one of the official languages.

23. The Technical Committee shall draw up a report of all its sessions and, if the Chairman considers it necessary, minutes or summary records of its meetings. The Chairman or a designee of the Chairman shall report on the work of the Technical Committee at each meeting of the Committee and at each meeting of the CCC.

ANNEX III

1. The five-year delay in the application of the provisions of the Agreement by developing country Members provided for in paragraph 1 of Article 20 may, in practice, be insufficient for certain developing country Members. In such cases a developing country Member may request before the end of the period referred to in paragraph 1 of Article 20 an extension of such period, it being understood that the Members will give sympathetic consideration to such a request in cases where the developing country Member in question can show good cause.

tekniske komité skal uten hensyn til avstemningsresultatet i en spesiell sak stå fritt til å avgi en fullstendig rapport om saken til Komiteen og til CCC, der de forskjellige syn som er kommet til uttrykk under debatten, blir angitt. Uten hensyn til de foregående bestemmelser under dette nummer skal Den tekniske komité fatte vedtak ved konsensus i saker som et panel har lagt fram for den. Dersom Den tekniske komité ikke kommer fram til enighet om saken som et panel har lagt fram for den, skal Den tekniske komité avgi en rapport med nærmere beskrivelse av fakta i saken og gi de synspunkter medlemmene har uttrykt.

Språk og protokoller

22. De offisielle språkene i Den tekniske komité skal være engelsk, fransk og spansk. Taler og innlegg som er gjort på ett av disse tre språkene skal øyeblikkelig oversettes til de andre offisielle språkene, med mindre alle delegasjonene er enige om å gjøre avkall på oversettelsen. Taler og innlegg som er gjort på andre språk skal oversettes til engelsk, fransk og spansk, på de samme betingelsene, men i dette tilfellet, skal vedkommende delegasjon sørge for oversettelse til engelsk, fransk eller spansk. Bare engelsk, fransk og spansk skal brukes i Den tekniske komité's offisielle dokumenter. Promemoria og korrespondanse om saker som skal behandles av Den tekniske komité må foreligge på ett av de offisielle språkene.

23. Den tekniske komité skal sette opp rapport om alle sine sesjoner og, dersom formannen finner at det er nødvendig, lage referat eller sammendrag fra møtene. Formannen eller en person formannen utpeker skal avlegge rapport om Den tekniske komité's arbeid ved hvert møte i Komiteen og hvert møte i CCC.

VEDLEGG III

1. Fristen på fem år satt i artikkel 20 nr 1 for et medlem som er utviklingsland med hensyn til å anvende Avtalen, kan i praksis vise seg å være utilstrekkelig for enkelte av dem. I så fall kan et medlem som er utviklingsland før utgangen av den perioden som er angitt i artikkel 20 nr 1, be om forlengelse, idet det forutsettes at medlemmene behandler en slik søknad med velvillighet dersom vedkommende medlem som er utviklingsland kan gi en god begrunnelse.

2. Developing countries which currently value goods on the basis of officially established minimum values may wish to make a reservation to enable them to retain such values on a limited and transitional basis under such terms and conditions as may be agreed to by the Members.

3. Developing countries which consider that the reversal of the sequential order at the request of the importer provided for in Article 4 of the Agreement may give rise to real difficulties for them may wish to make a reservation to Article 4 in the following terms:

“The Government of reserves the right to provide that the relevant provision of Article 4 of the Agreement shall apply only when the customs authorities agree to the request to reverse the order of Articles 5 and 6.”

If developing countries make such a reservation, the Members shall consent to it under Article 21 of the Agreement.

4. Developing countries may wish to make a reservation with respect to paragraph 2 of Article 5 of the Agreement in the following terms:

“The Government of reserves the right to provide that paragraph 2 of Article 5 of the Agreement shall be applied in accordance with the provisions of the relevant note thereto whether or not the importer so requests.”

If developing countries make such a reservation, the Members shall consent to it under Article 21 of the Agreement.

5. Certain developing countries may have problems in the implementation of Article 1 of the Agreement insofar as it relates to importations into their countries by sole agents, sole distributors and sole concessionaires. If such problems arise in practice in developing country Members applying the Agreement, a study of this question shall be made, at the request of such Members, with a view to finding appropriate solutions.

6. Article 17 recognizes that in applying the Agreement, customs administrations may need to make enquiries concerning the truth or accuracy of any statement, document or declaration presented to them for customs valuation purposes. The Article thus acknowledges that enquiries may be made which are, for example, aimed at verifying that the elements of value declared or presented to customs in connection with a determination of customs value are complete and correct. Members, subject to their national laws and procedures,

2. Utviklingsland som på det aktuelle tidspunkt fastsetter verdien på grunnlag av offisielt fastsatte minsteverdier, vil kanskje ønske å reservere seg slik at de kan beholde disse verdiene på begrenset og midlertidig basis på de betingelser medlemmene måtte godta.

3. Utviklingsland som mener at ombytting av rekkefølgen i anvendelse dersom importøren ber om det, slik det er foreskrevet i artikkel 4 i denne Avtale, vil kunne skape reelle problemer for dem, vil kanskje ønske å reservere seg mot artikkel 4 med følgende ordlyd:

«Regjeringen i forbeholder seg retten til å bestemme at den aktuelle bestemmelse i artikkel 4 i avtalen bare skal gjelde når tollvesenet gir sitt samtykke til anmodningen om å bytte om rekkefølgen i anvendelsen av artikkel 5 og 6.»

Dersom utviklingsland utformer en slik reservasjon, skal medlemmene gi sitt samtykke til det i henhold til Avtalens artikkel 21.

4. Utviklingsland vil kanskje ønske å reservere seg mot artikkel 5 nr 2, med følgende ordlyd:

«Regjeringen i forbeholder seg retten til å bestemme at den aktuelle bestemmelse i artikkel 5 nr 2 vil bli anvendt i samsvar med tilhørende note til denne artikkel uansett om importøren ber om det eller ikke.»

Dersom utviklingsland utformer en slik reservasjon, skal medlemmene gi sitt samtykke til det i henhold til Avtalens artikkel 21.

5. Enkelte utviklingsland vil kunne få problemer ved iverksettelse av bestemmelsene i Avtalens artikkel 1 med hensyn til import i disse landene foretatt av eneagenter, enedistributører eller eneforhandlere. Dersom slike problemer skulle oppstå i praksis i utviklingsmedlemsland som anvender Avtalen, vil saken bli vurdert på anmodning fra slike medlemmer med sikte på å finne en hensiktsmessig løsning.

6. Artikkel 17 erkjenner at tollvesenet ved anvendelse av avtalen kanskje vil ha behov for å forhøre seg om riktigheten eller nøyaktigheten ved en påstand, et dokument eller en melding som er fremlagt i forbindelse med fastsettelse av tollverdien. Artikkelen godtar dermed at slike undersøkelser kan foretas f.eks. for å forsikre seg om at opplysninger angående verdien som er fremlagt eller meldt til tollvesenet med henblikk på fastsettelse av tollverdien, er fullstendige og riktige. Forutsatt at de nasjonale lover og prosedyrer følges, har medlem-

have the right to expect the full cooperation of importers in these enquiries.

7. The price actually paid or payable includes all payments actually made or to be made as a condition of sale of the imported goods, by the buyer to the seller, or by the buyer to a third party to satisfy an obligation of the seller.

mene rett å regne med importørens fulle samarbeid under disse undersøkelsene.

7. Den prisen som faktisk er betalt eller skal betales omfatter alle betalinger som kjøperen har gjort eller skal gjøre til selgeren som en betingelse for salget av de importerte varene, eller som kjøperen har gjort eller skal gjøre til en tredjemann for å oppfylle en forpliktelse selgeren har.

AGREEMENT ON PRESHIPMENT INSPECTION

Members,

Noting that Ministers on 20 September 1986 agreed that the Uruguay Round of Multilateral Trade Negotiations shall aim to "bring about further liberalization and expansion of world trade", "strengthen the role of GATT" and "increase the responsiveness of the GATT system to the evolving international economic environment";

Noting that a number of developing country Members have recourse to preshipment inspection;

Recognizing the need of developing countries to do so for as long and in so far as it is necessary to verify the quality, quantity or price of imported goods;

Mindful that such programmes must be carried out without giving rise to unnecessary delays or unequal treatment;

Noting that this inspection is by definition carried out on the territory of exporter Members;

Recognizing the need to establish an agreed international framework of rights and obligations of both user Members and exporter Members;

Recognizing that the principles and obligations of GATT 1994 apply to those activities of preshipment inspection entities that are mandated by governments that are Members of the WTO;

Recognizing that it is desirable to provide transparency of the operation of preshipment inspection entities and of laws and regulations relating to preshipment inspection;

Desiring to provide for the speedy, effective and equitable resolution of disputes between exporters and preshipment inspection entities arising under this Agreement;

AVTALE OM INSPEKSJON FØR FORSENDELSE

Medlemmene,

Som merker seg at ministrene den 20. september 1986 ble enige om at «Uruguay-runden i de multilaterale forhandlingene om handel skal ta sikte på å fremme en ytterligere liberalisering og utvidelse av verdenshandelen», å «styrke GATTs rolle» og «øke GATT-systemets mulighet for tilpasning til utviklingen i det internasjonale økonomiske miljø»;

Som merker seg at flere medlemmer som er utviklingsland, foretar inspeksjon før forsendelse;

Som erkjenner utviklingslandenes behov for å foreta inspeksjoner, over så lang tid og i den utstrekning det er nødvendig for å kontrollere importerte varers kvalitet, mengde eller pris;

Som erkjenner at slike programmer må gjennomføres uten å forårsake unødige forsinkelser eller forskjellsbehandling;

Som merker seg at denne inspeksjon per definisjon utføres på eksportmedlemmenes territorium;

Som erkjenner behovet for å fastsette en omforent internasjonal ramme for rettigheter og plikter som gjelder for både brukarmedlemmer og eksportmedlemmer;

Som erkjenner at prinsippene og forpliktelsene i GATT 1994 gjelder for virksomhet utført av inspeksjonsselskapene etter pålegg fra regjeringer som er medlemmer i WTO;

Som erkjenner at det er ønskelig å sikre åpenhet i virksomheten til selskaper som er beskjeftiget med inspeksjon før forsendelse, og de lover og forskrifter som gjelder for slik inspeksjon;

Som ønsker å sørge for en rask, effektiv og rettferdig løsning av tvister som måtte oppstå mellom eksportører og inspeksjonsselskaper innenfor rammen av denne Avtale;

Hereby agree as follows:

Er enige om følgende:

Article 1
Coverage - Definitions

1. This Agreement shall apply to all pre-shipment inspection activities carried out on the territory of Members, whether such activities are contracted or mandated by the government, or any government body, of a Member.

2. The term "user Member" means a Member of which the government or any government body contracts for or mandates the use of preshipment inspection activities.

3. Preshipment inspection activities are all activities relating to the verification of the quality, the quantity, the price, including currency exchange rate and financial terms, and/or the customs classification of goods to be exported to the territory of the user Member.

4. The term "preshipment inspection entity" is any entity contracted or mandated by a Member to carry out preshipment inspection activities.¹

Article 2
Obligations of User Members

Non-discrimination

1. User Members shall ensure that preshipment inspection activities are carried out in a nondiscriminatory manner, and that the procedures and criteria employed in the conduct of these activities are objective and are applied on an equal basis to all exporters affected by such activities. They shall ensure uniform performance of inspection by all the inspectors of the preshipment inspection entities contracted or mandated by them.

Governmental Requirements

2. User Members shall ensure that in the course of preshipment inspection activities relating to their laws, regulations and requirements, the provisions of paragraph 4 of Article III of GATT 1994 are respected to the extent that these are relevant.

Site of Inspection

3. User Members shall ensure that all preshipment inspection activities, including the

¹ It is understood that this provision does not obligate Members to allow government entities of other Members to conduct preshipment inspection activities on their territory.

Artikkel 1
Virkeområde - definisjoner

1. Denne Avtale får anvendelse på all inspeksjon før forsendelse som foretas på medlemmenes territorium, uansett om slik virksomhet utføres i henhold til avtale med eller etter pålegg fra et medlems regjering eller offentlige myndigheter.

2. Med «brukermedlem» menes et medlem der regjeringen eller en offentlig myndighet inngår avtale om eller pålegger bruk av inspeksjon før forsendelse.

3. Inspeksjon før forsendelse omfatter all virksomhet i forbindelse med kontroll av kvalitet, mengde, pris, herunder valutakurs og finansielle vilkår, og/eller tollklassifisering av varer som skal eksporteres til brukermedlemmets territorium.

4. Med «inspeksjonsselskap» menes et selskap som etter avtale med eller etter pålegg fra et medlem skal foreta inspeksjon før forsendelse.¹

Artikkel 2
Brukermedlemmenes forpliktelser

Ikke-diskriminering

1. Brukermedlemmene skal sørge for at inspeksjon før forsendelse foretas på en ikke-diskriminerende måte, og at prosedyrene og kriteriene som benyttes i forbindelse med inspeksjonen er objektive og anvendes likt overfor alle eksportører som berøres av slik virksomhet. De skal sørge for at alle inspektører i de inspeksjonsselskaper som etter avtale eller pålegg skal brukes, gjennomfører inspeksjonen på samme måte.

Statlige krav

2. Brukermedlemmene skal ved inspeksjon før forsendelse i henhold til sine lover, forskrifter og krav, sørge for at bestemmelsene i artikkel III nr. 4 i GATT 1994 overholdes i den grad de er relevante.

Inspeksjonssted

3. Brukermedlemmene skal sørge for at all inspeksjon før forsendelse, herunder utstedel-

¹ Det er underforstått at medlemmene etter denne bestemmelse ikke er forpliktet til å tillate at andre medlemmers offentlige organer foretar inspeksjon før forsendelse på deres territorium.

issuance of a Clean Report of Findings or a note of non-issuance, are performed in the customs territory from which the goods are exported or, if the inspection cannot be carried out in that customs territory given the complex nature of the products involved, or if both parties agree, in the customs territory in which the goods are manufactured.

Standards

4. User Members shall ensure that quantity and quality inspections are performed in accordance with the standards defined by the seller and the buyer in the purchase agreement and that, in the absence of such standards, relevant international standards² apply.

Transparency

5. User Members shall ensure that pre-shipment inspection activities are conducted in a transparent manner.

6. User Members shall ensure that, when initially contacted by exporters, preshipment inspection entities provide to the exporters a list of all the information which is necessary for the exporters to comply with inspection requirements. The preshipment inspection entities shall provide the actual information when so requested by exporters. This information shall include a reference to the laws and regulations of user Members relating to preshipment inspection activities, and shall also include the procedures and criteria used for inspection and for price and currency exchange-rate verification purposes, the exporters' rights vis-à-vis the inspection entities, and the appeals procedures set up under paragraph 21. Additional procedural requirements or changes in existing procedures shall not be applied to a shipment unless the exporter concerned is informed of these changes at the time the inspection date is arranged. However, in emergency situations of the types addressed by Articles XX and XXI of GATT 1994, such additional requirements or changes may be applied to a shipment before the exporter has been informed. This assistance shall not, however, relieve exporters from their obligations in respect of compliance with the import regulations of the user Members.

7. User Members shall ensure that the information referred to in paragraph 6 is made

² An international standard is a standard adopted by a governmental or non-governmental body whose membership is open to all Members, one of whose recognized activities is in the field of standardization.

sen av en attest som bekrefter at intet er å bemerke eller et dokument som bekrefter at ovennevnte attest ikke kan utstedes, foretas i det tollområde varene eksporteres fra eller, dersom inspeksjonen ikke kan foretas på dette tollområde fordi de aktuelle produkter er av komplisert art, eller dersom begge parter er enig om dette, i det tollområde der varene er framstilt.

Standarder

4. Brukermedlemmene skal sørge for at inspeksjoner av mengde og kvalitet utføres i samsvar med de standarder som er definert av selgeren og kjøperen i kjøpsavtalen og at det, dersom det ikke finnes slike standarder, anvendes relevante internasjonale standarder.²

Åpenhet

5. Brukermedlemmene skal sørge for at inspeksjon før forsendelse foretas på en åpen måte.

6. Når et brukermedlem mottar en henvendelse fra en eksportør for første gang, skal medlemmet sørge for at inspeksjonsselskapet gir eksportøren en liste over alle de opplysninger eksportøren trenger for å kunne oppfylle inspeksjonskravene. Inspeksjonsselskapet skal legge fram selve opplysningene når eksportøren ber om det. Opplysningene skal inneholde en henvisning til brukermedlemmenes lover og forskrifter om inspeksjon før forsendelse, og skal også inneholde de prosedyrer og kriterier som benyttes ved inspeksjon og ved verifisering av priser og valutakurser, eksportørens rettigheter overfor inspeksjonsselskapene, samt prosedyrene for klagebehandling fastsatt i nr. 21. Tilleggskrav i forbindelse med prosedyrer eller endringer i eksisterende prosedyrer får ikke anvendelse på en forsendelse med mindre vedkommende eksportør gjøres oppmerksom på disse endringer når inspeksjonsdatoen avtales. I nødsituasjoner av den art som er nevnt i artikkel XX og XXI i GATT 1994, kan likevel slike tilleggskrav eller endringer gis anvendelse for en forsendelse før eksportøren er underrettet om dette. Dette fritar likevel ikke inspektøren for forpliktelsen til å overholde brukermedlemmets importbestemmelser.

7. Brukermedlemmene skal sørge for at opplysningene nevnt i nr. 6 gjøres lett tilgjeng-

² En internasjonal standard er en standard som er vedtatt av et statlig eller ikke-statlig organ der alle medlemmer kan være medlem, og der standardisering er blant organets anerkjente virksomheter.

available to exporters in a convenient manner, and that the preshipment inspection offices maintained by preshipment inspection entities serve as information points where this information is available.

8. User Members shall publish promptly all applicable laws and regulations relating to preshipment inspection activities in such a manner as to enable other governments and traders to become acquainted with them.

Protection of Confidential Business Information

9. User Members shall ensure that preshipment inspection entities treat all information received in the course of the preshipment inspection as business confidential to the extent that such information is not already published, generally available to third parties, or otherwise in the public domain. User Members shall ensure that preshipment inspection entities maintain procedures to this end.

10. User Members shall provide information to Members on request on the measures they are taking to give effect to paragraph 9. The provisions of this paragraph shall not require any Member to disclose confidential information the disclosure of which would jeopardize the effectiveness of the preshipment inspection programmes or would prejudice the legitimate commercial interest of particular enterprises, public or private.

11. User Members shall ensure that preshipment inspection entities do not divulge confidential business information to any third party, except that preshipment inspection entities may share this information with the government entities that have contracted or mandated them. User Members shall ensure that confidential business information which they receive from preshipment inspection entities contracted or mandated by them is adequately safeguarded. Preshipment inspection entities shall share confidential business information with the governments contracting or mandating them only to the extent that such information is customarily required for letters of credit or other forms of payment or for customs, import licensing or exchange control purposes.

12. User Members shall ensure that preshipment inspection entities do not request exporters to provide information regarding:

- (a) manufacturing data related to patented, licensed or undisclosed processes, or to processes for which a patent is pending;
- (b) unpublished technical data other than data

elig for eksportørene, og at de kontorer for inspeksjon før forsendelse som drives av inspeksjonsselskapene, tjener som opplysningskontorer der disse opplysninger er tilgjengelig.

8. Brukermedlemmene skal snarest mulig kunngjøre alle gjeldende lover og forskrifter om inspeksjon før forsendelse, slik at det blir mulig for de øvrige regjeringer og for forretningsdrivende å gjøre seg kjent med dem.

Beskyttelse av fortrolige forretningsopplysninger

9. Brukermedlemmene skal sørge for at inspeksjonsselskapene behandler alle opplysninger de mottar i løpet av inspeksjonen som fortrolige forretningsopplysninger, i den grad slike opplysninger ikke allerede er offentliggjort, allment tilgjengelige for tredjemann, eller på annen måte gjort kjent for allmennheten. Brukermedlemmene skal sørge for at inspeksjonsselskapene har rutiner for dette formål.

10. På anmodning skal brukermedlemmene gi opplysninger til medlemmene om de tiltak de treffer for å iverksette nr. 9. Bestemmelsene i dette nr. skal ikke innebære krav om at et medlem sprer fortrolige opplysninger dersom slik spredning setter inspeksjonsprogrammets effektivitet i fare eller fører til at offentlige eller private foretaks legitime kommersielle interesser blir skadelidende.

11. Brukermedlemmene skal sørge for at inspeksjonsselskapene ikke sprer fortrolige forretningsopplysninger til tredjemann; inspeksjonsselskapene kan likevel dele slike opplysninger med de statlige organer som har inngått avtale med dem eller pålagt at de skal brukes. Brukermedlemmene skal sørge for at fortrolige forretningsopplysninger de mottar fra inspeksjonsselskaper som skal brukes etter avtale eller pålegg, er tilstrekkelig beskyttet. Inspeksjonsselskapene skal gi fortrolige forretningsopplysninger til de stater som har inngått avtale med dem eller pålagt at de skal brukes, bare i den grad slike opplysninger vanligvis kreves i forbindelse med rembursbrev eller andre oppgjørsformer eller i forbindelse med toll, importlisenser eller valutakontroll.

12. Brukermedlemmene skal sørge for at inspeksjonsselskapene ikke ber eksportørene gi opplysninger om:

- a) produksjonsdata angående prosesser som er patentert, lisensiert eller hemmelige, eller prosesser det er søkt patent for,
- b) tekniske data som ikke er offentliggjort,

necessary to demonstrate compliance with technical regulations or standards;

- (c) internal pricing, including manufacturing costs;
- (d) profit levels;
- (e) the terms of contracts between exporters and their suppliers unless it is not otherwise possible for the entity to conduct the inspection in question. In such cases, the entity shall only request the information necessary for this purpose.

13. The information referred to in paragraph 12, which preshipment inspection entities shall not otherwise request, may be released voluntarily by the exporter to illustrate a specific case.

Conflicts of Interest

14. User Members shall ensure that preshipment inspection entities, bearing in mind also the provisions on protection of confidential business information in paragraphs 9 through 13, maintain procedures to avoid conflicts of interest:

- (a) between preshipment inspection entities and any related entities of the preshipment inspection entities in question, including any entities in which the latter have a financial or commercial interest or any entities which have a financial interest in the preshipment inspection entities in question, and whose shipments the preshipment inspection entities are to inspect;
- (b) between preshipment inspection entities and any other entities, including other entities subject to preshipment inspection, with the exception of the government entities contracting or mandating the inspections;
- (c) with divisions of preshipment inspection entities engaged in activities other than those required to carry out the inspection process.

Delays

15. User Members shall ensure that preshipment inspection entities avoid unreasonable delays in inspection of shipments. User Members shall ensure that, once a preshipment inspection entity and an exporter agree on an inspection date, the preshipment inspection entity conducts the inspection on that date unless it is rescheduled on a mutually agreed basis between the exporter and the

med unntak av data som er nødvendig for å påvise samsvar med tekniske forskrifter eller standarder,

- c) intern prisfastsetting, herunder produksjonskostnader,
- d) størrelsen på fortjeneste,
- e) kontraktsvilkårene mellom eksportørene og deres leverandører, med mindre selskapet ikke på annen måte kan foreta den aktuelle inspeksjon. I slike tilfeller skal inspeksjonsselskapet be om bare de opplysninger som er nødvendige for dette formål.

13. For å illustrere et konkret tilfelle kan eksportøren på eget initiativ oppgi de opplysninger som er nevnt i nr. 12 og som inspeksjonsselskapene ellers ikke skal be om.

Interessekonflikter

14. Brukermedlemmene skal sørge for at inspeksjonsselskapene samtidig som det tas hensyn til bestemmelsene om beskyttelse av fortrolige forretningsopplysninger i nr. 9-13, opprettholder prosedyrer for å unngå interessekonflikter:

- a) mellom inspeksjonsselskapene og ethvert selskap som har tilknytning til de aktuelle inspeksjonsselskaper, herunder selskaper der et inspeksjonsselskap har økonomiske eller forretningsmessige interesser eller selskaper som har økonomiske interesser i de aktuelle inspeksjonsselskaper, og hvis forsendelser inspeksjonsselskapet skal inspisere,
- b) mellom inspeksjonsselskaper og andre selskaper, herunder andre selskaper som er underlagt inspeksjon før forsendelse, med unntak av de statlige organer som har inngått avtale om eller gitt pålegg om inspeksjonene,
- c) med avdelinger i inspeksjonsselskaper som utfører andre oppgaver enn dem som kreves for å gjennomføre inspeksjonen.

Forsinkelser

15. Brukermedlemmene skal sørge for at inspeksjonsselskapene unngår at inspeksjon av forsendelser blir urimelig forsinket. Brukermedlemmene skal sørge for at et inspeksjonsselskap, når det og en eksportør blir enige om en inspeksjonsdag, foretar inspeksjonen denne dag med mindre det avtales en annen dag etter felles overenskomst mellom eksportøren og inspeksjonsselskapet, eller inspeksjonsselskapet

preshipment inspection entity, or the preshipment inspection entity is prevented from doing so by the exporter or by *force majeure*.³

16. User Members shall ensure that, following receipt of the final documents and completion of the inspection, preshipment inspection entities, within five working days, either issue a Clean Report of Findings or provide a detailed written explanation specifying the reasons for non-issuance. User Members shall ensure that, in the latter case, preshipment inspection entities give exporters the opportunity to present their views in writing and, if exporters so request, arrange for re-inspection at the earliest mutually convenient date.

17. User Members shall ensure that, whenever so requested by the exporters, preshipment inspection entities undertake, prior to the date of physical inspection, a preliminary verification of price and, where applicable, of currency exchange rate, on the basis of the contract between exporter and importer, the *pro forma* invoice and, where applicable, the application for import authorization. User Members shall ensure that a price or currency exchange rate that has been accepted by a preshipment inspection entity on the basis of such preliminary verification is not withdrawn, providing the goods conform to the import documentation and/or import licence. They shall ensure that, after a preliminary verification has taken place, preshipment inspection entities immediately inform exporters in writing either of their acceptance or of their detailed reasons for non-acceptance of the price and/or currency exchange rate.

18. User Members shall ensure that, in order to avoid delays in payment, preshipment inspection entities send to exporters or to designated representatives of the exporters a Clean Report of Findings as expeditiously as possible.

19. User Members shall ensure that, in the event of a clerical error in the Clean Report of Findings, preshipment inspection entities correct the error and forward the corrected information to the appropriate parties as expeditiously as possible.

Price Verification

20. User Members shall ensure that, in order to prevent over- and under-invoicing and

³ It is understood that, for the purposes of this Agreement, "forcemajeure" shall mean "irresistible compulsion or coercion, unforeseeable course of events excusing from fulfilment of contract".

hindres i å gjøre dette av eksportøren eller av *force majeure*.³

16. Brukermedlemmene skal sørge for at inspeksjonsselskapene etter å ha mottatt de endelige dokumenter og fullført inspeksjonen, innen fem virkedager enten utsteder en attest som bekrefter at intet er å bemerke, eller gir en detaljert, skriftlig redegjørelse for grunnen til at attesten ikke utstedes. Brukermedlemmene skal sørge for at inspeksjonsselskapene i sistnevnte tilfelle gir eksportørene anledning til å framsette sine synspunkter skriftlig og, dersom eksportørene ber om det, treffer de nødvendige tiltak for å foreta ny inspeksjon så snart som mulig, på et tidspunkt som passer for begge parter.

17. Brukermedlemmene skal sørge for at inspeksjonsselskapene når eksportørene ber om det, før dagen for fysisk inspeksjon foretar en foreløpig verifisering av pris og eventuelt valutakurs, på grunnlag av kontrakten mellom eksportør og importør, *pro forma*-fakturaen og eventuelt søknaden om importtillatelse. Brukermedlemmene skal sørge for at en pris eller valutakurs som er godkjent av inspeksjonsselskapet på grunnlag av slik foreløpig kontroll, ikke trekkes tilbake, forutsatt at varene er i samsvar med importdokumentasjonen og/eller importlisensen. De skal sørge for at inspeksjonsselskapene etter at en foreløpig kontroll har funnet sted, umiddelbart underretter eksportørene skriftlig enten om sin godkjennelse eller om sine detaljerte grunner til ikke å godkjenne prisen og/eller valutakursen.

18. Brukermedlemmene skal sørge for at inspeksjonsselskapene for å unngå betalingsforsinkelser så raskt som mulig sender en attest om at intet er å bemerke til eksportørene eller til utpekte representanter for eksportørene.

19. Brukermedlemmene skal sørge for at inspeksjonsselskapene når det er skrivefeil i attesten, retter feilen og sender den korrigerte informasjonen til de berørte parter så raskt som mulig.

Prisverifisering

20. Brukermedlemmene skal sørge for at inspeksjonsselskapene for å hindre over- og un-

³ Det er underforstått at med *force majeure* menes i denne Avtale «uimotståelig tvang, uforutsett hendelsesforløp som fritar for oppfyllelse av avtale».

fraud, preshipment inspection entities conduct price verification⁴ according to the following guidelines:

- (a) preshipment inspection entities shall only reject a contract price agreed between an exporter and an importer if they can demonstrate that their findings of an unsatisfactory price are based on a verification process which is in conformity with the criteria set out in subparagraphs (b) through (e);
- (b) the preshipment inspection entity shall base its price comparison for the verification of the export price on the price(s) of identical or similar goods offered for export from the same country of exportation at or about the same time, under competitive and comparable conditions of sale, in conformity with customary commercial practices and net of any applicable standard discounts. Such comparison shall be based on the following:
 - (i) only prices providing a valid basis of comparison shall be used, taking into account the relevant economic factors pertaining to the country of importation and a country or countries used for price comparison;
 - (ii) the preshipment inspection entity shall not rely upon the price of goods offered for export to different countries of importation to arbitrarily impose the lowest price upon the shipment;
 - (iii) the preshipment inspection entity shall take into account the specific elements listed in subparagraph (c);
 - (iv) at any stage in the process described above, the preshipment inspection entity shall provide the exporter with an opportunity to explain the price;
- (c) when conducting price verification, preshipment inspection entities shall make appropriate allowances for the terms of the sales contract and generally applicable adjusting factors pertaining to the transaction; these factors shall include but not be limited to the commercial level and quantity of the sale, delivery periods and conditions, price escalation clauses, quality specifications, special design features, special shipping or packing specifications, order size, spot sales, seasonal influences, licence or other intellectual property fees, and servi-

derfakturering og svindel foretar en priskontroll⁴ i samsvar med følgende retningslinjer:

- a) inspeksjonsselskapene skal forkaste en pris i en kontrakt mellom en eksportør og en importør bare dersom de kan påvise at deres konklusjon om at prisen ikke er tilfredsstillende, er basert på en verifiseringsprosess som er i samsvar med kriteriene oppført i avsnitt b) til e),
- b) inspeksjonsselskapet skal ved sin prissammenligning med henblikk på verifisering av eksportprisen, basere seg på prisen(e) på identiske eller tilsvarende varer som frambyes for eksport fra samme eksportland på samme tid eller omtrent på samme tid, på konkurransedyktige og tilsvarende salgsvilkår, i samsvar med vanlig forretningspraksis og netto uten eventuelle standardrabatter. Slik sammenligning skal være basert på følgende:
 - i) det skal bare benyttes priser som gir et pålitelig sammenligningsgrunnlag, idet det tas hensyn til de relevante økonomiske faktorer som gjelder for importlandet og ett eller flere land som benyttes i prissammenligningen,
 - ii) inspeksjonsselskapet skal ikke stole på prisen på varer som frambyes for eksport til forskjellige importland for vilkårlig å gi forsendelsen den laveste prisen,
 - iii) inspeksjonsselskapet skal ta hensyn til de konkrete elementer oppført under bokstav c),
 - iv) på alle trinn i prosessen beskrevet ovenfor skal inspeksjonsselskapet gi eksportøren anledning til å gi en forklaring på prisen,
- c) når de foretar prisverifisering, skal inspeksjonsselskapene ta tilbørlig hensyn til vilkårene i salgskontrakten og de justeringsfaktorer som allment gjelder for transaksjonen; disse faktorene skal omfatte, men ikke være begrenset til, salgets kommersielle nivå og mengde, leveringsfrister og leveringsvilkår, prisendringsklausuler, kvalitetsspesifikasjoner, spesielle trekk ved konstruksjonen, spesielle forsendelses- eller emballeringsspesifikasjoner, ordrens størrelse, kontantsalg, sesongmessige svingninger, lisensavgifter eller andre avgifter

⁴ The obligations of user Members with respect to the services of preshipment inspection entities in connection with customs valuation shall be the obligations which they have accepted in GATT1994 and the other Multilateral Trade Agreements included in Annex1A of the WTO Agreement.

⁴ Brukermedlemmenes forpliktelser med hensyn til inspeksjonsorganenes tjenester i forbindelse med fastsettelse av tollverdi, skal være de forpliktelser de har akseptert i GATT 1994 og de øvrige multilaterale handelsavtaler som er oppført i vedlegg 1A til WTO-avtalen.

ces rendered as part of the contract if these are not customarily invoiced separately; they shall also include certain elements relating to the exporter's price, such as the contractual relationship between the exporter and importer;

- (d) the verification of transportation charges shall relate only to the agreed price of the mode of transport in the country of exportation as indicated in the sales contract;
- (e) the following shall not be used for price verification purposes:
 - (i) the selling price in the country of importation of goods produced in such country;
 - (ii) the price of goods for export from a country other than the country of exportation;
 - (iii) the cost of production;
 - (iv) arbitrary or fictitious prices or values.

Appeals Procedures

21. User Members shall ensure that pre-shipment inspection entities establish procedures to receive, consider and render decisions concerning grievances raised by exporters, and that information concerning such procedures is made available to exporters in accordance with the provisions of paragraphs 6 and 7. User Members shall ensure that the procedures are developed and maintained in accordance with the following guidelines:

- (a) pre-shipment inspection entities shall designate one or more officials who shall be available during normal business hours in each city or port in which they maintain a pre-shipment inspection administrative office to receive, consider and render decisions on exporters' appeals or grievances;
- (b) exporters shall provide in writing to the designated official(s) the facts concerning the specific transaction in question, the nature of the grievance and a suggested solution;
- (c) the designated official(s) shall afford sympathetic consideration to exporters' grievances and shall render a decision as soon as possible after receipt of the documentation referred to in subparagraph (b).

Derogation

22. By derogation to the provisions of Article 2, user Members shall provide that, with the exception of part shipments, shipments whose value is less than a minimum value ap-

på immaterielle rettigheter, og tjenester som ytes som en del av kontrakten dersom disse ikke vanligvis blir fakturert særskilt; de skal også omfatte bestemte elementer i forbindelse med eksportørens pris, som f. eks. kontraktsforholdet mellom eksportøren og importøren;

- d) verifiseringen av transportkostnadene skal bare dreie seg om prisen som tilsvarer den transportmåte som brukes i eksportlandet, i samsvar med det som er avtalt i salgskontrakten,
- e) følgende faktorer skal ikke benyttes i forbindelse med prisverifisering:
 - i) salgsprisen i importlandet på varer framstilt i dette landet,
 - ii) prisen på varer til eksport fra et annet land enn eksportlandet,
 - iii) produksjonskostnad,
 - iv) vilkårlige eller fiktive priser eller verdier.

Klagebehandling

21. Brukermedlemmene skal sørge for at inspeksjonsselskapene oppretter prosedyrer for å motta, behandle og avgjøre klager framsatt av eksportørene, og at informasjon om slike prosedyrer gjøres tilgjengelig for eksportørene i samsvar med bestemmelsene i nr. 6 og 7. Brukermedlemmene skal sørge for at prosedyrene utarbeides og anvendes i samsvar med følgende retningslinjer:

- a) inspeksjonsselskapene skal utpeke en eller flere tjenestemenn som i vanlig kontortid kan motta, behandle og avgjøre klager framsatt av eksportører, i hver by eller havn der selskapene har et administrasjonskontor for inspeksjon før forsendelse,
- b) eksportørene skal gi den eller de utpekte tjenestemenn skriftlige opplysninger om den konkrete transaksjonen, klagens art og et forslag til løsning,
- c) den eller de utpekte tjenestemenn skal gi eksportørenes klager velvillig behandling, og skal treffe en avgjørelse så snart som mulig etter at dokumentasjonen nevnt i bokstav b) er mottatt.

Unntak

22. Som unntak fra bestemmelsene i artikkel 2 skal brukermlemmene fastsette at det ikke skal foretas inspeksjon av forsendelser, bortsett fra delforsendelser, med en verdi un-

plicable to such shipments as defined by the user Member shall not be inspected, except in exceptional circumstances. This minimum value shall form part of the information furnished to exporters under the provisions of paragraph 6.

Article 3

Obligations of Exporter Members

Non-discrimination

1. Exporter Members shall ensure that their laws and regulations relating to preshipment inspection activities are applied in a non-discriminatory manner.

Transparency

2. Exporter Members shall publish promptly all applicable laws and regulations relating to preshipment inspection activities in such a manner as to enable other governments and traders to become acquainted with them.

Technical Assistance

3. Exporter Members shall offer to provide to user Members, if requested, technical assistance directed towards the achievement of the objectives of this Agreement on mutually agreed terms.⁵

Article 4

Independent Review Procedures

Members shall encourage preshipment inspection entities and exporters mutually to resolve their disputes. However, two working days after submission of the grievance in accordance with the provisions of paragraph 21 of Article 2, either party may refer the dispute to independent review. Members shall take such reasonable measures as may be available to them to ensure that the following procedures are established and maintained to this end:

- (a) these procedures shall be administered by an independent entity constituted jointly by an organization representing preshipment inspection entities and an organization representing exporters for the purposes of this Agreement;
- (b) the independent entity referred to in subparagraph (a) shall establish a list of experts as follows:
 - (i) a section of members nominated by an

⁵ It is understood that such technical assistance may be given on a bilateral, plurilateral or multilateral basis.

der en minsteverdi brukermedlemmet har fastsatt for slike forsendelser, unntatt i ekstraordinære tilfeller. Denne minsteverdien skal inngå i den informasjon eksportørene gis etter bestemmelsene i nr. 6.

Artikkel 3

Eksportmedlemmenes forpliktelser

Ikke-diskriminering

1. Eksportmedlemmene skal sørge for at deres lover og forskrifter om inspeksjon før forsendelse anvendes på en ikke-diskriminerende måte.

Åpenhet

2. Eksportmedlemmene skal snarest mulig kunngjøre alle gjeldende lover og forskrifter om inspeksjon før forsendelse slik at andre myndigheter og forretningsdrivende kan gjøre seg kjent med dem.

Teknisk bistand

3. Eksportmedlemmene skal på anmodning tilby seg å gi brukermedlemmene teknisk bistand med sikte på å nå målene i denne Avtale, på omforente vilkår⁵.

Artikkel 4

Prosedyrer for uavhengig gjennomgåelse

Medlemmene skal oppfordre inspeksjons-selskapene og eksportørene til å løse sine tvister i fellesskap. To virkedager etter at en klage er framsatt i samsvar med bestemmelsene i artikkel 2 nr. 21, kan likevel hver part kreve uavhengig behandling av tvisten. Medlemmene skal treffe de rimelige tiltak de har til rådighet for å sikre at følgende prosedyrer innføres og opprettholdes for dette formål:

- a) prosedyrene skal administreres av et uavhengig organ opprettet i fellesskap av en organisasjon som representerer selskaper for inspeksjon før forsendelse og en organisasjon som representerer eksportører i henhold til denne avtale,
- b) det uavhengige organet nevnt i bokstav a) skal utarbeide en liste over eksperter, som følger:
 - i) en seksjon der medlemmene er opp-

⁵ Det er underforstått at slik teknisk bistand kan gis på bilateralt, plurilateralt eller multilateralt grunnlag.

organization representing preshipment inspection entities;

- (ii) a section of members nominated by an organization representing exporters;
- (iii) a section of independent trade experts, nominated by the independent entity referred to in subparagraph (a).

The geographical distribution of the experts on this list shall be such as to enable any disputes raised under these procedures to be dealt with expeditiously. This list shall be drawn up within two months of the entry into force of the WTO Agreement and shall be updated annually. The list shall be publicly available. It shall be notified to the Secretariat and circulated to all Members;

- (c) an exporter or preshipment inspection entity wishing to raise a dispute shall contact the independent entity referred to in subparagraph (a) and request the formation of a panel. The independent entity shall be responsible for establishing a panel. This panel shall consist of three members. The members of the panel shall be chosen so as to avoid unnecessary costs and delays. The first member shall be chosen from section (i) of the above list by the preshipment inspection entity concerned, provided that this member is not affiliated to that entity. The second member shall be chosen from section (ii) of the above list by the exporter concerned, provided that this member is not affiliated to that exporter. The third member shall be chosen from section (iii) of the above list by the independent entity referred to in subparagraph (a). No objections shall be made to any independent trade expert drawn from section (iii) of the above list;
- (d) the independent trade expert drawn from section (iii) of the above list shall serve as the chairman of the panel. The independent trade expert shall take the necessary decisions to ensure an expeditious settlement of the dispute by the panel, for instance, whether the facts of the case require the panelists to meet and, if so, where such a meeting shall take place, taking into account the site of the inspection in question;
- (e) if the parties to the dispute so agree, one independent trade expert could be selected from section (iii) of the above list by the independent entity referred to in subparagraph (a) to review the dispute in question. This expert shall take the necessary decisions to ensure an expeditious settlement of

nevnt av en organisasjon som representerer inspeksjonsselskapene,

- ii) en seksjon der medlemmene er oppnevnt av en organisasjon som representerer eksportørene,
- iii) en seksjon der medlemmene er uavhengige handelseksperter og oppnevnt av det uavhengige organet nevnt i bokstav a).

Den geografiske fordelingen av ekspertene på denne listen skal være slik at eventuelle tvister som bringes inn etter disse prosedyrene, raskt kan løses. Denne listen skal utarbeides innen to måneder etter at WTO-avtalen er trådt i kraft, og skal ajourføres hvert år. Listen skal gjøres tilgjengelig for allmennheten. Den skal meddeles sekretariatet og distribueres til alle medlemmene,

- c) en eksportør eller et inspeksjonsselskap som ønsker å ta opp en tvist, skal kontakte det uavhengige organet nevnt i bokstav a) og be om at det opprettes et panel. Det uavhengige organet skal være ansvarlig for at det opprettes et panel. Panelet skal ha tre medlemmer. Panelets medlemmer skal velges slik at unødige kostnader og forsinkelser unngås. Det aktuelle inspeksjonsselskapet skal velge det første medlemmet fra seksjon i) på ovennevnte liste, forutsatt at dette medlemmet ikke er tilknyttet selskapet. Den aktuelle eksportøren skal velge det andre medlemmet fra seksjon ii) på ovennevnte liste, forutsatt at dette medlemmet ikke er tilknyttet eksportøren. Det uavhengige organet nevnt i bokstav a) skal velge det tredje medlemmet fra seksjon iii) på ovennevnte liste. Det skal ikke gjøres innvendinger mot en uavhengig handelsekspert valgt fra seksjon iii) på ovennevnte liste,
- d) den uavhengige handelseksperten valgt fra seksjon iii) på ovennevnte liste skal være panelets formann. Den uavhengige handelseksperten skal treffe de nødvendige avgjørelser for å sikre at panelet raskt løser tvisten, for eksempel hvorvidt sakens fakta krever at panelets medlemmer møtes og i så fall, hvor møtet skal holdes, idet det tas hensyn til det aktuelle inspeksjonsstedet,
- e) dersom partene i tvisten er enige om det, kan det uavhengige organet nevnt i bokstav a) velge en uavhengig handelsekspert fra seksjon iii) på ovennevnte liste med sikte på gjennomgåelse av den aktuelle tvisten. Denne eksperten skal treffe de nødvendige avgjørelser for å sikre en rask løs-

- the dispute, for instance taking into account the site of the inspection in question;
- (f) the object of the review shall be to establish whether, in the course of the inspection in dispute, the parties to the dispute have complied with the provisions of this Agreement. The procedures shall be expeditious and provide the opportunity for both parties to present their views in person or in writing;
- (g) decisions by a three-member panel shall be taken by majority vote. The decision on the dispute shall be rendered within eight working days of the request for independent review and be communicated to the parties to the dispute. This time-limit could be extended upon agreement by the parties to the dispute. The panel or independent trade expert shall apportion the costs, based on the merits of the case;
- (h) the decision of the panel shall be binding upon the preshipment inspection entity and the exporter which are parties to the dispute.
- ning av tvisten, for eksempel ved å ta hensyn til det aktuelle inspeksjonsstedet,
- f) hensikten med gjennomgåelsen skal være å fastslå om partene i tvisten under den aktuelle inspeksjonen har overholdt bestemmelsene i denne avtale. Behandlingen skal gå raskt, og begge parter skal gis anledning til å legge fram sitt syn, personlig eller skriftlig,
- g) avgjørelser i et panel med tre medlemmer skal treffes ved stemmeflertall. En avgjørelse i tvisten skal treffes innen åtte virkedager etter anmodningen om uavhengig gjennomgåelse, og skal meddeles partene i tvisten. Fristen kan forlenges etter avtale mellom partene i tvisten. Panelet eller den uavhengige handelseksperten skal fordele kostnadene etter sakens omstendigheter,
- h) panelets avgjørelse skal være bindende for det inspeksjonsselskap og den eksportør som er parter i tvisten.

*Article 5
Notification*

Members shall submit to the Secretariat copies of the laws and regulations by which they put this Agreement into force, as well as copies of any other laws and regulations relating to preshipment inspection, when the WTO Agreement enters into force with respect to the Member concerned. No changes in the laws and regulations relating to preshipment inspection shall be enforced before such changes have been officially published. They shall be notified to the Secretariat immediately after their publication. The Secretariat shall inform the Members of the availability of this information.

*Article 6
Review*

At the end of the second year from the date of entry into force of the WTO Agreement and every three years thereafter, the Ministerial Conference shall review the provisions, implementation and operation of this Agreement, taking into account the objectives thereof and experience gained in its operation. As a result of such review, the Ministerial Conference may amend the provisions of the Agreement.

*Article 7
Consultation*

Members shall consult with other Members upon request with respect to any matter affect-

*Artikkel 5
Melding*

Medlemmene skal oversende sekretariatet teksten til de lover og forskrifter som setter denne Avtale i kraft, samt teksten til enhver annen lov eller forskrift om inspeksjon før forsendelse, når WTO-avtalen trer i kraft for vedkommende medlem. Endringer i lover og forskrifter om inspeksjon før forsendelse skal ikke iverksettes før endringene er offisielt kunngjort. Sekretariatet skal gis melding om endringene umiddelbart etter at de er kunngjort. Sekretariatet skal underrette medlemmene om at disse opplysningene foreligger.

*Artikkel 6
Gjennomgang*

Ministerkonferansen skal ved utløpet av det andre året etter at WTO-avtalen er trådt i kraft, og hvert tredje år deretter, gjennomgå denne Avtales bestemmelser, gjennomføring og anvendelse, og skal under gjennomgangen ta hensyn til Avtalens formål og den erfaring som er vunnet under anvendelsen av den. Som følge av en slik gjennomgang kan Ministerkonferansen endre Avtalens bestemmelser.

*Artikkel 7
Konsultasjon*

Medlemmene skal på anmodning konsultere andre medlemmer med hensyn til enhver sak

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av
Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

Vedlegg 1

ting the operation of this Agreement. In such cases, the provisions of Article XXII of GATT 1994, as elaborated and applied by the Dispute Settlement Understanding, are applicable to this Agreement.

som berører gjennomføringen av denne Avtale. I slike tilfeller får bestemmelsene i artikkel XXII i GATT 1994 anvendelse, slik de er nærmere presisert og gjennomført ved Tvisteløsningsavtalen.

*Article 8
Dispute Settlement*

Any disputes among Members regarding the operation of this Agreement shall be subject to the provisions of Article XXIII of GATT 1994, as elaborated and applied by the Dispute Settlement Understanding.

*Artikkel 8
Tvisteløsning*

Enhver tvist mellom medlemmene om gjennomføringen av denne Avtale skal følge bestemmelsene i artikkel XXIII i GATT 1994, slik de er nærmere presisert og gjennomført ved Tvisteløsningsavtalen.

*Article 9
Final Provisions*

1. Members shall take the necessary measures for the implementation of the present Agreement.

2. Members shall ensure that their laws and regulations shall not be contrary to the provisions of this Agreement.

*Artikkel 9
Sluttbestemmelser*

1. Medlemmene skal treffe de tiltak som er nødvendige for å gjennomføre denne Avtale.

2. Medlemmene skal sørge for at deres lover og forskrifter ikke er i strid med bestemmelsene i denne Avtale.

AGREEMENT ON RULES OF ORIGIN

Members,

Noting that Ministers on 20 September 1986 agreed that the Uruguay Round of Multilateral Trade Negotiations shall aim to "bring about further liberalization and expansion of world trade", "strengthen the role of GATT" and "increase the responsiveness of the GATT system to the evolving international economic environment";

Desiring to further the objectives of GATT 1994;

Recognizing that clear and predictable rules of origin and their application facilitate the flow of international trade;

Desiring to ensure that rules of origin themselves do not create unnecessary obstacles to trade;

Desiring to ensure that rules of origin do not nullify or impair the rights of Members under GATT 1994;

Recognizing that it is desirable to provide transparency of laws, regulations, and practices regarding rules of origin;

Desiring to ensure that rules of origin are prepared and applied in an impartial, transparent, predictable, consistent and neutral manner;

AVTALE OM OPPRINNELSESREGLER

Medlemmene,

Som merker seg at ministrene 20. september 1986 ble enige om at "Uruguay-runden i de multilaterale forhandlinger om handel skal ta sikte på å fremme en ytterligere liberalisering og utvidelse av verdenshandelen", "styrke GATTs rolle" og "øke GATT-systemets mulighet for tilpasning til utviklingen i det internasjonale økonomiske miljø";

Som ønsker å fremme målene i GATT 1994;

Som erkjenner at klare og forutsigbare opprinnelsesregler og deres anvendelse forenkler internasjonalt handelssamkvem;

Som ønsker å sikre at opprinnelsesreglene i seg selv ikke skaper unødige handelshindringer;

Som ønsker å sikre at opprinnelsesreglene ikke tilsidesetter eller innskrenker medlemmenes rettigheter i henhold til GATT 1994;

Som erkjenner at det er ønskelig å sørge for innsyn i lover, forskrifter og praksis med hensyn til opprinnelsesregler;

Som ønsker å sikre at opprinnelsesreglene blir utformet og anvendt på en upartisk, åpen, forutsigbar, konsekvent og nøytral måte;

Vedlegg 1 Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

Recognizing the availability of a consultation mechanism and procedures for the speedy, effective and equitable resolution of disputes arising under this Agreement;

Desiring to harmonize and clarify rules of origin;

Hereby agree as follows:

PART I DEFINITIONS AND COVERAGE

Article 1 Rules of Origin

1. For the purposes of Parts I to IV of this Agreement, rules of origin shall be defined as those laws, regulations and administrative determinations of general application applied by any Member to determine the country of origin of goods provided such rules of origin are not related to contractual or autonomous trade regimes leading to the granting of tariff preferences going beyond the application of paragraph 1 of Article I of GATT 1994.

2. Rules of origin referred to in paragraph 1 shall include all rules of origin used in non-preferential commercial policy instruments, such as in the application of: most-favoured-nation treatment under Articles I, II, III, XI and XIII of GATT 1994; anti-dumping and countervailing duties under Article VI of GATT 1994; safeguard measures under Article XIX of GATT 1994; origin marking requirements under Article IX of GATT 1994; and any discriminatory quantitative restrictions or tariff quotas. They shall also include rules of origin used for government procurement and trade statistics.¹

PART II DISCIPLINES TO GOVERN THE APPLICATION OF RULES OF ORIGIN

Article 2 Disciplines During the Transition Period

Until the work programme for the harmonization of rules of origin set out in Part IV is completed, Members shall ensure that:

- (a) when they issue administrative determinations of general application, the requirements to be fulfilled are clearly defined. In particular:

¹ It is understood that this provision is without prejudice to those determinations made for purposes of defining "domestic industry" or "like products of domestic industry" or similar terms wherever they apply.

Som erkjenner at det foreligger en konsultasjonsordning og prosedyrer med sikte på en rask, effektiv og rettferdig løsning av tvister som oppstår innenfor rammen av denne Avtale;

Som ønsker å harmonisere og presisere opprinnelsesreglene;

Er enige om følgende:

DEL I DEFINISJONER OG VIRKEOMRÅDE

Artikkel 1 Opprinnelsesregler

1. I del I til IV i denne Avtale skal opprinnelsesregler defineres som de lover, forskrifter og generelle administrative avgjørelser ethvert medlem anvender for å fastsette varenes opprinnelsesland, forutsatt at disse opprinnelsesregler ikke er knyttet til avtalefestede eller autonome handelsordninger som fører til at det gis tollpreferanser ut over anvendelsen av artikkel I nr. 1 i GATT 1994.

2. Opprinnelsesreglene nevnt i nr. 1 skal omfatte alle opprinnelsesregler som benyttes i forbindelse med ikke-preferansemessige handelspolitiske virkemidler, som ved anvendelse av: bestevilkårsbehandling i henhold til artikkel I, II, III, XI og XIII i GATT 1994; antidumpingtoll og utjevningsavgifter i henhold til artikkel VI i GATT 1994; beskyttelsestiltak i henhold til artikkel XIX i GATT 1994; krav til opprinnelsesmerking i henhold til artikkel IX i GATT 1994; samt alle diskriminerende kvantitative restriksjoner eller tollkvoter. De skal også omfatte opprinnelsesregler som benyttes i forbindelse med offentlig innkjøp og handelsstatistikk¹.

DEL II RETNINGSLINJER FOR ANVENDELSE AV OPPRINNELSESREGLER

Artikkel 2 Retningslinjer i overgangsperioden

Medlemmene skal, til arbeidsprogrammet for harmonisering av opprinnelsesregler fastsatt i del IV er fullført, sørge for at:

- a) kravene som må oppfylles er klart definert når generelle administrative avgjørelser treffes. Særlig skal,

¹ Dette forstås slik at denne bestemmelse ikke berører de avgjørelser som treffes i forbindelse med definisjon av uttrykket "innenlandsk industri" eller "tilsvarende vare i innenlandsk industri" eller lignende uttrykk når de kommer til anvendelse.

- (i) in cases where the criterion of change of tariff classification is applied, such a rule of origin, and any exceptions to the rule, must clearly specify the subheadings or headings within the tariff nomenclature that are addressed by the rule;
- (ii) in cases where the ad valorem percentage criterion is applied, the method for calculating this percentage shall also be indicated in the rules of origin;
- (iii) in cases where the criterion of manufacturing or processing operation is prescribed, the operation that confers origin on the good concerned shall be precisely specified;
- (b) notwithstanding the measure or instrument of commercial policy to which they are linked, their rules of origin are not used as instruments to pursue trade objectives directly or indirectly;
- (c) rules of origin shall not themselves create restrictive, distorting, or disruptive effects on international trade. They shall not pose unduly strict requirements or require the fulfilment of a certain condition not related to manufacturing or processing, as a prerequisite for the determination of the country of origin. However, costs not directly related to manufacturing or processing may be included for the purposes of the application of an ad valorem percentage criterion consistent with subparagraph (a);
- (d) the rules of origin that they apply to imports and exports are not more stringent than the rules of origin they apply to determine whether or not a good is domestic and shall not discriminate between other Members, irrespective of the affiliation of the manufacturers of the good concerned²;
- (e) their rules of origin are administered in a consistent, uniform, impartial and reasonable manner;
- (f) their rules of origin are based on a positive standard. Rules of origin that state what does not confer origin (negative standard) are permissible as part of a clarification of a positive standard or in individual cases where a positive determination of origin is not necessary;
- (g) their laws, regulations, judicial decisions and administrative rulings of general application relating to rules of origin are published as if they were subject to, and in accordance with, the provisions of paragraph 1 of Article X of GATT 1994;
- i) når kriteriet endring av tollklassifisering anvendes, en slik opprinnelsesregel og eventuelle unntak fra regelen klart angi hvilke underposisjoner eller posisjoner innen tollnomenklaturen regelen omhandler;
- ii) når verdiprosentkriteriet anvendes, utregningsmetoden for prosentsatsen også angis i opprinnelsesreglene;
- iii) når kriteriet framstillings- eller bearbeidingsprosesser er foreskrevet, det angis nøyaktig hvilken prosess som gir den aktuelle varen opprinnelse.
- b) deres opprinnelsesregler, uansett hvilket handelspolitiske tiltak eller virkemiddel de er knyttet til, ikke benyttes som virkemidler for direkte eller indirekte å nå handelspolitiske mål;
- c) opprinnelsesreglene i seg selv ikke virker slik at de begrenser, vrir eller forstyrrer internasjonal handel. De skal ikke inneholde urimelig strenge krav eller kreve oppfyllelse av et bestemt vilkår som ikke er knyttet til framstilling eller bearbeiding, som en nødvendig forutsetning for fastsettelse av opprinnelsesland. Imidlertid kan kostnader som ikke er direkte forbundet med framstilling eller bearbeiding, tas med ved anvendelse av et verdiprosentkriterium i samsvar med bokstav a);
- d) de opprinnelsesregler de anvender på import og eksport, ikke er mer restriktive enn de opprinnelsesregler de anvender for å avgjøre om en vare er av innenlandsk opprinnelse, og ikke diskriminerer andre medlemmer, uansett hvilken tilhørighet produsentene av den aktuelle vare har;²
- e) deres opprinnelsesregler administreres på en konsekvent, ensartet, upartisk og rimelig måte;
- f) deres opprinnelsesregler er basert på en positiv standard. Opprinnelsesregler som fastsetter hva som ikke gir opprinnelse (negativ standard) er tillatt som ledd i en klargjøring av en positiv standard eller i enkelttilfeller når en positiv fastsettelse av opprinnelse ikke er påkrevet;
- g) deres lover, forskrifter og generelle rettslige og administrative avgjørelser om opprinnelsesregler kunngjøres som om de var underlagt bestemmelsene i artikkel X nr. 1 i GATT 1994, og i samsvar med dem;

² With respect to rules of origin applied for the purposes of government procurement, this provision shall not create obligations additional to those already assumed by Members under GATT 1994.

² Med hensyn til opprinnelsesregler som anvendes i forbindelse med offentlige innkjøp, skal denne bestemmelse ikke medføre forpliktelser ut over de forpliktelser medlemmene alt har påtatt seg i henhold til GATT 1994.

- (h) upon the request of an exporter, importer or any person with a justifiable cause, assessments of the origin they would accord to a good are issued as soon as possible but no later than 150 days³ after a request for such an assessment provided that all necessary elements have been submitted. Requests for such assessments shall be accepted before trade in the good concerned begins and may be accepted at any later point in time. Such assessments shall remain valid for three years provided that the facts and conditions, including the rules of origin, under which they have been made remain comparable. Provided that the parties concerned are informed in advance, such assessments will no longer be valid when a decision contrary to the assessment is made in a review as referred to in subparagraph (j). Such assessments shall be made publicly available subject to the provisions of subparagraph (k);
- (i) when introducing changes to their rules of origin or new rules of origin, they shall not apply such changes retroactively as defined in, and without prejudice to, their laws or regulations;
- (j) any administrative action which they take in relation to the determination of origin is reviewable promptly by judicial, arbitral or administrative tribunals or procedures, independent of the authority issuing the determination, which can effect the modification or reversal of the determination;
- (k) all information that is by nature confidential or that is provided on a confidential basis for the purpose of the application of rules of origin is treated as strictly confidential by the authorities concerned, which shall not disclose it without the specific permission of the person or government providing such information, except to the extent that it may be required to be disclosed in the context of judicial proceedings.
- h) en fastsettelse av hvilken opprinnelse en vare skal ha, gjøres kjent så snart som mulig på anmodning fra eksportør, importør eller enhver person som har berettiget grunn til det, men ikke senere enn 150 dager³ etter en anmodning om en slik fastsettelse, forutsatt at alle nødvendige elementer er framlagt. Anmodninger om slik fastsettelse skal aksepteres før handelen med den aktuelle varen tar til, og kan aksepteres på ethvert senere tidspunkt. En slik avgjørelse skal gjelde i tre år, forutsatt at de faktiske omstendigheter og vilkår, herunder opprinnelsesreglene, som avgjørelsen er basert på, fortsatt er sammenlignbare. Forutsatt at de berørte parter underrettes på forhånd, er en slik avgjørelse ikke lenger gyldig når det treffes annen beslutning i forbindelse med en overprøving som nevnt i bokstav j). Slike avgjørelser skal stilles til rådighet for allmennheten, med forbehold for bestemmelsene i bokstav k);
- i) de, når de endrer sine opprinnelsesregler eller innfører nye opprinnelsesregler, ikke anvender slike endringer med tilbakevirkende kraft dersom det er fastsatt i deres lover eller forskrifter, men uten at dette får innvirkning på disse lover eller forskrifter;
- j) ethvert administrativt tiltak de treffer i forbindelse med fastsettelse av opprinnelse, i løpet av kort tid kan prøves ved rettslige, voldgiftsmessige eller administrative instanser eller prosedyrer, som skal være uavhengige av myndigheten som treffer avgjørelsen, og som kan endre eller omgjøre avgjørelsen;
- k) alle opplysninger som etter sin art er fortrolige eller som er framskaffet på fortrolig grunnlag i forbindelse med anvendelsen av opprinnelsesreglene, gis strengt fortrolig behandling av vedkommende myndigheter, som ikke skal bringe dem videre uten uttrykkelig tillatelse fra den person eller regjering som har gitt opplysningene, unntatt i den grad det kan bli nødvendig i forbindelse med rettergang.

Article 3

Disciplines after the Transition Period

Taking into account the aim of all Members to achieve, as a result of the harmonization work programme set out in Part IV, the establishment of harmonized rules of origin, Members shall ensure, upon the implementation of

³ In respect of requests made during the first year from the date of entry into force of the WTO Agreement, Members shall only be required to issue these assessments as soon as possible.

Artikkel 3

Retningslinjer etter overgangsperioden

Idet de tar hensyn til at det er alle medlemmers mål å kunne innføre harmoniserte opprinnelsesregler som et resultat av arbeidsprogrammet for harmonisering fastlagt i del IV, skal medlemmene når de gjennomfører resul-

³ Med hensyn til anmodninger som gjøres i løpet av det første året etter den dag WTO-avtalen er trådt i kraft, skal medlemmene bare være pålagt å gjøre slike avgjørelser kjent så snart som mulig.

the results of the harmonization work programme, that:

- (a) they apply rules of origin equally for all purposes as set out in Article 1;
 - (b) under their rules of origin, the country to be determined as the origin of a particular good is either the country where the good has been wholly obtained or, when more than one country is concerned in the production of the good, the country where the last substantial transformation has been carried out;
 - (c) the rules of origin that they apply to imports and exports are not more stringent than the rules of origin they apply to determine whether or not a good is domestic and shall not discriminate between other Members, irrespective of the affiliation of the manufacturers of the good concerned;
 - (d) the rules of origin are administered in a consistent, uniform, impartial and reasonable manner;
 - (e) their laws, regulations, judicial decisions and administrative rulings of general application relating to rules of origin are published as if they were subject to, and in accordance with, the provisions of paragraph 1 of Article X of GATT 1994;
 - (f) upon the request of an exporter, importer or any person with a justifiable cause, assessments of the origin they would accord to a good are issued as soon as possible but no later than 150 days after a request for such an assessment provided that all necessary elements have been submitted. Requests for such assessments shall be accepted before trade in the good concerned begins and may be accepted at any later point in time. Such assessments shall remain valid for three years provided that the facts and conditions, including the rules of origin, under which they have been made remain comparable. Provided that the parties concerned are informed in advance, such assessments will no longer be valid when a decision contrary to the assessment is made in a review as referred to in subparagraph (h). Such assessments shall be made publicly available subject to the provisions of subparagraph (i);
 - (g) when introducing changes to their rules of origin or new rules of origin, they shall not apply such changes retroactively as defined in, and without prejudice to, their laws or regulations;
 - (h) any administrative action which they take in relation to the determination of origin is reviewable promptly by judicial, arbitral or administrative tribunals or procedures,
- tatene av arbeidsprogrammet for harmonisering sørge for at:
- a) de anvender opprinnelsesreglene likt for alle formål fastlagt i artikkel 1;
 - b) det land som fastsettes som opprinnelsesland for en bestemt vare i henhold til deres opprinnelsesregler, enten er landet der varen er framstilt i sin helhet eller, når mer enn ett land er involvert i framstillingen av varen, det landet der den siste vesentlige bearbeidelse fant sted;
 - c) de opprinnelsesregler de anvender på import og eksport, ikke er mer restriktive enn de opprinnelsesregler de anvender for å avgjøre om en vare er av innenlandsk opprinnelse, og ikke diskriminerer andre medlemmer, uansett hvilken tilhørighet produsentene av den aktuelle vare har;
 - d) deres opprinnelsesregler administreres på en konsekvent, ensartet, upartisk og rimelig måte;
 - e) deres lover, forskrifter og generelle rettslige og administrative avgjørelser om opprinnelsesregler kunngjøres som om de var underlagt bestemmelsene i artikkel X nr. 1 i GATT 1994, og i samsvar med dem;
 - f) en fastsettelse av hvilken opprinnelse en vare skal ha, gjøres kjent så snart som mulig på anmodning fra eksportør, importør eller enhver person som har berettiget grunn til det, men ikke senere enn 150 dager etter en anmodning om en slik fastsettelse, forutsatt at alle nødvendige elementer er framlagt. Anmodninger om slik fastsettelse skal aksepteres før handelen med den aktuelle varen tar til, og kan aksepteres på ethvert senere tidspunkt. En slik avgjørelse skal gjelde i tre år, forutsatt at de faktiske omstendigheter og vilkår, herunder opprinnelsesreglene, som avgjørelsen er basert på, fortsatt er sammenlignbare. Forutsatt at de berørte parter underrettes på forhånd, er en slik avgjørelse ikke lenger gyldig når det treffes annen beslutning i forbindelse med en overprøving som nevnt i bokstav h). Slike avgjørelser skal stilles til rådighet for allmennheten, med forbehold for bestemmelsene i bokstav i);
 - g) de, når de endrer sine opprinnelsesregler eller innfører nye opprinnelsesregler, ikke anvender slike endringer med tilbakevirkende kraft dersom det er fastsatt i deres lover eller forskrifter, men uten at dette får innvirkning på disse lover eller forskrifter;
 - h) ethvert administrativt tiltak de treffer i forbindelse med fastsettelse av opprinnelse, i løpet av kort tid kan prøves ved rettslige, voldsmedisinske eller administrative

independent of the authority issuing the determination, which can effect the modification or reversal of the determination;

- (i) all information which is by nature confidential or which is provided on a confidential basis for the purpose of the application of rules of origin is treated as strictly confidential by the authorities concerned, which shall not disclose it without the specific permission of the person or government providing such information, except to the extent that it may be required to be disclosed in the context of judicial proceedings.

PART III PROCEDURAL ARRANGEMENTS ON NOTIFICATION, REVIEW, CONSULTATION AND DISPUTE SETTLEMENT

Article 4 Institutions

1. There is hereby established a Committee on Rules of Origin (referred to in this Agreement as "the Committee") composed of the representatives from each of the Members. The Committee shall elect its own Chairman and shall meet as necessary, but not less than once a year, for the purpose of affording Members the opportunity to consult on matters relating to the operation of Parts I, II, III and IV or the furtherance of the objectives set out in these Parts and to carry out such other responsibilities assigned to it under this Agreement or by the Council for Trade in Goods. Where appropriate, the Committee shall request information and advice from the Technical Committee referred to in paragraph 2 on matters related to this Agreement. The Committee may also request such other work from the Technical Committee as it considers appropriate for the furtherance of the above-mentioned objectives of this Agreement. The WTO Secretariat shall act as the secretariat to the Committee.

2. There shall be established a Technical Committee on Rules of Origin (referred to in this Agreement as "the Technical Committee") under the auspices of the Customs Co-operation Council (CCC) as set out in Annex I. The Technical Committee shall carry out the technical work called for in Part IV and prescribed in Annex I. Where appropriate, the Technical Committee shall request information and advice from the Committee on matters related to this Agreement. The Technical Committee may also request such other work from the Committee as it considers appropriate for the furtherance of the above-mentioned objectives of

instanser eller prosedyrer, som skal være uavhengige av myndigheten som treffer avgjørelsen, og som kan endre eller omgjøre avgjørelsen;

- i) alle opplysninger som etter sin art er fortrolige eller som er framskaffet på fortrolig grunnlag i forbindelse med anvendelsen av opprinnelsesreglene, gis strengt fortrolig behandling av vedkommende myndigheter, som ikke skal bringe dem videre uten uttrykkelig tillatelse fra den person eller regjering som har gitt opplysningene, unntatt i den grad det kan bli nødvendig i forbindelse med rettergang.

DEL III BESTEMMELSER OM MELDING, GJENNOMGANG, KONSULTASJON OG TVISTELØSNING

Artikkel 4 Organer

1. Det nedsettes en komité for opprinnelsesregler (i denne Avtale kalt "Komiteen") sammensatt av representanter for hvert av medlemslandene. Komiteen skal velge sin formann og skal komme sammen etter behov, men minst en gang i året, for å gi medlemmene mulighet til å konsultere hverandre i saker knyttet til anvendelsen av del I, II, III og IV, eller for å fremme målene fastlagt i disse delene og for å utføre andre oppgaver den er tillagt i henhold til denne Avtale eller av Rådet for handel med varer. Når det er aktuelt, skal Komiteen be om informasjon og råd fra Den tekniske komité (nevnt i bokstav b) om saker i tilknytning til denne Avtale. Komiteen kan også be Den tekniske komité utføre annet arbeid som Komiteen mener er hensiktsmessig for å fremme målene i denne Avtale. WTOs sekretariat skal fungere som sekretariat for Komiteen;

2. Det nedsettes en teknisk komité for opprinnelsesregler (i denne Avtale kalt "Den tekniske komité") under Tollsamarbeidsrådet (CCC) som fastlagt i vedlegg I. Den tekniske komité skal utføre det tekniske arbeid som er omhandlet i del IV og fastsatt i vedlegg I. Når det er aktuelt, skal Den tekniske komité be om informasjon og råd fra Komiteen om saker i tilknytning til denne Avtale. Den tekniske komité kan også be Komiteen utføre annet arbeid som Den tekniske komité mener er hensiktsmessig for å fremme målene i denne Avtale. CCCs sekretariat skal fungere som sekretariat for Den tekniske komité.

the Agreement. The CCC Secretariat shall act as the secretariat to the Technical Committee.

Article 5

Information and Procedures for Modification and Introduction of New Rules of Origin

1. Each Member shall provide to the Secretariat, within 90 days after the date of entry into force of the WTO Agreement for it, its rules of origin, judicial decisions, and administrative rulings of general application relating to rules of origin in effect on that date. If by inadvertence a rule of origin has not been provided, the Member concerned shall provide it immediately after this fact becomes known. Lists of information received and available with the Secretariat shall be circulated to the Members by the Secretariat.

2. During the period referred to in Article 2, Members introducing modifications, other than *de minimis* modifications, to their rules of origin or introducing new rules of origin, which, for the purpose of this Article, shall include any rule of origin referred to in paragraph 1 and not provided to the Secretariat, shall publish a notice to that effect at least 60 days before the entry into force of the modified or new rule in such a manner as to enable interested parties to become acquainted with the intention to modify a rule of origin or to introduce a new rule of origin, unless exceptional circumstances arise or threaten to arise for a Member. In these exceptional cases, the Member shall publish the modified or new rule as soon as possible.

Article 6

Review

1. The Committee shall review annually the implementation and operation of Parts II and III of this Agreement having regard to its objectives. The Committee shall annually inform the Council for Trade in Goods of developments during the period covered by such reviews.

2. The Committee shall review the provisions of Parts I, II and III and propose amendments as necessary to reflect the results of the harmonization work programme.

3. The Committee, in cooperation with the Technical Committee, shall set up a mechanism to consider and propose amendments to the results of the harmonization work programme, taking into account the objectives and principles set out in Article 9. This may include instances where the rules need to be made more operational or need to be updated

Artikkel 5

Informasjon og framgangsmåter ved endring og innføring av nye opprinnelsesregler

1. Hvert medlem skal innen 90 dager etter den dag WTO-avtalen er trådt i kraft, oversende sine opprinnelsesregler til sekretariatet, samt rettslige og administrative avgjørelser om opprinnelsesregler som var i kraft den dag. Dersom en opprinnelsesregel ved en feil ikke blir forelagt, skal vedkommende medlem forelegge den umiddelbart når dette oppdages. Lister over informasjon som er mottatt og som er tilgjengelig i sekretariatet, skal distribueres av sekretariatet til medlemmene.

2. I løpet av perioden nevnt i artikkel 2 skal medlemmer som foretar endringer, bortsett fra endringer *de minimis*, i sine opprinnelsesregler eller innfører nye opprinnelsesregler, som for denne artikkels formål skal omfatte enhver opprinnelsesregel omhandlet i nr. 1 som ikke er forelagt sekretariatet, offentliggjøre en melding om dette minst 60 dager før den endrede eller nye regelen trer i kraft, på en slik måte at det er mulig for interesserte parter å få kjennskap til at en opprinnelsesregel skal endres eller en ny opprinnelsesregel skal innføres, med mindre det inntreffer, eller det er fare for at det skal inntreffe, ekstraordinære omstendigheter for et medlem. I slike ekstraordinære tilfeller skal medlemmet kunngjøre den endrede eller nye regelen så snart som mulig.

Artikkel 6

Gjennomgang

1. Komiteen skal hvert år undersøke hvordan del II og III i denne Avtale gjennomføres og anvendes, og skal under gjennomgangen ta hensyn til Avtalens formål. Komiteen skal hvert år underrette Rådet for handel med varer om det som har skjedd i tidsrommet som omfattes av gjennomgangen.

2. Komiteen skal gjennomgå bestemmelsene i del I, II og III og foreslå de endringer som er nødvendige av hensyn til resultatene av arbeidsprogrammet for harmonisering.

3. Komiteen skal i samarbeid med Den tekniske komité innføre en ordning med gjennomgang av resultatene av arbeidsprogrammet for harmonisering og forslag til endringer, samtidig som det tas hensyn til målene og prinsippene fastlagt i artikkel 9. Dette kan omfatte tilfeller der det er behov for å forbedre reglenes virkemåte eller ajourføre dem for

to take into account new production processes as affected by any technological change.

å ta hensyn til nye framstillingsprosesser som følge av teknologiske endringer.

*Article 7
Consultation*

The provisions of Article XXII of GATT 1994, as elaborated and applied by the Dispute Settlement Understanding, are applicable to this Agreement.

*Artikkel 7
Konsultasjon*

Bestemmelsene i artikkel XXII i GATT 1994 slik de er nærmere presisert og gjennomført ved Tvisteløsningsavtalen, skal gjelde for denne Avtale.

*Article 8
Dispute Settlement*

The provisions of Article XXIII of GATT 1994, as elaborated and applied by the Dispute Settlement Understanding, are applicable to this Agreement.

*Artikkel 8
Tvisteløsning*

Bestemmelsene i artikkel XXIII i GATT 1994 slik de er nærmere presisert og gjennomført ved Tvisteløsningsavtalen, skal gjelde for denne Avtale.

**PART IV
HARMONIZATION OF RULES
OF ORIGIN**

*Article 9
Objectives and Principles*

1. With the objectives of harmonizing rules of origin and, *inter alia*, providing more certainty in the conduct of world trade, the Ministerial Conference shall undertake the work programme set out below in conjunction with the CCC, on the basis of the following principles:

- (a) rules of origin should be applied equally for all purposes as set out in Article 1;
- (b) rules of origin should provide for the country to be determined as the origin of a particular good to be either the country where the good has been wholly obtained or, when more than one country is concerned in the production of the good, the country where the last substantial transformation has been carried out;
- (c) rules of origin should be objective, understandable and predictable;
- (d) notwithstanding the measure or instrument to which they may be linked, rules of origin should not be used as instruments to pursue trade objectives directly or indirectly. They should not themselves create restrictive, distorting or disruptive effects on international trade. They should not pose unduly strict requirements or require the fulfilment of a certain condition not relating to manufacturing or processing as a prerequisite for the determination of the country of origin. However, costs not directly related to manufacturing or proces-

**DEL IV
HARMONISERING AV OPPRINNELSES-
REGLENE**

*Artikkel 9
Mål og prinsipper*

1. Med den målsetting å harmonisere opprinnelsesreglene, og særlig å gi større sikkerhet i verdenshandelen, skal Ministerkonferansen i samarbeid med CCC iverksette arbeidsprogrammet som er fastlagt nedenfor, på grunnlag av følgende prinsipper:

- a) opprinnelsesreglene bør anvendes likt for alle formål fastlagt i artikkel 1;
- b) opprinnelsesreglene bør fastsette at det land som fastsettes som opprinnelsesland for en bestemt vare, skal være enten landet der varen i sin helhet er framstilt eller, når mer enn ett land er involvert i framstillingen av varen, det landet der den siste vesentlige bearbeidelse fant sted;
- c) opprinnelsesreglene bør være objektive, lett forståelige og forutsigbare;
- d) uansett hvilket handelspolitisk tiltak eller virkemiddel de er knyttet til, bør opprinnelsesreglene ikke benyttes som virkemidler for direkte eller indirekte å nå handelspolitiske mål. De bør i seg selv ikke virke slik at de begrenser, vrir eller forstyrrer internasjonal handel. De bør ikke inneholde urimelig strenge krav eller kreve oppfyllelse av et bestemt vilkår som ikke er knyttet til framstilling eller bearbeidning, som en nødvendig forutsetning for å fastsette opprinnelseslandet. Imidlertid kan kostnader som ikke er direkte forbundet med fram-

sing may be included for purposes of the application of an ad valorem percentage criterion;

- (e) rules of origin should be administrable in a consistent, uniform, impartial and reasonable manner;
- (f) rules of origin should be coherent;
- (g) rules of origin should be based on a positive standard. Negative standards may be used to clarify a positive standard.

Work Programme

2.(a) The work programme shall be initiated as soon after the entry into force of the WTO Agreement as possible and will be completed within three years of initiation.

(b) The Committee and the Technical Committee provided for in Article 4 shall be the appropriate bodies to conduct this work.

(c) To provide for detailed input by the CCC, the Committee shall request the Technical Committee to provide its interpretations and opinions resulting from the work described below on the basis of the principles listed in paragraph 1. To ensure timely completion of the work programme for harmonization, such work shall be conducted on a product sector basis, as represented by various chapters or sections of the Harmonized System (HS) nomenclature.

(i) *Wholly Obtained and Minimal Operations or Processes*

The Technical Committee shall develop harmonized definitions of:

- the goods that are to be considered as being wholly obtained in one country. This work shall be as detailed as possible;
- minimal operations or processes that do not by themselves confer origin to a good.

The results of this work shall be submitted to the Committee within three months of receipt of the request from the Committee.

(ii) *Substantial Transformation - Change in Tariff Classification*

- The Technical Committee shall consider and elaborate upon, on the basis of the criterion of substantial transformation, the use of change in tariff sub-heading or heading when developing rules of origin for particular products or a product sector and, if appropriate, the minimum change within the nomenclature that meets this criterion.

- The Technical Committee shall divide the above work on a product basis taking into account the chapters or sec-

stilling eller bearbeiding, tas med ved anvendelse av et verdiprosentkriterium;

- e) opprinnelsesreglene bør administreres på en konsekvent, ensartet, upartisk og rimelig måte;
- f) opprinnelsesreglene bør være helhetlige;
- g) opprinnelsesreglene bør være basert på en positiv standard. Negative standarder kan benyttes for å klargjøre en positiv standard.

Arbeidsprogram

2.a) Arbeidsprogrammet skal påbegynnes så snart som mulig etter at WTO-avtalen er trådt i kraft, og skal fullføres innen tre år etter at det ble påbegynt.

b) Komiteen og Den tekniske komité omhandlet i artikkel 4 skal være de rette organer til å utføre dette arbeidet.

c) For å kunne få detaljerte opplysninger fra CCC skal Komiteen be Den tekniske komité legge fram sine tolkninger og uttalelser fra arbeidet som er beskrevet nedenfor, på grunnlag av prinsippene anført i nr. 1. For å sikre at arbeidsprogrammet for harmonisering blir fullført i tide, skal arbeidet utføres etter varesektor, slik det er satt opp i de forskjellige kapitler eller avsnitt i nomenklaturen for Det harmoniserte system (HS).

i) *Varer framstilt i sin helhet og minimale arbeidsoperasjoner eller -prosesser*

Den tekniske komité skal utarbeide harmoniserte definisjoner av:

- varer som skal anses som framstilt i sin helhet i ett land. Dette arbeidet skal være så detaljert som mulig;
- minimale arbeidsoperasjoner eller -prosesser som ikke i seg selv gir en vare opprinnelsestatus.

Resultatet av dette arbeidet skal legges fram for Komiteen innen tre måneder etter at anmodning fra Komiteen er mottatt.

ii) *Vesentlig bearbeidelse - endring av tollklassifiseringen*

- Den tekniske komité skal på grunnlag av kriteriet vesentlig bearbeidelse vurdere og utarbeide de nærmere detaljer om bruken av endring i underposisjoner eller posisjoner i tolltariffen ved utforming av opprinnelsesregler for bestemte varer eller en varesektor, og eventuelt den minimumsendring innen nomenklaturen som oppfyller dette kriteriet.

- Den tekniske komité skal dele arbeidet som er nevnt ovenfor inn etter varer, idet det tas hensyn til kapitlene eller

tions of the HS nomenclature, so as to submit results of its work to the Committee at least on a quarterly basis. The Technical Committee shall complete the above work within one year and three months from receipt of the request of the Committee.

(iii) *Substantial Transformation - Supplementary Criteria*

Upon completion of the work under subparagraph (ii) for each product sector or individual product category where the exclusive use of the HS nomenclature does not allow for the expression of substantial transformation, the Technical Committee:

- shall consider and elaborate upon, on the basis of the criterion of substantial transformation, the use, in a supplementary or exclusive manner, of other requirements, including ad valorem percentages⁴ and/or manufacturing or processing operations⁵, when developing rules of origin for particular products or a product sector;
- may provide explanations for its proposals;
- shall divide the above work on a product basis taking into account the chapters or sections of the HS nomenclature, so as to submit results of its work to the Committee at least on a quarterly basis. The Technical Committee shall complete the above work within two years and three months of receipt of the request from the Committee.

Role of the Committee

3. On the basis of the principles listed in paragraph 1:

- (a) the Committee shall consider the interpretations and opinions of the Technical Committee periodically in accordance with the time-frames provided in subparagraphs (i), (ii) and (iii) of paragraph 2(c) with a view to endorsing such interpretations and opinions. The Committee may request the Technical Committee to refine or elaborate its work and/or to develop new approaches. To assist the Technical Committee, the Committee should provide its reasons for requests for additional work and, as

⁴ If the advalorem criterion is prescribed, the method for calculating this percentage shall also be indicated in the rules of origin.

⁵ If the criterion of manufacturing or processing operation is prescribed, the operation that confers origin on the product concerned shall be precisely specified.

avsnittene i HS-nomenklaturen, slik at den kan legge resultatene av sitt arbeid fram for Komiteen minst hvert kvartal. Den tekniske komité skal fullføre arbeidet innen ett år og tre måneder etter at anmodningen fra Komiteen er mottatt.

iii) *Vesentlig bearbeidelse - utfyllende kriterier*

Når den tekniske komité har fullført arbeidet omhandlet under ii) for hver varesektor eller enkelt varegruppe der bruk av HS-nomenklaturen alene ikke gjør det mulig å si at det dreier seg om vesentlig bearbeidelse

- skal den på grunnlag av kriteriet vesentlig bearbeidelse vurdere og utarbeide de nærmere detaljer om bruken av andre kriterier i tillegg eller alene, herunder prosentsetser av verdien⁴ og/eller framstillings- eller bearbeidingsprosesser⁵, ved utarbeidelse av opprinnelsesregler for bestemte varer eller en varesektor;
- kan den redegjøre for sine forslag;
- skal den dele arbeidet som er nevnt ovenfor inn etter varer, idet det tas hensyn til kapitlene eller avsnittene i HS-nomenklaturen, slik at den kan legge resultatene av sitt arbeid fram for Komiteen minst hvert kvartal. Den tekniske komité skal fullføre det arbeidet innen to år og tre måneder etter at anmodningen fra Komiteen er mottatt.

Komiteens rolle

3. På grunnlag av prinsippene anført i nr.

- 1
- a) skal Komiteen jevnlig gjennomgå Den tekniske komités tolkninger og uttalelser i samsvar med tidsrammene som er fastlagt under i), ii) og iii) i nr. 2 bokstav c), for å kunne godkjenne tolkningene og uttalelsene. Komiteen kan be Den tekniske komité finpusse eller utdype sitt arbeid og/eller utvikle nye tilnæringsmåter. Til hjelp for Den tekniske komité bør Komiteen opplyse om hvorfor den ber om et slikt tilleggsarbeid, og eventuelt foreslå alternative tilnæringsmåter;

⁴ Dersom prosentkriteriet av verdien er foreskrevet, skal beregningsmetoden for denne prosentsetsen også være angitt i opprinnelsesreglene.

⁵ Dersom kriteriet framstillings- eller bearbeidingsprosesser er foreskrevet, skal den prosess som avgjør produktets opprinnelse være presist angitt.

appropriate, suggest alternative approaches;

- (b) upon completion of all the work identified in subparagraphs (i), (ii) and (iii) of paragraph 2(c), the Committee shall consider the results in terms of their overall coherence.

- b) når alt arbeid nevnt under i), ii) og iii) i nr. 2 bokstav c) er slutført, skal Komiteen gå gjennom resultatene og se om de er helhetlige.

Results of the Harmonization Work Programme and Subsequent Work

4. The Ministerial Conference shall establish the results of the harmonization programme in an annex as an integral part of this Agreement.⁶ The Ministerial Conference shall establish a time-frame for the entry into force of this annex.

Resultater av arbeidsprogrammet for harmonisering og påfølgende arbeid

4. Ministerkonferansen skal føre resultatene av arbeidsprogrammet for harmonisering opp i et vedlegg, som skal utgjøre en integrerende del av denne Avtale⁶. Ministerkonferansen skal fastsette en tidsramme for vedleggets ikrafttredelse.

ANNEX I

TECHNICAL COMMITTEE ON RULES OF ORIGIN

Responsibilities

1. The ongoing responsibilities of the Technical Committee shall include the following:

- (a) at the request of any member of the Technical Committee, to examine specific technical problems arising in the day-to-day administration of the rules of origin of Members and to give advisory opinions on appropriate solutions based upon the facts presented;
- (b) to furnish information and advice on any matters concerning the origin determination of goods as may be requested by any Member or the Committee;
- (c) to prepare and circulate periodic reports on the technical aspects of the operation and status of this Agreement; and
- (d) to review annually the technical aspects of the implementation and operation of Parts II and III.

2. The Technical Committee shall exercise such other responsibilities as the Committee may request of it.

3. The Technical Committee shall attempt to conclude its work on specific matters, especially those referred to it by Members or the Committee, in a reasonably short period of time.

¹ At the same time, consideration shall be given to arrangements concerning the settlement of disputes relating to customs classification.

VEDLEGG I

TEKNISK KOMITE FOR OPPRINNELSESREGLER

Oppgaver

1. Den tekniske komité skal ha følgende faste oppgaver:

- a) på anmodning fra et medlem av Den tekniske komité skal den undersøke konkrete problemer som oppstår i forbindelse med medlemmenes daglige administrasjon av opprinnelsesreglene, og avgi rådgivende uttalelser om hensiktsmessige løsninger på grunnlag av de fremlagte forhold;
- b) å gi informasjon og råd i spørsmål knyttet til fastsettelse av varers opprinnelse dersom et medlem eller Komiteen ber om det;
- c) å utarbeide og sende ut jevnlig rapporter om de tekniske sider ved denne Avtales anvendelse og stilling; og
- d) å foreta årlig gjennomgang av de tekniske sidene ved gjennomføringen og anvendelsen av del II og III.

2. Den tekniske komité skal utføre alle andre oppgaver Komiteen ber den utføre.

3. Den tekniske komité skal bestrebe seg på å fullføre sitt arbeid med de enkelte saker, særlig de saker den får oversendt fra medlemmene eller Komiteen, i løpet av rimelig kort tid.

⁶ På samme tid skal ordninger for løsning av tvister om tollklassifisering vurderes.

Representation

4. Each Member shall have the right to be represented on the Technical Committee. Each Member may nominate one delegate and one or more alternates to be its representatives on the Technical Committee. Such a Member so represented on the Technical Committee is hereinafter referred to as a "member" of the Technical Committee. Representatives of members of the Technical Committee may be assisted by advisers at meetings of the Technical Committee. The WTO Secretariat may also attend such meetings with observer status.

5. Members of the CCC which are not Members of the WTO may be represented at meetings of the Technical Committee by one delegate and one or more alternates. Such representatives shall attend meetings of the Technical Committee as observers.

6. Subject to the approval of the Chairman of the Technical Committee, the Secretary-General of the CCC (referred to in this Annex as "the Secretary-General") may invite representatives of governments which are neither Members of the WTO nor members of the CCC and representatives of international governmental and trade organizations to attend meetings of the Technical Committee as observers.

7. Nominations of delegates, alternates and advisers to meetings of the Technical Committee shall be made to the Secretary-General.

Meetings

8. The Technical Committee shall meet as necessary, but not less than once a year.

Procedures

9. The Technical Committee shall elect its own Chairman and shall establish its own procedures.

Representasjon

4. Hvert medlem skal ha rett til å være representert i Den tekniske komité. Hvert medlem kan oppnevne en person som sin representant, samt en eller flere vararepresentanter, i Den tekniske komité. Et medlem som er representert i Den tekniske komité på denne måten, kalles heretter "medlem" av Den tekniske komité. Representanter for medlemmer av Den tekniske komité kan bistås av rådgivere på møtene i Den tekniske komité. WTOs sekretariat kan også være til stede under slike møter med observatørstatus.

5. Medlemmer av CCC som ikke er medlemmer av WTO, kan være representert på Den tekniske komités møter ved en representant og en eller flere vararepresentanter. Slike representanter skal møte i Den tekniske komité som observatører.

6. Med forbehold om godkjenning fra formannen for Den tekniske komité, kan CCCs generalsekretær (heretter kalt "Generalsekretæren") invitere representanter for regjeringer som er medlemmer av verken WTO eller CCC, samt representanter for internasjonale statlige organisasjoner og handelsorganisasjoner, til å være til stede under møter i Den tekniske komité som observatører.

7. Oppnevning av representanter, vararepresentanter og rådgivere til møter i Den tekniske komité skal rettes til Generalsekretæren.

Møter

8. Den tekniske komité skal komme sammen etter behov, men minst en gang i året.

Prosedyrer

9. Den tekniske komité skal velge sin formann og skal fastsette sin forretningsorden.

ANNEX II

COMMON DECLARATION WITH REGARD TO PREFERENTIAL RULES OF ORIGIN

1. Recognizing that some Members apply preferential rules of origin, distinct from non-preferential rules of origin, the Members hereby agree as follows.

2. For the purposes of this Common Declaration, preferential rules of origin shall be defined as those laws, regulations and administrative determinations of general applicati-

VEDLEGG II

FELLES ERKLÆRING OM PREFERANSEOPPRINNELSESREGLER

1. Medlemmene erkjenner at enkelte av dem anvender preferanseopprinnelsesregler i stedet for ikke-preferanseopprinnelsesregler, og er enige om det som følger.

2. I denne felles erklæring skal preferanseopprinnelsesregler defineres som de lover, forskrifter og generelle administrative avgjørelser som ethvert medlemsland anvender for å

on applied by any Member to determine whether goods qualify for preferential treatment under contractual or autonomous trade regimes leading to the granting of tariff preferences going beyond the application of paragraph 1 of Article I of GATT 1994.

3. The Members *agree* to ensure that:

- (a) when they issue administrative determinations of general application, the requirements to be fulfilled are clearly defined. In particular:
 - (i) in cases where the criterion of change of tariff classification is applied, such a preferential rule of origin, and any exceptions to the rule, must clearly specify the subheadings or headings within the tariff nomenclature that are addressed by the rule;
 - (ii) in cases where the ad valorem percentage criterion is applied, the method for calculating this percentage shall also be indicated in the preferential rules of origin;
 - (iii) in cases where the criterion of manufacturing or processing operation is prescribed, the operation that confers preferential origin shall be precisely specified;
- (b) their preferential rules of origin are based on a positive standard. Preferential rules of origin that state what does not confer preferential origin (negative standard) are permissible as part of a clarification of a positive standard or in individual cases where a positive determination of preferential origin is not necessary;
- (c) their laws, regulations, judicial decisions and administrative rulings of general application relating to preferential rules of origin are published as if they were subject to, and in accordance with, the provisions of paragraph 1 of Article X of GATT 1994;
- (d) upon request of an exporter, importer or any person with a justifiable cause, assessments of the preferential origin they would accord to a good are issued as soon as possible but no later than 150 days⁷ after a request for such an assessment provided that all necessary elements have been submitted. Requests for such assessments shall be accepted before trade in the good concerned begins and may be accepted at any later point in time. Such assessments shall remain valid for three years provided that the facts and conditions, including the pre-

bestemme om varer er berettiget til preferansebehandling i henhold til avtalefestede eller autonome handelsordninger som fører til at det gis tollpreferanser ut over anvendelsen av artikkel I nr. 1 i GATT 1994.

3. Medlemmene er enige om å sørge for at:

- a) kravene som må oppfylles er klart definert når generelle administrative avgjørelser treffes. Særlig skal,
 - i) når kriteriet endring av tollklassifisering anvendes, en slik preferanseopprinnelsesregel og eventuelle unntak fra regelen klart angi hvilke underposisjoner eller posisjoner innen tollnomenklaturen regelen omhandler;
 - ii) når verdiprosentkriteriet anvendes, utregningsmetoden for prosentsatsen også angis i opprinnelsesreglene;
 - iii) når kriteriet framstillings- eller bearbeidingsprosesser er foreskrevet, det angis nøyaktig hvilken prosess som gir den aktuelle varen preferanseopprinnelse;
- b) deres preferanseopprinnelsesregler er basert på en positiv standard. Preferanseopprinnelsesregler som fastsetter hva som ikke gir preferanseopprinnelse (negativ standard) er tillatt som ledd i en klargjøring av en positiv standard eller i enkelttilfeller der det ikke er nødvendig å påvise preferanseopprinnelse;
- c) deres lover, forskrifter og generelle rettslige og administrative avgjørelser om opprinnelsesregler kunngjøres som om de var underlagt bestemmelsene i artikkel X nr. 1 i GATT 1994, og i samsvar med dem;
- d) en fastsettelse av hvilken opprinnelse en vare skal ha, gjøres kjent så snart som mulig på anmodning fra eksportør, importør eller enhver person som har berettiget grunn til det, men ikke senere enn 150 dager⁷ etter en anmodning om en slik fastsettelse, forutsatt at alle nødvendige elementer er framlagt. Anmodninger om slik fastsettelse skal aksepteres før handelen med den aktuelle varen tar til, og kan aksepteres på ethvert senere tidspunkt. En slik avgjørelse skal gjelde i tre år, forutsatt at de faktiske omstendigheter og vilkår, herun-

⁷ In respect of requests made during the first year from entry into force of the WTO Agreement, Members shall only be required to issue these assessments as soon as possible.

⁷ Med hensyn til anmodninger som gjøres i løpet av det første året etter den dag WTO-avtalen er trådt i kraft, skal medlemmene bare være pålagt å gjøre disse avgjørelser kjent så snart som mulig.

- ferential rules of origin, under which they have been made remain comparable. Provided that the parties concerned are informed in advance, such assessments will no longer be valid when a decision contrary to the assessment is made in a review as referred to in subparagraph (f). Such assessments shall be made publicly available subject to the provisions of subparagraph (g);
- (e) when introducing changes to their preferential rules of origin or new preferential rules of origin, they shall not apply such changes retroactively as defined in, and without prejudice to, their laws or regulations;
- (f) any administrative action which they take in relation to the determination of preferential origin is reviewable promptly by judicial, arbitral or administrative tribunals or procedures, independent of the authority issuing the determination, which can effect the modification or reversal of the determination;
- (g) all information that is by nature confidential or that is provided on a confidential basis for the purpose of the application of preferential rules of origin is treated as strictly confidential by the authorities concerned, which shall not disclose it without the specific permission of the person or government providing such information, except to the extent that it may be required to be disclosed in the context of judicial proceedings.
4. Members agree to provide to the Secretariat promptly their preferential rules of origin, including a listing of the preferential arrangements to which they apply, judicial decisions, and administrative rulings of general application relating to their preferential rules of origin in effect on the date of entry into force of the WTO Agreement for the Member concerned. Furthermore, Members agree to provide any modifications to their preferential rules of origin or new preferential rules of origin as soon as possible to the Secretariat. Lists of information received and available with the Secretariat shall be circulated to the Members by the Secretariat.
- der preferanseopprinnelsesreglene, som avgjørelsen er basert på, fortsatt er sammenlignbare. Forutsatt at de berørte parter underrettes på forhånd, er en slik avgjørelse ikke lenger gyldig når det treffes annen beslutning i forbindelse med en overprøving som nevnt i bokstav f). Slike avgjørelser skal stilles til rådighet for allmennheten, med forbehold for bestemmelsene i bokstav g);
- e) de, når de endrer sine preferanseopprinnelsesregler eller innfører nye preferanseopprinnelsesregler, ikke anvende slike endringer med tilbakevirkende kraft om det er fastsatt i deres lover og forskrifter, men uten at dette får innvirkning på disse lover og forskrifter;
- f) ethvert administrativt tiltak de treffer i forbindelse med fastsettelse av opprinnelse, i løpet av kort tid prøves ved rettslige, voldgiftsmessige eller administrative instanser eller prosedyrer, som skal være uavhengige av myndigheten som treffer avgjørelsen, og som kan endre eller omgjøre avgjørelsen;
- g) alle opplysninger som etter sin art er fortrolige eller som er framskaffet på fortrolig grunnlag i forbindelse med anvendelsen av opprinnelsesreglene, gis strengt fortrolig behandling av vedkommende myndigheter, som ikke skal bringe dem videre uten uttrykkelig tillatelse fra den person eller regjering som har gitt opplysningene, unntatt i den grad det kan bli nødvendig i forbindelse med rettergang.
4. Medlemmene er enige om i løpet av kort tid å forelegge sine preferanseopprinnelsesregler for sekretariatet, herunder en liste over preferanseordninger de gjelder for, rettslige avgjørelser og generelle administrative avgjørelser om preferanseopprinnelsesregler som er i kraft den dag WTO-avtalen trer i kraft for det aktuelle medlem. Videre er medlemmene enige om å forelegge alle endrede preferanseopprinnelsesregler eller nye preferanseopprinnelsesregler for sekretariatet så raskt som mulig. Lister over informasjon som er mottatt og er tilgjengelig i sekretariatet, skal distribueres av sekretariatet til medlemmene.

**AGREEMENT ON IMPORT LICENSING
PROCEDURES***Members,*

Having regard to the Multilateral Trade Negotiations;

Desiring to further the objectives of GATT 1994;

Taking into account the particular trade, development and financial needs of developing country Members;

Recognizing the usefulness of automatic import licensing for certain purposes and that such licensing should not be used to restrict trade;

Recognizing that import licensing may be employed to administer measures such as those adopted pursuant to the relevant provisions of GATT 1994;

Recognizing the provisions of GATT 1994 as they apply to import licensing procedures;

Desiring to ensure that import licensing procedures are not utilized in a manner contrary to the principles and obligations of GATT 1994;

Recognizing that the flow of international trade could be impeded by the inappropriate use of import licensing procedures;

Convinced that import licensing, particularly non-automatic import licensing, should be implemented in a transparent and predictable manner;

Recognizing that non-automatic licensing procedures should be no more administratively burdensome than absolutely necessary to administer the relevant measure;

Desiring to simplify, and bring transparency to, the administrative procedures and practices used in international trade, and to ensure the fair and equitable application and administration of such procedures and practices;

Desiring to provide for a consultative mechanism and the speedy, effective and equitable resolution of disputes arising under this Agreement;

Hereby agree as follows:

**Article 1
General Provisions**

1. For the purpose of this Agreement, import licensing is defined as administrative procedures¹ used for the operation of import licensing regimes requiring the submission of an application or other documentation (other than that required for customs purposes) to

¹ Those procedures referred to as "licensing" as well as other similar administrative procedures.

**AVTALE OM
IMPORTLISENSIERING***Medlemmene,*

som tar hensyn til De multilaterale forhandlingene om handel,

som ønsker å fremme målsettingene i GATT 1994,

som er oppmerksomme på utviklingsmedlemslandenes spesielle behov med hensyn til økonomi, utvikling og handel,

som erkjenner nytten av automatisk importlisensiering til bestemte formål og at slik lisensiering ikke skal brukes til å begrense handelen,

som erkjenner at importlisensiering kan benyttes for å administrere slike tiltak som er innført i samsvar med de relevante bestemmelsene i GATT 1994,

som erkjenner bestemmelsene i GATT 1994 med hensyn til importlisensieringsprosedyrer,

som ønsker å sikre at importlisensieringsprosedyrene ikke benyttes på en måte som kommer i konflikt med prinsippene og forpliktelsene i GATT 1994,

som erkjenner at uheldig bruk av importlisensiering kan hemme strømmingene i internasjonal handel,

som er overbevist om at importlisensiering, særlig ikke-automatisk importlisensiering, bør gjennomføres på en åpen og forutsigbar måte,

som erkjenner at ikke-automatiske lisensieringsprosedyrer ikke bør være tyngre å administrere enn det som er absolutt nødvendig for å administrere det aktuelle tiltaket,

som ønsker å forenkle og bringe åpenhet omkring de administrative prosedyrer og administrativ praksis innen internasjonal handel, og å sikre riktig og rettferdig anvendelse og administrasjon av slike prosedyrer og slik praksis,

som ønsker å sørge for en konsultasjonsordning og rask, effektiv og rettferdig løsning av tvister som oppstår i henhold til denne Avtale,

er herved blitt enige om følgende:

**Artikkel 1
Generelle bestemmelser**

1. I denne Avtale er importlisensiering definert som administrative prosedyrer¹ brukt ved gjennomføringen av importlisensieringsordninger som krever framlegging av en søknad eller annen dokumentasjon (annet enn det som kreves til tollformål) for den relevante ad-

¹ De prosedyrer som kalles «lisensiering» såvel som andre lignende administrative prosedyrer.

the relevant administrative body as a prior condition for importation into the customs territory of the importing Member.

2. Members shall ensure that the administrative procedures used to implement import licensing regimes are in conformity with the relevant provisions of GATT 1994 including its annexes and protocols, as interpreted by this Agreement, with a view to preventing trade distortions that may arise from an inappropriate operation of those procedures, taking into account the economic development purposes and financial and trade needs of developing country Members.²

3. The rules for import licensing procedures shall be neutral in application and administered in a fair and equitable manner.

4.(a) The rules and all information concerning procedures for the submission of applications, including the eligibility of persons, firms and institutions to make such applications, the administrative body(ies) to be approached, and the lists of products subject to the licensing requirement shall be published, in the sources notified to the Committee on Import Licensing provided for in Article 4 (referred to in this Agreement as "the Committee"), in such a manner as to enable governments³ and traders to become acquainted with them. Such publication shall take place, whenever practicable, 21 days prior to the effective date of the requirement but in all events not later than such effective date. Any exception, derogations or changes in or from the rules concerning licensing procedures or the list of products subject to import licensing shall also be published in the same manner and within the same time periods as specified above. Copies of these publications shall also be made available to the Secretariat.

(b) Members which wish to make comments in writing shall be provided the opportunity to discuss these comments upon request. The concerned Member shall give due consideration to these comments and results of discussion.

5. Application forms and, where applicable, renewal forms shall be as simple as possible. Such documents and information as are

ministrative myndighet som en forutsetning for innførsel til importmedlemmets tollområde.

2. Medlemmene skal sikre at de administrative prosedyrer som brukes for å gjennomføre importlisensieringsordningene, er i overensstemmelse med de relevante bestemmelsene i GATT 1994, herunder dens vedlegg og protokoller, slik den fortolkes ved denne Avtale, med sikte på å forhindre handelsvridninger som kan oppstå ved en uheldig bruk av disse prosedyrer, under hensynstagen til utviklingsmedlemslandenes økonomiske mål for utvikling samt behov innen økonomi og handel.²

3. Reglene for importlisensiering skal anvendes på en nøytral og administreres på en riktig og rettferdig måte.

4. a) Reglene og alle opplysninger om prosedyrene for fremlegging av søknader, herunder en persons, bedrifts eller institusjons rett til å fremlegge slike søknader, hvilke(n) administrativ(e) myndighet(er) det skal rettes henvendelse til, og listen over varer som er gjenstand for lisensieringskravet, skal offentliggjøres, i de kilder Komiteen for Importlisensiering foreskrevet i artikkel 4 (i denne Avtale kalt «Komiteen») er underrettet om, på en slik måte at det blir mulig for regjeringene³ og forretningsdrivende til å gjøre seg kjent med dem. Slik offentliggjøring skal så sant det er praktisk mulig, skje 21 dager før den dato kravet trer i kraft, men i alle tilfeller ikke senere enn slik ikrafttredelsesdato. Ethvert unntak, avvik eller endring i eller fra reglene om lisensieringsprosedyrene eller listen over varene som er gjenstand for importlisensiering, skal likeledes offentliggjøres på samme måte og innen de samme tidsrammer som angitt ovenfor. Gjenparten av disse offentliggjøringene skal også gjøres tilgjengelige for Sekretariatet.

b) Medlemmer som ønsker å gi skriftlige kommentarer, skal gis mulighet til å drøfte disse kommentarene på anmodning. De berørte medlemmer skal ta behørig hensyn til disse kommentarene og resultatene av drøftingen.

5. Søknadsskjemaer og eventuelt fornyingsskjemaer skal være så enkle som mulig. Dokumenter og opplysninger som antas å være

² Nothing in this Agreement shall be taken as implying that the basis, scope or duration of a measure being implemented by a licensing procedure is subject to question under this Agreement.

³ For the purpose of this Agreement, the term "governments" is deemed to include the competent authorities of the European Communities.

² Ingen bestemmelse i denne avtale skal tolkes slik at det hersker tvil om grunnlaget, omfanget eller varigheten av et tiltak som gjennomføres ved en lisensieringsprosedyre i henhold til denne avtalen.

³ I denne avtalen skal begrepet «regjeringer» anses å omfatte vedkommende myndigheter i De europeiske fellesskap.